

DICTIONARUL GRAIURILOR DACOROMÂNE SUDICE

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN – AL. ROSETTI”

DICȚIONARUL GRAIURILOR
DACOROMÂNE SUDICE

VOLUMUL I
LITERELE A – C

Autori: ION IONICĂ, MARIA MARIN, ANCA MARINESCU,
IULIA MĂRGĂRIT, TEOFIL TEAHA

Coordonator: MARIA MARIN

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2009

Copyright © Editura Academiei Române, 2009.
Toate drepturile asupra acestei cărți sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie, nr. 13, Sector 5
050711, București, România.
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

Referenți: acad. Marius SALA
Nicolae SARAMANDU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice / Ion Ionică,
Maria Marin, Anca Marinescu, ...; coord.: Maria Marin. –
București: Editura Academiei Române, 2009.
Vol.
ISBN 978-973-27-1824-7
Vol. 1: Literele A–C. – 2009. – ISBN 978-973-27-1823-0

I. Ionică, Ion
II. Marin, Maria (coord.)
III. Marinescu, Anca

81'374.2:811.135.1'282=135.1

Redactor: Adriana GRECU
Tehnoredactor: Luiza DOBRIN
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 16.09.2009. Format: 16/70 × 100
Coli de tipar: 24,75
C.Z. pentru biblioteci mari: 459(498–13)(032)=59
C.Z. pentru biblioteci mici: 459

CUPRINS

Introducere	VII
Lista localităților cercetate	XXIX
Harta localităților anchetate.....	XXXIX
Abrevieri bibliografice	XLI
Litera A	1
Litera B.....	56
Litera C	147

INTRODUCERE

Necesitatea publicării unui dicționar dialectal al limbii române era resimțită de multă vreme. În acest sens, este suficient să amintim faptul că, în urmă cu cinci decenii, a fost tipărită chiar o „machetă” a unui astfel de dicționar (Stan 1955).

Proiectul a rămas ca o promisiune pentru viitor.

Anchetele dialectale efectuate în vederea elaborării atlaselor lingvistice regionale i-au pus pe dialectologi în fața unei „explozii” informaționale de excepție, fapt care a determinat, între altele, ideea prelucrării sistematice și cuprinzătoare a acestui valoros material documentar.

O primă încercare în acest sens a fost întreprinsă, la începutul anilor '80 din secolul trecut, de către un colectiv de cadre didactice și cercetători de la Universitatea din Timișoara, care, la îndemnul lingvistului Gh. Ivănescu, își propunea realizarea unui dicționar al subdialectului bănățean (DB). Primele patru volume din dicționar (literele A – B) au fost publicate între anii 1985–1988, după care lucrarea și-a întrerupt apariția.

1. *DICTIONARUL GRAIURILOR DACOROMÂNE SUDICE* valorifică materialul lexical existent în cele două arhive dialectale ale Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti”: arhiva constituită din răspunsurile la Chestionarul *Noului atlas lingvistic român pe regiuni* pentru cele două atlase regionale elaborate la București: *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia* (NALR–Olt.) și *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea* (ALRR–Munt. și Dobr.) și arhiva constituită din texte dialectale înregistrate pe benzi de magnetofon, cunoscută sub numele *Arhiva fonogramică a limbii române* (AFLR).

Materialul dialectal prelucrat, clar delimitat, prezintă anumite trăsături care conferă dicționarului, pe de o parte, caracter de **a c t u a l i t a t e**: cercetările, atât anchetele cu chestionarul, cât și înregistrările de texte, efectuate în 328 de localități reprezentând rețeaua de puncte cartografice pentru cele două atlase regionale (vezi *Lista localităților cercetate*) fiind efectuate în perioada 1961–1975, și, pe de altă parte, caracter **u n i t a r** în privința **m e t o d e l o r** și **a p r i n c i p i i l o r** care au călăuzit activitatea de culegere/înregistrare.

Ideea elaborării unui asemenea dicționar a apărut din dorința ca înșiși cercetătorii participanți la anchetele pe teren și autorii celor trei tipuri de lucrări asupra graiurilor sudice: atlase, volume de texte dialectale, glosare (sau o parte dintre aceștia) să realizeze o variantă lexicografică a tuturor materialelor menționate, considerându-se această întreprindere pe deplin îndreptățită.

2. **CONCEPȚIA LUCRĂRII** se deosebește atât de cea pe care se întemeiază, în general, un dicționar explicativ al unei limbi, cât și de cea care stă la baza glosarelor regionale.

Deosebiri față de dicționarele generale se referă la diverse aspecte privind **c a n t i t a t e a**, **c o n ț i n u t u l** și **m o d a l i t a t e a d e a b o r d a r e** a materialului, iar diferențele față de glosarele dialectale vizează, de asemenea, **c a n t i t a t e a** de material inclus, dar și o serie de modificări în legătură cu **i n f o r m a ț i a** furnizată pentru fiecare termen și cu **r e d a c t a r e a** acestuia (v. *infra*).

3. **MATERIALUL**, reprezentând graiurile din aria sudică a dacoromânei (Oltenia, Muntenia și Dobrogea), este clar delimitat, având drept surse exclusiv amintitele arhive documentare ale institutului:

– fișele (publicate sau aflate în manuscris), hărțile (publicate sau încă nu) elaborate pe baza răspunsurilor la Chestionarul *Noului atlas lingvistic român*;

– cele trei glosare dialectale publicate de către dialectologii de la București (Gl. Olt., Gl. Munt., Gl. Dobr.)¹;

– elementele specifice ariei sudice întâlnite în volumele de texte dialectale publicate pentru cele trei provincii (TDO, TDM I–III, TDD);

– elementele lexicale regionale existente în materialul înregistrat pentru AFLR din cele trei provincii din sudul țării, neselectat pentru volumele publicate.

Beneficiind de aceleași surse de material aflate la baza elaborării celor trei glosare dialectale, la anumite cuvinte, în cazul cărora au apărut suspiciuni privind forma ori sensul, s-a revenit cu unele corecții sau cu eventuale noi interpretări:

bolnăvie s. f.² cu glosa „îmbolnăvire” (GO), după cum reiese din citat, semnifică „stare de letargie la gândacii de mătase (premergătoare depunerii ouălor sau formării gogoșilor)”: *Dupe bolnăvija patra, noi le-ngrijim [goangele] cu frunză, le rărim*;

bozangii s. m. pl. „negustori ambulănți de dulciuri și de băuturi răcoritoare” (din GD) este, de fapt, **bozágii** s. m. pl., derivat din tc. *boza* „un fel de bragă din mei”;

căpităneasă s. f. „femeie (bătrână) care pregătește c a p e t e l e pentru pomeni” (din GM), la reascultarea înregistrării, s-a dovedit a fi **căpităreasă**;

cit s. n., întâlnit în GD ca variantă sub *cin* „vas din lemn scobit, lin”, este prezent în dicționar sub cuvânt-titlu separat (pentru motivație, v. *infra*, sub 6.1.9.2.);

¹ Pentru a câștiga spațiu tipografic și pentru a conferi textului un aspect cât mai „aerisit”, siglele celor trei glosare au fost reduse la GO, GM, GD (vezi *Abrevierile bibliografice*). La fel s-a procedat și cu siglele atlaselor lingvistice regionale. Astfel, în loc de NALR–Olt., apare AO, iar, în loc de ALRR. Munt. și Dobr., AMD.

² De câte ori exemplele ilustrative din *Introducere* nu au în vedere, în niciun fel, sursele și zonele de atestare a cuvântului vizat, pentru simplificare, s-a preluat din dicționar doar partea privitoare la aspectul discutat.

cruciță s. f. „buchețel” (din GO), cuvânt ilustrat prin exemplul: *Pun la ploscă o batistă albă c-o crușiță de busuioc*, a fost corectat atât formal, cât și semantic, devenind *crușiță* s. f. „pic, fărâmă, fir; puțin”, provenit din srb. *krušak* „bucată, bucățică (de sare)” (cf. ban. *cruseț* „fărâmă, bucată, drob de sare, de brânză etc.”; v. DA, s. v.);

cucă s. f. „legătură, glugă din mănunchiuri de cânepă”, înregistrat în GM s. v. *cúclă* 2°, este tratat în dicționarul de față ca termen de sine stătător, cu sensuri multiple, toate trimitând la aspectul ușor rotunjit, ținut al obiectelor (sau al formelor de teren) desemnate;

moghiță vb. I intrans. „a moțâi, a picoti” a devenit *maghiță*, forma greșită din GM fiind rezultatul unei simple confuzii grafice între *a* și *o*.

4. ELABORAREA DICȚIONARULUI. Pentru realizarea lucrării s-au parcurs mai multe etape la care au participat cercetători din Compartimentul de dialectologie al institutului.

Prima etapă a constat în fișarea celor trei glosare, a hărților publicate/aflute în manuscris sau a materialului din caietele de anchetă ale NALR–Olt. și ALRR–Munt. și Dobr.

Data fiind schimbarea viziunii, în raport cu glosarele anterioare, asupra termenilor ce urmau a fi incluși în dicționar, au fost reascultate toate înregistrările audio conținând textele dialectale culese din cele 328 de localități din rețeaua atlaselor. Operațiile au fost îndeplinite, în decursul anilor 1986–1994, de către toți membrii compartimentului.

A doua etapă, parcursă, în perioada 1996–2002, după ordonarea alfabetică a materialului, de către cei cinci autori ai dicționarului, a constat într-o primă redactare a articolelor de dicționar, realizată, în linii mari, după metodele utilizate la întocmirea glosarelor dialectale, cu păstrarea, pentru cuvântul-titlu, a uneia dintre formele flexionare întâlnite, cu notarea tuturor formelor flexionare atestate și a tuturor punctelor cartografice din care proveneau atestările. Operațiile menționate au fost îndeplinite după cum urmează:

Ion Ionică: A*, B*, C*, G;

Maria Marin: A*, B*, C*, D, E, F, M, P*, S*, T, V, Z;

Anca Marinescu: A*, B*, C*, L, Ț;

Iulia Mărgărit: A*, B*, C*, Î, N, O, R, U;

Teofil Teaha: A*, B*, C*, H, I, J, P*, S*, Ș³.

A treia etapă, parcursă în perioada 2003–2005, de către Maria Marin, a avut în vedere o reorganizare a întregii lucrări, cu fixarea/reconstituirea formei-titlu, cu stabilirea tuturor variantelor și, în sfârșit, cu reorganizarea trimiterilor la zonele geografice/județe.

Ulterior acestor operații, în perioada 2006–2007, Maria Marin a realizat listele de sinonime, iar apoi, în 2007–2008, împreună cu Mara Iuliana Manta, a efectuat introducerea acestora în volumul I din lucrare.

³ Literele marcate prin * au fost redactate de către mai mulți autori.

Procesarea computerizată a materialului, începută în 2007, a fost efectuată de către Viviana Ilie, Mara Manta, Magdalena Mihai și Cătălina Pătrașcu.

5. MATERIALUL CUPRINS ÎN DICȚIONAR, însumând aproximativ 22 600 de cuvinte (forme-titlu și variante), a fost confruntat, pe parcursul redactării, cu DA, DLR precum și, de la caz la caz, cu alte dicționare generale ale limbii române. În ultima fază a elaborării, Viviana Ilie și Mara Manta au realizat o confruntare cu MDA. Materialul inclus constă din elemente lexicale (cuvinte, sensuri, locuțiuni, expresii) care se încadrează în următorii parametri.

5.1. Regionalisme atestate:

– pentru aria sudică a dacoromânei: **boască** s. f. „tescovină”; **chelăcăi** vb. IV [d. câini, lupi] „a schelălăi”; **florú** adj., f. *florie*, pl. *florii* [d. animale] „bălțat”; **peciuí** vb. IV tranz. și refl. pas. „a (se) tăia carnea în p e c i i; a (se) tranșa” ș.a.;

– pentru alte zone dialectale: **amú**-adv. „acum”; **chindéu** s. n., pl. *chindeáua* 1° „șervet, ștergar (țesut cu alesături)”; **cípcă** s. f. „dantelă”; **pănjenítă** s. f., pl. *pănjeníte* „fiecare dintre prăjinile legate între ele la unul dintre capete, două câte două, care se pun pe căpiță pentru a o apăra de vânt”; **sorícă** s. f. „floarea-soarelui”; **tínă** s. f. „noroi, mocirlă” ș. a.;

– catalogate ca atare, fără indicarea ariei de răspândire: **meseálă** s. f., pl. *meséli* „față de masă”; **móldă** s. f., pl. *mólde* „copaie, covată”; **obéjdie** s. f., pl. *obéjdii* „năpastă, necaz”; **príe** adj. f. [d. animale] „bălțată”; **șufán** s.m., pl. *șufani* „țărnuș pentru fixat năvodul în apă” etc.

5.2. Cuvinte din limba comună cu sensuri regionale/dialectale sau considerate ca atare, fără precizarea ariei de răspândire: **gloátă** s. f. „familie numeroasă, cu mulți copii”; **métru** s. n. și m., pl. *métre, métri* „stivă de lemne de un metru cub; ster”; **móďă** s. f., pl. *móde* „fel, varietate, soi” ș. a.

5.3. Termeni (și sensuri) caracterizați în unele dicționare drept p o p u l a r i, dar pe care sursele (dialectale) mai noi ne îndreptățesc să-i considerăm dialectali: **círtă** s. f. „unitate de măsură pentru suprafețe egală cu aproximativ un sfert de pogon”; **rostí** vb. IV tranz. 3° „a rândui, a rostui”; **țurlói** s. n., pl. *țurloáie* 1° „clăie din coceni de porumb clădită în jurul unui par; glugă”.

Au fost incluse în dicționar chiar și cuvinte prezente în alte lucrări lexicografice ca termeni cu răspândire generală, care, însă, în prezent, după cum reiese din materialul nostru, cel puțin în aria sudică, au o circulație redusă. În această categorie intră, de exemplu, *zéghe*, după DLR termen general. Articolul, nefiind foarte extins, îl reproducem integral:

zéghe s. f., pl. *zeghi* 1° TDM II/ rar Db „haină groasă (lungă și largă) din postav”: *Acuma mintene d-astea, zég, nu-mi vine să le mai iau [...] am două ... o zége și pantaloni noi, acasă nu-mi vine să le iau că mi-e rușine, d-alea dă dimie, puse la piuă/693; 2° var. zéiche s. f., pl. *zeichi* AMD, h. 483/Ph și rar Cl „postav gros”; 3° var. **zéghe** s. f., pl. *zégheii* AMD, h. 484/rar Ot [la pl.] „cioareci, țăari”.*

– var. **zéche** s. f., pl. *zechi* 1° AFLR/rar Ag, Bz; **zéghe** s. f., pl. *zégheii* 1° AMD, h. 482/rar Cl; **zéiche** s. f., pl. *zeichi* 1° AMD, h. 228; 482; AFLR/prin Ph; **zéighe** s.f., pl. *zeighi* 2° AMD, h. 483/rar Db; *zégheii* 1° AMD, h. 482/prin Db.

Precizând că atlasele lingvistice au întrebări speciale pentru două dintre cele trei sensuri (ch. 1493 și 1494), după cum se poate constata, nu există nicio atestare din Oltenia și din Dobrogea, iar pentru Muntenia numărul total al localităților în care se întâlnește termenul (inclusiv variantele) este de 10 (4 din Dâmbovița, 3 din Prahova și câte una din Argeș, Buzău și Olt).

5.4. Cuvinte, locuțiuni (și sensuri) considerate, în raport cu limba comună, învechite sau ieșite din uz: **adét** s. n. „obicei, datină”; **băltină** s. f., pl. *băltine* „loc, teren cu bălți, bălțit”; **fărámá** vb. I tranz. [fig.] „a frecționa, a masa”; **roátá** s. f., pl. *roáte* „dispozitiv pentru tras borangicul de pe gogoși”. Unii dintre termenii incluși în dicționar sunt considerați învechiți chiar de către vorbitori: **ceteráš** s. m., pl. *ceteráși* „lăutar”: *Ĉeteraş îi ziceam noi pă timpuri, acuma-i zice lăutar, armonist, acordeonist* AFLR/891; **chichită** s. f., pl. *chichiti* „solniță”: *kikitá s-a zis în timpuri* AMD, h. 223/736.

5.5. Cuvinte prezentate în dicționare drept rare: **ciúcure** s. m., pl. *ciúcuri* 5° „țurture de gheață”; **rând** s. n., pl. *rânduri* „etaj, cat”; **țóclu** s. n., pl. *țócluri* „temelie (de piatră); soclu”.

5.6. Cuvinte și sensuri atestate cu diferite indicații speciale (argotic, familiar, ironic, peiorativ etc.) care, de obicei, la nivelul graiurilor, nu au asemenea conotații: **bă** interj. 1° „formulă de adresare către o femeie de aceeași vârstă sau mai tânără”⁴; 2° var. **băi** interj. „formulă de adresare către un bărbat de vârstă apropiată sau mai tânăr”.

5.7. Cuvinte, sensuri, locuțiuni, expresii, care, după cunoștința noastră, nu au fost atestate până acum: **apucá** vb. I refl. „a se lua la ceartă”; **bejúică** s. f., pl. *bejúici* „sfoară la undiță”; **ciói** s. n., pl. *cióiuri* „nod, ciot pe copac”; **cióitină** s. f., pl. *cióitine* „stârv, leș, hoit”; **coșciúg** s. n., pl. *coșciúge* 1° „coș la căruță (sau la sanie)”; 2° „ramă la răsadniță”; **cunoáște** vb. III refl., în expr. *a se ~ de ziuă* „a se lumina de ziuă, a se ivi zorile”; **gărání** vb. IV tranz. „a defrișa” (în DA este atestat, pentru Banat și Mehedinți, doar *găránă* s. f., pl. *gărání* „locul unde s-a tăiat o pădure și au rămas numai buciumi”, termen pus în legătură cu slav. *garati* „a arde”); **mamudeá** s. f., pl. *mamudéle* „bărbie la găină” (< *mahmudea* „veche monedă turcească de aur”); **martoná** vb. I tranz. „a defrișa”; **nămăší** vb. IV refl. pas. „a se îngreșa terenul cu băligar”; **termeneá** s. f., pl. *termenéle* „pănușă” (care ar putea reprezenta o variantă a turcismului *fermenea* „un fel de mîntean” < tc. *fermene*); **zámislí** vb. IV intrans. [d. plante] „a începe să rodească, a da rod” etc.

În această categorie intră și cuvintele noi, create prin contaminare, cum ar fi **bríștá** s. f., pl. *bríște* „briceag” (< *brîșcă* + *briftă*); **ciorcán** s. m., pl. *ciorcáni* „coardă groasă, matură, de viță de vie” (< *ciocârlie* + *corcan*; cf., în DA, *ciorcâni*

⁴ Se subînțelege că sensurile din limba comună nu sunt luate în considerație.

„a tăia via”); **prăştină**² s. f., pl. *prăştini* „prăjină” (< *praştie* + *prăjină*). Tot aici se încadrează creațiile personale, cel mai adesea, surprinzătoare și deosebit de sugestive: **cadenlăț** s. „parte a urzelii rămasă nețesută la capătul pânzei, postavului etc.; piedin”, compus creat din verbul *cădea* + *laț* „o sfoară și un băț mai gros cu ajutorul cărora se termină țesutul” (cf. DA, s. v.); **întropărtă** vb. I tranz. „a da, a apleca într-o parte un vehicul, a răsturna”.

5.8. Neologisme, intrate în graiuri, uneori, într-o formă „coruptă”, care pot oferi date semnificative din punct de vedere fonetic, gramatical sau semantic. Includerea unora dintre acestea se motivează prin caracterul lor de elemente ale vorbirii populare a c t u a l e, beneficiind, adesea, de aportul etimologiei populare: **cumpărativă** s. f. „magazin sătesc; cooperativă”; **stúdiu** s. n. „divan, studio”. Chiar dacă nu au neapărat caracter regional, ele prezintă, totuși, anumite „amprente” ale graiului sau au devenit caracteristice anumitor zone prin noua formă: **depandá** vb. I „a depinde”; altele, pătrunse în limba vorbită încă de la începutul secolului trecut, sunt importante prin faptul că pot oferi date explicative pentru unele cuvinte absconse din punct de vedere formal, semantic ori etimologic: **definitív** s. n., cu sensurile dezvoltate la nivelul graiurilor muntenești, explică variantele inedite *filetív*, *finitív*, *firetív* (cf. Mărgărit 2002, 61–65); **garagánele** „Cana Galilei” (*ibidem*, 68–72).

Uneori, neologismele, folosite adecvat, ajung, întocmai ca și în limba comună, să țină sau să ia locul unor cuvinte mai vechi care nu (mai) sunt la îndemâna vorbitorului: **antebrăț** s. n., pl. *antebráțe* 1° „fiecare dintre cele două stinghii fixate orizontal pe brațele războiului, de care se atâră ițele și vătalesle”, folosit în locul termenului dialectal *carafță*, și 2° „fiecare dintre cele două brațe ale vătalesle”, sens pentru care sunt atestați diverși termeni preluați din alte domenii de activitate (*mâinoágă*, *mánă*, *mánúșă* ș. a.), semnificații nemaiatestate până acum și întâlnite la informatori din localități diferite.

5.9. Variante regionale care prezintă o evoluție fonetică neobișnuită, accidentală: **barcoávă** s. f., pl. *barcoáve* „nasture (mare) din metal (la cămașă)”, care, de fapt, este o formă metatezată a lui *carboávă* „veche monedă rusească din argint” (cf. Mărgărit, 2007, 34), **dăimán** s. n., pl. *dăimáne* „maidan”, formă rezultată, de asemenea, prin metateză, ca și exemplele următoare: **delășitúrá** s. f. „curmătură, șa” (< *deşelăturá*), **fărmântá** vb. I „frământa”, **propăț** s. n. „proțap” ș. a.

Nu sunt incluse în dicționar, ca variante, cuvintele prezentând tratamente fonetice, fonetisme specifice ariei sudice a dacoromânei: *dă* „de”, *dân* „din”, *pă* „pe” sau anumitor zone (mai restrânse) din această arie (v. *infra*, sub 6.1.1). De asemenea, nu au fost luate în considerație variantele regionale de tipul *drumariu*, *păcurariu*, *ziditori* „ziditor”.

5.10. Variantele morfologice ale unor cuvinte atestate în lucrările lexicografice sub o altă formă. Se au în vedere schimbările de gen, de declinare la substantive: **ajutór** s. m., pl. *ajutóri* „persoană care ajută (pe cineva) la

diferite activități”, **funíngină** s. f. „funingine”, **vólbure** s. f. „rochița rândunicii; volbură”, schimbările de conjugare sau de regim la verbe: **ínjosá** vb. I „a înjosi”, **ínmugurá** vb. I „a înmuguri”; **căsători** vb. IV intrans. „a se căsători”; **naște** vb. III intrans. „a se naște” ș. a.

6. STRUCTURA ARTICOLELOR DIN DICȚIONAR. Fiecare cuvânt se tratează într-un articol separat și în ordine strict alfabetică. În principiu, fiecare articol se compune din două părți:

– cuvântul-titlu, indicațiile gramaticale, date referitoare la aria de răspândire, definiția termenului, citate ilustrative și sinonime;

– variantele fonetice și/sau morfologice.

6.1. Cuvântul-titlu apare literarizat, cu indicarea formei de nominativ singular la substantiv, a celei de infinitiv la verb.

6.1.1. Literarizarea privește diferite aspecte ale rostirii dialectale, începând cu transpunerea formelor cu palatalizare: *gíli* → **bilí**⁵, *kátră* → **piátră**, *míljóc* → **miljóc**, *mít(ă)* → **miț(ă)**, a celor cu rostire dură: *rață* s. f. pl. → **ráțe**, *sacă* → **seacă**, *sáță* → **sítă** sau a celor cu rostire muiată: *grije* → **grijă**, *moáșe* → **moáșă** și continuând cu particularități (mai) restrânse ca arie, cum ar fi *e > i*: *disfáce* → **desfáce**, *píste* → **péste**, *ă* protonic *> a*: *capacél* → **căpăcel**, *ș > s* și *j > z* (în unele graiuri din Oltenia): *cocoásă* → **cocoașă**, *zánă* (< *jână*) → **geánă** sau reducerea diftongului *je* în cuvinte precum *péle* → **piele**, *pelítă* → **pielítă**.

Pentru a nu risca refacerea unor forme inexistente în grai, s-au păstrat ca atare cuvinte precum **dápăn** s. n., pl. *dápăne* „dispozitiv cu ajutorul căruia se deapănă firele pe țeavă sau pe mosor”; de asemenea, au fost păstrate formele care atestă rostirea dură a lui *j* și *ș* în zone unde aceasta nu este caracteristică: **jărpelițe** s. f. pl., variantă, din județul Teleorman, pentru *jérpeliță* „jintiță”, **jântí** vb. IV tranz. „a jintui”, atestată în județul Dolj, **jărát** adj., f. *jărátă* GM/rar Tr „julit” (cf., în MDA, s.v. **jărát**). S-au păstrat, în același timp, variante fonetice pentru care graiul și-a creat paradigme proprii, adecvate acestor variante; astfel, s. v. **ciocáltéu** s. n., pl. *ciocáltéie*, este notată ca variantă forma **ciocáltău** s. n., pl. *ciocáltáie*.

Riscul refacerii unei forme inexistente a determinat menținerea notației fonetice pentru cuvinte precum **băcón** s. m. „persoană care încheagă laptele și prepară cașul, urda etc. la stână”; **mătușón** s. m. 1° „fratele tatălui sau al mamei; unchi”; 2° „soțul mătușii”; **țiğănón** s. m. pl. „meșteri țigani (proveniți din alte sate)” (v. *țiğánói* 2°) sau notarea acesteia, între paranteze drepte, după forma reconstituită: **bábită**² [bágită] s. f. „boală a sugarilor, în perioada dentiției, care se manifestă prin colici și diaree”; **belț** [gelt] s. n. „gaură sau gaică pentru nojiță la opincă”; **cerbiș** [čérgiš] 1° s. n., pl. *cerbișe*, *cerbișuri* „partea superioară a jugului”, cu var. *cerbișă* [čérgišă], și 2° s. „măduvă din oasele de animale (oi, vite)”.

⁵ Varianta cu palatalizare, *ghili*, apare ca formă-titlu în DM, DEX, s. v.

Mai rar, în cazul verbelor, formele flexionare atestate au creat dificultăți în reconstituirea infinitivului cuvânt-titlu. Pentru a marca asemenea situații, s-a procedat la indicarea uneia dintre posibilele forme de infinitiv urmată de semnul întrebării între paranteze drepte: **ceauní** vb. IV [?] tranz., ind. prez. 2 sg. *ceáuni* AFLR/rar Dj „a strânge cașul, dându-i formă rotundă”; **zăhăiță** vb I [?] tranz., ind. prez. 3 sg. *zăhăiță* GO/rar VI „a apleca într-o parte, a înclina”.

6.1.2. Selectarea formei-titlu în cazul cuvintelor pluriforme se face după criteriul apropierii de varianta etimologică, mai ales atunci când aceasta întrunește și criteriul frecvenței:

cantár s. n., pl. *cantáre* 1° AMD, h. 580; AFLR/Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Vn, Cl și rar Gl „cântar”; 2° AMD, Pl. 61/prin Tl și rar Cț „cruce la căruță”; 3° AMD, h. 658/rar Tl „orcic”; 4° var. **cântár** s. n., pl. *cântáre* AMD, h. 202; Pl. 175/rar Ag, Tr „fir cu plumb (folosit în construcții)”; 5° var. **cântár** s. n., pl. *cântáre* AO, h. 642/rar Mh „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”. Pe lângă cele două sensuri rediate doar prin varianta standard, sub alineatul variantelor mai apar: **cântár** s. n., pl. *cântáre* 1° AMD, h. 580/prin Tl; 2° AMD, Pl. 61/rar Tl; 3° AMD, h. 658/rar Tl; **cântár** s. n., pl. *cântáre* 2° AMD; GD/Cț; 3° AMD/rar Cț; *cântáruri* 1° AO, Pl. 53/rar Dj și s. m., pl. *cântári* 1° AO/rar Gj, Mh. După cum se poate constata, varianta *cantár* (< tc. *kantar*) are cele mai numeroase atestări și cele mai multe sensuri în aria sud-estică a teritoriului dacoromân, adică exact acolo unde influența turcească este mai intensă;

cicric s. n., pl. *cicrice* 1° AMD, h. 399; TDM III/prin Tr, Gr și rar Ph, Vn; *cicricuri* AMD/rar Tr, Gr, Cț „sucală”; 2° var. **cicârig** s. n., pl. *cicârige* AMD/rar Gl „roată cu care se acționează sucala”; 3° var. **cicârác** s. m., pl. *cicâráci* AMD, h. 394 MN/rar Tl „vârtelniță”; 4° var. **ceacărác** s. m., pl. *ceacăráci* AMD, Pl. 103-104/rar Tl „roată de tors”; 5° var. **ciclic** s. n., pl. *ciclicuri* GM/rar Tr „scripete”. Din cele 23 de variante atestate în dicționar, spre deosebire de DA (unde cuvântul-titlu are forma *cicârác*), am reținut-o pe cea mai apropiată de etimon (< tc. *çikrik*) și dat fiind faptul că niciuna dintre celelalte nu întrunește un număr covârșitor de atestări;

piláv s. n. AFLR/rar Gr, Tl „pilaf”, pe lângă faptul că termenul beneficiază de mai multe atestări decât varianta *pilác* s. n. GM/rar Db, prezintă și avantajul apropierii de etimon (< tc. *piláv*) (cf., în același sens, **but** s. n.).

De multe ori, pentru alegerea variantei-titlu, s-a apelat la criteriul frecvenței. Dintre numeroasele exemple ilustrative în acest sens, amintim doar: **bojóg** s. m., pl. *bojógi* „plămân”, formă selectată dintre cele 7 variante atestate în graiurile sudice (spre deosebire de alte dicționare, care au reținut drept cuvânt-titlu varianta *bojoc*), **bulumác**, variantă selectată, de asemenea (ca și în DM și DEX, dar spre deosebire de DA, unde forma-titlu este *bulamac*), datorită mulțimii de atestări, la fel ca **bolobóc**, variantă preferată față de forma etimologică *poloboc* (< ucr. *polubok*), selectată drept cuvânt-titlu în toate dicționarele.

6.1.3. Ca în orice lucrare lexicografică, a c c e n t u l reprezintă un element deosebit de important, notarea lui, cu excepția cuvintelor monosilabice, fiind absolut obligatorie. Întrucât este vorba de o lucrare care se adresează, în primul

rând, specialiștilor, s-a considerat că acest semn grafic poate constitui un element distinctiv clar; în consecință, spre deosebire de alte lucrări lexicografice, în cazul anumitor forme care, la prima vedere, par omografe, în cazul de față, diferența de accent a determinat considerarea acestora drept cuvinte-titlu distincte, marcate prin accent, și nu cuvinte-titlu diferite marcate cu ^{1,2} (la umăr): **dudái** s. n., pl. *dudáie*, variantă sub *dudáu* 1° și **dudái** vb. IV intrans. „a tuna”; **hălái** interj. „strigătură care însoțește mișcările jocului numit c ă l u ș u l” și **hălái** vb. IV refl., variantă sub *hălălái* 2°.

În cazul cuvintelor la care marcarea accentului nu este suficientă pentru cunoașterea pronunției, s-a notat, între paranteze rotunde, situate imediat după cuvântul-titlu, numărul de silabe: **chișiós** (3 sil.) adj., variantă sub *chișăiós*, **priócă** (3 sil.) s. f., pl. *prióci* și *prioci* „cireadă de vite”; **șovéică** (3 sil.) s. f., pl. *șovéici*, variantă sub *șuvéică*; **tiviél** (3 sil.), *în* ~ loc. adv. „mod de a coase, înaintea acului”.

6.1.4. Reconstituirea cuvântului-titlu s-a dovedit adesea dificilă și riscantă.

Dificultatea și teama de a nu crea cuvinte sau variante inexistente în grai au determinat notarea, uneori, doar a pluralului. Este vorba de cuvinte pentru care, beneficiind doar de forma de plural, în spiritul graiului ar fi fost posibile mai multe variante de singular: **bondréți** s. m. pl. (cu posibile forme de singular *bondreț* sau *bondrete*; cf. DA, s. v.), **ciocălți** s. m. pl. (cu singularul *ciocălț* sau *ciocâlte*), **mădrăgâne** s. pl. (substantiv neutru, cu singularul *mădrăgan*, sau feminin, cu singularul *mădrăgană*), **pogonáci** s. m. pl. (cu un singular posibil *pogonaci* sau *pogonac*).

S-a notat, de asemenea, doar pluralul în cazurile în care însăși introducerea cuvântului respectiv în dicționar este motivată prin forma deosebită de cea din limba comună sau, eventual, din alte graiuri: **avéruri** s. f. plural pentru *avere* „bogăție”, **ășchii** s. f. pl. „ășchii”; **súle** s. n. plural pentru *sul*, **șesáli** s. f. plural pentru *șesală* ș. a.

6.1.5. Fiecare cuvânt-titlu este urmat de indicațiile gramaticale corespunzătoare.

Spre deosebire de unele dicționare generale (DA, DLR) sau de unele glosare ori dicționare dialectale (GD, GM, GO; DB), în care formele flexionare (forme de plural la substantive, forme de gen la adjective, forme deosebite de conjugare la verbe) se dau într-un alineat separat, în lucrarea de față le-am notat în primul alineat. Această opțiune este motivată prin dorința de a oferi, încă din acest prim alineat, o imagine cât mai complexă asupra cuvântului.

6.1.5.1. La s u b s t a n t i v e, după indicarea genului, se notează pluralul/pluralele: **balércă** s. f., pl. *balérci* „putină”; **scrocioáb** s. n., pl. *scrocioábe* „culcuș de paie (la porc)”. Dacă, din materialul excerptat, nu rezultă clar genul substantivului, spațiul rezervat acestuia rămâne gol: **mieonéci** (3 sil.) s. „turtă de mălai cu tărâțe, care se mănca înmuiată în apă caldă”; **pardáf** s. „scândură tăiată de la marginea bușteanului; lătunoaie”; **pionáce** s. pl. „clopoței”.

Atunci când materialul atestă mai multe variante de plural, acestea se dau în ordinea gradului de apropiere de cea din limba comună și/sau a frecvenței: **bageác** (2 sil.) s. n., pl. *bageácuri* AMD, h. 205; GD/prin Tl și rar Br, Cț; *bageáce*/Tl și rar Br „coș la casă; horn”.

Dacă diferitele forme de plural corespund la genuri diferite, respectiv, masculin și neutru, s-a procedat, după caz, în două feluri:

– fie s-a notat de la început apartenența formei din titlu la două genuri diferite, procedeu aplicat atunci când ambele forme au o frecvență relativ egală: **ciocănău** s. n. și m., pl. *ciocănăie* AMD, Pl. 115–116/rar Ot; *ciocănăi*/rar Ag „scripete la ițe”; **clăntúș** s. n. și m., pl. *clăntúșe* AMD, h. 182/rar Cl; *clăntúșuri*/rar Bz; *clăntúși*/rar Cl „zăvor la ușă”;

– fie s-a marcat la început doar forma de gen cu frecvență mai ridicată, iar varianta cu frecvență redusă a fost adăugată cu specificarea „și”: **degetár** s. m., pl. *degetári* AO, h. 583/rar Ot; AMD, Pl. 8; 181–182/rar Db, Cl, Tl și s. n., pl. *degetáruri* AMD/rar Ot „căpăcel din metal pe care îl poartă croitorii în degetul cu care împing acul”; **proțáp** s. n. 1° pl. *proțápe* AO, Pl. 57/crt.; AMD, Pl. 64/Ag, Ot, prin Db, Ph, Tr, Cl și rar Vl, Bz, If, Gr, Il, Cț și s. m., pl. *proțápi* AO/rar Vl; AMD/prin Tl și rar Db, Tr, Cl, Il „proțapuri”.

Dacă forma de plural nu este suficient de sugestivă pentru a hotărî genul, nesiguranța a fost notată cu semnul întrebării între paranteze drepte, după varianta de gen propusă: **chíciure** s. m. [?], pl. *chíciuri* „știulete cu boabe rare și mici, pipernicit” (s.v. *chícă*¹ 5°); **cotói**² s. n.[?], pl. *cotói* „mâner la coasă”.

În cazul în care, pentru un cuvânt-titlu, între mai multe forme de plural aparținând evident genului neutru, apare și un plural în *-i*, ce poate fi interpretat atât ca masculin, cât și ca neutru (în virtutea faptului că pluralul neutru se comportă ca femininul, care, la rândul său, are adesea desinența *-i* (**críntă** s. f., pl. *crínți*, de unde singularul refăcut: **crinț** s. n., pl. *crínțe*; cf. exemplul *cotói*, citat mai sus), pentru a evita o eventuală interpretare eronată, s-a preferat să nu se indice genul formei respective: **bold** s. n., pl. *bólduri* 1° AO, h. 581/crt; AMD, Pl. 7–8; GD/Db, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Ag, If, Gr și rar Vl, Gl; *boálde* AMD/rar Bz, Tr, Cț și pl. *bolzi* AMD/rar Db „ac cu gămălie”.

În cazul în care formele diferite de plural (și, eventual, de gen) corespund sensurilor diferite ale cuvântului-titlu, acestea se notează în dreptul sensului corespunzător: **ciubár** s.n. 1° pl. *ciubáre* AO, h. 247; 681; Pl. 113/prin Mh, Dj; AMD, h. 236; Pl. 83–84/prin Ph, Vn și rar Ag, Bz, Br, Tr; *ciubăre* AO, h. 681; Pl. 113/rar Mh, Dj, Tr; AMD, h. 236; Pl. 83–84/prin Br, Tl, Cț și rar Ph, Bz, Tr; *ciubáruri* AMD, h.236/rar Tr „hârdaie, ciubere (de capacități și cu întrebuințări diferite)”; 2° pl *ciubére* AO, h. 394; 414/prin Vl și rar Gj, Mh; AMD, h. 255; 281/Ag, prin Db și rar Vl, Ph, Ot, Tl, Cț; *ciubáre* AMD/rar Vl, Ag, Db, Ph, Gr, Cț; *ciubăre* AMD, h. 281/rar Db, Ot, Tl „ vas, găleată din doage, în care se mulge vaca, oaia”; 3° pl. *ciubáre* AMD, h. 202/rar Ph, Tl „găleată din doage, cu care se scoate apă din puț; ciutură”; 4° pl. *ciubére* AO, h. 416/prin Gj; *ciubăre* AO, h. 784/rar Ot

„putină (mică) în care se păstrează brânza”; 5° pl. *ciubăre* AO, Pl. 113/rar Mh, Dj „vas sub formă de jgheab, în care se pun strugurii la stors; lin”.

Atunci când unul dintre sensurile cuvântului-titlu a fost reținut doar pentru varianta de plural deosebită, forma respectivă a fost marcată prin scriere cu aldine, iar definiția a fost dată la plural (v. exemplul anterior).

6.1.5.2. La **a d j e c t i v e** se notează în primul alineat, după marcarea categoriei gramaticale a cuvântului-titlu, formele aparținând masculinului plural și femininului singular și plural: **baldârós** adj., pl. *baldâróși*, f. *baldároásă*, pl. *baldároáse* [d. om] „gras, burtos, burduhănos”; **pirós** adj., pl. *piróși*, f. *piroásă*, pl. *piroáse* [d. terenuri] „cu mult pir”. Pentru adjectivele la care este atestat doar singularul masculin, celelalte forme fiind mai greu de reconstituit, s-a notat numai forma atestată: **cărăiát** adj. „murdar, nespălat”. La fel s-a procedat în cazul adjectivelor pentru care notarea masculinului singular (și plural) este suficientă, forma feminină (neîntâlnită în corpusul de material) neaducând nimic deosebit: **canú** adj., pl. *canú*; „zăpăcit, aiurit, candriu”.

În mentalitatea populară, anumite trăsături fizice sau morale sunt atribuite, prin discriminare pozitivă ori negativă, doar bărbaților sau doar femeilor. Așa se explică de ce pentru unele adjective a fost notată doar forma de masculin: **abțiguít** adj., pl. *abțiguíți* și toată seria de sinonime cu sensul „amețit de băutură; cherchelit”, iar pentru altele doar forma de feminin: **dudumánă** adj. f., pl. *dudumáne* „dolofană, grăsuță”; **modoásă** adj. f., pl. *modoáse* „fudulă, încrezută, îngâmfată”; **sperigoásă** adj. f., pl. *sperigoáse* „care se sperie ușor, sperioasă”. La fel s-a procedat în cazul adjectivelor care, privite din punct de vedere semantic, nu pot fi decât de genul feminin: **innăscútă** adj. f. „care a născut”. A fost notată, de asemenea, exclusiv forma de masculin sau cea de feminin în cazul în care atestarea privește sensuri atribuite numai unor substantive (masculine/neutre sau feminine): **molcăliú** adj., pl. *molcălii* [d. ouă] „(fiert) cleios”; **bălășă** adj. f., pl. *bălășe* [d. oi] „cu lâna albă; bălană”; **cérnă** adj. f. [d. oi] „cu lâna neagră”.

6.1.5.3. Dacă un cuvânt se prezintă sub o formă ce poate fi interpretată atât ca **a d j e c t i v**, cât și ca **p a r t i c i p i u**, s-a procedat diferit de la caz la caz, în funcție de regimul verbului, în sensul că formele participiale ale tranzitivelor au fost tratate sub verb: **innăscút** „care este născut” inclus sub **năște**, față de **innăscútă** adj. f. „care a născut”.

6.1.5.4. Cuvintele omografe rezultate prin **s c h i m b a r e a c a t e g o r i e i g r a m a t i c a l e** sau formate cu sufixe identice, dar cu valori diferite, au fost notate cu ¹ (la umăr) cele corespunzătoare sensului de bază (etimologic) și cu ² cele cu sensul derivat: **aplecător**¹ s. n. v. **aplecătoáre**¹ 6°, 7°; **aplecător**² adj., pl. *aplecători* 1° [d. miei] „care este a p l e c a t, care este pus să sugă la (altă) oaie”; 2° [d. acoperișul casei] „aplecat, înclinat” (cf. **bun**¹ și **bun**², **sterp**¹ și **sterp**²).

6.1.5.5. La verbe, alături de conjugare, apare indicația tranzitiv (tranz.)/intransitiv (intrans.) numai când această specificare se impune pentru a atrage atenția asupra schimbării de regim față de varianta din limba comună sau

când este vorba de verbe noi ori cu sensuri nemaiatestate: **bolnăvi** vb. IV intrans. „a se îmbolnăvi”; **mustăci** vb. IV tranz. „a pune coardele de viță de vie la înrădăcinat, într-un amestec de pământ cu apă”; **figurá** vb. I tranz. „a așeza lemnele, buștenii în f i g u r i”; **pălămizí** vb. IV tranz. „a plivi, a smulge pălămida din semănături”; **tufli** vb. IV tranz. „a bate pe cineva”.

6.1.5.6. Dacă termenul este însoțit de un determinant, acesta se notează după caracterizarea gramaticală a cuvântului-titlu: **bábă** s. f., pl. *bábe* 3° ~ *de căpete* s. compus „(femeie) bătrână care pregătește prescurile și *c a p e t e l e* pentru pomeni, parastase etc”; **cále** s. f. 2° art. *cálea de-a-ndărătelea* loc. subst. GM/rar Ag; ~*înáltă* loc. subst. AFLR/rar Ot; GM/Ot, Tr, prin Ag, Db, și rar Gr, Cl; GD/rar Ct; ~*înătoársă* loc. subst. GM/prin Ag, Tr, și rar Db, Ot; ~*mirései* loc. subst. GM/rar Gr; ~*primără* loc. subst. GM; TDM III; AFLR/prin Db și rar Ag, Ph, Vn, Tr, Il; ~*primăre* loc. subst. TDO/rar Dj; ~ *válea* loc. subst. GM/prin Ag „prima vizită pe care, conform tradiției, o fac tinerii căsătoriți, după nuntă, părinților sau nașilor”.

Dacă în unele zone este înregistrat doar cuvântul-titlu, iar în altele el apare, cu același sens, însoțit de un determinant, se fac trimiterile necesare după fiecare caz în parte: **cap** s. n. 22° pl. *cápete* GM/prin Cl și rar Ph, Vn, Tr, Gr; *cap de țărănă* loc. subst. GM/prin Tr și rar Ot, Cl; ~ *slóbod* loc. subst./rar Db; art. *cápul de la țărănă*/rar Il „pomană la înmormantare sau, ulterior, la termene fixe”.

În cazul secvețelor determinat-determinant în care doar determinantul prezintă un semantism specific, s-a preferat tratarea sub cuvântul care conferă specificitate sintagmei:

mort¹ adj., f. *moártă* 1° *lăstár*~ AO, h. 664/rar Mh „copil, lăstar neroditor la vița de vie”; 2° *pământ*~ GM/rar Il „amestec de pământ cu apă, folosit la construcția casei de chirpici sau de paiantă”; 3° *nisíp*~ AO, Pl. 48/rar Mh; GM/rar Db „nisip fin rămas după inundație”; 4° *arătúră*~ AO, h. 431/rar Mh „teren arat și apoi lăsat necultivat un an, doi, ca să se odihnească”; 6° *pod*~ GM/rar Vn „tavan din scânduri umplut cu pământ”;

viu¹ adj., f. *vie* 2° *cenúșă* ~ AO, Pl. 29/ rar Dj; *foc* ~ /rar Dj „spuză”.

Prin modul de abordare a materialului, dicționarul are un pronunțat caracter morfologic. Astfel, pentru substantive, au fost notate variante de plural precum *pieli* și *piele*, pentru singularul *piele*, *piuă*, *pii*, *piuri*, *piui*, *piue*, *pie*, pentru singularul *piuă* ș. a.

Spre deosebire de alte dicționare, s-au notat întotdeauna forma/formele de plural (întâlnite, sigure) și pentru variante. Motivele pentru care s-a procedat în acest fel sunt multiple, utilitatea acestora fiind, adesea, mai mult decât evidentă: substantivul **ciocléj** s. m., pl. *ciocléji* „tulpină uscată, cocean de porumb”, a cărui etimologie, încă neelucidată, trebuie pusă, după părerea noastră, în legătură cu sinonimul *ciocan*, are ca variantă forma **cioclóđ** s. m. „știulete fără boabe, cocean de porumb”. Pluralul acesteia, *cioclóji*, reprezentând, desigur, o variantă fonetică a lui *ciocleji*, rezultată prin acomodarea *o-e* → *o-o*, explică, fără dificultate, singularul regresiv *cioclóđ* (cf. *năród* adj., pl. *năróji*), pentru a cărui etimologie DA apelează la contaminare: *cioclej*+ *glod* > *cioclod* (v. DA, s. v. *cioclod*).

La verbe, pe lângă variantele reținute pentru schimbarea conjugării sau a regimului, includerea anumitor forme se motivează prin prezența ori absența sufixelor morfologice: **ciugulí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ciúgule* 1° AO, h. 427/VI, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, h. 298/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin VI, Ph, If și rar Ct; *ciugoále* AO/Dj și rar VI, Gj, Mh: AMD/rar Ot [d. găini] „a căuta mâncare cu ciocul”; 2° AO, h. 98/rar VI, Dj; AMD, h. 55 MN/rar Ag; ind. prez. 3 sg. *ciuguléște* AMD/rar Ot; *ciugoále* AO/rar Gj, Dj „a ciupi, a pișca (cu degetele)”; **ciupí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *ciup* AO, h. 98/crt.; AMD, h. 55 MN; AFLR/VI, Ot, Tr și prin Ag „a apuca, a prinde cu vârful degetelor de pielea sau de carnea cuiva; a pișca”.

6.1.6. După indicațiile gramaticale urmează trimiterea la sursele și la zonele din care provine termenul respectiv, trimiteri care se dau pentru fiecare sens în parte. Pentru a nu încărca excesiv secvența trimiterilor la lucrările publicate, s-a procedat la simplificarea maximă a siglelor (v. nota 1 și lista cu *Abrevieri bibliografice*).

Ordinea surselor este: atlase (AO, AMD), glosare (GO, GM, GD), texte dialectale (TDO, TDM, TDD), AFLR. Pentru atlase, trimiterile se fac la numărul hărții sau al planșei din care a fost extras materialul. Fac excepție termenii referitori la verbe extrași din AMD, pentru care încă nu au fost definitivate hărțile ce urmează să intre în volumul al VI-lea (aflat în curs de elaborare) și, drept urmare, pentru aceștia trimiterile se fac la numărul întrebării corespunzătoare din *Chestionarul NALR*: **bâjbâi** vb. IV tranz. AMD, ch. 373/rar Db, Tr „a pipâi”.

Menționăm, de asemenea, că planșele 38–48 aflate în volumul al IV-lea din AMD cuprind, de fapt, o completare la AO și, în consecință, deși trimiterea se face la AMD, atestările sunt din Oltenia. Pentru a atrage atenția asupra acestei situații, planșele respective au fost notate cu un asterisc: **bărbát** adj., f. *bărbátă*, AMD, Pl. 43–44*/rar VI, Mh; Pl. 29–30/prin Bz și rar VI, Ag, Db, Br, Ot, Gr „harnic, răzbătător”.

Atunci când anumite puncte cartografice se repetă de la o sursă la alta, se are în vedere că termenii din glosare, prin forța lucrurilor, sunt prezenți atât în texte, cât și în AFLR, astfel încât trimiterile se fac la toate cele trei surse doar dacă ele atestă cuvântul respectiv din puncte diferite de la una la alta.

Trimiterile se fac la fiecare dintre cele trei provincii (Oltenia, Muntenia, Dobrogea), urmându-se ordinea, convențională, de la nord la sud și, respectiv, de la stânga spre dreapta.

Spre deosebire de glosarele dialectale amintite, atestările nu trimit la punctele cartografice din rețeaua atlaselor (care, uneori, ar fi ocupat un spațiu extins, fără a fi suficient de sugestive pentru aria de răspândire), ci, în lucrarea de față, se indică zonele geografice reprezentate prin județe⁶. Dat fiind faptul că rețeaua atlaselor cuprinde, pentru majoritatea județelor din cele trei provincii, mai mult de

⁶ Siglele utilizate pentru județe sunt cele oficiale și curente în România.

10 localități, s-a considerat că adoptarea județului ca zonă geografică de referință este preferabilă unor indicații mult mai vagi, de tipul nord-vestul Olteniei, sudul Munteniei, aria subcarpatică a Munteniei, sudul Dobrogei etc.

Răspândirea și densitatea atestărilor pe zone sunt sugerate astfel:

a) dacă atestările dintr-o provincie apar în toate județele acesteia, având în fiecare peste 6–7 localități, situația se notează cu abrevierea „crt.” (= curent);

b) dacă atestările provin numai din unele județe, se indică doar siglele acestora: Db, Br, Tr ... atunci când aceste atestări depășesc (pentru județul respectiv) 5 puncte; „prin” Ag, Ph, Bz ... atunci când numărul atestărilor este între 3 și 5; atunci când numărul atestărilor este sub 3, situația se notează cu „rar”: **clôtă** s. f., pl. *clôte* 1° AO, Pl. 68; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 299; GM; TDM III/Ot, prin Vl, Tr și rar Ag „cloșcă”; întrucât, în rețeaua NALR. Olt., apare un singur punct din județul Teleorman (998), iar, în cea pentru ALRR. Munt., Dobr., un singur punct din județul Galați (729), aceste două județe vor fi întâlnite, pentru provinciile și pentru atlasele respective, întotdeauna cu indicația „rar”;

c) punctele cartografice apar notate pentru localizarea/indicarea provenienței citatelor: **baldosí** vb. IV intranz. AMD, h. 116; GD/prin Br, Cț și rar Il, Tl „a fi epuizat (de boală, de oboseală); a leșina”: *A mai vomitat puțin sânge și a baldosit în mâinile noastre* GD/887; au fost menținute, de asemenea, punctele cartografice în cazul termenilor (cu maximum două atestări punctuale) indicând denumirea locuitorilor derivată de la numele localității de baștină: **bălténár** s. m., pl. *bălténári* AMD/750 „locuitor din comuna Bălteni”; **băcleșán** s. m., pl. *băcleșéni* AO/959 „locuitor din comuna Băcleș”; **cicârlişteán** s. m., pl. *cicârlişteni* AMD/836 „locuitor din comuna Ciocârlia”. Întrucât acești termeni sunt extrași din părțile introductive ale atlaselor, de această dată trimiterea la hartă lipsește. Nu se face trimiterea la hărți nici pentru elementele lexicale extrase din ceea ce, în terminologia atlasistilor, se numește fișa a 6-a cuprinzând materialul cules, spontan, în timpul anchetelor pentru atlas, în afara chestionarului propriu-zis.

Atunci când o trimitere/o sursă revine de mai multe ori în același paragraf, cu referire, deci, la același termen/sens, aceasta nu se mai reia în întregime: **băniță** s. f., pl. *bănițe* AO, h. 446/Dj și rar Tr; AMD, h. 323/prin Tr, Gr și rar Ag, Bz, Br, Cl, Tl, Cț; *băniți* AO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj și rar Vl; AMD; TDM II, III; AFLR/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Il, TL, Cț, prin Ag, Tr, If, Gr și rar Gl, Ot, Cl; *băniți* AO/rar Mh; AMD; TDM III/ rar Ag, Bz, Br, Il; *bănițe* AMD/rar Vn, Br „vas din doage sau, mai rar, din tablă folosit ca măsură de capacitate pentru cereale, egală cu aproximativ un dublu-decalitru”.

De asemenea, pentru termenii plurisemantici cu sensurile provenite din aceeași sursă și din același punct cartografic, trimiterea la acestea se face o singură dată: **bălván**² s. m., pl. *bălváni* AO, h. 710/rar Dj 1° „baltă în care se pune cânepa la topit”; 2° „canal de irigație (în luncă)”.

Dacă atestările, întâlnite exclusiv în AFLR, provin atât din Oltenia, cât și din Muntenia, trecerea de la o provincie la alta se marchează, fără a se repeta sursa, prin punct și virgulă (;); cf. **acosí** vb. IV AFLR/rar Dj; Db „a cosi”.

6.1.7. Trimiterile de ordin geografic, privind aria de răspândire a termenului, sunt urmate de *s e n s u l c u v â n t u l u i*, precedat, după caz, de anumite precizări referitoare la:

– domeniul de utilizare : **ciolână** s. f. [în term. mineritului] „gaură forată înclinat”; **clanșă** vb. I intrans. [tehn.] „a se cupla”;

– subiectul acțiunii, stării: **îmberegăți** vb. IV tranz. [d. fiare sălbatice] „a ataca, a mușca de beregată”; **zeruí** vb. IV refl. [d. laptele prins] „a lăsa zer”;

– noțiunea la care se referă cuvântul: **nemălurită** adj. f. [d. vița de vie] „fără mălură, care nu s-a mănât”; **veveritôși** adj. pl. [d. ochi] „ca de veveriță; vioi”;

sau de indicații de ordin stilistic: **coáce** vb. III intrans. [fig.] „a suferi în tăcere, a răbda; a se consuma”; **mătălețe** s. f. pl. [iron.] „proaste”.

S e n s u l, încadrat între ghilimele, este indicat fie printr-un sinonim literar, atunci când acesta acoperă semnificația cuvântului regional: **furcărie** s. f., pl. *furcării* „șezătoare”; **popârțac** s. „prăjină, proptea”; **vișinár** s. m., pl. *vișinári* „vișin”, fie printr-o definiție propriu-zisă: **baláur** s. m., pl. *baláuri* 2° „lemn lung fixat în capătul căpriorilor, la creasta casei”; **bălăbăni** vb. IV refl. „a munci mult și din greu; a se opinti muncind”. Dacă eventualul sinonim depășește sensul termenului din dicționar sau dacă acoperă doar o parte din acesta, cele două posibilități se pot combina, dându-se atât definiția corespunzătoare, cât și sinonimul din varianta standard: **purcói** s. n., pl. *purcoáie* 2° „grămadă de crengi cu nisip, pietre și nămol aduse de apă; aluviune”.

Nefiind considerată definiție propriu-zisă, caracterizarea unor forme ca diminutive nu a fost încadrată între ghilimele: **arăgúț** s. m., pl. *arăgúți* dim. de la *a r a g*. Dacă indicarea termenului diminutivat nu este suficientă, pentru mai multă claritate, s-a indicat, între paranteze, și sensul diminutivului: **atătúța** adv. dim. de la *atâta* („puțintel”).

În general, s-a urmărit ca, în măsura posibilităților, definiția să fie cât mai transparentă, uneori acoperind sau sugerând prin aceasta și etimologia termenului definit: **bâlcișór** s. n. „mâl, nămol (depus pe tulpina de cânepă, la topit în *b â l - c â*)”; **bârâi** vb. IV tranz. „a împinge buștenii (cu țapina) la vale (ca pe oile care stau îngămădite)”; (cf. DA, s.v.); **brobonóri** vb. IV tranz. „a trece *b r o b o a n e - l e* (boabele de strugure) prin ciur pentru a scoate mustul”; **încurcă** vb. I refl. [d. vița de vie] „a-i da *c u r c a n u l*, a înmuguri”; **mătănăi** vb. IV intrans. „a simula că se închină, făcând mătănii”.

Dacă definiția cuprinde anumiți termeni aflați în dicționar, aceștia sunt marcați prin scriere spațiată: **porcár** s. m., pl. *porcári* „participant la jocul de copii numit *p u r c e a u a*” (v. și exemplele de mai sus).

Atunci când, fără a beneficia de un sinonim în varianta standard a limbii, cuvântul necesită o definiție extinsă, cu multe elemente explicative și dacă acesta are și un număr considerabil de sinonime, pentru a nu relua de fiecare dată întreaga perifrază, s-a apelat la o formulă simplificatoare: termenul este prezentat în detaliu doar la prima apariție în dicționar, când, după definiție, se dă drept sinonim unul

dintre cuvintele mai cunoscute pentru sensul respectiv (eventual, cel din *Chestionarul NALR*), notat spațiat, urmând ca apoi, pe tot parcursul dicționarului, acesta să fie reluat, de fiecare dată, în loc de definiție:

amnár s. n., pl. *amnáre* 2° „dispozitiv din lemn (asemănător cu un diapazon cu capetele unite) care, împreună cu *m u i e r u ș c a*, asigură stabilitatea sulului de dinainte la război, în timpul țesutului; *b ă r b ă t u ș*”; **cal** s. m., pl. *cai* 12° „*b ă r b ă t u ș* la război”;

amnár s. n., pl. *amnáre* 3° „lopățică prevăzută cu găurele, care, împreună cu *b ă r b ă t u ș u l*, asigură stabilitatea sulului de dinainte la război, în timpul țesutului; *m u i e r u ș c ă*”; **bábă** s. f., pl. *bábe* 20° „*m u i e r u ș c ă* la război”;

bilimanéle s. f. pl. „bârne lungi așezate orizontal deasupra pereților casei, de-a lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii; *c o s o r o a b e*” (v. și **ajutór** 9°, **blánă** 11°).

Situațiile în care există o oarecare nesiguranță, cu un anumit dubiu în legătură cu sensul cuvântului sunt marcate printr-un semn de întrebare, pus între paranteze drepte, după definiție: **ciuvică**² s. f., pl. *ciuvici* 3° „pasăre de zi (de talie mică), nerăpitoare; *nagât* [?]”; **papainóg** s. m., pl. *papainógi* „păpădie [?]”.

Cu oarecare precauție au fost tratate și unele cuvinte înregistrate în timpul anchetelor dialectale pentru atlase, dubioase, după părerea noastră, fie din cauza formulării destul de vagi a înrebării, fie pentru că, atunci când s-a răspuns cu un termen suspect, nu s-a insistat suficient pentru clarificare, fie, în sfârșit, atunci când ne referim la terminologiile speciale și, mai ales, la morărit, atât informatorul/vorbitorul, cât și anchetatorul/cercetătorul nu stăpâneau destul de bine domeniul. Avem în vedere, în primul rând, lexemele redată prin termeni generici, de tipul *apărătoare*, *apărător*, *ridicător*, *supórt*, *susținător*, *traversă* ș.a.

În cazul cuvintelor plurisemantice, ordinea sensurilor a urmat, în general, filiația etimologică sau, pentru termenii cu foarte multe sensuri, legătura logică dintre acestea.

6.1.8. Exemplele ilustrative sunt redată, ca și cuvântul-titlu precum și celelalte forme ale acestuia, în varianta literarizată, menținându-se fonetismul din grai doar pentru termenul ilustrat. Pentru păstrarea/sugerarea individualității zonei reprezentate în dicționar, în citate s-au menținut, de asemenea, anumite trăsături specifice, cum ar fi *dă* „de”, *dân* „din”, *dupe* „după”, *pă* „pe” ș.a.: **ciumărí** vb IV refl. 1° AMD; TDM III/rar Gr „a se necăji, a se supăra tare, a se amări”: *S-a necăjit, s-a cumărít fo trei zile* TDM III/834; **dănăcie** s. f. GO/rar Dj „tinerețe”: *S-avea bine cu moraru de când fusasă ei în dănăcîia lor*/978; **săbán** s. GD/rar Tl „plug (ușor) de lemn”: *Aram câmpu, îl dădeam cu săbánu, c-un plug de lemn care să numea săbán*/873; **țápă** s. f., pl. *țápe* GM/rar Tr „piele subțire (găurită) din care se făceau geamurile la bordei”: *În loc dă geam, țipe, țipă dă piei dă animal*/777.

Deși susținem necesitatea de a ilustra sensurile/formele prin cât mai multe exemple din materialul excerptat, adesea numărul acestora fiind amplificat față de glosare, în numeroase situații dezideratul nu a putut fi îndeplinit. Cauzele sunt determinate fie de faptul că una dintre sursele principale de material o reprezintă atlasele lingvistice și arhiva acestora, în care doar rareori se întâlnesc propoziții exemplificatoare, fie de textele înregistrate, în care contextul de ocurență a elementelor lexicale nu este întotdeauna edificator sau nu îndeplinește condițiile minime pentru a fi folosit în acest scop.

6.1.9. Respectând principiul aplicat în glosarele dialectale menționate, termenii incluși în dicționar sunt însoțiți de *toate* s i n o n i m e l e prezente în lucrarea de față. Seria de sinonime urmează după citate și, procedând la fel ca în Gl. Munt., pentru simplificare și pentru economie de spațiu tipografic, în cazul sinonimelor multiple, al căror număr ajunge, uneori, la peste 50 (vezi, de exemplu, **amnár 9°** „clîn de teren rămas nearat între brazde sau la capătul ogorului”, care are 70 de sinonime) se dă întreaga serie la primul termen, la următorii notându-se doar cuvântul care o deschide (v. Gl. Munt., 113).

Întrucât nuanțele de sens și posibilitatea de utilizare depind în foarte mare măsură de context, pentru p r e p o z i ț i i și c o n j u n c ț i i nu s-au stabilit corespondențele sinonimice.

Operației de întocmire a listelor de sinonime i s-a alocat un timp special, după ce lucrarea era, în linii mari, încheiată.

6.1.9.1. Stabilirea lanțurilor sinonimice s-a dovedit, adeseori, dificilă, plină de „capcane” și, dacă cercetătorul interesat constată eventuale lacune sau interpretări mai puțin convingătoare ori hazardate, observațiile și criticile vor fi bine-venite și acceptate.

Dificultățile alcătuirii seriilor corespunzătoare privesc aspecte diverse, începând de la faptul că, așa după cum este bine cunoscut, sinonimie perfectă nu există, fiecare vorbitor având tendința de a stabili nuanțe de înțeles sau măcar stilistice proprii (Pușcariu, LR, I, 20), de unde derivă greutatea de a hotărî dacă anumiți termeni sunt sau nu sinonimici. Un exemplu în acest sens îl pot reprezenta seriile *innecăji*, *străgăni*, pe de o parte, *drogăni*, *îmboldi 2°*, pe de alta, și, în sfârșit, *innervi*, *însupără*, *înviforá*, *viforí 2°*, față de *ciumări*, fiecare dintre ele acoperind intensități, stadii sau moduri diferite de „a (se) supăra”.

Din experiența alcătuirii seriilor în discuție, s-a constatat că, de regulă, cu cât sinonimia este privită din perspectiva unei arii mai largi, cu atât caracterul relativ al sinonimelor crește. Problema se prezintă mai estompat, în sensul că deosebirile, nuanțele de înțeles sunt mai reduse atunci când este vorba de termeni (foarte) concreți, denumind același obiect, aceeași realitate în arii diferite, dar se accentuează atunci când elementele, obiectele desemnate diferă (mai mult sau mai puțin) de la o zonă la alta, în funcție de particularitățile etnografice, geografice, economice etc. În acest sens, se pot urmări seriile sinonimice referitoare la diverse forme de relief („deal”, „movilă”), ale căror nuanțe diferă dacă privim lucrurile din perspectiva zonei de câmpie sau a celei de munte/deal.

Abordarea sinonimiei în relație directă cu zona de atestare a termenilor, cu anumite realități (geografice) specifice, evidențiază faptul că, de exemplu, un cuvânt ca **băltăreț** s. n. „est, răsărit” nu poate să apară decât într-o arie unde este cunoscut vântul cu același nume și nici într-un caz într-o zonă muntoasă, așa după cum **munte** s. m. „vest, apus” este specific unei zone, unei localități pentru care acest punct cardinal coincide cu partea dinspre munte. Tot astfel, sinonime precum **jilt**, **jiu**, **olt**, **oltișor** cu sensurile „râu”, „pârâu” sunt caracteristice ariilor în vecinătatea cărora se află apele curgătoare respective sau unor vorbitori pentru care acestea reprezintă singurele ape (mai) mari pe care le cunosc.

Se poate constata, de asemenea, că anumiți termeni sinonimici, dintre care unii sunt considerați, în dicționare, cu circulație generală, alții dialectali/regionali, cunosc o răspândire zonală, adeseori elementele sinonimice corespunzând unor arii complementare. Spre exemplificare, poate fi amintită repartiția geografică și semantică a câtorva dintre cuvintele cu semnificația „vas alungit, din doage sau din lemn scobit”, cu diverse întrebuințări în gospodărie: pentru spălat rufe (1), pentru frământat pâine (2), pentru scurs cașul (3), pentru stors strugurii (4) și, în sfârșit, pentru pus mâncarea la porci (5). Ne referim la *âlbie* și *copâie* (care acoperă primele patru sensuri), *căpistère* (cu sensurile 2 și 4), *covătă* (cu sensurile 1 și 2), *móldă* (cu sensurile 2, 3 și 4) și, apoi, *postávă* și *troacă* (acoperind toate cele cinci sensuri) (vezi Marin 2008 a).

6.1.9.2. Operația de stabilire a seriilor sinonimice s-a dovedit, totodată, deosebit de utilă chiar pentru munca de dicționar, pentru rezolvarea diverselor probleme ivite în definitivarea lui, dintre care amintim facilitarea includerii unor variante sub un anumit cuvânt-titlu, posibilitatea stabilirii unor legături etimologice între termenii din dicționar ș.a. Astfel, de exemplu, pentru cuvântul **cit**, întâlnit, până acum, doar în GD, unde este prezentat ca variantă sub *cin* „vas de lemn scobit, lin”, ne-a reținut atenția atestarea unui sens nou, provenit din aceeași zonă dobrogeană, consemnat în materialul necartografiat din AMD. Este vorba de *cit* s. n., pl. *cíturi* „un fel de ladă sau coș din nuiele împletite, în care se depozitau, odinioară, cereale, făină etc.”. Dificultatea întâmpinată la explicarea trecerii de la *-n* din *cin* la *-t* din *cit* și, mai ales, prezența ambelor sensuri în aria dobrogeană ne-a sugerat ideea originii turcești a cuvântului. Ipoteza a fost confirmată de atestarea tc. *çit* însemnând, între altele, „gard din pari sau din nuiele”; „gard viu” (v. TOIS, s.v.). Sugestia ni se pare adecvată, cu atât mai mult, cu cât între sinonimele existente (chiar în dicționarul nostru) pentru „ladă, coș în care se depozitează cereale” figurează și termeni ca *sâsâiac*, *uléi*, iar, pentru „lin”, un cuvânt precum *córfă*, toate având sensul de bază „îngrăditură din nuiele” (vezi și Marin 2008 b).

7. Alineatul al doilea este consacrat v a r i a n t e l o r fonetice și morfologice prezentate în ordine alfabetică. Recunoaștem că, adesea, ordinea strict alfabetică, aplicată, consecvent, pentru unitatea lucrării și pentru a ușura consultarea ei, a fost adoptată în pofida tentației de a ordona variantele în funcție de gradul de apropiere de cuvântul-titlu (cf., de exemplu, **cotlón** s. n., pl *cotloáne*,

cu 7 sensuri și 12 variante, dintre care unele prezintă avantajul de a explica motivul pentru care, la fel ca în DA, sub acest cuvânt-titlu este tratat, ca variantă, termenul *cotrúnă*).

Spre deosebire de majoritatea dicționarelor, precum și de unele glosare dialectale, variantele trimit, de fiecare dată, la sensul pe care îl reprezintă:

ciontá vb. I tranz. 1° și refl. pas. „a (se) tăia, a (se) cârni vița de vie”; 2° și refl. pas. „a (se) reteza, a (se) tăia un copac (sau vârful acestuia)”; 3° și refl. pas. „a (se) tăia vârful urechii la oaie, pentru a o însemna sau pentru a-i lăsa sânge”; 4° ind. prez. 3 sg. *cioántă* [d. iepuri] „a distruge planta rozând vârful, a roade vârful”.

– var. **ciomtá** vb. I tranz. 1° AMD, Pl. 76–77/rar Ot; **ciontí** vb. IV tranz. 1°/rar Db; **ciumtí** vb. IV tranz. 1°/rar Br, Gr; **ciuntá** vb. I tranz. 1°/prin Tl și rar Vl, Cl, Cț; 3° AO, Pl. 122/ Dj, prin Mh și rar Ot; AMD, Pl. 133/prin Ag, Ot, Tr și rar Vl, Bz, Br, Cț; ind. prez. 1 sg. *ciunt* 2° AO, h. 970; Pl. 90/rar Gj.

Fac excepție de la această regulă situațiile în care varianta se referă strict la forme ce reprezintă schimbări de conjugare ale verbului, fără legătură cu vreunul dintre sensurile ilustrate în alineatul întâi. De exemplu, varianta **aduceá** vb. II, ca și formele flexionare contrase *ac*, *ace* etc., nu se referă la niciunul dintre cele trei sensuri ale verbului *adúce* (sub care este tratată), întrucât aceasta ar putea corespunde oricărei semnificații, inclusiv celor din limba comună (cf. *coceá*, s.v. *coáce*).

Ori de câte ori materialul excerptat oferă datele necesare, pentru fiecare variantă se notează formele flexionare: pluralul pentru substantive, formele de gen pentru adjective, forme speciale de conjugare pentru verbe:

junică s. f., pl. *juníci* „junincă”.

– var. **juníce** s. f., pl. *juníci*; **junínce** s. f., pl. *juníneci* (vezi și **ciontá**, citat mai sus).

Pentru a nu încărca excesiv textul (prin trimiteri de la primul alineat la cel de al doilea sau invers) și pentru a asigura cât mai multă claritate acestuia, s-a preferat ca, atunci când un sens al cuvântului-titlu este reprezentat doar prin variante, acestea să apară în alineatul consacrat sensurilor: **ciomp** s. m., pl. *ciompi* 1° AMD, Pl. 72–73/rar Ag „par de susținere a viței de vie (mai scurt decât aracul)”; 2° var. **cimp** s. m., pl. *cimpi* GO/rar Gj „ciot rămas după tăierea lăstarilor de viță de vie”; 3° var. **țomp** s. m., pl. *țompi* AO, h. 336/rar Gj „stâlp folosit ca semn de hotar”; 4° var. **țump** s. m., pl. *țumpi* AO, h. 215/rar Mh „stâlp (gros) la gardul de scânduri”.

Dacă varianta purtătoare de sens, la rândul său, are alte variante, în prima parte a articolului se dă forma cea mai apropiată de cuvântul-titlu și, pe cât posibil, cu atestări mai numeroase, urmând ca celelalte variante să fie trecute în alineatul al doilea:

batóză s. f., pl. *batóze* 1° AO, h. 621/rar Ot „vânturătoare acționată manual”; 2° var. **batoáză** s. f., pl. *batoáze* AMD, h. 320; TDM II, III/prin II și rar Br, Cl „mașină de treierat”.

– var. 2° **batéză** s. f., pl. *batéze* AMD, h. 320/rar Tr; **batúză** s. f., pl. *batúze* AMD; AFLR/rar Ag, Ph, If, II; **bătoáză** s. f., pl. *bătoáze* AFLR/rar Cț (cf. *bolboacă*; vezi și *ceácâie*, *infra*, p. XXVI–XXVII).

Cunoașterea și notarea formelor de plural ale variantelor constituie elemente importante și, totodată, utile din diverse unghiuri de vedere. Astfel, amintim faptul că, adeseori, forma de plural a unei variante aruncă o lumină lămuritoare asupra motivului pentru care lexemul respectiv a fost considerat variantă a unui anumit cuvânt și nu a altuia sau, dimpotrivă, termen de sine stătător. Afirmarea poate fi susținută prin multiple exemple. Dacă, pentru unele variante, motivația clasificării ca atare este relativ clară, pentru altele parcursul este mai sinuos și doar printr-o examinare atentă se pot urmări filiația și evoluția. Astfel, este destul de simplu să deducem că **bumbure** s. m. reprezintă un singular refăcut după *bumburi*, plural atestat pentru *bumb*, între sensurile căruia figurează și „boboc de floare” (cf. *brústure*– pl. *brústuri*, *viézure*– pl. *viézuri*). La fel, pentru singularul **ciúture** s. m., pl. *ciúturi* „parte din tulpină și rădăcina de porumb rămase pe câmp după tăierea cocenilor” încadrarea sub *cioată* (la rândul său variantă a lui *ciot*) devine explicabilă prin pluralul *ciúturi* < *cióturi*⁷.

Motivele pentru care unele cuvinte au fost considerate variante în raport cu anumite lexeme sunt diverse. Astfel, de exemplu, în cazul unor termeni pluriformi, cu variante explicabile prin etimoane diferite, s-a adoptat principiul aplicat și în alte lucrări lexicografice, precum DA, DLR, acestea fiind tratate într-un singur articol și considerându-se variantă-titlu cea cu atestările cele mai numeroase: **agúd** s. m., pl. *agúzi* (< *agudă* „dudă” < slav. *agoda*) 1° AMD, h. 369; GM; GD; AFLR/Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Cl și rar Gl „dud”; 2° var. **iágăd** s. m., pl. *iágăzi* (< *iágod* < srb. *jagod*) GO/rar Mh „corcoduș”.

– var. 1° **iagúd** s. m., pl. *iagúzi* AFLR/rar Mh; AMD, h. 369; GM; GD; AFLR/rar Cl, Tl, Cț; **iágud** s. m., pl. *iáguzi* AO, Pl. 83; TDO/Gj, Mh.

De altfel, în cazul de față, se poate constata, atât din formele, cât și din repartiția geografică a variantelor, că între cele două etimoane s-au produs unele contaminări lingvistice.

Tot așa s-a procedat, de data aceasta spre deosebire de alte dicționare, în cazul cuvintelor *ceacăie* și *ciochie* și al diverselor variante derivate de la unul sau de la altul dintre cei doi termeni de origini diferite, între care, de asemenea, s-au produs multiple suprapuneri formale și semantice:

ceacăie s. f., pl. *ceacăii* (< tc. *čaky*) 1° AMD, h. 237 MN; GD/Il, Tl, Cț, prin Br și rar Bz, Ot, Cl „briceag (mai ales, cu plăsele de lemn); 2° var. **ceachie** s. f., pl. *ceachii* (< ngr. *τσάκy*) AO, Pl. 137/rar Vl; AMD, h. 694/rar Il „bașchie”; 3° var. **ciochie** s. f., pl. *ciochii* (provenit, probabil, din *cioacă*, având, în dicționarul nostru, sensuri identice cu termenul discutat aici) AMD/rar Il „chitonag”; 4° var. **ciochie** s. f., pl. *ciochii* AMD, h. 637/rar Il „nuia atașată la coasă, pentru a asigura căderea ordonată a brazdei”⁸.

⁷ În DA, s.v. *ciot*, este notat un singular *ciotur*, considerat neobișnuit.

⁸ Pentru o discuție mai amplă referitoare la etimologia acestor cuvinte și pentru soluțiile propuse, la care am apelat în tratarea lor într-un singur articol, vezi Avram 2001, 74–75.

– var. **ceachie** s. f., pl. *ceachii* 1° AMD, h. 240 MN/prin Ot și rar Tr, Gr, Cț; **cechie** s. f., pl. *cechii* 1° AO. Pl. 33/rar Tr; **cichie** s. f., pl. *cichii* 1° AO/rar Mh, Dj; AMD/Tr și rar Gr; **ciochie** s. f., pl. *ciochii* 1° AMD/Tr și rar Ag, Db, Ot; 2° AMD, h. 694/prin Bz și rar Db, Ph, Br; **ciuchie** s. f., pl. *ciuchii* 1° AMD/rar Tr.

Posibilitatea producerii, la nivelul graiurilor, a unor încrucișări semantice sau/și formale între cuvinte cu etimologii diferite s-a avut în vedere și pentru încadrarea unor forme ca variante sub anumite cuvinte-titlu. Numai în acest fel (ne) putem explica situațiile întâlnite în cazul unor termeni precum **bândă** (<fr. *bante*) și **bântă** (<rus. *bant(a)*) sau **plas** < **plăsă** (<slav. *plasa*) și **plăstă** (<bg., srb. *plast*).

Asemenea situații determină, adesea, deosebiri de tratare a materialului lexical în raport cu dicționarele care au în vedere, în primul rând, limba standard.

Diferențele față de alte dicționare se explică (și) prin bogăția lexicului dialectal, care oferă, de multe ori, noi posibilități de interpretare. Pentru exemplificare, ne oprim la cuvântul *chepcel*, a cărui etimologie a suscitât multe discuții în lingvistica românească⁹.

Beneficiind de propunerile etimologice făcute de Andrei Avram (2001, 75–79), dar și de posibilitățile mai largi de interpretare rezultate din materialul nostru, am propus o nouă organizare a termenilor *chepcel*, *chepcea*, *chipcel*, *căpcea*, deosebită de cea din DA, dar, parțial, și de soluția propusă de autorul amintit:

căpcél s. n., pl. *căpcéle* 1° AO, Pl. 123/rar Gj, Mh „vas mic, din lemn scobit, care, prins în băieri, se pune în gura găleții de muls oile”; 2° AO, Pl. 123/rar Gj „căuș din lemn scobit (folosit, mai ales, la stână)”; 3° var. **chipcél** s. m., pl. *chipcéi* GO/rar Dj „roata cea mică de la plită”.

– var. 1° **căpcea** s. f., pl. *căpcéle* AO, Pl. 123/rar Gj; **chepcél** s. n., pl. *chepcéle* AO/rar Gj; **chipcél** s. n., pl. *chipcéle*/rar Mh;

chipcél² s. n., pl. *chipcéle* 1° AO, h. 572/rar Mh; AMD, h. 452; AFLR/rar Ph, Br, Gr, Cț „unealtă de pescuit; crâșnic”; 2° var. **chepcea** s. f., pl. *chepcéle* AMD, h. 659/rar Cț „bucată de lemn sau de fier îndoit, fixată deasupra proțapului, formând scobitura în care se prinde jugul”.

– var. **chepci** s. m., pl. *chepci* 2° AMD, h. 659/rar Cț; **cipcél** s. n., pl. *cipcéle* 1° AMD, h. 452; GD/prin Br, Cț și rar Cl, Tl; **ciripcea** s. f., pl. *ciripcéle* 1° GD/rar Tl.

Așadar, forma **căpcél**, neatestată cu aceste sensuri¹⁰ și mult mai apropiată de etimonul propus: < *căucel*, derivat românesc de la *cauc* < lat. *caucus*, cu modificarea fonetică specifică Bantului (cf. *căuta* > *căpta*), a evoluat la *chepcél* prin trecerea lui *că-* la *che-* (cf. *cămeșe* > *chemeșe* > *chimeșe*) și, mai departe, prin disimilare, la *chipcel* în aria oltenească de întrepătrundere cu graiurile bănățene. Semantic, nu există niciun impediment pentru această etimologie, primele două sensuri înscriindu-se în semnificațiile cuvântului *cauc*, iar cel de al treilea, „roata mică de la plită”, sugerând, de asemenea, forma unui *căuș*.

⁹ Prezentări ample asupra soluțiilor etimologice avansate pentru formele *căpcea*, *chepcel* (*chipcel*), *chepcea* ne oferă Teaha 1986, 253–258 și Avram 2001, 75–79.

¹⁰ În DA, *căpcel* figurează doar ca diminutiv pentru *cap*.

Cea de-a doua formă, *chipcél*, cu varianta *chepceá*, mai apropiată de etimon, și cu sensurile care duc spre obiecte de prins, de apucat, proprii turcescului *kepçé*, semnificând, între altele, „plasă de prins fluturi” și „un fel de luptă (corp la corp)” (v. TOIS, s.v.), este atestată, după cum se poate observa, mai ales în aria muntenească și, cu precădere, în Dobrogea, ceea ce constituie argumente suplimentare pentru propunerea etimologică susținută de Andrei Avram (2001, 79), inclusiv pentru admiterea faptului că *chipcel* „căuș”, atestat într-un text de la 1691, tipărit la București și menționat în DA, s.v. *chepcel*, reprezintă, într-adevăr, varianta provenită din etimonul de origine turcă, pentru care dicționarele turcești menționează, în primul rând, sensul „lingură mare, polonic” (v. TOIS, s.v. *kepçé*).

În încheiere, subliniem faptul că *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice* trebuie privit, în permanență, prin prisma modului în care a fost constituit corpusul de material pe care se întemeiază elaborarea lui. Fără a reprezenta o lucrare bazată pe opere beletristice, pe texte scrise, elaborate, sau pe observații îndelungate, dicționarul surprinde o „secvență” din evoluția graiurilor dacoromâne sudice, cu frământările, ezitățile, căutările, dar și cu creativitatea spontană, elemente specifice variantei vorbite a limbii.

Motivele pentru care s-a considerat necesară elaborarea unui asemenea dicționar sunt numeroase. Enumerăm, acum, doar câteva dintre obiectivele care credem că au fost atinse prin acest dicționar.

1. Contribuie la reactualizarea unor termeni (și sensuri) înregistrați în dicționare și în alte lucrări lexicografice publicate de-a lungul timpului.

2. Conturează mai clar ariile de răspândire ale anumitor cuvinte considerate specifice graiurilor sudice sau altor unități dialectale ale dacoromânei, prin lărgire, ori prin restrângere, în cazul unor termeni considerați populari.

3. Atestă o serie de cuvinte sau sensuri noi, neînregistrate în lucrările lexicografice publicate anterior.

4. Fără a fi un dicționar etimologic, clarifică, completează sau corectează anumite soluții etimologice propuse până în prezent.

5. Contribuie la extinderea cunoștințelor despre lexicul dialectal actual, în general, despre bogăția lexicală a graiurilor dacoromâne sudice, în special.

Totodată, atestând numeroase elemente de limbă veche, arhaisme, impune reconsiderarea aprecierii referitoare la caracterul preponderent inovator al ariei sudice prin comparație cu alte zone ale dacoromânei.

Menită să individualizeze mai pregnant fizionomia lexicală a graiurilor dacoromâne sudice, lucrarea, pe lângă valoarea în sine, poate reprezenta un pas înainte către realizarea unui *Dicționar dialectal al limbii române* și poate contribui la îmbogățirea corpusului de date care stă la baza elaborării *Dicționarului tezaur al limbii române*.

LISTA LOCALITĂȚILOR CERCETATE

Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia

Nr. crt.	Nr. cartografic	Localitate (sat, comună)	Județul
1	2	3	4
1.	901	Câinenii Mici, Câineni	Vâlcea
2.	902	Voineasa	Vâlcea
3.	903	Malaia	Vâlcea
4.	904	Călinești, Brezoi	Vâlcea
5.	905	Bumbești- Jiu	Gorj
6.	906	Novaci- Străini, Novaci	Gorj
7.	907	Vaideeni	Vâlcea
8.	908	Ferigile, Costești	Vâlcea
9.	909	Muereasca de Sus, Muereasca	Vâlcea
10.	910	Piscu Mare, Stoenști	Vâlcea
11.	911	Olteni, Bujoreni	Vâlcea
12.	912	Magherești, Săcelu	Gorj
13.	913	Poienari, Bumbești- Pițic	Gorj
14.	914	Oteșani	Vâlcea
15.	915	Scoarța	Gorj
16.	916	Alunu	Vâlcea
17.	917	Ungureni, Băbeni	Vâlcea
18.	918	Cionți, Bustuchin	Gorj
19.	919	Lăpușata	Vâlcea
20.	920	Peșteana- Jiu, Bălteni	Gorj
21.	921	Vladimir	Gorj
22.	922	Băiești, sat înglobat în comuna Grădiștea	Vâlcea
23.	923	Turburea	Gorj
24.	924	Slăvuța, Crușet	Gorj
25.	925	Ghioroiu	Vâlcea
26.	926	Măciuceni, Măciuca	Vâlcea
27.	927	Prundeni	Vâlcea
28.	928	Ușurei, Șușani	Vâlcea

1	2	3	4
29.	929	Fratoștița, Filiași	Dolj
30.	930	Bulzești	Dolj
31.	931	Iancu Jianu	Olt
32.	932	Pleșoiu	Olt
33.	933	Izvoru, sat înglobat în comuna Șimnicu de Sus	Dolj
34.	934	Balș	Olt
35.	935	Dobrița, Runcu	Gorj
36.	936	Obârșia- Cloșani	Mehedinți
37.	937	Cloșani, Padeș	Gorj
38.	938	Frânțești, Peștișani	Gorj
39.	939	Turcinești	Gorj
40.	940	Selișteea, Izverna	Mehedinți
41.	941	Mărășești, Baia- de- Aramă	Mehedinți
42.	942	Godinești	Gorj
43.	943	Stolojani, Bălești	Gorj
44.	944	Costești, Balta	Mehedinți
45.	945	Cireșu	Mehedinți
46.	946	Șovarna	Mehedinți
47.	947	Pieptani, Călnic	Gorj
48.	948	Ilovița	Mehedinți
49.	949	Crăguești, Șișești	Mehedinți
50.	950	Imoasa, Corcova	Mehedinți
51.	951	Slivilești	Gorj
52.	952	Gârbovu, Turceni	Gorj
53.	953	Cerneți, Șimian	Mehedinți
54.	954	Cervenita, Prunișor	Mehedinți
55.	955	Strehaia	Mehedinți
56.	956	Butoiești	Mehedinți
57.	957	Hinova	Mehedinți
58.	958	Izvorălu, Târna	Mehedinți
59.	959	Seliștiuța, Băcleș	Mehedinți
60.	960	Secu	Dolj
61.	961	Crivina, Burila Mare	Mehedinți
62.	962	Ostrovu-Mare, Gogoșu	Mehedinți
63.	963	Jiana	Mehedinți
64.	964	Iablanita, Pădina	Mehedinți
65.	965	Gruia	Mehedinți
66.	966	Vlădaia	Mehedinți

1	2	3	4
67.	967	Salcia	Mehedinti
68.	968	Verbița	Dolj
69.	969	Seaca de Pădure	Dolj
70.	970	Belot	Dolj
71.	971	Sărbătoarea	Dolj
72.	972	Mărăcinele	Dolj
73.	973	Unirea	Dolj
74.	974	Galicea Mare	Dolj
75.	975	Maglavit	Dolj
76.	976	Ciuperceii Vechi	Dolj
77.	977	Desa	Dolj
78.	978	Rast	Dolj
79.	979	Urzicuța	Dolj
80.	980	Bistret	Dolj
81.	981	Măceșu de Jos	Dolj
82.	982	Șegarcea	Dolj
83.	983	Malu Mare	Dolj
84.	984	Drăgotești	Dolj
85.	985	Piatra, orașul Piatra Olt	Olt
86.	986	Osica de Jos	Olt
87.	987	Castranova	Dolj
88.	988	Radomir	Dolj
89.	989	Mârșani	Dolj
90.	990	Sadova	Dolj
91.	991	Amărăștii de Jos	Dolj
92.	992	Băbiciu	Olt
93.	993	Studina	Olt
94.	994	Bechet	Dolj
95.	995	Ianca	Olt
96.	996	Orlea	Olt
97.	997	Izbiceni	Olt
98.	998	Islaz	Teleorman

*Atlasul lingvistic român pe regiuni.
Muntenia și Dobrogea*

Nr. crt.	Nr. cartografic	Localitatea (sat, comună)	Județul
1	2	3	4
1.	671	Boișoara	Vâlcea
2.	672	Perișani	Vâlcea
3.	673	Arefu	Argeș
4.	674	Nucșoara	Argeș
5.	675	Albeștii de Muscel	Argeș
6.	676	Lerești	Argeș
7.	677	Rucăr	Argeș
8.	678	Dângești, Berislăvești	Vâlcea
9.	679	Cepari	Argeș
10.	680	Mușătești	Argeș
11.	681	Boteni	Argeș
12.	682	Cetățeni	Argeș
13.	683	Bercioiu, Budești	Vâlcea
14.	684	Tutana, Băiculești	Argeș
15.	685	Mălureni	Argeș
16.	686	Pițigaia, Stâlpeni	Argeș
17.	687	Cotmeana	Argeș
18.	688	Racovița, orașul Mioveni	Argeș
19.	689	Păduroiu, Poiana Lacului	Argeș
20.	690	Oarja	Argeș
21.	691	Picior de Munte, Dragodana	Dâmbovița
22.	692	Hulubești	Dâmbovița
23.	693	Scheiu de Sus, Ludești	Dâmbovița
24.	694	Gheboieni, Tătărani	Dâmbovița
25.	695	Brănești	Dâmbovița
26.	696	Gemenea- Brătulești, Voinești	Dâmbovița
27.	697	Siliștea, Runcu	Dâmbovița
28.	698	Valea Lungă , Valea Lungă- Cricov	Dâmbovița
29.	699	Ghirdoveni, I.L. Caragiale	Dâmbovița
30.	700	Lazuri, Comișani	Dâmbovița
31.	701	Varnița, Șirna	Prahova

1	2	3	4
32.	702	Coada Izvorului, Mănești	Prahova
33.	703	Dițești, Filipeștii de Pădure	Prahova
34.	704	Păulești	Prahova
35.	705	Bănești	Prahova
36.	706	Talea	Prahova
37.	707	Șotriile	Prahova
38.	708	Trăisteni, Valea Doftanei	Prahova
39.	709	Măneciu-Pământeni, Măneciu	Prahova
40.	710	Bertea	Prahova
41.	711	Slon, Cerașu	Prahova
42.	712	Bătrâni, Starchiojd	Prahova
43.	713	Tulburea, Predeal-Sărari	Prahova
44.	714	Nucet, Chiojdeanca	Prahova
45.	715	Plopu	Prahova
46.	716	Fântânele	Prahova
47.	717	Cioceni, Albești- Paleologu	Prahova
48.	718	Balta Doamnei	Prahova
49.	719	Ciorani, Cioranii de Jos	Prahova
50.	720	Boldești -Gradiștea	Prahova
51.	721	Andreiașu de Jos	Vrancea
52.	722	Beciu, Vârteșcoiu	Vrancea
53.	723	Podu Lacului, Poiana Cristei	Vrancea
54.	724	Jitia	Vrancea
55.	725	Urechești	Vrancea
56.	726	Gologanu, Milcovu	Vrancea
57.	727	Bordeasca Veche, Tătăranu	Vrancea
58.	728	Râmniceni, Măicănești	Vrancea
59.	729	Nămoloasa- Sat, Nămoaloasa	Galăți
60.	730	Siriu	Buzău
61.	731	Gura Teghii	Buzău
62.	732	Luncile, Lopătari	Buzău
63.	733	Mihălceni, Ciorăști	Vrancea
64.	734	Nehoiășu, Nehoiu	Buzău
65.	735	Odăile	Buzău
66.	736	Murgești	Buzău
67.	737	Ariciu, Salcia Tudor	Brăila
68.	738	Cotu Lung, Siliștea	Brăila
69.	739	Vadu Sorești, Zărnești	Buzău
70.	740	Boldu	Buzău

1	2	3	4
71.	741	Gemenele	Brăila
72.	742	Baldovinești, Vădeni	Brăila
73.	743	Mușcel, Pătârlagele	Buzău
74.	744	Măgura	Buzău
75.	745	Galbenu	Brăila
76.	746	Dedulești, Mircea Vodă	Brăila
77.	747	Gura Sărătii, Merei	Buzău
78.	748	Săgeata	Buzău
79.	749	Gropeni	Brăila
80.	750	Bălteni, C.A. Rosetti	Buzău
81.	751	Viziru	Brăila
82.	752	Limpeziș, Movila Banului	Buzău
83.	753	Zăvoaia	Brăila
84.	754	Stanca, Stăncuța	Brăila
85.	755	Padina	Buzău
86.	756	Dealul Lăunele, Dănicei	Vâlcea
87.	757	Olanu	Vâlcea
88.	758	Topana	Olt
89.	759	Dienci, Vulturești	Olt
90.	760	Alunișu, Spineni	Olt
91.	761	Poboru	Olt
92.	762	Dumitrești, Verguleasa	Olt
93.	763	Pădureți, Lunca Corbului	Argeș
94.	764	Negreni, Scornicești	Olt
95.	765	Comănița, Teslui	Olt
96.	766	Hârsești	Argeș
97.	767	Valea Mare	Olt
98.	768	Mozăcenii-Vale, Bârla	Argeș
99.	769	Movileni	Olt
100.	770	Ulmi, Milcov	Olt
101.	771	Balaci	Teleorman
102.	772	Izvoarele	Olt
103.	773	Nicolae Titulescu	Olt
104.	774	Stoicânești	Olt
105.	775	Mihăești	Olt
106.	776	Călinești, Radomirești	Olt
107.	777	Plosca	Teleorman
108.	778	Plopții- Slăvitești	Teleorman
109.	779	Salcia	Teleorman

1	2	3	4
110.	780	Saelele, Lunca	Teleorman
111.	781	Furculești	Teleorman
112.	782	Dracea, Crângu	Teleorman
113.	783	Poiana, Ciuperceni	Teleorman
114.	784	Piatra	Teleorman
115.	785	Suhaia	Teleorman
116.	786	Budișteni, Leordeni	Argeș
117.	787	Rătești	Argeș
118.	788	Gliganu de Sus, Rociu	Argeș
119.	789	Râscăeți, Vișina	Dâmbovița
120.	790	Recea	Argeș
121.	791	Fierbinti, Șelaru	Dâmbovița
122.	792	Cătunu, Poeni	Teleorman
123.	793	Gratia	Teleorman
124.	794	Tătărăștii de Sus	Teleorman
125.	795	Baciu, Blejești	Teleorman
126.	796	Zâmbreasca	Teleorman
127.	797	Talpa- Bâscoveni, Talpa	Teleorman
128.	798	Merenii de Jos, Mereni	Teleorman
129.	799	Drăcșenei	Teleorman
130.	800	Moșteni	Teleorman
131.	801	Vârtoapele de Sus, Vârtoape	Teleorman
132.	802	Drăgănești de Vede	Teleorman
133.	803	Lăceni, Orbeasca	Teleorman
134.	804	Mavrodin	Teleorman
135.	805	Toporu	Teleorman, actualmente Giurgiu
136.	806	Teleormanu, Mârzănești	Teleorman
137.	807	Țigănești	Teleorman
138.	808	Cervenia	Teleorman
139.	809	Pietroșani	Teleorman
140.	810	Zimnicea	Teleorman
141.	811	Nucet	Dâmbovița
142.	812	Gheboia, Finta	Dâmbovița
143.	813	Bolovani, Cornățelu	Dâmbovița
144.	814	Tețcoiu, Mătăsaru	Dâmbovița
145.	815	Sterianu de Sus, Butimanu	Dâmbovița
146.	816	Mereni, Conțești	Dâmbovița
147.	817	Uliești	Dâmbovița

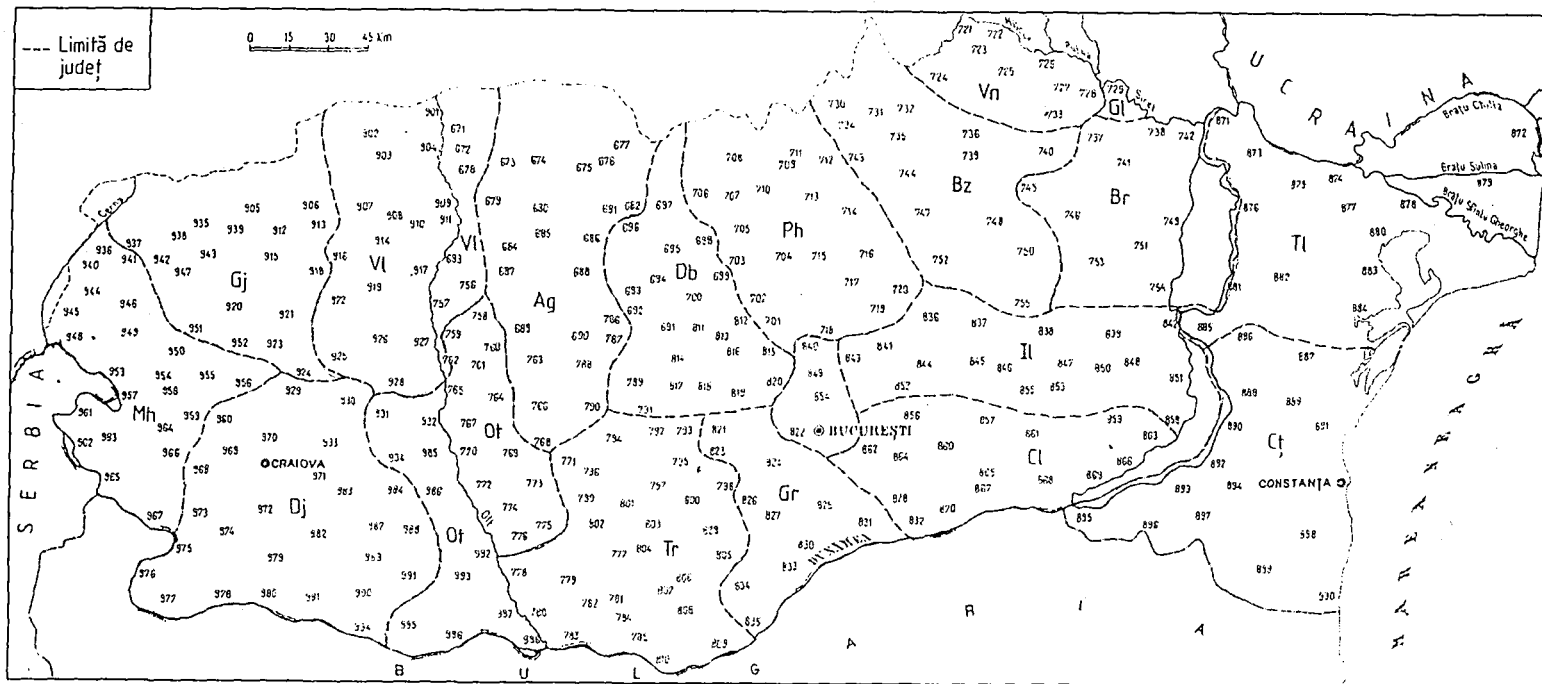
1	2	3	4
148.	818	Zidurile, Odobesti	Dâmbovița
149.	819	Brezoaia, Brezoaele	Dâmbovița
150.	820	Crevedia	Dâmbovița
151.	821	Crevedia Mare	Giurgiu
152.	822	Militari	Municipiul București, sector 6
153.	823	Uiești, Bucșani	Giurgiu
154.	824	Mihăilești	Giurgiu
155.	825	Comana	Giurgiu
156.	826	Ghimpați	Giurgiu
157.	827	Stoenesti	Giurgiu
158.	828	Radovanu	Călărași
159.	829	Drăgănești-Vlașca	Teleorman
160.	830	Băneasa	Giurgiu
161.	831	Greaca	Giurgiu
162.	832	Chirnogi	Călărași
163.	833	Frătești	Giurgiu
164.	834	Putineiu	Giurgiu
165.	835	Malu, Vedea	Giurgiu
166.	836	Ciocârlia	Ialomița
167.	837	Grindu	Ialomița
168.	838	Miloșești	Ialomița
169.	839	Valea Ciorii	Ialomița
170.	840	Ciolpani	Ilfov
171.	841	Dridu	Ialomița
172.	842	Giurgeni	Ialomița
173.	843	Grădiștea	Ialomița, actualmente Ilfov
174.	844	Bărcănești	Ialomița
175.	845	Butoiu, Sfântu Gheorghe	Ialomița
176.	846	Căzănești	Ialomița
177.	847	Amara	Ialomița
178.	848	Frățilești, Săveni	Ialomița
179.	849	Balotești	Ilfov
180.	850	Bucu	Ialomița
181.	851	Făcăeni	Ialomița
182.	852	Drăgoești	Ialomița
183.	853	Poiana, Ciulnița	Ialomița
184.	854	Ștefăneștii de Jos	Ilfov
185.	855	Albești	Ialomița

1	2	3	4
186.	856	Tămădău Mare	Călărași
187.	857	Dor Mărunt	Călărași
188.	858	Stelnică	Ialomița
189.	859	Perișoru	Călărași
190.	860	Gurbănești	Călărași
191.	861	Vâlcelele	Călărași
192.	862	Podu Pitarului, Plătărești	Călărași
193.	863	Borcea	Călărași
194.	864	Sohatu	Călărași
195.	865	Ulmu	Călărași
196.	866	Unirea	Călărași
197.	867	Mănăstirea	Călărași
198.	868	Grădiștea	Călărași
199.	869	Roseți	Călărași
200.	870	Ulmeni	Călărași
201.	871	23 August, actualmente I.C. Brătianu	Tulcea
202.	872	C.A. Rosetti	Tulcea
203.	873	Luncavița	Tulcea
204.	874	Somova	Tulcea
205.	875	Niculitel	Tulcea
206.	876	Turcoaia	Tulcea
207.	877	Cataloi, Frecăței	Tulcea
208.	878	Beștepe, Mahmudia	Tulcea
209.	879	Crișan	Tulcea
210.	880	Agighiol, Valea Nucarilor	Tulcea
211.	881	Dăeni	Tulcea
212.	882	Topolog	Tulcea
213.	883	Enisala, Sarichioi	Tulcea
214.	884	Lunca, Ceamurlia de Jos	Tulcea
215.	885	Ciobanu	Constanța
216.	886	Dulgheru, Saraiu	Constanța
217.	887	Râmnicu de Jos, Cogealac	Constanța
218.	888	Băltăgești, Crucea	Constanța
219.	889	Târgușor	Constanța
220.	890	Seimeni	Constanța
221.	891	Sibioara, Mihail Kogălniceanu, actualmente com. Lumina	Constanța
222.	892	Cochirleni, Rasova	Constanța
223.	893	Dunăreni, Aliman	Constanța

XXXVIII

1	2	3	4
224.	894	Peștera	Constanța
225.	895	Ostrov	Constanța
226.	896	Băneasa	Constanța
227.	897	Adamclisi	Constanța
228.	898	Topraisar	Constanța
229.	899	Chirnogeni	Constanța
230.	900	Limanu	Constanța

HARTA LOCALITĂȚILOR ANCHETATE

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

A. IZVOARE

- AFLR = Arhiva fonogramică a limbii române din Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”.
- AMD = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea*, București, vol. I–III, de Teofil Teaha, Mihai Coțiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, 1996–2001; vol. IV, de Teofil Teaha (coord.), Ion Ionică, Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, 2004; vol. V, de Teofil Teaha (coord.), Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, 2007.
- AO = *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică și Valeriu Rusu, București, vol. I–V, 1967–1984.
- GD = *Glosar dialectal. Dobrogea*, în TDD, p. 477–686.
- GM = *Glosar dialectal. Muntenia*, de Maria Marin, Iulia Mărgărit, București, 1999.
- GO = *Glosar dialectal. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Nicolae Saramandu și Magdalena Vulpe, București, 1967.
- TDD = *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană și Nicolae Saramandu, București, 1987.
- TDM I–III = *Texte dialectale. Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu, București, vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, 1973; vol. II, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, 1975; vol. III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, 1987.
- TDO = *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Coahuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe, București, 1967.

B. LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

- Avram 2001 = Andrei Avram, *Noi contribuții etimologice*, București.
- DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București, 1913–1948.

- DB = *Dicționarul subdialectului bănățean*, [Redactor coordonator: Vasile Șerban], vol. I, Litera A:A– Albocalmin, Timișoara, 1985.
- DEX = Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, DEX. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, București, 1996.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR). Serie nouă, București, 1965 –.
- DM = Academia Română. Institutul de Lingvistică din București, *Dicționarul limbii române moderne* [București], 1958.
- Marin 2008 a = Maria Marin, *Probleme ale sinonimiei într-un dicționar dialectal*, în *Lucrările Primului Simpozion Internațional de Lingvistică*, București, p. 57–64 + 12 hărți.
- Marin 2008 b = Maria Marin, *Importanța sinonimelor în elaborarea unui dicționar dialectal*, în „*Studii și cercetări lingvistice*”, LIX, nr. 2, p. 417–422.
- Mărgărit 2002 = Iulia Mărgărit, *Probleme de etimologie dialectală*, București.
- Mărgărit 2007 = Iulia Mărgărit, *Comentarii etimologice și semantice*, București.
- MDA = Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”/„Iorgu Iordan–Al. Rosetti”, *Micul dicționar academic*, București, vol. I–IV, 2001–2003.
- Pușcariu, LR, I = Sextil Pușcariu, *Limba română*. I. *Privire generală*, București, 1940.
- Stan 1955 = Ionel Stan, *Despre unele probleme ale Dicționarului dialectal al limbii române*, în „*Limba română*”, IV, 1955, nr. 4, p. 91–93.
- Teaha 1986 = Teofil Teaha, *Cauc–termen moștenit în graiurile românești actuale*, în „*Arhivele Olteniei*”, serie nouă, V, Craiova, 1986, p. 253–258, republicat în Teofil Teaha, *Cuvinte latinești moștenite în graiurile românești actuale*, București, 2005.
- TOIS = *Redhause Türkçe/Osmanlica–İngilizce Sözlük* [1997].

ALTE ABREVIERI

adj. = adjectiv, adjectival
 adv. = adverb, adverbial
 advers. = adversativă
 aprox. = aproximativ
 art. = articol, articulat
 augm. = augmentativ
 băn. = bănățean
 bg. = bulgar(ă)
 cf. = confer
 ch. = chestiunea
 colect. = colectiv
 compl. = complement

compl. circumst. = complement circumstanțial
 compl. indir. = complement indirect
 compl. instr. = complement instrumental
 cond. = condițional
 conj. = conjunctiv
 conjuncț. = conjuncție, conjuncțional
 constr. = construcții
 crt. = curent
 d. = despre
 dat. = dativ

- dem. = demonstrativ
 depr. = depreciativ
 dim. = diminutiv
 disj. = disjunctiv(ă)
 ex. = exemplu
 expr. = expresie
 f. = feminin
 fam. = familiar
 fig. = figurat
 fr. = francez(ă)
 gen. = genitiv, genitival
 h. = hartă, hărți
 hot. = hotărât
ibid. = *ibidem*
 id. = idem
 imperat. = imperativ
 impers. = impersonal
 impf. = imperfect
 ind. = indicativ
 inf. = infinitiv
 interj. = interjecție, interjecțional
 intrans. = intransitiv
 invar. = invariabil
 iron. = ironic
 înv. = învechit
 lat. = latin
 loc. = locuțiune
 m. = masculin
 magh. = maghiar(ă)
 m. m. c. pf. = mai-mult-ca-perfect
 n. = neutru
 negat. = negativ
 nehot. = nehotărât
 ngr. = neogreacă
 num. = numeral
 num. card. = numeral cardinal
 num. ord. = numeral ordinal
 opoz. = opoziție
 p. = pagină
 part. = participiu
 pas. = pasiv
 pct. = punct (cartografic)
 peior. = peiorativ
 p. ext. = prin extensiune
 pf. c. = perfect compus
 pf. s. = perfect simplu
 pl. = plural
 Pl. = planșă, planșe
 pl. tant. = *plurale tantum*
 polit. = politețe
 pos. = posesiv
 prep. = prepoziție, prepozițional
 p. restr. = prin restrângere
 prez. = prezent
 pron. = pronume, pronominal
 prop. = propoziție
 prop. afirm. = propoziție afirmativă
 refl. = reflexiv
 reg. = regional
 rus. = rusesc
 s. = substantiv
 sg. = singular
 sg. tant. = *singulare tantum*
 sil. = silabă, silabe
 slav. = slav ic „slav”
 spec. = specializare
 srb. = sârbesc
 subord. = subordonată
 subst. = substantival(ă)
 sup. = supin
 s. v. = *sub voce*
 tc. = turcesc
 tehn. = tehnic
 temp. = temporal(ă)
 term. = terminologie
 tranz. = tranzitiv
 ucr. = ucrainean
 urm. = următoarele
 v. = vezi
 val. = valoare
 var. = variantă, variante
 vb. = verb, verbal
 viit. = viitor
 voc. = vocati

SIMBOLURI PENTRU JUDEȚE

Ag = Argeș	Gr = Giurgiu
Br = Brăila	If = Ilfov
Bz = Buzău	Il = Ialomița
Cl = Călărași	Mh = Mehedinți
Cț = Constanța	Ot = Olt
Db = Dâmbovița	Ph = Prahova
Dj = Dolj	Tl = Tulcea
Gj = Gorj	Tr = Teleorman
Gl = Galați	Vl = Vâlcea
	Vn = Vrancea

A

A¹ prep. 1° TDO; AFLR/prin Dj și rar VI, Gj, Mh, Ot; AMD; GM; TDM I, III; AFLR/prin Db, Vn, Bz, Tr și rar Ag, Ph, Br, Ot, Gr, Cl; GD/rar Tl, Cț „la”: Oile sterpe cu mieii merg *a* vârf AFLR/901. Se duce *a* mireasă, dă batică *a* domnișoare GM/732. Se trăgea *a* casa lui TDM III/ 801.

2° AMD/rar Gr „de”: [Ne întreceam, concuram] dam *a* frică, seceram *a* frică [să nu pierdem]/821.

3° TDM II; AFLR/rar Vn, Br „de-a”: Auzi, așa am răcnit pă... *a* lungu Siretului AFLR/ 738.

4° cu val. adv. GO/rar Mh „la, cam, aproape”: [Mămăliga] o lăsăm *a* o jumăta de oră [să fiarbă] și-o mestecăm/955.

A² conjunct. advers. TDO/rar VI „dar, însă”: La noi să pune două feluri de mode de viță: să pune și mustață [...], cine n-are bani ca să cumpere mustață, să facă mai repede, o pune bețe. Bețele să pun în felu următor [...] *A* mustața să pune-n alt fel/919.

ABÁ s. f., pl. *abále* 1° AO, h. 293/Dj, Ot; AMD, h. 483; AFLR/Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț și prin Ag, Db, Bz, Br; *abéle*/rar Ag, Db „dimie, postav”; cf. *c i o á r e c* 1°, *d i m i e* 1°, *p á n u r á*, *p o s t á v á*², *z é g h e* 2°.

2° AMD, h. 483/rar Db „postav alb, fin”.

3° AMD, h. 483/rar Cț „postav nedat la piuă, neprelucrat”.

4° TDO/rar Ot „țesătură groasă din cânepă (pentru îmbrăcăminte)”.

5° var. *habá* s. f. AMD, h. 484/rar Tr „piuă pentru postav”; cf. *p í u á* 5°, *v ä i á l ä*, *v ä l t o á r e*.

– var. 1° *habá* s. f. AMD, h. 483/ rar Tr, If.

ABAGÉR s. m., pl. *abagéri* GO/ rar Dj „croitor de haine groase din a b a”.

ABAGÍU s. m., pl. *abagii* AMD, h. 485/rar Tr „piuar”; cf. *a b ä l á r*, *d i m i é r* 1°.

ABALDÁI v. *baldosí*.

ABÁR v. *habár*.

ABÁTE¹ vb. III 1° intranz. AFLR/rar Ag „a da zor; a se grăbi”: [Fata] e cu norma, știți, și cât muncește-atâta ia, și ea tot *abáte* mereu/688; cf. *b á j ä* 2°, *g o á n ä* 2°.

2° refl. GM/rar Il „a se zbate (pentru a se descurca în viață)”: Ea *să abâteá* și-n stânga și-n dreapta și nu ne lăsa să răbdăm dă foame/843; cf. *n á t r ä* 3°, *p r ä v ä l í*, *r ä z b á t e* 2° *s t o r o n í*.

3° refl. GD/rar Cț [în constr. cu *la*] „a se apuca de o treabă”: Dac-a... el a venit în Dobrugea, trebuia *să s-abátă* și el la vro muncă, ceva/886.

4° [în constr. cu dat.] a-i *abáte* AFLR/rar Ph și refl. a i se ~ AFLR/rar Tr [d. femeia gravidă] „a-i veni vremea, sorocul să nască”: Dac*i să abâteá* femeii să facă, chema moaș*a*/ 785.

5° var. *báte* vb. III tranz. TDO/rar VI „a îndrepta spre”: [Lemnele] le plutea pă Lotru până la Brezoi [...] *bâteá* de-i ducea... lemnele până-n fabrică, în Brezoi/902.

ABÁTE² v. *báte²*.

ABATÚR v. *abătór*.

ABĂLĂR s. m., pl. *abălări* AO, h. 295/rar Tr; AMD, h. 483; 485; GM/Tr și rar Db, Br „piuar”; cf. a b a g i u ...

ĂBĂNĂ adj. f. GM/rar Il [d. pâine] „crescută bine, afănată”: Frământăm pâinea [...] și pe urmă când crește o punem în străchini [...] Și iese o pâine, măi frate, *ăbană!*/843; cf. á f â n ă.

ABĂTĂTOR s. n., pl. *abătătoare* AMD, Pl. 161/rar Bz „zăgaz, stavilă cu ajutorul căreia se abate apa la moară”; cf. c a p á c 16°, c l á p ă 8°, f u n d 4°, g ă r d ú ș 3°, g r á t i e 10°, g r ă t ă r 10°, g r é b l ă 4°, i s t a l ă r, i z i t ú r ă, l ă p t o ă c e 2°, l í m b ă 9°, o b l ó n 1°, o p r i t o ă r e, o s t r e ă ț ă 2°, p o ă r t ă 3°, p o r t i ț ă, s t á v i l ă 1°, s t e r p 2 1°, s t e v i l ă r, t a r ă b ă 4°, t u r n ă t o ă r e 2°, ț a r c 4°, u l ú c 1 7°, z ă g ă s t r u, z ă g ă z e, z ă t ó n 1°.

ABĂTOR s. n., pl. *abătoare* AMD, Pl. 6/rar Ot, Gr „abator”; cf. c ă s ă p i e.

– var. **abatúr** s. n. AMD, Pl. 6/rar Tr.

ABĂLDĂÍ v. *baldosí*.

ABĂLDĂÍ v. *baldosí*.

ABÉ v. *abí*.

ABÉR v. *habár*.

ABÍ adv. TDO; AFLR/rar Dj; GM; TDM I/rar Vl, Ot „abia”: Mă, [zi]ce, *abí* vă găsii AFLR/972; **de-** ~ loc. adv. TDO/rar Dj; GM; TDM I; AFLR/rar Db, Ot, Tr „de abia”.

– var. **abé** adv. TDO/rar Ot; **ăbí**, *de* ~ loc. adv. AFLR/rar Ph.

ĂBOR v. *ăbur* 3°.

ABRĂȘ 1° adj., f. *abrășă* AMD/rar Tl [d. oameni] „pistruiat”; cf. b ă l ț ă t 1°, b r é z e 1 2°, c i l 1°, î m p e s t r i ț ă t 1°, m ă r c ú ș, p ă t ă t, p e s t r i ț 1°, p e s t r i ț i u, p i c u r ă t 1°, p i c u r i u 1 2°, p i r p i r i u, p i s t r ú i 1°, p o r u m b ă c 1°, p r i c 2 2°, r u i 2°, r u i ă t, r u i ó s.

2° var. **iabráș** adv. AMD, h.14/rar Ph [d. felul de a se uita] „cruciș”; cf. c h i o ă r d a 2°, c h i o m b i ș, c h i o r d i ș 1°, c h i o r é ș t e 2°, c r ú c e 18°, c r u c i ș 1 2°, c u r m e z i ș 1 2°, d ó u a 2°, d ó u ă 2°,

p a l i u 2°, p ă l i ș, p ă t r ă t, p o n c i ș 1°, r ă s p ă n d i t 1°, r i s i p i t 1°.

ABREZĂ vb. I refl. GM/rar Bz „a se presa”: [Toba] o pun la teasc. Pă un funduleț, încă alt funduleț pă ea, un... piatră, greutate pă ea, de *să abrezăză ea*/747; cf. a f u n t u í, p ă n t u í, p i s t o s i 3°, s t o r c i 5°, t e s c u í 1°, t i p ă r i 2°.

ĂBRIG s. n. GM/rar Ag, Cl „rindea mecanică”: Luăm doagele, le băgăm, le dăm la banțig, le subțiem, pe urmă le dăm la *ăbrig* pă muchie/686.

ABȚIGĂÍAT v. *abțiguít*.

ABȚIGĂÍT v. *abțiguít*.

ABȚIGUÍ vb. IV refl. GM/rar Cl „a se amei de băutură; a se chercheli”; cf. c a i ă u a, c h e f í, m a i ă 6°, m a t o l í.

ABȚIGUIÁT v. *abțiguít*.

ABȚIGUÍT adj., pl. *abțiguíți* AMD, h. 156/rar Db, Tr, Cț „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a c h i ă t, a f i o n ă t 2°, a f t o n í t, a j ú n s, a m e l i o r ă t, a m o r ț i t 1°, a s m u ț i t, a t i n s, c ă l ă u 1 5°, c ă l í t 1°, c ă r ă ú i 1°, c ă r j a l i u, c ă r m í t 2°, c e a c ă r 1 4°, c e a c ă r c h e f, c h e a r n í u, c h e f e l í t, c h e f é l n i c, c h e f í t, c h e f u i t, c h e r c h e f e l í t, c h e r c h e l e ă c, c h e r c h e ú r, c h e r f e n í t, c h e ș c h e l í u, c h i o s l í u 2°, c h i r n ă v 2°, c h i t r o f o n í t, c l e h ú i, c u r ă j 3°, c u r a j ó s, d a 19°, d ă r j, d ă r j ă 1, d o g o r í t, f ă c ú t, g h i u r g h i u l í u 2°, g l u m e ț, î m p ú n s, î m p u ș c ă t, î n c h e f o ș ă t, î n c u r c ă t 2°, î n d ă r j í t 1°, î n f i e r b ă n t ă t, î n t ă r ă t ă t, î n t u r m e n t ă t, l o v í t, m a c h í u, m a t ú l, m ă r d ă g í t, m u s t í t, o j ă j í t, p ă r 8°, p ă r g ă 4°, p i c ă t 1°, p r i n s 2°, t ă l m ă c í t, t i v i l i c h í u, t r ă ș c ă l í u, t r ă n d ă v 3°, t r u j l í u, t r u ș c h e ă t, v ă j ă i t, v ă l v ă i t 2°.

– var. **abțigăíat** adj., pl. *abțigăíati* AFLR/rar Gr; **abțigăít** adj., pl. *abțigăíți* AMD, h.156/rar Ot; **abțiguiát** adj., pl. *abțiguiéți*/rar Il.

ABŪBĂ s. f., pl. *abúbe* 1° AMD/ rar Bz; GD; AFLR/rar Cț „bubă, abces”; cf. *accés*.

2° AMD, h. 43/rar Tr, Cț „bubuliță la gură; zăbală”; cf. *alamá, arsúra* 3°, *broboánă* 3°, *broboniță* 4°, *buzăríe, caș* 5°, *cășiță* 1° 2°, *coá dá* 19°, *cușchie, fárnáriță, frâneáță, frâu* 5°, *guráre, múșiță* 4°, *ocól* 8°, *plescáviță* 2°, *spuzeálă, zăbá* 1°, *zámbră, zgrábúntă* 1°.

– var. 2° *ábubă* s. f., pl. *ábube* AMD, h. 43/rar Cț.

ÁBUBĂ v. *abúbă* 2°.

ABULÁNȚĂ s. f. TDM I; AFLR/ rar VI, Br „ambulantă”: Am stat la *abulanța* regimentului până s-a terminat războiul AFLR/746.

ÁBUR s. m. 1° GM/Br și prin II, Cl; GD/Tr, Cț „pomană constând din mâncare caldă dată zilnic, timp de o săptămână (sau la anumite intervale) după înmormântare”: [Dăm de pomană] *ábur*, ca să iasă aburu din mâncare, să mănânce cald, să se ducă aburu la mort GM/851; cf. *abureálă*.

2° GD/rar Cț „suflet”: Când trage mortu să moară, șade câteva persoane, dacă trage mai mult, să schimbă, vine alte patru, ș-așa în sfârșit până iese *áburu* ăla trebui să fie păzit GD/897.

3° var. *ábure* s. m. AO, Pl. 36/rar Gj, Mh, Dj „vapori de apă”.

– var. 1° *ábor* s. m. AMD, h. 205/ rar Ag.

ABURÁT¹ s. n. GO/rar Mh „sită centrifugă la moară, acționată mecanic; burat”: Făina... la *aburat* o facem, așa să zice la noi/965.

ABURÁT² adj., în a dormi ~ GO/ rar Mh „a dormi dus; a dormi buștean”.

ÁBURE v. *ábur* 3°.

ABUREÁLĂ s. f. GM/rar Br „pomană constând din mâncare caldă, dată zilnic, timp de o săptămână după înmormântare”; cf. *ábur* 1°.

ABURÉL s. n. GM/rar Db, Br, Il, dim. de la *ábur* 1°.

ABURITOÁRE s. f. GM/rar Ag „cameră specială (cu aburi) într-o fabrică de cherestea, în care se tratează scândura”.

ABUTILÓN s. AMD/rar Tr „plantă din ale cărei fibre se fac frânghii”.

ACÁ v. *alcá* 7°.

ACADÍCĂ s. f., pl. *acadéle* AMD, h. 583 MN/rar Br „bomboană”; cf. *bobonță, cofét*.

ACAPARÁ vb. I AFLR/rar Ph „a cuprinde, a acoperi (un teren)”: Nu știu dacă [...] le putem *acapará* să strângem [toate prunele] AFLR/714. Am pus un motor acuma care trage apă din râu [pentru irigații], da totuși nu *caparăm* toată cultura care trebuie udată GM/688.

– var. *capará* vb. I AO/rar Mh; GM/rar Ag.

ACÁPIA v. *cápia*.

ACÁR s. m., pl. *acári* GO/rar Dj „fierar”: Pieptenu ăla [este] făcut din șină de... fierarii ăia care-l fac, de *acári* ăia/968; cf. *cováli*.

ACCÉS s. n. AMD/rar Tr „abces”: A făcut *accés* la măsea/881; cf. *abú bă* 1°.

ACCESÓR s. n. AFLR/rar Db „ascensor”: Să se lase să vie *accesoru* jos/706.

ÁCE v. *adúce* 4°.

ACEAILÁLTĂ v. *acelăláltă*.

ACEÁLA pron. dem. AMD, Pl. 31/rar Vn „acela”; cf. *ála, céla*.

ACÉEAȘI, după ~ loc. adv. TDO/rar Mh, Dj; GM; TDM III/rar Tr, Gr „după aceea, apoi, pe urmă”: *După acéeași* [casa] trebuie îmbrăcată și ea-năuntru cu toate GO/954; cf. *acóle a 2°, acólo 2°*.

ACELÁLÁLTĂ pron. dem. f. AFLR/rar Dj, Tr „cealaltă”.

– var. *aceailáltă* (4 sil.) pron. dem. f. AFLR/rar Ot.

ACEOĂLĂ v. *acioală*.

ACÉȘTEA pron./adj. dem. f. pl. AMD, Pl. 32–33/rar Ot „acestea”; cf. *ást a*.

ACHIÁT adj., pl. *achiéți* AMD, h. 156/rar Cț [fig.] „amețit de băutură, cherchelit”; cf. *abțiguít*...

ACHITÁ vb. I 1° GM/rar Ag „a termina, a încheia”: În vreo două săptămâni *akítám* cu secerea/768; cf. *continá* 1°, *cruță* 5°, *gătí*, *încherbelá*, *înterminá*, *obârșí*, *petréce* 6°, *potolí* 2°, *sfârșí* 2°, *termená*.

2° GM/rar Ag, Ot „a omori”; cf. *cap* 4°, *capăt* 2°, *cruță* 3°, *omorí* 2°.

ACÍ v. *aici* 1°, 2°.

ACÍA v. *aici* 1°, 2°.

ACÍA-ȘA v. *aici* 1°.

ACÍAȘI v. *aici* 2°.

ACIDATÁ vb I GD/rar Tl „a agita, a amesteca (un lichid)”: Bidineiu-ăla [...] înuntru avea un ecidator așa care *acidatá* laptele, mestica laptele/878; cf. *în vâltorí* 1°, *zbáte* 2°.

ACÍLE v. *aici* 2°.

ACÍLEA v. *aici* 1°, 2°.

ACIOÁIE v. *aciói* 1°.

ACIOÁLĂ (4 sil.) s. f. AFLR/rar Vl; AMD, h. 675/rar Vl, Ag, Db „adăpost improvizat (pentru oi, pentru animale sălbatice sau pentru oameni)”: Căprioarili are în pădurea Iuda *aciúala* lor, o polatră/700. Luam de crăpam lemne, le puneam și făceam *acqálă* și făceam focu și așterneam pe jos cetină și mă culcam pe ea/673. *Acqálă* dă porci, comarnic dă *acqálă*/697; cf. *cantón*, *gherétă* 1°, *paláncă* 1°.

– var. *aceoálă* (3 sil) s. f. TDM II; AFLR/rar Ag, Db; *aciuiálă* (4 sil) s. f. AFLR/rar Vl.

ACIOÍ v. *ciói* 3°.

ACIOIÁ (4 sil.) vb. I tranz. GD/rar Tl „a aciua, a adăposti, a ascunde (pe cineva)”: [Hoțul] i-a *aciójăt* și pe-aceia doi, i-a *aciójăt*/874. Burghezii nu le convenea ca să facă barăci pentru lucrători, *să-i acioléze*, una alta, îi lăsa așa AFLR/673. Numele satului vine de la cel care *s-a aciolát* aici AMD/786; cf. *astrucá* 2°.

– var. *aciolá* (4 sil.) vb. I tranz. și refl. AMD; AFLR/rar Ag; *aciorá* (4 sil.) vb. I tranz. și refl. GM/rar Vn; *aciulá* (4 sil.) vb. I refl. AFLR/rar Vl; *aciurá* (4 sil.) vb. I refl. AMD/rar Vn.

ACIOLÁ v. *acióiá*.

ACIORÁ v. *acióiá*.

ACITÓN s. n. AO, Pl. 134/rar Ot „soluție chimică folosită la vopsitul pielor”; cf. *argăseálă* 1°, *bócșă* 2°, *crușeálă* 1°, *dubeálă* 2°, *leșie* 4°, *murătoáre* 3°, *tăbăceálă*.

ACIUIÁLĂ v. *acioálă*.

ACIULÁ v. *acióiá*.

ACIURÁ v. *acióiá*.

ACÓ v. *acólo* 1°.

ACOÁ v. *acólea* 2°.

ACOÁLE v. *acólea* 1°, 2°.

ACOÁLEA v. *acólea* 1°, 2°.

ACOÁVĂ v. *acóv* 1°.

ACÓL v. *acólo* 1°.

ACÓLEA 1° ~ -*șa* adv. TDO/rar Mh „nu departe de aici, pe aici pe aproape”; cf. *aici* 1°, *coáleá*.

2° *de-* ~ loc. adv. GM; GD; AFLR/ Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl, Cț și prin Gr; ~ ~ -*ncólo* loc. adv. TDM II; AFLR/rar Vn, Bz „după aceea, pe urmă; apoi”: *De-acólea*, după ce... seara adunam toate paile, le făceam șiră TDM II/750; cf. *aceeășá* i...

3° *pân-* ~ loc. adv. GM/rar Cl „până în acel moment, până atunci”: [Porumbul s-a îndreptat după ploaie] și *pîn-acólea* era veșted/868; cf. *acólo* 3°.

– var. *acoá*, *de* ~ loc. adv. 2° AFLR/rar Vn; *acoále* adv. 1° AFLR/ rar Ph; *de-* ~ loc. adv. 2° AFLR/rar Ph; *acoáleá* adv. 1° TDM II, III; AFLR/Bz și rar Ph, Il; ~ -*șa* adv. 1° TDM III; AFLR/rar Ag, Tr, Cl; *de-* ~ loc. adv. 2° AFLR/prin Ph și rar Vn, Gl; *acoleá* adv. 1° AFLR/rar Db, Ph.

ACOLEÁ v. *acólea* 1°.

ACÓLO 1° ~ -*șa* adv. TDO/rar Vl, Dj; TDM I–III; AFLR/Ph, Bz, prin Ag, Db, Vn, Br, Cl, Il și rar Tr, Gr, Tl, Cț „acolo, în acel loc”; cf. *cóloșá*.

2° de(-) ~ loc. adv. GM; TDM III/rar Vn, Br, Cl, Il, If; GD/TL, Cț „după aceea, pe urmă; apoi”; cf. a c é e a ș i...

3° pân- ~ loc. adv. TDM III/rar Cl „până în acel moment, până atunci”; cf. a c ó l e a 3°.

- var. acó adv. 1° TDO/rar Gj; acól adv. 1° TDO/rar Dj; acoló, de (-) ~ loc. adv. 2° TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, prin Vl, Ot și rar Tr; AFLR/rar Cț; ancoló adv. 1° AFLR/rar Dj.

ACOPĂI v. copăi¹ 1°, 2°.

ACOPERÉCI s. n., pl. *acoperéciuri* AMD, h. 219 MN/rar Tr „capac de vase”; cf. a c o p e r i ș 2°, a c o p e r i t o á r e, c a p á c 2°, c l á p ă 3°, d o á g ă 4°, f u n d 8°, p o c r i ș.

ACOPERÍ vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *mă acóper* AO, h. 382/Gj, Dj și prin Vl, Mh, Ot; AMD, ch. 1911/rar Vl, Ag, Ph, Ot „a se înveli”; cf. a s t r u c á 1°, î m p ă t u r á, î m p ă n z í 2°, î n c o p e r í, î n v á l i 5°, v e l í, z d o b o r í.

- var. acuperí vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *mă acúper* AO, h. 382/rar Mh; coperí vb. IV tranz. și refl. AO, h. 382; AFLR/Gj, Dj și rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, ch. 1911; AFLR/prin Ag și rar Vl; ind. prez. 1 sg. *cóper* AO, h. 382 /rar Vl, Gj, Dj; AMD/rar Ot; ind. prez. 3 sg. *cópere* TDO; AFLR /rar Gj, Dj, Ot.

ACOPERÍȘ s. n. 1° pl. *acoperíșe* AO, h. 206/ Mh, Dj, prin Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 187; Pl. 136/Ag, Br, Tr, Il, Cț, prin Gr, If, Tl și rar Vl, Db, Ph, Vn, Bz, Gr, If „acoperișuri la casă, stână etc.”; cf. a s t r u c ă m ă n t, c a p á c 6°, c ă c i ú l ă 3°, î n v á l i ș, î n v e l i t o á r e 2°.

2° pl. *acoperíșuri* AMD, h. 219 MN/Ag, Db și rar Vl, Ph, Ot; *acoperíșe*/rar Ag, Db „capac de vase”; cf. a c o p e r é c i i...

- var. coperiș s. n., pl. *coperișuri* 1° AO, h. 206; GO; AFLR/Vl, Gj, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 187; TDM II/Bz și rar Ph, Vn, Ot, Tr; *coperíșe* 1° AO/prin Vl și

rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD; AFLR/prin Ph, Bz și rar Vn, Br; 2° AMD, h. 219 MN/rar Ag, Db, Bz.

ACOPERITOÁRE s. f., pl. *acoperitóri* AMD, h. 219 MN/rar Ag „capac de vase”; cf. a c o p e r é c i i...

ACOSÍ vb. IV AFLR/rar Dj; Db „a cosi”.

ACÓU v. acóv 1°.

ACÓV s. n., pl. *acoáve* 1° AO, h. 489/Dj, Ot și rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 374/rar Ot, Tr „butoi mare (de la 50 la peste 150 de decalitre)”; cf. b ă d ă n ă 2°, b o l o b ó c 2°, b ú t i e 1°.

2° AO, h. 680/rar Ot „vas din doage în care se pun strugurii la cules; zăcătoare”; cf. b a l é r c ă, b ă d ă n ă 1°, b é n ă, b e r b e n í ț ă 4°, b ó t ă 1 3°, b r ă d o á i c ă, b r ă d o á i e, b u c e ă n ă, b u l d o á g ă, b ú t i e 2°, b u t ó i 1°, c ă d ă 1°, c ă r ă t ó r 3°, c o r í t ă 1°, c u r ă t o á r e 2 3°, d ú b ă 2°, j g h e a b 1°, m u s t i t ó r 2°, m u s t u i t ó r 1°, n ă s ă l c ă 2°, p r i t o c i t o á r e 1°, s t o r c i t o á r e 4°, t ă c i t o á r e, t r o ă c ă 7°; AO, h. 680/rar Ot [p. restr.] „putină”; cf. b a l é r c ă, b e r b e n í ț ă 3°, c i u b ă r c ă, p ú t i n ă 1°, s t r e a z, ț e v i é r 3°.

- var. 1° acoává s. f., pl. *acoáve* AO, h. 489/rar Dj; acóu s. n., pl. *acóuri*/rar Dj.

ACOVÉL s. n. AO, h. 489/rar Gj dim. de la a c o v 1°.

ACREÁLĂ s. f. 1° AMD, Pl. 80/rar Ot, Gr „gust acrișor la vin”; cf. a c r i t ú r ă, a m ă r ă c i ú n e.

2° AFLR/rar Gj „dospire, dospit (la aluat)”; cf. d o s p e ă l ă 1°, d o s p í t.

3° TDM II /rar Ph „fermentare (la caș)”: [Cașul] îl punem la *acriálă*, îl punem nițel să se dospească/708.

ACRÍ vb. IV refl. 1° AO, Pl. 35; GO; TDO; AFLR/Mh și prin Gj [d. aluat] „a se dospi”: [Pâinea] o plămădesc, *să acréște* și să bagă la cuptor AFLR/912; cf. c a b a r d ă í, d a m ă n ă, î n ă c r í, î n d o s p í, n ă c r í, p l ă m ă d í 5°, p r ă j í 2°, t e s c u í 2°, t o p í.

2° AO, Pl. 124/Mh, Dj și prin Ot; AMD, Pl. 145; 149/Ot, Tr și prin Ag, Db, Ph, Il [d. caș] „a se dospî, a fermenta”; cf. *coáce* 3°, *năc* rí.

ACRÍME s. f. TDM II/rar Ph „acritură, acreală”: A mâncat *acríme*/ 703.

ACRITURĂ s. f. AMD, Pl. 81–82/ rar Ot „gust acru al vinului care prinde floare”; cf. *acreală* 1°..

ÁCRU adj., f. *ácră* 1° *lăpte* ~ AO, Pl. 124–125/prin Dj și rar Ot „lapte din care s-a scos untul; zară”; cf. *janț* 7°, *jintiță* 5°, *teherează*, *țarcă*, *zără* 3°, *zăurdeală*.

2° AMD, Pl. 149/rar Db, Tr, If, Gr, Il [d. brânză] „iute la gust”; cf. *ardeiát* 1°, *arzișoară*, *măgărită*, *sărátă* 2°, *usturát* 2°, *ustură*, *usturoáie*¹, *usturoásă*, *usturoiát* 1°, *zăurdítă*.

3° în expr. *dat în* ~ AMD, Pl. 77–78/rar Db [d. must] „devenit înțepător; înăsprit”; cf. *amorțít* 3°, *caciorít*, *îndârjít* 2°, *întătarát* 1°, *înțepát*, *înțepăciós*, *nășprít*, *oțelít*, *spirtós* 1°, *zăpăcít* 3°.

ACRÚI adj. GM/rar Il „acrișor”: Cireșile are un gust *acrújaș*/839.

ACTIVÁT adj. GM/rar Db [în term. militară] „trecut la partea activă”.

ACULÉGE v. *culége*.

ACULÉS s. n. TDM III/rar Tr „numele acțiunii de a *aculege*; *cules*”.

ACÚMÁLEA v. *acúmălea*.

ACÚMÁLEA adv. GM; AFLR/ prin Gr și rar Tr „acum, chiar acum”; cf. *acúș* a, *amú*.

– var. *acúmălea* adv. AMD, ch. 1993/rar Gr; *acúmulea* adv. AMD/rar Gr; *áma* adv., *ámai* adv., *ámăi* adv. TDM I/rar Tr; *cúma* adv. AO, h. 385/rar Mh.

ACÚMULEA v. *acúmălea*.

ACUPERÍ v. *acoperí*.

ACURĂȚĂ v. *curăț* 2°.

ACÚȘA adv. TDO; AFLR/rar VI, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 102; ch. 1993; TDM I–III;

AFLR/prin Ag, Bz, Il și rar VI, Db, Vn, Gl, Br, Ot, Tr, If, Cl „acum”: Eu *acúș* a am auzit TDM I/671; cf. *acúmălea*..

– var. *acúși* adv. TDO/rar VI, Mh, Dj; AMD, ch. 1993; TDM I–III/II, prin Vn, Ot, If, Gr și rar Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Tl.

ACÚȘCA v. *acúșca*.

ACÚȘI v. *acúș* a.

ACUȘÍC v. *acúșca*.

ACUȘÍCA adv. AO, h. 385/rar Dj; AMD, ch. 1993; TDM I–III; AFLR/Tr, prin Db și rar Ag, Ph, Vn, Bz, Gr, Cț dim. de la *acúș* a: Acuma sântem mai bine, merge lumea mai bine *acúșca* AFLR/701.

– var. *acúșca* adv. TDD/rar Tl; *acúșic* adv. AMD, ch. 1993/rar Ot, Cț; *acúșicâlea* adv. AMD /rar Gr.

ACUȘÍCÁLEA v. *acúșca*.

ACÚȚĂ s. f. AO, h. 581/rar Dj dim. de la *ac* (cu *gămălie*).

ADAMCLISEÁN s. m., pl. *adamcliséni* AMD/897 „locuitor din comuna Adamclisi”.

ADÁOS s. n., pl. *adáose* 1° AMD, h. 189/rar Br „chingă la căpriorii casei”; cf. *ajutór* 6°, *bábă* 12°, *bántă* 2°, *baschie* 3°, *bou* 5°, *brăcinár* 3°, *cal* 2°, *căpră* 2°, *cătúșă* 2°, *chéie* 4°, *chezăș* 1°, *chingă* 3°, *cioacă* 1° 18°, *cléște* 8°, *coárdă* 3°, *colțár* 9°, *contrafísă* 1°, *cóntră* 2°, *cordón*, *cosoroábă* 3°, *costiș* 1°, *criveá* 8°, *cruce* 13°, *cruciói* 5°, *cúlme* 7°, *cúmpănă* 6°, *curmezíș* 2°, *dólie* 6°, *furculiță* 7°, *gâscă* 1°, *jug* 1°, *lăbă* 5°, *lânchiță*, *lanț* 2°, *lântéte* 2°, *legătúra* 5°, *macál*, *macáz* 2°, *măgár* 3°, *mână* 21°, *mânúnă* 4°, *măț* 4°, *paiántă* 5°, *plâncă* 1°, *podíle*, *pop* 5°, *popíc* 2°, *prăștie* 1°, *preátcă* 4°, *próptă* 1°, *propteá* 2°, *proptíla*, *punte* 6°, *răzbói* 3°, *samár* 7°, *scáun* 6°, *sigurántă* 1°, *spríjin* 1°, *spríjinitoare*, *spríngă* 5°, *stâlp* 9°, *stâlpét*, *stínghie* 1°, *sugár* 3°, *supórt* 4°, *sustínător* 2°, *spraít* 2°, *tamáz*, *treáptă* 1°.

2° AO, Pl. 138/rar Dj, Ot „scândură pusă de-a curmezișul fundului unui vas de lemn, pentru a-i spori rezistența”; cf. a j u t ó r 8°, á r i p ă 7°, b r ă c i n ă r 4°, b r o ă t e c, c a l a f ă t 1°, c ă p r ă 17°, c ă p ă t ă i 9°, c ă t ú ș ă 7°, c h e z ă ș 2°, c h i v i ț ă, c l i n 3°, c ó n t r ă 3°, c u r m e z i ș 2° 13°, c u ș ă c 2°, g ă r d i n 3°, l ă n t ă t e 3°, m i j l o c ă r 6°, m i j l o c ă ș 3°, p e r v ă z 2°, p i ă p t e n e 11°, p i ș l e ă g 1°, p l i m b ă 1°, p o d v ă l 2°, p o p 4°, p r e ă t c ă 2°, p r o p t e ă 5°, p u n t ă 3°, s i g u r ă n ț ă 2°, s p ă t ă r 2°, s p e t e ă z ă 18°, s p r i j i n 2°, s t ă l p 8°, s t i n g h i e 12°, s u p ă r t 2°, s u s ț i n ă t ă r 1°, ș p r a i ț 3°, t i n d ă c h e 8°, t r a v ă r s ă l 1°, z a p l ă i e.

– var. *adáuș* s. n., pl. *adáușe* 1° AMD, h. 189/rar Tl; *adóos* s. n., pl. *adóose* 2° AMD, Pl. 173/rar Ag.

ADÁUZ v. *adáos* 1°.

ADĂLMĂȘ s. n., pl. *adălmășe* AO, h. 372/VI, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 12–13; GM; TDM I/Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar VI, Ph, Vn, Cl, If, Ct; *adălmășuri* AO/Dj, Ot și rar VI, Gj, Mh, Tr; AMD/Tr, Ag, Db, Ot și rar VI, Ph, Gr și s. m., pl. *adălmăși* AMD/rar Db „băutură (și mâncare) oferită de cineva după încheierea unei tranzacții sau a construcției unei case”; cf. a l v a l ă c, c i n s t e l 1°, t o c m e ă l ă 3°.

– var. *adălmășă* s. f., pl. *adălmășe* AO, h. 372/rar Mh; *adălmăș* s. n., pl. *adălmășe* AO/prin Mh și rar Gj; AMD, Pl. 12–13/rar Tr, Gr; *adălmășuri* AO/Mh și rar VI, Gj, Dj; *aldamáci* s. n., pl. *aldamăce* AMD/rar Tl; *aldâmáci* s. n., pl. *aldâmăce*, *aldâmăciuri*/rar Ct; *aldâmăș* s. n., pl. *aldâmășe*/rar Ct.

ADĂLMĂȘĂ v. *adălmăș*.

ADĂORÁT adj., f. *adăorătă* 1° AO, h. 182/Mh „căsătorit a doua oară”.

2° AO, h. 149, 150/Mh [d. părinți] „vitreg”.

– var. 1° *adourát* adj., f. *adourătă* AO, h. 182/rar Mh.

ADĂPÁ vb. I 1° GO; TDO; AFLR/Mh, prin Dj și rar Gj; ind. prez. I sg. *adáp* AO, h. 944 MN/rar Dj; conj. prez. 3 sg. *să adăpe*/rar Dj „a duce mireasa la fântână pentru a îndeplini un anumit ritual în cadrul nunții”: Luni dimineața se scula, *la adăpát* mireasa, și se duce la fântână cu lăutarii după mireasă, se duce și varsă trei cânti de apă așa cu picioru/967.

2° TDO, AFLR/rar Gj, Dj „a duce bradul la fântână, înainte de cununie, pentru a-l stropi cu apă”: Am luat bradu [...] și ne-am dus la fântână, că să spune că *l-am adăpát* TDO/923.

ADĂPÁT s. n. GO/rar Mh „numele obiceiului de a a d ă p a mireasa”: Plecăm la apă, joacă fetile înainte o horă, o-adapă și... pune-ntr-un pahar, ia apă din ciutură acolo... lom câte trei pahare de apă și varsă mireasa jos... și aia însamnă *adăpát* de mireasă/965.

ADĂPĂTOÁRE v. *adăpătór*.

ADĂPĂTÓR s. n., pl. *adăpătóare* AO, h. 694/Dj, prin VI, Mh și rar Ot; AMD, Pl. 92/Ot, Tr, prin Gr, Ct și rar VI, Ag, Db, Bz, Il, Tl „vas mic (de forme diferite), pus la urdiniș, din care se adapă albinele”; cf. a d ă p ă u, c o p ă i e 8°, h r ă n i t ă r 1°, j g h e a b 2°, j g h e b u l ă t e l 1°, p i u ă 4°, p u t i n i c ă, s c o c u l ă t 2°, t é i c ă 5°, t r o ă c ă 13°.

– var. *adăpătóare* s. f., pl. *adăpătóri* AO, h. 694/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 92/prin Ag și rar Ph, Ot, Tr, Gr, Ct; *adăpătóare* AO/rar Dj; AMD/rar Ot.

ADĂPÁU s. n., pl. *adăpáuri* AO, h. 694/rar Dj „vas mic, la urdiniș, din care se adapă albinele”; cf. a d ă p ă t ă r...

– var. *adăpóu* s. n., pl. *adăpóuri* AMD, Pl. 92/rar Tr.

ADĂPOÁSTE s. n. pl. AO, h. 366; 691/rar Dj; AMD, Pl. 136; TDM III/prin Tr și rar Gr „adăposturi”: În timpul

iernaticului [stupii] îi căpтуșesc și-i țin afară. Să mai face și șoproneață sau *adăpoxaste* TDM III/830; cf. a l c ă t u i r e.

ADĂPÓI s. AMD/rar Cl, Il „jgheab, uluc din care se adapă animalele”.

– var. *adepói* s. n., pl. *adepoáie* AO, h. 694/rar Ot.

ADĂPOSTÓS adj., f. *adăpostoásă* GM/rar Ph „bun de adăpostit”: [Facem] un adăpost bun în pădure, unde-i pădurea mai deasă, mai *adăpostuásă*/707.

ADĂPÓU v. adăpău.

ADĂSTĂ vb. I tranz. TDM I/rar Ot „a aștepta”: I-*adăstăj* ce i-*adăstăj* [pe musafiri], ce să le fac? rău îmi pare dă ei/767.

ADĂLMĂȘ v. adălmăș.

ADÂNCĂTŪRĂ s. f., pl. *adâncături* AO, h. 329/rar Ot; AMD, h. 540/rar Ag, Ot, Tr „loc adânc; denivelare de teren; adâncitură”; cf. i s p r ă v i t ū r ă, i n t o r s ă t ū r ă.

ADÂNCĂÍ v. odăcăí 2°.

ÁDE v. álde.

ADEPÓI v. adăpói.

ADÉT s. n., pl. *adéturi* AMD; GD/prin Tl și rar Ct „obicei, datină”: L-a lăsat să-și facă *adétu* lui/AMD/879; cf. a p u c ă t ū r ă 2°, d a t í n ă, r e s f é t 2°.

ADEVĂRĂ vb. I refl. GM/rar Bz „a se adeveri”.

ADIÂNCĂ (4 sil.) s. f. AMD h. 390/rar Gr „șezătoare la tors”; cf. c l i c 1°, c o n o ș m ă n, f ū r c ă 17°, f u r c ă r i e 1°, h ó p ș ă, h ó s p e, o p á i ț 1°, p r i d ă ș c ă, s t r ă n s ū r ă 4°, ș e d é r e, z b o r 2°.

ADÍBA adv. GM/rar Db „cu atenție mărită”: Acu, eu, când a grijit pă Stănica, am stat *adíba* lângă popa când a grijit-o. E! am fost atentă/816.

ADIBĂÍ v. dibuí 2°.

ADIBÍÍ v. dibuí 2°.

ADIBUÍ v. dibuí 1°, 2°.

ADÍCĂLEA v. adicăte.

ADÍCĂTĂ v. adicăte.

ADÍCĂTE adv. TDM I; AFLR/rar Dj, Ot; Db, Ph „adică”.

– var. *adicălea* adv. TDM II/rar Vn, Bz; *adicătă* adv. AFLR/rar Ph; *adicătelea* adv. TDM II/rar Ph.

ADÍCĂTELEA v. adicăte.

ADIMISTRĂ vb. I AFLR/rar Ph „a administra”: Nu știa cum *s-adimistrézel* 716.

– var. *admistră* vb. I TDM III/rar Cl.

ADIMISTRĂTOR s. m. AMD, h. 465 MN; TDM III/prin Ot și rar Tr, Cl „administrator”.

– var. *aministrător* s. m. AMD, h. 465 MN/rar Ot.

ADIMISTRĂȚIE s. f. AMD, h. 282; AFLR/rar Bz, Tl „administrare”: Baciui cu brânza, scutaru-i cu *adimistrățiă* ciobanilor AMD/739.

ADINEÁONI v. adineáoră.

ADINEÁORĂ adv. AMD, ch. 1993; TDM III/rar Tr, Gr „adineaoiri”.

– var. *adineáoni* adv. AMD, ch. 1993/rar Db.

ADMIGDALÍTĂ v. amigdalită.

ADMISTÍȚIU s. n. AFLR/rar Ag „armistițiu”: S-a făcut *admistíțiu*, ne-au dat ausvaisuri de la ei/690.

ADMISTRĂ v. adimistră.

ÁDO v. álde.

ADÓOS v. adáos 2°.

ADOURÁT v. adăorát 1°.

ADREÁSĂ s. f. AFLR/rar Ct „adresă”.

ADRESÁ vb. I tranz. GO/rar Dj; AMD/rar Ct „a dresa”: Așa poți să *adreséz* un câine GO /990.

– var. *adrisá* vb. I tranz. GD/rar Tl.

ADRIÉLUL (4 sil.) s. art. GM/rar Ot „numele unui joc de copii”.

ADRISÁ v. adresá.

ADUCĂTOR¹ adj., f. *aducătoáre* GM/rar Vn [d. plante] „productiv”: Mai este iarba de Sudan, aia, da nu-i *aducătoáre* ca parângu/727.

ADUCĂTOR² s. n., pl. *aducătoáre* AO, Pl. 137/rar Ot „unealtă folosită în dogărie, cu ajutorul căreia se răsuțește

teiu de legat cercurile la vase"; cf. c ă l - c ă t o ă r e 7°, c h i o s t é c 3°, c i o ă c ă 1 6°, c r ă c ă n ă 12°, c r i v ă c 1°, c r i v e ă 1°, d r ú g ă 1°, g ă n j 3°, j u g 8°, j u g u l é - t e l 1°, p ă l i m ă r 2°, p o p i c 7°, p r e s u - c e ă 1°, r ă s c ă l 5°, r ă s u c e ă 1°, r ă s u c e ă l ă 1°, r ă s ú c i, s a l g ă i e, s c ă u n 20°, s u c ă l ă 5°, s u c i t ă r 1 4°, s u r c ă l 2°, s u r ú p 3°, t i v i l i n c ă 1°, t o c ă l i e 1°, t o r c ă t o ă r e 1 2°, v ă r - t é j 9°, v ă r t é l n i ă 4°.

ADUCĂTURĂ s. f., pl. *aducături* 1° GM/rar Gr „cotitură, curbă”: La orice *aducătură* [a drumului] venea și să prindea [roata stricată]/827; cf. c o t e ă c, c ă t i n ă, c u r b ă t ă r ă 2°, c u r m ă t ă r ă 1°.

2° AMD, h. 635/rar Tr „măsea la coasă”; cf. b ă r b i e 6°, b o l d 6°, b o l ă 2°, b u m b 4°, c ă l c ă i 9°, c ă l c ă i ă ș, c ă ț é l 10°, c ă r l i g 2°, c h é i e 8°, c i o c 2 12°, c l e n c i 3°, c l ú p ă 2°, c o r n 11°, c o t 7°, c o t ă r 7°, g ă t 1°, l i m b ă 5°, m ă s e ă 1°, m ă n ă 13°, m ă n é r 1°, m o r c ă a ș ă 2°, m ú c h i e 2°, p ă n ă 24°, p a n ă 2°, p i c i ă r 8°, p r e s e ă 2°, t ă l - p ă 1 15°, ú m ă r 13°, u r é c h e 12°, v ă r - g ă 4°, v ă r g ă r i e, v e r i g ă 5°.

ADUCE vb. III 1° tranz. AO, Pl. 137/rar Ot; AFLR/rar Tr „a încovoia”: Așa este târbocu, știți, un fel de lingură, știți, și *aduce* niște cerghile-așa AFLR/808; cf. c o t o n o g i, h ă r c u i 1°, i n d u p l e c ă.

2° în expr. ~ la căle AFLR/rar Gj „a pune la cale; a aranja”; cf. b u n 1 4°, c ă - d e ă 2°, c o b z ă r i, i m b u n ă, i m p o g o - d i, i n d o g ă ț i, i n t o c m i 1°, p a z ă r, p o g o d i, p r o p ă d u i, t o c m i 1°, t r ă m p a.

3° tranz. și refl. GO; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AFLR/rar Db „a (se) strânge, a (se) aduna, a (se) aranja (aluatul, mămăliga, săpunul) pentru a forma o masă compactă”: Pui terciu ăla acolo și frământ cu făcălețu pân' *s-aduce* ca mămăliga în căldare AFLR/699; cf. t ă p ș i, t i t i r i.

– var. *ăce* vb. III, ind. prez. 1 sg. *ac*, 1 pl. *ăcem* TDM II, III/rar Bz, Cl; *aducea* vb. II, ind. prez. 1 pl. *aducem* AFLR/Mh, Tr și rar Dj, Ot.

ADUCEĂ v. *aduce*.

ADUNĂ vb. I 1° AO, h. 504/Gj, Mh „a înfășura pe țevă firele toarse”; cf. d e - p ă n ă 1°, m o s o r i, s t r ă n g e 4°.

2° AO, Pl. 87; 118, 119/Mh și prin Gj „a înfășura pânza pe sul la țesut”.

3° refl. AO, Pl. 24/rar Mh; AMD, h. 283/rar Tl, Cț [d. lapte] „a se închea”; cf. c h e g ă, l u ă 3°, s t r ă n g e 5°.

4° ind. prez. 2 sg. *adui* AO, h. 952; GO/rar Gj, Mh „a strânge la un loc obiecte, materiale etc.”: Te duci la cules, *adui* strugurii, dupe ce *adui* strugurii, te pui și mergi cu ei acas GO/964; cf. a s t r ă n - g e, s t r ă n g e 9°.

5° AFLR/rar Vl; TDD/prin Tl; ind. prez. 2 sg. *adui* GO/rar Mh „a modela aluatul de pâine, de plăcintă etc., dându-i forma dorită”: O frământăm, dospește, iarăși o punem în tave sau o *adunăm* așa pe mâni TDD/872. Întindem foile așa subțiri [pentru plăcintă], pui brânză [...] o *adun!* așa mai crețșoară, o tai pesmeței, pesmeței, ungi foaia cu untură, o pui acolo *ibid.*/880. Aia [= mămăliga], cum a fiert păsatu, o *adui* cu făina GO/955; cf. m ă n ă 1°, s u v u l c ă.

– var. 4° *andună* vb I refl. AFLR/rar Mh.

ADUNĂTURĂ s. f. 1° AFLR/rar II „bani adunați; economii”.

2° lúme de ~ AFLR/rar Cț „oameni veniți din diverse părți; lume de venetici”: În două feluri se vorbește: c-aicea la noi e *lúme de-adunătură* din Oltenia ș-apăi să... din Brăila, de pe la Ialomița, de pe la Oltenia/898.

3° AMD, Pl. 150–151/rar Db, Br „lână de calitate inferioară; canură”; cf. c ă z ă t ú - r ă, c i u p 2 3°, c o ă d ă 5°, c ó d i n ă 2°, m a r d ă 7°, p o d 24°, p o d o ă s ă 2°, p u m n 2°, s c ă m ă 2°, s c u t u r ă t ú r ă 1°.

s multúrá, spégmă⁶, știm¹, tocătúrá⁵, tohóc⁴ tușinătúrá², urmări², zdrobonéț², zgrébăn³.

ADURMÍ vb. IV TDO/rar VI; TDM I/rar Ot „a adormi”.

ADÚS adj., pl. *adúși*, f. *adúsă* AO, h. 640; TDO/rar Dj; AMD, Pl. 137, 138; AFLR/rar VI, Ot, Tr „încovoiat, arcuit”: [Pentru barcă] să scoate la ferestea carboși așa *adúși* TDO/981. [Cujba] e un băț *adús*, încovoiat AMD/762; cf. cottonóg³, coveiát, covrigánít, încârli gioiát, încârliombát², încomát, încoviát, încovrigánít, incurbát, zgârbovít.

ADUSĂTÚRA s. f. art., ~ picióru lui AO, h. 123/rar Dj „gleznă”; cf. chéie¹¹, chietúrá, chíșiță¹, înfășurătoáre, melc¹, merișór².

ADVOCÁT s. m., pl. *advocáți* AO, Pl. 53/VI, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 578 MN/Db, Bz, Ot, Tr, TI, Ct, prin Ph, Vn, Br, Cl și rar Ag, Gr, If, Il „avocat”.

– var. *advucát* s. m., pl. *advucáți* AMD, h. 578 MN/rar Bz, Ot, Cl; *atfocát* s. m., pl. *atfocáți* AO, Pl. 53/rar Dj; *avucát* s. m., pl. *avucáți* AMD/prin Ph, Br, Ot, Tr, Cl și rar Db, Vn, Gl, Bz, Gr, TI, Ct.

ADVUCÁT v. *advocát*.

AFÁR v. *afără*².

AFĂRĂ 1° adv. cu val. adj. AO, h. 327/rar Dj [d. o apă] „puțin adâncă; de suprafață”: Pârâu mai *afără*, unde e vadu mare/971. Este apa mai *afără*, poți să treci/979.

2° var. *afár*, ~ *de socoteálă* loc. adv. AFLR/rar Ph „din cale afară (de mult); peste măsură”: Era hoți mulți, *afár dă socoteálă*/717.

AFĂTURI s. n. pl. AFLR/rar Db „instrumente muzicale”: [Mai înainte] era lăutari d-ăștia dă suna cu... cu vioara, cu cobza, cu alea ce să numea atuncea; acu, vedeți, că cântă cu astea, cu *afățur*¹, pă d-a rându/693.

AFÂNĂ adj. f. GM/rar Bz „afănată”: [Tescovina] o băteam bine ca să nu stea *áfână*/747; cf. ábănă.

AFENE s. f. pl. TDM II/rar Db „afine”.

AFIONÁ (4 sil.) vb. I AO, h. 177/rar Gj; GM/rar Ag, Db „a trata cu afion; a anestezia”; cf. amurțí², morfíná.

AFIONÁT adj., f. *afionátă* 1° GM/rar Ag „anesteziat”.

2° GO/rar Gj; AMD, h. 156/rar Ct „amețit de băutură; cherchelit”; cf. abțiguít...

AFIȘURI s. n. pl. AFLR/rar Dj „afișe, anunțuri”: Pune *afișur*¹ pe stâlp [să anunțe hora, balul]/983.

AFTONÍT adj. AMD, h. 156/rar TI „amețit de băutură, cherchelit”; cf. abțiguít...

AFUMĂRIE s. f. 1° GM/rar Ph „fumăraie”; cf. bujnigái².

2° AO h. 482/rar Ot „groapă în care se face foc și deasupra căreia se pune o leasă de nuiele pentru uscat prune; lojniță”; cf. cocătoáre², coptúrá¹, coșár¹ 9°, cotlón², cuptór³, cuștubár, fumăriel¹, lójniță¹, pomár, pomărie³, prunár³, sláni-ță, uscătoárel¹, uscătoriel¹.

AFUMĂTOÁRE s. f. AMD, Pl. 100–101/rar Gl „mătăcină, roiniță”; cf. busu-ióc¹, facélie, fenicol, lámuióasă, mătăcică, mătăcine², meleasă, merișór¹, mirositoare, sporiș, tãmăioáră, titineasă.

AFUMĂTÚRĂ s. f. AO, h. 789; Pl. 125/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 147/rar Ot „depunere din zer, pe fundul căldării în care se fierbe urda; zer rămas după ce s-a scos urda”; cf. bambúr, bolboacă⁵, caimác², flúturre⁷, foloștínă¹, fonțát, janț², jínțiță¹, lipitúrá², mardá⁴, răsúri¹, răutáte⁵, scrádă², scrob², scrumbíu, strelíce², trând⁴, turu-íele, vijulíe¹, zgúră³, zoánă¹ 2°.

AFUNDĂ vb. I tranz. GM/rar II „a pune capac; a înfunda”: [Putina cu brânză] o *afundéz!* și-o predai la vândut/858.

AFUNDĂ, pe ~ loc. adv. AFLR/rar II „afund, pe fundul apei”.

– var. **afundele**, pe ~ loc. adv. AFLR/rar II.

AFUNDELE v. **afundă**.

AFUNTUI vb. IV refl. AFLR/rar Mh „a se presa”: *Să se afintuie* șoricelul și carnea în el [în maț]/948; cf. a b r e z á...

AGĂJĂMĂNT s. n. AFLR/rar Br „angajament”: Și-a luat prefectu *agăjămîntu* că vă dăm izlaz/751.

AGĂȚĂ vb. I tranz. și refl., ind. prez. I sg (*mă*) *agăț* AO, h. 380/Mh și rar Gj, Dj, Ot „a (se) prinde, a (se) apuca (ceva sau de ceva)”.

– var. **agățá** vb. I tranz. și refl. AO, h. 380; 994/rar Dj; TDM II, III/rar Bz, Br, Cl, Il; **cățá** vb. I tranz. AFLR/rar Mh; **gățá** vb. I tranz. GM/rar Cl.

AGĂȚĂTOÁRE s. f., pl. *agățătóri*, 1° AO, Pl. 122/rar Mh „toartă la găleată”; cf. b á i e r ă 1°, c á ț ă 2°, c o á d ă 20°.

2° AO, h 775/rar Dj „sărciner”; cf. a t â r n ă t ó r 1°, b o n d ó c 2°, c â r l i g ă r, c r ă c ă n ă 4°, c u i é r 1°, f ú r c ă 11°, f u r c é r 2°, m a r t ă c 8°, o l ă r 2°, p r e p e l e ă c 3°, p r e p e l i c ă r 2°, s ă r c i n ă, s ă r c é r 1°, s ă r c i n ă r, s ă r c i n é r 2°, ș t o p l e ă g 2°.

3° AMD, h. 490/rar Db „nojită”; cf. n o j i ț ă 2°, t r ă g ă t o ă r e 5°, u r z e ă l ă 3°, v ă r z ă, v ă r z ă b 2°.

– var. 2° **agățător** s. n., pl. *agățătoare* AO, h. 775/rar Ot; AMD, Pl. 139/rar Bz, Tr, Cl.

AGĂȚĂTOR v. **agățătoare** 2°.

AGĂȚĂ v. **agățá**.

AGÉRIE v. algerie.

AGERÓS v. algerós.

AGHÍPERI s. m. pl. GM/rar Bz „jnepeni, ienuperi”: Acolo pe niște jnepeniș, cârlanii era băgați p-acolo pân jneperi de ăia, *agiper*/731; cf. j i p, j n é p e r i.

ÁGIMĂ (3 sil.) s. f., pl. *ágimi* AO, Pl 77/rar Gj, Mh; AFLR/rar Ph „varietate de ceapă cu tulpinile foarte subțiri care cresc în formă de tufă”: Vara puneam în el [în mălai] știr, foi de... *ágimă* sau de ceapă, mărar AFLR/712.

– var. **álmă** s. f., pl. *álme* AO, Pl. 76–77/rar Mh.

AGMEDALÍTĂ v. amigdalită.

AGMDALÍTĂ v. amigdalită.

ÁGOST v. **águst**.

AGRAVÍT adj., f. *agravită* AFLR/rar Ot „înrautătit, agravat”.

AGRESÍE s. f. GM/rar Tr „igrasie”; cf. a g r i s i é r e.

AGRÍNJI v. **ogrínj** 1°.

AGRISIÈRE (5 sil.) s. f. GM/rar II „igrasie”; cf. a g r e s i e.

AGRÍȘ v. **ágrîș**.

ÁGRÍȘ s. m., pl. *ágrîși* AMD/rar Cț „coacăz”.

– var. **agrîș** s. m., pl. *agrîși* AMD/rar Cț.

AGRÍȘĂ v. **ágrîșă**.

ÁGRÍȘĂ s. f., pl. *ágrîșe* AMD/rar Cț „coacăză”.

– var. **agrîșă** s. f., pl. *agrîși* AMD/rar Cț.

AGÚD s. m., pl. *agúzi* 1° AMD, h. 369; GM; GD; AFLR/Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Cl și rar Gl „dud”; cf. m u r 1°.

2° var. **iágăd** s. m., pl. *iágăzi* GO/rar Mh „corcoduș”; cf. b i s i c ú t, b o m b 1°, b o m b ă r 1°, c o r c o d ă r, c o r c o d ú ș 2°, c o r c u d é 1°, c u r c u d u ș ă r, g a n ț, g o g o n é ț, g o g o ș ă r 5°, g o l d ă n 1°, m o ș 15°, m o ș m ă n 1°, p r ú n 2°, t ă r n o z l i v, t u r t u ț é l, z ă r z ă r 1°.

– var. 1° **iagúd** s. m., pl. *iagúzi* AFLR/rar Mh; AMD, h. 369; GM; GD; AFLR/rar Cl, Tl, Cț; **iágud** s. m., pl. *iáguzi* AO, Pl. 83; TDO/Gj, Mh.

AGÚDĂ s. f., pl. *agúde* AMD, h. 396; GM/Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Cl și rar Gl „dudă”; cf. m ú r ă 1°.

– var. *iágodă* s. f., pl. *iágode* AFLR/rar Mh; *iágudă* s. f., pl. *iágude* AO, Pl 83/Mh și prin Gj; *iagúdă* s. f., pl. *iagúde* AMD, h. 369/prin Cț și rar Cl.

AGURÍD v. *agurídă* 4°.

AGURÍDĂ s. f. 1° AMD, Pl. 70/rar Db, Ph „strugure (acru) de viță sălbatică”.

2° AO, h. 663 /rar Gj, Dj „strugure mánat, cu boabe mici”; cf. *agurizár* 2°, *scurturătúra* 3°, *țurțurică*, *zăibăreală*.

3° AO, h. 658 /rar Gj; AMD, Pl. 64–65/rar Cț „rod la viță de vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare”; cf. *aruncătúra*, *párgă* 1°, *sad* 3°, *spoiálă* 4°, *stárpitúra* 1°, *stropán*, *strobeálă*, *stropitúra*, *trufandá*.

4° var. *aguríd* s. m., pl. *agurízi* AMD, Pl. 70/rar Ot „strugure acru, necopt”; cf. *agurizár* 1°.

– var. 4° *aguríe* s. f., pl. *aguríi* AMD, Pl. 70/rar Ot, Tr.

AGURÍE v. *agurídă* 4°.

AGURIZÁR s. m., pl. *agurízári* 1° AMD, Pl. 70/rar Ot „strugure acru, necopt”; cf. *agurídă* 4°.

2° AO, h. 663/rar Ot „strugure cu bobul mánat”; cf. *agurídă* 2° ...

3° AMD, Pl. 65/rar Ot, Gr „viță sălbatică”; cf. *cúrpen* 1°, *románesc* 1°, *țărănească* 1°.

ÁGUST s. m. AO, Pl. 42–43/Mh și rar VI, Gj, Dj; AMD, h. 510 MN; TDM II, III; AFLR/Db, Bz, Tr, Gr, Il, Tl, prin Ag, Ph, Vn, Br, Ot, If, Cl, Cț și rar VI „numele lunii august”; cf. *gustár*.

– var. *ágost* s. m. AO/Pl. 42–43/prin Mh și rar VI, Dj, Tr; AMD, h. 510 MN/rar Ag; *águstru* s. m. TDM III/rar Tr; *agústru* s. m. GM/rar Ag; *águst* s. m. AO/prin Dj; AMD/rar Ot; *augústru* s. m. AMD/rar Ph.

AGÚSTRU v. *águst*.

ÁGUSTRU v. *águst*.

AHÁ interj. cu val. adv. GM/rar Tr „cât pe-ací; aproape”: *Ahá* să mă bage

la-nchisoare. Ne-am judecat cu comuna Lăceni, *ahá* să facem și-nchisoare/ 804; cf. *chítă*², *do*².

AI interj. TDO/rar Dj; TDM I–III/II și rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl „hai, haide”; cf. *háideal*°.

ÁIA pron. dem. f./adj. dem. f. 1° AMD, Pl. 45*; TDO; AFLR/crt.; AMD, Pl. 31; TDM I–III; AFLR/crt. „aceea”: Și dacă nu vrea fata *ája* să vină, să duce la alta TDO/945. Nu știu cum o cheamă *p-ája* mica TDM II/ 719. Așa era pă timpurile-*álea idem*/ 733. [Împodobește bradul] cu plantici din *álea* roșii AFLR/983. *Ája*-i zice *áleja idem*/701. Țin eu minte toate *hálea idem*/710. Acuma țese numai covoare, velințe, alte *hálea idem*/905.

2° *de* ~ loc. adv. GM/rar Tr; *dintr-* ~ loc. adv. GM/rar Il „după aceea, apoi”; cf. *aceeășii*...

– pl. *álea* AMD, Pl. 45*; AFLR/Mh, Dj, prin Ot și rar Gj; AMD, Pl. 32/rar Ag, Cț; *álea* AMD; TDO; AFLR/Dj, prin Ot și rar VI, Gj, Mh, Tr; AMD, Pl. 32; TDM I–III; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin If și rar VI, Gl, Ot; *élea* AMD; TDO; AFLR/VI, Gj, Mh și rar Dj.

– var. *hai* adj. dem. f. TDO/rar Ot; pl. *hálea* TDO; AFLR/rar Gj, Dj; *hálea* AFLR/Ag și prin Db, Ph; *hélea* TDO/rar Dj; AMD/rar Ag.

AIÁZMĂ s. f. AMD/rar Ph „aghiazmă”.

AÍCEA v. *aíci* 1°, 2°.

AÍCI 1° ~ -șa (4 sil.) adv. AFLR/rar Gj; TDM I–III; AFLR/Ph, prin Db, Bz și rar Ag, Br, Tr, Cl, Cț „aici”; cf. *acóle* a 1°...

2° *de-* ~ loc. adv. AFLR /rar Dj; Tr „după aceea, pe urmă; apoi”; cf. *acéeașii*...

3° *într-* ~ loc. adv. GM/rar Ot „încoace”: [Biblioteca] mă luă-*ntr-aíc*/ 767.

– var *ací* adv. 1° TDO; AFLR/prin Dj, Ot; AFLR/rar Ag, Tr; *de* ~ loc. adv. 2° TDO; AFLR/Dj, prin Ot și rar VI, Gj, Mh; GM; TDM I–III; AFLR/Ag, Tr, prin Db, Ot, Gr și rar VI, II; *ácia* adv. 1° TDO; AFLR/Mh, Dj și rar Ot; TDM II, III; AFLR/Ph, prin Ag, Bz și rar VI, Db, Tr, II, Cl; *de* ~ loc. adv. 2° TDO/prin Dj și rar Mh; TDM II; AFLR/rar Ph, Vn, Ct; *ácia-șa* adv. 1° AFLR/rar Dj; Ag; *áciași, de* ~ loc. adv. 2° AFLR/rar Gj; *acile, de* ~ loc. adv. 2° GM/rar Tr; *acilea* adv. 1° TDO; AFLR/prin Ot și rar Dj; AMD; TDM II, III; AFLR/Tr, prin Ph și rar Ag, Db, Ot; *de* ~ loc. adv. 2° TDO; AFLR/prin Dj, Ot și rar Tr; GM; TDM I, III; AFLR/Ot, Tr, prin Db, Gr și rar Ag, Cl, II; *áicea, de* ~ loc. adv. 2° TDO; AFLR/prin Dj; AFLR/prin Tr și rar Ag; *áicea-șa* adv. 1° TDO; AFLR/rar Dj; TDM I; AFLR/rar Db, Ot, Tr, Ct; *áicilea* (4 sil.) adv. 1° GM/prin Gr.

ÁICILEA v. *áci* 1°, 2°.

AIDÁU (2 sil.) s. m., pl. *aidái* GD/rar Ct „flăcău”.

ÁIDE v. *háidea* 1°.

AÍDIMA adv. AFLR/rar Ph „aidoma, áievea”: Da... *áidima* așa nu l-am văzut [pe lup]/707.

AIEPTÁ vb. I tranz. TDO/rar Gj; GM/rar Ag „a aranja, a pune la punct”; cf. *arânjá, chití* 1°, *drége* 3°, *pachetá, regulá*.

AIERUSÁ v. *aruíá*.

AIÉVEA adj. invar. AMD/rar Db „aproape ațipit, nici treaz, nici adormit”: Stăteam așa *ájevęa*, nu adormisem/816.

AILÁLÁLT v. *alalált*.

AILEÚ v. *áuleu*.

AIMÁNÁ v. *haimaná*.

AIMÍNTEREA v. *aimínteri*.

AEMÍNTERI (3 sil.) adv. TDM I, II/rar Ag, Tr „almínteri”.

– var. *aimínterea* (4 sil.) adv. TDM II, III; AFLR/rar Db, Ph, Bz; *aimíntéri* adv. TDM III/rar Tr, Cl; *almíntirea* adv.

AMD, h. 622/rar Ag; *amíntea* adv. AFLR/rar Vn; *amínteri* adv. TDM III/rar Db, Tr, Cl; *amíntirea* adv. TDM III/rar Db; *amíntrea* adv. TDM II/rar Bz; *amíntrilea* adv. AFLR/rar Dj; Db; *amíntrinea* adv. GO/rar VI.

AIMÍNTÉRI v. *aimínteri*.

ÁINE v. *háini*.

AINÍNE v. *árin*.

ÁINTE v. *înainte* 1°.

ÁÍREA adv. AFLR/rar Ag „áiurea, în altă parte”.

AIRUSÍ v. *aruíá*.

AIS v. *hais* 1°.

ÁÍSA v. *háisa* 2°.

ÁÍSTA pron. dem./adj. dem., pl. *áíștia* AMD, Pl. 32/rar Vn „acesta”; cf. *ă ș t a, í ș t a*.

ÁITĂ v. *háiți*.

AITÁC v. *haitíc*.

AITÍC v. *haitíc*.

AIURÁTIC (4 sil.) AMD, h. 116/rar Db „nebu, zăpăcit”; cf. *aiurístic* 1°, *damblagíu* 2°, *dezmințít, nă-ród* 1°, *paralizát* 1°, *rătuțít, șa-síu* 2°, *túier, túznic, zurlíu* 1°.

AIURÍST adj. AMD, h. 100/rar Tl, Ct „care áiurează; áiurit”.

AIURÍSTIC 1° adj., pl. *aiurístici* AO, Pl. 12/rar Mh; AMD, h. 116/rar Db, Cl, Ct „nebu, zăpăcit”; cf. *aiurátic*...

2° adv. AMD, h. 100/rar Cl „fără noimă; áiurea”: Vorbește *ájurís-tic*/832.

AJLAMÁ s. f., pl. *ajlamále* AMD, h. 362/rar Ct „pară (fruct)”.

AJLAMÁL s. m., pl. *ajlamáli* AMD, h. 362/rar Ct „păr (pom)”.

AJOMÍ v. *ajumí*.

AJUMÁ v. *ajumí*.

AJUMÍ vb. IV intrans. AFLR/rar Gj, Mh, Dj [în jocurile de copii] „a nuji”: Unu *ajçáme* și unu-i pitulat TDO/967; cf. *fáce* 1°, *ochí* 6°, *pitá* 1°, *púne* 5°.

– var. *ajomí* vb. IV intrans. AFLR/rar Mh, Dj; *ajumá* vb. I intrans. AFLR/rar Dj; *ajurmí* vb. IV refl. TDO/rar Dj; *ajurná* vb. I intrans. TDO/rar Dj.

AJUMÍTA s. f. art. AFLR/rar Dj; Db; **de-a** ~ loc. subst. TDO; AFLR/rar Mh, Dj; AFLR/rar Ag „numele jocului de copii de-a v-ați ascunselea”; cf. a s c ú n s a 1°, a s c u n s ă r i i, î m p i t i t ă 2°, m i j ă t c a, m i j ă 2°, m i j i t a 1°, m i j i t o ă r e a, m i t r a l ă g e a, o c h i 5°, p ă r ă i t a, p ă r p ă c, p i t ă 2 1°, p i t i l i ș u l, p i t i t a, p i t i t o ă r e a, p i t o ă ș c ă, p i t u l ă t a, p i t u l i c u l, p i t u l u l, p i t u l u ș u l, t i c t ă c 1°, t i c t ă l 1°, t u l a l ă i a.

– var. **ajumítul**, **de-a** ~ loc. subst. AFLR/rar Dj; **ajurmíta**, **de-a** ~ loc. subst. TDO/rar Dj.

AJUMÍTUL v. **ajumíta**.

AJÚNGE vb III refl. 1° GM /prin II și rar Br; GD; AFLR/prin TI, Cț [d. oameni] „a se face mare; a crește, a se ridica”: Mai înainte vreme de mine am văzut că majoritatea caselor era cu nuiete [...] de când *m-am ajuns* eu încoace nu mai e cu nuiete GM/838. *M-ajunsésem* și eu copilă GD/881; cf. c r é ș t e 1°, d e s f ă c e 6°, î n m ă r i, m ă r i 2°, p l e c ă 1°, v e n i 1°, z b u r ă 1°.

2° GD/rar TI [d. plante] „a-și încheia perioada de creștere; a deveni bună de recoltat”: Fănu, după ce... coseam recolta, dădea ploi și *s-ajungă*, și-l coseam/874.

3° GM/rar II; AFLR/rar Cț „a se înstări; a parveni”: Și pe urmă înaintasem, făcusem case bune iar și pe urmă, de acolo, ne-am decis să ne mutăm aici, că *ne mai ajunsésem*, la ce să zic, *ne ajunsésem* bine GM/844; cf. a t ă r n ă, c ă p ă t ă i 4°, g h e r b i, î n c h e r b ă 6°, n o j i 2°, r o s t 9°.

4° a-l ~ **putérea** v. **putére** 4°.

AJÚNGERE s. f. GM/rar Tr „îndestulare, belșug”; cf. r a i ă l.

AJÚNS adj., ~ cu **băutúra** AO, h. 176/rar Mh, Dj „amețit, cherchelit”; cf. a b ți g u i t ..

AJÚRE s. n. pl. AMD, h. 477/rar Tr „ajururi”; cf. c ă ț ă i t 2°.

AJURMÍ v. **ajumí**.

AJURMÍTA v. **ajumíta**.

AJURNÁ v. **ajumí**.

AJUTÁJ s. AFLR/rar Ph „ajutor, întrajutorare”: Să săpa cu oameni, să săpa... femeii săpa, făcea *ajutáj*; cf. a j u t á t.

AJUTÁT s. TDO/rar Gj „ajutor, întrajutorare”: Nu fusei la mine la sapă, mă dusei la altă vecină, ca să-mi ajute și mie într-altă zi, am făcut un *ajutát*/906; cf. a j u t á j.

AJUTÁTE, **pe** ~ loc. adv. TDM I/rar Ot „ajutându-se reciproc”: [La lucru] luăm un om, doi pe *ajutátele* TDM II/752.

– var. **ajutátele**, **pe** ~ loc. adv. TDM II/rar Bz.

AJUTÁTELE v. **ajutáte**.

AJUTĂTOR¹ adj., f. *ajutătoáre* AMD, Pl. 23-24/rar Gr „care ajută pe alții; milos”; cf. b l ă j i n, m i l ó s t, m i l o ș t i v.

AJUTĂTOR² s. m., pl. *ajutători* AO, h. 638/rar VI „brăcinar între coarneau plugului”; cf. a j u t ó r 7°, b ă n t ă 2 5°, b e r b é c 4°, b l ă n ă 14°, b r ă ț ă r ă 3°, c ă l ú ș 8°, c ă t ú ș ă 5°, c ă r l i g 5°, c o ă r d ă 1 8°, c o n t r a f i s ă 4°, c ó n t r ă 1°, c o r n ă c i 2 2°, c r ú c e 10°, c u r m e z i ș 2 8°, d r u g 6°, g r i n d é i 2°, í n i m ă 12°, l e g ă t ú r ă 7°, m ă n ă 15°, m r e ă j ă 2°, o p e r ă c i, p ă n ă 27°, p o p 6°, p r ó p t ă 2°, p r o p t ă 6°, p ú n t e 4°, r ă z i m ă t o ă r e 2°, s c ă r ă 7°, s p r i j i n 3°, s p r i j ó n, s t i n g h i e 4°, s u p ó r t 3°, s u p ți n e r e a, s u s ți n ă t ó r 3°, t i n d é c h e 4°, ț i i t ó r 2°, v ă r g ă 1°, v e r g e ă 3°.

AJUTOÁRE s. f. GM/rar Bz „domnișoară de onoare la nuntă”; cf. c ă l ți u n ă r e ă s ă 2°, c ă l ți u n e, c h e m ă t o ă r e 1°, d e v ă r o ă i c ă, d r ú ș t e, î n s o ți t o ă r e, s o ă ț ă, s ó r ă 2°.

AJUTÓR s. m. și n. 1° pl. *ajutóri* GM/rar Tr „tânăr care poartă bradul la nuntă; vornic”; cf. b r ă d ă r, b r ă d ă ș, b r ă d e ă n, b r ă d e ț, s t a g ă r, s t ó l n i c 2°, s t o l n i c ă r.

2° pl. *ajutóri*, ~ **de nun** loc. subst. GM/rar Tr „invitat al nunului la nuntă”; cf. l ă t u r ó i 10°, n ă ș ă r ă u, p i c i ó r 2°, r ă ț ó i 2°.

3° pl. *ajutóri* GM/rar Bz „persoană care ajută la masa de nuntă”; cf. a l e r g ă t ó r 1°, c ă l Ț u n ă r, c ă l Ț u n ă ș 1°, s t ó l n i c, s t o l n i c é l, s t r o p ó d n i c, s t r o p o l i t ó r, t r e p ă d ă t ó r.

4° pl. *ajutóri* AMD, h. 282/rar Ot „persoană care lucrează pe lângă b a c i u l unei stâne”.

5° pl. *ajutóri* AMD, h. 646/rar Ag, Db, Ph, Ot, If „pogonici”; cf. a r g ă Ț, b o u ă r 2°, c l ă c ă ș, c o n d u c t ó r 2°, î n a i n t ă ș 1°, î n s o Ț i t ó r 1°, m ă n ă t ó r 2°, m ă n ă ú ș, m ă n u i t ó r, p l u g ă r, p l u g ă r ă ș, p o c ă r ă ș 2°, p u r t ă t ó r, r o t ă ș.

6° pl. *ajutoáre* AO, h. 209/rar Gj, Mh; AMD, h. 189/prin Tr și rar Db, Ph, Gr, Il; ~ de slémnă loc. subst. AMD/rar Br; *ajutóri* AO/rar Dj „chingă la căpriori”; cf. a d ă o s 1°...

7° pl. *ajutoáre* AMD, h. 642/rar Ot, Tr; art. *ajutóru*l coárnelor AO, h. 638/rar Vl, Dj „brăcinar la plug”; cf. a j u t ă t ó r 2°...

8° pl. *ajutoáre* AO, Pl. 138/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 173/rar Ag, Ph „scândură care, pusă de-a curmezișul doagelor din fundul unui vas, îi mărește rezistența”; cf. a d ă o s 2°...

9° pl. *ajutoáre* AMD, h. 629/rar Db, Tr „fiecare dintre prăjinile legate între ele la un capăt, care se pun peste căpița de fân pentru a o apăra împotriva vântului; p ă u z ă”; cf. ă n c o r ă, a n g ă ș 4°, a p ă r ă t o ă r e 1°, a r ă c 4°, c i u f 6°, c o ă m ă 7°, c o b í l ă 4°, c o n t r a f i s ă 5°, c r ă c ă n ă 5°, c r u c i ș 2°, l ă t u r ó i 9°, l e g ă t ú r ă 9°, m a r t ă c 5°, m ă g ă r 4°, p a i ă n t ă 4°, p ă i ă n j e n 1°, p ă n j e n í Ț ă, p ă r ă n g ă 3°, p ă ú z ă 1°, p i r o s t r i e 3°, p r ă ș t i e 3°, p r ó p t ă 4°, p r o p t e ă 1°, s p r i j i n i t o ă r e 1°, s u ș t i n ă t ó r 4°, t ă r g ă 3°, t ă r ă g ă i e 1°, v ă r g h i e 6°.

10° pl. *ajutoáre* AMD, h. 657/rar Db „lambă la căruȚă”; cf. a l c ă 2°, a r m ă s ă r 1°, b ă n t ă 2° 9°, b r ă Ț ă r ă 8°, c e t l ă u 3°, c r ú c e 4°, f e l e h ă r Ț, î n t i n z ă t ó r 4°,

l ă m b ă 1°, l e g ă t ú r ă 10°, l i ș i Ț ă 4°, p a n Ț 1°, p ú n t e 15°, s c ă r ă 5°, s u i t ó r, s u ș t i n ă t ó r 5°, ș t i Ț 1°, t a r ă n c ă 3°, t r ă g ă n 2°, t r ă g ă c i 4°, t r ă g ă t o ă r e 1°, t r e ă p t ă 2° 3°, v ă t r ă i 3°.

11° pl. *ajutoáre* AMD, Pl. 163/rar Db „fiecare dintre cele patru bucaȚele de lemn, puse în cruce, între grindei și obezi, la moara de apă”; cf. c r ú c e 8°, r ă s c r ú c e 6°.

12° pl. *ajutoáre*, ~ ale scócului AMD, Pl. 162/rar Db „fiecare dintre stâlpii pe care alunecă stavila la moară; b o g d a n”; cf. b ă b ă 16°, b o n d ó c 3°, c o ă d ă 29°, f ă l c e ă 2°, m ă i n o ă g ă 7°, p o c i ú m p 3°, p o p i c 5°, s c ă u n 18°, s t i n g h i e 13°, Ț ă r ú ș 6°.

13° pl. *ajutoáre*, art. *ajutóru*l t ă l p ă Ț i l o r AO, h. 721/rar Mh „fiecare dintre cele două braȚe ale războiului”; cf. c a r ă f t ă 2°, c a r ă m b 7°, c o r n 14°, c o r n u r ă r 1°, f o f e ă z ă 2°, g r i n d ă 5°, l i m b ă 16°, m ă i n o ă g ă 1°, m ă n ă 6°, m ă n ú n ă 3°, m ă n ú ș ă 1°, p a i ă n t ă 7°, p i c i ó r 17°, p r o p t e ă 4°, p ú n t e 10°, s p e t e ă z ă 4°, s p r i j i n i t o ă r e 4°, s t ă l p 2°, u m e r ă ș 2°.

14° pl. *ajutoáre*, art. *ajutóru*l m ă i n i l o r AMD, Pl. 110–111/rar Ot „fiecare dintre cele două stinghii (fixate la braȚele războiului) pe care sunt așezate beȚele de care se at ă r n ă i Ț e ș i v ă t a l e l e”; cf. a l t ó i 4°, a n t e b r ă Ț 1°, ă r i p ă 5°, a r Ț ă r 1°, b l ă n ă 6°, c a p 16°, c a r ă f t ă 1°, c ă l u ș é l 3°, c ă t ú ș ă 4°, c i o ă c ă 1° 10°, c i o c 2° 17°, c r ú c e 2°, c ú l m e 11°, c ú m p ă n ă 9°, l i m b ă 15°, m ă i n o ă g ă 2°, m ă n ă 7°, m ă n é r 3°, m ă n ú n ă 2°, m ă n ú ș ă 2°, p r ó p t ă 6°, p ú n t e 9°, s c a r l a o ă n Ț e, s t i n g h i e 9°, s u ș t i n ă t ó r 6°, t r e ă p t ă 2° 4°, ú m ă r 15°, z ă v ó r 3°.

15° pl. *ajutoáre* GM/rar Cl „fiecare dintre prăjinile puse de-a lungul peste loitre pentru a mări capacitatea căruȚei”; cf. c a r ă m b 4°, c o ă r d ă 1° 12°, c o t ó c 2° 2°,

drug^{2°}, friz^{2°}, lătură^{3°}, lăturăș^{1°}, lăturói^{5°}, loítră^{2°}, prástie^{4°}, pui^{6°}, scoártă^{4°}, stínghie^{5°}.

16° pl. *ajutoáre*, art. *ajutóru*l stúpu^lui AMD, Pl. 100/rar Ot „roi ieșit dintr-unul mai vechi, din aceeași vară; paroi”; cf. a r²țár², fruntăș^{2°}, stolón, zăpástră.

AL v. ál I°, 2°.

ALA v. ála.

ALABÁȘ s. m., pl. *alabáși* AMD, h. 347 MN/rar Tl „soi de gulie de mărime mijlocie”.

ALÁI s. n. AO, h. 65/rar Dj; AMD, h. 39/rar Db, Ph „gălăgie, larmă, zgomot”: Căni^l a simțit [lupul], s-a pus cu *halájú* pã el TDO/916; cf. a lár mã, a ú z, d á n d ă n ă, g ă l ă - g é n i e, g h e l á i, g l á g u m ă, h a l i m á, h a r a i m á n, m e l i c 3°, n ă c ă j e á l ă, r e v á l, t a l a b á n ț, t ă l ă m b ă l ă u, t ă r ă m b ó i.

– var. *halái* s. n. AO, h. 65; TDO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; GM; AFLR/rar Db, Vn; *hălăie* s. f. AMD, h. 159/rar Ot.

ALALÁLT pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Gj, pl. *ăialalți* *ibid.*/rar Ph, f. *alaláltă* TDO/rar Mh „celălalt”: După ce asta, crește și când crește să alege, a de vară într-o parte, a de toamnă înt-*alaláltă* TDO/944. [Cănepa] mi-o făceam caiere, zgrebenii d-o parte, fuioru d-o parte, p-*ălelante* d-o parte TDM II/711.

– var. *ailălált* (3 sil.) pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Vn; *alalánt* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Dj, f. *alalántă* AFLR/rar Gj, pl. *alalántă* AFLR/rar Dj, pl. *alalántă* TDM III; AFLR/rar Db, Bz, If, Il; *alilante* AFLR/rar Ph; *alánt* pron. dem./adj. dem. TDM III/rar Cl, pl. *alánți* AFLR/rar Gl, f. *alántă* TDM I, III; AFLR/rar Vl, Ag, Cl, pl. *alante* AFLR/rar Dj; *alălánt* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Ph; *ălánt* pron. dem./adj. dem. TDM III; AFLR/prin Il și rar Ph, Cl, pl. *ăilánți* AFLR/rar Gj; Bz; *ălălánt* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Bz, Ct; f. pl. *ălelante* TDM II/rar Ph; *ălilante* TDM II;

AFLR/rar Ph; *ălánt* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Vn, Bz, Tl, f. *ailántă* (3 sil.) TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; TDM I–III; AFLR/rar Ag, Ph, Vn, Gl, Gr, Ct; *ălántu* pron. dem./adj. dem. TDM I/rar Tr; *ălălántru* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Dj, f. *aiálntră* AMD/rar Db; *hălánti* (2 sil.) pron. dem./adj. dem. m. pl. AFLR/rar Gj, Dj, f. *hălántă* AFLR/rar Vl; *hălălánt* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Bz.

ALALANT v. alalált.

ALÁLTĂRI v. alántăieri.

ALÁLTERI v. alántăieri.

ALAMÁ s. f., pl. *alamále* AMD, h. 43/rar Tl „bubuliță albicioasă, molipsitoare, care apare, la oameni, în colțurile gurii; zăbală”; cf. a bú b ă 2°...

– var. *alămi* s. f. pl. AO, h. 75/rar Gj; *ielamá* s. f., pl. *ielamále* AMD, h. 43/rar Tl.

ALAMBÍC s. n., pl. *alambíce* 1° AFLR/rar Vl; AMD, h. 377; 379; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Bz „cazan pentru distilat țuica”.

2° AMD, h. 379/prin Ag, Db, Bz, Il și rar Vl, Ph, Vn, Br, If, Tl, Ct; *alambícuri*/rar Ag, Db, Ph, Il, Tl și s. m., pl. *alambíci*/rar Bz „țeava în care se produce distilarea la fierțul rachiului”; cf. *cilíndru* 2°, *colác* 3°, *fíltu*, *serpentín*, *șárpe* 1°, *șerpéte*, *șpirálă* 1°, *táier* 7°.

3° cu val. adv. AMD, h. 379/rar Ag, Ph „ca o serpentină, șerpuit”: Țava cazanului făcută *alambíc*/768; cf. *șerpăluítă*.

– var. 2° *alambríc* s. n., pl. *alambríce* AMD, h. 379/rar Db; *alumíc* s. n./rar Ot; *ambíc* s. n. AFLR/rar Ph; *lambíc* s. n., pl. *lambíce* AMD/rar Db, Vn.

ALAMBRÍC v. alambíc 2°.

ALANGÁTE v. nalangătă 1°.

ALÁNT v. alalált.

ALÁNTAIERI v. alántăieri.

ALÁNTĂIERI adv. AO, Pl. 41/Mh și rar Vl; AFLR/rar Tr „alaltăieri”.

– var. *aláltări* adv. AMD h. 502/rar Db; *alálteri* adv. AO, Pl. 41/Dj, Ot, prin VI și rar Gj, Mh, Tr; AMD/Ot, Tr, Gr, prin Ag, Db și rar VI; *alántaieri* adv. AO/rar Mh; AMD/rar Bz; *alántări* adv. AO/rar Mh; *alánteri* adv. AO/rar VI, Gj, Dj; AMD/rar Ot; *alárteri* adv. AO/Dj, prin VI și rar Gj; AMD; TDM III/Ag, Ot, Tr și rar VI, Db.

ALÁNTĂRI v. *alántăieri*.

ALÁNTERI v. *alántăieri*.

ALÁRG adj., f. pl. *alárgi* GM/rar Br „larg”.

ALARMÁ vb. I intranz. GD/rar Cț „a face a l a r m ă, a face gălăgie”: Am ieșit afară, *am alarmát*, am dat gură/ 890; cf. *gălăgi*, *zărvăi* 2°, *zărvi*.

ALÁRMĂ s. f. AMD, h. 39; GM/rar Db, Vn, Br, Cl, Il; TDD/rar Cț „larmă, gălăgie”: În puterea nopții aude *alármă*, femeia: hău, vai, hai! Săriți lumel! că mi-a omorât omul TDD /886; cf. *alái*...

ALÁRTERI v. *alántăieri*.

ALÁT s. n. GM/rar Tr „cablu de sârmă (cu care se scoate găleata din fântână)”; cf. *șúfă*.

ALĂCIÚGĂ v. *hălăciúgă* 2°.

ALĂMAIE v. *lămúie*.

ALĂMI v. *alamá*.

ALĂPTĂRI v. *lăptări* 1°.

ALĂSA v. *lăsá* 5°.

ALĂSTĂREÁLĂ v. *lăstăreálă*.

ALĂTRĂ v. *lătrá*.

ALĂTUREA 1° de ~ cu loc. prep. GD/rar Tl „razant cu”: Rădeam [fânul] *de-alătúrea* cu pământu /874.

2° în ~ loc. prep. TDM II/rar Ph „alături de”: Zvârleam tot în *alătúrea* lui /706.

ALĂU v. *haláu* 1°.

ALĂUÁT v. *aluát* 1°, 2°.

ALĂUTĂR s. m., pl. *alăutări* GD/prin Tl și rar Cț „lăutar”: Cavaleru de onoare aduce întâi *alăutări* /883; cf. *viórist*.

ALĂLÁNT v. *alalált*.

ALĂNGĂRI v. *halângári*.

ALB adj., pl. *albi*, f. *álbă* 1° AO, h 11, 12/Gj, Dj și rar VI, Mh; AMD, h. 9/Tr și rar Ag, Db, Ph, Ot, Gr, Il, Tl [d. om] „cu părul de culoare deschisă; blond”; cf. *albenéț*, *albișoáră* 1°, *băl* 1°, *bălăie* 2°, *blonji*, *castaníu*, *lipovenós*, *plăviț* 1°, *roib* 1°, *smad* 1°, *spălăit*, *spánátic* 1°, *spelb* 2°, *zărós*.

2° AMD, h. 21 MN /rar Ag, Db [d. ochi; la pl.] „de culoare foarte deschisă; albaștri”; cf. *senín* 1°, *vérdé* 2°.

3° var. *álbu* adj., pl. *álbi* TDO /Dj și rar Ot „de culoare deschisă; alburii”: Dac-aducem pământ de la câmp, d-ela *álbu*, nu *álbu*, galbin [...] întâi strângem baligă de cai/ 979.

4° GM /rar Ph [d. vatra cuptorului] „arsă bine, încinsă”: Cuptorul se arde, se face zis, noi așa zicem: vatră *álbă* GM /717; cf. *vălvăit* 1°.

5° GM/rar Bz [d. zile] „nelucrătoare” Noi n-avem zi *álbă*, ca să zicem c-am terminat de treabă GM/747.

6° cu val. subst. art., în a se uitá cu *álbul* AMD, h. 14 /rar Tl „a privi, a se uita cruciș”; cf. *buiș*, *piez* 5°, *șerpéște* 2°.

– var. *álbu* adj., pl. *álbi* 1° AO, h. 11; TDO/rar VI, Gj, Mh, Dj; 3° TDO /Dj și rar Ot.

ALBÁSTRI adj. pl. AO, h. 25; Pl. 39–40/Gj, Mh, Dj, Ot și rar VI, Tr; AMD, h. 21 MN/rar Ag, Ph, Vn, Tr, Tl, Cț „albaștri”; cf. *ceríu* 1°, *noríu*.

ALBÁTŪRĂ v. *albitúră* 1°.

ALBEÁLĂ s. f. 1° art. *albeála* din ochi AO, h. 32 /rar Dj; ~ *óchiului* AMD, h. 16/rar Ph, Bz, Il, pl. *albélele óchiului*/rar Bz „albul ochiului; sclerotică”; cf. *albeáță* 1°, *albéte*, *albiș*, *albitúră* 1°, *albúș*, *bălán* 6°, *bălăneáță*, *glob* 1°, *globúlă*.

2° AMD, Pl. 81–82/rar Tr „mucegai, floare la vin”: Vinul prinde *albeálă*, prinde floare/780; cf. *cămășă* 7°, *cămășu* – *ială* 7°, *coájă* 4°.

3° AMD/rar Bz „calitatea de a fi alb; albeață”: [Pe teren] este deasupra o *algălă* [din cauza sării]/740.

4° în expr. dat în ~ GM/rar Br [d. lanul de grâu, de porumb] „pârguit, copt”: Când îi gata grâul de... *dat în algălă*, ori coasa pă el, ori combina/745; cf. călău¹ 3°, ceără³, fire², împârguit, înțintat, țanc¹, verde³.

ALBEAȚĂ s. f., pl. *albețe* 1° AO, h. 32/crt.; AMD, h. 16/Ag, Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr, prin Il și rar Vl, Vn, Bz, Cl, If, Tl, art. *albeața ochiului* AO, h. 32/Dj, Ot și rar Vl, Mh, Tr [mai ales la sg.] „albul ochiului; sclerotică”; cf. albéală¹...

2° AO, Pl. 67–68/prin Dj, Ot; AMD, h. 297/rar Ot, Tr; art. *albeața oului* /prin Tr; *albeți* AO, Pl. 67–68/rar Dj, Ot, *albeturi*/rar Ot „albuș la ou”; cf. albitură².

– var. *albet* s. n., pl. *albețe* 1° AMD, h. 16/rar Vl, Ot; 2° AO, Pl. 67–68/rar Tr.

ALBENET adj., pl. *albeneti*, f. *albeneață* AO, h. 11, 12 /prin Vl [d. oameni] „cu părul de culoare deschisă; blond”; cf. alb¹...

ALBEȘTEÁN s. m., pl. *albeșteni* AMD/855 „locuitor din satul Albești”.

ALBÉTE s. m., pl. *albeți* AO, h. 32/Gj și prin Vl, art. *albețele ochiului*/rar Vl, Gj, Ot „albul ochiului, sclerotică”; cf. albéală¹...

ALBÉT v. *albeață* 1°, 2°.

ALBIÁ vb. I tranz. 1° GM/ rar Ot „a modela ceva în formă convexă, de albie, de mușuroi”: [Pământul pentru țest] e *albiat* pe mușuroi GM/776; cf. burică².

2° var. *albií* vb. IV tranz. AMD, h. 214/rar Tl „a ciopli, a scobi lemnul pentru a-i da formă de albie”.

ÁLBIE s. f., pl. *álbii* 1° AO, h. 227/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 214/ Ph, Ct, prin Ag, Tl și rar Db, Bz, Br, Ot, Tr, If, Gr, Cl; *álbii* AO/Vl, Mh, Dj, prin Ot și rar Vl; AMD/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl,

Il, Tl, Ct, prin Vl, Vn, If și rar Gl „vas (alungit) dintr-un lemn scobit în care se spală rufe”; cf. báie¹ 1°, balié¹, cádă⁶, copáie², covátă², mólđă¹, postávă¹ 2°, troácă².

2° AMD, h. 458; TDM II/rar Vl, Ag, Db, Ph, Bz „vas (alungit) dintr-un lemn scobit, în care se frământă aluatul”; cf. căpistére¹, cófă⁵, copáie¹, corítă³, covátă¹, mólđă¹, postávă¹ 2°, troácă².

3° AMD, Pl. 143/rar Ag, Ot, Tr; *álbii* AO, h. 784/Dj, Ot „vas, din lemn scobit, în care se pune cașul la scurs; crintă”; cf. baschié⁵, blid⁴, copáie⁵, crintă¹, cutie⁶, jgheab⁴, lădă², lin³, mólđă⁴, postávă¹ 6°, présă¹, presător, pritocitoare², storcător², strecătoare³, teasc¹, troácă⁸, ulúc², vălău².

4° pl. *álbii* AO, h. 681/Dj și prin Ot; AMD, Pl. 83–84/rar Ot „vas (din doage) folosit la pritocitul vinului”; cf. báie¹ 2°, balié³, cádă⁴, cădiță, căpistére³, cetárnă¹, curătoare¹, gáván⁸, lin¹, mólđă², postávă¹ 4°, troácă⁶, vădră², vălău³.

5° pl. *álbii* AMD, h. 151/Db, Ph, Bz, Br, prin Vn, Tr, Il și rar Ot, If, Cl „leagăn (din lemn scobit sau din scânduri) pentru copiii mici”; cf. copáie³, covátă³, doáscă², leágăn¹, legănúș, troácă³.

6° AFLR/rar Cl „barcă rudimentară (din lemn scobit)”: El avea o *álbije*, care mergea cu *álbija* pe gârlă/860.

– var. 1° *álbie* (2 sil.) s. f., pl. *álbii* AMD, h. 214; TDM II/rar Db, Vn, Bz; *hálbie* s. f., pl. *hálbii* AFLR/rar Gj; AMD/rar Cl.

ÁLBIE (2 sil.) v. *álbie* 1°.

ALBIÉR (3 sil.) s. m., pl. *albiéri* AO, h. 580/rar Vl „meșter care lucrează albi, linguri de lemn; rudar”; cf. blidár, copăier.

– var *ălbier* s. m., pl *ălbieri* AMD, Pl. 4/rar Cl.

ALBII v. *albiá* 2°.

ALBINÁ vb. I refl. AMD/rar Gr [d. vreme] „a se înviora, a se lumina”; cf. lum in á 2°, o che á n 3°, sen in á.

ALBINÁRIȚĂ s. f. AMD, Pl. 89–90/rar Ag „stupină, prisacă”; cf. ob ó r 5°, pri se á c á 1°, v á tr á 9°.

ALBINĂRĂR s. m. AMD/rar Tr „albinar, prisăcar, stupar”; cf. musc ár 2°.

ALBINI s. f. pl. AO, Pl. 84/Gj, Mh, Dj și prin VI; AMD, h. 381/prin Ag, Ph, Cl, Tl și rar Db, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Ct „albine”; cf. b á z á 2°, m ú s c á 3°.

ALBIȘ s. n. AMD, h. 16/rar Gr „albul ochiului, sclerotică”; cf. alb e á l á 1°...

ALBIȘOARĂ¹ adj. f., pl. *albișoare* 1° AO, h. 12/rar VI „blondă”; cf. alb 1°...

2° *prună* ~ AMD, h. 356/rar Cl „soi de prune de culoare gălbuie”; cf. bo á b á 6°.

ALBIȘOARĂ² s. f., pl. *albișoare* AMD, h. 301/rar Bz „bărbie la găină”; cf. b á r b á 4°, b á r b i ț á 2°, cerc é l 4°, ciúcure 6°, ciucur é l 2°, g á r b i ț á 4°, m a m u d e á 2°, m á r g e á l 1°, m á r g e á n 2°, s á l b á 4°, s á l b i ț á, tort í ț á, ur é c h e 3°, urechi ú ș á.

ALBITĂ s. f. GD/rar Tl „partea dintr-o broderie, țesătură etc. lucrată cu fire albe”: Mătcăli [de fire] este făcut și top întreg așa care să țase *albita* asta GD/878.

ALBITURĂ s. f., pl. *albituri* 1° AO, h. 32/rar Dj; AMD, h. 16/rar Ph, Ot, Tr; art. *albitura* ochiului AO/rar Mh „albul ochiului; sclerotică”; cf. alb e á l á 1°...

2° AMD, h. 297/rar Ot „albuș de ou”; cf. alb e á ț á 2°.

3° AFLR/rar Ot „ceea ce este de culoare albă sau deschisă”: [La struguri] alegem *albitura* într-o parte, ce e roșu într-o parte, după varietăți/934.

– var. 1° *albătura* s. f. art., ~ *ochiului* AMD, h. 16/rar Db.

ÁLBU v. *alb* 1°, 3°.

ALBÚȘ s. n. AO, h. 32/rar VI, Gj, Ot; art. *albúșul* ochiului/rar VI, Dj, Ot; AMD,

h. 16/prin Vn, Tl și rar Gl, Ot, If „albul ochiului, sclerotică”; cf. alb e á l á 1°...

ALCÁ s. f., pl. *alcále* 1° AFLR/ rar Tl „verigă de metal folosită, mai ales, pentru strângerea părții superioare a prostovolului”.

2° AO, h. 649/rar Mh „lambă la căruță”; cf. aj ut ó r 10°...

3° AMD/rar II „bucată de metal prin care se leagă carâmbii loitrei de țepușe”.

4° AMD/rar Br „fiecare dintre cele două cărlige care prind orcicurile la căruță”.

5° AMD, h. 647/rar Tl; *alcăli*/rar Tl „inel de metal care îmbracă tânjala la capătul dinspre proțap”.

6° AMD, Pl. 63/rar Tl „gaură (căptușită cu tablă) în proțap, prin care trece cuiul de fixare a jugului”.

7° AMD, h. 667/rar Ct „pisc la sanie”; cf. arm á s á r 4°, boh ó t, bot 1°, br ä ț á r á 5°, bú h ni ț á 2°, cap 13°, c á r m á, cr ac 6°, cr ú c e 7°, g á i c á 1 5°, g ú r á 9°, lan 4°, leg á t ú r á 13°, lí m b á 6°, ob ó d 2°, pir ó n 3°, pisc 13°, p ú n t e 19°, rac 4°, sc á u n 13°, spl í n á 4°, ur é c h e 8°, v á r t é j 6°.

8° AO, h. 642/rar Mh „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. am n á r 8°, arc 1°, bú t i e 7°, cal 6°, cant ár 5°, cá pr á 13°, c á s á 13°, cat á r g 1°, c á l ú ș 9°, c á m í l á, centrato á r e, cerc 1°, ciordác, co á c á 1 2°, co á m á 6°, co á r b á 1 1°, co á r d á 1 13°, coc á i c á 1°, coc á r l á 1°, coc á r ț e á l á, colác 5°, có l ni ț á, conc i 2°, coro á n á 6°, cov á r g í c, cov é r c á 10°, coviltír 3°, crive á 3°, cuc 1 2°, cú r b á, drept ár 3°, grát ár 9°, împ á r ț i t ó r 2°, jug 11°, juguléte 2°, lí ș i ț á 5°, m á s á 8°, m á g á r e á ț á 3°, m á g á r i ț á 2°, m á n á 14°, p á t ú l 5°, pé r n á 2°, portcálúș, potcoává 2°, potrivitór, prá v á ț 1°, p ú n t e 13°, sam ár 9°, sc á r á 6°, schimbátór 1°, spete á z á 14°, str á m b á r, ș a 3°, tele á g á 3°.

9° AMD, h. 640/rar Br „bârșă plugului”; cf. brățără 10°, buturúgă 5°, căpățână 3°, câlig 4°, cōpcă 5°, cruce 11°, foáie 13°, lăbă 7°, pérnă 3°, picior 14°, pisc 14°, plas 7°, râmă 6°, táblă 5°, trúpiță 2°, țeástă 4°, uréche 10°.

10° AMD, Pl. 55-56/rar Tl „brățara coasei”; cf. bántă 4°, brățără 1°, broască 9°, buceá 1°, chéie 9°, luleá 3°, morcoáșă 1°, múchie 3°, pánă 25°, verígă 4°.

– var. acá s. f. 1° GD/rar Tl; arcá s. f., pl. arcále 7° AMD, h. 667/rar Cț; 8° AO, h. 642/rar Mh.

ALCALÂC s. n. colect. AO, h. 645/rar Tr; AMD, h. 585 MN; 660; GM/prin Tr și rar Ot, Gr „obiecte din fier; fiare, fierărie”: Punem niște *alcalíc* d-am legat leuca AMD/781; cf. fier 2°, fierătăie, fieroáse.

ALCĂTUIRE s. f., pl. *alcătuiri* AFLR/rar Ph „adăpost, construcție”: [Făcea nuntă] într-o curte undeva unde are un ... o *alcătuire* mai bună, un... adăpost făcut/702; cf. adăpóaste.

ALCÉR v. arcér 1°.

ÁLCEVA v. altcéva.

ALCÉVA v. altcéva.

ALCÓLIC s. m./adj., pl. *alcólici* AMD, h. 157/rar Ag, Ot „alcoolic, bețiv”; cf. alcoolíst 1°, bețiv 2°, drojdiér, stricát 1°, troscagiu.

ALCOLÍST v. alcoolíst 1°, 2°.

ALCOOLÍST adj., pl. *alcooliști* 1° AO, h. 177/rar Vl, Gj, Mh, Ot „alcoolic, bețiv”; cf. alcólic...

2° var. **alcolístă** adj. f. GM/rar Br [d. băuturi] „care conține alcool; alcoolică”.

– var. 1° **alcolíst** adj., pl. *alcolíști*, f. *alcolístă*, pl. *alcolíste* AO, h. 177, 178/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 157, 158 /Ag, Vn, Br, Tr, Il, Tl.

ALDAMÁCI v. adălmăș.

ALDÁN v. hăldán.

ÁLDĂ v. álde.

ALDĂMACI v. adălmăș.

ALDĂMAȘ v. adălmăș.

ÁLDE art. nehot. invar. AO; TDO/Dj, Ot; AMD; TDM I-III/Vn, Tr, Cl, Il, Tl și rar Ph, Gl, Bz, Br, Gr, Cț „particulă care precedă nume proprii și, mai ales, termeni de înrudire, adăugându-le semnificația de cunoscut și de plural”.

– var. **áde** art. nehot. invar. TDM II/rar Bz; **áldă** art. nehot. invar. AMD; TDM I, III/rar Tr, Gr; **áldeo** (2 sil.) art. nehot. invar. AMD/rar Tr; **áldo** art. nehot. invar. GM; TDM III/prin Tr și rar Cl; **áldor** art. nehot. invar. GM/rar Ot; **ále** art. nehot. invar. AO/prin Dj, Ot; AMD; GM; TDM I-III/Tr și rar Cl, Il, Cț; **ánde** art. nehot. invar. TDM I/rar Ag.

ÁLDEO v. álde.

ÁLDO v. álde.

ÁLDOR v. álde

ÁLE v. álde.

ALÉGE vb. III tranz. 1° TDO; AFLR/prin Gj „a copili vița de vie”: O legăm [vița de vie], o *alégem* de lăstarii ăia, că sânt niște lăstari, un fel de copileți AFLR/905; cf. cap 17°, cepuí 1°, copilări, copilí 2°, copiliță, ficiuri, prășí 1°, șterge.

2° AMD, h. 389/rar Gr „a pieptăna cânepa”; cf. cânepá, dărăcání, dărăceá, henherá, períá 3°, tráge 6°.

3° și refl. TDO/rar Gj, Dj „a-și da seama”; a (se) distinge, a (se) deosebi”: Asta era-n timpul iernii, la februarie. În luna februarie nu puteai *s-alég* dacă omu e vrenic sau e puturos sau nu știu ce, că n-ai de nici o treabă/974. Tulpan purtau fetele, cârpă purtau nevestele, chiar din ziua nunții; acu ia batic, nu *s-alége* o nevastă dintr-o față/947; cf. diferí.

ALÉI v. haláu 2°.

ALÉNEA adv. AMD, h. 90/rar Db „încet, fără grabă, alene”: Călcai *alénga* și-mi scrântii picioru/812; cf. biníșór, domoále 1°, încetunél 1°, lejér,

lento, mărunțel¹, meréu, potrivit², taină³, túrcă².

ALERGĂ vb. I 1° TDO; AFLR/rar Mh, Dj; Ag „a ajuta la buna desfășurare a mesei nuntașilor”: Luni [după nuntă] să strângea cam neamurile care era mai de-aproape, care *alergă* și nu putea să stea la masă duminică sara AFLR/763; cf. stropoli.

2° tranz. AFLR/rar Ag „a face rost, a câștiga (bani) prin muncă”: De! eu îți spui [de bani], că tu-*i* *alerg!* [...] cheltuiam banu muncit dă el, trebuia să-i spui și lui [= soțului]/690.

ALERGĂTĂ s. f. GM/rar Tr, Gr, Il; art. *alergăta* GM/prin.Db și rar Ag, Ph, Bz, Tr; GD/rar Cț; cu ~ loc. subst. GM/rar Db; de-a ~ loc. subst. GM/rar If, Il „numele jocului de copii de-a prinsa”; cf. *alergúșul*, *fugăritea*, *îngonăta*, *prinsa*¹, *țiligón*.

- var. *alergăte* s. f. GM/rar Il; art. *alergătea*/prin Ph și rar Bz, Il; la ~ loc. subst./rar Ph; de-a ~ loc. subst. AFLR/rar Ph; *alergătelea* s. f. art. AFLR/rar Vn; de-a ~ loc. subst. AFLR; GD/rar Mh; Db, Tl.

ALERGĂTE v. *alergată*.

ALERGĂTELE v. *alergată*.

ALERGĂTOĂRE¹ adj. f., pl. *alergătoare* AO, h. 806/rar Ot [d. oi] „care obișnuiește să umble pe marginea turmei”; cf. *arepelnică*, *arinatică*, *aripárnică*, *aripărniță*, *aripășă*, *aripă*⁹, *bătătárnică*, *bătătărniță*, *bitângă*, *căpiată*, *ceacăr*¹ 5°, *iergheână*, *lăturășă*, *mărginără*, *mărginășă*, *prăstără*, *pripáză*, *răznă*¹, *răzgușită*, *răzneăță*, *zbătătoare*, *zurliu*², *zvăpăiată*¹.

ALERGĂTOĂRE² s. f., pl. *alergătoare* 1° GM/rar Db „femeie care ajută la pregătirea și buna desfășurare a mesei nuntașilor”; cf. *călțurare* 1°, *călțunăreăță*, *lergătore* 1°, *stólnică*, *stólnice* 1°, *stropoli-to-are*, *trepădătoare*.

2° var. *lergătoare* s. f., pl. *lergători* AO, h. 506; TDO; AFLR/rar VI, Mh, Dj, Ot; AMD; AFLR/rar Tr, Cț „dispozitiv pe care se pun mosoarele la urzit”.

3° AO, Pl. 131/rar Gj „titirez la moară”; cf. *arc* 2°, *arcúș* 5°, *batálc*, *bătător* 5°, *bedreág* 3°, *ciocán*¹ 5°, *ciocot* 1°, *coárdă*¹ 14°, *piuliță* 2°, *roată* 8°, *rotiță* 2°, *scripete* 5°, *scuturător*, *stinghie* 14°, *táier* 5°, *titiréz* 2°, *tuturígă* 3°, *val* 6°, *verígă* 9°.

4° GD/rar Tl „frânghie, sfoară groasă cu ajutorul căreia se strânge năvodul (în barcă)”; cf. *cámănă*, *șlea* 4°, *udgán*.

5° var. *lergătoare* s. f., pl. *lergătoare* AMD, h. 637/rar Tr „nuia arcuită fixată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. *apărătoare* 2°, *caragăț* 1°, *cârlig* 1°, *ceacăie* 4°, *ciocă*¹ 16°, *coárdă*¹ 10°, *corn* 12°, *covercă* 9°, *crăcănă* 9°, *crive* 2°, *darác* 3°, *fúrcă* 7°, *hríp-că*, *întorcător* 10°, *parmác* 1°, *piedică* 2°, *verge* 5°, *zdrâncă-néle* 3°.

6° var. *lergătoare* s. f., pl. *lergători* GO/rar Mh „cadru de șipci pe care se înșiră tutunul la uscat”; cf. *gherghé*, *răzbóil*¹, *uscătoare* 3°.

7° var. *lergătoare* s. f., pl. *lergători* AMD, h. 202 MN/rar Il „crăcană, furcă la cumpăna fântâni”.

ALERGĂTOR s. m., pl. *alergători* 1° TDO; AFLR/Mh, Dj și rar Gj; GM/Tr, prin Db, Gr și rar Ag, Ot [mai ales la pl.] „persoane care ajută la pregătirea și buna desfășurare a mesei de nuntă”: Care *alergă* pe-acolo, neamurile, *alergă* de ajută ginerelui de taie și el porc, de taie și el oră-tâniile, de... aia-i *alergătoru* AFLR/929. Luni ne-am adunat toți: frații lu socru mare, vecinii și *alergători*, cum să spune, adică cei care au ajutat duminică la masă, la servit GM/794; cf. *ajutor* 3°...

2° GM/rar Ot [la pl.] „tineri care invită la nuntă”.

3° AMD, h. 428/rar Db, Br, Tr „gonaci la vânatoare”; cf. *bătăiaș*^{1°}, *bătăiuș*^{1°}, *bătător*^{6°}, *bătăuș*^{1°}, *braconér*^{1°}, *ciocănăș*^{2°}, *fugător*, *gonác*^{1°}, *gonăș*, *hautór*, *hurcár*, *hurcáš*, *mânător*^{3°}, *scornitor*, *scoțător*, *țiiitor*^{1°}, *vătășel*^{3°}.

4° AO, h. 768 /rar Ot „cioban care mână oile în strungă la muls; strungar”; cf. *bătăuș*^{1°} 2°, *cârlănár*^{1°}, *mânător*^{1°}, *mănzărár*^{1°}, *pocăráci*, *pocărăș*^{1°}, *strungáci*, *ușier*.

– var. 1° *lergători* s. m. pl. GO/rar Gj; GM/rar Tr, Gr.

ALERGÚȘUL s. n. art. GM/rar VI „numele jocului de copii de-a prinsa”; cf. *alergătă*...

ALÉS1 1° adv. GM; TDM II/prin Db, II și rar Ag, Ph, Vn, Bz, Ot, Gr, Cl; GD; AFLR/prin TI și rar Cț „mai ales; îndeosebi”: Făceam clacă, venea toate fetele, *alés* când auzea fetele mari, maica lu Dumnezeu! GM/844; cf. *deosebít*^{2°}.

2° adv. GM/rar Ag „separat”: [Cânepa] o culegeam *alés*, p-a dă vară, dă vară, p-a dă toamnă, dă toamnă/ 690; cf. *bășca*^{1°}, *deosebít*^{1°}, *deschilín*, *răznă*^{2°}.

3° adj. AMD, Pl. 78/rar Ot [d. vin] „separat de drojdie; tras”.

ALES² s. n. GO/rar VI, Gj „copilitul viței de vie”: Prima îngrijire a viei se face vara, *alésu* viei [...] în luna iulie facem *alésu* viei/939; cf. *cepuiálă*, *copíl*^{5°}, *copilit*^{1°}, *copiliță*, *curățătúră*^{3°}, *fluturít*, *lăstărít*, *pliveálă*, *plivitúră*^{1°}.

ALEȘTÉU v. *heleștéu* 1°–5°.

ALFABÉTICĂ adj. f., școală ~ AMD/rar Tr „școală de alfabetizare (pentru adulți)”.

ALGEREÁNCĂ (4 sil.) s. f. AMD, Pl. 86-88; GM/rar Bz, II „soi de viță de vie”; cf. *algeriánă*, *algerie*.

– var. *alegeriáncă* (5 sil.) s. f. TDM III/rar II; *argeleáncă* s. f. AMD, Pl. 86–88; GM/prin II și rar Bz, Gr; *argereáncă* s. f. AMD/rar Bz, II.

ALGERIÁNĂ (5 sil.) s. f. AMD, Pl. 86–88; GM/rar Ag, Db, Vn, Gl, Ot, Tr, Gr, Cț „soi de viță de vie”; cf. *algeréáncă*...

– var. *agereánă* s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Cl; *argeliánă* (5 sil.) s. f. AMD; GM/prin Tr; *argeniánă* (5 sil.) s. f. AMD/rar Tr; *argeriánă* (5 sil.) s. f. AMD; GM/prin Tr și rar Ph, Ot, If, Gr, Cl, II; *argîrián* (5 sil.) s. AMD/rar Cț.

ALGERIE s. f. AMD, Pl. 86–88/prin TI „soi de viță de vie”; cf. *algeréáncă*...

– var. *agérie* s. f. GO/prin Mh.

ALGERÓS adj. AFLR/rar Vn [d. un teren] „argilos, lutos”; cf. *humós*, *smolnițoáse*, *treptós*, *zlotós*.

– var. *agerós* adj. AFLR/rar Vn, Br.

ALIBZUÍ vb. IV refl. AO, h. 197/rar Gj [d. scânduri] „a se îmbina”: Se bate cu maiu [pământul pe partea de jos a camerei] *să să alibzuje*, să se netezească, să se apropie două blăni/943; cf. *clacă*^{5°}, *încliná*, *petrécel*^{1°}, *priviștí*^{1°}.

ALÍC s. n., pl. *alice* AO, h. 539/Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 426/Tr, Cl, II, Cț și prin Gr, TI; *alícuri* TDM I/rar Tr și s. m., pl. *alici* AMD/rar Bz „alice”.

– var. *alice* s. f., pl. *alici* AO, h. 539/rar VI, Gj, Mh; AMD, h. 426/Tr și rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, If, Gr; *alice* AO/VI și rar Gj, Dj; AMD/prin Ag și rar Dj, Bz, Tr, TI și *alicii* AO/prin VI, Dj, Ot; AMD/rar VI, Ag; *alici* s. n., pl. *aliciuri* AMD/prin TI și rar Ag, Db; *alície* (4 sil.) s. f., pl. *alicii* AMD/Ot și rar VI, Ag, Db; *aliciură* s. f., pl. *aliciuri* AMD/rar Ot, Tr; *aríci* s. n., pl. *aríciuri*/rar Tr; *halíc* s. n., pl. *halíce*/rar Bz; *halíciu* s. n. și m., pl. *halíce*, *halíci*/rar Vn.

ALICÁNTĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar TI „soi nobil de struguri”.

– var. *aricán* s. AMD, Pl. 86–88/rar Tr; *aricánt* s. /rar Tr.

ALICĂRIE s. f. colect. TDM III/rar If „cărămidă (sau piatră) sfărâmată care se pune în tencuială spre a o întări”; cf. b u b u r ú z, c l o ț 2°.

ALÍCE¹ v. alíc.

ALÍCE² v. valíce.

ALICHÍȚĂ v. arichíță.

ALÍCI v. alíc.

ALICÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a distinge (ceva sau pe cineva); a recunoaște”.

ALÍCIE v. alíc.

ALÍCIURĂ v. alíc.

ALIMÁI v. halimá.

ALIMÁN s. n., pl. *alimáne* AMD, h. 545/rar Ag „viitură, aluviune”; cf. a r u n c ă t ú r ă 2°, b o r o á g e, b u c l ú c l°, b u i t ú r ă, b u l u m á r ă, c r í v i n ă l°, g l é n i e, g o g l e á z ă 2°, g o z 2°, g o z ă r i e, g r i n d 2°, g u n ó i 2°, î n s u l ă, î m p o t m o l e ă l ă, î n c ă r c ă t ú r ă 2°, î n e c ă t ú r ă 3°, l o m 2°, m a i d ă n 5°, m a l 4°, m ă l e ă l ă, m ă l ă, m o z ó l, n ă m ă t l 2°, n ă m o l ă z n i ță, n ă s ă d ă 3°, o m ă t 3°, p i s c 3°, p l a v 2°, p o l m o l i t ú r ă, p o m o s t e ă l ă 4°, p o z m ó l 3°, p u r c ó i 2°, r ă g ă l i e l°, r ă v ă r s ă t ú r ă l°, r é n i e 2°, r e n i ș 3°, s c r u n t ă r, s m ó l n i ță 3°, s t r a t 8°, t ă r ă t ú r ă, u m p l u t ú r ă 2°, v ă r s ă t ú r ă 2°, v e n i t ú r ă l°, z a v ă l, z ă t ă n 3°.

ALIMĂNÍ v. alivăni 2°.

ALIMENTĂȚII s. f. pl. AFLR/rar Ph „alimente”: [La ursitori, pune] de-ale mâncării... *alimentăți*/715.

ALIMONĂȚĂ v. limonăță 1°.

ALÍN v. árin.

ALINĂ vb. I refl. GM/rar Ag, Tr „a se anina, a se agăța”: După ce l-a rețezat de la suprafața pământului, [copacul] a venit și *s-a alinăt* dă alt copac/783.

ALIÓR (3 sil.) s. m. AMD/rar Tl „lăptucă”; cf. s a l ă t r ă.

ALIȘTEU v. heleșteu 2°.

ALIVĂNÍ vb. IV refl. 1° AFLR/rar Ag „a se atașa de cineva”: A fată *s-a alivănit* dă mine, s-a lipit dă mine, cum

s-ar spune, și eu dorm într-un pat cu ea și ailantă cu maică-sa/790.

2° var. **alimăni** vb. IV refl. AMD/rar Gr „a se stabili într-un loc”; cf. a s t a b i l ă, l o c a l i z ă, l o c a t ă, p o s t í, z ă t ă n i 3°.

ÁLMĂ v. ágimă.

ALMÍNTIREA v. aimínteri.

ALOTÉL v. aluățel.

ALTÁN s. AFLR/rar Dj „soi de viță de vie (altoită)”.

ÁLTĂ, ~ ca ~ loc. adv. AFLR/rar Cț „până una alta, deocamdată”: Când a plecat d-acia i-am spus: „măi, *áltă ca áltă* da-ntăi împărtașiți-o, că dacă ne-am pomenit cu legea asta să ne-mpărtașim, să ținem lucru... avem lumânare când murim, măi *áltă ca áltă*, întâi împărtașiți-o!”/891; cf. d e o d ă t ă, r ă n d 4°.

ÁLTĂCE pron. nehot. AFLR/rar Gj, Mh „altceva”: Cu furculița faci puii [la azimă] sau cu *áltăse*/937; cf. a l t c é v a.

ALTCEVA pron. nehot. AFLR/rar Vl, Gj, Mh „altceva”; cf. á l t ă c e.

– var. **álceva** pron. nehot. AO, Pl. 94/rar Ot; TDM III/rar Db; **alcéva** pron. nehot. AFLR/rar Mh, Dj, Tr; **altcevașilea** pron. nehot. GM; TDM I; AFLR/Tr și rar Db, Ot; **áltcevașilea** pron. nehot. AMD/rar Db.

ALTCEVAȘILEA v. altcéva.

ÁLTCEVAȘILEA v. altcéva.

ALTELERÍST v. altileríst.

ALTILÉRIE s. f. AMD, h. 567; TDM I; AFLR/rar Vl, Db, Tl „artilerie”.

ALTILERÍST s. m., pl. *altileríști* AO, h. 361/ Mh, Dj, prin Gj și rar Vl, Ot; AMD, h. 767/Db, Cl, Il, prin Ag, Ph, Br, Tr, Gr, Tl, Cț și rar Vl, Vn, Ot, If „artilerist”.

– var. **alteleríst** s. m., pl. *alteleríști* AMD, h. 767/rar Db, Tr, Tl; **altirelíst** s. m., pl. *altirelístil*/rar Tr; **arteleríst** s. m., pl. *arteleríștil*/rar Br; **atileríst** s. m., pl. *atileríștil*/rar Br.

ALTIRELÍST v. altileríst.

ALTITĂ s. f., pl. *altite* 1° AMD/rar Db „clin la subsuoara mânecii unei cămăși”: Am băgat o *altită* la mâneca cămășii, un petec cusut la supțioară/698; cf. *plát cã*² 3°.

2° var *lentită* s. f., pl. *lentițe* AMD, h. 476/rar Ot „cusătură pe umărul cămășii”; cf. *b a g a d e á* 2°, *b e r t í ț ă* 2°, *b r ă ț á - r ă* 13°, *c h e í ț ă* 2°, *p a d ó c* 5°, *p á v ă*, *p l á t c ă*² 2°, *ú m ă r* 6°, *u m e r á ș* 1°, *u m e r á r* 3°, *u m e r ú ș*.

ALTOÁIE v. *altói* 1°, 3°.

ALTÓI s. n. 1° pl. *altóiuri* AMD, h. 371 MN/rar Vl, Vn, Bz, Tr „plantă altoită”; cf. *c a l í m*, *p r ă s á d* 1°, *s a d* 4°.

2° pl. *altoáie* AO, h. 664/rar Dj „ramură tânără, mlădiță (la vița de vie)”; cf. *b i c i* 3°, *f i d á n*, *l ă s t ă r*, *m l ă d ú c ă*, *o d r á s l ă* 1°, *p r á s ă*, *r á m u r ă* 1°, *r u g ă r*, *t ú f ă* 5°, *t u f ă i ó r*.

3° pl. *altoáie* AMD, h. 94/Cl, Il și rar Ag, Db, Br, Tr, Gr și s. m., pl. *altói*/rar Cl „vaccin”: I-a făcut o *altóáie*, i-a altoit pe toți [copiii] GM/675; cf. *i n a c u l ă r e*, *î n s t r u n ă r e*, *î n s t r u n ă t ú r ă*, *s e m n* 2°, *s e m n ă t ú r ă*, *s t r i c n e ă l ă*, *s t r u - n ă r e*, *v a c c i n ă t ú r ă*, *v a c - c í n e*.

4° s. m., pl. *altói* AMD, Pl. 110–111/rar Ag „stinghie fixată orizontal pe brațele războiului, pe care se sprijină bețele de susținere a itelor și a vătalelor”; cf. *a j u t ó r* 14°...

– var. *altoáie* s. f., *altói* 1° AMD, h. 371 MN/Ag și prin Vl, Ph; 3° AMD, h. 94; GM/rar Ag, Db; *altoáie* 1° AMD/rar Db, Bz; *haltói* s. n., pl. *haltoáie* 1° AO, Pl. 83/rar Gj.

ALTOÍ vb. IV 1° AO, h. 128/rar Ot; AMD, h. 94; AFLR/prin Ag și rar Bz, Cl, Il; ind. prez. 3 sg. *altoáie* AMD, h. 94/rar Cl „a vaccina”: Mă duc cu el [= copilul] la vaccin *să-l altojască* AMD/679. Dân bătrâni *să zicea* altoi, *ne-altojește* AFLR/869; cf. *i n i c u l ă*, *î n s e m n ă* 2°,

î n s t r u n ă, *î n v a c c i n ă*, *p ă t r ă n d e* 1°, *s t r ă p ă n g e*, *s t r i c n í*, *s t r u n ă* 1°, *v a c c i n ă*.

2° var. *altuí* vb. IV AO, Pl. 83/Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 371 MN; TDM I/Tl și rar Vl, Ot, Tr, Cț „a introduce o ramură a unui pom în țesutul altuia, în scop ameliorator”; cf. *p r ă s ă d í* 1°.

– var. *altuí* vb. IV 1° AO, h. 128/rar Ot; AMD, h. 94; TDM I/rar Vl, Tl; *oltáni* vb. IV 2° AO, Pl. 83/rar Mh; *ultói* vb. IV 2° AO/rar Mh; *ultuí* vb. IV 2° AMD, h. 371 MN/rar Tl, Cț.

ALTOIÁLĂ s. f. AMD, h. 94/rar Il, Cț „numele acțiunii de a *altói* 1°; vaccinare”; cf. *altoít*, *altuíre*, *străpunzare*.

– var. *altuiálă* s. f., pl. *altuiéli* AMD, h. 94/rar Tl.

ALTOÍT s. n. AMD, h. 94/rar Cț „numele acțiunii de a *altói* 1°; vaccinare”: Mă duc [cu copilul] la *altoít*; cf. *altoiálă*...

ALTUI v. *altói* 1°, 2°.

ALTUIÁLĂ v. *altoiálă*.

ALTUIRE s. f. TDM I/rar Vl „numele acțiunii de a *altói* 1°”; cf. *altoiálă*...

ALTÚNE adv. TDO/rar Mh „altundeva”.

ALUÁ v. *luá* 11°.

ALUÁT s. n. 1° (2 sil.) AO, Pl. 35/Gj și prin Vl, Mh, Dj; AMD, h. 459 MN/prin Cț și rar Db, Ph, Ot, If, Cl, Tl; pl. *aluáte* (4 sil.) AMD/rar Tl, Cț; și s. m., pl. *aluáți* (3 sil.) AMD/rar Tl, Cț „cocă pentru pâine”.

2° (2 sil.) AO, Pl. 35/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 460/Ot, Tr, Gr, prin Db, Ph, Cl și rar Vl, Il, Cț; ~ *á cru* AO/rar Gj; pl. *aluáte* (4 sil.) TDM III/rar Cl, Il „bucată din aluatul de pâine păstrată pentru plămădit (în loc de drojdie)”: Două *aluáte*-am pus în apă rece, la alea le-am muiat de la ora patru, *dă* s-a muiat ele bine/865; cf. *a l u ă ț é l*, *c i r* 3°, *c o c o ă c e* 2°, *c o c o c ú ț e*, *c o l a r é z* 2°,

drojdieară^{2°}, frecățél^{2°}, gogoășă^{1°}, gogonéle, maiá^{2°}, málái^{4°}, túrtă^{6°}.

3° (3 sil.) AO, h. 264/prin Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 460/Ot și rar Ph, Bz, Tr „drojdie de bere”; cf. bițáic, drójdie^{4°}, maiá^{3°}, țaic.

4° GO; TDO; AFLR/prin Vl și rar Gj „făină de porumb înmuiată în apă, folosită ca hrană pentru pui”: Le dăm mâncare [puilor] *aluát* făcut din făină de porumb și-i creștem AFLR/671; cf. di micúș, piel m^{3°}, vinicúș, zimitíc.

– var. *aláuát* (3 sil.) s. n. 1° AMD, h. 459 MN/rar Db; 2° AMD, h. 460/prin Ct și rar Ag; *ăloát* (3 sil.) s. n. 2° AMD/rar Ag; *olát* s. n. 1° AO, Pl. 35; TDO/rar Gj, Mh.

ALUĂȚÉL (4 sil.) s. n., pl. *aluățéle* AFLR/rar Gj, Mh; AMD, h. 460; TDM III/prin Cl și rar Il, Ct „aluat oprit pentru plămădeală (în loc de drojdie)”; cf. alu-át^{2°}...

– var. *aloțél* s. n., pl. *aloțéle* AO, Pl. 35/rar Mh; AMD, h. 460/rar Cl, Il, Ct; *olățél* s. n., pl. *olățéle* AO/prin Mh; *olățéluril* rar Gj.

ALÚME adv. AMD/rar Gr „anume”.

ALUMÍC v. *alambíc* 2°.

ALUMÍN s. n. AO, h. 252/rar Mh „aluminiu”.

– var. *alumină* s. f. TDM II/rar Br.

ALUMÍNĂ v. *alumin*.

ALUNEÁN s. m., pl. *alunéni* AO/916 „locuitor din satul Alunu”.

ALUNÉL s. n., pl. *alunéle* AO, h. 88/rar Gj „aluniță”; cf. aluníc, bro-bonítă^{2°}, lígă^{1°}, luminítă^{2°}, minigóci^{2°}, momítă, múscă^{5°}, nălúcă^{2°}, negél^{3°}, neguléț, noi-ță, páťă^{3°}, pestrícúne^{3°}, pestrítă^{4°}, pestrítătúră^{1°}, picuríu^{2°}.

ALUNICÁ vb. I AMD; TDM III/rar Ph, If, Il „a aluneca”.

ALUNÍCI s. f. pl. AMD, h. 54/Bz, prin Ph și rar Ag, Db, Vn, Br, Tl „alunițe”; cf. alunél...

ALUNIȘÉÁN s. m., pl. *alunișáni* AMD/760 „locuitor din satul Aluniș”.

ALVÁ s. f. TDO/rar Ot; AFLR/rar Ag „halva”.

ALVALÁC s. n., pl. *alvalácuri* AO, h. 372/rar Mh „băutură (și mâncare) oferită de cineva după încheierea unei tranzacții; aldămaș”; cf. dăl m á ș...

ÁMA v. *acúmălea*.

ÁMAI v. *acúmălea*.

AMÁNT s. m. AFLR/rar Tl „iubit, ibovnic”; cf. amuréz, gagíc, gagíu, iubóvnic, simpátíc, simpátíu.

– var. *hamánt* s. m. GD/rar Tl.

AMARNICÍ vb. IV refl. GM/rar Ot „a se chinui, a se amări, a pătimi”: *M-am amarnícít*, vai de viața mea/ 776; cf. amărí, cãzní, compătímí, durá^{1°}, páte, páťí, petróce^{5°}, străduí, suportá, țíne^{2°}, uráciúne^{3°}.

AMÁRUL s. n. art., ~ de... TDO/rar Vl [peior.] „cantitate foarte mică (de ceva), prea puțin”: Acolo jupuiam *amáru* ăla de iepuri care-l prindeam/911.

ÁMAI v. *acúmălea*.

AMÁRÁN s. m., pl. *amărăni* AMD/847 „locuitor din comuna Amara”.

AMÁRACIÚNE s. f. AMD, Pl. 80; TDM II/rar Vn, Tr „gust sau miros neplăcut (pe care-l capătă vinul depozitat în condiții necorespunzătoare)”; cf. acréálă^{1°}...

AMÁRAȘTEÁN s. m., pl. *amărăștényi* AO/991 „locuitor din comuna Amărăștii (de Jos)”.

AMÁRÁT adj., pl. *amărăți* 1° AMD, h. 35/rar Cl, Ct [d. om] „slab, fără putere”; cf. anémic^{2°}, baldosít, bohodít, corciú, fârșít^{1°}, fíre^{4°}, nepu-térnic, nevoiášă^{2°}, nevóie^{1°}, nimicít, ognicít, páháv^{1°}, sec^{1°}, sfejít, slábiciós, șiștáv^{2°}.

2° TDO/rar Mh [fig.; d. plante] „nedezvoltat, pipernicit”: *Amărăți* de porumbi/936; cf. pătígăiát, țágárit.

AMĂREÁLA s. f. AFLR/rar Ag „trudă, muncă grea, plină de amar”: Boii

mergea mai ușor, alții cu două vaci, alții cu junci, alții... să căznea, era mai *amărălă*, adică fiecare cum să... putea descurca /768; cf. r o b o á t ă, z o b e á l ă, z o l e á l ă.

AMĂRI vb. IV intrans. TDM I; AFLR/rar VI, Ag „a se chinui, a se amări”: Cât am *amărî* eu de te-am crescut! AFLR/671; cf. a m a r n i c í...

AMĂRÚNTUL, de ~ loc. adv. TDO/rar Ot; AMD; AFLR/rar Vn, Tr „amănușit, cu de-amănușit”: Le luăm așa *d-amărúntu* și facem toate așa [la porc] TDO/985; cf. m ă r ú n t ă 2°, m ă r u n ț é 1 2°.

AMÂNÁ¹ vb. I tranz și refl., ind. prez., 2 sg. *amái* AFLR/rar Vn; GD/rar TI „a (se) întârzia”: [Treieratul cu cai] e cam greu, da, *amî* grozav, mai ales când sânt timpuri așa cam nori, una alta, cam greu mergi la harman GD/872; cf. a p e s t í 3°, d u r á 2°.

AMÂNÁ² v. *mână*² 4°.

AMÂNÁR v. *amnár* 2°–4°, 9°.

AMÂNÁT adv. AO, Pl. 41/rar Mh „târziu”.

AMÂNDOUÁLEA v. *amândói*.

AMÂNDOUÁRILEA v. *amândói*.

AMBÁR v. *hambár* 1°, 2°, 5°, 7°.

AMBÁRI v. *hambár* 1°.

AMBĂRÁȘ s. n., pl. *ambărășe* AMD, h. 322/rar II, TI dim. de la a m b á r 1°.

AMBÍC v. *alambíc* 1°.

AMBILIONÁR s. GM/rar Tr „numele unui joc de copii”.

AMBÍȚIE s. f. AFLR/rar TI „invidie, ciudă”: Prietenii ăștia care nu vrea să mă vadă că sânt silitor și vrenic și ei... au *ambîi* pe mine/881.

AMBIȚIÓS adj. TDM III/rar Db, Tr „invidios, răutăcios, care are a m b i ț i e”: E un om foarte cumsecade, el nu e *ambîi*uós, nu e răutăcios/803.

AMBÚR s. n. AFLR/rar Mh „fier de călcat”.

AMBÚRG v. *hamburg*.

AMEGDALÍTÁ v. *amigdalită*.

AMEGÍT adj. GM/rar Tr „amețit, zăpăcit”: Să te culci, d-aci să nu te mai scoli, să te scoli *amegít* așa?/780; cf. a n é m i c 1°, b e r b e t e á g ă, c a n í u, m e c e á c ă n ă, m l e c í u 1°, v ă l m ă t ă c í t.

AMEIÚȘ v. *meiúș*.

AMELIORÁT adj., ~ de băutură AMD, h. 156/rar Ph „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t...

AMELIȚÁ v. *amenință* 1°, 2°.

AMENAJÁ vb. I AFLR/rar Vn „a îngriji, a menaja”: Când îi mititel [porcul], trebuie să-l mai *amenajéz*/ 721; cf. p ă s t r á.

AMENANGÍTÁ v. *menangită*.

AMÉNIC v. *anémic* 2°.

AMENINGÍTÁ v. *menangită*.

AMENINȚÁ vb. I 1° intrans., ind. prez. 3 sg. *amenință*, în ~ de picioare AO, h. 400/rar Dj; AMD, h. 84 /rar Tr, Gr „a schiopăta”; cf. o d ă c ă í 2°, s t â n g ă c í, ș c h i o p á 1°, ș c h i o p ă t á, ș o l d ă c ă í, ș o n t ă c ă í.

2° var. *ameliță* vb. I tranz. AFLR/rar Gr „a face un gest de amenințare”: Cu biciu așa *amelițám*, *i-amelițám* [pe câini]/823.

– var. 1° *ameliță* vb. I intrans., în expr. a ~ de un *piciór* AMD, h. 84/prin Gr și rar Db, Tr; *ameniță* vb. I intrans. AMD, ch. 381/rar Gr; ind. prez. 3 sg. *ameniță* de *piciór* GO/rar Dj.

AMENIȚÁ v. *amenință* 1°.

AMESTECÁ vb. I tranz. și refl. pas. 1° AMD, Pl. 134/rar Ph, Ot, Tr, Gr, TI, Cț „a (se) aduna la un loc oile mai multor gospodari, pentru a le vâra (la munte sau la câmpie)”; cf. b r á n z ă, c ă r d 4°, c i o b ă n í e, c l á i e, g r ă m ă d í, î n c ă r d u í, î n s ă m b r á.

2° var. *amestică* vb. I tranz. și refl. pas. TDO/rar Dj; AMD, h. 453 MN; TDM I, III; AFLR/prin Db și rar Ag, Ot, If, Gr, Cl, Il „a (se) face un amestec”: Aducea pământ... îl călca cu apă, îl uda bine,

l-amestică cu paie TDM III/828. Spălăm mațele frumos și pă urmă... *mesticám* carnea cu totu cu astea TDM II/720; cf. *împreună* 1°, *înfrăți*, *plămădi* 4°, *prăvădi*, *sclivisí* 1°, *zolí* 1°.

- var. 2° *mestacă* vb. I tranz. AFLR/rar Mh; *mestecá* vb. I tranz. și refl. pas. AO, h. 379; Pl. 24; 35/crt.; AMD, h. 453 MN; TDM III/VI, Ag, Bz, Br, Ot, Tr, prin Cț și rar Ph, Vn, Gr, Il, Cl, Tl; *mesticá* vb. I tranz. și refl. pas. AMD; TDM II, III; AFLR/Ag, Ph, Db, Tr, If, Gr, Cl, Il, Cț, prin Vn, Bz, Br și rar Gl, Tl; *mistecá* vb. I tranz. AFLR/rar Ag; *misticá* vb. I tranz. TDM III/ rar Gr.

AMESTECAȚI adj. pl. 1° AO, h. 30, 31/rar Dj [d. ochi] „încrușițați, sașii”; cf. *anghió* z, *cáci* or 4°, *candriú*, *cărăbăș* 9°, *ceacăr* 2°, *chiomb*, *chiompaliú*, *chionc*, *chionțobán*, *chior* 1, *chioraliú*, *chiorbalíu*, *chiordíș* 3°, *chiorpécl* 1°, *chior-sóc*, *chiortopán*, *chiortú* i 1°, *chiosliú* 1°, *chiozmác*, *chiurteág*, *crucean*, *cruciátic*, *crucíș* 1°, *crucișát* 2°, *împestrițát* 2°, *mierliú* 1°, *mióp*, *ochelbós*, *pachiós*, *palíu* 1°, *panc* 2, *panchión*, *panchíu*, *pandaóchi*, *pantazíu*, *panțachiór*, *ponivós* 2°, *sanchíu* 3°, *sașc*, *scurt* 4°, *șaliú* 2°, *șasiu* 1°, *zbanghíu* 2°.

2° var. *mesticát* adj., f. *mesticátă* TDM II/rar Ph „amestecat”; cf. *încombínát*.

AMESTICÁ v. *amestecá* 2°.

AMEȚÍ vb. IV refl. pas. TDM I/rar Tr [fig., d. alimente] „a se prăji insuficient”.

AMIDALÍDĂ v. *amigdalită*.

AMIDALÍTĂ v. *amigdalită*.

AMIEZĂTOÁRE s. f. AMD, Pl. 139-140/rar Vn „locul, din fața strungii, unde stau oile după ce au fost mulse”; cf. *arcáci* 2°, *ieréc*, *obór* 6°, *ocól* 7°, *plásă* 3°, *răscól* 3°, *saiá* 7°, *stául* 4°, *stávă* 2°, *stăuínă* 2°, *stánă* 7°.

strúngă 5°, *tor* 4°, *tóriștel* 1°, *țarcă* dău 4°, *țarcălău* 2°, *țarcúș* 2°, *vátră* 8°.

AMIEZÍ vb. IV AO, h. 275/prin VI „a mânca de amiază”; cf. *conáci*, *înnămiezi*, *nimiezi*, *ospătí*, *prândi*, *prânzuí*.

AMIGDÁLE s. f. pl. AO, h. 84/rar Ot „amigdalită”; cf. *bráncă* 2°, *dul* 4°, *gálcă* rít.

- var. *migdále* s. f. pl. AO, h. 84/rar VI, Gj, Mh, Dj.

AMIGDALÍDĂ v. *amigdalită*.

AMIGDALÍTĂ s. f. AO, h. 84/prin Gj și rar VI, Mh, Dj; AMD, h. 51/prin Ph și rar VI, Ag, Db, Gl, Bz, Ot, Tr, If, Cl, Tl, Cț „amigdală”; cf. *anghină* 2°, *broás-că* 4°, *dul* 3°, *gálcă* 2°, *gálmă* 1°, *ghindură* 3°, *glândă* 1°, *gúșă* 5°, *gúșter* 3°, *mamelítă* 2°, *mărgeá* 3°, *omușór* 3°, *preguríe*, *scrof* 2°, *úimă* 3°.

- var. *admigdalítă* s. f. AO, h. 84/rar Gj; *agmedalítă* s. f. AMD, h. 51/rar Cț; *agmidalítă* s. f. AO/rar VI; AMD/rar Bz, Cț; *amegdalítă* s. f. AMD/rar Il; *amidaliú* s. f. AO/rar Mh; AMD/rar Db, Il, Cț; *amidalítă* s. f. AO/rar VI; *amigdalidă* s. f. AO/rar VI; AMD/rar Cț; *amirdalíde* s. f. pl. AO/rar Gj; *magdalítă* s. f. AO/rar VI; *medalínă* s. f. AO/rar Ot; *mendalítă* s. f. AO/rar Gj, Mh, Dj; *midalidă* s. f. AO/rar Mh; *midalítă* s. f. AO/rar Gj, Mh; *migalișă* s. f. AO/rar Mh; *migalíză* s. f. AO/rar Mh; *migdalíce* s. f. AO/rar Gj; *migdalidă* s. f. AO/rar VI, Gj, Dj, Ot; AMD/Tr, prin Db și rar Ot, Gr, Cl; *migdalíne* s. f. pl. AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Tr și rar Ag, Db, Gr; *migdalítă* s. f. AO/prin VI, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD/Ph, prin Db, Ot, Cl, Il, Tl și rar VI, Ag, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cț.

AMINISTRÁTOR v. *adimistrátor*.

AMINTE 1° de ~ loc. adv., în a-și aduce ~ ~ loc. vb. AFLR/rar Gj „a-și aminti”: Nu mai *mă-aduc de-aminte*/918; cf. *mínte* 2°.

2° în a-și da ~ loc. vb. GO/rar VI „a-și da seama”; cf. d a 13°, s e á m ă 1°.

AMINTEA v. aimínteri.

AMINTEREA v. aimínteri.

AMINTERI v. aimínteri.

AMINTIREA v. aimínteri.

AMINTRILEA v. aimínteri.

AMINTRINEA v. aimínteri.

AMIRÁ vb. I refl. GM/rar Vn „a se mira”: Da ea *să ahirá* singură dă ea/727; cf. f í r e 6°.

AMIRDALÍDE v. amigdalită.

AMIROÁSE v. mirosá.

AMIRÓS v. mirós.

AMIROSÁ v. mirosá.

AMIROSÍ v. mirosá.

AMISTRICOLIÁT (5 sil.) adj. AO, Pl. 61/rar Mh [d. catâr] „corcit, amestecat”.

AMNÁR s. n., pl. *amnáre* 1° pl. *amnáruri* AO, Pl. 28/rar Mh; AMD, h. 208 MN/rar VI, Bz, Gr, Cl; *amnării* AMD/rar Bz „amnare de scăpărat”; cf. c e a c m á c.

2° AO, h. 728/rar VI, Gj; AMD, Pl. 114/Ph, Bz, prin VI și rar Ag, Br, Cț „obiect din lemn (asemănător cu un diapazon cu capetele unite) care, împreună cu m u i e r u ș c a asigură manevrarea slobozitorului la războiul de țesut; b ă r b ă t u ș”; cf. a m n ă r ú ș, c a l 12°, c ă l ú ș 17°, c h é i e 6°, c i o c ă n 1 2°, c o r d é n c i, c r i v e á 9°, g r í p c ă 1 7°, î n t i n z ă t 6 r 7°, î n t o r c ă t 6 r 1°, î n t o r s ă t 6 r, î n v ă r t i t 6 r 3°, l ă s ă t 6 r 5°, l e m n ú ș 3°, l í m b ă 11°, l í n g u r ă 7°, m a i 1 5°, p r i n z ă t 6 a r e 3°, s c h i m b ă t 6 r 5°, s p e t e ă z ă 7°, t i n d é c h e 2°, t i v i l í n c ă 4°, t o c ă l í e 2°, t o r c ă t 6 r, u r é c h e 14°, z ă v o d ă r 3°, z ă v 6 r 2°, z ă v o r ă r.

3° AO, h. 729/rar Gj; AMD, Pl. 114-115/rar VI, Ag, Ph, Bz, Br, Cț „lopățică cu găurele care, împreună cu b ă r b ă t u ș u l, ajută la manevrarea slobozitorului la războiul de țesut; m u i e r u ș c ă”; cf.

b ă b ă 20°, b l ă n ă 5°, b r ă ț ă r ă 12°, c ă r c é i 14°, c h é i e 7°, c r i p ă l c ă, c r i v e á 10°, f o f e ă z ă 1°, g ă u r ă r 2°, g ă s c ă n 2°, g ă s c ă 3°, g r é s i e 4°, g r í p c ă 1 8°, i ă p ă 4°, î n t i n z ă t 6 r 8°, î n t o r c ă t 6 r 2°, j ă g ă l ă i e, l í m b ă 12°, l o p ă ț i c ă 2°, m ă i c 2°, m ă i ú c 4° m ă n ă 11°, m ă n ú ș ă 3°, m ă ț ă 5°, m o ș 13°, p ă l m ă 3°, p ă n ă 9°, p r i p ă l ă c ă, r í g l ă 3°, s p e t e ă z ă 8°, s t r ă n s o ă r e, t i n d é c h e 3°, z ă v o d ă r 4°.

4° AFLR/rar Cț [la pl.] „cârlige de fier care legau c r e m e n e a pentru zdrobit paiele (pe arie) de prăjina la care era prinsă tânjala”.

5° GM/rar Vn, Bz „stâlp gros de susținere la construcții”; cf. b o n d 6 c 1°, b u l u m ă c 1°, c ă ț é l 8°, c o l ț ă r 6°, î n f i g ă t 6 r 1°, m a ț 6 l 1°, t u m u r ú g 1°.

6° AMD/rar Vn „un fel de contrafort pus în dreptul furcilor de la pereții unor construcții din lemn, pentru a le mări rezistența”.

7° AO, h. 632/rar Mh „muchia coasei”; cf. c o ă d ă 23°, c o ă m ă 5°, l í m b ă 6° s p i n ă r e 4°, v ă r g ă 3°, v e r g e á 4°.

8° AMD, h. 644/rar Ag „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c ă 8°...

9° AO, h. 596/rar VI, Gj, Dj „clin rămas nearat (între brazde)”; cf. a z d ă i ă l ă, b ă t ă i e 8°, b ă t ă t u r í t, b o c l a n t ă i e, b r ă z d 6 i 1°, c a l 10°, c a m ă, c ă p r ă 1°, c ă l ú g ă r 1°, c ă l ú ș 6°, c ă p ă t ă i 7°, c ă r ă r e 2°, c ă r ă r ă i e, c ă r l ă n 6°, c h i ț 6 i, c l i n 1°, c o s ă c 1 5°, c o s 6 i 3°, c r ă m p é i l 1°, f l i n t í c, g o l 2 4°, g r é s i e 5°, g r e ș 1°, g r e ș e ă l ă, g r e ș i t ú r ă, g r e ș 6 i l 1°, i e ș i t ú r ă, î n i m ă 15°, î n c h e i e t ú r ă 2°, î n t o r c ă t 6 r 11°, î n t o r s ă t ú r ă 3°, î n t o r s ú r ă 3°, j i v í c, l ă t u r 6 i 4°, m ă n z 5°, m e j d í n ă 2°, m e l í c 2°, m i j l 6 c 2°, m r e ă j ă 5°, n i c 6 v ă l ă 3°, o b r ă ț i e 1°, o c h i 12°, p ă r c i 1 1°, p ă r c i 6 g 1°, p ă r c i 6 n, p ă r l ă c, p ă r l 6 g 3°, p i s c 2°,

prăjitură^{4°}, pristós^{1°}, prund^{6°},
rătă^{3°}, răstáv^{4°}, răzór^{3°}, răzo-
reálă^{1°}, săritură^{3°}, sterp^{1°}^{2°},
șara mpóⁱ^{2°}, șiróⁱ^{3°}, șivóⁱ^{3°},
șanc^{7°}, șap^{2°}, țélină^{1°}, vátră^{11°}.

– var. amănár s. n., pl. *amănáre* 1°
AMD, h. 208 MN/prin Tl și rar Ag, Db,
Gr; amănár s. n., pl. *amănáre* 1° AO, Pl.
28/Dj, prin Ot și rar Tr; AMD/Ot, Tr, Gr,
Cl, prin Vn, Tl și rar Ag, Br, If, Ct; 2°
AMD, Pl. 114/rar Vn; 3° AMD, Pl. 114–
115/rar Tl, Ct; 5° AMD; GM/rar Vn;
amănáruri 1° AO/rar Dj; AMD/rar Gr, Cl
și s. m., pl. *amănári* 1° AMD/rar Db, Vn,
Cl; 5° GM/rar Vn.

AMNĂRITĂ adj. f. AO, h. 632/rar
Mh [d. coasă], „fixată în coadă cu ajutorul
unei pene de fier”.

AMNĂRÚȘ s. AMD, Pl. 114/rar Ct
„bărbătușla războiul de țesut”; cf. a m-
nár^{2°}...

AMOÁRTE v. amurți^{1°}.

AMÓI adv. TDO; AFLR/rar VI, Gj,
Mh; GM/rar II; GD/rar Ct; la ~ loc. adv.
TDO; AFLR/rar VI, Gj, Mh „la înmuiat
(în apă)”: [Rufele] noi le punem de seara
amói TDO/940. [Lâna] o băgăm *la amói*
de seara AFLR/943.

– var. moi, în ~ loc. adv. AFLR/rar VI;
TDM I/rar Ag; la ~ loc. adv. TDO/rar VI,
Gj; GM/rar Vn.

AMORTÁ v. amurți^{1°}.

AMORTÍT adj., pl. *amorțiți*, f.
amorțită, pl. *amorțite* 1° AO, h. 176/
rar Mh, Dj; AMD, h. 156/rar Tr „amețit de
băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t...

2° TDM III/rar II [fig., d. paie] „bătute
pentru a se înmuia”.

3° var. amurțit adj. AO, h. 672/rar Dj
[fig., d. mustul de struguri] „înăsprit,
întepător”; cf. á c r u 3°...

AMÚ adv. TDM II/rar Bz „acum”; cf.
a c ú m â l e a...

AMUNDÓI num. colect. AMD; TDM
II/rar Vn. Tr „amândoi”.

– var. amândouălea num. colect. f.
pl.; amândourile num. colect. f. pl.
AFLR/rar II.

AMUREÁZĂ s. f. TDM I, III/rar Tr,
Gr „iubită, ibovnică; cf. g a g í c ă, g a-
g i o á i c ă, i b o m n í c ă, s i m p á t i c ă.

AMURÉZ s. m. TDM I/rar Tr; GD/rar
Tl „iubit, ibovnic”; cf. a m á n t...

AMURGÍ v. murgí^{1°}.

AMURGÍT v. murgít.

AMURTE v. amurți^{1°}, 2°.

AMURȚÍ vb. IV 1° ind. prez. 3 pl.
amurțesc AO, h. 113/rar Dj „a încremeni,
a amorți (de durere, de frig, de frică)”: A
venit nemții sus la noi. A întins livorveru
și noi *am amortát* GM/849. *Amúrte*
moalele piciorului, *amúrte* oasele [din
cauza reumatismului] GO/950; cf. b u l u-
m á c 3°, i n c r e m e n í, i n m e r i á, l u á 7°,
m e r e d u í.

2° var. amúrte vb. III, ind. prez. 3 sg.
amúrte AO, h. 177/rar Gj „a amorți, a
anestezia”: Nu poate doctoru să-l
afioneze, *să-i amúrta* carnea AO/939; cf. a
f i o n á...

– var. 1° amoárte vb. III, ind. prez. 3
sg. *amoárte* AO, h. 113/rar Ot; amortá vb
I GM/rar If; amúrte vb. III, ind. prez. 3
sg. *amúrte* AO/rar Ot; 3 pl. *amúrte* AO;
GO/rar VI, Gj, Mh; azmúrte vb. III, ind.
prez. 1 sg. *azmúrte* AO/rar VI.

AMURȚÍT v. amorțit^{3°}.

AMUȘÍ vb. IV intranz. AMD; GM/rar
Tr, Gr; refl. GO/rar Ot „a (se) înăbuși, a
(se) încinge (peste măsură)”: Am mai
scurtat [vița de vie] ca să pot să-i leg, să
nu acopăr strugurii, *să-i amușásc*, să zic,
să-i înăbuș GM/780. [Cânepa] o punem ca
să să amușáscă să putem s-o batem
GO/992. Le mai întorcem din două în
două zile în zer, ca să se amestece bine, ca
să *nu să hămușáscă* pieile. Că dacă le ții
strânse așa, ele *să hămușéște* dă căldură
GM/740; cf. á r d e 1°, i z g o r í.

– var. armăși vb. IV refl. AFLR/rar Ot;
hămoși vb. IV refl. AFLR/rar VI; hămuși
vb. IV refl. GO/rar VI; GM/rar Bz.

AMUȘÓR v. *omușór* 2°.

AMUTÁ vb. I tranz. AFLR/rar Vn; GD/rar Ct „a asmuți, a întărâta (câinii)”; cf. *hâșâí, însârí, sâlâí, se a², stutâí, sumuți*.

AMVÓN s. n. GM/rar II „prispă”: Aveam *anvón^u*, prispă [...] aveam de jur împrejur prispă/855; cf. *celár* 5°, *gârlíci* 5°, *lipeálă* 3°, *prispí, privór, sálă* 3°, *talúză, tandâr* 1°, *tejmán, teméi* 6°, *trapazán* 3°.

AN s. m. 1° *acú* ~ loc. adv. AMD/rar Db „în anul trecut”; *hăl* ~ loc. adv. GO/rar Gj „acum doi ani”; cf. *ánțărț*; ~ *de váră* loc. adv. AMD/rar Cl „în vara anului trecut”; *de* ~ loc. adj. AFLR/rar Ph „anual”: Acolo [la Vaslui] să făcea târg *dă an toamna* /702.

2° art., în expr. *a îngropá anul* TDM II/rar Ph „a petrece în noaptea de Anul Nou”: Acu copiii vine anu să-și petreacă, *cică să-ngropám ánu*, da atuncea ce mai știam eu?/703.

ANÁ s. f. colect. GD/rar Tl „foi de tutun de la mijlocul tulpinii”: Foile [de tutun] de la pământ să numea *dip*, două, trei foi mai sus, cam așa de nalt, să numea *aná* /873; cf. *mijlóc* 7°.

ANACSÍD s. n. GO/rar Mh „analcid”.

ANAFÓR s. n., pl. *anafoáre* AMD, h. 542; GM; GD/rar II, Tl, Ct „vârtej de apă”: Și când te fură *anafóru* nu mai scapi de-acolo, te-nvârtești acolo GM/848; cf. *omnét, sfor, urciór* 3°.

– var. *arafór* s. n., pl. *arafaóre* AFLR/rar Cl.

ANAFTÁR s. n., pl. *anaftáre* GD/rar Tl, Ct „cuvertură”; cf. *covertúra*, *dimíe* 3°, *dușéc* 4°, *foiță* 2°, *macát* 1°, *pléter* 3°, *rips* 2°.

– var. *naftarlíe* s. f., pl. *naftarlíi* GD/rar Tl.

ANANÁS s. GO/rar Gj; AMD, Pl. 86–88; GM/prin Ot, Tr și rar Vl, Ag, Db, Ph, Gr „soi de viță de vie nealtoită”.

– var. *ananásă* s. f. GM/rar Tr; *aranásă* s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tr.

ANANÁSĂ v. *ananás*.

ANÁNGHIE v. *nanghínă*.

ANÁPĀDA adv. TDM II /rar Bz „anapoda”.

ANÁTIMĂ adj. AMD, Pl. 156/rar Br. [d. oi] „care se rupe mereu de turmă”; cf. *bulgărească* 5°, *calíc* 3°, *căpcă-ún* 2°, *cârmăce, cârnică, ciul* 4°, *fugătoáre, goneáță, haimaná, hârbăce, hârbár* 1°, *hârbăreáță, netehúie, palíu* 4°, *răzlășă, răznátică, răznít* 2°, *sihástru* 4°, *umblător* 3°, *urmăriță* 2°, *zănátică, zăpácít* 2°.

ANÁC s. n., pl. *anácuri* AMD, h. 404/rar Ct „pădure mică; crâng”; cf. *ceair* 4°, *ciríc* 3°, *rovínă* 2°, *șleau* 3° 1°.

ANCHILOZÁT adj., f. *anchilozátă* 1° AO, h. 143, 144/rar Gj, Ot; AMD, h. 111, 112/prin Db, Ot și rar Vl, Ag, If „infirmitate, schilod”; cf. *becíznic* 1°, *betéag* 1°, *bontoróg, caieróg, cecár* 3°, *chiláv* 1°, *chirnóg* 1°, *ciohoráng, ciung* 1°, *cotonóg* 2°, *damblagít, damblagiú* 1°, *ivalíd, închilozát, meriát, milóg, molátic, nefírm, pedéstru* 2°, *scâlceiát, schilód, schilozít, slut, strâmbănóg, sucít, șchimonosít, șchirnáv, șoimánít*.

2° var. *anschilozát* adj., f. *anschilozátă* TDM I/rar Tr „înțepenit (de boală)”: Soacră-mea erea *anskilozátă*, nu putea să facă nimica/779.

ÂNCORĂ s. f., pl. *âncore* AMD, h. 629 /rar II „păuză la căpița de fân”; cf. *ajutor* 9° ...

ANCURÓD s. GM/rar Tr „gheară (de metal) cu ajutorul căreia se adună cârligele (la pescuit)”: [Pescarul] se duce cu un ciuline, la noi zis *ancuród*/783; cf. *cinghél* 1°, *ciulíne* 2°.

ANCRÓP v. *uncróp* 1°.

ANDĂNAÎNTE adv. AFLR/rar Gj „în față, înainte”.

ÂNDE v. *álde*.

ANDREÁ v. *undreá*² 3°.

ANDRÉI s. m., lúna lui ~ AO, Pl. 43/rar Gj „numele lunii noiembrie”; cf. noiembrie, ploier³, răpciúne³, undreá² 3°.

ANDRIEŞÁN (4 sil.) s. m., pl. *andrieşeni* AMD/721 „locuitor din comuna Andreiaşu”.

ANDRÓC s. n., pl. *androáce* 1° AMD, h. 494; 496; AFLR/Ph, prin Bz, Cţ şi rar Db, Cl, Il, Tl „fustă din postav (gros) sau din stofă”; cf. foáie 2°, fústă¹ 5°.

2° AMD, h. 494/rar Db, Ph, Bz, Cl, Il, Tl, Cţ „catrinţă (din două bucăţi)”; cf. bocceá³, catrinţá 1°, fâstác¹ 1°, foáie 4°, oprég 2°, pistélcă³, preştoáre, róche 2°, speltéică, şorţ² 1°, válnic 3°, zăvélcă 1°.

3° AMD/rar Tl „rochie din postav gros”.

– var. *handróc* s. n. 2° AMD/rar Bz, Br; *hundróc* s. n. GM/rar Ph; *undróc* s. n., pl. *undroáce* 1° GM/rar Ph, Il.

ANDULÁT v. *ondolát* 1°.

ANDUNÁ v. *adună* 4°.

ANÉMIC adj., f. *anémică* 1° AO, h. 48/rar Dj; AMD, h. 116; TDM II/ rar Db „ameţit, slăbit, fără putere”: A căzut jos *anémică*, leşinată AMD/691. [Lupul] învârsase aici o tainiţă de sânge, ca vro... jumătate de kilogram de sânge... n-a picat joc, puţin a stat *anémic* ca zece minute... lupu şi-a revenit... şi-a luat direcţia TDM/692; cf. a me gít...

2° var. *aménic* adj., pl. *aménici* AMD, h. 26; 35/rar Il, Cţ „slab, fără vlagă”; cf. amărát 1°...

– var. 2° *amémic* adj., pl. *amémici* AMD, h. 35/rar Db, If, Cl.

ANEMÍE s. f., pl. *anemii* 1° AMD, h. 114/rar Ph „pierdere a echilibrului, ameţeală”; cf. baldoseálă, împăienjináre, înclinátúră, înneguríme, întuneceálă, leşuiálă, negureátă 1°, neştinţă, páienjeneálă 1°, perdeá 8°, povoiálă 5°, sfârşeálă, slăbeálă, slăbătáte.

2° AMD, h. 115/rar Vl „epilepsie”; cf. bătăie 2°, boálă 2°, damblá, damblageálă 2°, doámne feréşte, epidepsie, gáseálă, gáselniţă, izdát, nevóie 5°, pátimă, peléfticá, ráu¹ 3°, ráutáte 2°, urát 2°.

ANGÁJ v. *angâş* 2°.

ANGÁŞ s. n., pl. *angáşuri* 1° AMD, h. 662; 665; GD/prin Cţ şi rar Tl; ~ ológ GD/prin Cţ „cadru, ramă din pari care se aşază pe căruţă pentru a-i mări capacitatea”; cf. chioşc 2°, corlátă 7°, córliţă, coşciúg 4°, coştobár, cúşcă 5°, dorángă 6°, fundătoáre 2°, grátár 6°, jug 10°, leágán 2°, loitrár 2°, parcálă 2°, pat 3°, patáşcă 1°, pátú 1°, răzbóie 4°, samárl 1°, sandác 3°, schélă 7°, ştel 4°, ţarc 2°, ţăpurlú 1°, ţărcálău 4°; GD/rar Cţ [p. ext.] „căruţă prevăzută cu ~ pentru transportat fânul”.

2° AMD, Pl. 62-63/rar Cţ „prăjină, drug de lemn pus pe mijlocul căruţei încărcate cu fân pentru fixarea acestuia”; cf. brédel, coárdă¹ 11°, cúmpănă 12°, drug 3°, inimă 10°, lungón 1°, mijlocár 2°, par¹ 2°, răscól 9°, rúdá² 1°, stéajer 3°, strângátor, tərbacă 1°, ţepuşă 3°.

3° AMD/rar Cţ „pod mobil la căruţă”.

4° GM/rar Cl „păuză la căpiţa de fân”; cf. ajutór 9°...

– var. 2° *angáj* s. n., pl. *angájuri* AMD, h. 662/rar Tl, Cţ; *iangáş* s. n., pl. *iangáşuri* rar Cţ.

ANGHÍNĂ¹ s. f. 1° AMD, h. 102/rar Tr „tifos”; cf. boálă 1°, lingoáre 1°, olérá 1°, târpie 1°, tífoată.

2° AMD, h. 51/rar Tr „amigdală”; cf. amigdalitá...

ANGHÍNĂ² v. *nanghína*.

ANGHIÓZ (2 sil.) adj., pl. *anghióji*, f. *anghioáză*, pl. *anghioáze* AMD, h. 14, 15/rar Tl „saşiu”; cf. amestecáti 1°...

ANGRONÓM s. m., pl. *angronómi* AMD, h. 325; AFLR/prin Ph, Tl şi rar Vl, Ag, Db, Bz, Br, Ot, Tr, Il, Cţ „agronom”.

ANGRÓP v. *uncróp* 1°.

ANILIVĂ v. nivelí.

ANIMÁLĂ s. f. AMD, h. 144: TDM I/rar VI; „animal”: [Femeie] știră ca cum e câte-o *animálă* /756.

ÁNIN v. árin.

ANÍNE v. árin.

ANIPAHÁR v. ienipahár.

ANSCHILOZÁT v. anchilozát 2°.

ANTEBRÁT s. n., pl. *antebráte* 1° AMD, Pl. 110–111/rar Ot „fiecare dintre cele două stinghii fixate pe brațele războiului, de care se atârnă ițele și vătalele”; cf. *ajutór* 14°...

2° AMD, Pl. 112–113/rar Ag „fiecare dintre cele două brațe ale vătalelor”; cf. *ceáfă* 2°, *ciumág* 4°, *fofeáză* 3°, *fúrcă* 14°, *mâinoágă* 3°, *mână* 8°, *mânúșă* 5°, *până* 14°.

ANTELIÉR s. n. AFLR/rar Bz „atelier”.

ANTEPLINÓR v. anteprinór 2°.

ANTEPRINÓR s. m., pl. *anteprinóri* 1° AFLR/rar Db „căruș, căruș”: Făceam chirie acolo, tata era chiar *anteprinór* zis/700; cf. *birjár*, *bohár*, *călăúș*, *cărátór* 4°, *căraușár*, *cărucér*, *chiriáš*, *chirigíu*, *ghiocár*, *orzár*.

2° var. *anteplinór* s. m., pl. *anteplinóri* GM; AFLR/rar VI, Bz „anteprenor”.

ANTÍCĂ s. f. GD/rar Cț „ban, monedă de aur”: Găsea câte-o *antică*, doo/897.

ANTIRÍU s. n. AMD, h. 482/rar Db „haină din dimie albă, cu găitane și cu flori”; cf. *ghébă¹*, *imurlúc*.

ANTREÁCĂ v. întreacă.

ANTRÉIE s. n. pl. AMD, h. 184/ prin Ag, Db, Ot și rar VI, Ph, Bz, Br, Tr „antreuri, vestibului”; cf. *coridór* 1°, *tárnáț* 2°.

– var. *antríu* s. n. AMD, h. 184/rar Ag.

ANTRÍU v. antréie.

ÁNȚĂRȚ adv. AFLR/rar Tl „acum doi ani”; cf. *an* 1°.

– var. *anțert* adv. AFLR/rar Tl.

ANȚERT v. anțert.

ÁOILEU v. áuleu.

AOLÍ vb. IV refl. AMD, h. 79 MN/rar Ph „a zice «aoleu»; a se văita”; cf. *chilománi* 2°, *gháfâi* 2°, *hoi* 4°, *olăcăi*, *tráge* 15°.

– var. *aulí* vb. IV TDM III/rar Cl; *haulí* vb. IV TDM I/rar Ot; *ulí* vb. IV refl. GM/rar Vn.

AOLÍCĂ interj. AFLR/rar Ot, ~ máre TDM III/rar Ag „aoleu; vai și amar”.

– var. *aulică* interj. TDM II/rar Vn.

ÁOLIU v. áuleu.

ÁOR s. n. AO, Pl. 54/Gj, Mh și rar Dj; AMD, Pl. 24/Db, Ph, prin Ag și rar VI, If „aur”.

AP v. hap.

APARÁT s. n., pl. *aparáte* TDM I/rar VI „(aparatură) radio”.

APÁUS v. páus 2°.

APÁUST v. páus 2°.

ÁPĂ s. f., pl. *ápe* 1° TDO; AFLR/prin Gj, Mh, Dj și rar VI, Ot; GM/rar Ag „nume al unui obicei la nuntă: duminică dimineața, înainte de cununie, mireasa, însoțită de fete și flăcăi, merge la fântână și stropește, în toate direcțiile, cu un mănunchi de busuioc înmuiat în apă”: Adică dimineața-ntâi să duce mireasa la *ápă*, până n-a veni ginerile TDO/945. Sâmbătă cheamă fata, mireasa, fete și le spune să vină duminică dimineața la *ápă*, să gătească bradu, adică care fac *ápă* GM/790; cf. *udát*, *vádră* 4°.

2° TDO /rar Gj; GM/prin Tr și rar Ag [la pl.] „cantitate, număr de găleți cu apă aduse ritual, de pomână, la casa cuiva, de obicei, de către o tânără, timp de șase săptămâni după înmormântare”: Dai la o fată *ápili*, două *ápe*: una dă patruzeci și patru de cobilițe și una de optzeci și opt. Le cară fata aia până la șase săptămâni GM/779; cf. *izvór* 3°; *ápă máre* loc. subst. GM/Tr, prin Ot, Gr și rar Ag, Db [în opoz. cu *apămică*] „cantitate, număr de găleți cu apă aduse la casa cuiva, zilnic

sau în anumite zile ale săptămânii, de obicei timp de șase săptămâni"; apă mică loc. subst. GM/Tr, prin Ot, Gr și rar Ag, Db [în opoz. cu apă mare] „cantitate, de obicei, constând într-un număr mai mic de găleți cu apă aduse la casa cuiva”: În timpul ăsta dă șase săptămâni dai la două fetițe și aduc apă, în fiecare zi una; apă mică să numește-n fiecare zi și apă mare să numește numai marțea, joia și sâmbăta/760. Aia de optzeci și opt de cobilițe e apă mare și aialantă de patruzeci și patru este apă mică/779; a dezlegă ~ GM/rar Ag, Db, Tr „a îndeplini un ritual, la șase săptămâni după înmormântare”: Șase săptămâni cară numai sâmbăta și joia apa și la șase săptămâni te duci și-l dezlegă la fântână; iei o oală cu tămâie, iei lumânări, aprinzi, îi dai o rochie [fetei care a cărat apa], îi dai o basma, dacă ai, și două turte de pâine/800.

3° apă rea loc. subst. GM /rar Il „țuică slabă, fără tărie”; cf. codă 11°, cocoléte², codleală, mitilic 1°, olércă, pârșoacă, pișoarcă, poală 9°, posléte, tescovina 2°, țovie, vódcă, vurt 1°.

4° apă dulce loc. subst. AMD, Pl. 94/rar Db „nectar”; cf. dulce 1°, must 4°, rouă 1°.

5° apă neagră loc. subst. AO, h. 34/rar Dj „glaucom”.

6° AO, Pl. 89/prin Dj și rar Gj, Mh; apă de copac loc. subst./rar Mh; ~ sleioasă AMD, h. 414/rar Ot „sevă, mazăgă sub scoarța copacilor”; cf. lei 3°, înădușeală 3°, must 2°, mustăre 1°, mustoăre, putere 1°, sânge, zeamnă 1°.

7° AO, Pl. 90/rar Ot „rășină de brad”; cf. lei 2°, must 3°, sevă, sfără, smîrnă, tămâie 1°, unt 2°, zeamnă 2°.

8° apă mórților loc. subst. AMD/rar Vn „miraj, fata morgana”.

9° AO/rar Dj; GM/rar Ph, Gr, Il „plan înclinat la acoperișul unei clădiri”:

Aduceam un meșter, mi-o făcea [casa] în patru ape [...] ba în două ape GM/827; cf. aplanare, plasă¹ 4°.

10° art., în expr. a luá (pe cineva) ápa AMD/rar Gr „a reduce la tăcere, a face să tacă”; cf. împofilá, piuita.

ÁPĂI 1° adv. AFLR/rar Ag „apoi”.

2° conjuncț. ~ ... ~ GM/rar Gr „sau... sau, fie... fie”: [Pâinea] o băgăm în cuptor apăi în tavă, apăi jos/823. Vine păi unu, păi doi, păi trei [preoți]/694.

- var. 1° apăilea adv. AFLR/rar Db; ápi adv. TDM II, III; AFLR/prin Ph, Bz și rar Db, Vn, II; ápii adv. TDM II; AFLR/rar Ph, Vn, Bz; apăilea adv. GM/rar Ag, Db, Ot; 2° păi... păi conjuncț. GM; TDM II/prin Db.

APĂILEA v. apăi 1°.

APĂRĂTOÁRE s. f., pl. apărători 1° AO, h. 626/rar Dj; AMD, h. 629/rar Db, Ph, Ot „păuză la căpița de fân”; cf. ajutor 9°...

2° AMD, h. 637/rar Tr „nuia atașată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. a lergătoare² 5°...

APĂREÁ vb. II refl. AFLR/rar Ph; GD/rar Tl „a se arăta, a apărea”.

APESTÍ vb. IV intranz. 1° GM /rar Db, Gr [d. lună] „a răsări și a apune (în fiecare seară) din ce în ce mai târziu; a întârzia”: [Luna] apestește și când răsare și când să pune/821.

2° AMD, h. 519; GM /prin Gr și rar Db și refl. AMD/rar Tr [d. soare, lună etc.] „a apune”: Să apesteá peste coastă, știi, sfîntea luna/794; cf. sfînti, stînge 1°.

3° tranz. AMD/rar Db „a amâna, a întârzia ceva”: Mai apestește treaba aia și fă p-ailantă/812; cf. amâna 1°...

APESTÍTÁ adj. f. AMD/rar Gr [d. lună] „răsărită (în fiecare seară) din ce în ce mai târziu; întârziată”.

ÁPI v. apăi 1°.

API vb. IV refl. AMD, Pl. 79/rar Gr, Il [d. vin] „a se deprecia, a-și pierde tăria, a deveni ca apa, a se trezi”; cf. trezvi.

ÁPII v. ápăi 1°.

APIPĂÍ v. pipăi 1°, 2°.

APIPĂIÁ v. pipăi 1°.

APIPIÁ v. pipăi 1°.

APIPIÍ v. pipăi 1°, 2°.

APIPUÍ v. pipăi 1°, 2°.

APLANÁRE s. f., pl. *aplanări* TDM III/rar II „plan, parte înclinată (la acoperiş), înclinare”: Bați grinzile și [...] pă grinzi... vine bătuți căpriorii care vine ... cap în cap așa, scurgerea, *aplanárea* /839; cf. á p ă 9°...

APLECĂTOÁRE s. f., pl. *Aplecă-tóri* 1° AO, Pl. 119/rar Dj; *aplecătoáre* AO, h. 754; Pl. 119/rar Gj, Mh; AMD, h. 672/rar Ag „oaie cu lapte; mănzare”; cf. m â n z á r e 2°, m â n z ă t ú r ă 1°, m u l s o á r e 2°, p o d ó i n i c ă 2°, p o d ó i n i ț ă 2°, s í r i ț ă 3°, ș t í r i ț ă 3°.

2° AO, h. 753/ Mh, Dj și rar VI, Gj, Ot; AMD, Pl. 127/ Ag, prin VI, Vn, Ot și rar Db, Ph, Tl, Cț; *aplecătoáre* AO /Mh, Dj, prin Gj și rar VI; AMD/ prin Ag și rar VI „oaie care alăptează (a p l e a c ă) un(ui) miel străin”.

3° AMD, Pl. 151/rar Ot „acoperiş la strungă”; cf. a p l e c ú ș, c â r l ă n ă r 2°, c e r d ă c 4°, c o m ă r n i c, c o r l ă t ă 10°, c o ș t e r e ă ț ă, c o v ă r c ă 3°, p a l ă n c ă 6°, p ă l i m ă r 4°, p ă t ú l 3°, p e r d e ă 4°, p o l ă t ă 4°, s c o r ț ă r 3°, s p ă t ă r 2 3°, s t ă n ă 8°, u m b r ă r 3°, ú m b r ă 1°.

4° AMD; GM/rar Tr, Cl; GD/prin Cț „încăpere anexă, în prelungirea casei (de obicei în partea din spate), cu acoperişul foarte aplecat”; cf. l ă s ă t ă r 1°, p o l ă t ă 1°.

5° GM/rar Db „partea de sub streășină la acoperiş”; cf. a p l e c ă t ú r ă, c u c u v e ă 3°, d ú b l ă 4°, p a z i e, s a c e ă c.

6° var. *aplecător* s. n., pl. *aplecătoáre* TDM III/rar Gr „staul (cu acoperişul într-o a p ă)”: Aveam adăpoaste făcute, saivan așa dă oi, *aplecător* învălit cu trestie pentru adăpost /830.

– var. *plecătoáre* s. f., pl. *plecători* 1° AMD, h. 672; Pl. 127; GM/Ag, Cl, Il, prin

Br și rar VI, Db, Ph, Cț; (*oaie*) ~ 1° AMD, h. 672/rar Db, Ph, Cț; *plecătoáre* 1° AMD/rar Ph, Cl; 2° AO, h. 753/VI, Gj și rar Mh, Dj, Ot.

APLECĂTOR¹ v. *aplecătoáre* 6°.

APLECĂTOR² adj., pl. *aplecători* 1° AMD, Pl. 127/rar Ag, Ot, Tr, Gr, Cț [d. miei] „care este a p l e c a t, este pus să sugă la (altă) oaie”.

2° GM/rar Gr [d. acoperişul casei] „aplecat, înclinat”; cf. p l e ș í t.

APLECĂTURA s. f. AFLR/rar Db „parte de sub streășină la acoperiş”: Am făcut niște stâlpișori mici de șaizeci, care vine pentru *aplecătura* acoperişului, îi zice saceac/ 694; cf. a p l e c ă t o á r e 5°...

APLECŪȘ s. n. AMD, Pl. 136/rar Ot „acoperişul strungii”; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

APLIMBÁ v. plumbá.

ÁPOI v. ápăi 1°.

APÓILEA v. ápăi 1°.

APRÉLIE v. aprilie.

APRETEÁLĂ s. f. GO/rar Mh „scrobeală, apret”; cf. c a ș 4°, c e n ú ș ă 4°, c i r 4, p ă s ă t 4°.

APRÍERI v. aprilie.

APRÍGĂ adj. f. AMD/rar Bz [d. vârsta unei (fete) tinere] „critică”.

APRÍL v. aprilie.

APRÍLI v. aprilie.

APRÍL v. aprilie.

APRÍLE v. aprilie.

APRÍLEI v. aprilie.

APRÍLIE (3 sil.) s. m. AMD, h. 508; TDM III /Db, Cl, Il, prin Bz, Br și rar Ag, Ph, Ot, Gr, Cț „numele lunii aprilie”; cf. p ă ș t i l é ț, p r e i e r ă r, p r i e r 1°.

– var. *aprélie* (4 sil.) s. m. AO, Pl. 42/prin VI, Gj, Mh și rar Dj; *apríeri* (4 sil.) s. m. AMD, h. 508/rar Tl; *apríl* (3 sil.) s. m./rar Vn, Tl; *apríli* (3 sil.) s. m./rar Tl; *apríl* s. m./prin Tl și rar Db, Vn; *apríle* s. m. AO/Mh și prin Gj; AMD; TDM II, III/Cl, prin Db, Il, Tl, Cț și rar VI, Vn, Bz, Br, Tr; *aprílei* s. m. AMD/rar Ag.

APRÎNDERE s. f. 1° AO, h. 153/Dj și rar VI, Gj; AMD, h. 99/prin Ag și rar VI, Bz, Ot, Tr „febră, temperatură”; cf. aprinzătúri, arsoáre, arsúră 1°, arzătúră, căldúră, foc 2°, năplăiálă 1°.

2° AMD, h. 63/rar Bz „boală de inimă; tahicardie”; cf. iuțeálă 1°, perpitáție.

3° AMD, h. 516/rar Ag, Tr, Gr „căldură, caniculă, zăduf”; cf. bânhiță 2°, boáre, buhoáre, bungineálă 1°, coá cere, crápet, friptoáre, hopoáre, înădușeálă 1°, năbóí², năclăiálă 2°, năpláil 1°, năpúc, opăreálă, prigórie 1°, pripeálă, prípet, rópot 1°, uscătúră 1°, zădufárie, zădúh, zăpúc.

4° GM/rar Ot „încingere, fermentație (la băligarul în putrefacție)”: L-am lăsat în juru dă fro patru zile, până a făcut *aprinđere*, căldură și am semănat sămânța/764.

APRINZĂTÚRĂ s. f., pl. *aprinzătúri* AMD, h. 99/rar Ot „fierbințeală, febră”; cf. aprinderel 1°...

APROÁPE adv. cu val. adj. TDM II/rar Br; de ~ loc. adj. TDM II; AFLR/rar Ag, Bz; **dîn** ~ loc. adj. AFLR/rar Dj; Vn [d. rude] „apropiată”: [La spălăcanie] pă astea-i chema care era mai *de-apróape*: un frate, un ficior... o fată, or mai *de-apróape*, că nu... chema doar mulți TDM II/748. Și iar să strâng oamenii [la nuntă] ai mai *din apróape*, care a alergat AFLR /979. Luni să strângea [la nuntă] cam neamurile care era mai *de-apróape*, care alerga și nu putea să stea la masă duminică seara AFLR/763; cf. apropiéere.

APROPIÁ vb. I 1° intrans. AFLR /rar Dj, Db „a se apropia de ceva”: *N-am apropiát* să merg zece pași c-a ieșit [lupul] înaintea noastră/820.

2° tranz. TDM II/rar Bz „a ajunge pe cineva”: [Copilul] îl *apropiá* mereu pe urs/730; cf. sosí 1°.

APROPIÉRE s. f., din ~ loc. adj. TDO/rar Dj [d. rude] „apropiată”: Dimineáta s-au strâns rudeniile *din apropiéere*, i-au făcut acolo un pic de masă și lui [mortului]/984; cf. aproápe.

APROSIMĂTÍ vb. IV GO/rar Dj „a aproxima, a aprecia”: Pă urmă punem sare, o cantitate așa cât... *aprosimătím* noi cu mâna noastră/973.

APSÂNĂ adj. f. AMD, Pl. 156–157/rar Ag [d. oi] „care nu se lasă mulsă; rea, nărăvașă”; cf. căprițoásă, căproásă, izgoánă, lupítă, nălúcă 4°, nărăvítă, nărăvoásă, spáncă 2°, spánă 3°, țánțoșă, țopăítă, úșă 1°, zbanghíul 1°, zbritioásă, zvăpăiátă 2°, zvăpăiós 2°.

APȘOÁRĂ s. f. AO, h. 169/rar Dj „placentă”; cf. cásă 8°, cãmășă 5°, cãmășuíálă 1°, cãmășúică, cãmășúie, cãmășúță, cãrpă 7°, loc 1°, locăș 4°, locșór 1°, mátcă 1 2°, piéle 4°, pielítă 6°, pojghítă 2°, povoiálă 3°, prápure 2°, sovón 3°, tichíel 1°, voálă 2°.

– var. **apșór** s. n. [?] AO, h. 169/rar Mh.

APȘÓR v. *apșoáră*.

APUCÁ vb. I 1° ~ *péște* loc. vb. AMD, h. 451/rar Cț „a pescui”; cf. pescá, pescári, pescuí 1°, undiți, unduí.

2° în expr. ~ *la măselúță* GD/rar Cț; ~ *la pahár* AFLR/rar Cț „a trage la masea; a se îmbăta”.

3° ~ *limbríci* AFLR/rar Tl „a face, a se îmbolnăvi (de limbrici)”; cf. bolnăví, dobândi 2°, îmbolnăví.

4° refl. GM/rar Vn [d. copilul mic] „a se îmbolnăvi de o boală caracteristică sugarilor”: Când *s-apucá*, plângea întruna, după aia nici nu mai mânca cum trebuie/724.

5° refl. GM/rar Tr „a se lua la ceartă”; cf. bálăcări, hălălái 2°, împildí, împilduí, șucári 1°, tătări.

APUCÁT 1° s. n. TDM I, III/rar Tr, Gr; **vână de ~** AFLR/rar Ct „numele unei boli specifice sugarilor”: Știa [babele] să dascănte de *apucâte* TDM III/792. Când murea [copilul], [zi]ceam că murea... moare dă chin [...] are *vână de apucát*, chin, așa-i zicea/892; cf. chin.

2° cu val. adj. TDM I, III/rar Tr, Cl „bolnav de ~”.

– var. 1° **apucâte** s. TDM III/rar Tr.

APUCÁTE v. **apucát** 1°.

APUCĂTÚRĂ s.f., pl. *apucătúri* 1° TDM II/rar Ph „capacitatea de a apuca a mâinii”: Dacă era specialitate, ori îmi puneam asta [= degetul mare] la loc, ori mi-l tăia... mai frumos c-un fierăstrău ș-aveam *apucătúrá* [= puteam să apuc]/710.

2° AFLR/rar Vn „tradiție, datină”: Astă *apucătúrá* am avut noi [în privința obiceiurilor de nuntă]/726; cf. a dé t...

3° GM; TDM II/rar Gl, Br; GD /rar Ct „obicei, deprindere apucată într-un anume fel de la bătrâni”: Eu așa fac [toba], poate altele mai au și alte *apucătúrí*, eu asta am văzut, asta o fac GD/886; cf. m o d é l 1°, o b i c i ú.

ARABÁ v. **harabá**.

ARÁC s. m., pl. *aráci* 1° AMD, Pl. 73–74/rar Cl, Tl „chitonag”; cf. a r á c á r, a r á c ó i, b o l d 4°, c á l c á t o á r e 5°, c e a c á i e 3°, c h i t o n ó g, c i o á c á 1 3°, c o r d á r 4°, c r á c á n á 8°, g h i n 3°, g i o r ó i, i n f i g á t ó r 2°, m a n é l á 1 1°, ó s i e l 1°, o t í n c 3°, p á n á 28°, p á r u g é a n 3°, p i c i ó r 1 1°, p i r g, p r i b ó i 1°, r a c 7°, r á n g á 1°, r á z b í c i, r ú d á 2 3°, s á d é l á, s á d é l c á, s i v r í e, s ó n d á, s ú l á, s ú l i ț á, ș t i ú r l á, ț á r ú ș 4°, v á t r á i 5°.

2° AO, Pl. 26/rar Mh „nuia care se bate la pereți pentru fixarea tencuiei”; cf. b á t á 1 1°, c e r c 3°, j o r d é n e, v i ț i c á 3°.

3° var. **harác** s. m., pl. *haráci* AMD, Pl. 61–62/rar Vn „fuscel la loitre”; cf. c a r á m b 3°, c u i 3°, d u l á p 4°, f o f e á z á 5°, g r á t i e 5°, l o í t r á 5°, r á s c ó l 1 2°.

s c á r á 4°, s c o á r ț á 3°, s t í n g h i e 6°, s u i á n 6°, ț e á p á 3°, ț e p ú ș á 5°, z á b r e á 1°.

4° AMD, h. 629/rar Cl „p á u z á la căpița de fân”; cf. a j u t ó r 9°...

5° var. **arág** s. m., pl. *arági* TDO/rar VI; AMD, Pl 2; 72–73/prin Tl și rar Ct „par de susținere la vița de vie”; cf. p a r 1 3°, p a r m á c 3°, p á r u g e á n 2°, p ó c i e.

– var. **haráciu** s. m. 5° AFLR /rar Bz.

ARAFÓR v. **anafór**.

ARÁG v. **arác** 5°.

ARAIMÁN v. **haraimán**.

ARALÍE s. f., pl. *aralii* AMD/rar Tr „vânt puternic, furtună”; cf. h á l á 1 1°, v á j m á c, v á r t o l o m é i, v i j u l i e 2°, v ó l b u r e 2°.

ARÁMĂ s. f. AMD, h. 582/rar Db „măsură de un litru, din aramă”; cf. a r á m e á s á, b á r d á c 2°, c á p e ț.

ARAMÚC v. **haramúc**.

ARANÁSĂ v. **ananás**.

ARÁNGHEL s. m., pl. *arángheli* 1° AFLR/rar Ct „colac făcut pentru pomenirea morților”: Și face și colăcei, *arángel* să zice la ăia /892; cf. a r h i e r é i, b o b o n é t e, b o b o r o á d á 1°, c a p 2 1°, c á p á t 6°, c á p e ț é l 1 1°, m á r t u r í e 2°, m o ș o r é l, s â m b e c i o á r e, u l u b é i.

2° var. **haránghel** s. m. AMD; GM/rar Bz „arhanghel”.

ARANGHELÁȘ s. m., pl. *arangheláși* AFLR/rar Tl dim. de la a r a n g h e l 1°: Capetele sânt formate... dintr-un pătrat de colac, un colac așa pătrat, și după ăla, alți doi colăcei ca... *arangheláși*, așa-i spunem noi/881.

ARÁP adj./s. m., pl. *arápi* 1° f. *arápă*, pl *arápe* AMD, h. 7, 8/rar Tl „negricios, oacheș, brunet”; cf. b o c á l á u 2°, b o r ó i, c a r a g h i ó z, c á r á b á ș 8°, o á i c h e ș 1°, o á r z á n 2°, p u r í u, s m e d ú i, t u c i r í u, t u r u n g í u, ț i g á n c ó s, ț i g á n ó i 1°.

2° AFLR/rar Tl „personaj alegoric în ceata de colindători”: Ȑilanți mai mici, cu căciuliți mai mici, cu biciuri, erau *aráp*/875.

ARĂCĂR s. n. și m., pl. *arăcăre* AO, h. 667/rar Ot, Tr; AMD, Pl. 73-74/prin Tr și rar Ot, Cl; *arăcări* AMD; GM/prin Tl, Cț și rar Br, Tr „chitonag”; cf. a r á c 1°...

ARĂCÍ vb. IV tranz, GO/rar Gj „a bate nuiele (sau leături) la pereții casei, înainte de a tencui”: Dacă este de lemn, o *arăcește*, cum să spune la noi, cu nuiele, care le pune și cruciș și curmeziș; pe două rânduri, dup-aceea să-ncarcă/924; cf. b a s c h i á, b á g á 2°, b â r g h i n í, c e r c u í 1°, c e r c u r á, c l i p c i u í, c r â n ț u í, î n c e r c u í 2°, î n c e r c u r á, î n g r â ț á, j o r d á í, l â n t e ț á, l â ț u í, n u i e l á, o s t r e ț í, p a i e n t á, s t i n g h i í, s t r e ț u í, s t u c á t o r i, ș i p c i, ș i p c u i, ș t a c h e ț á, ț â n d á r í, u r z í 5°, v e r g e l i, v e r g e l u í.

ARĂCÓI s. n., pl. *arăcoáie* AMD, Pl. 73-74/rar Cl „chitonag”; cf. a r á c 1°...

ARĂDICĂ v. ridică 3°.

ARĂGÚȚ s. m., pl. *arăgúți* GD/ rar Tl dim. de la a r a g; cf. h â r â g é i.

– var. *hărăcúț* s. m., pl. *hărăcúți* GM/rar Bz.

ARĂMĂNE v. rămâne 5°.

ARĂMEĂSĂ s. f., pl. *arămese* AMD, h. 582/rar Tr „măsură de un litru, din aramă”; cf. a r á m á...

ARĂMÚC v. haramúc.

ARĂNÍ v. hărâni.

ARĂSTORNĂ v. răstornă.

ARĂTĂTEA, pe ~ loc. adv. GM/rar Tr [la jocul de copii t â r p u l u g u l] „arătând, dând la iveală pietrele câștigătoare”.

ARĂVĂCÍ v. răvăci¹.

ARĂDE v. råde 1°.

ARĂDICĂ v. ridică 3°.

ARĂNCĂCI v. râncáci 1°.

ARĂNDĂȘ s. m., pl. *arândăși* AFLR/rar Ag „cel care ia în a r â n d á o stână”.

ARĂNDĂ s. f. AMD; TDM II; AFLR/rar Db, Ph, Bz, Br „arendă”.

ARĂNG s. n. AFLR/rar Mh „clopot”; cf. c i ó i 3°, t e l e á n c á, t r á c á, t r á c á - l í e.

ARĂNÍ v. hărâni.

ARĂNJĂ vb. I TDM II, III/prin Bz și rar Ph, Tr „a pune ceva cum/unde se cuvine; a aranja”: [Cânepa] o țeseam, o *arînjám* ș-o făceam preșuri TDM II/740. Vine Crăciunu-l tăiem [porcul], îl *arînjám* tot... ce trebuie [...] și ne-*arînjám* carnea, ba la borcane, ba ne făcim șunci *idem*/748; cf. a i e p t á...

ARĂNJĂMĂNT s. n. AFLR/rar Cț „aranjament, aranjare”: Sâmbătă-ncepea... să punem... mâncărurile; *arînjámîntu* cum... trebuie să se facă/ 896.

ARĂTĂ vb. I AMD, ch. 364/ prin Bz, Br, Tr, Il și rar Ph, Vn, If, Gr, Cl, Tl, Cț „a arăta”.

ÁRBOR v. arm 1°.

ARBÚZ v. harbúz.

ARC s. n., pl. *árcuri* 1° AMD, h. 644/rar Tl „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

2° AO, Pl. 131/rar Dj „titirez la moară”; cf. a l e r g á t o á r e 2 3°...

3° var. hare s. n., pl. *hárcuri* AO, Pl. 95/Gj, Mh și prin Vl, Dj; AMD, Pl. 167/rar Bz; *hárce* AO, Pl. 92/rar Vl, Mh „nuia curbată cu ajutorul căreia se trage cu săgeata; arc”; cf. a r c ú ș 1°, s p r í n g á 3°.

– var. 1° hare s. n., pl. *hárcuri* AO, h. 642/rar Dj; AMD, h. 644/rar Br.

ARCĂ¹ v. alcă 7°, 8°.

ARCĂ² s. f., pl. *arcále* 1° AMD, h. 172; GM; TDM III; AFLR/Db și rar Ph, Tr „temelia, fundația de piatră sau de ciment a casei”: Asta să numește *arcáya*, dă jos dă la fundația pământului, cât merge un metru jumătate... cât e partea dă piatră AFLR/697. Tornii *arcáya*, cimentu acela care este jos *idem*/702. O casă, prima dată să toarnă *harcáya* GM/693; cf. ț ó c l u.

2° AMD; AFLR/prin Db „centură de beton la temelia casei”: Am ridicat-o prima dată... sus, pă niște pietre pătrate, făcute din beton... după aia am turnat, dă mine, *arcăya*, pă margine AFLR/813.

– var. 1° *harcá* s. f., pl. *harcále* GM/prin Db.

ARCÁ³ v. *arcán* 1°.

ARCÁCI s. n. și m., pl. *arcáce* 1° AMD, h. 280/prin II și rar Ct; *arcáciuri*/prin Cl, Il; *arcáci*/rar Br, Tl, Ct „staul pentru oi”; cf. *bor dé i* 6°, *cer d á c* 7°, *coș á r*¹ 2°, *ob ó r* 7°, *ț á r c á d á u* 3°, *z á v á d á* 2°.

2° AMD, Pl. 139-140/rar Tl, Ct „loc în fața stâniei unde se odihnesc oile după muls”; cf. *am i e z á t o á r e*...

3° AMD, h. 674/Il și rar Bz, Br, Cl, Tl „bucată de gard (din împrejmuirea unui staul) care se poate demonta, pentru a fi mutată dintr-un loc în altul”; cf. *á r i p á* 11°, *cl i t*, *co r l á t á* 2°, *coș*¹ 5°, *coș á r*¹ 10°, *c ó ș n i ț á* 1°, *g a r d*¹ 3°, *l á c r á* 4°, *l á t u r á* 6°, *mut á t ó r* 1°, *p a r c á l á* 1°, *p e r é t e* 4°, *p l a n* 4°, *p l a s* 9°, *p l á s á*¹ 2°, *p o á l á* 3°, *p o á r t á* 2°, *p o d e á* 3°, *r á s c ó l* 2°, *s a i á* 6°, *s c o á r ț á* 1°, *s t r ú n g á* 7°, *t o c á t*² 2°.

4° AMD, Pl. 140/rar Tl, Ct „țarc pentru oile sterpe”.

5° var. *arcăș* s. n. GM /rar Db „loc ferit, neamenajat, unde se adăpostesc oile (la munte)”: Primăvara [oile] este goale, că... tunse d-atunci. Și le duce-așa-ntr-o parte, mai adăpost, la poalele brazilor. Ș-acolo doarme, până să-mbracă ea nițel [...] dă are și ea nevoie dă adăpost. Și acolo-i spune *arcăș*, la marginea pădurii /697; cf. *z á v á d á* 3°.

– var. 1° *arcăș* s. n., pl. *arcășuri* AMD, h 280 /rar Vn.

ARCÁN s. n., pl. *arcáne* 1° AMD, Pl. 137/rar Ag, Vn, Bz, Br „băț lung, având cârlig la un capăt, pentru prins oile”; cf. *b a s t ó n* 1°, *c á n g e*, *c á ț á* 1°, *c á r j á* 1°, *c i u m á g* 2°, *cl á n ț á*^u 3°, *cl é ș t e* 10°, *g â n j* 1°, *o c h i* 20°, *p r é p e l i ț á* 4°, *r á s u c e á* 3°, *ș c h i o p á r*.

2° var. *harcán* s. n. GM/rar Vn „țarc pentru oi”: I-am băgat oile-n *harcán*/728; cf. *á r i p á* 10°, *c á ș i ț á*² 4°, *c e r d á c* 6°, *c h i o ș c* 1°, *c l e á t á* 4°, *c o r l á t á* 3°, *c o t é ț* 1°, *c r ó s n i e* 3°, *g a r d*¹ 2°, *î n c h i s o á r e* 3°, *n á m á t*² 1°, *p a d ó c* 2°, *p e r d e á* 1°, *s t r ú n g á* 1°, *ț á r c á d á u* 2°.

– var. 1° *arcá* s. f. GM/rar Gr.

ARCÁȘ v. *arcáci* 1°, 5°.

ARCÉL v. *arcér* 1°, 2°.

ARCÉR s. n., pl. *arcére* 1° AO, Pl. 4/crt.; AMD, h. 48 MN/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, If, Cl, Il, Tl, Ct, prin Vl, Vn, Ot, Gr și rar Gl; *arcéruri* AO/prin Mh și rar Gj; AMD/rar Vl, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Il, Ct și s. m., pl. *arcéri* AO /rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD/prin Db și rar Vl, Ag, Ph „piatră de ascuțit briciul”.

2° AMD, h. 333 MN/rar Bz „gresie de ascuțit coasa”; cf. *b i l i g h i e*, *c ú t e*, *g r e s ó i*¹, *p o l i z ó r*.

– var. 1° *alcér* s. n. și m., pl. *alcére* AO, Pl. 4/rar Mh; AMD, h. 48 MN/rar Db; *alcéri* AMD/rar Gr; *arcél* s. n., pl. *arcéle* AO/rar Dj; AMD/Ph și rar Db, Br, Cl, Ct; *arcéri* s. n. și m., pl. *arcére* AMD/Ot, prin Tr și rar Vl, Ag, Db, Gr, Ct; *arcéri*/rar Vl, Ag; *aricél* s. n. și m., pl. *aricéle* AMD/prin Gr și rar Ph, Tr, Cl; *aricéli*/rar Cl; *aricéli*/rar Cl, Tl; *orcél* s. /rar Bz; 2° *arcél* s. n., pl. *arcéle* AMD, h. 333 MN/rar Db, Bz.

ARCÉRI v. *arcér* 1°.

ARCUȘ s. n., pl. *arcușuri* 1° AMD, h. 414 MN/Tr, prin Ot și rar Ag, Br, Gr, Tl; *arcușe*/rar Db, Tr, Gr, Il „arc de tras cu săgeți”; cf. *a r c* 3°...

2° GM/rar Br, Tr „arc, constând dintr-o nuia îndoită și legată la capete cu o sfoară, folosit la scărmanatul bumbacului”; cf. *c e r c* 2°, *t o i á g á*, *z b á r n á*, *z d r á m b i ț á* 1°.

3° pl. *arcușe* AO, Pl. 54/rar Vl „praștie”; cf. *p i c á t o á r e*, *p r á ș t i e* 9°, *ș l á i d á r*.

4° AMD, Pl. 69/rar Ot „cârcel la via de vie”; cf. cã p ú ș ă 6°, c â r c e á g 1°, c â r c e i 2°, c â r c i 1°, c â r l á n 5°, c â r l í g 14°, c â r l i ó n ț 5°.

5° AO, Pl. 131/rar Dj „titirez la moară”; cf. a l e r g ă t o á r e 3°...

– var. 1° harcúș s. n., pl. *harcúșuri* AO, Pl. 95/rar VI, Gj; *harcúșe*/rar Gj, Dj; hãrcúș s. n., pl. *hãrcúșe*/rar Dj.

ARDÁL v. hardál.

ARDĂU v. hãrdãie.

ARDE vb. III refl. 1° GM/rar II [d. foile de tutun] „a se încinge și a putrezi”; cf. a m u ș i...

2° var. arzi vb. IV AFLR/rar Bz „a încinge (soba)”: *Arzesc* soba/748.

ARDÉI s. m., în compusele 1° ~ *borcánát*, pl. ~ *borcánáti* AO, h. 465; GO/Mh, Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 341/prin Tr și rar Ot, Ct; ~ *bótul bóului* AMD/rar Tr; ~ *bufán* AO/rar Mh; ~ *cápia* AMD, h. 341; GM/rar Ot, Tr; ~ *cãprésc* AO/rar Ot; ~ *cârn* AMD/rar Gr; ~ *coárnã* AO/rar Ot; GM/rar Tr; pl. ~ *gogóni* AMD/rar Bz; pl. ~ *gogoșári* AO/rar Dj, Ot, Tr; ~ *platageát* AMD/rar Ot; ~ *románesc* GO/rar Dj; ~ *sãrbésc* AO/rar VI „ardei gras”; cf. c á p i u, c i ú ș c ă 3°, p i p á r c ă 2°, p i p é r 1°.

2° ~ *cãprésc* AMD, h. 341/prin Tr și rar Ag, Gr; ~ *coárnã*/prin Tr; ~ *córnul* *berbécului* GO/rar VI; ~ *córnul* *cãprei* GO/rar Mh; AMD/Ot și rar VI, Cl, Il; ~ *corn de căprã*/rar Ot; ~ *de raci* AMD/rar Tr, Tl; ~ *țúcãr* GO/rar Dj; GD/rar Tl „specie de ardei gras, cu fructul de formã alungitã (folosit de obicei la murãturi)”: *Ardéi cãprésc* lung ca țãta caprei/687; cf. c i ú ș c ă 2°, c o r n 4°, p ă s t ă i e 2°.

3° ~ *colț* AMD, h. 341/rar Cl; ~ *oțetãr* AMD; AFLR/rar Tr, Gr; ~ *pãlãgeán*, pl. ~ *pãlãgëni* AO, h. 465/rar Ot „(ardei) *gogoșar*”; cf. b u c u r e ș t e á n, g o g ó n 3°, p i p é r 2°.

4° ~ *ascuțit* AO, h. 466/rar Gj; ~ *cãprésc* AMD, h. 342/rar Db; ~

frãnzésc AO/rar Dj; ~ *de glástã* AMD/rar VI; ~ *iepurésc* AO/rar Dj; ~ *iut*/prin Mh; ~ *de lúnã*/rar Dj; ~ *nemțésc* AMD/Bz și rar Ph, Vn, Br, Il; ~ *ofițerésc*/rar Gr; ~ *sãrmã*/rar Br; ~ *țãpușél* AO/rar Dj; ~ *țivriș* AMD/rar Ot „ardei iute”; cf. a r d e i á t 2°, c i ú ș c ă 1°, c o r n 5°, c o r n ă ț é l 1°, f ă ț ó i, g h í n d ă 4°, g o g o ș á r 3°, m ă c e á ș ă, n e i c ú ț 2°, n e m ț ó i, o ț é l 2°, p ă s t ă i e 1°, p i p á r c ă 1°, p i p ă r ú ș, p i p é r 3°, p i ț ú r, p u l í c i, p u ț ó i 2°, ț ă p u r á n, ț ă p u r é l, ț ă p u r l ú i 2°, ț ă r 2, ț ă ț ă r, ț ă ț ă 5°, ț ă ț ă r i g i, ț ă ț i ș o á r ă, ț ă ț ó i, ț e p ú ș ă 12°, ț i p ă r, ț i p ó i, ț ú c ă r 2°, ț u i 3°, u n d r e l ú ș ă, u s t u r á t 2°, u s t u r o i á t 2°.

5° ~ *boiã* GM; TDM I/prin Tr „boia de ardei”; cf. b u i á, p i p é r 4°, r ó ș u 4°.

6° s. n., pl. *ardéie* AO, h. 465; GO/prin Mh și rar Gj, Dj, Ot; *ardie* GO/rar Mh „ardei”.

ARDEÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ardeiêște* AO, h. 466/rar Gj; *ardéie* AMD, h. 342/rar Ag [d. ardeiul iute] „a fi foarte iute; a ustura”; cf. u s t u r ă.

ARDEIÁT adj. f. *ardeiátã* 1° AO, h. 792/rar VI; AMD, Pl. 149/rar Vn, Bz, Br [d. brãnzã] „care are gust înțepãtor din cauza vechimii și a conservãrii necorespunzãtoare; iute la gust”; cf. á c r u 2°...

2° *ardéi* ~ AMD, h. 342/rar Ag, Db „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

ARDICĂ v. ridică 3°, 5°.

ARDICÁT adj., f. *ardicátã* TDM III; AFLR/rar Ag, Db „ridicat”.

AREÁPA v. áripã 1°, 8°–11°.

AREPÉLNICĂ s./adj. f. AO, h. 806; 808/prin VI, Gj „(oaie) care umblã întotdeauna pe marginea turmei”; cf. a l e r g ă t o á r e 1°...

ARÉTE¹ s. m., pl. *aréti* AO, h. 409; 753; AFLR/rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 671/rar Tr „berbec de reproducere”; cf. s t r ă m i ó r 2°.

– var. *eréte* s. m., pl. *eréti* AO, h. 753/rar Gj.

ARÉTE² v. **heréte**.

ARÉU s. AMD /rar Ph „buruiiană cu sevă lăptoasă, otrăvitoare”.

ARFITICEĂLĂ (5 sil.) adj. f. AFLR/rar Vn „artificială”: I-a făcut bărbati-meu respirație *arfitičălă*/725.

ARGÁT s. m., pl. *argáti* AO, h. 643/rar Dj; AMD, h. 646/rar Il „pogonici”; cf. a j u t ó r 5°...

ARGĂSEĂLĂ s. f. 1° AO, Pl. 134/VI, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD, Pl. 181/rar Db „zeamă din coajă de arin cu care se vopsesc pieile”; cf. a c i t ó n...

2° AMD, Pl. 148/rar Br „zer lăsat la acrit pentru a fi folosit la argăsierea pieilor”; cf. d u b e á l ă 4°.

ARGĂSÍ vb. IV 1° AO, Pl. 141/rar VI, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 180/rar VI „a cărnosi”; cf. c ă r n o s í, c ă r n u í 1°, h â c â í, t ă b ă c í, t â r n o s í, t r á g e 8°.

2° refl. GM/rar VI [d. lapte; fig.] „a se acri (peste măsură); a se altera”: Tot laptele se strica, *să argășeá*, s-acrea tare/757; cf. r ă b u f n í 2°, z ă m â r ș í.

ARGĂȚÍT s. AMD/rar Vn „muncă de argat”: L-a luat la *argățit*/727.

ARGEĂ s. f., pl. *argéle* 1° AMD, h. 397/rar Ot, Cl, Il „adâncitură, groapă în care se instala odinioară războiul de țesut”: Să punea războiu într-o groapă și-i spunea *argéá*/772.

2° AMD, h. 186; Pl. 90/rar Db, Br, TI, Cț „pivniță rudimentară, improvizată într-o groapă acoperită cu lemne și pământ, în care, iarna, se adăpostesc stupii”; cf. b e c i 1°, b o r d é i 1°, b ó ș c ă 1°, b o ș c ă r e á ț ă, c ă m á r ă 2°, c h i ț i b o á i c ă, p í m n i ț ă 2°, t í m n i c 1°, z ă m n í c 1°.

3° AO, Pl. 118-119/rar Ot; GD/rar Cț „(firele de) urzeală întinsă pe război”: [M a r ț i s e a r a] să suia pân pod, îți da cicricu jos, îți tăia *argáua* GD/892; cf. o á j d e, o á r d e, u r z i t ú r ă.

ARGHELÍE v. **hărghelie**.

ARGÍNT s. n. 1° ~ viu AO, Pl. 12/rar Gj „varice”; cf. b r o á s c ă 6°, c h i s t,

c o r c o t o á ș e, c u c u i o á v ă 2°, d r ó b i ț ă 1, d u l 2°, f ă n t ă n i ț ă 2°, g ă l c ă 4°, g ă l m ă 5°, g o l o m ó ț 2°, î n c o r d ă t e, m ă t r i c e 2 3°, m o d o v ă l c ă, m o l ă t e 2°, s p u r c 2°, s t r ă f e t i ț e, s t r e l i c e 3°, s t u r í t, t ă r p i e 2°, ț ă ț ă n ă 7°, v a l i c e, v a r i c ă l, v a r i c o c ă l, z g ă r c i 2 3°.

2° pl. *argínturi* GD/rar Cț „folie de staniol”.

ARHIERÉI (3 sil.) s. m. pl. GD/rar Cț „colăcei (pentru pomenirea morților)”: Să face două capete, două prescuri și patru *arhjeréi*, colăceii-ăia așa să zice, *arhjeréi*/889; cf. a r á n g h e l 1°...

ARHÚNĂ s. f. AFLR/rar Bz „arvună”.

ARICÁN v. **alicántă**.

ARICÁNT v. **alicántă**.

ARÍCE v. **valíce**.

ARICEĂLĂ s. f. AMD/rar Cl „rană la piciorul calului; ciumpăveală”; cf. s t í n g h e r i.

ARICEÁN s. m., pl. *aricéni* AMD/737 „locuitor din satul Ariciu”.

ARICÉL v. **arcér 1°**.

ARICHÍȚĂ s. f. AO, h. 789; Pl. 124-125/rar Mh, Dj „un fel de zer gros, obținut la stoarcerea cașului, care se folosește ca atare sau la prepararea urdei; jintuiaală”: *Alíkíța* și zerul se fierbe și se face urdă/968; cf. j a n ț 3°, s t o r s ú r ă 2°, z á r ă 2°.

- var. **alichítă** s. f. AO, Pl. 64; 123. 124-125/rar Mh, Dj.

ARÍCI v. **alic**.

ARÍCIUL 1° s. m. art. AFLR/rar Tr, Gr, Cț „numele unui dans popular”.

2° s. n., pl. art. *arícile* GM/rar Br „tăvălug pentru nivelarea solului după semănat”: Semănătorile-l seamănă [porumbul] și după aia urmează... îi dam cu... cum să spune aici la noi, cu *arícili*. Alea sânt niște tăvăluci de fier, mari, cu colți lungi așa de zece-doisprezece centimetri și la ăia le spune *aríc*/753; cf. t ă v ă l ú g 1°, v ă l ă t ú c 1°, v ă l ú g 1°.

3° var. *haríci* s. m., pl. *haríci* AO, Pl. 93/rar Gj „arici”.

ARICSI vb. IV tranz. GD/rar Tl „a lăsa sânge copiilor pentru a-i trata de anumite boli”: *Îi freca, îi aricscă, așa să spune, îi tăia cu lama pe spate, ca cu briciu, că p-atuncea nu prea erau lame ca acuma/873.*

ARIDICĂ v. ridică 3°, 5°.

ĂRIE s. f., pl. *ării* 1° AO, h. 198; TDO/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 180/ rar Ot „curte”: Nainte-i mai spunea și *ărije...* în alte părți să spune obor AMD/774; cf. *armán* 5°, *cămín* 1°, *obór* 1°, *ocól* 6°, *ográdă* 1°, *plaț* 1°.

2° AFLR/rar Db, Ct „loc amenajat pentru treieris”; cf. *arió* 1°, *armán* 2°, *fățăre*, *toacă* 1°, *tóriște* 8°, *vătră* 7°.

– var. 2° *háríe* s. f., pl. *háríi* AFLR/rar Ot; Gr.

ĂRIN s. m., pl. *ărini* AFLR/rar Mh „arin”.

– var. *ainine* (3 sil) s. m., pl. *ainini* AMD, Pl. 181/rar Db; *alín* s. m., pl. *alini* AFLR/rar Mh; *ánin* s. m., pl. *ánini* AO, Pl. 134; AFLR/rar Gj, Mh, Tr; *anine* s. m., pl. *anini* AMD/rar Vl; *aríne* s. m., pl. *arini* GM/rar Ag.

ARINÁTICĂ adj. f., pl. *arinátice* AMD, Pl. 155/rar Tr [d. oi] „care merge pe partea laterală a turmei”; cf. *alergătoare*¹...

ARINDĂ vb. I TDM II/rar Ph „a arenda”: „Am vinit, dacă pot să găsesc niște locuri de ovăz”. Mergim p-aicea în... carter, că e țigani și, [zi]ce „țigani-ăia *arindgáză* locurili”/716.

ARINDEĂ v. rindeă 2°.

ARÍNE v. árin.

ARINIVĂ v. nivelí.

ARIOÁIE v. *arió* 1°, 5°.

ARIÓ¹ (3 sil) s. n., pl. *arioáie* 1° AMD, h. 319 MN; 627; Pl. 54/Vn, prin Ph, Bz, Br, Cl, Il și rar Ag, Db, Gl, Ot, Tr „arie (la treieratul cu cai)”: *Îl treiera*

[grâul] cu caii la ocol, făcea *arijó* c-un par în mijloc AMD/776. Prășea iarba de prima dată, unde făcea *arijó*, bătea un țaruș în mijloc acolo și îl... punea caii sau boii GM/793; cf. *árie* 2°...

2° AMD, h. 625/prin Il și rar Ot, Ct „șiră, stog de snopi pe aria de treierat”.

3° AMD/rar Db, Br „loc (pe arie) curățat unde se strânge (direct pe pământ) grâul treierat”.

4° GM/rar Cl, Il „grămadă de boabe strânse pe arie”: *Arijó* să numea o strângătură de toate boabele, la steajeru ăla, la paru ăla. Le strângeam, le făceam grămadă/863; cf. *májăre*, *strângătúra*.

5° var. *arioáie* s. f. GO/rar Dj „loc neted unde se clădesc șirele de paie, de coceni de porumb etc.”: Să recoltează grămadă [porumbul] și p-ormă să cară cu carele la *arijáje* unde să face șiră/968.

6° AMD, h. 382; GM/rar Bz „teren cultivat cu cânepă sau cu in”; cf. *cânepár*, *câni párie*, *câni pó*s.

7° AMD, Pl. 91; GM/rar Bz „locul curățat de iarbă din fața stupului”; cf. *bătătúra* 2°, *blánă* 15°, *făță* 3°, *lumínă* 5°, *vătră* 9°, *zónă* 4°.

8° cu val. adv. TDM III/rar Tr „grămadă, buluc”: S-a rupt [oile] *arijó*/804; cf. *burlúc*, *harámúc*, *lándră* 2°.

– var. 1° *arioáie* s. f. AFLR/rar Ph.

ARIÓ² v. *aról* 3°.

ARIÓL v. *aról* 1°.

ARIPÁRIȚĂ v. *aripárniță*.

ARIPÁRNICĂ adj. f., pl. *aripárnici* AMD/rar Tl [d. oi] „care merge în a re a p a turmei”; cf. *alergătoare*¹...

ARIPÁRNIȚĂ s. f./adj., pl. *aripárnițe* AMD, Pl. 155/rar Ct „(oaie) care merge întotdeauna în a re a p a turmei”; cf. *alergătoare*¹...

– var. *aripárîță* s. f./adj., pl. *aripárîțe* AMD, Pl. 155/rar Ag, Br; *hărpăreăță* s. f./adj., pl. *hărpărețel*/rar Ct.

ARIPĂȘĂ adj. f., pl. *aripășe* AMD/rar Db, Ph [d. oi] „care merge întotdeauna pe a rea pa turmei”; cf. *alergătoáre*¹...

ÁRIPĂ s. f. 1° pl. *áripi* AMD, h. 302/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin Ph, Cl, If și rar Il, Cț „aripi (de pasăre)”; cf. *mánã* 2°, *pánã* 1°.

2° pl. *áripi* AO, Pl. 127/rar Gj, Mh „cupă la roata morii”; cf. *cúpã* 7°, *gãvăn* 7°.

3° pl. *áripi* AO, Pl. 127/rar Vl „paletă la roata morii”; cf. *legătúra* 16°, *măseá* 5°, *vált*.

4° var. **arípă** s. f., pl. *arípi* AMD, Pl. 162/rar Bz „fiecare dintre părțile laterale ale ulucului morii”; cf. *láturã* 5°, *láturínță*, *láturíš*, *láturói* 7°, *mărginár* 1°, *oblón* 2°, *peréte* 2°, *słai*¹ 3°, *strájã* 3°.

5° pl. *arípi* AMD, Pl. 110–111/rar Ph „fiecare dintre cele două stinghii fixate, orizontal, la brațele războiului”; cf. *ajutor* 14°...

6° AMD, Pl. 173/rar Cl „scândură care se pune de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage, pentru a-i mări rezistența”; cf. *adaós* 2°...

7° pl. *áripi* AO, h. 282/Gj, prin Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 475/rar Ag, Db, Ot, Tr, Gr „borul pălăriei”; cf. *buréte* 4°, *búzá*, *capác* 18°, *coroánã* 4°, *cosoroábã* 4°, *láturã* 10°, *obádã* 10°, *peréte* 5°, *poálã* 1°, *răstáv* 5°, *strășinã* 2°, *táier* 4°, *távã*² 5°, *úmbără* 2°.

8° var. **areápă** s. f., pl. *arépe* TDO/rar Vl; AMD, Pl. 155/prin Ag și rar Db „parte laterală a unei turme”.

9° cu val. adj., **oaie** ~ AMD, Pl. 155/rar Il, Cț „oaie care întotdeauna umblă pe marginea turmei”; cf. *alergătoáre*¹...

10° var. **areápă** s. f. GD/rar Cț „spațiu îngrădit (la câmp) unde se închid oile noaptea; țarc”; cf. *arcán* 2°...

11° pl. *arípi* AMD, h. 674/rar Ot „porțiune de gard demontabilă”; cf. *arcáci* 3°...

12° var. **reápa** s. f. cu val. interj. AMD, Pl. 128–129/rar Ag „termen cu care se cheamă oile”; cf. *bâríță*, *bârșică*, *câș*², *prúică*, *ptru(u)*, *suc*¹, *sugurică*, *șic*¹, *țáca*², *țâr*⁴.

– var. **areápă** s. f. 1° pl. *arăpi* AMD, h. 302/rar Cl; 9° **oaie de** ~ AO, h. 806/rar Vl; *oaie căre umblă pe* ~ /rar Vl; *oaie căre mERGE la* ~ /rar Mh; 11° pl. *arépe* AMD, h. 674/rar Ag; **arípă** s. f., pl. *arípi* 3° AO, Pl. 127/rar Gj; **árpie** s. f., pl. *árpîi* 7° AO, h. 282/rar Dj; *árpîi* 1° AO, h. 430/rar Vl, Mh, Dj; **háripă** s. f., pl. *háripi* 1° AFLR/rar Dj; AMD/rar Ag, Ph, Cl; 3° TDO/rar Mh; *hăripi* 1° AO; TDO /rar Vl, Mh, Dj; AMD; GM/Vl, Db, Ph, prin Ag și rar Tr, If, Il; 3° AO; TDO/rar Gj, Mh; 7° AO/rar Vl, Gj; **hárpă** s. f., pl. *hărpi* 1° AO/rar Mh; **hárpie** s. f., pl. *hárpii* 1° AO/rar Vl, Mh, Dj.

ARÍPĂ v. **arípă** 3°, 4°.

ARITĂ vb. I refl. AO, h. 400/rar Dj [d. boi] „a se îmbolnăvi de picioare, fiindcă a umblat nepotcovit pe drumuri pietroase”; cf. *ciumpă-ví*, *muíá* 4°, *logí*, *râjní*.

ARIURÁ v. *aruiá*.

ARLÁNGIC s. GD/rar Tl „nume de floare: condurul doamnei; călțunaș”.

ARM s. n., pl. *armuri* 1° AO, h. 122; Pl. 9; 12/Mh, prin Gj, Dj; AMD, h. 89/rar Il; *árme* AO, h. 122/prin Mh și rar Gj și s. m., pl. *armi* AO, h. 122/rar Gj, Mh „coapsă, șold (la om)”; cf. *bulán*, *but* 2°, *butúc* 10°, *crúpă*¹.

2° AMD/rar Cț „pulpă (la păsări)”; cf. *but* 3°, *ciotói*, *copán*, *cotói*² 1°, *hartán*.

– var. 1° **árbor** s. n., art, *árborul picióruului* AO, h. 122/rar Vl; **ármore** s. n. [?], pl. *ármori*/rar Vl, Gj; **ármori** s. n. [?], pl. *ármori*/rar Gj; **ármur** s. n., pl. *ármuri*/prin Vl, Gj, Dj, Ot; *ármure*/rar Gj, Mh; **ármure** s. n., pl. *ármuri*/Vl, Gj și prin Dj, Ot.

ARMÁN s. n., pl. *armáne* 1° AMD; GM; TDM III/prin II și rar Vn, Gr, Cl „curte boierească; conac”: [În 1907] haide la *armán* ^u toată lumea acolo să distrugem *armánu* boieresc a lu Simionescu GM/728.

2° AMD, h. 319: Pl. 54–55/TI, prin Tr, Cț și rar Db, Bz, Ot, Gr „arie”: Să treiera cu caii în *armán*/777; cf. á r i e 2°...

3° AMD/rar Ph „loc (pe câmp) unde se adună (tot) porumbul de pe o tarla”.

4° AMD/rar Db „șatră lungă (la aria boierească) sub care se adăposteau de ploaie sacii de grâu”.

5° var. **harmán** s. n., pl. *harmáne* GM/rar II „curte”; cf. á r i e 1°...

– var. **harmán** s. n., pl. *harmáne* 1° TDM III/rar II; 2° GD; AFLR/prin TI.

ARMANGÍU s. m., pl. *armangii* AFLR/rar Cț „persoană angajată pentru treierat în a r m a n 2°”: Turcii era *armangíi* de meserie; și tata punea câte unu... câte unu de-ăsta care... care se pricepea să vânture/898.

ARMÁNÍ vb. IV tranz. AMD, h. 319 MN; GD/TI și rar Cț „a treiera la arie, la a r m a n 2°”.

– var. **hărmăní** vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 319 MN; GD; AFLR/prin TI.

ARMĂSĂR s. m., pl. *armăsări* 1° AMD, h. 657/prin Bz și rar Br, II „lambă la căruță”; cf. a j u t ó r 10°...

2° AMD/rar Cț „cui care ține c a n t a r u l pe cracii căruței”.

3° AMD, Pl. 166/rar Bz „lemn pe care stă așezată p o d o i m a (la moară)”; cf. b â l v á n ¹ 1°, b o n d ó c 4°, c u r m e - z í ș ² 15°, g r í n d ă 16°, j u g 6°, l u n - g ó n 4°, p ú n t e 22°, r i d i c ă t ó r 4°, s á b i e, u n d r e á ¹ 5°.

4° s. n., pl. *armăsare* AMD h. 667/rar Cț „grui, pisc la sanie”; cf. a l c á 7°...

5° var. **harmăsár** s. m., pl. *harmăsári* AFLR/rar Gr „cal mascul, necastrat”.

– var. 1° **harmăsár** s. m., pl. *harmăsári* AMD, h. 657/rar Br.

ARMĂSĂRÍ vb. IV 1° tranz. AMD/rar Tr, Gr [d. armăsar] „a fecunda”: Nu e bun *de armăsărit* iepele/835.

2° refl. AMD/rar Ag, Ot [d. catâr] „a se împerechea”.

ARMĂȘÍ v. amuși.

ARMĂTÚRĂ s. f. colect. TDM III; AFLR/rar Ot, Gr, Cl, TI „armament; arme multe”: Am fugit că n-aveam *armătúrá*. N-aveam nici *armătúrá*, n-aveam muniție... AFLR/ 881.

ARMÉTICĂ s. f. AFLR/rar Ph „aritmetică”: Cu *armética*-i cam bleg [copilul].

ARMÓNIE s. f. AFLR/rar Db, Cț „armonică”: Cânta cu *armóniie* băieții care începuse așa să mai să-nvețe/896; cf. c o a r d i ó n.

ÁRMORE v. arm 1°.

ÁRMORI v. arm 1°.

ÁRMUR v. arm 1°.

ÁRMURE v. arm 1°.

ARNĂÚT s. m., pl. *arnăuți* TDM I/rar VI „soldat mercenar, arnăut”.

ÁRNIC v. hárníc 2°.

ARNICIOÁICĂ (4 sil.) s. f. AMD/rar Cț „fir de bumbac, răsucit, de culori diferite, cu care se țes înflorituri pe covoare”.

AROÍT s. n. GM/rar Bz „acțiunea de a roi; roit”: *Aroítu* artificial e mai bun la [stupii] sistematici/731.

ARÓL s. 1° GD/prin TI, Cț „parte a unei monede, având ca semn distinctiv un vultur, considerată câștigătoare la jocul rișca”.

2° TDM II/rar Br „nume al unui joc asemănător cu rișca”: La colț era un cârd dă oameni, juca *arólu*/753.

3° var. **ariói** (2 sil) s. m., pl. *ariói* AMD, h. 442/rar Tr „uliu”; cf. b a l a b á n, b l e á n d ă, g á i e 1°, g a r ó i 2°, h u - d ú b ă, h ú l i u, h u l u b é j ă, i é r i e 1°, u d u b á i e, u d u b l é j, u d v á n, u l é t e, v u l t á n, v ú l t u r, z g a i b á n.

– var. 1° **ariól** (2 sil.) s. GD/rar TI.

ÁRPIE v. áripă 1°, 7°.

ARS adj. AMD, h. 607/rar Vn, Cl [d. pământ] „afânat”; cf. b ā l i g ā r ó s, b r ā n i ț ó s, c ā r ú n t 4°, c e n u ș ó s, c r e ț 1, f r á g e d, f u r n i c ā r ó s, g â m f á t 2°, g r ā u n ț ó s, î n f ā r â m â n ț á t, m ā l ā i ó s 1°, m ā l ā i ț ó s 1°, m ā r g e l á t, m ā r g i l ó s, m ā z ā r á t i c, m r ā n i ț ó s, n i s i p ó s, p r o ā s p ā t, r ā b u n í t 1°, s i l i ș t ó s, ș u i e ț, v ā r s á t 3°, v ā r s ā t ó r.

ARSĂTÚRĂ s. f. AO, Pl. 125/rar Dj; GM/rar Il „rest ars, lipit pe fundul vasului în care se prepară mâncare, urdă, săpun etc.; arsură”; cf. a r s í m e.

ARSÍME s. f. GO/rar Dj „rest ars, lipit pe fundul vasului în care se prepară mâncare, săpun etc.”; cf. a r s ă t ú r ă.

ARSOÁRE s. f., pl. *arsóri* AO, h. 133/rar Mh; AMD, h. 99/rar Vn „fierbin-teală, febră”; cf. a p r i n d e r e 1° ...

ARSÚRĂ s. f., pl. *arsúri* 1° AO, h. 133/rar Mh; AMD, h. 99/prin Ph, Vn, Bz, Il, Cț și rar Db, Br, Cl, Tl [mai ales la pl.] „febră, temperatură”; cf. a p r i n d e r e 1° ...

2° AO, h. 128/rar Dj „bubuliță (albicioasă) care se face în jurul locului vaccinat”.

3° AO, h. 75/rar Gj [la pl.] „bubulițe albicioase, molipsitoare, care apar în colțurile gurii la oameni; zăbale”; cf. a b ú b ă 2° ...

ARȘÉU s. n., pl. *arșéie* AO, h. 463/rar Gj „cazma”; cf. c a z m á 4°, d e s f u n d ă t o á r e, h â r l é t e, h â r l é ț 1°, s ă p ă t o á r e.

– var. *hârșéu* s. n., pl. *hârșéie* AMD, h. 339/prin Ag.

ARȘÍN s. n., pl. *arșine* 1° GM/rar Il; AMD; GD/prin Tl, Cț „scul (de borangic)”; cf. c h e l é p, c h i l í m 2°, d u l á p 7°, m o t o v é l n i c 2°, r o á t ă 3°, t r ă s ú r ă 2°.

2° GD/rar Cț „unealtă pentru măsurat lungimi (mai ales în tâmplărie) de aproximativ 0,80 m, formată din segmente (de lemn sau de metal)”.

3° GD/rar Tl „marginea de sus a sobei”.

– var. 1° *arșine* s. m., pl. *arșini* TDM III/rar Cl.

ARȘÍNE v. arșín 1°.

ARȘÍTA, cu ~ loc. adv. GD/rar Cț [la jocul de-a v-ați ascunselea, în opoziție cu prinsă sau cu văzută] „mod de a marca descoperirea jucătorului ascuns, prin simpla atingere cu mâna”.

– var. *arșița*, cu ~ loc. adv. GD/rar Cț.

ARȘÍTA v. arșița.

ART v. hart.

ARTÁN v. hartán.

ARTĂNĂȘ s. n., pl. *artănășe* GM/ rar Tr dim. de la *artan*.

ARTEÁ s. f., pl. *artéle* AMD, h. 53/rar Tr, Gr, Il „vas sanguin; arteră”; cf. v ă n ă 2°.

ARTELERÍST v. altileríst.

ARTÉLNIC s. m. GM/rar Tr „magaziner într-o unitate militară”.

ARTERÁ vb. I refl. GD/rar Cț „a se altera”.

ARTÍ v. hartí.

ARTĂR¹ s. m., pl. *artári* 1° AO, h. 722–724/prin Gj, Mh și s. n., pl. *artăre*/rar Gj, Mh „stinghie fixată în partea de sus a brațelor războiului, pe care se așază bețele de care se atâră ștele (și vătalele)”; cf. a j u t ó r 14° ...

2° AO, h. 773/rar Mh „lemn așezat orizontal, pe două furci, de care se agață căldarea la foc (la stână)”; cf. b ă d ă r ă u, b ă l c ú ș ă, c á p r ă 11°, c i o b ă r n e á c, c r ă c ă n ă r, c ú l m e 8°, c ú m p ă n ă 8°, c u r m e z í ș 2 12°, d o r ă n g ă 2°, f ă c ă l é ț 3°, f i e r ă r, g r í n d ă 6°, l u n g 3°, p i c i ó r 6°, p r ă j í n ă 3°, p ú n t e 7°, s ă r c é r 3°, s l é m n ă 2°, t ă r b ă c ă 3°, u r z ă r 2°, u s c ă t o á r e 4°, z ă v o d ă r 1°.

ARTĂR² s. m. AMD, Pl. 100/rar Vl „roi de albine provenit dintr-un stup reprezentând, la rândul său, un roi din aceeași vară; paroi”; cf. a j u t ó r 16° ...

ARTĂR³ s. n. AFLR/rar Db „arțag”.

ARTĂGANA s. f. art. GO/rar Vl „numele unui dans popular; hațegana”.

ARUIĂ vb. I AO, h. 134/rar Gj „a aiura, a delira”; cf. bäl m ä j i, buiguí, cioní, devíá, diará, golgozí, încólo 4°, lăscotí, lăncotí 1°, lozí, lutuí 2°, neiúrea, palavrá, pälăí, polo-moti, zănotí, zoni 1°.

– var. aierusá vb. I AMD, h. 100/rar Ot; airusí vb. IV AMD/rar Ag; ariurá vb. I AO, h. 134/rar Gj.

ARUNCĂ vb. I 1° AO, h. 599; GO/rar Ot; AMD, h. 625, 626; GM/prin Tr și rar Db, Gr, If, Cl [d. porumb] „a da pui, a face copili”: Când *să-i arúnce* lui tufa, îl mai tăia [porumbul] sau mai copileam GM/868; cf. a zdăí, cățelá 2°, ceatalá, copilí 1°, îmbutúrugi, împuiá 1°, încățelá 2°, încopilí, înnoi, înscăună, învoltá 1°, lăstări 1°, legá 5°, odrăslí 1°, puí 1°, rod 3°, scăună 1°, tufí.

2° AO, h. 601; 658; AFLR/prin Dj, Ot; AMD, h. 626, 627; Pl. 64–65; GM; TDM III/Tr, prin Ot, Gr și rar Ag, If [d. plante] „a începe să dea rod; a lega”: Al doilea an [vița] *aruncă* și ea puțin struguri. Nu mulți, doi-trei struguri *aruncă*, dă mâncare. Și al treilea an *aruncă* mai mulți GM/801; cf. băgá 1°, da 1°, gîngie 2°, intrá 1°, îngingíá, legătúră 3°, lepădá 3°, 4°, porní 2°, púne 6°, rod 1 2°, spoí 3°, urzí 8°, vărsá 5°, zămislí 1°, zvârlí 2°.

3° AFLR/rar Ot [d. ape curgătoare] „a inunda, a (se) revărsa”: Oltețu mai *aruncă* apă, îneacă și pământuri/934; cf. borí 2°, inundá, vărsá 1°.

4° AO, h. 195/rar Gj; AMD, h. 176; 178, 179/rar Db, Tr, Gr „a tencui”; cf. băgá 3°, bolovăni 5°, drișcuí 2°, ghionti, izbí, îmboldí 1°, încărcá 1°, închegá 1°, înfundá 1°, înghiontări, înghiontí 1°, olí, rasól 1°, rasolí, șomoiogí, tencuí 2°, trântí 1°.

5° AO, h. 54/rar Mh „a vomita”; cf. borí 1°, lepădá 6°, vomitá.

6° în expr. a aruncă óchiul AMD, h. 18/rar Cl „a se uita cu coada ochiului, pe furis”; cf. chiordí, ghioálda, ochi 3°, ochi 4°, șerpéște.

7° refl. AMD/rar Tl „a semăna cu cineva din familie (la înfățișare sau la fire)”: *S-aruncă* și al nouălea neam/882; cf. însemná 2°.

8° refl. AFLR/rar Ag „a se repartiza (uniform)”: Să făcea brânza și pe urmă să cântărea, să făcea socoteala și *să aruncă* pe vitili care era cu lapte/676.

9° în expr. a aruncă motive AFLR/rar Dj „a invoca motive; a da vina”: El a căutat *să arúnce motive* că băiatu a fost vinovat/972.

ARUNCĂȚI adj. pl. AMD, Pl. 64–65/rar Ot [d. struguri] „rodiți în primii ani; obținuți din aruncătura 1°”; cf. stropítă.

ARUNCĂTOÁRE s. f., pl. *aruncătóri* GO/rar Gj „furcă de lemn (cu coada lungă) utilizată la aruncat fânul în căpiță sau în căruță”; cf. furchéci, țápár.

ARUNCATÚRA s. f., pl. *aruncătúri* 1° AMD, Pl. 64–65/rar Il, Cț „rod la vița de vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare”; cf. agurídă 3°...

2° AO, h. 334/rar Gj; AMD, h. 410; 545/rar Vl, Gr, Cl „îngrămădire de nisip, pietriș, lemne etc., formată la gura sau la cotitura unei ape revărsate; aluviune, viitură”; cf. alimán...

3° AMD, h. 176; 178/rar Db, Gr „tencuială aruncată pe pereții casei”; cf. izbitúră, îmboldeálă 2°, încărcătúră 1°, înfundătúră 2°, rasól 1°, trântéálă 1°.

4° GM/rar Tr, Gr „grămadă formată prin aruncarea știuleților în timpul culesului”: Când era ploi și nu puteam să-l culegem [porumbul], să-l aruncăm pă loc, să-l facem *aruncătúră*, îl culegeam în coșuri. S-aruncă nu risipit așa [...] aruncam până puteam cu mâna așa s-aruncăm, pă urmă treceam dă *aruncătúra* aia, mai aruncam în alta/825.

ARVÁT¹ s. m., pl. *arváti* AMD/rar II „soi de pește mic; oblete, avat”; cf. a r v ă ț ó i, b ă l ă i ț ă, l ă n t ă ț 2°, l ă t ă n e ă ț ă, o b l ă ț, o c l e ă n, s o r e ă s c ă, s o r e ă ț ă².

– var. **avázi** s. m. pl. AMD/rar Br.

ARVÁT² s. m., pl. *arváti* GM/rar Ag, Ph „persoană aparținând unei populații migratoare”: Pă vremuri, când cu *arváti*, când a... *arváti* și cu turcii, [localnicii] s-a bătut și-a fugit aici în munți/677.

ARVĂTEĂNCĂ s. f. AO/963 „femeie din localitatea Arvătești”.

ARVĂȚÓI s. m. GD/rar Cț „soi de pește; oblete, avat”; cf. a r v ă t¹...

ARVENTÍST s. m., pl. *arventiști* AMD/rar Vn „adventist”.

ARZĂȚURĂ s. f., pl. *arzățuri* AMD, h. 99/rar Bz, Cl „febră, fierbințală”; cf. a p r i n d e r e 1°...

ARZÍ v. árde 2°.

ARZİNTE adj. invar. AMD, h. 473; GM/Tr, prin Gr și rar Ag, Db, Ot „fierbinte, clocotit”: Mălăiu opărit îl iei la mestecat cu făcălețu, că te arde terciu dacă... la mână, că-i *arzinte* GM/829; cf. f i e r b ă n t e, f i e r t¹ 1°, f r i p t¹ 1°, î n f i e b ă n t.

ARZIȘOĂRĂ adj. f. AMD, Pl. 149/rar Tr [d. brînză] „care pișcă la limbă; iute”; cf. á c r u 2°...

ARZÓI s. n. AMD, Pl. 144/prin Gr și rar Tr „mâncare din lapte amestecat cu mămăligă fierbinte”.

ASÁLT s. n. AFLR/rar Br „salt”: Eu făceam un *asált*, el cu tunu după mine, poc! eu făceam un *asált*, iar fugeam până când l-am înșelat/753.

ASĂLTĂ v. săltă 3°.

ASCÚNS, pe ~ loc. adv. AMD, h. 18/rar Gr [d. modul de a privi] „cu coada ochiului”; cf. c h i o ă r d a 1°, c h i o n d o r ă ș, c h i o r d í ș 2°, c h i o r é ș t e 1°, c h i o r m ă c, c u r m e z í ș¹ 1°, d ă u a 3°, d ă u ă 2°, d u ș m ă n ă ș t e, f u r í ș 1°, g e ă n ă 3°, h o ț ă ș t e, î n c o n d r ă t, p i e z 4°, p o n c í ș 2°.

ASCÚNSA s. f. art. 1° AFLR/rar Gj; GM/rar Vn, Tr; GD/rar Cț „numele jocului de copii de-a v-ați ascunselea”: Ne jucăm pitulușu sau *ascúnsa* AFLR/943; cf. a j u m í t a...

2° var. **ascúnsul** s. n. art., ~ *bățului* GM/rar Vn „numele unui joc de copii (asemănător cu *pietricica* 3°).

– var. 1° **ascúnsea**, *de-a baba* ~ loc. subst. GD/rar Cț; **ascúnselea**, *de-a m-* loc. subst. GM/rar Br.

ASCUNȘÁT adj. GO/rar Vl „ascuns”: El, șarpele, era *ascunșát* cu... așa culcat, făcut cocoloș/917.

ASCUNȘĂRII, fâța ~ s. compus GM/rar Vn „numele jocului de copii de-a v-ați ascunselea”; cf. a j u m í t a...

ASCÚNSEA v. ascúnsa 1°.

ASCÚNSELEA v. ascúnsa 1°.

ASCÚNSUL v. ascúnsa 2°.

ASCUȚÍ vb. IV 1° refl. AO, Pl. 87/rar Gj [d. fir, la tors] „a se răsuci și a deveni subțire”.

2° tranz., ind. prez. 3 sg. *ascuțéște* AFLR/rar Cț „a face mai tăioasă lama unei unelte”.

ASCUȚÍT adj., ardéi ~ v. ardéi 4°.

ASEMENÁRE s. f. AFLR/rar Ag „înfățișare, aspect fizic (plăcut)”: Am și *asemenáre* să umblu!/685; cf. p i e l i ț ă 4°, s a b ă ș 1°.

ASFALTUÍT adj. GO/rar Vl „asfaltat”.

– var. **sfalțuit** adj., f. *sfalțuită* GO/rar Dj.

ASÍN s. m., pl. *asíni* AMD, h. 269/rar Ph „catâr”; cf. c a t ă r ó i, m i s t r i s ó n.

ASÍNA s. f., pl. *asíne* AMD, h. 269/rar Ph „catârcă”; cf. c a t ă r ă, c a t ă r c i, c a t ă r e ă ț ă, c a t ă r í ț ă, c a t ă r o ă i c ă, i ă p ă 1°, m i s t r i s o ă n ă.

ÁSMĂ s. f. AMD, h. 62/prin Tr, Cț și rar Bz, Gr, Il, Tl „astm”; cf. a s t u p ă r e, a s t u p ă t ă r ă, b r o n ș ă r ă, h ă m ă t ă r ă, h ă m u ș e ă l ă, î n e c 1°, î n e c ă c i ú n e, î n e c ă t ă r ă 1°, î n h ă m ă t ă r ă, n ă d ú h, p ă s 2°, r ă p c i ú g ă¹ 3°, s u s p í n, t ă r n a f ă s 2°, t ă r n a h ă t, z ă p ă t.

– var. **ázimă** s. f. AMD, h. 62/rar Bz, Cl; **azmá** s. f./rar Tr; **ázmă** s. f./Ph, Tr, prin Db, Gr, Il, Cț și rar Ag, Bz, Cl; **hazm** s. n. GD /rar Tl; **házmă** s. f. AMD; GM/rar Ph, Tr, Cl; **iázmă** s. f. AO, h. 96/rar Mh; AMD/rar Ph.

ASMUȚÍT adj. AMD, h. 156/rar Tr „ametiț de băutură; cherchelit”; cf. a b Ț i - g u í t...

ASPIRÍNĂ s. f., pl. *aspiríne* AMD, h. 98/rar Ph, Gr; *aspirínul*/rar Cț „pastilă, tabletă”; cf. b o á b ă 2°, b o b o l ó i 3°, b o m b o á n ă 1°, b u l í n ă, b u m b 3°, d r a j í l ă, g o g o á ș ă 14°, g o g o l ó i 6°, h a p, n á s t u r e 1°, n á s t u r é l 1°, n e - v r á l g i c, p a s t e á, p i r ú l ă, r o t í ț ă 5°, t ú r t ă 10°.

ASPRESÓR s. n., pl. *aspresoáre* GM/rar Tr „aspesor”.

ÁSTA pron. dem. f./adj. dem. f. AMD, Pl. 45*; TDO; AFLR/crt.; AMD, Pl. 32; TDM I–III; AFLR/crt. „aceasta”: Mi-am rupt mâna *ásta* TDO/920. Hai în pețât la *ásta* TDM I/777. Pune *ástea* sus, când o cere taica, să-i dai id./690. *Áste* două femei [sunt mai înalte] AMD/768. *Áște* să fac, am văzut și pin București am văzut puțuri din *áște* [...] *áște* americane TDO/919. Mai demult nu era mașini d-*ástilă* GM/697. Și *héstea*, vinetele, iară le așezăm cu moare AFLR/943; cf. a c é ș t e a.

– pl. *ástea* AMD, Pl. 45*/rar Vl, Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 32–33; TDM I–III; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin If și rar Gl, Ot; *áste* AMD/rar Ag, Ph; *ástea* AMD, Pl. 45*; AFLR/rar Vl, Mh; AMD, TDM I–III; AFLR/Ag, Ot, Cț, prin Tl și rar Vl, Db, Vn, Gr; *éstea* AMD, Pl. 45*; TDO/Vl și rar Gj; AFLR/prin Vl și rar Ag; *ástea* AMD, Pl. 45*; TDO; AFLR/rar Vl, Mh, Ot; AMD; AFLR/rar Ag, Tr; *ástea* AMD, Pl. 45*; TDO; AFLR/Mh, Dj, Ot, prin Gj și rar Vl; AMD; AFLR/rar Db, Ot, Tl; *áste* AMD /rar Vl; *éstea* AFLR/rar Vl.

– var. **ástelea** pron. dem. f. pl. AMD, Pl. 32–33; GM; AFLR/rar Db, Vn, Br, Tl, Cț; **ástelea** pron. dem. f. pl. AFLR/rar Tl; **éstelea** pron. dem. f. pl. *id.*/rar Vn; **éștilea** pron. dem. f. pl. *ibid.*/rar Vn; **héstea** pron. dem. f. pl. *ibid.*/rar Gj.

ASTABILĂ vb. I refl. GM/rar Db „a se stabili, a se așeza”: [Cloșca] să duce la cuib și *să astabilăză*/791; cf. a l i v ă n í 2°...

ASTALÁNT v. *ástalánt*.

ASTÁR s. n. GD/prin Tl „căptușeală la haine”; cf. î m b r ă c ă t ú r ă 2°.

ASTĂRĂ adv. AFLR/rar Mh; Tr „astă-seară, deseară”.

ASTĂREÁLĂ s. f. AMD, h. 192, 193/prin Db și rar If „astereală la casă”.

– var. **stăreálă** s. f. AMD, h. 193/rar Ph.

ASTĂRÍ vb. IV refl. pas. AMD; GM/rar Db, Gr „a (se) bate a s t ă r e a l ă”.

– var. **asterí** vb. IV tranz. GM/rar Gr.

ASTELÁTĂ adj. f. GM/rar Ot [d. grapă] „cu dinții dispuși în formă de stea; stelată”.

ÁSTELEA v. *ásta*.

ASTERÍ v. *astări*.

ASTRAGÁN s. n. 1° AMD, Pl. 129–130; 152–153; 160–161/Tr și rar Ag, Db, Br, Ot, Il „rasă de oi cu lâna scurtă și creată; astrahan”.

2° *astragână* s. /adj. f., pl. *astragá-ne* AMD, Pl. 129–130; 152–153; 160–161/ prin Tr, Cl, Il și rar Ag, Ot, Gr, If, Tl, Cț „(oaie) din rasa astrahan”.

– var. **astrăgán** 1° s. AO, h. 799/rar Dj; AFLR/rar Db; 2° *astrăgână* s. /adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Tr; **astrăgár** adj., pl. *astrăgári* 2° GM/rar Ot.

ASTRĂGÁN v. *astragan* 1°, 2°.

ASTRĂGÁR v. *astragan* 2°.

ASTRĂGĂNÓS adj. AMD, h. 22/rar Ot [d. firul de păr] „cret; ondulat”; cf. c â r - c e í t 1°, c â r c i o r 1°, c â r l ă o n ț á t 1°, c i u f u l u í t, i n e l ó s, î n c â r c i o r á t, î n c â r l i o m b á t 1°, î n c â r l i o n ț á t, o n d o l á t 1°, t a l á z e, z b â r l o n g á t, z b â r l ó s.

ASTRÂNGE vb. III tranz. și refl. AO, h. 952; TDO; AFLR/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj; GM; TDM I-III/rar Ag, Ph, Vn, Tr „a (se) strânge, a (se) aduna”: Când să-ncheagă [laptele] bine, îl spargi puțin, pe urmă *astrînz*, îl pui într-o strecurătoare AFLR/937. [Grâul] *l-astrîngem* cu lopata lângă strejer TDO/959. [Cașul] îl punem din crintă într-o sidilă, îl acopere bine cu sidila, *l-astrînge* și dup-aceea pune o greutate mai mică pă el TDM I/682; cf. a d u n á 4°.

– var. *astrângeá* vb. II TDO/rar Mh.

ASTRÂNGEÁ v. *astrânge*.

ASTRECURÁ v. *strecurá* 2°.

ASTRICÁ v. *astrucá* 1°.

ASTRIUCÁ v. *astrucá* 2°, 3°.

ASTRUCÁ vb. I 1° tranz. și refl. AO, h. 206; 212; 382; TDO/Mh și prin Gj „a (se) acoperi, a (se) înveli, a (se) astupa”: [Boabele de porumb] le semănăm, le *astrucám* și, după ce le-am *astrucát*, lăsăm TDO/914. *Mă astruc* cu pătura AO, h. 382/942. Casă *astrucátă* cu țiglă AO, h. 212/940; cf. a c o p e r í...

2° refl. GM/rar Bz „a se adăposti”: Când omu e gata cu casa, ne *astrucám* ea acolo GM/743; cf. a c i o i á.

3° var. *astriucá* (3 sil.) vb. I refl. AFLR/rar Bz „a se pune în siguranță; a se asigura”: Ne *astrucám* de iarnă cu nutrețu AFLR/743.

– var. *astricá* vb. I tranz. 1° AFLR/rar Gj, Mh; *astriucá* (3 sil.) vb. I refl. 2° GM/rar Bz.

ASTRUCĂMĂNT s. n., pl. *astrucămánturi* AO/h. 206/rar Mh „acoperiș (la casă)”; cf. a c o p e r í ș 1°...

ASTUPÁRE s. f. AO, h. 96/rar Dj „astm, năduf”; cf. á s m á...

ASTUPÁT adj. AMD, h. 71/rar Br „constipat”; cf. c o s t i p á t, i n t o c s i c á t, î m p i e t r á t 6°, î n c á r c á t 2°, î n c h í s 1°, î n c o s t i p á t, î n f u n d á t 1°, o p r í t, s t r â n s, s t r i c á t 3°, z á p r í t.

ASTUPĂTÚRĂ s. f. AO, h. 96/prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, h. 62; GM/Ot, Tr, prin Ag, Db și rar Gr „astm, năduf”; cf. á s m á...

ASTUPÚȘ s. n., pl. *astupúșuri* 1° AO, Pl. 31/rar Dj; *astupúșel*/rar Mh „dop la un recipient (din sticlă)”; cf. d o á p e, p l ú t á 2°.

2° AO, Pl. 130/rar Gj „bucată de lemn care se pune în gaura pietrii zăcatoare (la moara de apă), pentru a opri căderea grăunțelor sau a făinii la măcinat”; cf. g â n j é u 5°, g â t 5°, l á g ä r 4°, m ä i ú c 5°, p ä r p ä r í ț ä 2°.

3° AMD, h. 545/rar Cl „stavilă, baraj împotriva viiturilor”: Să pune stavilă, ca un fel dă *astupúș*/832; cf. b a l h ó i, n ä s á d ä 1°.

ASUDÁ vb. I intrans. 1° ind. prez. 1 sg. *asudéz* AO, h. 100/rar Dj; AMD, h. 66/rar Ag, Db, Ph, Bz „a transpira”; cf. î n ä d u ș í 1°, n ä p l ä í 2°, t r a n s p i r á, t r é c e 1°.

2° var. *sudá* vb. I intrans., ind. prez. 3 sg. *sudeáză* AO, h. 52/rar Dj [d. nas] „a curge (când este omul răcit)”; cf. m u c i g ä í, m u c i o ș á, m u c u í, m u s t í 1 2°.

– var. 1° *sudá* vb. I intrans., ind. prez. 1 sg. *sudéz* AO, h. 100/prin Mh și rar Gj, Dj; AMD, h. 66; GM; TDM III; AFLR/rar Ag, Ot, Gr și refl. AO/rar Dj.

ASUDEÁLĂ s. f. AO, h. 99/rar Gj „transpirație”; cf. a s u d o á r e, î n ä d u ș é a l ä 2°, n ä p l ä i, n ä p l ä i á l ä 3°, s ú d u l.

ASUDOÁRE s. f. AMD, h. 65/rar Ct „sudoare, transpirație”; cf. a s u d e á l ä...

ASUMUȚÍ v. *sumuțí*.

ASÚPRA prep. 1° TDM I/rar Ag; AFLR/rar Ct „în partea de sus; deasupra”: S-a lăsat vitile *asupra* unei vâltori TDM I/684. Aburu ăla de la mâncare zice că se duce *asupra* mortului AFLR/892.

2° AFLR/rar Vl; TDM I; AFLR/rar Ag, Ot [cu val. temp.] „cătrefe, spre”: *Asupra* tomnii îi dăm dovreac [porcului]

AFLR/902. Veneam dă la muncă [...] și terminasem, era *asupra* sării TDM I/684.

3° TDO; AFLR /rar Gj, Dj „contra, împotriva”: Armata a plecat *asupra* țăranilor AFLR/942. S-a hotărât să se revolte *asupra* lor TDO/989.

4° AMD, h. 156/prin II și rar Tr, Cl, If, Cț „sub influența”: E așa: nu te da, nu te lăsa, *asupra* chefului/850.

ASUPRÍ vb. IV GM/rar Ag, Db, Tr „a copleși, a cuprinde, a năpădi”: Și-i bat eu [pe copii], da așa când *masuprêște* prea rău, dă nu mai pot/786. Și pe urmă, când *lasuprít* de-a copt apendicita, s-a dus și n-a mai vrut doctoru să-i mai facă [operație]/782; cf. în năpădi¹, întări, năvădi², picior³, picni, pridi¹, surutí.

ASURDÍ vb. IV, ind. prez. I sg. *asúrd* AMD, h. 23/rar If, Tl „a deveni surd; a asurzi”; cf. în surz¹, surdá, tauz¹.

AȘA-LĂ adv. AFLR/rar Gj „așa uite; în felul acesta”.

AȘCANĂ s. f., pl. *așcanăli* AMD, h. 170/rar Tl „căsuță sărăcăcioasă”; cf. b o r d é i⁵, bujdúlă, coșăriță, repegă.

AȘCHITĂ s. f. AO, h. 221/rar Vl dim. de la *așchie*; cf.ășchioáre.

AȘEZĂ vb. I 1° a ~ núnța AO, h. 174/rar Vl; AMD, h. 153/rar Ag; a ~ de núnță AMD, h. 154; TDM I/rar Vl; a ~ logónđa AMD, h. 153/rar Ag, Db „a face logodnă”: *Au așezát núnța*, nu să spune logonă AO/928. Și s-a dus mămica și cu încă niște rude d-ale noastre, joi sara, și duminic-au venit ei, și *am așezát dă núnță* TDM I/683; cf. foáie¹, logodí, logónďă⁸, toc m í³.

2° a ~ núnța AO, h. 174/rar Ot; TDM I, II/rar Db, Ot „a stabili condițiile și data nunții”: [La logodnă] *așezără núnța* peste o lună AO/932. Să ducea și-și băga rumânu lăutarii și-*așezá núnța* la o săptămână sau la două sau când era ea gata TDM I/769.

3° refl., ind. prez. I sg. *mă așéd* AFLR/rar Bz „a se pune pe scaun”.

AȘEZÁT s. n. GM/rar Bz, Ot, Tr; ~ de núnță AMD, h. 154/rar Ot „înțelegere în vederea căsătoriei; logodnă”: Pă urmă venea cu *așezátu* [...] cu băutură, cu mâncare, venea la socri acolo la fată GM/806; cf. așezământ, așezătoáre, beutúră², căsătorie¹, ceaíz¹, croiálă, cumetrie, foáie¹, grăitorie, împăcăciúne¹, împetăn², împeteálă, înțelegere, înțelés, legământ, logodanie, logodeálă, logodire, logodit, logónďă¹, logóndică, miresie², mireșít, pețitorie, vorbíre.

AȘEZĂMÁNT s. n. AMD, h. 154; GM; TDM II/rar Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Gr; ~ de núnță AO, h. 174/rar Ot „înțelegere în vederea căsătoriei; logodnă”: Am plecat acasă la el, am făcut *așezământ* cu lăutari GM/799; cf. așezát...

AȘEZĂTOÁRE s. f. AMD, h. 154/rar Db „înțelegere în vederea căsătoriei; logodnă”; cf. așezát...

AȘEZĂTÚRĂ s. f., pl. *așezătúri* AMD, h. 540/rar Vn „adâncitură a unui teren; vale adâncă”: Vale este *așezătúra* din jos/721; cf. ceaír², hoáncă, jápșă³, táiniță², vále², válceá¹, zăpódie.

AȘFALTÁRE s. f. AFLR/rar Bz „asfaltare”.

ÁȘTE, ~ zíua v. zi¹.

AȘTEÁMĂ v. așteámăt.

AȘTEÁMÁT (3 sil.), cu ~ loc. adv. TDM III/rar Tr „fără grabă, pas cu pas; pe furis; tiptil”: Am mers cu *așteámăt* după ei o bucată bună [de drum]/804. Merge *așteámă*, nu să silește AMD/835; cf. íncetuné¹³, meréu⁴.

– var. așteámă (3 sil.) adv. AMD; GM/rar Gr.

AȘTERNE vb. III 1° AO, h. 902/rar Dj „a așeza netezind (o hârtie), a netezi”; cf. dezbetí, drége¹, firțeli, limpezí², potriví.

2° var. *șterne* vb. III AFLR/rar Mh „a pregăti patul pentru culcare”; cf. *înfrunzări*.

AȘTERNÛT s. n., pl. *așternături* 1° AO, h. 244/rar Mh, Dj; AMD, h. 232/prin Ot și rar Vn, Br, Tr; *așternute* AO; TDO/prin Dj și rar Mh, Tr; AMD/rar Ot, Tr „pătură, țol”: [Lâna] o toarcem și facem și covoare, facem și *așternute*... de pat TDO/978; cf. *chilim* 1°, *cioltăr* 1°, *macát* 2°, *procoviță*, *sárică* 2°, *túhăt*, *velință* 2°.

2° pl. *așternute* AO, h. 624/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 627/rar Db, Ph, Ot, Tr, Cț „așternuturi sub claia de fân”; cf. *cur* 2°, *dușumeá* 2°, *pat* 2°, *pátú* 2°, *píuă* 7°, *pod* 18°, *podeá* 2°, *podéț*, *pódină* 4°, *podisór* 2°, *postament* 1°, *strat* 6°, *tálpă* 19°, *tópcă* 3°, *tóriște* 6°, *treasc* 2°, *tureátcă* 4°, *vátră* 15°.

3° TDM II/rar Ph „podul căruței”: Care era mai dăștept ascundea banii *pă așternutu căruții*/701; cf. *blână* 4°, *dric* 5°, *dușumeá* 1°, *grátár* 7°, *pat* 12°, *pod* 2°, *podeá* 1°, *pódină* 3°, *pomóșină*, *tron* 4°.

4° ~ *de măsă* AMD, h. 225/rar Ag „față de masă”; cf. *făță* 4°, *foáie* 6°, *masái*, *măsă* 3°, *măsáre*, *măsárită*, *mesálă*, *pânzátúră*, *závádá* 7°.

AȘTILÁLTE v. *ăstălánt*.

ATÁMĂN s. m., pl. *atámeni* GD/rar Tl „șef al unei echipe de pescari”.

ATÁNS v. *aténțe* 2°.

ATÁCÁT adj., pl. *atăcăți*, f. *atăcătă* 1° AO, h. 96/rar Ot „bolnav de astm”; cf. *înhamát*.

2° ~ *de ochi* AFLR/rar Cț „chior”; cf. *beteág* 2°, *chioárbă*, *chiorpéc* 2°, *pedéstru* 3°, *ponivós* 1°.

3° AMD, h. 357; Pl. 70/rar Ag, Ot [d. fructe] „atins de o boală”.

ATĂRNÁ vb. I 1° intranz. AFLR/rar Tl „a ezita, a șovăi”: Eu nu vream să-i fac casă [...] și eu... mai *atárnám*, da nevastă-mea... nu! să facem, să facem casă/871; cf. *cârcoși*.

2° intranz. AMD; TDM III/rar Db, Tr „a lenevi (dimineața în pat); a întârzia scularea”: Când să lumina *dă ziuă*, eu *aș mai fi atárnát*, ca copilul TDM III/793.

3° a ~ *la clocít* GM/rar Db [d. găini] „a fi pe punctul de a cădea cloșcă”: Când vedem că găina nu mai ouă și *atárnă la clocít*, noi strângem ouăle/692; cf. *cădeá* 1°, *picá* 4°.

4° refl. AFLR/rar Ot „a se atașa, a se lega sufletește de ceva”: Am stătut la țară, aveam boi, aveam toate, în fine, mă formasem, *m-atárnásem* *dă gospodărie bine*/762.

ATĂRNĂTOÁRE v. *atárnător* 1 2°.

ATĂRNĂTÓR 1 s. n., pl. *atárnătoáre* 1° AO, h. 775/rar Tr; AMD, Pl. 139/rar Ot „sărciner”; cf. *agățătoare* 2°...

2° var. *atárnătoáre* s. f., pl. *atárnătoáre* AMD, Pl. 139–140; GM/ rar Ph; *atárnători* AMD/rar Ph „loc umbros unde se odihnesc oile, vitele în timpul amiezei”; cf. *bătătúra* 1°, *nimezătoáre*, *padóc* 1°, *plániște*, *tabún* 2°.

– var. 2° *tárnătoáre* s. f., pl. *tárnători* GM/ rar Ot.

ATĂRNĂTÓR 2 adj., f. *atárnătoáre*, pl. *atárnători* AMD; GM/rar Bz, Gr „leneș, delăsător”: Să duc la muncă, nu sânt *atárnător*!, muncește copiii GM/748; cf. *chiuláu*, *hârláv* 2°, *lenevós*, *lenós*, *pucios* 2°.

ATÁTÁLEA adv. GM/rar Gr „atâta”.

ATÁTÚȚA adv. AFLR/rar Gj dim. de la *atáta* („puțintel”).

ATEIÁ vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă atéi* GO/rar Mh „a se îmbrăca”; cf. *brăcă*.

ATELIERÁȘ (5 sil.) s. n. AFLR/ rar Dj dim. de la *atelier*.

ATÉNȚE 1° s. f. TDM II/rar Bz „atenție”: Acolo [în pădure] trebuie să fii cu *aténțel*/732.

2° var. *atáns* s. cu val. interj. AFLR/rar Vn „ia seama; bagă de seamă”: N-am putut să mai strig tare „*atáns!* lupu”/723.

ATENȚIONÁT adj., pl. *atenționáți*
AFLR/rar Ph „cu băgare de seamă; atent”:
Hai să mergem, da fiți *atenționáți!*, și le-am
dat și lor grijă/ 709.

ATFOCÁT v. *advocat*.

ATILERÍST v. *artilierist*.

ATÍNS adj. AO, h. 176/rar Ot „amețit
de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u i t...

ATÍNSA s. f. art. GM /rar Cl; de-a ~
loc. subst. AFLR/rar Mh „numele unui joc
de copii; leapșa”; cf. l é p c e a, l e p ș ó -
i u l, p l á t a.

– var. *atînsea* s. f. art. GM /rar Tr.

ATÍNSEA v. *atînsa*.

ATÚNCEA v. *atúnci* 2°.

ATÚNCELEA v. *atúncilea*.

ATÚNCI (3 sil.), ~ -ș a 1° adv. TDM
II, III; AFLR/rar Ag, Ph, Br, Il „atunci”:
Așa era *atúnci-ș a!*/701: cf. a t ú n c i l e a.

2° var. *atúncea*, *de* ~ loc adv. TDO/rar
Gj „apoi, pe urmă”: [Vița] o lăsăm până-și
da ea lăstariu atâta și *de-atúnca*
descopceam vița aia/913; cf. a c é e a ș i...

– var. 1° *hátunci* adv. TDM III/rar Db;
túncea adv. TDM I/rar Ot.

ATÚNCILEA adv. GM/prin Gr
„atunci”; cf. a t ú n c i 1°.

– var. *atúncelea* adv. TDM III/rar Gr.

AȚÁ vb. I tranz. GM/rar Tr „a prinde,
a apuca, a înhăța”: Pune mâna ș-o *ațáză*
[pe fată]; *ațát*-o unu d-o mână ș-unu
d-o mână/807; cf. î n h ă ț á.

AȚACÁLE s. f. pl. AMD, h. 483
MN/rar Ag „îmbrăcăminte din pânză”.

AȚÂNÁT adj., f. *ațânátă* AFLR/ rar
Ag „aninat, agățat, atârnat”: Am stat eu
acolo așa, la tufanu care era *ațínát*, tufanu
ăla cu cracă pă el/673.

AȚĂȚĂÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg.
ațățái AO, h. 898, 899/rar Dj; AMD, ch.
369/rar Cl „a ațăta (focul)”; cf. î n v â l v á,
r ă s c o l i, r ă ș c h i r á 3°, r ă v ă ș í 2 3°,
s c ă r m ă n á 3°, s t â r n í, z g ă m â í á,
z g â n d ă r á 2°.

– var. *ațățâi* vb. IV tranz., ind. prez. 1
sg. *ațățâi* AO, h. 898, 899/rar Dj, Ot.

AȚĂȚĂÍ v. *ațățâi*.

AȚIFÉRNIC s. m. AMD, h. 102/rar
Tr „acid formic”.

AÚDE vb. III, ind. prez. 1 pl. *aúdem*
AO, h. 847 MN; 848 MN/prin VI, Dj;
AMD, ch. 138/prin Ph, Bz, Br și rar VI,
Ag, Db, Tr, Cl „a auzi”.

ÁUGOST v. *agúst*.

AUGÚSTRU v. *agúst*.

AULAMÁ adv. AMD, h. 603/rar Ct
[d. modul de a ara] „de jur împrejurul
terenului, începând de la marginea
acestuia și încheind la mijloc”: *Ar aulamá*,
adică încep aratu de la marginea tarlalii și
termin la mijloc/896.

ÁULĂ v. *háulă*.

ÁULEU (3 sil.) interj. TDM II/rar Ph,
Bz „aoleu”; cf. î u, u e i.

– var. *ailéu* (3 sil.) interj. TDM II/rar
Vn; *áoileu* (3 sil.) interj. TDM II/rar Vn,
Bz, Br; *áoliu* (3 sil.) interj. TDM III/rar
Tr; *auliú* (3 sil.) interj. TDO/rar Dj; TDM
II/rar Ph; *háoilíu* (3 sil.) interj. TDM
III/rar Gr; *háoleo* (3 sil.) interj. TDM II,
III; AFLR/rar Ph, Br, Gr, Cl; *haoléu*
interj. TDM I/rar Tr; *hăoléu* interj. TDM
III/rar Gr; *háuliú* (3 sil.) interj. TDM II,
III/rar Ph, If; *íoléu* (3 sil.) interj. TDM
II/rar Br; *íuliú* (3 sil.) interj. TDM III/rar
Tr; *íuliú* (2 sil.) interj. TDO/rar VI; *oáleu*
interj. TDM III/ rar Gr; *oáliu* interj. TDM
II/rar Tr; *óileo* (2 sil.) interj. TDM II/rar
Br; *oleó* (2 sil.) interj. TDO/rar VI; *oléu*
interj. TDM III/rar Tr; *óuleo* (3 sil.) interj.
TDM III/rar Ph; *úiliú* (2 sil.) interj.
TDO/rar VI; *volé* interj. GM /rar Il.

AULÍ v. *aolí*.

AULÍCĂ v. *aolícă*.

AULIÚ v. *áuleu*.

AURÓRA s. f. art. GM/rar Cl
„numele unui soi de pătlăgele roșii”.

AUSTREÁN s. m., pl. *austréni*
AMD/745 „locuitor din partea de a u s t r u,
de sud a satului”.

AÚSTRU s. AMD; GM/rar Br, Il
„punct cardinal dinspre care bate austrul;

sud”: Bătea un vânt din soare; știi ce-n-seamnă soare? de aici din *auústru* GM/753; cf. s o á r e.

AUSVÁISURI s. n. pl. AFLR/rar Ag [în armată] „bilete de voie”.

– var. **ausváize** s. n. pl. AFLR/rar VI.

AUSVÁIZE v. **ausváisuri**.

ÁUT v. **háot** 1°, 4°.

AUTOMÁN s. m., pl. *autománi* TDM I/rar Ag „otoman”.

AÚZ s. m. AMD/rar Ct „gălăgie, larmă, zgomot”: Am făcut *auúz* ca să chem lumea în ajutor/889; cf. a l á i...

AUZÍTE, prin ~ loc. adv. GM; TDM I/rar Ph, Vn, Tr; GD/prin Ct; **după** ~ loc. adv. GM/rar Ph; AFLR/rar Ct; **pe** ~ loc. adv. AFLR/rar Bz „din auzite”: A auzit, c-a fost lucru-adevărat, că ei s-au avut bine unu cu altu [...] nu i-a văzut, da așa *pîn auzíte*, bănuieli TDM I/785.

– var. **auzitea, prin** ~ loc. adv. GM/rar Ph.

AUZÍTEA v. **auzíte**.

AVAÉT s. n., pl. *avaéturi* GM/rar Cl „corvoadă; prestație suplimentară pe moșia boierului care a arendat pământ”: *Avajét!* îți da [boierul] două hectare de pământ și la două hectare îți da un hectar dă mazăre de-o coseai, o strângeai acolo și o cărai la mașină și o treierai. Și-ți da și un hectar dă grâu dă-l secerai cu mâna/828; cf. d e f i n i t í v, p o g ó n 3°, r a c ó n t r ă, r e s f é t 1°.

– var. **avăét** s. n. TDM III/rar Cl.

AVÁL s. n., în **a-și luá** ~ AFLR/rar Ph [d. grâu] „a-și da drumul cu putere, cu avânt, a începe să crească”: După ce-l plivea, grâu *iș!* *luá avál* mai bine, creșterea [era] mai frumoasă/701; cf. d e - ș i r á 3°, m é r s u l, p l e c á 1°.

AVÁLE, în ~ loc. adv. AFLR/rar TI „în aval, la vale”.

AVALÍU s. GM/rar Gr „înclinare”: Dacă e înălțime mare [la căruța încărcată], face *avalíu* la câte-o groapă, la câte ceva,

face *avalíu* și să poate întâmpla să... răstoarne. Da dacă e pus mai larg și mai lung, vine mai în jos și nu mai are atâta *avalíu*/827.

AVÁN¹ adv. AFLR/rar Vn „tare, mult, intens, grozav”: Să ocupa *aván* cu țesutu/723.

AVÁN² s. n., pl. *aváne* AMD, h. 242/rar TI „piuliță de lemn pentru pisat usturoi”; cf. b l i d 2°, c e n á c 4°, c h e r - s á n ă, c i ó i 2°, c o v ă ț i c ă 2°, c ú p ă 5°, g ă v á n 2°, p i s ă l ă u 4°, p i s ă l ó g 3°, p i s e á 2°, p i s ó i 2°, p i s ó r n i ț ă, p í u ă 2°, p í ú ț ă, t é i c ă 3°.

AVARÍE s. f. AFLR/rar Dj „avarie, accident, stricăciune (mare)”.

AVÁZI v. **arvát**¹.

AVĂÉT v. **avaét**.

AVÁNT, în ~ loc. adv. AFLR/rar Ag „de zor, cu elan, cu entuziasm”: Să nu muncim și noi prea *în avánt*/688.

AVEÁ vb. II 1° refl. TDM I/rar Ot [d. tineri] „a se avea bine; a se curta”: Nici nu vorbisem cu el; el deja *să* mai *aveá* c-o fată dup-aici/767; cf. d i s c u t á, o c ó l 11°, s t a ¹, v o r b í.

2° în constr. **a nu ~ de** TDM I/rar Ag „a nu-i păsa; a nu interesa”: Noi *n-ávem dă* mizere, zic, *pă* sal-acoalea *să* fim și noi, *să* nu fim afară/673; cf. h a b á r, p ă s 3°, z o r ¹ 1°.

3° **a ~ putere** v. **putere** 4°.

AVÉRURI s. f. pl. AMD/rar Ot „averii”.

AVIÁȚĂ (4 sil.) s. f. AMD/rar Gr „aviație”.

AVIÓN (3 sil.) s. n. GO/rar Ot „figură la jocul de copii numit *în c l a s e*”.

AVUCÁT v. **advocat**.

AZĂVÁDĂ v. **zăvádă** 1°–5°.

AZDĂIÁLĂ s. f., pl. *azdâieli* AMD, h. 621/rar Ct „clin de pământ rămas nearat (între două brazde)”; cf. a m n á r 9°...

AZDĂÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *azdâiește* AMD, h. 625/rar Ct [d. porumb] „a înfrăți, a lăstări”; cf. a r u n c á 1°...

ÁZIMĂ¹ v. ásmă.

ÁZIMĂ² s. f., pl. *ázimi* 1° GO; AFLR/prin Gj, Mh și rar Dj „lipie, care se face mai ales la nunți, botezuri etc.”: La ursitori, îi face turtițele alea din *ázimă* de pâine AFLR/947. Încep să coacă *ázmile* de joi, pânea, *ázmile* le spunim noi, pentru nuntă TDO /945; cf. p u p ó i, t ú r t ă 1°.

2° AO, h. 233/rar Gj „foaie de aluat pentru tăitei”; cf. c ó c ă 2° 1°, f o i ț ă 1°, l i p i e 2°, p ă t u r ă 2°, p ă i n e 3°, p l ă t - c ă 2° 4°, t ă b l ă 2°, t ú r t ă 5°.

3° var. *ázmă* s. f., pl. *ázme* AO, h. 269/rar Mh „scovardă (umplută, uneori, cu brânză, varză etc.)”; cf. c h i u c h i u m e á 1°, c l ă t i t ă 2°, c o c o á e e 3°, f ó a i e 15°, g h i o z l o m e á, g h i s m ă n 2°, l ă n g o - ș ă, l i p i e 1°, m i c h i ț ă, n a l a n g ă t ă 2°, p l ă c i n c i o ă r ă, p l ă c i n t ă 3°, p r ă j i - t ú r ă 3°, s c o v ă r d ă 2°, t ú r t ă 3°, u s c ă - t ú r ă 4°, u s c ă ț e á.

– var. *ázmă* s. f., pl. *ázme* 1° AMD/rar Tr; 2° AO, h. 233/rar VI, Gj, Mh; *ázmi* 1° TDO/rar Mh.

AZIMIȘOARĂ (4 sil.) s. f. 1° GM/rar Tr dim. de la *azimă* („pâine din aluat nedospit”): Făcea *azîmîșoară* așa, pânișoară dată prin cenușă/795.

2° var. *azimșoară* s. f. AFLR/rar Dj dim. de la *azimă* 2° 1°.

AZIMȘOARĂ v. *azimșoară* 2°.

AZI-NOAPTE loc. adv. GM/rar Bz „în timpul nopții respective”: M-am băgat [în timpul războiului] p ă n e ș t e r ă d ă c i n i d e s a l c i e, s u b m a l u S i r e t u l u i ș i a c o l o a m s t a t p ă n ă l a d o u ă ș p e a z - n ă p t e, p ă r ă d ă c i n i / 7 5 0.

AZMĂ v. ásmă.

AZMÁN s. m., pl. *azmáni* 1° AMD, Pl. 67/rar Tl „coardă bătrână (la vița de vie) lăsată să crească mare și să se întindă”.

2° var. *ciozmáni* s. m. pl. AO, h. 708/rar VI „(fire de) cânepă de toamnă (cu tulpină groasă) pentru sâmantă”; cf. b o t o á - s ă, c â n i p ó i, h â l d ă n, h o l d ă n c ă, n ă r ó d 3°, t ă ú n e 3°, v ă l ú g 11°.

ÁZMĂ¹ v. ásmă.

ÁZMĂ² v. *ázimă* 1°–3°.

AZMĂNÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, Pl. 67–68/prin Tl. „a (se) tăia corzile lungi (a z m a n i i) de la vița de vie, pentru a se forma mai multe, în vederea obținerii unei bolte”.

AZMÜRTE v. *amurți* 1°.

AZOTÁTURI s. n. pl. AMD, h. 305; GM/rar Ot, Il „îngrășămintă cu azot, azotați”.

AZOTÉHNIC adj., inginer ~ AMD, h. 325/rar Ph „inginer zootehnic”.

AZVÂRLĂ v. *azvârlí*.

AZVÂRLÍ vb. IV, ind. prez. 1 sg. *azvârlu* AMD, ch. 356/prin VI, Ag și rar Ph, Bz, Cl; *azvârlíu*/rar Ag „a arunca”; cf. a z v â r l í t a, z b u r ă t u r í, z v â r l í 1°, z v â r l í t a.

– var. *azvârlá* vb. I, ind. prez. 3 sg. *azvârlă* AMD, ch. 356/rar VI, Ph, Ot, Tr, If, Gr, Il; 1 pl. *azvârlăm*/rar Tr.

AZVÂRLÍTA, a ~ loc. adv., în *a da* ~ ~ AMD, ch. 356/rar Tr; *de-a* ~ loc. adv., în *a da* ~ ~ /rar Db „a arunca”; cf. a z v â r l i . .

Ă

ĂBÍ v. *abí*.

ĂIS v. *hais* 1°.

ĂIT v. *hăţ* 1°.

ĂL 1° adj. dem./art. adj., pl. *ăi*, f. *a*, pl. *ăle* AMD, Pl. 43*; TDO; AFLR/VI, Gj, Dj, Ot, prin Mh și rar Tr; AMD, Pl. 28-30; TDM I-III; AFLR/crt. „cel”: Zmeul *ăl* bătrân AFLR/997. Alegeam d-o parte [oile] *ăle* cu miei, *ăle* care le mulgem dă altă parte TDM I/674. Ş-ala *al* alb nu face sămânţă TDO/919. Ficaţii porcului... îi tocăm în matele *ăle* groase *ibid.*/966. Eu n-aveam rochii d-*ăle* bune TDM II/711; **ăl puţin** loc. adv. TDM I/rar Ot „cel puţin, măcar”: Pă mine socru-meu nu m-a ajutat c-un țăruş, ute, să-l bată și el [...] ori să-i dea și lui [= soțului], fraților, *ăl puţin* o lingură/ 760; cf. *î n c á i*.

2° var. *al* pron. dem./adj. dem., pl. *ai* AMD, Pl. 44*/rar Mh, Dj, f. *a* AMD, Pl. 45*/rar VI, pl. *ăle* AMD, Pl. 32/rar Ag, Ph, Gr „aceea”; cf. *á i a*.

- var. 1° *al* adj. dem./art. adj. dem., pl. *ai*, f. *a*, pl. *ăle* AMD, Pl. 43*; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, prin VI și rar Ot; AMD, Pl. 28-30; TDM I-III; AFLR/prin VI, Ag, Db, Ph și rar II; **hăl** art. adj. AMD, Pl. 29/rar Bz.

ĂLA pron. dem./adj. dem., pl. *ăia* AMD, Pl. 44*; TDO; AFLR/crt.; AMD, Pl. 31; TDM I-III; AFLR/crt., dat. *ăluia* AMD, Pl. 45*/rar Mh „acela”: Aşa-i zicea la materialu *ăla* dânc cap, nasuc... albu [...] *ăla* subțirelu AFLR/701. *Ăla* copil a strigat cât i-a luat gura *ibid.*/728. Ce dracu-i *ăla* proţap? TDO/911. Nu dai cu *hăla* mult, că nu mai iasă [cânepa] AFLR/970. *Ăja* li să zăce grebeni; *ăja*-i facem saci, saltele, preşuri TDO/951; cf. *a c e á l a...*

- var. *ăla* pron. dem./adj. dem. AMD, Pl. 44*; TDO; AFLR/prin Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 31; TDM I-III; AFLR/prin Db, Ph, Tl și rar Gl, Bz, Gr, Cţ; pl. *ăia* AMD, Pl. 44*; TDO/rar VI, Gj, Mh, Dj; **ălă** pron. dem./adj. dem. AMD/prin Db; **hăla** pron. dem. AFLR/rar Dj; **ăla** pron. dem./adj. dem. AMD, Pl. 44*/rar Mh; AFLR/rar Ag.

ĂLĂNT v. *alalált*.

ĂLĂ v. *ăla*.

ĂLĂIŞĂ v. *hălăi*.

ĂLĂLĂNT v. *alalált*.

ĂLĂU v. *halău*.

ĂLĂLĂNTRU v. *alalált*.

ĂLBIÉR v. *albiér*.

ĂLLĂNT v. *alalált*.

ĂLLANTU v. *alalált*.

ĂLOÁT v. *aluát* 2°.

ĂRĂNĂ v. *haránă*.

ĂRĂIŞĂ v. *hălăi*.

ĂRÉTE v. *heréte*.

ĂSTA pron. dem./adj. dem., pl. *ăştia* AMD, Pl. 45*; TDO; AFLR/crt.; AMD, Pl. 32; TDM I-III; AFLR/crt.; *ăştia* AMD, Pl. 45*/rar Gj „acesta”: Dacă te mai duci la *ăsta*, eu, zice, îți dau foc la țoale TDM I/780. Mă, *ăştja* mă mănân-că pe mine TDO/960; cf. *a í s t a*.

ĂSTALĂNT pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Bz, pl. *ăştilánţi* TDM I; AFLR/rar Ph, Bz, Tr, f. *astalántă* AFLR/prin Ph; *astalánta* AFLR/rar Ph; *astălántă* TDM II/rar Ph, pl. *astilánnte* AFLR/rar Ph; *ăstelánnte* AFLR/rar Gl; *ăştălánnte* TDO/rar Ot „aceste (din doi sau mai mulți) care este mai aproape de mine (de noi), *ăstalalt*”: Călți le zicem și la *ăştilánţi* AFLR/703. Primăvara *astalánta* ne-am dus *ibid.*/720.

– var. *astalánt* pron. dem./adj. dem. AFLR/rar Vn; *ăstălánt* pron. dem./adj. dem. *id./rar* Gl; *aștilálte* pron. dem./adj. dem. f. pl. TDM I/rar Ot.

ĂSTĂLĂNT v. *ăstălánt*.

ĂSTELEA v. *ásta*.

ĂȘCHII s. f. pl. AO, h. 221, 222/VI, Mh, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, h. 207, 208/VI, Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț, prin If, Il și rar Ph, Bz, Br, Cl „așchii”; cf. *b a s c h í e* 4°, *c i o n t* 2°, *c o á j á* 1°, *c o j í ț ă*, *f l o r i c í c ă* 1°, *i r m í c* 2°, *s p l e n d e r í ț ă*, *s u r c e á* 3°, *s u r c í c ă* 1°, *ț ă n c ú ș* 4°,

ț ă n d ă r e á, *ț ă p í g ă* 2°, *ț e p e l í g ă* 3°, *ț i l i g ă r e*, *z b u r ă t ú r ă* 1°, *z g ă b ă ú ț ă*.

– var. *háșchie* s. f., pl. *háșchii* AMD, h. 207, 208/Cl, prin Vn, Br, Il și rar Vl, Db, Ph, Bz, Cț; *háșchii* AMD/rar Cl; *háscă* s. f., pl. *háșchii/rar* Bz; *háșchi/rar* Br; *iășchie* s. f., pl. *iășchii* AO, h. 221/rar Gj, Mh; *iేశchie* s. f., pl. *iేశchii* AO, h. 221; 639/Gj, Mh; *iేశtie* s. f., pl. *iేశtii* AO, h. 221/rar Gj.

ĂȘCHIOÁRE s. f. pl. AO, h. 222/rar Tr; AMD, h. 208/rar Tr, Gr dim. de la *așchie*; cf. *așchíță*.

B

BABÁICĂ (3 sil.) s. f., pl. *băbăici* GD/rar Tl „ramă la barca pescărească; vâslă”; cf. o p á c i n ă 1°.

BABALĂC s. n., pl. *babaláce* GD/rar Tl „fiecare dintre cele două cuie de lemn fixate în capetele bărcii de pescuit, pentru a o ancora și pentru a agăța năvodul”: *Babalícu* este un lemn, așa la lungime de treizeci de centimetri, care este bătut în cuie în barcă; și el are așa o căpățână care când... agăț chiostecu în el; ea are două *babalíce* barca, de celălalt *babalíc* s-agață căpăstru bărcii/879; cf. o p á c i n ă 2°.

BABÁLE s. f. pl. TDM III/rar Gr „piese cilindrice fixate pe prova vaselor sau pe cheuri, pentru legarea pripoanelor sau a cablurilor”.

BABÁNĂ s. f., pl. *babáne* AMD, h. 129; AFLR/rar Cț; *băbáni* AMD/rar Tl „oaie foarte bătrână (care nu mai e bună de reproducere)”: Și le duceai [oile], alegeai niște *băbáni* acolo bătrâne, le duceai și le dădeai AFLR/878; cf. n o á t i n ă 3°.

BÁBĂ s. f., pl. *bábe* 1° AO, h. 155, 156; GO; TDO/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh „bunică”: Era o fată care era drăgălașă mami-sii, *bábe*-sii, bunicii TDO/922; cf. b ă t r ă n ă, b ă t ă 2° 1°, m á i c ă 3°, m a m á i e 1°, m á m ă 1°, m ă m ă i c ă 2°, m ă m ă n e 2°, m ă t ú ș ă 2°, m o ș i c ă 2°, m ú i c ă 2°, t ă t ă n ă.

2° GM; TDM III/rar Gr, Cl, Il; GD/prin Tl și rar Cț „femeie care moșește; moașă”; cf. m o á ș ă 2°; gen. *zíua bábei* s. compus AMD; AFLR/rar Tl „obicei, la Sfântul Ion, constând dintr-o petrecere la

care participă b a b a și n e p o a t e l e”: La Sfântul Ion: *zíua bábi*, să duc nepoatele, da, îi spune moașe; și să duc nepoatele, care le-a moșit dânsa; să duc cu... colac, cu sticlă cu vin, ea să pregătește, face mâncare AFLR/ 875.

3° ~ de căpete s. compus GM/rar Cl „femeie bătrână care pregătește prescurile și c a p e t e l e pentru pomeni, parastase etc.”; cf. c ă p i t ă r e ă s ă, c ă p i t ă l n i ț ă.

4° AFLR/rar Cț; ~ de căldări s. compus AMD, h. 471; AFLR/rar Cț; ~ de vâtră s. compus AMD/rar Cț „femeie (bătrână) care gătește pentru mesele de la nunți, pomeni”.

5° TDM III/rar Gr „vrăjitoare, descântătoare”; cf. b ă b ă r e ă s ă, b ă b ă r i ț ă, d r u m o á i c ă, l ă u t o á r e.

6° GD/rar Tl „personaj alegoric din ceata colindătorilor”.

7° AMD, h. 69; GM/Ag, Ph, prin Bz și rar Db, Br, Il „stomacul porcului”; cf. b a b i c i c ă, b u r t ă n 1°, b u r t i c ă n 1°, c a r t a b ó ș 6°, c h i ș c ă 1°, m o á ș ă 6°, p í p o t ă 2°, t ó b ă 6°, t r á i s t ă 4°.

8° AMD; GM; TDM II/rar Ph, Bz, Il; GD/rar Tl, Cț „tobă preparată în stomacul porcului”; cf. b o r ț ó i, b u r t ă n 2°, b ú r t ă 2°, b u r t i c ă n 2°, b u r t ó i 2°, b u r t u m ă n, c a r t a b ó ș 4°, c h i ș c ă 1° 2°, s a n t i s ó n.

9° GM/rar Vn, Bz, Il „cecul porcului”; cf. b u n d ă r ă u l 1°, b u n d ă r e ă c, b u n d ă r é t e 1°, b u n d ă r ú i 1°, b u r f é i, b u r t a f ó i, b u r t ó i 1°, c h e a g 1°, c h i ș c ă 1° 3°, f u l t ú c 6°, f u n d 1°, f u n d ă c 1°, f u n d ă n, f u n d ă r ă u, f u n d ă

rét¹, fundărói, fundău, fundéi³, fundói², înfundát¹ 3°, maț³, moș¹⁰, sac², tăgârță², tesác, tráistă², tráistói, tráistór, tráistútă², unchiás⁴.

10° AO, h. 604/rar VI, Mh; AMD, h. 609/Db, prin VI și rar Ag, Ph, Tl „știulete pipernicit”: [Știuletele nedezvoltat] e *bábă*, e știrb ca baba AMD/816; cf. *bábițá*¹, *bám bă*³, *bobár*, *bobárlán*, *bombár*², *chícá*¹ 5°, *ciocălău*³, *ciuciulán*¹, *ciuciulétel*¹, *codínár*, *códiná*³, *fătălău*³, *frântúra*, *fuști*³, *găoáce*¹², *gágálíce*², *ghíbură*², *ghighilán*, *ghijéi*, *ghijói*, *ghíndură*⁵, *ghioáldă*², *ghioántă*, *ghioghici*, *ghiu*², *gingie*³, *glod*⁷, *glodár*², *glodár*, *glójdeán*¹, *gogáie*², *gogeá*, *gogolán*, *goméj*, *jai*, *mardá*¹⁰, *momoneáță*, *ocióg*¹, *poghirc*², *popoiág*, *púicá*², *pupuiác*, *răiéți*, *răréte*, *răritúra*³, *sterpătúra*².

11° GO/rar Mh „tăietură piezișă în trunchiul unui copac; tapă”; cf. *cóp cǎ*¹ 3°, *tálpǎ*².

12° AO, h. 209/rar Gj, Dj; AMD, h. 189/rar Tr „chingă la căpriori”; cf. *adáos*¹...

13° AMD, h. 199, 200; Pl. 135; TDM III/Ag, prin Db și rar Ot „stâlp la gard”: [Pentru gard] bate *bábe*-n pământ, pune lați, după lați pleacă cu uluca TDM III/788; cf. *boángheri*, *bóinic*, *bondolóc*, *bulumác*¹, *ciomp*⁴, *îngropător*¹, *parmác*², *părugeán*¹, *pilót*¹, *pión*, *pociúmp*¹, *próptă*⁷, *prop teá*³, *stâlpéte*, *stínghie*³, *stobór*¹, *șarampóil*¹, *șteneá*¹, *știomp*¹, *tărăș*¹.

14° AO, Pl. 129/rar Gj „fiecare dintre bârnele fixate în capătul de sus al stâlpilor de susținere a podului morii”; cf. *curmezíș*¹⁶, *gríndă*¹⁴, *lung*⁵, *pod*¹⁰, *tálpǎ*¹ 8°, *teméi*⁸, *urs*⁴.

15° AO, Pl. 129/rar VI, Gj; AMD, Pl. 165/rar Ag „fiecare dintre cei patru sau șase stâlpi care susțin podul morii”; cf. *blánă*¹², *gríndă*¹³, *piciór*¹⁵, *pilót*³, *prefúști*, *ștucătoáre*², *toácă*², *urs*³.

16° AMD, Pl. 162/rar Ag „bogdan la stavila morii”; cf. *ajutór*¹²...

17° AMD, Pl. 162/rar Ag „fiecare dintre stâlpii de susținere la ulucul morii”; cf. *gríndă*⁸, *pilót*², *tărăș*², *tăvălíc*, *travérsă*².

18° AO, Pl. 126/rar VI, Gj „lemnul care, aflat deasupra apei, sprijină capetele bogdanilor de la stavila morii”; cf. *curmezíș*² 14°, *gríndă*⁷, *lanț*² 4°, *pociúmp*⁴, *punte*²⁰, *scáun*¹⁹, *struc*², *tálpǎ*¹ 6°.

19° AO, Pl. 128/rar Tr; AMD, Pl. 164/rar Ag [mai ales la pl.] „fiecare dintre cei doi stâlpi pe care se sprijină lemnul în care este fixată broasca la moară”; cf. *gríndă*¹¹, *punte*²⁵, *ridicátor*⁵, *schelét*¹, *stâlp*³, *tálpǎ*¹ 9°.

20° AO, h. 729/rar Mh „măierușcă la război”; cf. *amnár*³...

21° GM/rar Ph [la pădurărit; la pl.] „scândurile de la fundul, de la baza canalului pe care sunt coborâți buștenii”.

22° AO, h. 287/rar Gj, Mh „butonieră, cheutoare”; cf. *bértă*², *bertiță*¹, *bórtă*³, *botoneá*, *butón*¹, *butonieră*, *cheiță*¹, *cheotoáre*², *cóp cǎ*¹, *gáicá*¹, *meșét*, *ochéte*², *príncă*, *vârzóbb*⁷, *zbalț*¹.

23° GM/rar Ph [la pl.] „puncte câștigate la jocul de copii numit guia”.

24° art. *bába oárba* s. *compus* AMD, h. 432/rar Tr „cârțiță”; cf. *cáne*², *cârțiță*⁴, *cârțițóil*¹, *chiscán*, *chițorlán*¹, *ghiorlán*¹, *guj*, *mițorlán*, *orbéte*² 1°, *pínță*², *sobolán*, *șomálc*¹.

25° art. *de-a-n bába oárba* loc. subst. GM/rar Br „de-a baba oarba”; cf. *chimiță*, *mijita*².

26° art., de-a bába ascúnsea v. ascúnşa.

– var. 25° **bárba** s.f art., de-a ~ oárba
loc. subst. TDM III/rar II.

BABÉRCĂ v. **poghírc** 2°, 3°.

BABÍC s. GM/rar Bz „tobă preparată în cecul porcului”; cf. **b u n d a f é t e**, **b u n d ă r ă u** 2°, **b u n d ă r e á c**, **b u n d ă r é t e** 2°, **b u n d ă r ú i** 2°, **b u r t a f é t e**, **b u r t i c ă n** 3°, **b u r t i c h é l**, **b u r t ó i** 3°, **c a r t a b ó ş** 3°, **c â r t a f ó i**, **c h i r ı**, **f u n d** 2°, **f u n d ă r é t e**, **f u n d ă r é ı**, **f u n d ó i** 3°, **g e a c** 5°, **m o ş** 11°, **p a p ú c** 3°, **r ă n z ă** 4°, **s ă c ú i** 3°, **t ă g ă r c i o ă r ă**, **t r ă i s t ă** 3°, **t r ă i s t ú ı ă** 3°, **v ă r t í c**.

BABICICĂ s. f. GD/rar Tl „stomacul porcului (folosit pentru prepararea tobei)”; cf. **b á b ă** 7°...

BABÍNDENI s. AMD/rar Cı „petrecere, între femei, în ziua de Anul Nou”.

BABÍRCĂ v. **poghírc** 2°.

BÁBITĂ¹ s. f., pl. **bábiıi** AMD, h. 609/rar If „ştiulete pipernicit”; cf. **b á b ă** 10°...

BÁBITĂ² [bágiıă] s. f. GD/prin Tl şi rar Cı, pl. **bábiıi** AFLR/rar Vl „boală a sugarilor în perioada dentiıiei, care se manifestă prin colici şi diaree”: Zice că l-a lovit **bábiıile**, lozeşte noaptea, ıipă AFLR/678.

BABORNÍŢĂ s. f., pl. **babornıte** AMD, h. 129/rar Cı [peior.] „babă”; cf. **g h i ú j n i ı ă**.

BÁBU s. m. GD/rar Cı „nene”: Mă duc şi-i scol: „hai **bábu** Gheorghe, hai că-i mâncarea gata”. „Bre **bábu** Gheorghe, să ve[zi] ce-am păıit az-noapte/891; cf. **b a i**², **d é d e** 2°.

BABÚŞCĂ s. f. 1° GM/rar Tr „un fel de buruiană care creşte prin culturi”.

2° AFLR/rar Tl, Cı „soi de peşte”.

3° var. **bábúşcă** s. f., pl. **bábúşci** AMD/rar If „femela unor păsări; femeiuşcă”: **Bábúşcă** dă scatiu/822.

4° var. **bábúşcă** s. f. AMD, h. 445/rar Cl „prepelıă”; cf. **g ă i n ú ş ă** 2°, **p i t p a l ă c i**² 1°, **p i t u l í c e** 1°, **p r é p e l i ı i**, **v r a b é t e** 3°.

BÁCĂR s. n., pl. **bácăre** AMD, h. 623/rar Tr „vânturătoare (acıionată manual)”; cf. **b a t ó z ă** 1°, **c i l í n d r u** 3°, **c i u r** 4°, **m á c h i n ă** 1°, **m o ă r ă** 1°, **t ă r ă b ú ı ă**, **t r i ó n**, **v ă n t** 1°, **v ă n t e ă l ă**, **v ă n t u r í ş**, **v ă n t u r í ş c ă** 1°.

BACHIÓN v. **panchión**.

BACI s. m., pl. **baci** 1° AO, h. 418; AFLR/rar Vl, Gj; AMD, h. 282/prin Tl, Cı şi rar Bz, Cl, Il „persoană care încheagă laptele şi face caşul la stână”; cf. **b ă c i ó n**, **c ă ş ă r** 1°, **p ă s t ó r** 3°.

2° AO, h. 418; 761; 768/prin Mh şi rar Gj, Dj „fiecare dintre proprietarii de oi care se întovărăşesc în vederea constituirii stâniei pentru vărat”; cf. **g ă z d ă**, **m o c ă n** 1°, **s t ă p ă n** 2°.

3° AMD, h. 277; Pl. 137–138/rar Ag, Ph, Ot, Cl, Tl „cioban”; cf. **c o t e ı ă r**, **p ă c u r ă r**¹, **s ă m b r ă ş**, **t ă r l ă ş** 2°, **u n g u r e ă n** 1°.

BACLĂ s. f., pl. **baclăle** 1° AMD/ rar Tl „bob de mazăre”.

2° var. **băclă** s. f., pl. **băclăle** AMD/rar Tl „un fel de bob din care se prepară o băutură înlocuind cafeaua; năut”.

BACSAMÁT adj., f. **bacsamátă** AFLR/rar Vl „îmbălsămat”.

BACSÂM v. **basâm**.

BACŞÍŞ s. n. 1° TDM I/rar Ot „cadou în bani (la nuntă)”.

2° AFLR/ rar Tl „premiu, recompensă”: Ála care rămânea trebuia să ia un **bacşıs**; o cămaşe, o cine ştie ce, zicea că el îi mai pelivan din toıi/883; cf. **p r é m ă**.

BADGADÍE v. **bagdadie**.

BADÍC s. n. GO/rar Mh „clopot (la gâtul oilor)”.

BADÍE, în ~ loc. adv. GM/rar Vn „în ıinută lejeră, comod”: Prin luna iunie, cald, frumos, [umblam] în pantof, în **badıe** aşa... lejer, cu pantofu descheiat, numa în cămaşă/721.

BADÓC v. **padóc** 2°.

BAFTINĂ s. f. GM/rar Cl „noroc, şansă”. Alıii s-au mai dus [la război], da

eu am avut *băftina* și-am stat acasă/864; cf. n o r o á c e 2°, z g o á d ă.

BAGABÓNT s. m., pl. *bagabónți* AFLR/rar Tl „vagabond”; cf. h â r b á r 2°, r u f i á n..

BAGADEÁ s. f., pl. *bagadéle* 1° AMD, h. 476, 477; GM; TDM I-III; AFLR/Tr, prin Bz, Gr, If, Il și rar Ag, Ph, Cl, Cț „dantelă”: Te duceai la ea [= mama] pân murgu serii așa și ea făcea la *bagadéá* GM/711; cf. c h é i e 15°, c h e í ț ă 3°, c í p c ă, c o l ț 3°, h ó r b o t ă 1°, i g l í ț ă 3°, r e ț e á 1°, t u l, t a n t é l ă.

2° var. *bogateá* s. f., pl. *bogatele* AMD, h. 476/rar Tr „sir de cusătură; altiță”; cf. a l t í ț ă 2°..

3° AMD; GM/rar Gr „garnitură din scândură traforată, aplicată la streășina casei”; cf. b i z b í z u r i 2°.

– var. 1° *bagadélá* s. f., pl. *bagadéle* AMD, h. 477/Bz, prin Tr și rar Ph.

BAGADÉLÁ v. *bagadeá* 1°.

BAGADÍE v. *bagdadie*.

BAGÁJ s. n. 1° GM; TDM I, III/ prin Il și rar Ot; TDD/rar Cț „zestre”: Joi seara am pregătit *bagáju*, ce-am avut și noi, plăpumi, coverturi, preșuri, mobilă. Trimete ginerele și lom *bagáju* miresii, zestrea care-o are TDD/900; cf. c e a í z 3°, o d ó r 2°, ț o á l ă 2°.

2° var. *băgáj* s. n. TDM III/rar Il; AFLR/rar Tl, Cț „totalitatea lucrurilor dintr-o casă; calabalc”: Ișa la șușa cu... asta, *băgáju*-l mai suia pin pod [când venea inundația] AFLR/871.

BAGDADÍE s. f. GM/rar Vn, Br „tavan”: A ars numai acoperișu și corzile, rămăsese *bagdadia* asta/742; cf. t a v á n 2°, t e r á s ă 2°.

– var. *badgadie* s. f. GM/rar Vn; *bagadie* s. f. AMD, h. 190/rar Tl.

BAGEÁC (2 sil.) s. n., pl. *bageácuri* AMD, h. 205; GD/prin Tl și rar Br, Cț; *bageáce*/Tl și rar Br „coș la casă; horn”; cf. c i l í n d r u 4°, c ó h l ă, h o g e á c 3°, h o r n 1°, u r l ó i 3°.

– var. *bageág* s. n., pl. *bageáge* AMD, h. 205/rar Tl; *băgeác* s. n./rar Tl; *băgeácă* s. f. GD/ rar Tl; *băgică* s. f., pl. *băgice*/rar Tl.

BAGEÁG v. *bageác*.

BAHÓI v. *baicói*.

BAI¹ s. n. AFLR/rar Gj, Cț „necaz, grijă”: Când [porumbul] e prea uscat, n-are un *bai*, pică jos/918; cf. b ă n u i á l ă 1°, d e r ț, h a r ț, í n t â m p l ă r e, n e c á z 2°, o b é j d i e, p ă ț á u, p e t r é c e r e 1°, p o l o v á n i e, r á c i l ă 1 2°, s ú p ă r, ș u g u b í n ă.

BAI² s. m. GD/rar Tl „bade, nene”; cf. b á b u ..

BAIAGÍC v. *baigíc*.

BAIBARÁC s. n. AFLR/rar Gj „haină scurtă până la brâu, purtată odinioară”.

BAIBÓLT (2 sil.) s. GM/rar Br „gândac de apă, mic și negru”: *Baibólt* este un gândac mic, negru vine, și el cântă în apă”; Bei apă de te umfli-n burtă, te faci *baibólt*/754.

BAICÁIZ v. *bancáizn*.

BAICÁZ v. *bancáizn*.

BAICÓI s. AMD, Pl. 86–88/rar Tr, Cț „soi de viță de vie nealtoită”: Țigancă sau *baicói*/778; cf. ț i g á n c ă 2°.

– var. *bahói* s. AMD/rar Tr.

BÁIE¹ s. f., pl. *băi* 1° AO, h. 227/ rar Mh; TDM II/rar Ph, Vn „vas din lemn scobit în care se spală rufe”; cf. á l b i e 1°...

2° AO, h. 681/rar Dj „vas din doage în care se pritocește vinul”; cf. á l b i e 4°...

BÁIE² s. f. AMD, h. 534/rar Ph „carieră de piatră”; cf. b a l a s t i é r ă, c a n n a r á 1°, ó c n ă 2°, p r u n d 5°, p r u n d í ș, ș t ó l m e 2°, v a d 4°.

BÁIERĂ s. f. 1° pl. *báiere* AO, Pl. 122–123/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 140–141/Ag și rar Vl „băieri (la un vas); torți la găleți”; cf. a g ă ț ă t o á r e 1°...

2° pl. *băieri*, ~ cu *bani* GD/rar Tl „salbe”; cf. c u n ú n ă 1°; m ă r g e á n 1°, s á l b ă 2°.

3° pl. art. băierile gâtului GD/rar Ct „cele două tendoane (din părțile laterale) ale gâtului”.

– var. 1° băier s. m., pl. *băieri* AMD, Pl. 141/rar Ag; băieră s. f., pl. *băieri*/prin Bz, Br și rar Gl; boiără s. f., pl. *boiére*/rar Db.

BAIESCĂ v. *baschiá*.

BAIGÍC (3 sil.) s. n., pl. *baigíce* AMD, h. 654/rar Tl „bucată de lemn, mobilă, prinsă cu un cui gros pe podul osiei dinainte, care permite cârmirea căruței; vârtėj”; cf. *cásă* 15°, *chilimie* 3°, *chirnóg* 2°, *fârchitá* u, *fúrcă* 3°, *grésie* 1°, *osiác* 1°, *osiói*, *pat* 16°, *pod* 3°, *scáun* 11°, *scáuné* 11°, *suián* 5°, *ștel* 3°, *toc* 6°, *vârtéj* 1°.

– var. *baigíc* s. n., pl. *baigícuri* AMD, h. 654/rar Tl.

BAINÁ (3 sil.) vb. I refl. GM/rar Vl [la pădurărit] „a se uda jgheabul pe care alunecă buștenii la vale”: Și acolo trebuie să se *bañéze*, să se ude planta, ca să meargă lemnele/672.

BAINÉTĂ (3 sil.) s. f. TDM I; AFLR/rar Ag, Br „baionetă”: S-a bătut la *bañetă* și era stive de morți AFLR/ 738.

BAISTRÚC (2 sil.) s. m., pl. *baistrúci* AMD, h. 142; GD/Tl și rar Ct „copil nelegitim; bastard”; cf. *bitáng*, *boján*, *boji*, *bulamá* 2°, *huriánă* 2°, *clácă* 2°, *copil* 3°, *copilít* 2°, *crâncúș*, *dudăián*, *dudăiáš*, *dudău* 2°, *fătă* 2°, *fochi* 1°, *horám*, *orfán* 2°, *pop* 10°, *pricolíci* 3°, *prípás* 1°, *roi* 5°, *sihástru* 1°, *tufán* 2°, *tufár*, *túfă* 9°, *tufăríș* 2°, *tufiș* 2°, *tufói* 2°, *urzicár*, *vinitíc* 1°, *vis*, *vârcolác* 2°.

– var. *baistrúcă* s. f. AMD, h. 142/ rar Tl; *bastrúc* s. m., pl. *bastrúci*/rar Ct.

BAISTRÚCĂ v. *baistrúc*.

BAL, ~ *coșár* s. compus GM/rar II „petrecere organizată la inaugurarea unei case”: Mergem la cutărică să facem *bal coșár*, joc de noi între noi/ 846.

BALABÁN s. m., pl. *balabáni* AMD, h. 442/rar Cl „uliu”; cf. *aró* 13°...

BALAMÚCI s. m. pl./adj. GM/rar Cl „(copii) zvăpăiați, nebunatici”: Fire-ați ai dracului să fiți, să dea dracii-n voi, *balamúci*lor!/867; cf. *boțogăș*, *năzbătíos*, *năzbúc*, *ștrensăró*s, *zvăpăíos* 1°.

BALAMÚT adj., pl. *balamúți* 1° AMD, h. 32/rar Vn „peltic”: Peltic sau *balamút* sau vorbește-n sfărcu limbii/ 723; cf. *các*, *cipileág*, *fonf*, *fonfăit*, *împiedicát* 1°, *îngângâiát*, *îngângânát*, *límbă* 2°, *límbós*, *límbút* 1°, *pâtpăit*, *peltéc*, *pelticós*, *pișcáv* 1°, *săsăit*, *siteáv* 2°, *șepeleág*, *șișcáv* 1°, *șișcávít*, *șopáltív*, *șováltóc*, *tălâmp*, *tânt*, *tântáv*, *tântălóg*.

2° AMD/rar Vn „prostănac, tont”; cf. *blencău*, *bodomóc*, *bótă* 2°, *chiúcă*, *gáno*, *mătăúz* 4°, *palíu* 3°, *prostónátic*, *prostovói*, *tolomác*, *țârdălós*.

3° GD/rar Tl „ursuz, necomunicativ”; cf. *césnic*, *ciuciubát* 4°, *ciumărát* 2°, *dugós*, *moroian*, *toacsún*.

BALÁNT s. n. AFLR/rar Ph „balanțierul de la cântar”.

BALAOÁCHEȘĂ adj. f., pl. *balaoácheșe* AMD, Pl. 154/rar Tr [d. oi] „oacheșă”; cf. *bălțát* 2°, *bulgărească* 4°, *buzátă*, *buzúră* 2°, *buzurínă* 1°, *cărăbăș* 3°, *cil* 4°, *lăcrămátă*, *múscur* 3°, *muscuríu* 2°, *oáicheș* 2°, *ochenát* 2°, *ochénă*, *ocheshátă*, *picuriu* 3°, *sprâncenátă*, *stógosă* 8°.

BALÁOR v. *baláur* 1°.

BALASTÉRĂ v. *balastieră*.

BALASTIERĂ s. f., pl. *balastiere* AMD, h. 534/rar II „carieră de piatră”; cf. *báie* 2°...

– var. *balastéră* s. f., pl. *balastéri* AMD, h. 534/rar Ot; *balestéră* s. f., pl. *balestere* AO, Pl. 47/rar Ot.

BALÁSTRU s. n. GO/rar VI; AMD, h. 176 MN; GM; AFLR/prin Gr și rar Db, Ph, Br, Ot, Tr, Cl „amestec de pietriș cu nisip; balast”: Ceșmeaua de ciment, aia să face cu *balástru* GO/908.

BALÁUR s. m., pl. *baláuri* 1° GO/ rar Mh; GD; AFLR/rar Tl „șarpe mare și gros”: *Baláur*, sugea vaca GD/ 871.

2° AO, h. 209/rar Mh „lemn lung fixat în capătul căpriorilor, la creasta casei”; cf. *béldie* 4°, *call* 1°, *călărăș* 5°, *călcătoare* 2°, *coárdă* 1° 4°, *colác* 6°, *comár* 1°, *cordár* 2°, *cosoroábă* 2°, *cúmpănă* 5°, *istúm*, *mártán* 2°, *slémnă* 1°, *țáglă* 1°.

– var. 1° *baláor* s. m. AFLR/rar Tl; *baláure* s. m. AFLR/rar Gj, Dj; GD; AFLR/rar Tl.

BALÁURE v. *baláur* 1°.

BALBÁȘ s. n. AMD, Pl. 97; TDM II/rar Db „băutură obținută din miere și apă; mied”; cf. *basamác* 2°, *bujghét*, *limonată* 2°, *oțét*, *vin*.

BALCABÁ s. f., pl. *balcabále* AMD/rar Tl „țigvă (folosită ca recipient)”; cf. *cătrúnă* 1°, *tív* 2°, *troácă* 11°.

BALCÓM v. *balcón*.

BALCÓN s. n., pl. *balcoáne* AO, h. 190/prin Mh, Ot și rar Gj, Dj, Tr; AMD, h. 174; AFLR/Tl, Cț, prin Vl, Db, Ph; Tr și rar Bz, Il „přidvor închis”; cf. *coridór* 2°, *frontón* 1°, *gang*, *geamazlác* 1°, *tárnăț* 1°.

– var. *balcóm* s. n., pl. *balcoáme* AO, h. 190/prin Dj și rar Gj, Mh.

BÁLCOȘA adj. f., pl. *bálcoșe* AMD, Pl. 155/rar Vn [d. oi] „cu lâna de culoare albă”; cf. *băl* 2°, *bălășă*, *bălănică*, *buzúră* 1°, *cil* 3°, *plăviț* 2°, *spelb* 4°.

BALDÁC s. n. GM/rar Bz 1° art. la *aldác* și pl. la *aldácele* „numele unui joc de copii”; cf. *cioacánitea*.

2° „piatra folosită la jocul de copii numit ~”: Pietre din alea rotundele, noi îi spunem *aldác*, ne jucăm la *aldác*/748; cf. *inc* 1°, *piátră* 3°, *pietricică* 3°, *tapózu*, *târpulúg*.

BALDAHÁR v. *bâldár* 2°.

BALDÁÍ v. *baldosí*.

BALDÁRÓS adj., pl. *baldároși*, f. *baldároásă*, pl. *baldároáse* AMD, h. 36 MN/rar Vn [d. om] „gras, burtos, burduhános”; cf. *burdiós* 1°.

BALDEIÁ v. *baldosí*.

BALDÍE v. *béldie* 3°.

BALDIÍ v. *baldosí*.

BALDISÁLÁ v. *baldoseálă*.

BALDISÍ v. *baldosí*.

BALDISÍT v. *baldosít*.

BALDIVÍ v. *baldosi*.

BALDOSEÁLÁ s. f., pl. *baldoséli* AMD, h. 116/rar Br, Il „epuizare fizică; leșin”: I-a venit rău și a baldosit, rămâne-n *baldoseálă*/742; cf. *anemie* 1°...

– var. *baldisálă* s. f., pl. *baldisáli* AMD, h. 114/rar Tl; *beldiseálă* s. f., pl. *beldiséle* AMD; GD/rar Tl.

BALDOSÍ vb. IV intranz. AMD, h. 116; GD/prin Br, Cț și rar Il, Tl „a fi epuizat (de boală, de oboseală); a leșina”: A mai vomitat puțin sânge și a *baldosít* în mâinile noastre GD/887; cf. *cölfecí*, *coleși* 1°, *leșiná*, *leșui*, *muri*, *piérde* 1°, *sfârși* 1°.

– var. *abaldái* vb. IV intranz. AMD, h. 116/rar Cț; *abâldái* vb. IV/ rar Cț; *baldái* vb. IV/rar Il, Cț; *baldeiá* vb. I/rar Cl, Cț; *baldii* vb. IV/rar Cl; *baldiví* vb. IV/rar Cl, Il; *baldisí* vb. IV/rar Cl, Tl; *baldoví* vb. IV/prin Il.

BALDOSÍT adj., pl. *baldosíti* AMD, h. 116/rar Tl „epuizat (de oboseală); leșinat”; cf. *amărât* 1°...

– var. *baldisít* adj. AMD, h. 116; GD; AFLR/rar Tl, Cț.

BÁLE s. f. pl., în a se face ~ AMD, Pl. 79/rar Cl [d. vin] „a se altera devenind bălos”; cf. *băloșá*, *bălvăni*, *da* 16°, *drojdi*, *îmbăloșá*, *întinde* 1°, *tráge* 12°, *ține* 3°.

BALÉNA s. f. art., ~ și *peștile* GD/ rar Cț „numele unui joc de copii”: Hai să ne jucăm *baléna* și *peștile*/886.

BALERĂȘ s. n., pl. *balerășe* GD/ rar Tl „butoi mic (de circa 30-40 l)”; cf. *bădnă* 3°, *bâtlăgele*, *butic* 1°.

BALÉRCĂ s. f., pl. *balérci* GM/ prin Vn și rar Br, Il „putină”: [Mustul] curge într-un hârdău sau într-o *balércă* mare, făcută tot dă lemn/850; cf. *acóv* 2°...

BALERCUȚĂ s. f., pl. *balercuțe* GM/rar Vn dim. de la *balercă*: Nu mai am vederea bună așa, da tot mai ciocănesc: câte-o *baljercuță*, câte-o puțină de murături/725; cf. *căpăcé* 13°, *fundác* 2°, *mijlóc* 9°, *tocitorică*.

BALESTÉRĂ v. *balastiéră*.

BALÉVNIȚĂ s. f. AMD, h. 101/ rar Ph „guturai”; cf. *báhniță* 1°, *boléjniță*, *buduhálă*, *caramélă* 2°, *cotrofélniță* 2°, *góvie* 4°, *grípcă* 2°, *gubérniță*, *guturár* 1°, *jugubénie*, *răpciúgă* 12°, *receálă*, *străfigálă*, *străfigát*, *tárnafés* 1°, *trógnă*.

BALHÓI s. GM/rar Bz „baraj rudimentar pe cursul unui pârâu”; cf. *astupúș* 3°...

BÁLIE s. f. 1° (3 sil.), pl. *bálii* AO, h. 227/rar Mh; AMD, h. 214; 236; GD; AFLR/Tl, prin Vn, Cț și rar Br „vas mare din lemn scobit sau, mai nou, din tablă, în care se spală rufe sau se face baie”: *Bália* se face acum din tablă AMD/873; cf. *álbie* 1°...

2° (2 sil.) GM/rar Vn, Br „vas mare din doage, în care se spală rufe; ciubăr”; cf. *bei* 1°, *budoáncă*, *budurói* 3°, *cádă* 5°, *căpăcé* 12°, *cărătór* 2°, *cetárnă* 2°, *chegătoáre*, *ciubăr* 1°, *cofér* 3°, *cúmpănă* 14°, *curătoáre* 2°, *daiúr*, *déjă*, *hârdău*, *lin* 2°, *móldă* 3°, *șoféi*, *troácă* 5°, *uléi* 24°, *vádră* 1°.

3° (2 sil.), pl. *báli* AMD, Pl. 83-84/ rar Ag, Br „vas (mare) din doage pentru priticit vinul”; cf. *álbie* 4°...

4° (2 sil.) GM/rar Br „putină (în care se păstrează brânza)”: Și o așez la *bálje*, ce este, brânza, și pui saramura/ 742; cf. *berbeniță* 1°, *bóclă*, *botică* 2°, *butic* 3°, *capác* 19°, *căpăcică* 1°, *ciubăr* 4°, *prítóc* 2°, *șteand*.

BÁLIE (2 sil.) v. *bálie* 2°-4°.

BÁLMAJ v. *bálmoș*.

BÁLMAȘ v. *bálmoș*.

BÁLMEȘ v. *bálmoș*.

BÁLMOȘ s. n. și m., pl. *bálmoșe* AO, Pl. 123/prin Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 144/rar Gr, Cț; *bálmoși* AO/rar Vl; AMD/rar Cț „mâncare ciobănească dintr-un amestec de brânză, smântână, unt, urdă sau jintuiaală cu puțin mălai, prăjit în tigaie”; cf. *colaréz* 4° *jumări* 2°, *papaínóc*, *păncălău*, *pását* 5°.

- var. *bálmăș* s. n. AO, Pl. 123/rar Gj; *bálmăș* s. n./rar Mh; *bálmeș* s. n. și m., pl. *bálmeșe*/prin Vl; AMD, Pl. 144/rar Vl; *bálmeși*/rar Db, Ph; *bálmuș* s. n., pl. *bálmușuri*/rar Mh.

BÁLMUȘ v. *bálmoș*.

BALÓT s. m. și n. 1° pl. *balóți* TDM II; AFLR/rar Bz, Br, Tr „baloturi (de tutun)”: După ce l-ai păpușit [tutunul] îl bagi la *balót*/TDM II/740; cf. *áluri*.

2° pl. *balóturi*. AMD, h. 650/rar Bz „fiecare dintre cele două bucăți din tablă (una deasupra, cealaltă dedesubtul butucului) care îmbracă osia carului”; cf. *bántă* 8°, *bleau* 1°, *brățără* 9°, *capác* 14°, *cápsă* 1°, *mutélcă* 2°, *ochi* 18°, *opleán* 4°, *opór* 2°, *opórniță* 2°, *străgălie* 1°, *șáibă* 2°, *șpálnic* 1°, *șplint* 2°, *táler* 5°, *úmăr* 10°, *verígă* 7°.

BALOTIȘTEAN s. m., pl. *balotișteni* AMD/849 „locuitor din comuna Balotești”.

BALSĂM v. *basám*.

BALTĂ s. f. 1° pl. *belți* AO, h. 332/prin Mh; AMD, h. 543 /rar Vl, Ph, Tr, Gr; *bálte* AMD/rar Ph; *bélte* AO/ rar Mh „întinderi cu apă stătătoare, puțin adâncă (rezultată adesea în urma ploilor sau a revărsărilor unor pârăuri); bálți”; cf. *crov* 1°, *gáldău* 2°, *heleșteu* 1°, *ocheán* 2°, *tău*, *vârcioróabe*.

2° pl. *bálți* AO, h. 331/Dj, prin Mh, Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 542, 543/ Db, Ph, Vn, Br, Tr, Cl, Il, prin Ag, Bz, Ot, Gr, Cț

și rar Gl, If, Tl; *belți* AMD, h. 542/Tr și rar Db, Cl; *bélte*/rar Ph „lac”: *Báltă*-i acolo unde-i întinsură de apă AMD/738. *Bálta* e mai mare decât lacu și nu seacă; lacu să face în urma ploilor și poate seca *id.*/783. *Báltă* e un loc mare și lat *ibid.*/823; cf. *heleșteu* 4°, *lac* 1°, *mlăștină* 2°, *zătoacă*.

3° pl. *bălți* AO, h. 520/rar Mh; AMD, h. 328; 542, 543; TDM II, III; AFLR/prin Br, Tr, Gr, Cl, Cț și rar Ph, Il „teren situat în lunca unui râu; luncă (mai ales a Dunării)”: Ne duceam aici în *báltă* la tăiat mohor AFLR/827; cf. *crivină* 4°, *întinzătură*, *plai* 5°, *prund* 3°, *renie* 3°, *reniș* 4°, *suhát* 3°, *vále* 3°, *zăvoi* 4°.

4° AO, h. 450/rar Vl, Dj; AMD, h. 328/rar Gr, Il, Cț „fâneață”; cf. *fâniște*, *grădina* 3°, *livădie* 1°, *luncă* 3°, *pârlóg* 5°, *poiână* 2°, *runc* 3°, *suhát* 2°, *țarină* 3°, *țelină* 3°, *zăvoi* 5°.

5° AO, h. 326; 332/rar Mh, Dj „apă curgătoare; pârâu”: *Bálta* curge, da mai încet puțin/962; cf. *dereá* 1°, *pârâu*, *răstoacă*, *vâlceá* 2°, *viroágá* 1°.

6° AO, h. 330/rar Mh, Dj „loc de trecere de pe un mal pe altul al unui râu; vad”; cf. *căzătoare*, *cormână* 6°, *curmătură* 6°, *jápșá* 2°, *lăsătură* 2°, *petrecătură*, *pod* 16°, *prund* 4°, *răvârsătură* 2°, *strâmtoáre* 2°, *vágáș* 1°, *zácătoáre* 1°.

BALTÓN s. n. TDM II, III/rar Db, Tr „palton”; cf. *spénțár*.

BÁLURI s. n. pl. AFLR/rar Gr „baloturi”; cf. *bálot* 1°.

BAMBÁL s., ~ alb, ~ negru AMD, Pl. 86–88/rar Cț „soi de struguri”.

BÁMBĂ s. f., pl. *bámbe* 1° AO, Pl. 78/rar Mh „gulie”; cf. *brózbă*, *carábă* 2°, *gulie* 2°.

2° AO, h. 464/rar Gj „pătlaștea roșie”; cf. *dumádă*, *paradáisă*, *platageá*, *róșu* 3°.

3° AMD, h. 609/rar Il „știulete pipernicit”; cf. *bábă* 10°...

4° var. *bámbe* (3 sil.) s. f., pl. *bámbeii* GM/rar Gr „bamă”.

BÁMBIE v. *bámbe* 4°.

BAMBÚR s. m., pl. *bambúri* AO, h. 789; Pl. 124 /rar Mh „depunere pe fundul vasului în care se fierbe urda”; cf. *a f u m ă t ú r ă*...

– var. *bambúre* s. m. AO, h. 789/ rar Mh.

BAMBÚRE v. *bambúr*.

BAN s. m. TDM II/rar Vn „bănuț la ou”: Cătăm oul de la *ban*/722; cf. *băncuță* 2°, *bănic*, *glob* 2°, *pará* 1°, *părălúșá* 1°, *părălúță* 1°, *rătácă* n 3°, *ródină* 2°, *sămânță* 2°.

BANCÁIER v. *bancáizn*.

BANCÁIGEA v. *bancáizn*.

BANCÁIS v. *bancáizn*.

BANCÁIZEN v. *bancáizn*.

BANCÁIZN (2 sil.) s. m., pl. *bancáizni* AO, Pl. 138/rar Dj „unealtă de fier (mai rar, de lemn) cu ajutorul căreia se fixează lemnul sau scândura de cuțitoiat ori de dat la rindea”; *podvá* 1° 7°, *teasc* 2°.

– var. *baicáiz* (2 sil.) s. n., pl. *baicáize* AMD, h. 695/rar Tr; *baicáz* (2 sil.) s. n., pl. *baicázuri* AMD h. 690/rar Tr; *bancáier* s. n., pl. *bancáiere* AMD, h. 698/rar Gr; *bancáigea* s. f. AMD, h. 692/rar Tr; *bancáis* (2 sil.) s. n., pl. *bancáise* AMD, h. 695/rar Db; *bancáizen* s. n., pl. *bancáizene* AMD, h. 692/rar Tr; *bancáz* s. n., pl. *bancáze* AMD, h. 695/rar Gr; *bangáizn* s. n. și m., pl. *bangáiznuri* AMD/rar Db; *bangáizni* rar Tr.

BANCÁZ v. *bancáizn*.

BÁNCĂ s. f., pl. *bănci* 1° AO, Pl. 138, 139 /rar Ot, Mh; AMD, h. 690; 692/rar Vn, Tr, Tl „masă de lucru special amenajată, pentru tâmplărie; banc”; cf. *nogláizn* 3°, *robánc* 2°, *sché* 1° 8°, *tejgheá* 2°, *títúcl* 1°, *urs* 6°.

2° var. *bángă* s. f., pl. *băngi* AO, h. 225/Dj, prin Gj și rar Vl, Mh; AMD, h. 212/prin Tr și rar Ag, Db, Gr, Cl „laviță (în fața casei, la poartă)”; cf. *cana* 1°, *lávítă* 1°, *másá* 1°, *pat* 1°, *scáun* 1°.

3° GM/rar Db [în term. mineritului] „strat de cărbune”: Bătea huma aia, o scotea afară dintre..., porțiunea dă sus și porțiunea... *bánca* dă sus și *bánca* dă jos/694.

– var. 1° *bángă* s. f., pl. *bánguri* AMD, h. 695/rar Gr; *băngi* AO, Pl. 139/rar Dj.

BANCHÉT s. m., pl. *banchéți* GO/rar Dj; GM/rar Tr, Cl „stivă de cărămizi nearse, puse la uscat”: Și pă urmă [cărămida] am făcut-o *bankét*, după-aceea am ars-o/865; cf. *cotór* 10°, *toc* 8°.

BANDAJÁT adj. GM/rar Db [d. puț] „căptușit cu schele”: N-a mai vrut să sape [la puț], din cauză că era adâncime rău și-i era frică să să surpe, cu toate că era *bandaját*/694.

BÁNDÁ¹ s. f. 1° pl. *bânzi* AFLR/rar Gr „grupuri, cete (de lăutari)”; cf. *șveu*.

2° pl. *benzi* AO, h. 542/rar Mh; AMD, h. 429/rar Db, Ph „haită (de lupi)”; cf. *cireadă* 1°, *clăță* 2°, *clíc* 2°, *crilă* 2°, *haitic*, *hântilă*, *hăiți*, *lupărie* 2°, *póteră* 1°, *stână* 10°, *urlătoáre*.

– var. *bântă* s. f. 1° GM; TDM III/ rar Ot, Gr, Il; pl. *benți* 2° AMD, h. 429/ rar Db, Ot.

BÁNDÁ² s. f., pl. *bénde* AMD, h. 660/rar Ph „placă de metal care îmbracă partea de jos a leucii; pleviță”; cf. *bântă* 10°, *brățără* 6°, *capsúlă*, *carâmb* 5°, *cercél* 3°, *gânj* 4°, *gât* 2°, *jăpiță* 5°, *legătúra* 11°, *mânúșă* 8°, *melc* 5°, *merișór* 4°, *ochéte* 7°, *ochi* 17°, *până* 22°, *pálnie* 1°, *peteocă*, *stupéț*, *uréche* 9°, *vărgă* 2°, *verigă* 8°, *zbalț* 3°.

BANDONIÉRÁ s. f. AFLR/rar Vn „(în) bandulieră”: Am pus pușca *bandoniérá*/722.

BANGÁIZN v. *bancáizn*.

BÁNGÁ v. *bâncă* 1°, 2°.

BANGÍU v. *boagiu*.

BÁNITÁ s. f., pl. *bánițe* AO, h. 446/Dj și rar Tr; AMD, h. 323/prin Tr, Gr și rar Ag, Bz, Br, Cl, Tl, Cț; *bániți* AO;

AFLR/Mh, Dj, prin Gj și rar Vl; AMD; TDM II, III; AFLR/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Ag, Tr, If, Gr și rar Gl, Ot, Cl; *bániți* AO/rar Mh; AMD; TDM III/rar Ag, Bz, Br, Il; *bánițe* AMD/rar Vn, Br „vas din doage sau, mai rar, din tablă folosit ca măsură de capacitate pentru cereale, egală cu aproximativ un dublu decalitr”; cf. *bănicior*, *dublă* 1°, *felderă*, *șinic*.

– var. *bântă* s. f., pl. *bánțe* AMD/ rar Ph; *bănici* s. f. pl. GD/rar Cț.

BÁNTÁ¹ v. *bândă* 1°, 2°.

BÁNTÁ² s. f., pl. *benți* 1° pl. *bánțe* AO, h. 306/rar Mh; AMD, h. 497/rar Cl „panglici, benți”; cf. *betelie* 1°, *breteá* 1°, *cordeá*, *cordelúță*, *cordică*, *cordiță* 2°, *fășă* 1°, *fișiu* 3°, *fúndă* 1°, *pámblică* 1°, *plătică* 3°, *țop* 1°.

2° AMD, h. 189/rar Ot „chingă la căpriori”; cf. *adós* 1°...

3° AMD, h. 182/rar Db „zăvor de fier, la poartă”.

4° AMD, Pl. 55–56/rar Db „brățără la coasă”; cf. *alcá* 10°...

5° pl. *bénțe* AMD, h. 642/rar Db, Ph, Tr, Gr, Cl „brăcinar între coarnele plugului”; cf. *ajutător* 2°...

6° AMD, Pl. 61/rar Ot „stinghie care unește capetele celor două lemne prinsé în formă de furcă sub inima carului, prin care se asigură schimbarea direcției; *brăcinar*”; cf. *brăcinár* 1°, *brânișór*, *cantár* 2°, *cântărăș* 4°, *fúrcă* 4°, *grésie* 2°, *lambă* 4°, *legătúra* 8°, *lișiță* 3°, *pisc* 8°, *punte* 5°, *splínă* 1°, *șprang*, *vártéj* 2°.

7° AMD, h. 667/rar Ph „fiecare dintre stinghiile care formează piscul la sanie”.

8° AMD, Pl. 61/rar Db, Ph „inel de metal care îmbracă butucul roții la căruță”; cf. *balót* 2°...

9° pl. *bénțe* AMD, h. 657/rar Ag „lambă la căruță”; cf. *ajutător* 10°...

10° pl. *bénțe* AMD, h. 660/rar Ph „plăci de metal care îmbracă partea de jos a leucii; plevițe”; cf. *bândă* 2°...

11° var. *pântă* s. f., pl. *pēnte* AO, h. 457/rar Dj „parte a greblei în care sunt înfiți dinți; cară m b”; cf. *coárdă*¹ 9°, *coroană* 7°, *corp* 5°, *cotóc*² 4°, *cotór* 8°, *crúce* 12°, *curmezis*² 11°, *găván* 9°, *grápă* 4°, *leáfă* 7°, *lemnúș* 5°, *múchie* 4°, *pat* 11°, *piept* 5°, *pieptene* 12°, *plácă*² 6°, *plat*² 2°, *postament* 9°, *punte* 12°, *rámă* 5°, *scăun* 25°, *spinăre* 3°, *tindéche* 7°, *trup* 4°, *úmăr* 14°, *vătră* 22°.

12° var. *pântă* s. f., pl. *pānte* AO, h. 631/rar Mh „taiș, custură la coasă”; cf. *bărbie* 5°, *búrtă* 4°, *câmp* 5°, *cosó* 5°, *foáie* 11°, *lat* 1°, *lătură* 1°, *lățimea*, *lățişul*, *leáfă* 3°, *mijloc* 1°, *plat*² 3°, *pod* 7°, *tálpă*¹ 14°, *vărgă* 6°.

– var. *pântă* s. f., pl. *penți* 5° AO, h. 638/rar Dj; 10° AO, h. 651/rar Dj; *pēnte* 10° AO/rar Dj.

BANȚĂ v. *băniță*.

BANȚIC v. *bântig* 1°, 2°.

BANȚIG s. n., pl. *bântighe* 1° AO, Pl. 138; GO/rar Dj „ferăstrău mecanic; circular”: Să taie lemne la *bântig* GO/991; cf. *trafág*.

2° var. *bântic* s. n., pl. *bântice* AMD, h. 700/rar Tr „rindea mare; gealău”; cf. *ghilău*, *robánc* 1°.

– var. 1° *bântic* s. n. AO, Pl. 138/ rar Dj; *bánzic* s. n. GM/rar Cl; *bártig* s. n. AFLR/rar Ag.

BÁNZIC v. *bântig* 1°.

BÁPCĂ s. f., pl. *bapci*, *băpci* AMD, h. 336; 638/Tl „nicovală mică pe care cosașul își bate coasa; batcă”; cf. *b dreág* 1°, *nicová* 1°.

BARABĂNĂ s. f. GM/rar Db „tambur pe care se înfășoară frânghia (la sonda rudimentară)”: [Se înfășoară] o frânghie mare p-o *barabână* mare, o roată mare/698.

BARABÉTE v. *vrabéte* 1°.

BARABEȚOĂICĂ v. *brabețoăică*.

BARABITIÚNE v. *barabiton*.

BARABITÓN s. m., pl. *barabiton* AMD, h. 350 MN/rar Ct „soi de pepene galben”.

– var. *barabitiúne* (5 sil.) s. m., pl. *barabitiúni* AMD, h. 350 MN/rar Tl.

BARABÓI v. *barabúlă*.

BARABÓN s. n., pl. *baraboáne* AMD, Pl. 99/rar Il „mască folosită în apicultură”; cf. *rulár*, *sétcă* 2°, *sítă*.

BARABÚLĂ s. f., pl. *barabúle* AMD, h. 397; AFLR/rar Ag, Ph, Ot, Tr „cartof”; cf. *cartoáfă*, *crúmpănă*, *gulán*, *gulimeájă*, *morcív* 2°, *nap* 2°, *picióică*.

– var. *barabói* s. m., pl. *barabói* AMD, h. 397/rar Vn.

BARÁC s. m., pl. *baráci* AMD, h. 281; GM/rar Ag, Il „rasă de câine mare, mustăcios; câine ciobănesc”; cf. *mocănesc* 1°.

BARÁN s. n., pl. *baráne* GD/rar Tl „bucată de lemn pe care se înfășoară frânghia care leagă năvodul de barcă”: *Baráne* îi un lemn rotund cu care.. } pă care să strâng codolele la năvod/879.

BARAOĂNĂ s. f., pl. *baraoáne* AMD, h. 439/rar Ot [iron.] „cioară de talie mare”; cf. *croncănă*.

BARĂU s. n. AMD/rar Tl „barou de avocați”.

BARĂCĂ s. f., pl. *baráci* 1° AO, h. 327; 329/rar Mh „izvor necaptat; pârâias”; cf. *bărói*, *bent* 1°, *buzoiél*, *cișmeá* 1°, *crov* 6°, *dereá* 3°, *hârlău* 1°, *obán*, *ogășél*, *țățână* 2°, *vălcél*, *vână* 8°.

2° AO, h. 327/rar Mh „albie, matcă a unei ape curgătoare”: Pe vadu apii, pe unde-a fost *baríca* ei/944; cf. *dereá* 2°, *șlea* u² 3°, *văgăș* 2°.

– var. 1° *barică* s. f. GO/rar Mh; *băráce* s. f., pl. *băráci* AO, h. 327; 329/rar Mh; *băráce* s. f., pl. *băráce* GO/rar Vl; GM/rar Vl; *buricie* s. f., pl. *buricii* AMD/rar Ot.

BARÁT s. n. AMD, h. 427/Tl „praf de pușcă; cf. *praf* 6°, *púlber* 1°.

– var. *barót* GD/rar Tl.

BARĂTAI v. *barítai*.

BÁRBĂ s. f. 1° pl. *bárbe* AO, h. 76/Gj, Mh, Dj și prin VI, Ot; AMD, h. 44/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Il, Cț, prin Ot, Gr, Cl și rar VI, Gl, If; *bérbe* AO/VI, Gj, Mh, prin Dj, Ot și rar Tr; AMD/rar Ag, Ot, Tr; *berbi* AO/rar Gj, Dj, Ot; AMD/rar VI; *barbi* AMD/rar Ot; *bárbe* rar Ot „bărbi”.

2° pl. *bárbe* AO, h. 77/Mh, Dj, prin VI, Ot și rar Gj; AMD, h. 45/prin Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț și rar Ag, Gl, If, Cl, Il; *bérbe* AO/Mh, prin VI, Gj și rar Dj, Tr; AMD/prin Ot și rar Ag, Br, Tr „bărbii”: [Îi zice] bărbiiță, da scrie *bárbă*, *bárbe*, că altfel o răzgâim AO/953; cf. cap 9°, cioc² 1°, gárbiță 1°, gárboviță, os 5°, vâr 8°.

3° pl. *bărbi* AO, h. 78/rar Gj „bărbie dublă; gușă”: cf. bərbíe 3°, bərbíță 1°, sálbă 3°.

4° AO, h. 429/rar Ot „bărbie la găină, cocoș”; cf. albíșoáră²...

5° pl. *bárbe* TDO/rar Mh „gușa porcului”: Mațele le facem [...] cu ficați, ai negri, ai albi, punem și *bárbile*/950; cf. múră 4°.

6° AO, h. 661/rar Mh; AMD, Pl. 65–66/rar „butaș de viță de vie căruia i-au dat rădăcini”; cf. butucél 1°, murătúra 1°, mustăță 4°, mustăcér 2°, mustăcior; **a púne la** ~ GO/rar Gj „a pune butașul (în șanțuri speciale) pentru a prinde rădăcini”: [Vița] mi-o *pun la bárbă* de toamna, ca să facă mustețe/952; cf. mustăță 4°, mustăcí 2°; pl. **viță de bárbe** AO, h. 661/rar Mh „coardă de viță de vie pusă (în șanțuri speciale) pentru a prinde rădăcini”.

7° colect. AMD, Pl. 65–66/rar Ph „rădăcini aeriene (la vița de vie)”; cf. cățél 5°, cóárdă¹ 1°, cópcă¹ 6°, lup 3°, mustăță 3°, poálă 10°, rac 1°, sugáci, sugár 1°, vână 5°.

– var. 6° **bárdă** [?] s. f. AO, h. 661/rar Mh.

BARBIÉR (3 sil.) v. *bărbier*.

BARBIÉR (2 sil.) v. *bărbier*.

BÁRBOR v. *bárbur* 1°.

BÁRBUR s. n., pl. *bárbure* 1° AO, Pl. 137/rar Mh „leafă, tăiș la bardă”; cf. bárdă² 2°, bərbíe 4°, fálcă 5°, fáșă 5°. foáie 11°, lábă 6°, lat 2°, látură 2°. leáfă 1°, lopátă 6°, măsă 12°. pánă 16°, plăcă² 2°.

2° var. **bárbură** s. f. AMD, Pl. 131–132; 134/rar Ag „semn de recunoaștere în urechea oii (de forma unei sape)”; cf. bərburătúra, cărcéi 15°, clenci 4°, clenciuiálă, foárfecă, fúrcă 18°, furchítă 3°, furcítúra 1°, furculítă 9°, furcúță 3°, hârléț 2°, înfurceálă, înfurcítúra 1°, pánă 12°.

– var. 1° **bárbor** s. m., pl. *bárbori* AO, Pl. 137/rar Mh.

BÁRBURĂ v. *bárbur* 2°.

BÁRBURILE s. f. pl. art. GM/rar Ag „cele nouă zile, în care nu se lucrează, după sărbătoarea numită *Barbură* (4 decembrie)”: Nu speli azi [...] că e... s-au pornit *bárburile*/687.

BÁRCĂ s. f., pl. *bărci* 1° AMD, Pl. 176/rar Db „ladă, asemănătoare cu o barcă, folosită la căratul mortarului sau al varului”.

2° GO/rar Gj „vadră de lemn (cu capac) în care curge țuica la cazan”: [Țuica curge] în *bărcă*, în *bărcă* de... lemn/913; cf. bótă¹ 1°, cetárnă 3°, curgătoare 1°, găletár, ghibán, mastélă, troșie 3°.

BARCHÍZ v. *bariș* 1°.

BARCOÁVĂ s. f., pl. *barcoáve* AMD, h. 478/rar Tr „nasture (mare, de metal) la cămașă”.

BARDAÁN v. *burdihán* 1°.

BARDAHÁN v. *burdihán* 1°.

BÁRDĂ¹ v. *bárbă* 6°.

BÁRDĂ² s. f. 1° pl. *bérde* AO, Pl. 136–137; TDO/crt.; AMD, Pl. 170; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin VI, Vn, Bz, Cț și rar Br, If, Tl; *berzi* AO/Dj, prin Ot și rar VI, Mh, Tr;

AMD/Db, Bz, Tr, Cl, Il, prin Ag, Ph, Vn, Br, If, Gr, Tl și rar Vl, Ot, Ct; *bérze* AO/rar Mh; AMD/rar Db, Vn, Bz; *bárde* AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Bz, Il, Tl și rar Vn, Br, Ot, Tr, Cl „bärzi”; cf. *m a l o r í n*, *t o á i p ä*.

2° pl. *berzi* AO, Pl. 137/rar Mh, Ot „täiș la bardă”; cf. *b á r b u r l °*...

– var. 1° *beárdă* s. f., pl. *bérde* AMD, Pl. 170/rar Gr.

BÁRDĂ³ v. *bárdác* 1°.

BÁRDĂȘ s. m. AO, Pl. 95/rar Mh „barză”; cf. *c o c o s t á r c*.

– var. *bárdoș* s. m. AO, Pl. 95/rar Gj; *bárzăș* [*bárdăș*]/rar Mh.

BÁRDOȘ v. *bárdăș*.

BARÉZ v. *bariș* 4°.

BARÍCĂ v. *barácă* 1°.

BARÍȘ s. n., pl. *barișe* 1° AMD, h. 493/rar Ag, Il „basma din lână neagră”; cf. *c i u m b é r 2 °*, *d e r m e á*, *f i ș í u l °*, *t u l p á n 2 °*.

2° AFLR/rar Gj; Db, Ph, Cl „broboadă fină din țesătură rară de lână”; cf. *c a ș - m í r l °*.

3° AO, h. 302/rar Dj; AFLR/rar Br „basma din pânză fină sau din mătase”; cf. *b a s m á 3 °*, *b a t í c e*, *b a t í s t ä l °*, *b r o b o d í ț ä*, *g a j*, *t e l o r é z ä*.

4° pl. *barișuri* AMD, h. 477/rar Ot „dantelă (fină)”; var. *baréz* s. n. GD/ rar Tl [p. restr.] „voal de mireasă”; cf. *s o - v ó n l °*, *v o á l ä l °*.

– var. 1° *barchíz* s. n., pl. *barchíze* AMD, h. 493/ rar Vn; *baríz* s. n./rar Vn.

BARÍTAI adj. invar. GM/rar Ph, Gr „ditamai, coșcogeamite”: Când, *barítai* lupu!/711. cf. *c á t 3 °*, *c o g e á m i t e*, *d í t a i*.

– var. *barátai* adj. invar. GM/rar If; *bátai* adj. invar. GM/rar Ph.

BARÍZ v. *bariș* 1°.

BARLABÓI s. m. AMD/rar Db „plantă de pădure, cu frunze asemănătoare celor de morcov și rădăcină ca oul de porumbel; baraboi”.

BAROÁNĂ v. *pirón* 2°.

BARÓT v. *barát*.

BÁRȚIG v. *bántig*.

BÁRUL s. n. art., a (se) *tăiá* ~ AFLR/rar Ct „a realiza o figură la jocul de copii *p e r g h e l u l °*”: Și ultimul care rămâne trebuie *să táe bárul* [...] *báru* trebuie să-l... tai [...] te duci în pa... și-n partin-aea și-n partin-asta și... dacă el este la margine îi tragi cu mingea/892.

BÁRZĂ s. f., ~ *țiğânească* s. compus AMD/rar Gr „barză neagră (care își face cuibul în afara zonelor locuite)”.

BÁRZĂȘ v. *bárdăș*.

BAS v. *baș*².

BASAMÁC s. n. 1° AMD, h. 460/ rar Ph. „țuică tare care curge prima la cazan”; cf. *c á m f o r*, *d r ó j d i e l °*, *p a l í n c ä*, *p a ș a d é r c ä*, *p á r v i n ä*, *p i c ú ș*, *p o á r n ä l °*, *s p i r t*, *s p ú m ä 5 °*, *t ä r í e*, *t ä r í m e 3 °*.

2° AMD, Pl. 97/rar Cl „mied”; cf. *b a l - b á ș*...

BASÁM s. n., pl. *basáme* AMD, h. 331; 621; GD/Ct și rar Tl; *basámuri* AMD, h. 331; AFLR/Ct „grămadă mică, pală de fân, de grâu tăiat etc.”: După ce-l seceram [grâul], îl lăsam ca o zi așa în *basáme* GD/898. Aveam mașină de tăiat [grâul], de făcea *basáme*, grămăjoare *id./888*; cf. *c ä p í ț ä 4 °*, *c o p i l í ț ä*, *f u r c á n ä*, *f u r c ó i l °*, *m á l d ä r l °*, *m ä l á i e*, *n a v í l c ä*, *p á l ä l °*, *p l á s t ä 2 3 °*, *p l o s c o á n ä 2 °*, *r ä c ó i*, *s t é b l ä l °*, *ț ä p ó i*.

– var. *bacsám* s. n., pl. *bacsáme* AMD, h. 330/rar Ct; *balsám* s. n., pl. *balsámuri* GD/rar Ct; *basán* s. n., pl. *basáne id./rar Ct*.

BASÁN v. *basám*.

BASCÁIE v. *baschie* 5°.

BASCHIA vb. I tranz. și refl. pas. AMD, h. 177; GM/rar Db, Gr; „a (se) bate leături (b a s c h i i l °) sau nuiele la pereți”: *Baskíjesc* casa cu baschii, *baskím* ori cu ce putem AMD/835; cf. *a r ä c í*...

– var. **baiescă** vb. I, ind. prez. 2 sg. *baieschézi* GM /rar Gr; **baschií** vb. IV AMD, h. 177/rar Gr.

BASCHÍE s. f., pl. *baschii* 1° AMD, h. 694/rar Ag, Db, Ot „unealtă folosită în dogărie; bașchie”; cf. *bătător* 4°, *butnár* 2°, *cântă*², *ceacăie* 2°, *cercuitór*, *ciocăcă*¹ 5°, *ciocănică*, *ciochinár*, *cutúlă*, *falt*, *fășă* 4°, *ghionoáie* 2°, *jochie*, *lotpáier* 3°, *năboáică*, *nituitór*, *până* 17°, *spángă*² 2°, *spătă* 5°, *șlítamor*, *șnecl*¹, *ștéclă* 2°, *támăr*, *zețámăr*.

2° GM/rar Tr, Gr „leaț, șipcă”: [Bucățile de pământ] le îndesa cu mâna pântre *baskíili* care erau acolo, bătute pă... paiantă/835; cf. *blánă* 3°, *cosác*¹ 2°, *cranț*², *grădeá* 1°, *lăcră* 5°, *lanț*² 1°, *lăntéte* 1°, *lăntéț* 1°, *martác* 6°, *mațól* 2°, *paiántă* 1°, *prăștie* 5°, *răzlóg* 4°, *riglár* 2°, *riglă* 1°, *sclípce*, *stinghie* 2°, *șip*², *ștachéte*, *ștucătoáre* 1°, *tărăgáie* 4°, *tindéche* 10°, *vărghie* 4°.

3° AMD, h. 189/rar Tr „chingă la căpriori”; cf. *adáos* 1°...

4° var. **báschie** s. f. AMD, h. 177; 208/rar Gr „așchie; vreasc”; cf. *ășchi* i...

5° var. **bascáie** s. f., pl. *bascái* AMD, Pl. 143/rar Ct „crintă”; cf. *álbie* 3°...

6° var. **báschie** s. f. GD/rar Tl „loc, încăpere pentru depozitat tutunul”.

– var. 1° **baschiú** s. n., pl. *baschiuri* AO, Pl. 137; GO/prin Gj și rar Vl; AMD, h. 694/rar Db, Ot; *baschie*/rar Db, Gr; **baschiu** AMD/rar Db; **bastéu** s. n., pl. *bastéie*/rar Ph; **bașchéu** s. n., pl. *bașchéuri*/rar Ct; **bașchie** s. f., pl. *bașchii*/prin Ag, Ph, Il și rar Bz, Ot; **bașchiú** s. n., pl. *bașchiuri*/prin Db și rar If, Gr, Cl; *bașchie*/rar Gr, Cl, Il; **boșchiú** s. m., pl. *boșchii*/rar Il; **vașchiú** s. n., pl. *vașchiuri*/rar Db.

BÁSCHIE v. *baschie* 4°, 6°.

BASCHÍU v. *baschie* 1°.

BÁSCHIU v. *baschie* 1°.

BASMÁ s. f., pl. *basmále* 1° AO, h. 301/rar Mh, Dj „broboadă”; cf. *bértă* 1°, *brobód*, *cârpă* 2°, *fașonétă*, *șaligă*, *tartán*, *ternie* 1°, *tulpán* 3°.

2° pl. *basméle* AO, h. 302; AFLR/rar Vl, Mh; AMD, h. 493/Tr, prin Ag, Db, Ot, Gr și rar Vl, Ph „basmale”; cf. *cârpă* 1°, *ciumbér* 1°, *marámă* 1°, *năfrámi*, *pambríu*, *ternie* 2°.

3° AFLR/rar Ct „batic (din material subțire, colorat)”; cf. *bariș* 3°...

4° AO, h. 53/rar Dj; AMD, h. 493/prin Tl și rar Ct „batistă”; cf. *cârpă* 5°, *cârpulíță*, *marámă* 2°, *mărámíță*, *peșchír* 3°, *peșchiráș*, *șervét* 1°, *ștergár* 1°, *ștergărăș*.

– var. **basmeá** s. f., pl. *basméle* 2° AO, h. 302/Mh, prin Gj și rar Dj; 4° AO, h. 53/rar Mh; **băsmá** s. f., pl. *băsmále* 2° AO/rar Dj, Ot; AMD, h. 493/rar Tl; *băsméle* AO/rar Vl, Mh, Dj; **besmeá** s. f., pl. *besméle* 2° AO/ Mh și rar Vl; 4° AO/rar Vl, Gj.

BASMEÁ v. *basmá* 2°, 4°.

BÁSTA v. *bășca* 1°.

BASTÉU v. *baschie* 1°.

BASTÓN s. n., pl. *bastoáne* 1° AMD, Pl. 137/prin Tr „cârjă cu care ciobanii prind oile”; cf. *arcán* 1°...

2° var. **bastún** s. n. AFLR/rar Gr „băț înconvoiat la un capăt, folosit ca sprijin la mers”.

3° TDM II/rar Br „baton”: [Coca] o iei așa ș-o faci *bastoáne*... și o pui la copt/742.

BASTRÚC v. *baistrúc*.

BASTÚN v. *bastón* 2°.

BAȘ¹ adv. AFLR/rar Ot „chiar, tocmai”: [Satul] eu l-am pomenit *baș*, uite, cum să vede acuş /934; cf. *chiar* 2°, *támán*, *tócma*.

BAȘ² s. ADM; GD/rar Tl „partea din față a bărcii pescărești”: Eu iar salt capu de-acolo din *bășu* bărcii, înaintea bărcii să cheam-acolo GD/ 871.

– var. **bas** s. GD/rar Tl.

BĂȘCA v. *bășca* 2°.

BĂȘCĂ v. *bôșcă* 1°.

BAȘCEĂ s. f., pl. *bașcele* AO, h. 488/rar Dj; AMD, h. 373/rar Tr „livadă”; cf. *grădînă*^{2°}, *livădie*^{3°}, *ogrădă*^{1°}, *pomărie*^{1°}.

– var. *bășceă* s. f., pl. *bășcele* AMD, h. 371/rar Tr; *băștea* s. f. AO, h. 488/rar Mh.

BAȘCHĒU v. *baschie*^{1°}.

BAȘCHĒ¹ v. *baschie*^{1°}.

BAȘCHĒ² v. *béšchie*.

BAȘCHĪU v. *baschie*^{1°}.

BAȘOLDĪU adj., pl. *bașoldii* GM/ rar Tr „șubred (în ceea ce privește sănătatea); bolnăvicios”; cf. *becíznic*^{2°}, *beteág*^{6°}, *boléšnic*, *bolnávl*^{1°}, *bolnăvéť*, *bolnăvitór*, *bolnăviciós*, *boovít*, *cașchiu*, *cărăúí*^{3°}, *cărtáv*, *chiláv*^{2°}, *chirnávl*^{1°}, *cítov*, *clocít*, *cobejit*, *débil*, *gabár*, *gáleș*^{2°}, *gáleșít*, *gubáv*, *imbolnăviciós*, *înlunátic*, *lunátic*^{1°}, *mârcáv*, *mârșáv*, *mlecíu*^{1°}, *mórângláv*, *neciúfen*^{2°}, *párporă*^{2°}, *șubráv*, *tăromít*, *trândáv*^{1°}.

BATÁC s. n., pl. *batáce* AMD/rar Tl „băltoacă noroioasă (în care se scaldă porcul)”.

BĂTAI v. *barítai*.

BATÁL¹ s. m., pl. *batáli*^{1°} AO, h. 397/rar Tr „vițel de doi-trei ani; junc”; cf. *bugaríci*, *dănác*^{2°}, *juníc*, *mân-zát*^{1°}, *tăúg*, *terțíu*^{5°}, *toboșár*.

^{2°} în expr. a sta ~ AFLR/rar Dj „a sta de capul cuiva, a insista”; Uite, maică, că sânt muiere bătrână, o săptămână dă zăle *am stat batál* pă ea [pe față ca să meargă la doctor]/971.

BATÁL² s. n., pl. *batále* TDM II/ rar Db „groapă, bazin primitiv pentru colectarea țiteiului”: Câte un *batál* așa cu grădele îl îngrădea și lăsa loc dedesupt... făcea un *batál* și să strângea apa aia, păcura aia/698.

BATÁLC s. n., pl. *batálce* AO, Pl. 131/rar Tr „titirez la moara de apă”; cf. *alergătoáre*^{2°} ^{3°}...

BĂTĂ s. f. ^{1°} pl. *beți* AO, h. 283/ prin Dj și rar Mh „panglică la pălărie”; cf. *beteá*^{2°}, *betelíe*^{2°}, *coárdă*^{2°}, *perdeá*^{6°}, *țop*^{2°}, *zgárdă*^{1°}.

^{2°} AO, Pl. 100/rar Gj „tiv, tivitură”; cf. *reféce*, *tighél*, *tíve*, *tíveá*.

BÁTE¹ v. *abáte*^{5°}.

BÁTE² vb. III ^{1°} refl. AMD, Pl. 127/rar Db, Gl, Br, Ot, If [d. oi] „a se mârlí”; cf. *berbecí*, *împuíá*^{3°}, *struná*^{2°}.

^{2°} refl. AFLR/rar Tl [d. pești] „a slobozi icrele (în vederea fecundării)”: [Crapul] când *să bati* iese unde-i apa de-o palmă/871.

^{3°} tranz., în a *báte stúpul* AMD, Pl. 98/rar Cț „a omorí trântorii dintr-un stup”; cf. *destrântorí*, *pescuí*^{2°}, *trântorí*, *ușurá*^{2°}, *văduví*.

^{4°} intranz. TDD/rar Tl [d. câini] „a lătra tare (agitându-se pe loc)”: Măi, ce *bati* câmile-asta, zic, *bati* pe loc, zic, da *bati* des, e ceva. Când ies afară și mă uit aici, un lup, mare dihania dracu. Câmile *bătjá* la el, domne/877. Câinele *se abáte* el, da degeaba AFLR/736; cf. d a ^{4°}.

– var. *abáte* vb. III refl. ^{4°} AFLR/ rar Bz; *bătea* vb. II tranz. și refl. AO, h. 959 MN; AFLR/Mh, prin Gj, Dj și rar Ot; AMD, ch. 1092; AFLR/Db, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Ag, Ph, Bz, Br, Ot, If și rar Vl, Vn, Tl „a (se) bate”.

BATERÍE s. f., pl. *baterii*^{1°} AO, h. 491/prin Gj și rar Mh, Vl, Dj, Ot; AMD, h. 378; GM; TDM I/prin Ag și rar Vl, Bz, Ot „loc amenajat pentru cazanul de rachiu; povarnă”; cf. *cásă*^{6°}, *cazangerie*, *căzálniță*^{1°}, *căzănărie*, *căzănăneáță*, *căzăníe*, *povárnă*^{1°}, *racherie*, *saiá*^{8°}, *șátră*^{2°}, *țuicărie*, *vélniță*.

^{2°} GM/rar Ot „suită de dansuri; potpuriu”: [La horă se joacă] jocuri obișnuite, hora pă două, sârbe, dansuri, *bateríj* d-ăstea, astea sânt dansuri/773.

BATÉZĂ v. *batóză*^{2°}.

BATÍCE s. f., pl. *batíce* GD/rar Tl, Ct „basma subțire, colorată”: Îi mai dă o *batíce* de la... partea socrului mare/ 883; cf. b a r i ș 3°...

– var. **batíchi** s. n., pl. *batichiuri* AMD, h. 493/rar Ph; **patíc** s. n., pl. *patíce*/rar Ag, Ot; *patícuri*/rar Tl.

BATÍCHI v. *batíce*.

BATÍSTĂ s. f., pl. *batiste* 1° AO, h. 302/Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 493/ prin Ot și rar Ag, Vn, Bz, Tr, Gr „basma subțire; batic”: Avea [pe cap] *batistă* cu măregele pe margine/830; cf. b a r i ș 3°...

2° art. **batista** *împarfumătă* s. compus GM/rar Vn; *de-a-n ~ pierdută* loc. subst. AFLR/rar Tl „nu-mele unui joc de copii”; cf. b a t i s t ú ț a, b a t i ș t i o á r ä 2°.

BATISTUȚA s. f. art. GM/rar Tr „numele unui joc de copii”; cf. b a t i s t a 2°...

BATIȘTIOĂRĂ (4 sil.) s. f. 1° pl. *batıştioăre* GM/rar Tr, Gr; *batışcioăre* TDM II/rar Db; *batışciori* GM/rar Tr dim. de la *batistă*.

2° art. *batıştioăra* GM/rar Tr „numele unui joc de copii”; cf. b a t i s t ä 2°...

BATOÁZĂ v. *batóză* 2°.

BATÓC v. *padóc* 5°.

BATOGÍ vb. IV refl. AFLR/rar Db „a se bătători, a se bătuci”: Are să fie foarte greu dă arat, dă ploile astea, ploi multe si *s-a batogít* terenu/699; cf. b ä t u r í, î m - b á t e, j u c á 2°.

BATÓZĂ s. f. 1°, AO, h. 621/rar Ot „vânturătoare acționată manual”; cf. b á c ä r...

2° var. **batoáză** s. f., pl. *batoáze* AMD, h. 320; TDM II, III/prin II și rar Br, Cl „mașină de treierat”; cf. m á c h i n ä 2°, m a ș i n ä 2°, t r ó m b ä 3°, v a p ó r 2°.

– var. 2° **batéză** s. f., pl. *batéze* AMD, h. 320/rar Tr; **batúză** s. f., pl. *batúze* AMD; AFLR /rar Ag, Ph, If, Il; **bătoáză** s. f., pl. *bătoáze* AFLR/rar Ct.

BATÚZĂ v. *batóză* 2°.

BAU 1° interj. GM/rar Ph „cuvânt folosit de muncitorii forestieri pentru a anunța, între ei, plecarea unei încărcături de bușteni pe canal”.

2° cu val. de s. n. art., în a *mérge de-a bául* AO, h. 171/rar Gj [d. copilul mic] „a merge de-a bușilea”; cf. b u ș 5°, p á t r u, p l e c á 2°.

– var. 2° **beáua** (2 sil.) s. f. art., în a *mérge de-a ~* AMD, h. 146/rar Ag.

BÁUR s. GD/rar Tl „cârnat umplut cu sânge”: Face așa *báur* bulgăresc/ 878.

BÁVNIȚĂ v. *bâhniță* 4°.

BAZACONEÁLĂ s. f. GM/rar Bz „bazaconie”; cf. c a m ä z l ä c, i n o s t i i 3°, l ä n c o t e, n ä c o d ä 2°, o n ä n i i, r ä s l°, s c a m a t o r i i, s n o á v ä.

BAZAÓN v. *bărzăune* 1°.

BAZÍE v. *pazie*.

BÁZMĂ s. f., pl. *bázmuri* GM/rar Ph „poveste mincinoasă; născocire; snoavă”: Altu spunea o *bázmă*, altu o poveste, știți, făceam și clacă/720.

BĂ¹ interj. 1° AO, Pl. 50; TDO/ prin Dj, Ot și rar Mh; AMD, Pl. 36; TDM I/rar Ag, Db, Ot, Tr „formulă de adresare către o femeie de vârstă apropiată sau mai tânără”; cf. b i a, f ä.

2° var. **băi** interj. AMD, Pl. 46–47*/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 36/rar Ag, Ph, If, Gr, Cl, Il, Tl, Ct „formulă de adresare către un bărbat de vârstă apropiată sau mai tânăr”.

– var. 1° **băi** interj. AMD, Pl. 36/ rar Tr, Ct.

BĂ² v. *beoa*.

BĂBÁCA s. m. art. AMD/rar Tl „tata”; cf. t á i c ä 1°, t a t á i e 2°, t á t ä 4°, t ä t ä n e 1°, t é t e a 1°, t ú i c ä.

BĂBÁR s. m. AMD, h. 164; GM; AFLR/prin Tr și rar Gr, Cl „bărbat despărțit de nevastă”; cf. b u r l ä c 1°, v ä d ä n 2°, v ä d u v 1°, v ä d u v ó i 2°.

BĂBĂREÁȘĂ s. f., pl. *băbăreše* AFLR/rar Vl „babă descântătoare; vrăjitoare”: Cine lozește, *băbăreșele* pân sat îi descânta/678; cf. b á b ä 5°...

BĂBĂRIȚĂ s. f., pl. *băbăriți* GM/rar Bz „babă descântătoare; vrăjitoare”: Sânt vrăjitoare de-alea, unele *băbăriți*, care să ia laptele la vacă, la capră/735; cf. *bábã* 5°...

BĂBĂRNĂCI v. *bobárnác* 1°.

BĂBICEÁN s. m., pl. *băbicéni* AO/992 „locuitor din comuna Băbiciu”.

BĂBIRCĂ v. *poghírc* 3°.

BĂBUCĂ s. f. TDM I/rar Ot dim. de la *babă* („femeie bătrână”).

BĂBÚRCI v. *poghírc* 1°.

BĂBÚȘCĂ v. *babúșcă* 3°, 4°.

BĂBÚȚĂ s. f., pl. *băbúțe* GM/rar Cl „cocoloș, boț de aluat cu care se ornează prescurile și *călăviile*”: Călăviile să face tot așa [ca prescura], o turtică, și pe urmă o taie așa, și o dai peste astălaltă, și-i mai pui o *băbúță* aici [în colț]/869; cf. *boácă* 1°, *bobolói* 2°, *cococéle* 5°.

BĂCĂNAUĂ s. pl. GO/rar Vl „(despicături din) lemne bătute orizontal la gard”: Un nămăt făcut din *băcănuă*, cum îi zăcem noi, de lemne, lemne strănse, noi icem *băcănuă*, și cu pari l-închidem/903; cf. *cosác* 1°, *curmezíș* 4°, *cuşác* 1°, *lanț* 3°, *stobór* 2°.

BĂCĂNÍT adj., f. *băcănítă* AMD/ rar Cl „cu buzele date cu ruj; rujat”.

BĂCEÁN s. m., pl. *băcéni* AMD/ 795 „locuitor din satul Băciu”.

BĂCI s. f. pl. GO/rar Vl, Gj „băcițe”: Joacă ciobanii cu *băcile*/ 907; cf. *băcioáică*.

BĂCIE s. f. 1° pl. *băci* AO, h. 770/ prin Mh și rar Gj „încăperea în care *băciul* prepară cașul, urda etc.”; cf. *bordéi* 2°, *brânzărié* 1°, *căsoáie* 5°, *cășcă-vălărié*, *cătún* 2°, *celár* 2°, *cerdác* 5°, *conác* 2°, *fierbătoáre* 1°, *foále* 6°, *gherétá* 2°, *închegătoáre* 2°, *odăiță* 5°, *stână* 5° *strúnă* 2°, *strúngă* 4°, *tárlă* 1°.

2° GM/rar Ph „ocupația de *băci* 3°; ciobănit”.

BĂCIOÁICĂ (3 sil.) s. f. GM/rar Br „băciță”; cf. *băci*.

BĂCÓN s. m. GO/rar Gj „persoană care încheagă laptele și prepară cașul, urda etc. la stână”; cf. *băci* 1°...

BĂCIUI vb. IV intranz. AFLR/rar Vl; TDM II/rar Db „a lucra ca *băci* 1°”: Puneam laptele într-o căldare *de băciuit* AFLR/903.

BĂCLĂ v. *baclá* 2°.

BĂCSUI vb. IV tranz. AMD/rar Tr „a da cu cremă pe încălțăminte; a văcsui”; cf. *cremuí*.

BĂDÁN v. *bădână* 1°.

BĂDĂNĂ s. f., pl. *bădâne* 1° AFLR/rar Vl; AMD, Pl. 83; GM/prin Ot și rar Vl; *bădăni* GM/rar Vl „putină mare”: [La povarnă] e o *bădână* mare care-i cu apă în ea, care trece să răcească aburii ăia GM/757; cf. *acóv* 2°...

2° AO, h. 489/rar Dj „butoi (mare)”; cf. *acóv* 1°...

3° var. *budán* s. n., pl. *budâne* AMD/rar Vn „recipient din doage de capacitate mică; butoiș”; cf. *balercúță*...

- var. *bădán* s. n., pl. *bădâne* 1° AO, h. 680; Pl. 84/prin Mh și rar Vl, Ot; GM/rar Vl; *budán* s. n., pl. *budâne* 1° AMD/rar Ct; *budână* s. f., pl. *budâne* 1° AMD, Pl. 83; AFLR/rar Ot, Gr, Tl, Ct; 2° AFLR/rar Bz.

BĂDĂDĂNII s. f. pl. 1° GM/rar Vl „buruieni (mari)”: Azi am mai cosit niște *bădădăni* p-acolo pă dăvale, tot pentru [vite]. Buruieni d-alea mari/ 678; cf. *bălărau*, *băldărăn*, *băldăriș*, *bălhá*, *dudău* 1°, *ghiu* *lúc* 2°, *lăbădăi*, *păblăgii*.

2° var. *budidăi* s. pl. GO/rar Vl „impurități, semințe de buruieni (în grâu)”: Îl dăm în țilindru [grâu], l-alegem de toate... neghină, *budidăi* d-elea/925; cf. *boroghínă* 6°, *bozdovínă* 3°, *buclúc* 2°, *coáddă* 9°, *códină* 4°, *furdá* 5°, *ghioáldă* 1°, *gorgozénii*, *goz* 1°, *gozóbl*, *încărcát* 1°, *lohón* 1°, *mardá* 5°, *mhálă*, *mohoáțe*, *strânsúra* 2°, *tocătúra* 3°, *tohóc*, *țărțár* 3°, *zoánă* 1°.

– var. 1° *bâhădii* s. f. pl. AMD/rar II;
budidăi s. pl. GO/rar VI.

BĂDĂI v. *bădău*.

BĂDĂLĂU s. n., pl. *bădălaie* 1°
 AMD, h. 256/rar Br „putinei”; cf.
bădău, *putineii*, *putinél*.

2° var. *budălău* s. n., pl. *budălaie* AO,
 h. 690/rar VI „stup primitiv făcut dintr-un
 lemn scobit sau o scorbură de copac”; cf.
bortă 5°, *budurăș*, *budurói* 1°,
budurúș, *butúc* 4°, *ciútură* 4°,
iacmá, *orb* 1°, *știubéi* 4°, *troácă* 9°,
uléi 1°.

BĂDĂRĂG v. *bedreág* 3°.

BĂDĂRĂU s. n. AMD, Pl. 138–139/
 rar Ag „lemn așezat pe două crăcanē, pe
 care se pune căldarea la foc (la stână)”; cf.
arțăr 2°...

BĂDĂU s. n., pl. *bădaie* AO, Pl.
 124/rar VI; AMD, h. 256; Pl. 145; GM;
 AFLR/prin Ag și rar VI, Db „putinei”:
 Ciobanii la munte au *bădăje*, la noi,
 putineie GM/673. Mai facem unt, mai
 facem... Păi [laptele] îl punem într-un
badji așa și... îl lăsăm să se dospească
 puțin așa și pe urmă-l batim [...] și iesă
 untu TDO/945; cf. *bădălu* 1°...

– var. *bădăi* s. n., pl. *bădaie* AO, Pl.
 58; 124/rar Gj, Mh; *bădăi* s. n., pl. *bădaie*
 AO; TDO; AFLR/Mh și rar VI, Gj; *bădeii*
 s. n. AFLR/rar Gj, Mh; *budăi* s. n., pl.
budăie AMD, h. 256; GD/rar Tl.

BĂDĂI v. *bădău*.

BĂGĂ vb. I 1° a *băgă bob* (boabe),
grăunte, *pui*, *spic* loc. vb. AMD, h. 606;
 608; 616; Pl. 51; GM/ Ph, Bz, Il prin Ag,
 Db, Vn, Br, Ot și rar Gl, Cl, If [d. cereale]
 „a prinde rod; a începe să rodească”:
 [Grăul] când face spicu, nu face cu bobu
 odată. Când îi dă spicu, îi dă spicu și pe
 urmă, la un moment dat, *băgă* grăul *bob*;
 el atunci formează bobulețu GM/ 855; cf.
aruncă 2°...

2° a *băgă șipcă* loc. vb. AMD, h. 178;
 GM/rar Br „a bate șipcă la pereții casei ; a
 șipcui”; cf. *aracă*...

3° a *băgă în șipcă* (în șipci, în gard)
 loc. vb. AMD, h. 178; TDM II/ prin Br și
 rar Ph, Gr „a lipi pereții casei”; cf. *aruncă*
 4°...

4° a *băgă stărea civilă* AMD, h.
 154/rar Ph; ~ *fórmele* TDM II/rar Bz „a
 depune actele (la primărie) în vederea
 căsătoriei”.

5° a *băgă măsă* AFLR/rar VI „a face
 petrecere, ospăț”; cf. *cinstit* 2°.

6° a *băgă în plug* TDM III/rar Db „a
 începe aratul”.

7° a *băgă divorț* loc. vb. TDM II/ rar
 Ph „a divorța”; cf. *lăsă* 4°.

8° a *băgă la foc* TDM I/rar Ot „a pune
 la fierț”: *Băgă varză la foc*/774.

BĂGĂJ v. *bagaj* 2°.

BĂGĂREȚ, ~ *de seamnă* loc. subst. și
 adj GO/rar VI „(om) care bagă de seamă”.

BĂGĂU s. m. AFLR/rar Cț „persoană
 care obișnuiește să mestece tutun”:
 Tutunar care fumează tutun și care...
 atuncea pe timpul nostru era oameni care
 spunea că...lua tutun și îl băga la măsă,
 știți? și lu ăla-i spunea *băgău*... adica
 băga... tutunu la măsă/891; cf. *tutunár*.

BĂGEÁC v. *bageác*.

BĂGEÁCĂ v. *bageác*.

BĂGÍCĂ v. *bageác*.

BĂHĂNIȘ s. n. GM/rar Ph „zmeuriș”;
 cf. *cadalác*, *hăceág*, *jar* 1°, *livá-*
die 7°, *múnte* 2°, *rug* 2°, *vátră* 13°,
zmeurár, *zmeurárie*, *zmeuriște*,
zmeurúș.

BĂI v. *bă* 1°, 2°.

BĂIÁT s. m., pl. *băieți* 1° GM;
 AFLR/prin Vn, Bz, Il și rar Gr; GD/ prin
 Tl, Cț „copil (indiferent de sex)”: *Băieți*
 care-i aveam era numai fete GM/736.

2° AMD, h. 646; TDM III; AFLR/ prin
 Tl și rar VI, Ag, Db, If, Gr, Il „tânăr
 (indiferent de sex)”: Păi *băieți* [=ficia și
 ginerele] s-au găsit în fabrică, s-au
 îndrăgostit ca tinerii AFLR/819.

3° var. *băieț* s. m. GM; TDM II/rar Vn
 „copil”: Eu eram *băieț* micușor GM/724.

4° ~ *de tufă* v. *tufă* 9°.

BĂIBĂRÁC (3 sil.) s. n., pl. *băibăráce* AFLR/rar Gj; AMD, h. 481/rar Tr „pieptar”; cf. *b i t ú ș ă* 2°, *b ó n d ă* 1°, *c h i u r t ú c*, *c o j ó c l*, *f u n d ă t ú r ă* 2°, *î n f u n d ă t ú r ă* 3°, *j e l ă t c ă*, *l ă i b ă r í c ă* 2°.

BĂICÓN (2 sil.) s. TDO; AFLR/ rar Mh „bolovan, pietroi”: Zauc e o sfoară lungă, un *băicón* atârnat la cap și cu ace pe ea/962; cf. *p i e t r ó i* 3°.

BĂIECÁN s. m., pl. *băiecáni* GM/rar Ph „băiețandru”: Eram *băiecán* de fro treișpe, paișpe ani/703; cf. *b ă i e c ă n d r u*, *b ă i e t ă n*, *b ă i e t ó n*, *b ă i e ț ă n*, *c ă ț e l ă n d r u*, *c i o r t ă n* 1 2°, *c o d ă n*, *c o d ă n ă c*, *c o d ă n ă ș*, *d ă n ă c* 1°, *d u r l ă c*, *d u r l ă n*, *d u r l u c ă n*, *f l ă c ă i e n d r i*, *g h i o r l ă n* 6°, *g o d i n ă c*, *p u ș t i u l ă t*, *p u ț ó i* 1°, *ș u r l ă n*, *t o i t ă n*, *t o i t ă n ă c*, *ț ă n g ă u*, *ț u b ó i*, *v ă t ú i* 1 2°.

BĂIECÂNDRU s. m., pl. *băiecândri* AMD, h. 141; GM; TDM II; GD/II, Cț, prin Vn, Bz, Br și rar Ag, Db, Ph, Gl, Cl, Tl „băiețandru”: Când eram la tata *băiecândru* așa, pregăteam plugu GM/729; cf. *b ă i e c ă n*...

BĂIER v. *băieră* 1°.

BĂIERÁT adj., f. *băierătă* AMD, Pl. 141/rar Ag [d. vase, oale] „prevăzut cu toartă, cu baiere”: Oală *băierătă*, are baiere/689.

BĂIERĂ v. *băieră* 1°.

BĂIETĂNĂ s. f., pl. *băietáne* AMD, h. 138/rar Bz „fetișcană”; cf. *c ă ț e l ă n d r ă*, *c ă r l ă n ă* 4°, *c i o r t ă n ă*, *c o ă d ă* 1°, *c o d ă i o ă r ă*, *c o d ă n ă c ă*, *c o d ă n í c ă*, *c o d ă n í ț ă*, *c ó t c ă* 2, *c o t i ș c ă n ă*, *d u r l ă c ă*, *d u r l ă n c ă*, *d u r l u c ă n ă*, *f ă t ă r o ă s ă*, *f ă t ú ț ă*, *f e t i c ă*, *f e t i ș c ă n d r ă*, *f e t i ș o ă r ă*, *f e t i ț ă* 1°, *f e t n e g í c ă*, *g o d ă n ă*, *g o d ă n í ț ă*, *g o d i n ă c ă* 2°, *g o d í n ă*, *g o d i n ă c ú ț ă*, *g o d i n í c ă*, *g o d i n o ă i c ă*, *g r o v é t e*, *m i j l ó c* 8°, *p u ș l ă n ă*, *p u ș t ă n ă*, *p u ș t ă n í c ă*, *t o i t ă n ă* 1°.

BĂIETÓN s. m., pl. *băietóni* AO, h. 166/rar Gj „băiețandru”; cf. *b ă i e c ă n*...

BĂIÉȚ v. *băiat* 3°.

BĂIETÁN s. m., pl. *băiețáni* AMD, h. 141/rar Tr „băiețandru”; cf. *b ă i e c ă n*...

BĂIETÉL s. m., pl. *băiețéi* AMD, Pl. 115–116/rar Gr „bețișor care ține loc de scripeți la ițe”.

BĂIETÍCĂ s. m. TDM II/rar Db „băiețel”; cf. *b ă i e ț ú ș*.

BĂIETÚȘ s. m., pl. *băiețuși* AMD, h. 140; GM; TDM I/prin Ag și rar Db, Tr „băiețel”; cf. *b ă i e ț í c ă*.

BĂJÂNIE s. f., pl. *băjâni* AFLR/ rar Tl „pribegie”: Ei când a venit, a venit... fugiți din... România, din județu Brăila, a venit și ei cu *băjânil*/ 881.

BĂL adj., pl. *băli* f. *bălă*, pl. *băle* 1° AO, h. 11, 12/ prin Gj, Mh; și f. pl. *băli*/rar Gj, Mh; *béle*/rar Gj „blond”; cf. *a l b* 1° ...

2° AO, h. 756; 804/Mh și prin Gj; AMD, Pl. 129–130; 155/Ph, Tr, Il, Cl, Cț, prin Ag, Db, Gr, Tl și rar Vl, Ot, If și f. pl. *băli* AO, h. 804/rar Gj, Mh; *béle* AO, h. 756; 804/Vl și rar Gj, Mh, Dj, Ot [d. oi] „cu lâna albă (pe tot trupul sau doar pe bot)”: *Bălă* e albă curată AMD/896; cf. *b ă l c o ș ă*...

3° var. *bel* adj., pl. *beli*, f. *bělă*, pl. *béle* AO, Pl. 125–126/rar Dj [d. oi] „fără coarne; ciut”; cf. *b u l g ă r e ă s c ă* 2°, *c i u l* 1°, *c i u t ă n*, *s t ó g o ș ă* 7°, *ș u t*.

– var. *bălă* adj. f., pl. *băle* 2° AMD, Pl. 129–130; 155/rar Cl; *bel* adj., pl. *beli*, f. *bělă*, pl. *béle* 1° AMD, h. 9/prin Tr și rar Ph, Bz, Cl, Il; 2° AO, h. 756; 804/Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD/Bz, Br, Ot, Tr, Il și f. pl. *beli* 2° AMD/rar Br.

BĂLÁIE adj. f. 1° în expr. *că-i láie* și ~ AFLR/rar Tl „una, alta; așa și pe dincolo”: Ea-ncepu să bocească, aoleu, *că-i láie* și *bălăie*/874.

2° var. *bălái* adj., pl. *bălái* AMD, h. 9/rar Bz „cu părul de culoare deschisă, blond”; cf. *a l b* 1°...

BĂLÁN adj., pl. *bălani*, f. *bălână*, pl. *bălâne* 1° AMD, h. 11 MN/rar Tr „cu părul cărunt; încăruntit, alb”; cf. c ă r ú i, c ă r ú n t 2°, î n c ă r u n ț á t, î n v ă s t r á t, p ă r 6°, p e s t r í ț 5°, p o p i s t r á t 1°, s e i n 1°, s i v, s p i c á t 1°, s p i c u i t, s u r é l.

2° TDM III/rar Il [d. păsări] „cu penele albe”: [Boierului] îi dădeai și pui dă găină, da să nu fi dat pui d-ăia negri [...] îi dădeai d-ăia *bălán* #844.

3° AMD, h. 350 MN; TDM III/rar Ph, Tr, Il [d. plante, flori, fructe etc.] „alb”: Grăul *bălán* să semăna primăvara AMD/719. Era odată o floare, *bălán*-așa [...] aia-i floarea rușinii TDM III/844; AMD, Pl. 86–88/rar Br, Tr, Cl, Il [spec., d. vița de vie] „care face struguri albi”; AMD, Pl. 86–88/rar Vn, Bz, Cl [d. struguri] „cu bobul alb”.

4° TDM II/rar Bz [d. viermii de mătase] „cu învelișul alb”: [Viermii] care să făcea galbeni, care să făcea verzi, care să făcea *bălán* #750.

5° AMD; GM; AFLR/rar Vn, Bz, Tr, Gr, Tl [d. lucruri, obiecte] „de culoare albă”: Puneai o petică de cearceaf *bălán* GM/733. O farfurie *bălână* AMD/755. Aduceam lut *bălán* AMD/805.

6° adj. cu val. subst. AMD, h. 16/rar Tl „albul ochiului, sclerotică”: Să uită cu *balánu*/877; cf. a l b e á l ă 1°...

7° adj. f. cu val. subst. GM/rar Ag [fig.] „zăpadă”: [Oile] le mai taram până aproape de Crăciun, până începea *bălâna* să vie, *zăpada*/788; cf. n e a, o m ă t, z ă p é z u r i.

BĂLĂȘĂ adj. f., pl. *bălășe* AMD, Pl. 154/rar Vn [d. oi] „cu lâna albă; bălană”; cf. b á l c o ș ă...

BĂLĂBĂNÍ vb. IV refl. AMD/rar Tr „a munci mult și din greu; a se opinti muncind”; cf. f ă r ă m á 7°, î n d r u j n i.

BĂLĂCĂNÍ v. *bălăncăni* 2°.

BĂLĂCĂRÍ vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *mă bălăcăr* GM/rar Vl „a se certa; a se

insulta”: [Cu soacra] nu m-am certat niciodată, *să mă bălăcăr* cu ea/ 672; cf. a p u c á 5°...

BĂLĂCEÁN s. m., pl. *bălăcéni* AMD/771 „locuitor din comuna Balaci”.

BĂLĂIȚĂ s. f. GM/rar Cl „obleț”; cf. a r v á t 1°...

BĂLĂLĂU v. *bălărău*.

BĂLĂNCĂNÍ vb. IV intranz. 1° GM; TDM I/rar Db, Tr „a bălăngăni; a se bălăbăni”: Vine lupoaica la o juma de oră. *Bălăncăneá* ugeru ei GM/692; cf. b ă n ă n ă í, f l e n c ă n í.

2° var. *bălăcăní* vb. IV intranz. TDM II/rar Ph „a se agita; a se zbuciuma; a avea de lucru (cu cineva)”: Până la ziuă *am bălăcănít* cu ei [lupii], până la ziuă/711; cf. h ă ț ă n á 3°, m ă l d ă r í.

BĂLĂNEĂȚĂ s. f. AMD, h. 16/rar Bz „albul ochiului; sclerotică”; cf. a l b e á l ă 1°...

BĂLĂNÉLE adj. f. pl. AMD/rar Tl [d. cireșe] „albicioase”.

BĂLĂNÍCĂ s. f./adj. AO, h. 804/rar Vl, Dj „(oaie) cu lâna și botul albe”; cf. b á l c o ș ă...

BĂLĂNÚȘA s. f. art. AMD, Pl. 129–130/rar Il „nume dat unei oi cu lâna de culoare albă”.

BĂLĂNÚȚĂ adj. f., pl. *bălănúțe* AMD, h. 9 MN/rar Cț dim. de la *bălană* („blondă”).

BĂLĂRĂU s. AMD, h. 313; GM; GD/rar Db, Cl, Cț „buruiană (mare)”; cf. b ă d ă d ă n i i 1°...

– var. *bălălău* s. n., pl. *bălălăie* GM/rar Tr.

BĂLĂȘÍCĂ adj. f. AMD, Pl. 155/rar Vn dim. de la *bălășă*.

BĂLĂUR v. *bălúr*.

BĂLĂÚR v. *bălúr*.

BĂLĂÚȚA s. f. art. GO/rar Dj „numele unui dans popular”.

BĂLĂI v. *bălăie* 2°.

BĂLĂÓR v. *bălúr*.

BĂLBĂTAIE v. bălbătaie.

BĂLCUȘA s. f., pl. *bălcușe* AO, h. 773/rar VI „lemn așezat orizontal pe două furci, de care se agață căldarea la foc (la stână)”; cf. a r ț á r¹ 2°...

BĂLCUȚA s. f. GM/rar Bz dim. de la b ă l c ă¹.

BĂLDĂRĂN s. colect. AMD; GD/rar Tl „buruiană mare; bălărie”: Prin *băldărănu*-ala pe-acolo cine-i vede? Nu săpa adânc [via], da prășește-o, să n-o lași să facă *băldărănu*-ala GD/877; cf. b ă d ă d ă n i i l° ...

BĂLDĂRIȘ s. colect. GD/rar Cț „buruieni mari; bălării”; cf. b ă d ă d ă n i i l° ...

BĂLEGĂRĂ v. băligări.

BĂLEGĂRI v. băligări.

BĂLIGĂRĂ v. băligări.

BĂLIGĂRI vb. IV tranz. AO, h. 433/rar VI; AMD; h. 305; GM/Ag, Tr și prin Db, Gr, Cl, Cț „a îngriși terenul cu băligar”: Îl *băligăresc* pă pământ acolo pă locu... pă porțiunea care pui eu vie GM/785; cf. g u n o i á, î m b ă l i g ă r í, î n c ă r c á 2°, î n g u n o i, î n g u n u i e ț á, n ă m ă ș i, s p ă n j í.

– var. *bălegără* vb. I tranz. GO/rar Dj; *bălegări* vb. IV tranz. AO, h. 433/prin VI și rar Gj, Tr; *băligără* vb. I tranz. AO/rar Mh; AMD, h. 305; GM; TDM I /prin Tr și rar Ot, Cț.

BĂLIGĂRÓS adj. AO, h. 584/rar Mh, Dj; AMD, h. 589; AFLR/rar Gr [d. teren] „afânat (fiind b ă l i g ă r i t)”; cf. a r s...

BĂLMĂJÍ vb. IV AO, h. 134 /rar Gj „a vorbi (fără înțeles) în somn; a aiura”; cf. a r u i á ...

BĂLÓS adj. AO, h. 675/rar Gj; AMD, Pl. 79/rar Ot, Cl, Il, Cț [d. vin] „devenit mucilaginos; alterat”; cf. b ă l v ă n ó s, b o l n á v 3°.

BĂLOȘÁ vb. I refl. AO, h. 675/ rar Ot; AMD, Pl. 79/prin Vn, Tr și rar Ph, Gl, Cl, Il, Tl [d. vin] „a se altera, devenind mucilaginos”; cf. b ă l e...

– var. *băloși* vb. IV refl. AO, h. 675/rar Ot; AMD, Pl. 79/rar Ag, Ot, Tl.

BĂLOȘÍ v. băloșá.

BĂLȘEAN s. m., pl. *bălșeni* AO/ 934 „locuitor din orașul Balș”.

BĂLTÁC s. n. AFLR/rar Tl „baltă, băltoacă (formată prin vărsarea unei cantități de lichid)”: Era un *băltác* de sânge/875.

BĂLTĂCÍ vb. IV 1° tranz. GM/ rar Ph „a spăla superficial”: Înnăștea copilul, îl *băltăcă*-n nițică apă rece/ 716.

2° var. *băltăgí* vb. IV intranz. GM/ rar Vn [d. o apă curgătoare] „a face bălți, a bălți”: Când se lăsa apele de la munte, de la vale, ele aicea vărsa, *băltăgá* aici la noi/727; cf. b ă l ț í, l o c o v í.

BĂLTĂGÁN s. m., pl. *băltăgani* AMD/rar Il „om de pe malul, din b a l t a Dunării”; cf. b ă l ț á g á r, b ă l ț á r é ț 1°.

BĂLTĂGĂR s. m., pl. *băltăgari* AMD/rar Cț „om de pe malul, din b a l t a Dunării”; cf. b ă l ț á g á n...

BĂLTĂGÍ v. băltăcí 2°.

BĂLTĂREȚ s. m. 1° pl. *băltăreți* AMD, Pl. 67; TDM III/rar Tr, Gr „locuitor de pe malul, din b a l t a Dunării”; cf. b ă l ț á g á n...

2° GM/rar Bz „punct cardinal: est”.

BĂLTĂRIA s. f. art. GM/rar Ag, Ot „numele unui dans popular (de flăcăi)”: [Tinerii] începe să joace: hora mare, *băltăria* pentru băieți, joiana/ 768.

BĂLTEÁN s. m., pl. *bălténi* AMD/718 „locuitor din comuna Balta Doamnei”.

BĂLTENĂR s. m., pl. *băltenări* AMD/750 „locuitor din satul Bălteni”.

BĂLTICÍCĂ s. f., pl. *bălticéle* AO, h. 332/rar VI. dim. de la b a l t ă (formată după ploaie)”; cf. b ă l t ú ț á.

BĂLTÍNĂ s. f., pl. *băltini* AO, h. 332/rar Ot; AMD; TDM III/rar Br, Il; *băltine* GM/rar Il; *băltinuri* GM/rar VI „teren cu bălți”; Era crivăi din astea [...] *băține*, cum le spunem noi, ș-o băgam acolo [cânepa] GM/850; cf. b ă l ț í ș, b ă l ț í ș t e, c r i v á i e 1°, p l i o ș t í n ă, v i r o á g ă 2°, z ă c ă t o á r e 2°, z ă t ó n 5°, z m ă r c 1°.

BĂLTIȘ s. n. AMD, h. 328; 543; AFLR/rar Br, Cl „teren cu bălți rezultate din revărsări, bun pentru fânaș”: [Puțul] ăla are apă, l-a-necat apa; a venit un *băltiș* așa acolo și-acuma e-necat de apă AFLR/753; cf. *băltiș*...

BĂLTIȘTE s. f. GD/rar Ct „teren cu bălți (rezultate din revărsări)”; cf. *băltiș*...

BĂLTÍT adj. GM/rar Vn [d. un teren] „cu bălți”: Unde t-ei uita, numai apă, terenu, așa-i terenu, *băltít*/728; cf. *pădínó* s.

BĂLTOÁRE s. f., pl. *băltóri* GM/rar Db „apă stătătoare; băltoacă”: [Cânepa] o ducem la un lac, îi spune ... îi spune așa o *băltóare*, care nu circulă/697; cf. *băltóc*, *bălcă*¹, *boc*² 1°, *ghiol*², *vălceá* 3°.

BĂLTÓC s. m., pl. *băltóci* TDM I, II/rar Db, Tr „băltoacă (rezultată din revărsări)”; cf. *băltóare*...

– var. **băltóg** s. n., pl. *băltóage* AMD, h. 543/rar Vn; **băltóc** s. TDM I/rar Vl.

BĂLTÓG v. **băltóc**.

BĂLTÚȚĂ s. f. TDD/rar Tl dim. de la *baltă* („apă stătătoare”); cf. *bălticică*.

BĂLȚÁT adj., f. *bălțátă* 1° AO, h. 50/rar Vl [d. om] „pistruiat”: E *bălțát* la față; cf. *abrăș* 1°...

2° AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „oacheșă, pistruiată”; cf. *balaoácheșă*...

BĂLȚÍ vb. IV intranz. AMD/rar Bz [d. apă] „a se aduna și a stagna; a bălți”; cf. *băltăci* 2°...

BĂLUÓR v. **bălúr**.

BĂLÚR s. m. AO, Pl. 71/rar Dj; AMD, h. 313/rar Tr „numele unei buruieni; costrei”; cf. *caináș*, *costrái*, *costreává*, *vulpoáică* 1°.

– var. **bălăúr** s. m. AMD, h. 313/rar Tr; **bălăúr** s. m./rar Tr; **bălăór** s. m./rar Tr; **băluór** (3 sil.) s. m. GM/ rar Tr.

BĂLÚȚĂ s. f. AO, h. 804/rar Vl, Gj dim. de la *bălt* 2°.

BĂNĂNAIE s. f., pl. *bănănai* 1° AMD/rar Ot „pasăre răpitoare; gaie”: *Bănănaia* e fumură pă piept și fură pui/769; cf. *brihanácă*, *șová* v.

2° GM/rar Vl „vorbă de nimic; balivernă”: El o fi-nțeleș că spune niște *bănănai*/678; cf. *priméli*.

BĂNĂNAÍ vb. IV intranz. AMD/ rar Gr „a bălăngăni”; cf. *bălăncăni* 1°...

BĂNĂRIE s. f. AFLR/rar Bz „vistierie”: [Cocoșul] înghiți toți galbenii din *bănărija* boierului/730.

BĂNCÚȚĂ s. f., pl. *băncúțe* 1° AO, h. 43/rar Dj; AMD, h. 22/rar Tr „monedă mică de argint (din care se fac cercei)”; cf. *firfireá*.

2° GM/rar II „bănuț la ou”; cf. *ban*...

BĂNÉL s. m., pl. *bănei* GM/rar Gl dim. de la *ban* („monedă”).

BĂNESÁR s. m., pl. *bănesári* AMD/830 „locuitor din comuna Băneasa”.

BĂNEȘTEÁN s. m., pl. *băneșteni* AMD/705 „locuitor din comuna Bănești”.

BĂNIC s. m. GM/rar Ag „bănuț la ou”: Să vede un *bănic* [la ou], la lumină sau la lumânare; cf. *ban*...

BĂNICI v. **băniță**.

BĂNICIÓR (3 sil) s. n., pl. *bănicioáre* AO, h. 446/Vl, Gj, Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 323/Ot și rar Vl, Bz, Tr, Gr și s. m., pl. *bănicióri* AO; AFLR/prin Gj „vas din doage folosit ca unitate de capacitate pentru cereale, egală cu aproximativ 15 kg”; cf. *băniță*...

– var. **bănișoáră** s. f., pl. *bănișoáre* AO, h. 446/rar Mh; **bănișór** s. n., pl. *bănișoáre*/rar Gj.

BĂNIȘOÁRĂ v. **băniciór**.

BĂNIȘÓR v. **băniciór**.

BĂNUÍ vb. IV 1° intranz. GM/rar Ph „a socoti, a aprecia, a evalua”: Sânt oameni dă meserie, care trebuie să cunoască, nu poate să facă dintr-o talpă un stâlp. *Bănujește*, domnule, astea-s bune dă talpi/711.

2° refl. GM/rar Cl „a nu fi sigur; a se îndoii”: [Tata] *să cam bănuéá* dă mine; zice „ei!”, zice „cine știe ce dracu-a făcut Ioniță”/870.

3° GD/rar Cț „a avea înclinație, atracție (spre ceva)”: [Fata] coase, croșetează, de! mai mult pă carte *bănuie* [...] da băiatu la meserie-*a bănuie* mult/886.

4° GM/rar Bz [d. căruța cu fân] „a tinde să se răstoarne; a se înclina”: Te uitai... cam în ce parte *ar bănuie* [căruța] oleacă. „E, *bănuie*”, zice, „în hăis”/739; cf. *întropărtă*, *posomorî*, *po-vesti* 2°, *scobâlți*, *zăhăiță*.

BĂNUIALĂ s. f. 1° AFLR/rar TI „supărare”: Alegeai niște băbăni acolo bătrâne, le duceai și le dădeai, le primea, nu... nu era *bănuială* că ai dat slabe sau cine știe cum/878; cf. *ba i* 1°.

2° în expr. *a se ține* ~ AFLR/ rar TI „a se crede, a se bănuie, a se presupune”: Da de-acolo *să ține bănuială* că de-acolo i-a dat... un om i-a turnat lui în pahar cică/871; cf. *învalui* 4°, *prinde* 5°.

BĂNULÊTE s. m., pl. *bănulêți* AO, h. 449/rar Gj „om plătit de către săteni pentru a păzi semănăturile; paznic de câmp”: Cred că de aia le zicea așa că lua bani, primăria aduna banii și plătea paznicul/937; cf. *câmpéan*, *gardăș*, *gardian*, *gorjâr*, *guard*, *jâtâr*, *merégiu*, *tarlagiu*.

BĂNŪȚ s. m. AMD, h. 22/rar VI „cercel făcut dintr-o monedă”; cf. *gălbén* 6°, *gălbior* 2°, *icuşâr*, *pătăcél*, *scarândă*.

BĂRĂCĂ s. f., pl. *bărăci* 1° AO, h. 764; 770/rar VI, Mh; AMD, h. 195/ rar VI, Ag, Ot „adăpost improvizat (din nuiele, acoperit cu stuf ori cu paie); colibă”; cf. *bordéi* 4°, *boşarcă*, *bóşcă* 2°, *căsoáie* 3°, *cătún* 1°, *cerdác* 1°, *cérgă* 3°, *colibă* 1°, *conác* 1°, *coşár* 1° 7°, *covércă* 1°, *coviltír* 1°, *fânár* 3°, *polátă* 2°, *umbrár* 1°, *zăvadá* 4°.

2° art. *bărăca morii* AO, Pl. 132/ rar Mh „încăperea în care stau morarul și oamenii care vin la măcinat; casa morii”; cf. *cásă* 4°, *hălă* 2°, *locăș* 1°, *odáie* 4°, *odăiță* 4°.

BĂRĂBÁIE s. f. GM/rar Tr „petrecere, ospăț, chef”: Mireasa cheamă oamenii ei, toți, neamurile, părinții mamei, pe-ai lu tata, frații, așa, dă la moși, dă la strămoși, vecini și facem o *bărăbăie* mare/795; cf. *berían*, *chefuíálă*, *chefuíre*, *cherfăneálă*, *chilabál* 1°, *chilomán* 2°, *ghelabúc*, *hântălău*, *huleái*, *nacavále* 2°, *tărbăcă*, *zaféturi*, *zurvalác*.

BĂRĂBÊTE v. *vrabete* 1°.

BĂRĂIAN v. *berían*.

BĂRĂITĂ v. *bărătă* 2°.

BĂRĂTĂ vb. I 1° tranz. AFLR/rar Cț „a certa”: A-nceput *să mă bărătéze* că cum am făcut de... de m-am tăiat. M-*a bărătát* că de ce caut pe-acolo/ 896; cf. *zăcărăjí*.

2° var. *bărătă* (3 sil.) vb. I intrans. GM/rar Vn „a se învăța rău; a se năraivi”: Când vin [urșii] lângă sat și să-nvață ba la o vacă, ba la un cal sau la mai știu eu ce, *bărățgázá* la carne și sare și la om/724.

BĂRĂCE v. *barăcă* 1°.

BĂRBÁT adj., f. *bărbătă* AMD, Pl. 43-44*/rar VI, Mh; AMD, Pl. 29-30/prin Bz și rar VI, Ag, Db, Br, Ot, Gr „harnic; muncitor”; cf. *băttăúș* 2°, *hárnic* 2°, *hárnicós*, *vrénic* 1°.

BĂRBĂRĂTŪRĂ v. *bărburătŭră*.

BĂRBĂȚIE s. f. colect. GD/rar TI „mulțime de bărbați”: Când mă duc la moară, rând nu pot să prind *dă bərbăție*/884.

BĂRBÉR v. *bărbier*.

BĂRBERÍ vb. IV 1° refl. AO, h. 79/prin Gj, Mh, Dj și rar VI; AMD, h. 47/Cl, Il, TI, Cț, prin Ag, Br și rar VI, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr „a se bărbieri”.

2° tranz. și refl. TDM III/rar Il „a (se) îndeplini ritualul de a-l bărbieri pe mire (cu o seară înainte sau în dimineața zilei de nuntă)”: Sâmbătă a venit seara fete la noi aicea la băiat, am *bărberít* ginerica/852. Sâmbătă seara spre duminică făcea rasu ginerichii [...] lăutarii-ți cânta, pă ginerică-l pune și-l *bărgiréá*/750.

– var. **bărbiri** vb. IV 1° refl. AO, h. 79/rar VI, Gj; AMD, h. 47/Ph, prin Bz, If, Cl, Cț și rar Db, Vn, Tr, Il, Tl; 2° tranz și refl. TDM II/rar Bz; **berberí** vb. IV 1° refl. AO, h. 79; 880/Dj și rar VI, Mh; AMD/prin Il și rar Br, Tr, Cț.

BĂRBIE s. f., pl. *bărbii* 1° AMD/rar Il „mușchi (în special, pe trunchiul sălciilor)”.

2° AO, h. 601; Pl.70/rar Gj [la pl.] „mătasea porumbului”; cf. c h í c ă¹ 1°, m u s t á ț ă 5°, p ă r 5°.

3° var. **berbie** s. f., pl. *berbii* AO, h. 78/rar VI, Mh „gușa de sub bărbie la persoanele grase”; cf. b á r b ă 3°...

4° AO, Pl. 137/Dj și rar VI, Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 170/rar Bz, Ot, Tr; „leafă la bardă”; cf. b á r b u r 1°...

5° AO, h. 631/rar Dj „custura coasei”; cf. b á n t ă² 12°...

6° AMD, h. 635/rar Db, Ot, Cl „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

– var. 4° **berbie** s. f., pl. *berbii* AO, Pl. 137/rar VI.

BĂRBIÉR (2 sil.) s. m., pl. *bărbieri* AMD, h. 48/prin Db, Cl, Il și rar VI, Ag, Ph, Tr, If, Tl, Cț „bărbier”.

– var. **barbiér** (3 sil.) s. m., pl. *barbieri* AO, h. 80/prin Gj, Mh și rar VI; **barbiér** (2 sil.) s. m., pl. *barbieri* AO/prin Mh și rar Dj, Ot; **bărbér** s. m., pl. *bărbéri* AMD, h. 48/rar Cț; **berbér** s. m., pl. *berbéri* AMD/rar Br, Tl, Cț; **berbiér** (3 sil.), pl. *berbieri* AO/prin Dj.

BĂRBIERÍT s. n. TDM III/rar Tr „obiceiul de a b ă r b i e r i mirele în ritualul nunții”; cf. r a s 1°.

BĂRBIRÍ v. *bărberí* 1°, 2°.

BĂRBIȚĂ s. f., pl. *bărbite* 1° AO, h. 78/rar VI; AMD, h. 46/rar Db, Ph, Tr „bărbie dublă; gușă” cf. b á r b ă 3°...

2° AO, h. 429/rar VI; AMD, h. 301/prin Db, Tr și rar Ot, If, Gr, Il „bărbie (la găină)”; cf. a l b i ș o á r ă²...

BĂRBURĂTÚRĂ s. f., pl. *bărburături* AMD, Pl. 131–133; AFLR/prin Br, Il, Cț și rar Ph, Vn, Bz, Cl „semn de

recunoaștere în urechea oii, constând într-o tăietură în formă de unghi (mai ales, drept)”; cf. b á r b u r 2°...

– var. **bărbărătúra** s. f. AMD, Pl. 131–133; GM/rar Vn, Tl; **bolburătúra** s. f., pl. *bolburături* /rar Il, Cț; **borborătúra** s. f. AMD, Pl. 132–133/rar Br, Cț; **borburătúra** s. f./rar Bz, Il.

BĂRCĂNEȘTEÁN s. m., pl. *bărcăneșteni* AMD/844 „locuitor din comuna Bărcănești”.

BĂRCUȚĂ s. f., pl. *bărcuțe* GM/rar Db „lădiță de forma unui trunchi de piramidă răsturnat, pentru transportat fructe”.

BĂRDÁC s. n., pl. *bărdăce* 1° AO, Pl. 123/prin Mh; AMD, h. 219; AFLR/prin Bz și rar Ph, Br, Cl, Il, Tl, Cț „cană, ulcea”: [Zici] *bardác* la o cană care bei apă cu ea, *bardác*; asta e mai mult pă turcește AFLR/898; cf. b o r c á n 1°, b o r c ú c i, c á n e, c e ș c i, c i u f é i, n ă s t r á p ă 1°, o l c ú ț ă, o l i c í c ă 1°, u l c í c ă 1°, u r c i ó r 1°.

2° AFLR/rar Gj „donicioară folosită ca unitate de capacitate, egală cu aproximativ un litru”: [La moară] demult era vamă [...] să lua un *bărdác* sau... un *bărdác* jumate... mă rog, cum era/937; cf. a r á m ă...

3° var. **berdác** s. n. AO, Pl. 132/rar Mh „cantitate mică de boabe, cât se poate duce în spate la măcinat”; cf. g u r e á l ă, g u r i t ú r ă, p o v á r ă, s ă c ă t ó i, s ă c o t é i 1°, t a r 1°.

– var. **bărdă** s. f. 1° GD/rar Tl; **bărdacă** s. f., pl. *bărdăce* 1° AMD, h. 219/Bz, Tr, Il, prin Cl, Cț și rar Ag, Db, Ph, Br, Gr; **bărdác** s. n. 2° AFLR/ rar Ot; **bărdacă** s. f. 1° AFLR/rar Tl.

BĂRDÁCĂ¹ v. *bărdác* 1°.

BĂRDÁCĂ² s. f., pl. *bărdăce* GM/rar Cl „sfoară subțire (folosită la înșirat frunzele de tutun)”; cf. s f o r á ș², ș f o r á c 2°.

BĂRDĂHÁN v. *burdihán* 1°.

BĂRDĂHĂNÍ vb. IV tranz. TDM III/rar Il [d. lup] „a sfâșia la burtă; a rupe burta”: [Lupul] tocma căsăpise mânzu,

l-omorâse [...] îl *bărdăhăni*se la burtă și-i scosese și-i mânca ficatu/850. Le-a mai luat din târlă oile, le-a mai *bărhănit* câteodată, le... rupea, le rupea burta, le... ca lupu/852; cf. s p á r g e 7°.

– var. *bărhăni* vb. IV tranz. GM/rar II; *borhăni* vb. IV tranz. TDO/rar VI.

BĂRDĂUNE v. *bărzăune* 1°, 2°.

BĂRHĂNÍ v. *bărdăhăni*.

BĂRDÉI v. *bordéi* 2°, 9°.

BĂRDIHÁN v. *burdihán* 1°.

BĂRDÚŤA s. f. GD/rar Cț dim. de la *bardă*.

BĂRGĂUNE v. *bărzăune* 2°.

BĂRÓI s. GD; AFLR/rar TI, Cț „apă curgătoare mică; gărlă”: Era un mișilig dă pădure-așa, un *bărój* acolo care curgea apa/885; cf. b a r á c á...

BĂRUÍ vb. IV intranz. GM/rar Br „a avea din belșug; a se lăfai”: Și noi puneam: unu punea mei, unu porumb, unu orz, nu prea *bărujám* în grâu. Decât grâu era la boieri/746.

BĂRZĂUNE s. m., pl. *bărzăuni* 1° AMD, h.449/Bz, prin Db, Cl și rar Ag, Ph, Vn, If, Gr, Il, Cț „bondar”; cf. b á z á 1°, b â z d â g á n i e 2°, b â z g á n, b â z ó i 1°, b o m b á r 2°, b o n d á r 2°, b o n g á r, b o r n á i c á, g â n ț á r, g ä r g ä u n á r, g ä r g ä u n e 1°, g â n d á c 3°, g o á n g ä 1°, g ó n g h e ș, g o n g ó i, h o á r c ä 2°, m u s c á n 1°, m u s c á r 1°, m u s c á r n i ț á, m ú s c ä 1°, m u s c ó i 1°, t ä ú n e 2°.

2° AMD, h. 450/rar Db, Ph, Cl, II „(muscă) streche”; cf. b á z ä 3°, b â z ä l ä u, b â z ä c, b o m b á r 2°, b o n d á r 1°, g ä r g ä u n e 2°, l ä c ú s t ä, m u s c á n 2°, m ú s c ä 2°, m u s c ó i 2°, n ä ú t 1°, r ä g ä o á c e 3°, s t r é c h i e, t ä ú n e 1°, v e s p á n, v i e s p á r 2°, v i e s p e 1°.

– var. **bazaón** s. m., pl. *bazaóni* 1° AMD, h. 449/rar Cț; *bărdăune* s. m., pl. *bărdăuni* 1° AO, h. 567/prin Gj; AMD/rar Gr, Cl, Cț; 2° AMD, h. 450/prin Cl și rar Cț; *bărgăune* s. m., pl. *bărgăuni* 2° AMD/rar II; *băzăune* s. m., pl. *băzăuni* 1° AMD/Tr, prin Ot și rar Ag, Db, Gr; 2°

AMD/rar Ot; *băzdăune* s. m. 1° AMD/rar Ag; *băzgăune* s. m., pl. *băzgăuni* 1° AMD/rar Tr, Il, Cț; *băzgaune* s. m., pl. *băzgauni* 1°/rar Ot.

BĂSĂNĂU s. n. GD; AFLR/rar Cț „fund, șezut, dos”: *Băsănău!* măi, da ce... da asta-i o prorecră, *băsănău*, un fel de fund; *băsănău*... „leagă-ți *băsănău*” sau „câta *băsănău* de mare are, mă!”, eu nu știu la care-i zice, la fund! da, da, la... la cur, *băsănău* AFLR/898.

BĂSĂRĂBEĂNCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar TI „soi de viță de vie hibridă”.

BĂSCĂCĂRĂTĂ adj. f. AO/rar Mh „răscăcărătă”: Merg *băscăcărătă*/964.

BĂSCĂLÁN s. m., pl. *băscălani* AMD, h. 434MN/rar Ot „iepureoi”: Prinsăi un *băscălán* dă iepure/774; cf. g o n á c 2°, ș o ș ó i, v ä t ä r ó g 1°, v ä t ú i 4°.

BĂSIÓC v. *busuióc* 3°.

BĂSMÁ v. *basmá* 2°.

BĂSMÊȘTE adv. GM/rar Gr „ca în basme”: Lasă, că astea [=cuvintele] le compuneți dumneavoastră așa, acum a eu le-am spus așa *băzmêște* așa/835.

BĂȘCA 1° adv. AO, h. 604; AFLR/rar Mh; de ~ loc. adv. TDO/rar VI „separat, despărțit, deosebit”: [Porumbii] îi alegem *bășca* AO/957. Pă moșia aia care-ai luat-o un an s-o muncești îi plăteai [boierului] *de bășca*/903. [Porumbul pentru sămânță] îl înșirai și-l puneai *de-a băsta*, nu-l amestecai AFLR/768. În primăvară le-mpărța [oile], âle fătate *bășca*, âle sterpe *bășca* AFLR/908; cf. a l é s 1 2°...

2° var. **bășca**, *de-a* ~ loc. subst. GO/rar Mh „numele unui joc de copii”.

– var. 1° **băsta**, *de-a* ~ loc. adv. AFLR/rar Ag; **bășca** adv. AFLR/rar VI, Gj, Mh; **bășta** adv. AFLR/rar Gj.

BĂȘCALÍ vb. IV intranz. TDM II/rar Ph „a lua în răs; a râde”: „Mamă” zăce, „când venea socro-to la horă”, ea, știi, râdea, știi, *bășcăleá*, și ce „venea cu cipicii plini”, zice, „unși cu păcură”, zice/716; cf. r á d e 2°.

BĂȘCEĂ v. *bașceá*¹.

BĂȘCUÍ vb. IV refl. GD/rar Cț „a se despărți, a se separa”: Eu când m-am căsătorit, am stat cu părinții mei opt ani două zile, nu *m-am bășcuít*/899.

BĂȘCUÍT adj., f. *bășcuítă* TDO/ rar Ot „separat”: [Cânepa] o culegem a *bășcuítă*, aia ce-i zice de vară, o luăm bașca/995; cf. *dezbășcuít, seperát*.

BĂȘCUTĂ v. *bășicută*

BĂȘICĂ vb. I refl. AO, h. 268/rar Dj [d. pâine, la copt] „a crește excesiv (făcând *bășici*) și a crăpa”: cf. *boșolcă, burduși, buză, coși*², *gâmfá*¹, *rapavisá*.

– var. *beșică* vb. I refl. AO, h. 268/prin Dj și rar Gj, Mh.

BĂȘICĂTĂ adj. f. 1° AMD, Pl. 86–88/rar Ph „(viță de vie) cu struguri mari, albi”.

2° pl. *bășicate, ciréșe* ~ s. compus GM/rar Ph „soi de cireșe mari, altoite”.

3° AO, h. 268/rar Mh [d. pâine] „deformată la copt”: cf. *gâmfát*³.

BĂȘICĂ s. f., pl. *bășici* 1° AO, h. 268/Dj și rar VI, Gj; AMD, h. 462/Tl, prin Ot, Il, Cț și rar Ag, Db, Bz, Br, Tr, Gr, Cl „umflătură în pâinea care crește excesiv la copt”: cf. *bobálcă*¹, *boboroádă*², *bolboácă*⁶, *boldoášă*, *bólfă*², *búbă*¹, *bubói*, *buríc*³, *cálcá*¹³, *cócă*²², *cocolóș*⁷, *cocóș*¹³, *coltúc*¹, *colț*⁷, *cucú*³, *drum*², *fârmătură*³, *găoáce*¹⁰, *gálcă*⁷, *gálmă*⁶, *gâmfátură*, *ghinión*², *ghiont*⁴, *hrunțói*, *lăsătură*³, *năpástă*², *necáz*¹, *págubă*¹, *scursói*, *țáțână*⁴, *urjúmă*¹.

2° art. *bășica vintrelor* AO, h. 138/rar VI „peritoneu”: cf. *bizăr, brățără*¹⁶, *cámășă*⁶, *ínimă*⁴, *jápiu*¹, *locăș*⁵, *locșór*², *păienjeneálă*⁵, *perușină*, *piéle*³, *pieliță*⁵, *pojghítă*¹, *povoiálă*¹, *prápurre*¹, *strat*⁹, *țiplă*¹.

3° AMD/rar Tl „ridicătură de teren; movilă naturală”: cf. *boldán, boldu-lét*², *bundărău*³, *cucú*⁴, *glă-mâie*, *gorgán*, *gurguméu*¹, *maidán*¹, *mal*³, *măgură*², *mogândeăță*⁴, *movílă*¹, *múchie*⁷, *mușurói*¹, *pisc*¹, *piscán*², *săltătură, țanc*⁶.

BĂȘICUȚĂ s. f., pl. *bășicuțe* AO, h. 336/rar Ot dim. de la *bășică*³.

– var. *bășcută* s. f., pl. *bășcuțe* AO, h. 336/rar Ot.

BĂȘTEĂ v. *bașceá*¹.

BĂȘTINĂ v. *boștină*.

BĂTĂG s. n., pl. *bătăge* AMD, h. 385/rar Cț „limbă la meliță”: cf. *bătăláu*¹, *bătătór*³, *bátúș*¹, *blánă*⁸, *capác*¹⁷, *cioácă*¹⁷, *clánță*³, *clánțănitór*, *coádă*²⁵, *coțofână*⁴, *criveá*⁶, *cuțít*¹, *fofeáză*⁶, *lábă*⁸, *lámă*, *leáfă*⁵, *lopátă*⁵, *mai*¹², *mână*⁵, *mâner*⁴, *mătcă*⁴, *melițătoáre*², *până*²⁰, *spátă*⁴, *speteáză*²², *tindéche*⁶, *tocă-tór*¹, *vátálă*², *vătrá*⁹, *zbiciu-lătoáre*².

BĂTAIE s. f., pl. *bătăi* 1°~ de cord loc. subst. AO, Pl. 6/rar VI, Gj; ~ de inimă loc. subst. AO/crt.; AMD, h. 63/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, If, Cl, Il, Tl, prin Cț și rar Gl „insuficiență cardiacă”.

2° pl. AO, h. 146/rar VI, Gj „epilepsie”: cf. *anemíe*²...

3° AMD, h. 428; TDM III; AFLR/prin Gr și rar Cl, Cț „acțiunea de abatere a vântului sau a peștelui (spre năvod)”: cf. *bătălíe*², *ciocăneálă*², *goánă*¹, *urcuít*; în expr. a *face* ~ AMD; GM/rar Il, Cț; a *ieși la* ~ AFLR/rar Gr; a *luá la* ~ AFLR/rar Gr; a *mérge la* ~ AMD/rar Ph; art. a *luá bătaia* TDO/rar VI „a abate vântul sau peștele”: cf. *huitu*^í.

4° GM/ rar Ph, Bz; AFLR/rar Tl „locul de unde se aruncă sau se lovește mingea la oină”.

5° GM/rar Il „băț cu care se bate țurca”: Prima dată dăm așa cu *bătăca* și azvârlim țurca/844.

6° GM/rar Vn [la pl.] „bătături (la picioare)”: Mergeam legată la picioare, așa la tălpi, ne legam cu cârpe, cu alea, că dacă... se făcea *bătăi*/724.

7° AMD, h. 652/rar Cl „cerc metalic între butuc și capătul osiei (la căruță), pentru ca acestea să nu se frece între ele”; cf. *belciúg* 1°, *bleau* 2°, *capác* 13°, *cápsă* 2°, *chilimie*, *măciúcă* 5°, *măr* 1 5°, *melc* 7°, *opór* 1°, *opórniță* 1°, *rondeá* 2°, *rotiță* 1°, *străgălie* 2°, *șáibă* 1°, *șpraiț* 1°, *táier* 6°, *táler* 4°, *tálger*, *taráncă* 1°, *tas* 2°, *úmăr* 9°.

8° AMD, h. 602/rar Ag „clin de teren rămas nearat la capătul locului”; cf. *amnár* 9°...

9° AMD/rar Db „șfichiul biciului; plează”; cf. *fișcă* 2 3°, *șcrici*.

BĂTARNICĂ v. *bătătarnică*.

BĂTĂLĂȘ s. m., pl. *bătăiași* 1° AO, h. 541; TDO/prin VI; AMD, h. 428; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, prin VI, Ot și rar If, Cl, Il „gonaci la vânatoare”; cf. *alergător* 3°...

2° GM/rar Tr „om angajat pentru a bate deținuții”: Acolo [la închisoare] era un *bătăiaș* care... ne bătea/785.

3° AFLR/rar Db „figură la un joc de cărți”.

BĂTĂIȚĂ s. f. GM/rar Il „bătătură, băteală”: Cănepa era urzeală și *bătăița* bumbac/846; cf. *bătăturică*, *tort* 2°.

BĂTĂIUȘ s. m., pl. *bătăiuși* 1° AO, h. 541/rar Dj; AMD, h. 428/prin Ot, Cl și rar VI, Ag, Db, Ph, Gr, Cț „gonaci la vânatoare”; cf. *alergător* 3°...

2° GM/rar Tr „persoană care bate pământul cu maiul (la construirea unei case)”: Era mai mulți *bătăiș*, *bătăiș* cu maiu, care bătea acolo [la pereții casei de pământ]/807.

3° AMD, Pl. 77/rar Ot „mustuitor”: [Strugurii] îi pune la storcători, nu-i mai

bate cu *bătăișu*/773; cf. *bătător* 1°, *chircă* 1 2°, *ciulíne* 3°, *ciumág* 6°, *crăcánă* 11°, *fúrcă* 12°, *lici*, *mangealác*, *mátcă* 3°, *méșcă* 1°, *mustitór* 1°, *mustuitór* 2°, *pisăláu* 2°, *pisălóg* 1°, *pisător* 2°, *storcitoáre* 2°, *stropșitoárel* 1°, *știc* 1°, *ștircă* 1°, *zdrobitoáre*, *zobitoáre*.

BĂTĂLĂU s. n., pl. *bătălie* 1° AMD, h. 385/rar Cț „limbă la meliță”; cf. *bătăg*...

2° AMD, h. 680/rar Db „roțița cu găuri din capătul băătorului în putinei”; cf. *bătător* 2°, *găurár* 1°, *mátcă* 2°, *răgălie* 3°, *rotilă* 2°, *rotocoálă* 2°, *rotúlă* 1°, *târcól* 6°, *totárlă* 3°, *tuturígă* 4°.

BĂTĂLÍE s. f., pl. *bătăli* 1° AO, h. 365/rar Dj; AMD, h. 569 MN/rar Ot „război”; cf. *buzgún*, *răzbel*, *răzmériță*.

2° AMD, h. 428/rar Gr „goană la vânatoare”: Facem *bătălie*, facem crilă dă oameni/823; cf. *bătăie* 3°...

BĂTĂLUIĂLĂ s. f. AFLR/rar Dj „bătălie, luptă”: [În război] la șaișpe [...] acolo a fost *bătălujăla* a mare, de-acolo s-a despărțit toate/929.

BĂTĂTĂRNICĂ s. f./adj., pl. *bătătărnică* AO, h. 806; 808/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 155, 156/Ot, Tr și rar Ag, Gr „(oaie) care umblă mereu pe marginea turmei”; cf. *alergătoare* 1°...

– var. *bătărnică* s. f./adj., pl. *bătărnică* AMD, Pl. 155/rar Gr; *bătătélnică* s. f./adj., pl. *bătătélnice* AO, h. 805/rar Dj; *bătătérnică* s. f./adj., pl. *bătătérnicel*/rar Dj, Ot.

BĂTĂTĂRNIȚĂ s. f./adj., pl. *bătătărnițe* AO, h. 806; 808/rar Mh „(oaie) care umblă mereu pe marginea turmei”; cf. *alergătoare* 1°...

BĂTĂTÉLNICĂ v. *bătătărnică*.

BĂTĂTÉRNICĂ v. *bătătărnică*.

BĂTĂTOÁRE v. *bătător* 4°.

BĂTĂTOR s. n., pl. *bătătoare* 1° AMD, Pl. 77; GM/prin Cl și rar Br, Tr, Il, Tl, Cț „unealtă rudimentară de zdrobit strugurii pentru must; mustuitor”; cf. *bătăiúș* 3°...

2° AO, h. 785, 786; AFLR/VI și rar Tr; AMD, h. 680/Tr, Cl, prin Ag, Gr, Il, Cț și rar Db, Bz, Ot, If, Tl „roțița cu găurele din capătul băătorului în putinei”; cf. *bătălău* 2°...

3° AO, h. 496/rar Gj, Mh; AMD, h. 385/rar Vl, Ph, Br, Tl, Cț „limbă la meliță”; cf. *bătăg*...

4° AO, Pl. 137/rar Vl, Mh „bașchie”; cf. *baschiel*°...

5° AO, Pl. 131/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 167/rar Db „titirez la moară”; cf. *alerģăto* 3°...

6° s. m., pl. *bătători* AMD, h. 428/rar, Cl „gonaci la vânatoare”; cf. *alergător* 3°...

– var. 4° *bătătoare* s. f. AO, h. 496/rar Gj.

BĂTĂTŪRĂ s. f., pl. *bătături* 1° AO, h. 776/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 139–140/prin Ag, Br și rar Vl, Db, Ph, Bz, Tl „loc umbros (bătătorit) unde se odihnesc vitele la amiază; zăcatoare”; cf. *atrănător* 2°...

2° AMD, Pl. 91/rar Gr „locul băătorit din fața stupului”; cf. *ariori* 7°...

3° AFLR/rar Cț [la pl.] „părțile umplute dintr-un model croșetat”.

BĂTĂTURICĂ s. f. AO, Pl. 87/rar Ot „bătătură, băteală (la țesături)”; cf. *bătăiță*...

BĂTĂTURÍT adj. 1°, loc ~ AO, h. 595/rar Dj „clin rămas nearat între două brazde”; cf. *amnár* 9°...

2° var. *bătutu-rít* adj. TDM III/rar Gr „bătut, tasat”.

BĂTĂUȘ 1° s. m., pl. *bătăuși* AO, h. 541/Vl, Mh, Dj, prin Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 428/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Il, prin Ph, Gr și rar Vl, If, Cț „gonaci la vânatoare”; cf. *alergător* 3°...

2° s. m. AMD, Pl. 136–137/rar Ot „strungar la oi”; cf. *alergător* 4°...

3° s. n., pl. *bătăușe* AMD, Pl. 146/rar Cț „lopătică de amestecat în zerul fiert

pentru urdă”; cf. *blăniță* 8°, *cărjă* 2°, *cârlig* 11°, *crucioi* 6°, *făcălete* 3°, *făcăleț* 2°, *grîpcă* 3°, *hășcău*, *jărăghitor* 2°, *jindărniță*, *jinti-ér*, *jintițár*, *jintiță* 7°, *lăbă* 10°, *lăpcă* 1°, *lingurár*, *lingurói*, *lopătă* 1°, *lopătác*, *lopățâie* 2°, *lopotár*, *mestecău* 2°, *mesticător*, *până* 7°, *speteáză* 16°, *ștircă* 3°, *tălie* 2°, *urdelniță* 1°, *vártelniță* 5°.

BĂTĂUȘ 2° adj., pl. *bătăuși*, f. *bătăușă* AMD, Pl. 43–44*/rar Gj „harnic, răzbătător”; cf. *bărbát*...

BĂTÂRNEĂȚĂ v. *bătrâneăță*.

BĂTCUȚĂ s. f. GM/rar Db „floare de munte viu colorată”.

BĂTEĂ v. *băteală* 1°.

BĂTEĂLĂ s. f., pl. *bătéli* 1° AO, h. 726/rar Vl, Gj; *bătele*/rar Gj, Ot; „vătălă”; cf. *bleteacă*, *riglă* 2°, *undreă* 8°, *vătălă* 1°.

2° GM/rar Vl „un fel de sos pentru dres ciorba (obținut din făină amestecată cu ou, bulion și apă sau lapte)”: În rântaș mai pui și ulei, dar în *băteală* pui numai ou, făină de grâu, puțin bulion, dacă vrei îi mai pici și puțin lapte dulce și apă/672.

– var. 1° *bătălă* s. f., pl. *bătăle* AO, h. 726/rar Gj; *băteă* s. f., pl. *bătele*/rar Dj, Ot; *beteă* s. f., pl. *betele*/rar Gj, Ot.

BĂTOÁZĂ v. *batóză* 2°.

BĂTRÁN adj. 1° cu val. subst., pl. *bătrâni* AO, h. 152/Dj și rar Vl, Mh, Ot; AMD; GM; TDM II, III; AFLR/Ag, Db, Tr, prin Gr și rar Ph, Vn, Bz, Ot, If, Il, Tl „bunic”; cf. *băt* 1°, *bunél*, *dédé* 1°, *moș* 1°, *tăică* 3°, *tătăie* 1°, *tătă* 1°, *tătíc* 3°, *tătăne* 2°, *tétea* 4°, *unchiáš* 3°.

2° f. *bătrână* AMD, Pl. 67/Il, prin Vl, Ag și rar Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl [d. coardele de viță de vie] „din anul anterior”.

3° AFLR/rar Db [d. casă] „bătrânească”.

BĂTRÂNĂ s. f., pl. *bătrâne* AO, h. 155, 156 / Mh, Dj și prin Vl; AMD, h. 130, 131; GM; TDM III/Ag, Db, prin Tr și

rar Ph, Bz, Ot, If, Gr, Tl „bunică”: Și aveam pă mama-mare, *bătrâna* GM/734; cf. b ā b ā 1°...

– var. *tână* s. f. AO, h. 155, 156/rar Vl; AMD, h 119/rar Cl.

BĂTRÂNEÂN s. m., pl. *bătrâneni* AMD/712 „locuitor din satul Bătrâni”.

BĂTRÂNEĂȚĂ s. f. AO, Pl. 16/prin Mh, Dj și rar Gj, Ot, pl. *bătrâneturi* GM/rar Db „vârsta bătrâneții; bătrânețe”; pl. *bătrâneți*, *de pe* ~ loc. adj. AFLR/rar Cț „din bătrâni”: Vorbe *dă pă bătrâneți*, așa ne-nvăța și pă noi bătrânele/892.

– var. *bătrâneăță* s. f. AO, Pl. 16/rar Dj.

BĂTRÂNÍ vb. IV AFLR/rar Mh; GM/rar Gr „a îmbătrâni”; cf. *vechí*.

BĂTRÂNÍCĂ s. f. AMD, h. 130, 131/rar Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Gr dim. de la *bătrână*.

BĂTRĂÓR adj., pl. *bătrăóri*, f. *bătrăoară* TDM II, III/rar Db, Ph, Vn, Tr dim. de la *bătrân*.

BĂTÚCĂ s. f., pl. *bătúci* 1° AO, Pl. 69/rar Gj; *bătúce*/rar Gj „pipotă”; cf. *cășiță* 3°, *chíșcă* 4°, *moără* 3°, *pípotă* 1°, *rânză* 1°, *rășniță* 1°.

2° GO/rar Gj „mai de lemn folosit pentru bătutul rufelor la spălat”.

BĂTURÍ vb. IV GM/rar II „a bătători”; cf. *bato gí*...

BĂTÚȘ s. n., pl. *bătúșe* 1° AO, h. 496/rar Gj și s. m., pl. *bătúși*/rar Gj „limbă la meliță”; cf. *bătág*...

2° GO/rar Dj „lemn cioplit cu care se bate cânepa în proțap”; cf. *infundătúra* 1°, *proțap* 3°, *tânjálă* 4°, *tocător* 2°.

BĂTÚT adj. 1° pl. *bătúti* AO, h. 400/prin Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot, Tr [d. boi] „bolnav de picioare din cauză că a umblat nepotcovit pe drumuri pietroase”; cf. *beteág* 5°, *ciumpáv* 4°, *ciumpávít* 2°, *cleșcenóg*, *stângáci* 3°, *șters*.

2° f. *bătútă* AMD, h. 22 MN; Pl. 152/rar Gr, Il, Tl [d. lâna de pe oaie] „deasă și creată, formând pod; împăslită”; cf. *pătulătă*, *podoașă* 1°.

BĂTÚTĂ s. f., pl. *bătúte* GD/rar Tl „bătaie”: Mi-a tras o *bătútă*/873.

BĂTUTURÍT v. *bătătorit* 2°.

BĂȚ s. n., pl. *béțe* 1° AO, h. 661; TDO/prin Vl și rar Ot; AMD, Pl. 66–67/rar Ot, Gr, Cț „butaș de viță de vie”: *Béțele* să pun în felu următor: facem groapă așa în lungime, punem viț-așa culcată TDO/919; cf. *butác* 1°, *butuceálă* 2°, *butușínă* 1°, *cápăt* 4°, *cârlíg* 13°, *cep* 5°, *ciocârlie*, *corcán* 1°, *martác* 3°, *rásadniță* 4°, *șerpitúra*, *vână* 6°.

2° GM/rar II [mai ales la pl.] „puncte marcate la jocul de copii *zdrechea*, fiecare fiind de mărimea unui pas”: Dacă-l lovesc cu bătu și el se duce departe [...] înnumăr câți pași. Și se joacă pe *béțe*, iar zece *béțe* formează un *cal*/842.

3° AO, h 497/rar Vl, Ot; AMD, h. 386/prin Cț și rar Ag, Ph, Bz, Br, If, Cl, Tl [la pl.] „puzderii de cânepă”; cf. *câlți*, *ciup* 2°, *coádă* 7°, *coájă* 8°, *cotór* 5°, *covrág* 3°, *crățá* 1°, *fărâmătură* 2°, *fofeáză* 7°, *foloștíne* 2°, *foroásă* 2°, *furdá* 2°, *goz* 6°, *hoáspe*, *lișteáv* 2°, *pai* 1°, *păstáie* 4°, *pâzdárie*, *pielítă* 7°, *pleávă* 3°, *pleáznă* 2°, *pleștève*, *poghírc* 4°, *poscórniță* 2°, *spérlă* 3°, *surceál* 1°, *ștep* 7°, *știm* 4°, *ștopleág* 4°, *tizíc* 3°, *tocătúra* 4°, *trând* 7°, *țácăr* 1°, *țeápă* 9°, *țepelígă* 4°, *zdreánță* 1°, *zgrébăn* 2°.

BĂȚĂGĂNÓS adj. f. *bățăgănoasă* 1° GM/rar Gr [d. plante, în special, d. cânepă] „cu tulpina fibroasă”; cf. *beligoasă*, *cotele nós*, *fășioasă*, *hârdăhănoasă*, *pamblicioasă*, *prăștioasă*, *sforoasă*, *teioasă* 2°.

2° AMD/rar Tr [d. păr] „cu firul gros și aspru”.

BĂȚĂRĂIE s. pl. GM/rar Gr „bețe mari”: Trestia o curățăm dă foaie [...] și ce rămânea, *bățărăi-le-alea*, alea să întrebuința pentru învelitu caselor/827.

BĂȚĂRĂU s. n., pl. *bățărăuă* AO, h. 758/rar VI „turmă mică de 10–25 de oi”; cf. b o t e i, c â r d u l e ț, c i o b ș o b, c i o p o r, c i r e a d ă 2°, c l a d a l ă c, c l ă ț ă u 2 1°, s t o g 4°, s t o l 1°, ș u c 2, ț a l ă n d r u, ț ă r c ă d ă u 6°, ț ă r c ă u, ț ă r l ă i ă ș, v ă j d ă u, v ă j d o c 1°, v ă j d o c 1°.

BĂȚOĂSĂ adj. f. TDM II/rar Vn [d. urdă] „tare, aspră”: [Urda] dacă e *bățoasă*, nu este bună/728; cf. z g u r ă v ă, z g u r o ă s ă, z g u r u p o ă s ă.

BĂȚOȘĂ vb. I refl. AMD, Pl. 108–109/rar Ph [d. țesături] „a se întări, a deveni aspră din cauza scrobელი, a se scrobi”; cf. b i l i 2°, c ă ș u i.

BĂȚUȘ s. n., pl. *bățușe* AMD, Pl. 115, 118/Db și rar Ag dim. de la *băț*.

BĂUTÓR adj., f. *băutoáre* GM/rar Db, Bz [d. lichide alcoolice] „bun de băut, care se bea cu plăcere”: [Vinul de zahăr] e *bălutór*, că ăla naturalu vine puțin acrișor, da ăsta dă zacăr e dulceag/819.

BĂZĂDĂNIE v. *băzdăganie* 4°.

BĂZĂÚNE v. *bărzăune* 1°, 2°.

BĂZDĂÚNE v. *bărzăune* 1°.

BĂZGĂÚNE v. *bărzăune* 1°.

BĂCĂÍ v. *zbăcăi*.

BĂCLEȘÉAN s. m., pl. *băcleșéni* AO/959 „locuitor din comuna Băcleș”.

BĂCLIȘÍ vb. IV refl. GM/rar Vn [d. firele de cânepă toarsă puse la albit] „a se îmbiba cu cenușă”: După ce-am copt-o [cânepa], de-am turnat apă din aia fiartă mereu, ea *s-a bicleșiș* acolo cu cenușa aia și s-a muiet/721.

BĂGNIȚĂ v. *băhniță* 1°, 2°.

BĂGNIȚĂ v. *băhniță* 3°.

BĂHĂDII v. *bădădăni* 1°.

BĂHNIȚĂ s. f. 1° AMD, h. 101/rar Ag „(răceală cu) guturai”; cf. b a l é v n i ț ă...

2° var. *băgniță* s. f., ~ *de căldură* AO, h. 310/rar Gj „căldură mare; caniculă”; cf. a p r i n d e r e 3°...

3° var. *băgniță* s. f. TDM II/rar Br „loc întunecos în pădure”.

4° var. *băvniță* s. f. AMD/rar Db „termen depreciativ pentru un țigan nespălat, murdar”.

– var. 1° *băgniță* s. f. AO, h. 135/rar Dj.

BĂJĂ s. f. 1° AMD/rar Db „puțin, o leacă”: Fac numai o *bjă* dă foc [se zice] pă bătrânește/694; cf. c ă t 4°, j o s 1°, n i ț é l, ț ă r ă, ț ă r i g ă n ă.

2° art., în a da băja loc. vb. GM/rar Ot „a alerga; a se grăbi; a da zor”; cf. a b á t e 1 1°.

BĂJĂÍ v. *băjbái* 2°.

BĂJBĂCĂÍ v. *bojbăcăi*.

BĂJBĂÍ vb. IV tranz. 1° AMD, ch. 373/rar Db, Tr „a pipăi”; cf. h ă r j ă i, p i p ă i 2°

2° var. *băjái* vb. IV intranz. AO, h. 115/rar Mh „a orbecăi”: *Béji* prin negură ca al orb/944; cf. b ă r c ă i 1°, b ă s t ă c ă i 3°, b i b ă i, b o d i c ă i, b o n d ă n i, b o ș c o d i 1°, d i b u i 2°, o r b ă i, o r b ă c ă i, o r b e c ă.

BĂJBĂÍÁLĂ s. f., în ~ loc.adv. AMD, h. 81/rar Ph „băjbăind, căutând pe pipăite, pe dibuite”; cf. p i p ă i ă l ă, p i p i i t e.

BĂLĂ v. *băl* 2°.

BĂLBĂRE v. *vurvoáre*.

BĂLBĂRĂ v. *vurvoáre*.

BĂLBĂTĂIE s. f. TDM III/rar Tr „vălvătaie”: A-nceput *bălbătăja*, a ars/796; cf. p ă l ă 5°, v u r v o ă r e 1°.

– var. *bălbătăie* s. f. GM/rar Tr.

BĂLCĂ¹ s. f., pl. *bălci* GM/rar Bz „apă stătătoare; băltoacă”; cf. b ă l t o ă r e...

BĂLCĂ² s. f., pl. *bălci* AMD, h. 219/rar Ag, Gr „oală (mică) de pământ”: [La clacă] fierbea câte-o *bărcă* dă boabe acolo GM/689; cf. m o ă c ă 2°, m o ș o ă i c ă, o l ă n ă 1°.

– var. *bărcă* s. f., pl. *bărci* GM/rar Ag; *bélcă* s. f., pl. *belci* AO, h. 232/rar Mh; *boălcă* s. f., pl. *boâlce* AMD, h. 219/rar Ag.

BÂLCIȘOR s. n. AFLR/rar Gr „mâl, nămol (depus pe tulpina de cânepă, la topit în bălcă)”: [Cânepa] o luam cu maiu la tocat. Dacă... *bîlcîșóru* ăla tot se făcea pulbere, se sfărâma/835; cf. cea - m ú r 3°, c i o r m ó l, c i o r o f l e á c ă 1°, c l i s ă n, c o c i ó c 2 1°, g l o d 2°, h ú m ă 1°, m â r c ú i e, m o c é r n i ț ă, n ă g ă r ă, n ă m ó l 3°, n ă m ó l n i ț ă, p o t m o l e ă l ă, p o z m ó l 1°, s m ó l n i ț ă 1°, t i n e ă l ă, z l o ă t ă 3°, z m â r c 3°.

BÂLCUȚĂ s. f., pl. *bâlcuțe* AMD, h.219/rar Ag, Gr dim. de la bălcă.

– var. *bolcuță* s. f., pl. *bolcuțe* AMD, h. 219/rar Ag.

BÂLDÂN v. hâldân.

BÂLDĂR s. m., pl. *bâldări* 1° AMD, h. 58/rar Db „plămân”; cf. b o b r í c h i 2°, b o j ó g 1°, f i c á t 2°, f o ă l e 2°, g i g h í r 1°, p l ă m ă n e 1°, u ș u r é l.

2° var. *balдахár* s. GM/rar Ag „partea din interiorul porcului care conține intestinale”: După ce-l desface oamenii, noi scoatem *balдахáru* ăla tot [al porcului] d-acolo dănuuntru, le dăsfacem, zvârlim murdăria aia afară/687.

– var. 1° *boldár* s. m., pl. *boldări* AMD, h. 58/rar Db.

BÂLDIE (3 sil.) s. f. AMD, Pl. 102/rar Db „partea de la marginea albiei unui râu, în care apa curge mai încet”.

BÂLHĂR s. AMD, h. 313/rar Db „buruiană (mare)”; cf. b ă d ă d ă n i i 1°...

BÂLTICĂ vb. I refl. GD/rar Tl [d. un lichid] „a se amesteca”: [Laptele] îl strecuri imediat ca să nu-l pui acolo-n bidon, că să *bîltică* cu gunoaiele/878.

BÂLTOC v. báltóc.

BÂLVÂN¹ s. m., pl. *bâlvani* AO, Pl. 130/rar Vl „lemn pe care stă așezată p o d o i m a (la moară)”; cf. a r m ă s ă r 3°...

BÂLVÂN² s. m., pl. *bâlvani* AO, h. 710/rar Dj 1° „baltă în care se pune cânepa la topit; topilă”; cf. b o l b o ă c ă 2°, c r o v 2°, g ă l d ă n 3°, g ă l d ă u 3°, g r o p ă n 3°,

h e l e ș t é u 3°, l a c 3°, t o p é l n i ț ă, t o p í l ă 1°, t o p i t o ă r e, t o p i t o r i e, t ó p l i ț ă 2°, v i r o ă g ă 3°.

2° „canal de irigație (în luncă)”.

BÂLVĂNÍ vb. IV refl. AO, h. 675/prin Mh și rar Gj [d. vin] „a se altera, devenind mucilaginos”; cf. b ă l e...

BÂLVĂNÓS adj. AO, h. 675/rar Mh [d. vin] „care s-a b ă l v ă n i t; alterat”; cf. b ă l ó s...

BÂNDĂR v. bondár 2°.

BÂNTUÍ vb. IV tranz. și refl. TDM III; AFLR/rar Cl, II [d. animale și plante] „a fi atacat de o boală sau de intemperii; a (se) vătămă”: [Viței de vie] îi făceam iară [mușuroi] ca *să* n-o *bântuie* geru, că... lăstaru era tânăr și crud, să nu... atace geru ochii TDM III/851. Chiar aici am avut un vecin... chiar în ziua de Rusălii *i-a bântuit* așa un cal, tremura calu-ăla toată ziua AFLR/863.

BĂRĂCE v. barăcă 1°.

BĂRĂÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a împinge buștenii (cu țapina) la vale (ca pe oile îngrămădite)”: Corhănit, adică lemnele, care sânt făcute figuri pă coastă, le *bîrîim* în vale pă niște canale /676; cf. c o r h ă n í, h u l u c ă n í, v o l t ă, v ó l t ă 2°.

BĂRBORÍ v. vâlvorí.

BĂRCĂ v. bălcă².

BĂRCĂÍ v. bărcăi 1°.

BĂRCĂÍ vb. IV 1° intranz. GM/rar Ot „a căuta băjbăind (pe întuneric)”: Se scoală el, *bîrcăie* pă lângă pat p-acolo/776; cf. b ă j b ă i 2°...

2° var. *borășcăi* vb. IV tranz. GO/rar Mh „a săpa superficial; a scociorî, a răscoli”: Acu arăm mai bine pământu ca înainte; înainte dor îl *borășcăgam* GO/945; cf. c i o c ă n í 4°, s c ă r m ă 2°, s c o b í 1°, t ă r ș i 2°, t ă r ș u í 2°, ț ă c ă n i, z g ă m u ș í 1°.

3° var. *zbârcăi* vb. IV intranz. GM/rar Gr „a munci prost, nesatisfăcător, de mântuială”: *Zbîrcăiam* și eu acoala la secere, de bine de rău, nu le erea nădejdea-n mine

GM /826; cf. c o c e a n 7°, m ă s c ă r i 2°, o c h i 8°.

– var. 1° *bârcăi* vb. IV intranz AO, h. 115/rar Dj; *borăcăi* vb. IV intranz. AMD/rar Bz.

BÂRDĂC v. *bărdăc* 2°.

BÂRDĂCĂ v. *bărdăc* 2°.

BÂRDĂHĂN v. *burdihán* 2°.

BÂRDĂHĂN v. *burdihán* 1°.

BÂRGHIE v. *vârghie* 3°.

BÂRGHINĂ v. *vârghie* 1°, 4°, 5°.

BÂRGHINI vb. IV AMD, h.177/rar Db „a bate b â r g h i n i (șipci) la pereții casei”; cf. a r ă c i...

BĂRÍ v. *bârîță*.

BĂRÍȚĂ interj. AO, Pl.120/rar Dj, Ot „cuvânt cu care se îndeamnă sau se alungă oile”; cf. á r i p ă 13°...

– var. *bârî* interj. AO, Pl.120/rar Ot.

BĂRLÓG v. *părlău* 2°.

BĂRNĂ s. f. AMD, h.525/prin Db „ploaie mărunță și deasă; burniță”; b u r á u, b ú r n i ț ă 2°, v l o g 1°.

BĂRNITĂ v. *búrniță* 2°.

BĂRNUÍ vb. IV intranz. și tranz. GM/rar Db, Ph, Vn „a așeza bărnele pentru a ridica pereții casei”: Începem *să bîrnuim*, dacă o facem [casa] de bărne/721; cf. d r u g ă n í, î m b â r n u í, î n v â r g h i í, v â r g h í.

BĂRNUIĂLĂ s. f. GO/rar VI; GM/rar Vn „numele acțiunii de a b â r n u í”: După ce-am termenat sus cu *bîrnujăla* căsii până la grinzi, sus, o grinduim GM/721; cf. b â r n u í t.

BĂRNUÍT s. n. GM/rar Vn „numele acțiunii de a b â r n u í”; cf. b â r n u i ă l ă.

BĂRSĂ s. f., pl. *bârse* 1° AMD, Pl. 58–59/rar Tr „trupită”; cf. c ă p ă ț ă n ă 4°, c o r m ă n ă 3°, g r i n d é i 1°, m ă s ă 9°, t r u p 3°, t r ú p i ț ă 1°.

2° AMD, h. 641/rar Ag, Db „plaz”; cf. c ă l c ă i 8°, c e a p r ă z 2°, c o ă d ă 28°, f o ă i e 14°, n ă d ă 2°, p i c i 6 r 13°, p l ă c ă 2 4°, p l a s 1°, ș i n ă 2°, t a b ă n 1 1°, t ă l p ă 1 18°, t ă l p ă g ă 4°, t r ú p i ț ă 3°.

3° var. *bârță* s. f., pl. *bârțe* AMD, Pl. 56/rar Db „cormană”; cf. c o r m ă n ă 1°, î n t o r c ă t 6 r 9°, p l ă c ă 2 5°.

4° AMD, h. 640/rar Gr „plug ușor, cu coarne și grindei de lemn, cu care se face a doua arătură (pentru semănat porumbul)”.

5° AMD, h. 659/rar Br „(lemn sau) bucată de fier îndoită, prinsă pe capătul din față al proșapului, formând scobitura unde se prinde jugul”; cf. c a p 14°, c h i p c é l 2°, c ă r l í g 8°, c o s 6 i 2°, c r a c 5°, j ă p i ț ă 1°, o r c i ú c 2°, p i s c 9°, u r é c h e 7°.

– var. *bârță* s. f., pl. *bârțe* 1° AMD, Pl. 58–59/Tr și rar Bz, Gr; 2° AMD, h. 641/rar Bz; 4° AMD, h. 306 MN/rar Gr.

BĂRȘICĂ interj. AO, Pl. 120/rar Ot „cuvânt cu care se îndeamnă, se cheamă sau se alungă oile”; cf. á r i p ă 13°...

BĂRȚĂ v. *bársă* 1°–4°.

BĂRZOÁBĂ v. *vârzób* 3°.

BĂRZÓB v. *vârzób* 4°, 6°.

BĂRZÓC v. *vârzób* 4°, 7°.

BĂRZÓI s. cu val. vb. AFLR/rar TI „sări, ridică-te”: „Când îi avea vun necaz, vo nevoie mare” zice „îi spui «*bârzói* măciucă» și-ai să vezi”, zice „ce treabă are să facă ea”/878.

BĂRZOVÍ v. *vârzobí* 1°.

BĂSTĂCĂÍ vb. IV intranz. 1° GM; AFLR/rar Vn, Gr „a se agita, a se zbate”: A căzut calu din hăis în gura de ham și *bîstícíjă* acolo GM/733; cf. r ă z b ă t e 1°, s n o p í, z b i c í 2°.

2° GM/rar Ag „a alerga după treburi; a trebălui”: Toată ziua *bîstícíjă* omu în toate părțile/788; cf. b o ș c o d í 2°, p r e p a r ă 2°.

3° var. *bâzdăcăi* vb. IV intranz. AMD, h. 81/rar Ot „a umbla orbecăind; a bâjbâi”; cf. b ă j b ă i 2°...

BĂȘCA v. *bășca* 1°.

BĂȘNÍ v. *bușni* 3°.

BĂȘTA v. *bășca* 1°.

BĂT¹ s. m. 1° pl. *băți* AO, h. 152/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 127; GM; GD/Tr, Cl, Il, Cț, prin Ph, Vn, Br, Ot, Gr, TI și rar Db „bunic”; cf. b ă t r ă n 1°...

2° AO, h. 153/rar Ot „cuvânt de adresare către un om bătrân”; Dacă nu știi cum îl cheamă, îi zici *bîhule*, unchiaș, moșule, tica, unchiule, îi zici în toate felurile, ca... să nu se supere/986; cf. p a p u l e, t a t i c 4°, t â t â n e 3°, t é t e a 3°.

– var. 1° *bîte* s. m., pl. *biți* AO, h. 152/rar Dj; but s. m., pl. *buți* AMD, h. 127/rar Br, Cl, Il.

BĂT² v. *bătă*¹ 1°, 3°–5°.

BĂTĂCI s. n. GM/rar Tr „limbă la clopot”: Simț așa ca un *bîtác* /dă acioi, zic când e acioiu ăla așa mare dă sună la bou la gât/807.

BĂTĂ¹ s. f., pl. *bâte* 1° AO, Pl. 122/rar Dj „băț”: Gușile aștea le luvam [...] cu un *bît*, luvam firu AFLR/945; cf. a r á c 2°...

2° AO, h. 723, 724/prin Vl și rar Gj; AMD, Pl. 111–112/prin Vl și rar Ot „fiecare dintre bețele așezate pe brațele războiului, de care sunt atârinate itele și vătalele”; cf. c ă l ú ș 16°, c ă ț é l 13°, c i u m á g 3°, c u r m e z i ș 2° 9°, d o r â n g á r 1°, d o r â n g ă 4°, d r u g 10°, i á p ă 3°, i ț á r, j u g 2°, l e m n á r 2°, l e m n i ș ó r, l e m n ú ș 2°, m â n ú ș ă 4°, s c r í p e t e 1°, s u r c é l 3°, v e r g e á 2°, z á t c ă 2°, z ă t c á r 2°.

3° var. *bât* s. n., pl. *bâte* AO, h. 738/rar Gj, Mh „bețișor cu ajutorul căruia se leagă între ele firele rupte în natră”; cf. c ă l ú ș 20°, c o c l é t e 1° 2°, î n t o r c ă t ó r 6°, l ă s ă t ó r 3°, l e m n ú ș 4°, n o d u r á r 1°, o t â n c e á 2°, o t â n c e á n 2°, o t â n c i c ă, o t í n c 15°, p o t á n g 3°, r ă s u c é l 2°, r o s t 6°, s u r c é l 2°, t i n g h e á, ț a n c 4°.

4° var. *bât* s. n., pl. *bâte* AO, h. 734/Gj, Mh „bețișor pe care se pune țeava în suveică”; cf. c ă l ú ș 18°, c ă r c é i 13°, c l é c e 4°, h u l u d é ț, i n i m ú ș c ă, î n t o r c ă t ó r 7°, l e m n ú ș 1°, s u r c é l 1°, s u r c é l u ș 2°.

5° var. *bât* s. n., pl. *bâte* AO, h. 715/prin Mh „fiecare dintre brațele vârtelniței”; cf.

b l ă n ă ț ú i e 3°, c i o á c ă 1° 12°, c i o c á n 1° 4°, c o á c ă 1° 5°, c o r n 13°, c ú m p ă n ă 10°, l í m b ă 13°, m â i n o á g ă 4°, m ă n ă 9°, p ă n ă 11°, p ă r t é n i e, p i c i ó r 20°, s p e t e á z ă 5°, s u r c é l 1° 4°, ț i g ă n c ă 3°, v ă r t e l n i ț ă 1°.

6° AO, h. 222/rar Gj, Mh [la pl.] „vreascuri”; cf. b é l d i e 2°, c l é c e 3°, c l o ț 7°, c r e n g ú ș, c u ț u r i c ă, f r ă n t u r e l e 1°, g ă t ă r ă i e, g ă t e á j ă 1°, g ă t e j e á l ă, l ó b ă 4°, m ă r u n ț i ș 3°, o s i á c 2°, p ă r p ă r i c i, p ă r p ă ț ă 1°, p i ț i g ă i, r ă m u r ă 2°, r ă t i n ă 3°, r ă g ă j ă, r ă m í g, s u r c i c ă 2°, t ó b u r i, v ă r f o t e, v r ă s c o t e, v r ă s c u r i, v u r v o á r e 2°, z o b 6°.

BĂTĂ² s. f., pl. *bâte* 1° AO, h. 155, 156/rar Ot, Tr; AMD, h. 130, 131; GM; GD; AFLR/Br, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Vn, Bz, Ot, Tl și rar Ph „bunică”: *Bîna* mea, bunica mea, mamaia mea d-acasă, ea... a murit d-o sută șase ani GM/844; cf. b á b ă 1°...

2° AMD/rar Br „cuvânt de adresare către o femeie bătrână”; cf. d á d ă 2°, g á g ă 2°, l e a 1°, m ă m ă n e 3°, ț á i c ă 2°, ț á ț ă 3°, ú n c h e 1° 3°.

– var. 1° *bíta* s. f. art. AMD, h. 131/rar Bz.

BĂTÍC s. m. AMD; GM; GD/rar Ot, Il, Cț dim. de la *b â t*¹ 1°: Mama mea spunea că alde *bîticu* avea bordei GM/855; cf. b â t i c é l.

BĂTÍCĂ s. f., pl. *bâtici* AMD, h. 130, 131; GM/Il și rar Vn, Br, Tr, Gr, Tl, Cț; *bâtichi* AMD/rar Bz dim. de la *b â t ă*² 1°.

– var. *bâtigă* s. f. GM/rar Br; *bitico* s. f. voc. AMD, h. 131/rar Bz.

BĂTICÉL s. m. AFLR/rar Mh dim. de la *b â t*¹ 1°; cf. b â t i c.

BĂTÍGĂ v. *bâtică*.

BĂTLĂGELE s. f. pl. GD/rar Tl „butoiașe”: Butoaie mai mici, și le ziceam *bîtlăgele*, adică balerașe așa cam de câte trei deca, patru deca, pân'la șapte deca să spună *bîtlăgele*/883; cf. b a l e r á ș ...

BĂTÓC s. n., pl. *bătoáce* GM/rar Tr „ciomag”; cf. *ciomag* 1°, *ghioacă* 2°, *măciucă* 6°, *pălúgă* 2°.

BĂZ v. *băză* 3°, 5°.

BĂZĂLNICĂ adj. f. GM/rar Bz „vioaie, iute, fășneată”: A spus mama că nu mă dă la școală că... eu eram cam *băzălnică*, nu eram urâtă ca acuma; și că... scriu la băieți; și eu tot scriam, că puneam pe altcineva. *Băzălnică* eram, mă plăceau flăcăii/743.

BĂZĂ s. f., pl. *băze* 1° AO, h. 567/rar Mh „bondar”; cf. *bărzăune* 1°...

2° AMD, Pl. 101/rar Ph „albină”; cf. *albini*...

3° var. *băz* s. m. AMD, h. 450/rar Tl, Cț „streche”; cf. *bărzăune* 2°...

4° în expr. a lua în *băză* GM/rar Tr „a trage la răspundere; a lua la rost”: Mă *ia* și ăla [=șeful] în *băză*, că nu e apă la mașină, că nu e ștearsă, că nu e spălată/777; cf. *zbărnog*.

5° var. art. *băzul*, *la* ~ loc. subst. GD/rar Cț „numele unui joc de copii”.

BĂZĂLĂU s. m., pl. *băzălăi* AMD, h. 450/rar Cl „(muscă) streche”; cf. *bărzăune* 2°...

BĂZĂC s. m., pl. *băzăci* AMD, h. 450/rar Cț „(muscă) streche”; cf. *bărzăune* 2°...

BĂZDĂCĂI v. *băstăcăi* 3°.

BĂZDĂGÁN v. *băzdăganie* 2°.

BĂZDĂGÁNIE s. f., pl. *băzdăgánii* 1° AMD/rar Cl „gâză, gănganie”; cf. *gântă* 1°, *gâjganie*, *insécte* 2°, *oară* 3°.

2° AMD, h. 449/rar Ph „bondar”; cf. *bărzăune* 1°...

3° AFLR/rar Ph „animal sălbatic; dihanie”: [La oi] vine *băzdăganiile*, lupi sau ursu/708; cf. *bulihănie*, *ilă*, *jarcál*, *jilétini*, *jvénii*, *lighióni*, *măgăoáie* 2°, *măglie* 2°, *nătbăză*, *părdăi*.

4° var. *băzădanie* s. f. GO/rar Dj „pocitanie, urâtenie; arătare”: El tot da-n el [=cal] cu ciomagu. „Fugi de-aci, *băzădanie*”,

zice: „ce vii tu, ailaș cai frumoși, cai... și tu, vii tu!”/933; cf. *gogăie*.

– var. 2° *băzdăgán* s. m., pl. *băzdăgáni* AMD, h. 449/prin Br, Il și rar Db, Ph.

BĂZDOÁCĂ s. f. TDM III/rar If „supărare ușoară; capriciu, băzdăc”: D-acia să-ncepea cum să spun, hâra între noi [...] avea ăla o *băzdoacă*/849.

BĂZDRĂCII s. m. pl. art., în expr. a-veni ~ la cap GD/rar Cț „a-i veni, a-l apuca dracii, năbădăile”.

BĂZGÁN s. m., pl. *băzgáni* AMD, h. 449/rar Tr, Tl, Cț „bondar”; cf. *bărzăune* 1°...

BĂZGĂÚNE v. *bărzăune* 1°.

BĂZÓI s. m., pl. *băzói* 1° AMD, h. 449/prin Cl, Cț și rar Ph, Bz, Br „bondar”; cf. *bărzăune* 1°...

2° AMD, h. 380/rar Cț „viespe”; cf. *sârageá*, *țântár* 1°, *viespár* 1°, *viespe* 2°.

BEA vb. II 1° ind. pf. s. 1. sg. *beúi*, part. *beút* AO, h. 932; Pl. 54; TDO/VI, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AFLR/rar Cț „a consuma un lichid, sorbindu-l”.

2° AMD, h. 585 MN/rar Il; a ~ *tutún* AO, Pl. 54/prin Mh și rar Gj; AMD/Db, Tr, Cț, prin Ag, Ph, Gr, Il și rar Ot, Cl, Il; ~ ~ *țigară* AMD/prin Tr și rar Cl, Cț, „a fuma”; cf. *duhăni*, *păfăi*, *tutuní*.

BEÁRTĂ v. *bértă* 2°.

BEAT adj. 1° pl. *beați*, f. *beáte* AO, Pl. 20/Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 158 MN/rar Br; f. *béte* AO/rar Gj „turmentați de băutură; beți”; cf. *bețiv* 3°, *tormentát*; în expr. ~ *crémene*; ~ *cuc*, AMD, h. 157 MN/rar Br; ~ *léucă*/rar Cl „foarte beat, beat mort”; cf. *bețiv* 3°.

2° f. pl. *múște béte* loc. subst. AMD, Pl. 81/rar Vn „musculițe care roiesc în jurul vaselor cu băuturi în fermentație”; cf. *bețiv* 1°, *bețivănă*, *boárnă*, *gântă* 2°, *gâmbiță*, *gâziță*, *gonguliță*, *muschiță*, *múșiță* 2°, *rostocúță*, *strépez* 1°, *țântár* 2°, *vinár* 3°, *vinăriță*.

BEÁUA v. **bau** 2°.

BEBÉC s. m., pl. *bebéci* AMD, h. 262 MN/rar Ct „vițel de bivoliță”; cf. m. ă l i - c ú ț, t u r m á c 1°.

BEC s. n., în expr. a fi ~ GM/ rar Vn „a fi foarte curat (ca un bec)”.

BECEÁN s. m. pl. *becéni* AMD/722 „locuitor din satul Beciu”.

BECÉȘNIC v. **beciznic** 2°.

BECHÉT s. n., pl. *bechéturi* TDO rar Mh; AFLR/rar Ct „pichet de grăniceri”.

BECHETEÁN s. m., pl. *bechețeni* AO/994 „locuitor din comuna Bechet”.

BECI s. m., pl. *béciuri* 1° AO, h. 205/prin VI și rar Dj, Ot; AMD, h. 185/Br, Tr, Cl, Il, Tl, prin Bz și rar Ag, Db, Ph, Vn, Ot, Gr și s. m., pl. *beci* AMD/rar Br „pivniță nezidită, săpată în curte”; cf. a r g e á 2° ...

2° s. m., pl. *beci* AMD, h. 184/rar Ph, Br „pivnițe zidite, construite sub casă”; cf. d a m 2°, p í m n i ț á 1°.

BECIZNIC adj., pl. *beciznici*, f. *beciznică*, pl. *beciznice* 1° AMD, h. 111/rar Br „șchilod, infirm”; cf. a n c h i - l ó z a t 1° ...

2° var. **becéșnic** adj., pl. *becéșnici*, f. *becéșnică*, pl. *becéșnice* AO, h. 126/rar Ot; GM/rar Ot „cu sănătatea șubredă; bolnăvicios”: [Puii de curcă] e *becéjnic*, mor repede/775; cf. b a ș o l d i u ...

BEDREÁG s. n., pl. *bedrége* 1° AO, h. 636/rar Dj „nicovală pe care se bate coasa”; cf. b á p c á ...

2° GM/rar Db „sul de lemn, tambur pe care se înfășoară lanțul la fântână”: Pune niște furci în pământ, îi pune un *bedréág* așa ș-o roată, și găleți, dă poate să scoată apa/691; cf. c i ú t u r á 3°, v á l ú g 2°, v í r á.

3° var. **bădărág** s. n., pl. *bădăräge* AMD, Pl. 167/rar Ph „titirez la moară”; cf. a l e r g á t o á r e 2 3° ...

BEFLÓR v. **belfiór**.

BÉFLOR v. **belfiór**.

BEHÁÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *behăiește* AMD, Pl. 127–128/rar Vn, Bz,

Ot [d. oi] „a scoate strigătul caracteristic speciei”; cf. m e h á í.

– var. **behăni** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *béhăne* AMD, Pl. 127/rar Tr; **beoi** vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *béoiel*/rar Db.

BEHĂNÍ v. **behăi**.

BEI¹ s. n. GM/rar Db „vas mare, din doage, în care se spală rufe”; cf. b á l i e 2° ...

BEI² s. m. AFLR/rar Tl „un fel de receptor care aduna birul odinioară”; cf. i s p r á v n i c é r.

BEICOÁNE (3 sil.) s. pl. TDO/rar Mh „recipiente în care se păstra piatra vânăta pentru stropit via”: Am cărat apă și el a dat bătaie pân-a venit piatr-aia, *beicoănele* alea de piatră/961.

BEJGÁR s. m., pl. *bejgári* AMD/ rar Bz „fructul molidului, con de molid”.

BEJÚICĂ (3 sil.) s. f., pl. *bejúici* AO, h. 569/prin Mh „sfoară la undiță”.

BEL¹ v. **băl** 1°-3°.

BEL² s. GM/rar Gr „barnă groasă pusă peste mijlocul grinzilor”.

– var. **bélá** s. f. AMD, h. 190/rar Gr.

BELALIÚ adj., f. *belalie* AFLR/ rar Gr [d. oameni și plante] „pretentios, sensibil”: [Vița] aia nobila e mai *belalie*, se sapă de două-trei ori, se plivește, se stropește/831.

BELÁ v. **bel²**.

BÉLCĂ v. **bâlcă²**.

BELCIÚG s. n., pl. *belciúge* 1° AO, h. 645/rar Mh „cerc metalic între butuc și capătul osiei sau între butuc și umărul osiei la căruță; străgălie”; cf. b á t á i e 7° ...

2° AMD, h. 490/rar Ph „cui sau cârlig cu care se leagă grindeiul plugului de cotigă; potâng”; cf. b r á ț á r á 11°, b r o á s - c á 10°, b ú t i e 6°, c a l 7°, c a s t r a v é - t e 3°, c á l ú ș 12°, c â p á t á i 10°, c â r - c é i 9°, c â r l i g 6°, c h i ș e r 4°, c o á r - d á 7°, c o c á i c á 2°, c r i v e á 4°, c ú j b á 5°, f r â u 4°, g á i c á 3°, l e g á t ú r á 14°, m a c a r á, m á s á 10°, m u s t á ț á 6°, p o t á n g 1°, p r á v á ț 2°, p ú n t e 16°, r á n c á 3°, ș u r ú p 4°, t a r á n c á 4°, ț â g ú ș.

3° AMD, h. 490/rar Vn „gaură, ureche prin care se bagă nojița la opincă”; cf. *belț*, *botár*², *cheotoáre*³, *cópcă*², *gáică*², *însăilătúră*, *nojiță*¹, *ochi*¹⁴, *urzeálă*⁴, *vârzób*³, *zăbălúță*, *zorzeál*¹.

BELCIUGÉLE s. n. pl. AMD, h. 26/rar Tr „cercei (în ureche) sub formă de toartă”; cf. *cercél*², *vereghétă*.

BÉLDE v. *béldie* 2°, 3°.

BELDERÉU v. *ghelberíu*.

BÉLDIE s. f., pl. *béldii* 1° AMD, h. 204/rar Cl, Il „prăjină de care se atârna găleata la cumpăna fântânii”; cf. *cújbă*³, *cúmpănă*², *gemănáre*¹, *hădărág*¹, *lanț*³, *lumânáre*¹, *lumânărícă*², *lumínă*³, *parámă*², *pălimár*¹, *undrea*¹, *vârghie*⁵.

2° var. *bélde* s. f., pl. *bélde* AFLR/rar Db, Gr „prăjină lungă și subțire”; cf. *dărjálă*², *páliță*, *păleățá*¹, *vârghie*³.

3° var. *bélde* s. f., pl. *bélde* AMD, h. 208/rar Tl „vreasc”; cf. *bátă*¹ 6° ...

4° var. *báldie* s. f., pl. *báldii* AFLR/rar Gr „prăjină la creasta casei, în capătul căpriorilor”; cf. *baláur*² ...

BÉLE v. *băl* 2°.

BELDISÉLE v. *baldoseálă*.

BELEÁGĂ v. *beligă* 2°.

BELEGÁTĂ v. *beregátă* 1°.

BELEMEÁ s. f., pl. *beleméle* AMD, h. 189/rar Cț „fiecare dintre stâlpii fixați pe grinzile longitudinale, pentru susținerea căpriorilor”.

BELFIÓR (3 sil.) s. AFLR/rar Bz „numele unui soi de mere”: Avem așa specii [de mere] avem ionatane, *belfiór*, *gurgui*/744.

– var. *belflór* s.; *bélfior* s. GM/rar Db.

BELGIÂNĂ s. f. AMD, Pl. 65; 67; 86–88; GM/Tr și rar Ag, Ot, Gr „soi de viță de vie”.

BELÍ vb. IV 1° AO, Pl. 134 /prin Vl și rar Gj, Mh, Dj „a jupui pielea de pe un animal tăiat”; cf. *cójí*¹, *jupuí*³, *tráge*⁹.

2° AO, Pl. 42/rar Dj „a tăia un animal”.

BELÍGĂ s. f., pl. *beligi* 1° GM/rar Ph „tulpină (de tei) decojită”: *Belígile* alea dă tei care le cojește și rămâne ... rămâne *beliga* dă tei și coaja o-ntrebuințăm. *Belíg*, așa-i zice la alea dă tei, *cojite*/715.

2° var. *beleágă* s. f. AMD/rar Il „fir de cânepă tras de pe tulpină după topire”.

BELIGOÁȘĂ adj. f. GM/rar Il [d. cânepă] „fibroasă”: [Cânepa] aia de vară era bună, dar aia de toamnă era mai *beligoásă*, firu mai lat așa/838; cf. *bățăgnós*¹ ...

BÉLIȚĂ v. *viță* 8°.

BELOȚEAN s. m., pl. *beloțeni* AO/970 „locuitor din comuna Beloțu”.

BELȚ [gélț] s. n. AMD/rar Vn „gaură pentru nojița la opincă”: *gélț* îi locu pe unde să bagă ața la nasu opincii/721; cf. *belciúg*³ ...

BELUȚA s. f. art. AMD, Pl. 129–130/rar Br „nume dat unei oi cu lâna de culoare albă”.

BÉMBER s. TDM III/rar Il „țesătură din fibre de mătase artificială; bemberg”.

BEN s. n., pl. *bénuri* AMD, h. 27/rar Cț „pată mare (pe obraz), roșie sau vânătă, apărută în urma unei lovături”; cf. *vânățări*.

BÉNĂ s. f., pl. *béne* AMD, Pl. 83; GM/rar Vn, Bz, Cț „vas mare (cam de 600 de litri) din doage, în care se transportă strugurii de la vie”; cf. *acóv*² ...

– var. *bérnă* s. f., pl. *berni* AMD, Pl. 83/rar Vn.

BÉNGA s. art. AMD/rar Bz „dracul”; cf. *boálă*⁵, *drăcócea*, *iácacíne*, *îmbeznát*, *închinát*², *întâmpínátul*, *náibul*, *nichidúță*, *ráu*¹, *tămáie*³.

BENT s. n., pl. *bénturi* 1° AMD, h. 538/rar Tl „pârâu mic”; cf. *barácă*¹ ...

2° GM/rar Ag, Tr, Il „lac artificial săpat pentru a strânge apă de udat grădina sau pentru creșterea peștilor”; cf. *boóc*², *gáldău*, *halău*², *heleșteu*².

BEOA interj. AO, Pl. 120/Dj, prin Mh, Ot și rar Vl, Tr „cuvânt care imită behăitul oii: bee”; cf. m e.

– var. bă interj. AO, Pl 120/rar Gj, Mh.

BEOÍ v. behăi.

BERBÁNIȚĂ v. berbeniță 3°.

BERBEÁC v. berbéc 1°.

BERBÉC s. m., pl. *berbéci* 1° var. *berbéce* s. m., pl. *berbéci* AO, h. 409; 747; 753/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot, Tr; AMD, h. 275 MN; 669; 671/prin Ag, Bz și rar Ot, Tr, Gr „masculul oii”.

2° GM/rar Vn, Tr „legătură, pachet din mai multe păpuși de tutun”; cf. f ú n d ă, p a c h é t 3°, p a s t á l e, p ă p u ș e á l ă 2°.

3° GM/rar Ot „za, la grapă, prin care se leagă un ochete de altul”.

4° s. n., pl. *berbeácuri* AMD, h. 642/rar Db „brăcinar între coarneaule plugului”; cf. a j u t á t ó r 2°...

5° GM/rar Br „semănătoare pentru porumb, trasă de cai”.

– var. 1° *berbeác* s. m., pl. *berbéci* AO, h. 409; 747; 753; GO/Vl, Mh, Dj și prin Gj, Ot; AMD, h. 275 MN; 671/rar Vl, Ot; *berbéci* [berbéc^h], pl. *berbéci* AMD, h. 275 MN/rar Br, Cl, Il.

BERBÉCE v. berbéc 1°.

BERBÉCI v. berbéc 1°.

BERBECÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 127/rar Ph, Bz [d. oi] „a se mârli”; cf. b á t e 1°...

BERBECÚŞ s. m., pl. *berbecúși* GM/rar Ot dim. de la *berbec* 3°.

BERBEMBÚŞ v. leberbúş.

BÉRBEMBÚŞ v. leberbúş.

BERBENIȚĂ s. f., pl. *berbenițe* 1° AO, h. 416/rar Gj, Mh „vas din doage în care se păstrează brânza”: Și la urmă tăiem [cașul] și-l punem în *berbeniță*, în hârdău AFLR/941; cf. b á l i e 4°...

2° AO, h. 414/rar Gj „vas din doage în care se mulg oile; șiștar”; cf. c e n á c 3°, c i u b á r 2°, c i u f é i 1°, c ó f ă 2°, c ú p ă 3°, h â r d ă ú ŝ, ŝ u ŝ t á r 2°, v e d r i ț ă 3°.

3° AO, Pl. 33/rar Vl, Gj, Mh „vas mare din doage pentru murat varza; putină”; cf. c i u b á r c ă, p ú t i n ă 1°, s t r e á z, ț e v i é r 3°.

4° var. *bérbeniță* s. f., pl. *bérbenițe* AO, h. 416/rar Gj; AMD, Pl. 83/rar Ag „vas mare din doage în care se transportă strugurii de la vie”; cf. a c ó v 2°...

5° AFLR/prin Tr „bucată de pânză (rară) în care se pune brânza la scurs”; cf. î n c h e g ă t o á r e 4°, î n t i n z ă t ó r 3°, î n v e l i t o á r e 1°, m á s ă 5°, s ă c ú i 2°, s t r e c ă t o á r e 1°, t u l p ă n 1°, v e l i t o á r e.

– var. *berbániță* s. f., pl. *berbániți* 3° AO, h. 247/rar Mh; *bérbeniță* s. f., pl. *bérbenițe* 1° AO, h. 416/rar Gj; *berbeniță* s. f. 1° AFLR/rar Mh.

BÉRBENIȚĂ v. berbeniță 1°, 4°.

BERBÉR v. bərbier.

BERBERÍ v. bərbéri 1°.

BERBETEĂGĂ (4 sil.) adj. f., pl. *berbeteáge* GD/rar Tl [d. oi] „amețită, dezorientată, dezechilibrată”: Văd două oi că umblă *berbetiáge*/877; cf. a m e g í t ...

BERBÍE v. bərbie 3°, 4°.

BERBIÉR v. bərbier.

BERBÍNCĂ s. f., pl. *berbínci* GD/ rar Tl „verbină”.

BERDÁC v. bárdác 3°.

BÉRE s. f. GO/rar Gj „terci, din făină de porumb sau de grâu, pentru hrănit porcii”; cf. c i r 2°.

BEREGATĂ s. f., pl. *beregăți* 1° AO, h. 86/Vl, Gj, Mh, Dj, și prin Ot; AMD, h. 52 MN/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Gr, If, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vn și rar Ot „esofaguri (la om și la animale); beregate”; cf. b e r e g ú ŝ 1°, b e ŝ t e r e á g ă, g ă r b i ț ă 3°, g ă r g ă l ó d 3°, g ă r l e á n 1°, g ă r l é j 1°, g ă t ă r e á z ă, g r u m á z 2°, î n g h i ț i t o á r e 2°, m a ț 4°, m ă ț ă g ú ŝ 2°.

2° AMD, h. 31; 52/prin Bz și rar Db, Ph, Vn, Br „omușor”; cf. b e r e g ú ŝ 2°, b o l b o á c ă 11°, b u m b u r ú ŝ 2°, b u m

burúț, cap 12°, ciumburúș, cocóș¹ 2°, gârbiță 2°, gârgălód 2°, gârléj 3°, gâtiță, gogolói 5°, grumáz 3°, gușói, înghititoáre 1°, înghititură, limbárită, limbói, limbuliță 2°, limburíci, limburúci, limburúș 1°, limbúță 1°, lingurúș, momíc 1°, nod 4°, omuléț, omușór 2°, ouléț, oușór 1°, pârátúș, pârnúș², popíc 10°, țâmburúc, țâmburúș 1°, țávna 2°.

3° AO, h. 82/rar VI „grumaz (la om)”; cf. ceáfă 3°, gârbínă, grumáz 1°, junghetúră 1°.

– var. 1° **belegátă** s. f., pl. *belegáte* AO, h. 86/rar Mh; *belegăti* AO/rar Dj, Mh; AMD, h. 52 MN/rar Db; **beregheátă** s. f., pl. *bereghėti* AO; GO; AFLR/prin Mh și rar Gj; **gherebátă** s. f. AO/rar Mh.

BEREGĂȚITĂ adj. f. GM/rar Ot [d. oi] „sfâșiată, ruptă la beregată”.

BEREGHEÁTĂ v. *beregátă* 1°.

BEREGÚȘ s. n., pl. *beregúșe* 1° AMD, h. 52 MN/rar Db, Bz „esofag, beregată”; cf. *beregátă* 1°...

2° AMD, h. 31; 52/rar Db, Cl, Il „omușor”; cf. *beregátă* 2°...

BERÉZA v. *berezői* 2°.

BEREZÓI s. 1° pl. GM/rar Gr „persoane mascate; brezăi”; cf. *brezăier*, *mascarále*, *măgăoáie* 5°, *măscói*, *mășcăláu*.

2° var. *beréza* s. m. art. GD/rar Tl „flăcău din ceata colindătorilor (de Anul Nou) care strânge banii”; cf. *cămărăș*, *iápă* 9°, *vórníc*.

BERGHÉL v. *perghél* 1°.

BERGHELÍ v. *perghelí*.

BERIÁN (3 sil.) s. n. GM/rar Db „petrecere, chef, bairam”: Marți dă dimineată [după nuntă] mai făceam un *berían* și pleca marți lăutarii acasă/815; cf. *bărăbáie*...

– var. *bărăián* s. n. GO/rar Ot.

BERLÍC¹ s. AMD/rar Il „plug cu un singur brăzdar”.

BERLÍC² v. *oberlíc*.

BÉRNĂ v. *bénă*.

BÉRTĂ s. f., pl. *bérte* 1° AMD, h. 492; GD/Tl și rar Il, Br, Ct; *berți*/rar Tl „broboadă”; cf. *basmá* 1°...

2° var. *beártă* s. f., pl. *bérte* AO, h. 287/rar Gj „butonieră”; cf. *babă* 22°...

BERTEÁN s. m., pl. *berténi* AMD/710 „locuitor din comuna Berteau”.

BERTELÍE v. *betelie* 2°.

BERTÍTĂ s. f., pl. *bertíte* 1° AO, h. 287/rar Gj, Dj „butonieră”; cf. *babă* 22°...

2° AO, h. 284/rar Gj „cusătură brodată pe umărul mânecii la ie; altiță”; cf. *altítă* 2°...

BESÉDIE s. f., pl. *besédii* 1° GM/rar Db „vorbă, expresie de ocară”; cf. *lítii*, *polomójdie* 1°, *prororóvie*.

2° AMD/rar Ph „glumă”; cf. *polomójdie* 2°, *zavístie*.

BESMEÁ v. *basmá* 2°, 4°.

BESMELÚȚĂ s. f. AO, h. 53/rar Dj dim. de la *besmea*.

BESTECĂNÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *besteácăn* AMD/rar Tr „a bate laptele în putinei (pentru a scoate untul)”; cf. *hurduí*, *putinéi*, *ștircuí* 2°.

BESTEGÁLUL, de-a ~ loc. adv. GM/rar Ag „de-a berbeleacul”: Și m-a-ntors dă fro două-trei ori, m-am întors așa *d-a bestegálu*/787; cf. *bou* 3°, *cap* 7°, *încurítele*, *străvăleácul*, *tutubeáca*.

BÉSTIE v. *bేశchie*.

BÉȘCĂ v. *vేశcă* 1°.

BÉȘCHIE s. f., pl. *bేశchii* AMD, Pl. 2/prin Vn și rar Br „beschie, joagăr”; cf. *cosác*³, *crap* 1°, *curmătór*, *curmezíș*² 18°, *fier* 3°, *firăstrău* 2°, *firíz* 2°, *goánță*, *horj* 1°, *jăgăr* 1°, *muștánd*, *pílcă*, *șaitău* 2°, *șerpoáicá* 1°, *trășcă*.

– var. *bașchie* s. f. AMD, Pl. 2/rar Br; *béstie* s. f., pl. *béstii*/rar Tl; *bేశchie* s. f., pl. *bేశchii*/rar Gl.

BEȘICĂ v. bășică.

BEȘICŪȚĂ s. f., pl. *beșicuțe* AO, h. 486/rar Mh „corcodușă”; cf. b o á b ă 4°, corcodușă 1°, curcudeá, gánță², gogoáșă 8°, gogoneáțã, goldánã, gorgoázã, moș 16°, moșmoánã, poámã 3°, prúnã, prunișoárã, târnozlivã, turtuțeá, zárzãrã 1°.

BEȘTEREÁGĂ s. f., art. *beștereága* gâtului loc. subst. AMD, h. 52 MN/rar Vn „esofag, beregatã”; cf. b e r e g á ț ă 1°...

BETEÁ¹ v. băteálă 1°.

BETEÁ² s. f., pl. *betéle* 1° AFLR/rar Gj, Mh, Dj „betealã”; cf. b e t e á l ă 2°, gherlántã 2°, látițã, tel 1°.

2° AO, h. 283/rar Dj „bentițã, betelie la pãlãrie”; cf. b á ț ă 1°...

3° AFLR/rar Mh „cingãtoare, batã”; cf. brãcire 1°, brãțãrã 15°, ívițã.

4° AFLR/rar Mh „cocardã în pieptul nuntașilor”; cf. boierii, ciúcure 4°, concoárdã, decoráție 1°, nãlúcã 3°, schimbl°.

BETEÁG adj., pl. *betégi*, f. *beteágã*, pl. *betége* 1° AO, h. 31; 143, 144/Dj, prin Ot și rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 66 MN; 111, 112/prin Db, Ot, Tl și rar Ag, Bz, Tr; f. pl. și *betégi* AMD, h. 112/rar Ag, Ot, *beteáge* AMD/rar Tl „schilod de o mână sau de un picior; infirm”; cf. a n c h i l o z á t 1°...

2° AMD, h. 14 MN/rar Bz, Tr, Cl, Il; ~ de (un) ochi/prin Tl și rar Cl, Il, Cț „care nu vede cu un ochi; chior”; cf. a ț ă c á t 2°...

3° TDM II/rar Ph „bolnav”; cf. b o l n á v 2°, meriu.

4° AMD, h. 106/prin Bz și rar Db, Ph, Il, Cț „bolnav de hernie: vătãmat”; cf. b o ș í t, d ă r ă m á t, h u r u í t¹, r u p t 3°, s c u t u r á t, s l o b o z í t, s o b o r á t, s u r p á t, v ă r s á t¹ 4°.

5° AO, h. 400/rar Mh [d. boi] „bolnav de picioare (din cauzã că a mers pe locuri pietroase nepotcovit)”; cf. b ă t ú t 1°...

6° AO, h. 125/rar Mh; AMD, h. 91/rar Db „cu sãnãtatea șubredã; bolnãvicios; debil”; cf. b a ș o l d i u...

BETEÁLĂ s. f., pl. *betéle* 1° GM; TDM I/prin Ot, Tr „petrecere, la casa miresei, sãmbãtã seara, înainteã nuntii”: Nunta sã-ncepeã dã sãmbãtã, veneã, sã strãngeã lumea [...] cum îi ziceã pã timpuri, la *betãlã*, așã-i ziceã GM/807; cf. b r e t e á 2°, c é r g ă 1°, c u n ú n ă 2°, f e d e l é ș 2°, g ó v i e 1°, g o v i ț, l o g ó n d ă 2°, m ă r g e á 5°, s e r á ț ă 1°, v e l í n ț ă 1°.

2° pl. *betéluri* AFLR/rar Ag „betele de aur sau de argint”; cf. b e t e á 2° 1°...

– var. 1° *peteálã* s. f. GM; TDM I/ rar Ot, Tr.

BETEJEÁLĂ s. f. AMD, h. 104; 107/prin Ph, Bz și rar Ag, Db „hernie”; cf. b e t e ș ú g 2°, b o ș e á l ă, e r n i e, h u r u i á l ă, h u r u í t, r ă n z ă 1 5°, r u p t o á r e 2°, r u p t ú r ă 1°, s u r p ă r e, s u r p ă t ú r ă.

BETEJÍ vb. IV refl. AMD, h. 104; 106/prin Ph și rar Db, Bz, Il, Cț „a se îmbolnãvi de hernie”: *S-a betejít* c-a ridicat/714; cf. r ú p e 4°, s u r p á.

BETELÍE s. f., pl. *betelii* 1° AMD, h. 497/prin Tr și rar Gr „panglicã”; cf. b á n t ă 2° 1°...

2° AO, h. 283/rar Dj, Tr; AMD, h. 475/Tr și rar Gr „panglicã la pãlãrie”; cf. b á ț ă 1°...

– var. 2° *bertelie* s. f., pl. *bertelii* AO, h. 283/rar Vl, Dj.

BETEȘÚG s. n. 1° AO, h. 125/rar Ot „boalã (de orice fel)”; cf. g o v e á l ă, j á t i e, n e s ă n ă t ă t e, r ă u t ă t e 1°.

2° AMD, h. 104/rar Il „hernie”; cf. b e t e j e á l ă...

BETEÁC s. n. GM/rar Db „băț, tulpinã (la cânepã)”: Dac-o semeni [cânepa] prea rarã, se face *betățicu* ăla prea gros/811; cf. v r e j 2°.

BETÍE v. bețiv 1°.

BETÍU v. bețiv 1°–3°.

BEȚIV s. m., pl. *bețivi* 1° AO, h. 677/prin Dj; AMD, Pl. 81/rar Ot, Tr „muscă-bețivă”; cf. *b e a t* 2°...

2° var **bețiu** s. m./adj., pl. *beții*, f. *beție* AO, h. 177, 178; AFLR/Gj, Mh, Dj, Ot și rar VI; AMD, h. 157, 158; AFLR/Tr, prin Ot, Gr și rar Ag, II „(persoană) cu viciul beției”; cf. *a l c ó l i c*...

3° var. **bețiu** adj, pl. *beții* AO, Pl. 20/rar Mh „care a băut peste măsură; beat”; cf. *b e a t* 1°...

– var. 1° **beție** s. f., pl. *beții* AO, h. 677/Dj și prin VI, Mh, Ot; AMD, Pl. 81/Tr, prin Ag și rar Db, Ot; **bețiu** s. m., pl. *beții* AO/Dj și rar Ot.

BEȚIVÁN v. **bețivánă**.

BEȚIVÁNĂ s. f., pl. *bețiváne* AO, h. 677/rar Mh; AMD, Pl. 81/rar Tr, Gr „muscă-bețivă”; cf. *b e a t* 2°...

– var. **bețiván** s. m., pl. *bețiváni* AO, h. 677/rar Dj.

BEȚIVÁNCĂ s. f. AMD, h. 158/rar Ph, Br, Cl „femeie care bea peste măsură; bețivană”; cf. *t e j m e l í t ă*.

BEUTÚRĂ s. f. 1° TDO; AFLR/rar VI, Dj „băutură alcoolică”; cf. *j n e a m ț, p i l e á l ă*.

2° AO, h. 174/rar Gj „(petrecere la) logodnă”; cf. *a ș e z á t*...

BEZMÉTIC adj., pl. *bezmétici* AO, h. 703; GO/VI, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, Pl. 100/Tr, prin Ag, Db, Ph, Ot și rar VI, Bz, Gr, II, Cț [d. stup] „fără matcă”; cf. *b e z m e t i c í t, d e z m é t i c, n ă ú t r u, o r b* 2°, *o r f á n* 1°, *s ă l b á t i c* 1°, *s i h á s t r u, s t e r p* 1 4°, *t r â n t o r í t, v ă d á n* 3°, *v ă d u v* 2°.

BEZMETICÍRE s. f. AMD, Pl. 92/rar Ot „numele unei boli la albine care se manifestă prin pierderea mătci urmată de autodistrugere”.

BEZMETICÍT adj. AMD, Pl. 100/rar Cț [d. stup] „fără matcă”; cf. *b e z m é t i c*...

BIA interj. AMD, Pl. 36; GM; TDM I; III/prin Ot, Tr și rar Gr „formulă de adresare către o femeie (cunoscută) de aceeași vârstă sau mai tânără”; cf. *b ă* 1°...

BÍBĂ s. f., pl. *bíbe* GM; AFLR/rar VI. Db, Gr „gaură, adâncitură în pământ”: [Pentru țest] face o momâie așa dă pământ și după ce-l netezește bine. bine. îl întoarce și face o *bíbă* înăuntru [...] ca să vie așa ca căciula GM/757.

BIBĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 115/rar Dj „a băjbâi (pe întunerice)”; cf. *b â j b â í* 2°...

BIBÍLE s. f. pl. AMD, h. 477/rar Db „podoabe, garnituri din dantelă croșetată la poalele sau la mânecile cămășii țărănești”; cf. *m r e á j ă* 3°, *p á n ă* 2°, *ș a b á c*.

– var. **bibíne** s. f. pl. GM/rar Tr.

BIBILÓI 1° s. f. pl. AMD/rar Vn „bibilici”; cf. *c á ț ă, p í c h e* 1.

2° s. m. cu val. adj. AFLR/rar Ag [iron.] „umflat și rotund ca o bibilică, ca o gogoasă”: [Mama] se umfla. se făcea *bibilóy* 687; cf. *b o b o ș á t, b o b o ț í t ă, b o n ț á t ă, b o r b o c á t ă, b u r t i c o á s ă*.

3° s. n., pl. *bibiloáie* GM/rar Gr „sculuri mici (și umflate, de bumbac)”.

BIBILÓN s. n., pl. *bibiloáne* GM; TDM I/rar Ag, Db „biberon”.

BIBÍNE v. **bibíle**.

BIBINÍTĂ adj. f., pl. *bibiníte* AMD, h. 477/rar Gr [d. cămășile țărănești] „împodobită cu *b i b i n e*”.

BIBIRÍCĂ s. f. GD/rar TI „soi de plantă cu miros foarte puternic”.

BIC¹ s. m., pl. *bici* AO, h. 398/Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar VI. Tr; AMD, h. 260/prin Tr „taur”; cf. *b ú g ă* 1°, *b u h á i* 1, *t á u r e*.

BIC² v. **popíc** 9°.

BICI s. n. 1° pl. *biciuri* AO, Pl. 62; AFLR/Mh, Dj, prin VI, Gj și rar Ot; AMD, h. 274; TDM II/Ag, Db, Tr, TI, prin Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Cț și rar VI, If, Cl, Il „bice”; cf. *c r a v á ș ă, c r a v á ș c ă, f í ș c ă* 2 1°, *g r ă v á c i, n ă p ă r c ă* 4°, *z g â r b á c i*.

2° AFLR/rar Mh „numele unui joc de societate obișnuit de Anul Nou”: De Sânvăsâi jucăm *bícu* sau cureaua; facem o curea ca un fel de laț și rămâne unu de caută *bícu* [dacă nu-l găsește. este bătut.

lucru evitat de parteneri]/945; cf. cureáua, curelúșă 1°.

3° AMD, Pl. 67/rar Ot „coardă tânără la vița de vie”; cf. altó i 2°...

BICIULÉȚ s. n. GM/rar Db dim. de la *bici*.

BIDIDÍU s. m. AMD/rar Il „mânz fâtat de o catârcă împerecheată cu un armăsar”.

BIDINEÁ s. f., pl. *bidinéle* 1° AO, Pl. 140/VI, Mh, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, Pl. 175/VI, Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, If, Cl, Il, prin Cț și rar Tl „perie cu coadă (lungă sau scurtă) de vâruit pereții”; cf. périe 1°, primeteá 2°, spoitoare.

2° art. *bidineáua* GM/rar Tr „numele unui dans popular”.

– var 1° *bridineá* s. f., pl. *bridinéle* AO, Pl. 140/rar VI; AMD, Pl. 175/rar Ag, Db, Vn, Gl; *brighineá* s. f., pl. *brighinéle* AO/rar VI, Gj, Mh; AMD/Ag și rar VI, Ot.

BIDINÉI v. *putinéi*.

BIDOÁNĂ v. *bidón* 3°.

BIDÓN s. n., pl. *bidoáne* 1° AMD, Pl. 142/rar Tr, Gr „vas în care se încheagă laptele pentru caș”; cf. cántă 1 3°, ceáon 2°, fierbătoare 3°, închegătoare 1°, pârnáie 2°, strungăreá 3°, tóbă 3°.

2° var. *blidón* s. n., pl. *blidoáne* TDO/rar Dj; GM/rar Ag, Ot „vas din metal, strâmt la gură, în care se păstrează untură (sau carne prăjită)”: Untura care era murdară și-a de ieșea pe burtă, pe mâțele când fierbea pe foc, o luam într-un *blidón*, în ceva TDO/973; cf. cádă 8°, canístră, cántă 1 4°, damigeánă 2°, gamélă 2°, gárniță 2°.

3° var. *bidoánă* s. f., pl. *bidoáne* AO, h. 248/rar Ot „găleată (cu care se scoate apă din fântână)”; cf. cántă 1 1°, gamélă 3°, gárniță 1°, polomeác, vedríță 1°, vIdroánă.

– var. 2° *bridón* s. n., pl. *bridoáne* GM/rar Tr.

BIERLÁNTĂ v. *gherlántă* 1°.

BIFURCÁDĂ s. f., pl. *bifurcade* AMD; h. 531/rar Bz „bifurcație de drumuri”; cf. bifurcătúra, clin 5°, crucișătúra 1°, despărțitúra, difurcáre, difurcáție, furcitură 2°, hotár 2°, încălicát, încrucisáre 2°, încrucisătúra 1°, infurcít, infurcitură 2°, întâlnită 2°, întâlnitúra 2°, întretáietúra, piez 1°, ráscrúce 9°, ráspântiel 1°, tramvérs.

BIFURCÁTÚRĂ s. f., pl. *bifurcături* AO, h. 321/rar Dj; AMD, h. 531/rar Vn „bifurcație de drumuri”; cf. bifurcá dá...

BIJAMÁLE v. *pijlamále*.

BIJBÓC s. m., pl. *bijbóci* AMD/rar Tr „copilaș, pici, țânc”; cf. plíšcóc i, șopár.

BIJNUÍ v. *obișnui*.

BÍLĂ s. f., pl. *bile* AMD, h. 86/rar Ph; art. *bila* genunchiului/rar Ot „rotula genunchiului”; cf. capác 5°, cápsă 5°, clápă 7°, coroánă 2°, doáscă 4°, dulie 1°, dúra 4°, durígă, durilă 2°, duríță, durulie, gogonica, melc 2°, nod 5°, os 7°, ou 3°, oușór 4°, pará, pâlărie, ploápă 4°, roátă 10°, rolétă, rondeá 1°, rondúlă, rotílă, rotíță 4°, rotilíță, rotocoálă 4°, rotóu, rotúlă 2°, rotúnd 2°, rúblă², scáfárlie 1°, táier 8°, társă 1°, tichie 5°, totárlă 4°, totárlie, turélă, tuturígă 1°, vârf 9°.

BILĂRIE s. f. colect. GM/rar Ag „cantitate mare de bile («bușteni cam de un metru și jumătate lungime»)”.

BILĂTÚCI s. m. pl. GM/rar Ag „bușteni cam de un metru și jumătate lungime; bile”.

BILÍ vb. IV 1° AMD, h. 400; GM/rar Vn, Gl, Tl „a înálbi pânza”; cf. cóáce 2°, dubí 2°, dubilí, leșiá 2°.

2° AMD, h. 400/rar Tl „a scrobi albiturile; a apreta”; cf. bățoșá...

BILIGHIE s. f., pl. *bilighie* AO, Pl. 4/rar Ag „gresie (de ascuțit coasa)”; cf. *arcér*^{2°}...

BILIMANÉLE s. f. pl. GM/rar Vn „bârne așezate orizontal peste pereții casei, de-a lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii; *c o s o r o a b e*”; cf. *călcătoáre*^{1°}, *coárdă*^{1 2°}, *cordár*^{1°}, *cosoroábă*^{1°}, *gorán*^{2°}, *legătúrá*^{6°}, *lepădátă*, *lung*^{1°}, *lungíme*^{1°}, *lungiș*^{2°}, *raia*, *teméi*^{3°}, *urs*^{2°}, *vántroșă*, *vánturá*^{1°}.

BILIÓN v. *bilón*.

BILÍT s. n. GM/rar Vn „numele acțiunii de a *bili pânza*”; cf. *dubeálă*^{3°}.

BILITĂ v. *viță*^{7°}, ^{8°}.

BILNICĂ s. f., pl. *bilnici* AMD, h. 239/rar Ct „damigeană”; cf. *d a m a g e á n á*^{1°}.

BILÓN s. n., pl. *bilóane* AO, h. 467/rar Gj; GM/rar Vl, Ag, Ph, Ot, Cl „șanț umplut cu pământ în care se pun la prins răsadurile de legume sau de *viță de vie*”: Varza se pune pe ierugă, făceam *biliúane* cu sapa, p-ormă-l făceam cuiburi GO/968. Plantează *bilión*, *viță*, ca să prindă *vița*, o altoiește, o scoate din cutii și o plantează pă *bilión* lung GM/762; cf. *ríglă*^{7°}, *șiróil*^{1°}.

– var. *bilión* (3 sil.) s. n., pl. *bilioáne* GO/rar Vl, Dj, Ot; GM/rar Ph, Vn, Ot; GD/rar Tl; *bulión* (3 sil.) s. n. GO/rar Vl; *rebelión* (4 sil.) s. n. GM/rar Ot.

BILONÁ vb. I tranz. GM/rar Ag, Cl „a face *bilóane*”.

BILTICIUIÁLÁ (5 sil.) s. f. AFLR/rar Bz „ceartă, neînțelegere”; cf. *háră*², *hárâială*, *împilduiálă*, *z g á n d á r á*.

BILȚĂ v. *viță*^{8°}.

BINÁ s. f., pl. *binále* AFLR/rar Ag „podea improvizată din scânduri așezate pe furci pe care se clădește, pentru a se usca, nutrețul (fân, coceni etc.)”; cf. *c á p r á*^{5°}, *c e r d á c*^{9°}, *p á t u i á g*^{4°}, *p l a t f ó r m á*^{2°}, *r á z b ó i*^{12°}, *s â s â i á c*^{3°}, *s c á u n*^{26°}, *s c h é l á*^{10°}.

BÍNELE s. art. GO/rar Ot „figură la jocul de copii numit *c l a s e*”: Și la urmă, după ce-am terminat *bínele*, facem la datele peste cap/992.

BINIȘÓR adv. AO, h. 66; Pl. 3; 9/Dj, prin Ot și rar Mh; AMD, h. 38/Tr și rar Ag, Db, Gr, Cl, Il „încet, domol”: Vorbesc mai încet, *binișór* AMD/782; cf. *aléne* a...

BIOÁRCĂ (2 sil.) s. f., pl. *bioárce* AMD, h. 262 MN/rar Cl „bivolită”; cf. *b í v o l ă*, *b í v o l i ț i*, *b í v o l o á i c á*, *m a l á c ă*, *t u r m á c ă*^{1°}.

BÍOL v. *bívole*.

BIOL v. *bívole*.

BIOLITĂ v. *bívoliți*.

BIOLITĂ v. *bívoliți*.

BIOLȚĂ v. *bívoliți*.

BIRCIÁN (3 sil.) s. m., pl. *birciéni* AMD/764 „locuitor din cătunul Bircei (comuna Negreni)”.

BIRJÁR s. m., pl. *birjári* AO, h. 391/rar Gj, Mh „persoană care transportă, cu căruța, marfă sau oameni”; cf. *a n t e p r i n ó r*^{1°}...

BÍRJĂ s. f. AMD, h. 274/rar Br „bici cu coada din trestie de mare”.

BIRLÁNTÁ v. *gherlántă*^{1°}.

BIROCRÁT s. m., pl. *birocráți* AMD/rar Ct „funcționar, lucrător la un birou public”.

BIRÓU s. n. TDM III/rar If „buletinul de identitate”; cf. *b o l e n t í n*...

BÍRTĂ s. f., pl. *birci* GO/rar Dj „gropiță săpată în pământ (în dreptul fiecărui jucător) unde se așază mingea la jocul de copii «purceaua»”; cf. *c i g á r*, *j i r*^{1°}, ^{2°}.

BISERICÉȘTE adv. AFLR/rar Gj [d. modul de a construi] „ca la o biserică”: O stână, la noi, să taie lemnele din picioare, să cioplește, să-ncheie, cum să spune aici la noi, *biserićește*, în chei/905.

BISIOÁCĂ v. *busuióc*^{4°}.

BISIOÍC v. *busuióc*^{1°}, ^{3°}.

BÍSMARC s. ^{1°} GM/rar Db „numele unui soi de mere”.

2° var. *bizmărcă* s. f., pl. *bizmărci* AMD, h. 463 MN/rar Tr „preparat de patiserie; clătită”; cf. *blințâie*, *chiucchiune* a 2°, *nalangătă* 1°, *plăcintă* 2°, *scovărdă* 1°, *turnătă*, *turtă* 4°.

BISTRICEÁN s. m., pl. *bistriceni* AO/980 „locuitor din comuna Bistrețu”.

BÎȘCHIE v. *béșchie*.

BIȘICÛT s. m., pl. *bișicúți* AO, Pl. 81/rar Mh „corcoduș”; cf. *agú d* 2°...

BIȘÛG, din ~ loc. adv. TDM II/rar Ph „din belșug, mult, abundent”; cf. *biu*, *bolúc*, *cârd* 3°, *pristós* 3°.

BÍTA v. *bătă* 1°.

BITÁN v. *bitâng*.

BITÁNC v. *bitâng*.

BITÁNG s. m., pl. *bitáangi* AMD, h. 142/prin Ph și rar Bz „copil nelegitim; bastard”; cf. *baistrúc*...

– var. *bitán* s. m., pl. *bitáni* AO, h. 167/rar Vl; AMD, h. 142/rar Ph; *bitánc* s. m., pl. *bitánci* AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Ct.

BITÁNGĂ s. f./adj., pl. *bitánge* AO, h. 806/rar Mh; *biténg* AO, h. 807/rar Gj „(oaie) care umblă, de obicei, răzlețită de turmă”; cf. *alergătoáre*!...

– var. *biteánga* s. f./adj., pl. *biténg* AO, h. 806/rar Mh.

BÍTE v. *băt* 1°.

BITEÁNGĂ v. *bitánga*.

BITÍCO v. *bâtică*.

BITÚȘĂ s. f., pl. *bitúșe* 1° AO, h. 292/rar Gj „haină lungă, mițoasă, țesută din lână groasă, purtată de ciobani”; cf. *bitúșcă*, *bóndă* 2°, *casăcă*, *cojóc* 2°, *dulmán* 1°, *mintean* 3°, *sarghie*, *sárică* 1°, *șubă*, *tohoárcă*, *țurcánă* 6°.

2° GD/rar Ct „cojocel”: Aveam *bitúșe*, un cojocel d-esta, noi i spuneam *bitúșe*, un cojoc țigău/891; cf. *băibără* c...

BITÚȘCĂ s. f., pl. *bitúșci* AMD, h. 482/rar Gr „haină lungă, mițoasă, țesută din lână groasă, purtată mai ales de ciobani”; cf. *bitúșă* 1°...

BIȚ v. *viță* 3°.

BIȚĂIC (2 sil.) s. n. GM/rar II „drojdie de bere”; cf. *aluát* 3°...

BÎȚĂ v. *viță* 3°.

BIȚOĂSĂ v. *vițoasă*.

BIU, din ~ loc. adv. GM/rar Ph „din belșug, abundent”; cf. *bișú g*...

BIŪTĂ (3 sil.) s. f., pl. *biúte* AO, h. 337/rar Ot „movilă de pământ ridicată de soldați pentru apărare”.

BIVÓL v. *bívole*.

BÍVOLĂ s. f., pl. *bívoli* AO, h. 862 MN/rar Vl, Gj; AMD, h. 262 MN; AFLR/rar Vl, Ph „bivolită”; cf. *bioárcă*...

BÍVOLE s. m., pl. *bívoli* AO, h. 861 MN/Dj, prin Vl, Gj, Ot și rar Mh; AMD, h. 262/Ot și rar Ag „bivol”; cf. *faraón*, *malác* 1°, *turmác* 2°.

– var. *biol* s. m., pl. *bioli* AMD, h. 253/rar Tr, Tl; *biol* s. m., pl. *bioli* AO, h. 861 MN/prin Dj, Ot și rar Tr; TDM III; AFLR/rar Gr; *bivól* s. m., pl. *bivóli* AO/rar Ot.

BÍVOLIȚI s. f. pl. AO, h. 862 MN/prin Vl „bivolite”; cf. *bioárcă*...

– var. *biolită* (4 sil.) s. f., pl. *biolíti* AO, h. 862 MN/rar Dj; *biólită* (4 sil.) s. f., pl. *biólitel*/rar Dj; AFLR/rar Gr; *biólță* (2 sil.) s. f., pl. *biólțe* AO/prin Ot și rar Tr; TDM III/rar Gr.

BIVOLOÁICĂ (4 sil.) s. f., pl. *bivolóici* AMD, h. 262 MN/rar Ag „bivolită”; cf. *bioárcă*...

BIZÁMN v. *bizán*.

BIZÁN s. m., pl. *bizáni* AFLR/rar Tl „bizam”.

– var. *bizámn* s. m., pl. *bizámni* AFLR/rar Tl.

BIZĂR s. AFLR/rar Gj „peritoneu”; cf. *bășică* 2°...

BIZBÍZURI s. n. pl. 1° AMD, h. 476/rar Br „cusături, șire pe cămașa țărănească”; cf. *blánă* 17°, *chérie* 14°, *rând* 1°, *râu* 2°, *șarampói* 4°, *șir* 3°, *șireág* 2°, *șiró* 4°, *șivói* 5°, *vărgă* 9°, *vrăstă* 4°.

2° AMD/rar Ct „decorațiuni din scândură traforată la streășina casei”; cf. *bagade* 3°.

BIZMÁRCĂ v. *bísmarc* 2°.

BIZÓN s. GM/rar Ph, Tr, Cl „soi de pătlăgele roșii”; cf. *califónia*.

BIZUÍ vb. IV 1° tranz. GM/rar Ot „a învinge, a birui”; cf. *dobândi* 3°, *îmbirui*, *púne* 13°.

2° refl. TDM III/rar Gr „a fi sigur de ceva; a avea siguranță”: [În jocul cã l u ș u l u i poate juca oricine] da *sã se bizuje* cã poate să joace... știe să joace/833.

BLAGODÓRITĂ v. *blogodóriță*.

BLAGOSLOVEÁLĂ s. f., pl. *blagoslovéli* TDO/rar VI „binecuvântare dată de părinți mirilor (în ceremonialul nunții)”.

BLÁNĂ s. f., pl. *bláni* 1° AO, h. 248; AFLR/Dj și prin VI, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 192; TDM II; AFLR/Db, Gr și rar Ag, Ph, Tr; *bláne* AO, h. 689; AFLR/Mh, prin Gj și rar Dj; Tl „scândură”; cf. *blénzi*, *duláp* 1°, *tinicheá* 1°.

2° AO, Pl. 30/prin Dj și rar Ot „fund de lemn (pe care se răstoarnă mămăliga sau se frământă aluatul)”;

cf. *capác* 1°, *cârpător* 2°, *doágă* 3°, *fundătoare* 5°, *fundéi* 2°, *fundói* 1°, *oblón* 6°, *pisător* 4°, *táier* 2°, *táler* 3°.

3° AMD, h. 177/rar Tr „șipcă, leaț”; cf. *baschie* 2°...

4° AMD, h. 661/prin Tr și rar Ot; art. *blána căruței*/Ag, Ot, prin Db, Tr și rar VI, Gr; ~ *cărului*/prin Ag și rar VI, Db, Tr „podul căruței/carului”; cf. *așternút* 3°...

5° AO, h. 729/prin Dj; AMD, Pl. 147/prin Tr și rar VI, Ag, Db „m u i e r u ș c ă la războiul de țesut”; cf. *amná* 3°...

6° AO, h. 722/rar Mh „fiecare dintre cele două speteze pe care sunt așezate bețele de susținere a vâtaelilor și a itelilor la război”; cf. *ajutór* 14°...

7° AMD, Pl. 105–106/rar Db, Tr „crucea rășchitorului”; cf. *cioc* 18°, *fofeáză* 4°, *leáfă* 6°, *lím bă* 18°, *mánă* 10°, *pánă* 1°, *pat* 9°, *piciór* 22°, *plácă* 3°, *púnte* 8°, *răscrúce* 7°, *speteáză* 3°, *stínghie* 11°, *tálpă* 15°, *tálpúș* 3°.

8° AO h. 496/rar Ot; AMD, h. 385/rar Tr „limbă la meliță”; cf. *bătăg*...

9° AO, h. 210/rar Dj; AMD, h. 194/rar Ag „șită de învelit casa”; cf. *brădică*, *rond*.

10° AO, Pl. 127/rar Mh, Dj; *bláne*/rar VI, Gj, Mh, Dj „podul ulucului la moara de apă”; cf. *pod* 9°, *podéá* 8°, *pódină* 6°, *vátră* 21°.

11° AO, Pl. 128/rar Dj „bucată de lemn pe care este fixată bârna scobită în care se învârtește grindeiul de la roata morii; *perinoc*”; cf. *cășită* 10°, *crăcănă* 15, *gríndă* 10°, *pérnă* 5°, *piúă* 13°, *plátcă* 1°, *pódină* 7°, *púnte* 21°, *răzbói* 8°, *ridicátor* 2°, *stăi* 2°, *stâlp* 4°, *tálpă* 7°, *tărăș* 3°.

12° AO, Pl. 129/rar VI „fiecare dintre stâlpii care susțin coșul morii”; cf. *crăcănă* 16°, *gríndă* 12°, *jug* 4°, *măgár* 5°, *mánă* 20°, *pod* 11°, *port* 4°, *próptă* 8°, *răzbói* 5°, *scáun* 16°, *tripét*.

13° AO, Pl. 140/rar Mh „drișcă”; cf. *drișcă* 1°, *drișcuitoáre*, *glet*, *lápca* 2°, *lopățică* 3°, *măhălúță*, *netezitoáre*, *puríce* 2°, *șaulă* 2°, *ștircă* 4°, *tálie* 1°, *văcăluitoáre*.

14° AMD, h. 642/rar Ag „brăcinar la plug”; cf. *ajutător* 2°...

15° ~ *de zbor* AMD, Pl. 91/rar Db „partea din fața stupului (curățată de iarbă)”; cf. *ariói* 17°...

16° AO, h. 441; Pl. 72/rar VI, Gj; AMD, h. 311; 316/rar Vn, Ot, If; *bláne* AO, h. 441/rar Gj „fășie de teren (cultivat)”; cf. *chingă* 1°, *cleátă* 1°, *curelúșă* 2°, *fășă* 3°, *făștécă*, *făștoácă*, *húlă* 2°, *joárdă* 3°, *línie* 4°, *perdeá* 5°, *plai* 7°, *práștie* 8°, *ri-glă* 5°, *sfoáră* 1°, *sfógie*, *sfoáră* 2°, *șiníță*, *șiștoáre* 2°, *șuvéică*, *șuvíță* 1°, *tarlá* 4°, *tindéche* 9°.

17° AO, h. 284, 285/rar Gj, Mh „șir, bordură brodată la poalele sau pe mânecile cămășii țărănești”; cf. *bizbízuri* 1°...

18° AMD, h. 608/rar II „bulgăre de pământ”; cf. brăzdó i 2°, bulduván, búlgăre 2°, drob¹ 1°, glonţáni 3°, golgotáne, gulmuşó i 1°, léspe de 2°, poponéte 1°, tálpă¹ 23°, tǎpălági.

BLANC s. AO, h. 659; GO/prin Dj; AMD, Pl. 86–88/rar If, Gr, Cl, Il „soi de viţă de vie nealtoită (indiferent de culoarea strugurilor)”.

BLĂȘTINĂ v. mlăștină 1°.

BLĂJÍN adj., f. blājínă AMD, Pl. 23–24/rar Tl „milos, milostiv”; cf. aju tǎ tó r 1°...

BLĂNĂRIE s. f. colect. GM/rar Tr „mulțime de blăni 1°”; cf. scândurǎ ráie.

BLĂNĂȚÚIE s. f., pl. blănățú i 1° GO/rar VI; GM/rar Db dim. de la blănă 1°; cf. blănítă 1°.

2° AMD, Pl. 114–115/rar Ag dim. de la blănă 6°; cf. blăniță 6°, blănúță.

3° AMD, Pl. 106–107/rar Ot „fiecare dintre brațele de la crucea vârtelniței”; cf. bătă¹ 5°...

BLĂNÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ph, Vn, Cț „a căptuși o haină cu blană; a îmblăni”.

BLĂNÍȚĂ s. f., pl. blănițe 1° AFLR/rar Mh; TDM II; AFLR/rar Db, Tr dim. de la blănă 1°; cf. blănățúie 1°.

2° AO, Pl. 30/rar Dj dim. de la blănă 2°.

3° AO, h. 731; GO/Mh și rar Dj „tălpig la războiul de țesut”; cf. cio cǎ né 1², iepár 2°, lǎbǎ 4°, límbǎ 14°, papúc 3°, picior 18°, podnóg, schim bǎtoáre 3°, tálpă¹ 1°, táblítă, tálpánóg, tálpéte 1°, tálpéț 1°, tálpígă 1°, tálpíțǎ 1°, tálpói, toblítă.

4° AO, h. 725/rar VI „scândurică, chingă, prin care se leagă între ele tălpi-gele la războiul de țesut”; cf. chingǎ 4°, curmezíș² 10°, fúrcǎ 15°, furchítă 4°, împǎnǎtoáre, íncheietúrǎ 1°, legátúrǎ 20°, límbǎ 17°, mijlocár 5°, opleán 7°, policioárǎ 3°, púnte 11°, scáun 24°, speteázǎ 10°, stíngie 10°.

5° AO, h. 736/rar Mh „vergea care se pune între firele de urzeală învelită pe sulul dinapoi”; cf. cin 3°, fuscél 2°, joárdǎ 2°, nuiá, rost 5°, rostór, speteázǎ 2°, tréstiél°, vergeá 7°.

6° AO, h. 729; AFLR/prin Vl, Mh și rar Dj; AFLR/rar Tr dim. de la blănă 6°; cf. blănățúie 2°...

7° AMD, Pl. 105–106/rar Vl, Db dim. de la blănă 8°.

8° AO, h. 787/rar Mh; AMD, h. 680; Pl. 146/rar Db „lopătică de amestecat urda la fier”; cf. bătăúș¹ 3°...

BLĂNÚȚĂ s. f. AO, h. 729/rar Mh dim. de la blănă 6°; cf. blănățúie 2°...

BLÂNDULIȚĂ adj. f., pl. blândulițe GM/rar Db dim. de la blândă: Cucoana era cam blînduliță ea/816.

BLEAF v. bleau 1°.

BLEAH v. bleau 1°.

BLEÂNDĂ (2 sil.) s. f., pl. blénde AMD, h. 442/rar Ph „nume (eufemistic) pentru uliu”; cf. aról 3°...

BLEASC s. n. AMD, Pl. 157; GM/prin Bz „murdărie, jeg”; cf. bohótínǎ, cǎriél°, criș, jeg 3°, jegăciúne, jegărie, lut, modrigálǎ, murdărie 2°, nǎmól 1°, negreáțǎ 1°, rǎp, slin, spurcl°.

BLEAU s. n. 1° AO, h. 651/rar Mh „inel de metal care îmbracă osia sau leuca la capăt”; cf. balót 2°...

2° AO, h. 645/rar Dj „străgălie la osia căruței”; cf. bătáie 7°...

3° AMD, h. 653/rar Ot „cui în capătul osiei”; cf. bold 3°, cep 15°, cocoșél 1°, drâmb 2°, pișleág 3°, șlef, șplint 1°, ștíft, știț 2°, ștolț 2°.

4° var. blefi s. n. AO, h. 394/rar VI „tablă emailată”; cf. fa i á n țǎ 2°, májǎ, pleu.

5° AMD, h. 650/rar Tr [depr.] „bucată de tablă nefolositoare”.

6° var. bleav s. cu val. adj. AMD/rar Bz „bleg; neîndemânatic”; cf. mé lǎ, ne î n d e m â n ó s, n e n t ó h i l ǎ, n e v l e á g ǎ.

- var. bleaf s. n., pl. *bleáfuri* 1° AMD/rar Ag, Db; bleah s. n., pl. *bleáhuri* 1° AMD, h. 650/rar Gl; bleav s. n., pl. *bleávuri* 1° AMD, h. 650; 653/Ph, Bz, prin Ag, Vn, Il și rar Db, Br, If, Ct; 3° AMD, h. 653/rar Vn.

BLEAV v. bleau 1°, 3°, 6°.

BLEFI v. bleau 4°.

BLEGUȘÓR adj., pl. *blegușóri* GM/rar Vn dim. de la *bleg*.

BLENCÁU s. m., pl. *blencái* GM/rar Ph „om prostânac”; cf. *balamút* 2°...

BLENZI s. pl. GO/rar VI „scânduri”: Facem colibă de lemne, de *blenzi*/903; cf. *blánă* 1°...

BLEOÁZGĂ (2 sil.) s. f. AO, Pl. 80/rar Gj „reziduu din fructe fermentate, după fierberea rachiului”; cf. *boască* 2°, *boghie*, *borhót* 3°, *boroghínă* 2°, *borți*, *borțoroágă* 1°, *boștínă* 2°, *boștoroágă*, *cómină* 2°, *drójdie* 2°, *gorgozénii* 3°, *goz* 4°, *gozób* 2°, *póșircă* 1°, *terci*.

BLEOJ adj., pl. *bleoji* GM/rar II „poznaș, glumeț”: Știți dumneavoastră ce-i *bleoj*? [...] Așa, așa era un om chiznovat, care făcea sabie de lemn, punea o tivgă-n cap și făcea ochi d-ăia dă om așa la lumină și petrecea toată iarna/845; cf. *chiznovát*, *comediáš*, *geambáš* 2°, *închisnovát* 2°, *nastrátin*, *năniós*, *poz-nát*, *poznicíos*, *zavistiós*.

BLETEÁICĂ (3 sil.) s. f., pl. *bletéici* AO, h. 726/rar VI „vătală”; cf. *băteálă* 1°...

BLEVÚÍ vb. IV tranz. AMD h. 650/rar Db, Ph „a căptuși capetele osiei unei roți cu *bleauri* 1°”; cf. *bucelí*.

BLICICLÉTĂ s. f., pl. *blicicléți* AO, Pl. 52/rar Gj „bicicletă”; cf. *cal* 17°.

- var. *dicicletă* s. f., pl. *diciclete* AMD, h. 572 MN/rar Ph; *licipétă* s. f., pl. *licipéte* AMD/rar Vn; *ricipédă* s. f., pl. *ricipéde* AO, Pl. 52/rar Gj.

BLID s. n., pl. *blide* 1° pl. *bliduri* AO, h. 230/rar Gj „blide, străchini (de pământ sau de lemn)”; cf. *cenác* 1°, *covățe* 2°, *străchine*.

2° AO, h. 255/prin VI, Dj și rar Mh, Ot; *bliduri* AO/prin VI și rar Gj, Ot „piuliță (de lemn sau de metal) pentru pisat usturoi, sare, piper etc.”; cf. *aván* 2°...

3° AO, h. 226/rar Dj; *bliduri*/rar Dj „vas din lemn sau din piatră în care se dă mâncare la porci”; cf. *ceaón* 3°, *cutie* 2°, *gáván* 3°, *ialác*, *jgheab* 3°, *ládă* 4°, *lăcán*, *píuă* 3°, *postávă* 7°, *téică* 1°, *trăgătoare* 7°, *troacă* 4°, *túci* 3°, *vălău* 1°.

4° AO, h. 784/rar Dj „albie în care se pune cașul la scurs; crintă”; cf. *albie* 3°...

5° AMD, h. 679; Pl. 141/rar Ag, Bz, Ot „căuș (din lemn sau din metal)”; cf. *cancéu* 2°, *cáuc*, *căpcél* 2°, *căúș* 2°, *cióil* 1°, *ciolméc* 2°, *ciorbádác*, *cófă* 3°, *cofér* 2°, *copáie* 6°, *cúpă* 2°, *gáván* 4°, *ispól*, *leóșcă*, *linguróil* 1°, *teiculíță*, *zabláic*.

BLIDÁR s. m., pl. *blidári* AFLR/ rar Db „meșter care face obiecte din lemn cioplit: albii, linguri, copăi etc.”: Nu mai sânt *blidári* să ne facă copăi/ 699; cf. *albiér*...

BLIDÓN v. *bidón* 2°.

BLIDULÉȚ s. n. AO, h. 255/rar Ot; AMD, h. 242/rar Db dim. de la *blid* 2°.

BLIDUȘCĂ s. f., pl. *bliduști* GD/rar Tl dim. de la *blid* 1°.

BLIHÉR s. n. AMD, h. 255/rar Ph „vas (din metal) în care se mulge vaca”; cf. *cántă* 1° 2°, *cenác* 3°, *túci* 4°.

BLINȚÁIE s. f., pl. *blințái* AMD, h. 463/rar Tl „clătită (din aluat subțire)”; cf. *bísmarc* 2°...

BLIOND v. *blonji*.

BLIȘCUI v. *drișcui* 1°.

BLIȘCUIÁLĂ v. *drișcuiálă*.

BLOC s. n., ~ de pădure AO, h. 512/rar Mh „bucată de pădure”; cf. *ódru* 5°, *piăță* 2°.

BLOCANTÁIE v. *boclantáie*.

BLOCÚC v. *buclúc* 5°.

BLOGODORÍ vb. IV intranz. AMD/rar Vn, Cl „a bodogăni, a bombăni; a bolborosi”; cf. *șováí*.

BLOGODORIȚĂ s. f. GM/prin Tr și rar Gr „petrecere între femei (cu mâncare și băutură) în casa leuzei”: Când era... da năștea femeia, ziua aia atuncea, atunci să făcea asta, *blogodoriță*, *blogodorița* la copil, la lăuză; să ținea două-trei femei, făcea o turtă da pâine acolo, o-mpărțea cu toatele acolo, o mânca/834; cf. p o n ó d ā, r a c h í u 7°, r ó d i n ā 1°, t ú r t ā 8°.

– var. *blagodoriță* s. f. AFLR/rar Gr.

BLÓJDIE s. f., pl. *blójdii* GM/rar Db „bârnă”; cf. d r u g á n 1°, p i é r ș e, v á r g h i e 1°.

BLONCOPLOMONIE s. f. AFLR/rar Db „bronhopneumonie”.

BLONDINĂ adj. f., pl. *blondine* AMD, h. 9 MN/prin Cț și rar If Tl „blondă”.

BLONJI adj. pl. AO, h.11/prin Ot și rar Vl, Mh, Dj [d. om] „cu părul și fața de culoare deschisă; blonzi”; cf. a l b 1°...

– var. *bliond* adj., pl. *blionzi*, f. *blióndă*, pl. *bliónde* AO, h. 11, 12/rar Dj, Ot

BLUCI v. búclă.

BLUCÚC v. buclúc 1°, 3°.

BLUCUCÓS v. buclucós 1°.

BLÚNGĂRE v. búlgăre 3°.

BLUZI s. f. pl. TDM II/ rar Ph „bluze”.

BLUZÍCĂ s. f. TDM I/rar Ag dim. de la *bluză*; cf. b l u z i ț i.

BLUZÍȚI s. f. pl. TDM II/rar Ph dim. de la *bluză*; cf. b l u z í c ă.

BOÁBĂ s. f., pl. *boábe* 1° AO, h. 437; 602, 603/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 307 MN; TDM I, III/prin Ag, Ot, Tr [mai ales la pl.] „porumb (boabe)”.

2° AO, h. 132/rar Mh „pastilă, tabletă (medicament)”; cf. a s p i r í n ă...

3° art. *boába* óchiului AMD, h. 17/rar Vl „pupilă la ochi”; cf. b o b í n ă², b o b í ț ă, b o b o l ó ș, b o b u l é ț 2°, b o l b o á c ă 9°, b u m b u r ú ș 1°, f e c i o r í c ă, f e ț í ț ă 2°, f l ú t u r e 4°, l u m i n í ț ă 1°,

m ă r g e á 2°, n e g r e á l ă 1°, n e g r e á ț ă 2°, n e g r u 3°, n e g u r e á ț ă 2°, ț i n ț ă 5°, v ă z, v e d e r e, v e d e r ú ț ă.

4° var. *boámbă* s. f., pl. *boámbe* AMD, h. 366/Ot, Tr „corcodușă”; cf. b e ș i c ú ț ă...

5° var. *boámbă* s. f., pl. *boámbe* AMD, h. 366/rar Ag „soi de caisă mică; zarzără”; cf. c o r c o d ú ș ă 2°, p i é r s e c ă 2°, z ă r z ă r ă 2°, z ă r z ă l í e.

6° var. *boámbă* s. f. AMD h. 357/rar Db „soi de prună galbenă, zemoasă”; cf. a l b i ș o á r ă¹ 2°.

BOÁCĂ s. f. 1° GO/rar Vl „boț (de aluat)”; cf. b ă b ú ț ă...

2° în locuț. *tăre de ~*; rezistent de ~ AMD, ch. 361; GM/rar Db „fără frică; curajos”: Era un om rezistent, ca cum să spui eu, un om *tăre da boacă*, da nu-i era frică da nimic/815; cf. g h i z d ă v, î n d ă r j í t 3°, n e f r i c o á s ă, p i p o t o á s ă, t ă t ă r ó s.

BOÁGHE s. f. AMD, h. 525/rar Ag „ceață, negură”; cf. b ú f ă, b ú f n ă 2°, b ú f n i ț ă¹, b u n g h i n e á l ă 2°, b u r á v c ă, b u r h á i 1°, b ú ș t i n ă, b u n g e n e á l ă, p ă c l e á ț ă, p ă g l ă.

BOAGÍU (3 sil.) s. m., pl. *boagii* TDM I/rar Tr „boiangiu, vopsitor”; cf. d i m i é r 2°, f i r ă r, v ă p s i t ó r.

– var. *bongiu* s. m., pl. *bongii* AFLR/rar Dj.

BOÁGLĂ s. f. AMD, h. 331/rar Ag „purcoi de fân, căpiță (mică)”; cf. b o g h e á n ă, b o g h i n ú ț ă, c ă p i c i o á r ă 2°, c ă p i ț ă 2°, c ă p i ț e á², f u r c ó i 2°, m o g ă n d e á ț ă 1°, p i d e á, p l o s c o á n ă 1°, p o r c ă n, p o r c h e á ț ă, p o r ș o á g ă, p o r ș ó r, p o r ș o r í c ă, t ă r ș¹ 4°.

BOÁLĂ s. f. 1° AO, Pl. 11/rar Dj, Ot; ~ lúngă loc. subst./rar Gj; ~ máre loc. subst./rar Vl, Gj, Mh „tifos exantematic”: A zăcut da *boală* și i-a căzut păru/997; cf. a n g í n ă¹ 1°...

2° a ~ AO, h. 146/prin Mh și rar Vl, Dj, Ot; ~ câinească AMD, h. 115/rar Ph; ~ diavolească/rar Gr; ~ lumească/rar Db, Br; ~ neagră/rar Tl; ~ rea AO/Vl, Gj, Dj, prin Mh și rar Ot; AMD/Ag, prin Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Cl și rar Db, Il, Cț; ~ urâtă AMD/Tr, Gr și rar Ot, Cț; art. *boála áia* AMD/rar Db, Ot; ~ ~ rea/prin Db și rar Ag, Ot, Cț; ~ lúmiu/rar Il; ~ máre AO/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj „epilepsie”; cf. *anemie* 2°...

3° ~ de atac AO, h. 93/rar Dj, Ot; AMD, h. 59/rar Br; ~ de piept AMD/rar Db „tuberculoză”; cf. *lingo áre* 2°, *ofticát*, *osfícă*, *plămânărie*, *plămânie*, *tebecé*, *tuberculósă*, *uscătúra* 6°.

4° ~ de inimă AO, h. 136/rar Dj „diaree”; cf. *căcáre*, *căcărėjniță*, *cufóare*, *cufureálă*, *cufurėjniță*, *diharie*, *ieșire* 1°, *inimă* 5°, *înclinare*, *pântecăriță*, *pântecăraie*, *pârțuică*, *scúrgere*, *subțirică*, *treacăț* 2°, *treápăd*, *treacătoáre* 1°, *treacățúra*, *trécire*, *urdináre*, *úrdină*, *urdineálă*.

5° AMD; TDM II; AFLR/rar Vn, Cț „eufemism pentru dracul”: S-a dus *boáli*, n-am văzut cum înoată lupu AFLR/891; cf. *bénga*...

6° TDM II/rar Vn, Br [depr.] „vită”: Nu vrea să iasă *boalele* din grajd/741.

BOÁLCĂ v. *bâlcă* 2°.

BOÁLDĂ s. f. GM/rar Ag „rariță (fără cormane)”.

BOÁLFĂ v. *bólfă* 3°.

BOÁMBĂ v. *boábă* 4°-6°.

BOÁNDĂ v. *bóndă* 1°.

BOÁNE s. f. pl. AFLR/rar Ph „boabe”.

BOÁNGĂ s. f. AMD, h. 526/rar Ot „zăpadă mărunță care cade mai ales când e ceată rece”; cf. *lápoviță* 1°, *măzăreán*, *măzăríchie* 2°, *mieluşéi* 1°, *pácliță*, *pietricică* 1°, *poléi* 1°, *țărțár* 1°, *țărțărícă*, *zloátă* 1°.

BOÁNGHERI s. m. pl. AO, h. 215/rar Ot „stâlpi groși (la gardul de nuiele)”; cf. *bábă* 13°...

BOÁRE s. f., ~ de căldură AO, h. 310/rar Vl, Dj, Ot „căldură mare, caniculă”; cf. *aprinde* 3°...

BOÁRNĂ s. f., pl. *boárne* AO, h. 677/prin Dj și rar Vl, Gj „muscă-bețivă”; cf. *beat* 3°...

BOÁRTĂ v. *bórtă* 3°.

BOÁSCĂ s. f. 1° AO, h. 490; TDO; AFLR/prin Mh, Dj, Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 376; GM; TDM III; GD; AFLR/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Il, prin Ag, Tr, If, Gr, Cț și rar Vl, Gl „rest de struguri storși pentru vin; tescovină”: Într-o parte curgea vinu, într-o parte rămânea *buásca* și *buásca* o băgam la țuică GM/704; cf. *boscovină* 1°, *bóștină* 3°, *bozdovină* 1°, *bozín*, *buclúc* 4°, *ceápcă* 2°, *cómină* 1°, *drójdie* 3°, *mălúrá* 3°, *prăștină* 1°, *teasc* 4°, *tescătúra*, *tescovină* 3°.

2° AO, Pl. 80; AFLR/crt; AMD, h. 361/Br, Ot, Il, prin Vl, Db, If, Cl și rar Ag, Ph, Vn, Bz „borhot de prune rămas de la fiertul rachiului”; cf. *bleoázgă*...

3° AMD, h. 361/rar Gr „borhot de prune fermentate”; cf. *boroghínă* 1°, *posoacă* 2°.

4° AO, Pl. 117/rar Dj „rest de ceară cu impurități, după ce s-au fiert fagurii”; cf. *boștină* 1°, *códină* 5°.

– var. 1° *boască* s. f. AMD, h. 376/rar Ph, Vn.

BOÁȘĂ s. f., pl. *boáșe* 1° AMD, h. 106/prin Tr și rar Ag, Gr; *boși*/rar Tl „testicul (la om)”; cf. *víntré*.

2° pl. AMD, h. 105/rar Ag, Tr; *pielea boășelor*/rar Tr; *piețița boășelor*/rar Ag „scrot”.

BOÁȘCĂ¹ v. *boască* 1°.

BOÁȘCĂ² v. *bóșcă* 1°.

BOÁTĂ v. *bóată* 2°.

BOB s. n. GM/rar Ot „scripete”: Lucra cu *bóbu*, știți, [ducea] material de jos sus; cf. *cicric* 5°, *criveá* 13°, *frecți ón*, *hég nă* 1°, *scripete* 3°, *trol*.

BOBÁR s. m., pl. *bobári* AMD, h. 631/rar Tr „știulete nedezvoltat, pipernicit”; cf. *bábă* 10°...

BOBÁLCĂ s. f., pl. *bobálci* AO, h. 268/rar VI „deformație în pâinea pusă la copt”; cf. *bășică* 1°...

BOBÁLCI v. *poghirc* 1°.

BOBÁRLÁN s. m., pl. *bobárláni* AMD, h. 631/rar Br „știulete nedezvoltat, pipernicit”; cf. *bábă* 10°...

BOBÁRNÁC s. m., pl. *bobárnáci* 1° AMD; GM/prin Tr și rar Gr, Cl și s. n., pl. *bobárnáce* AFLR/rar Gr „colăcel care se dă colindătorilor”; cf. *bolindéț* 1°, *colindéț* 1°, *jóbíte*; AMD/rar Gr; GD/rar Ct [la pl.; p. ext.] „daruri pentru colindători”.

2° GM/rar Gr [la pl.] „numele obiceiului de a colinda de Crăciun; colindat”; cf. *chitimíti*.

– var. 1° *băbárnác* s. m., pl. *băbárnáci* GM/rar Gr.

BOBÍ vb. IV tranz. AMD, h. 346/rar Vn, Bz „a desface păstăile (de fasole) pentru a scoate boabele”; cf. *crăpá* 1°, *curá* 4°, *dejgheorá* 3°, *dejghio-cá* 1°, *descheiá* 1°, *despuiá* 2°, *fărámá* 1°, *gheocá* 1°, *gheurá* 2°, *gogí* 1°, *păstáil* 1°, *teci*, *tecuí* 1°.

BOBÍC¹ s. m., pl. *bobíci* GD/rar Ct „soi de câine de talie mică”; cf. *boldéi* 1°, *palói*.

BOBÍC² v. *popíc* 8°, 9°.

BOBÍCI v. *poghirc* 1°.

BOBÍNA¹ s. f. GM/rar Tr „ață de cusut, îmbobinată”.

BOBÍNA² s. f., art. *bobína óchiului* AMD, h. 17/rar Ph „pupila ochiului”; cf. *boábă* 3°...

BOBÍRC v. *poghirc* 1°, 2°, 5°.

BOBÍRCĂ v. *poghirc* 1°, 2°.

BOBÍRG v. *poghirc* 1°.

BOBÍRI v. *poghirc* 1°.

BOBIȚÁR s. m., pl. *bobíțári* GM/rar Vn „nume dat locuitorilor din regiunea de deal; podgorean”; cf. *delureán*.

BOBITĂ s. f., pl. *bobíte* AMD, h. 17/rar Bz „pupila ochiului”; cf. *boábă* 3°...

BOBLEÁȚĂ adj. f. AMD/rar Gr „necivilizată, neumblată, rămasă în urmă”: Înainte a fost lumea *bobleáță*/834; cf. *îng rāmădít*, *înjosit* 1°, *jós* 3°, *josit*, *mocănós* 2°, *nedús*, *neintrodús*.

BOBLÉTE v. *oblét*.

BOBOÁCĂ s. f., pl. *boboáce* AMD, h. 295/rar Gr „puică de rață”; cf. *rațeá*, *rațícă*, *rațúică*, *rațúșcă*.

BOBOÁNȚĂ s. f., pl. *boboánțe* AO, Pl. 54/rar Mh „bomboană”; cf. *acadícă*...

BOBOÁȘĂ s. f., pl. *boboáșe* 1° AMD. h. 17/rar Tr „glob ocular”; cf. *bolboácă* 8°, *corp* 2°, *gogoáșă* 3°, *gogón* 2°.

2° AO, h. 32/rar Dj „pleoapă”; cf. *bolboacă* 10°, *cámășă* 3°, *clápă* 5°, *geaná* 2°, *gogoáșă* 4°, *piele* 5°, *pielíță* 3°, *plioșpână*, *ploápă* 1°, *prápуре* 3°, *púlpă* 4°, *pulpeánă*.

BOBÓC s. m., pl. *bobóci* 1° AMD, h. 415/rar Gr „mugur”; cf. *căpúșă* 5°, *găoáce* 11°, *mug*, *múgure* 1°, *rod* 1°.

2° AMD, Pl. 69/rar Br „ochi pe tulpina viței de vie”; cf. *căpúșă* 3°, *ciubúc* 4°, *gâlcă* 8°, *ochéte* 5°, *ochi* 21°, *rod* 1°.

BOBOCÉL s. m., pl. *bobocéi* AMD, h. 415/rar Gr dim. de la *bobóc* 1°.

BOBOCÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a împodobi, a înfrumuseța (un obiect, cu multă îndemânare și cu mijloace puține)”; cf. *îmbobocí* 1°, *îngătí*, *învălí* 4°, *podobí*.

BOBOLOANĂ s. f., pl. *boboloáne* AO, h. 480/rar Mh „prună care se usucă înainte de coacere și cade din pom”; cf. *chirtóc*, *cocléte* 1° 3°, *cocolós* 6°, *coș*², *ghirbúș*, *gurlúp*, *gúrpen*, *gușátă* 2°, *îngurlúp*, *moș* 14°, *pozmoágă*, *smochínă*.

BOBOLÓI s. n., pl. *boboloáie* 1° GO/rar Dj augm. de la *bob*: *Bobolóju* ăla de porumb/968.

2° GO/rar Mh „boț, cocoloș (din aluat)”: Căpețălu-l facem așa: facem așa o cruce, aici niște *boboloxăie*/966; cf. *băbúță*...

3° AO, h. 132/rar Dj „pastilă, tabletă (medicament)”; cf. *aspirină*...

BOBOLÓȘ s. n., pl. *boboloáse* AO, h. 33/rar Mh „pupila ochiului”; cf. *bobăbă* 3°...

BOBONÁ vb I refl. AMD, Pl. 157–158/rar Cl [d. ugerul oii] „a se umfla, a se inflama”; cf. *bobotí* 1°, *împietrá* 4°.

BOBONÁTĂ adj. f., *cfúma* ~ GD/rar Ct „varietate/ formă de ciurmă”.

BOBONÉTE s. m. și n., pl. *bobonéti* GO/prin Vl; *bobonéte* GO/rar Vl „colăcel sau felie de pâine, în care se înfige o lumânare, date de pomană la înmormântare”; cf. *aránghe* l...

BOBONÓS adj. AMD/rar Tr [d. spicul de grâu] „fără țepi, numai cu boabe”.

BOBOROÁDÁ s. f., pl. *boboroáde* 1° GM/prin Tr și rar Gr „pâinică, chiflă care se împarte la pomeni, la botez, la colindat etc.”: [La Rusali] cumpără oale, vase d-astea, și-mpărțește sâmbătă, cu flori la mânușa oalei, cu... dasupra pune o chifl-acolo, o *boboroxădă*, cum să face la noi aicea/792; cf. *aránghe* l...

2° AMD, h. 462/rar Gr „deformație în pâinea pusă la copt”; cf. *bășică* 1°...

BOBOROÁȚĂ s. f., pl. *boboroáte* GM/rar Gr „bulă mică care se formează la prepararea săpunului (în timpul fiertului)”: Mestecă bine, bine, bine [săpunul la fiert] până s-alege *boboroxăță*/824; cf. *găoacă* 9°.

BOBOROJÁTĂ adj. f., pl. *boborojáte* 1° AMD, Pl. 129-130/rar Br [d. oi] „cu lână atârându-i pe lângă ochi”: *Boborojátă* e [oaia] aia îmbrobodită la ochi/751.

2° AMD/rar Bz [d. găini] „cu fulgi acoperindu-i ochii”.

BOBOȘÁT adj. AMD, Pl. 157–158/rar Ot [d. ugerul oii] „umflat, inflamat”; cf. *bibilói* 2°...

BOBOȘEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 157–158/rar Ot „inflamație a ugerului la oi; răsflug”; cf. *bobot*, *boboteálă*, *brâncă* 6°, *cârceág* 5°, *cârceán* 2°, *lăscáie*, *mamelită* 1°, *răsfúlg*, *scáun* 29°, *talán* 2°, *trágăn* 4°.

BÓBOT s. n. AMD, Pl. 157–158/prin Tr și rar Gr „inflamație a ugerului la oi; răsflug”; cf. *boboseálă*...

BOBOTÁ v. *bobotí* 1°.

BÓBOTĂ, *pe* ~ loc. adv. GM/rar Ph „pe băjbăite, la întâmplare”: [Copilul] l-am căutat *pă bobot*-așal/ 702; cf. *chioréasca*, *orbească*.

BOBOTEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 157–158/Tr și rar Db, Ot, Gr „inflamație a ugerului la oi; răsflug”; cf. *boboseálă*...

BOBOTÍ vb. IV refl. 1° AMD, Pl. 127–128; 157–158/prin Ot și rar Db [d. ugerul oii sau d. o bubă] „a se inflama”: [Oaia] rămâne siriță cu lapte, i *să bobotește* ugeru, se împietrează/ 773; cf. *boboná*...

2° AMD, Pl. 69/rar Db [d. muguri] „a se umfla”: Când *să bobotește* ea [căpușă a viței de vie] să pornească/ 816.

– var 1° *bobotá* vb. I refl. AMD, Pl. 157–158/rar Db; *bobotí* vb. IV refl. AMD/rar Ag.

BOBOTÍ v. *bobotí* 1°.

BOBOTÍTĂ adj. f., pl. *boboțite* AMD, Pl. 157–158/rar Ot, Tr [d. oi] „cu ugerul inflamat”; cf. *bibilói* 2°...

BOBRÍCHI s. m., pl. *bobríchi* 1° AMD, h. 67; GD/prin Tl și rar Cl; ~ *négri* loc. subst. AFLR/rar Tl „rinichi”; cf. *călic*, *rărúnchi*, *riniche*.

2° ~ *albi* loc. subst. AFLR/rar Tl „plămâni”; cf. *baldár* 1°...

– var. 1° *brobínchi* s. m. pl. GD/rar Tl.

BOBULÉȚ s. n., pl. *bobuléte* 1° AMD, h. 425 MN/rar Tr „boboc (de floare)”; cf. *bumb* 2°, *gogoașă* 13°, *puș*.

2° var. *bubulét* s. n., pl. *bubuléte* AMD, h. 17/rar Db „pupila ochiului”; cf. *boá bǎ* 3°...

BOC¹ s. n., pl. *bócuri* 1° AMD, h. 226 MN/rar Db „scăunel (de bucătărie) fără spătar”; cf. *tamburél* 2°.

2° AMD/rar Cț „scăunel pe care se reazemă piciorul calului la potcovit”.

3° AO, Pl. 138/rar Dj „scaun de lucru folosit în rotărie, dogărie etc.”; cf. *cal* 3°, *calapód* 3°, *cápră* 7°, *călcătoáre* 5°, *călúș* 21°, *căpătáil* 12°, *ciocârtitor*, *colárnic*, *crăcănă* 13°, *criveá* 12°, *cújniță* 4°, *duláp* 9°, *hăntău* 1°, *jug* 3°, *lemnár* 1°, *lup* 5°, *măgár* 6°, *nect* 2°, *nicoválă* 2°, *pat* 22°, *pisícă* 5°, *podvál* 1° 6°, *postamént* 7°, *raștúc*, *răzbói* 10°, *rotár* 1° 1°, *samár* 8°, *tejgheá* 3°, *vártéj* 7°.

BOC² s. n., pl. *bócuri* 1° AO, h. 332/rar Dj „adâncitură în care se adună apă stătătoare (după ploaie sau după revărsarea unui pârâu); băltoacă”; cf. *băltoáre*...

2° AO, h. 331/rar Dj „lac artificial; heleșteu”; cf. *bent* 2°...

BOCĂLĂU adj., pl. *bocălăi* AMD, h. 7/rar Bz 1° [d. miei, berbeci etc.] „cu lâna neagră”; cf. *cărámă*, *cérnă*, *cernică*, *negrúșă*.

2° [d. om] „negricios, brunet”; cf. *aráp* 1°...

BOCĂNTĂ s. f., pl. *bocánțe* GM/rar Ph „sanie ușoară, de cărat lemne”: [La pădure] munceam la metri, căram copacu cu *bocântili*, metri dă pădure/708; cf. *târbóc* 2°.

BOCĂRNÁT v. *borcănát*.

BOCCEÁ s. f., pl. *boccele* 1° AMD/rar Cl „basma mare (de culoare neagră), cu chenar înflorat”: *Bucceá* turcească, *buccele* erau niște basmale din lână, cu ghinare pe margine și cu trandafiri pe ea AMD/727.

2° var. *bosceá* s. f., pl. *boscele* AO, h. 303, 304/prin Ot; AMD, h. 494, 495/rar Tr „fotă dintr-o bucată”; cf. *catrință* 4°, *cămășă* 1°, *costúm* 1°, *crăț*, *foáie* 3°, *fústă* 1°, *ocolitoare*, *opreg* 1°, *peștemál*, *pistélcă* 2°, *róche* 3°, *strecătoáre* 4°, *șorț* 2°, *válnic* 2°, *zăvélcă* 2°.

3° var. *bosceá* s. f., pl. *boscele* AO, h. 305/prin Ot și rar VI, Tr; AMD, h. 496/Tr, prin Ag și rar Gr „fieceare dintre cele două bucăți (din față și din spate) ale catrinței”; cf. *androc* 2°...

4° var. *bosceá* s. f. GD/rar Cț „legătură cu diverse obiecte casnice; boccealac”; cf. *bolbotină* 4°, *sarsaná* 1°.

5° var. *bosceá* s. f. AMD, Pl. 103/rar Cț „legătură de fuioare; păpușă”; cf. *buş* 2°, *cánură* 5°, *călușél* 1°, *childă*, *chitá* 1° 2°, *coádă* 2°, *coámă* 8°, *colác* 2°, *coroánă* 11°, *crósnie* 2°, *fúnie* 2°, *glúgă* 5°, *legătoáre* 2°, *legătúra* 18°, *máldăr* 4°, *mánúnche* 2°, *piátră* 4°, *piuá* 8°, *top* 2°, *tortl*, *urs* 7°, *val* 3°, *válúg* 5°.

– var. 1° *boșeá* s. f., pl. *boșele* AFLR/rar Ag; *boșteá* s. f., pl. *boștele* AO, h. 301/rar Gj; *buceá* s. f., pl. *buccele* AMD, h. 493/rar Vn.

BOCÍ vb. IV intranz. GM/rar II „a migăli”: Toată ziua stai în casă, *bocéști* dă lucrezi/843; cf. *boghisi*, *bunghiná*, *migoroși*.

BOCLANTĂIE s. f., pl. *boclantái* AMD, h. 602/rar Cț „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. *amná* 9°...

– var. *blocantáie* s. f., pl. *blocantái* AMD, h. 602/rar Cț.

BÓCLĂ s. f., pl. *bocle* AMD, h. 284/rar Vn „putinică (pentru păstrat brânza)”; cf. *bálie* 4°...

BOCȘĂ v. *bócșă* 2°.

BÓCȘĂ¹ s. f. AMD, h. 650/rar Ot „cilindru de fier cu care se câptușeste butucul roții la car; bucea”; cf. *buceá* 2°, *opór* 3°.

BÓCȘĂ² s. f. AO, Pl. 134/rar Tr „soluție din coajă de arin cu care se vopsesc pieile; crușeală”; cf. a c i t ó n...

– var. **bocșá** s. f. AO, Pl. 134/rar Dj.

BÓCȘĂ³ v. **bótcă** 1°.

BÓCȘE v. **bóșcă** 1°.

BODAPROSTEÁ v. **bodeapróste**.

BODEAPRÓSTE (4 sil.) interj. TDM II, III/rar Db, Ph, Vn, Tr „bogdaproste”.

– var. **bodapróstea** intrej. TDM III/rar Tr.

BODÉLCĂ s. f., pl. *bodélci* AMD, h. 238/rar Db „vas de lemn pentru apă; cofă”; cf. b ó t á¹ 2°, b o t á r, c á p á c í c á 2°, c o f é r 1°, c o f é u, d ó n ț á, f e d e l é ș 1°, f u c í e, g á l e t ú ș á, g á l e ț ú í c á, g h i o á b á, p u i á c 1°, s a c á.

BODICĂI vb. IV intranz, ind. prez. 1 sg. *bodicăi* AO, h. 115/rar Gj, Mh, Dj „a umbla pe întuneric; a bâjbâi”; cf. b â j b â í 2°...

– var. **bodigái** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *bodigái* AO, h. 115/rar Gj, Dj.

BODICĂIALĂ s. f. AO, h. 115/rar Mh „căutare pe întuneric; bâjbâire”.

BODIGĂI v. **bodicăi**.

BODÍNI s. pl. AO, h. 709/rar Tr „fire de cânepă (răsărite târziu și) rămase nedezvoltate”; cf. b r á c u r i 2°, b u g e á c 3°, b u t 13°, c i u p² 4°, c o á d á 10°, f o f o l ó c 1°, f u r d á 3°, m a r d á 9°, m e l é j n i ț á 2°, m o r m o l ó c i 2°, m o ș 17°, m u ș á g 2°, o c i ó g 2°, o l ó g 5°, p i i c i ú n e, p o á l á 5°, p o g h í r c 1°, p u i 2°, s a m u l á s t r á 6°, s t â r p i t ú r á 2°, t á v á l ú g. 4°, t e ș 2°, t o p í l á 2°, t o r 6°, ț á c á r 3°, u j m é t, v á l ú g 10°, v á l ú ș 2°, z á c ú t á.

BODOCĂRIE s. f. colect. GO/rar Mh „totalitatea lemnăriei de la pereții casei”: Începe prima dată cu talpa. Pe urmă-ncepe *bodocărija*, grinzi/953; cf. d r u g á r í e, d u l g h e r í e, r i g l á r í e, t o c á r í e 2°.

BODOMÓC s. m., pl. *bodomóci* AMD/rar Ot „persoană neatentă și ușor dezorientată; prostănac, tolmac”; cf. b a l a m ú t 2°...

BOFÁN v. **bufán**.

BOGÁT adj. AO, h. 586/rar Dj [d. terenuri] „de pe care se obține o recoltă bună, după ce a fost lăsat nelucrat timp de doi-trei ani; mănós”; cf. p u t é r n i c.

BOGATEÁ v. **bagadeá** 2°.

BOGĂȘÁN s. m./adj. AFLR/rar Dj „bogat, bogătaș”: Și-am fugit cu altu, nu cu asta, cu *bogășánu*/970; cf. b o i e r ó s, g r á n g u r e 2°, g r o s o v á n.

BOGĂȚEI s. m. pl. AMD/rar Gr „ghiocei târzii, care răsar mai târziu”: Ghioceii care ies mai târziu se cheamă *bogăței*, cei care ies întâi se cheamă sárăcei/826.

BOGĂȚÓI s. m. TDM III/786 „locuitor al comunei Bogății”.

BOGHEÁNÁ s. f., pl. *boghéne* AMD, h. 331/prin VI „căpiță mică de fân”; cf. b o á g l á...

– var. **bogeaná** s. f., pl. *bogéne* AO, h. 454/rar VI, Gj; *bogéni*/rar VI.

BOGHENÍ vb. IV tranz. AMD, h. 331/rar VI „a pune fânul în grămezi; a face boghene”; cf. c á p i ț á, p o r c o í.

BÓGHIE s. f., pl. *bóghii* 1° AO, h. 607/rar Gj, Mh, Dj „glugă din coceni de porumb”; cf. c o v é r c á 5°, c u c l á n, p á p ú ș á 3°, s t o l 3°, s t u p 2°, s ú r l á 1°, ț ó ț á 1°.

2° var. **bógie** [bódiie] s. f., pl. *bógii* AO, h. 455/rar Mh „grămadă mare de fân, clădită în formă conică în jurul unui par; claie”; cf. c á p í ț á 3°, c u c u r ú z 3°, p l á s t á 1°.

BOGHÍE s. f. AFLR/rar Gj „rest de prune, borhot după fierberea țucii”; cf. b l e o á z g á...

BOGHINUȚĂ s. f., pl. *boghinuțe* GM/rar VI „grămadă mică de fân; căpiță mică”; cf. b o á g l á...

BOGHISÍ vb. IV intranz. GM/rar Vn „a migăli”: Că dacă era vorba ca să *boghiséști* la fiecare fir, păi nu mai țeseai coți pe zi/726; cf. b o c í...

BÓGIE v. **bóghie** 2°.

BÓGNIȚĂ v. **bótniță**.

BÓGZA s. art. AMD, Pl. 129–130/rar II „termen folosit pentru o oaie cu capul mare”.

BOHÁR s. m., pl. *bohári* AMD, h. 252/rar Db „persoană care efectuează transporturi contra cost; cărauş”; cf. *anteprinórl*°.

BOHODÍT adj., pl. *bohodíti* AMD, h. 35/rar II „slăbit de boală, palid și tras la față”; cf. *amárátl*°.

– var. **bohótít** adj., pl. *bohótíti* AMD, h. 35/rar II.

BOHÓT s. n., pl. *bohóturi* AMD, h. 667/rar Db „grui, pisc la sanie”; cf. *alcá7*°.

BOHOTÍNA s. f. GM/rar Cl „murdărie, jeg”; cf. *bleasc*°.

BOHOTÍT v. *bohodít*.

BOI s. n., pl. *bóiuri* 1° GM/rar Br; GD/prin Tl „bucată de pânză albă cu care se înfășoară trupul mortului înainte de a fi îmbrăcat; giulgiu”: Îl scaldă [pe mort] și are un... ceva așa de pânză albă, îi spune *bóju* GM/738; cf. *împânzít, märturíe* 1°, *orár* 1°.

2° GM/rar If „porțiune cuprinsă între două furci la peretele unei case”.

3° AMD, h. 200; GM/rar Db, Br, If, Cl „porțiune cuprinsă între doi pari la gardul de nuiele”; cf. *pânză5*°.

4° AMD, h. 674/rar Db, Cl, Il „par la gard”; cf. *paiántá2*°.

– var. **nábói** s. n. 1° GD/rar Tl; voi s. n., pl. *vóiuri* 4° AMD, h. 674/rar Cl.

BOIANDRÍC v. *boiandrúc* 1°.

BOIANDRÚC (3 sil.) s. m., pl. *boiandrúci* 1° GD; AFLR/rar Cț „barnă deasupra golurilor lăsate în pereți pentru uși și ferestre”.

2° AMD/rar Cț „bucată scurtă de lemn așezată deasupra zidului unei case pentru a-i asigura orizontalitatea”.

– var. **boiandríc** (3 sil.) s. n., pl. *boiandrícuri* AMD, h. 190/rar Cl; **boiandrúg** (3 sil.) s. m., pl. *boiandrúgi* AMD; GD/rar Tl, Cț.

BOIANDRÚG v. *boiandrúc* 1°.

BOIARĂ v. *báieră* 1°.

BOIÉLURI s. f. pl. AFLR/rar Ag „vopsele, culori”; cf. *culóru ri, fárbă, vopséluri*.

BOIERÁŞ s. m., pl. *boieráşi* TDM I/rar Ot dim. de la *boier*; cf. *boiernáci*.

BOIEREÁSCĂ s. f. TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj „numele unui dans popular”: Se joacă dans, sârbă, *boiereasca*, bordeias, cum se zice la noi AFLR/941.

BOIERŪI s. f. pl. GO/rar Vl „flori artificiale care se prind în piept la nuntași; cocarde”; cf. *beteá4*°.

BOIERNÁCI s. m. pl. GM/rar Bz dim. de la *boier*; cf. *boieráş*.

BOIERÓS adj., pl. *boieróşi* AFLR/rar Dj „bogat (ca boierii)”; cf. *bogášán*°.

BÓINIC (2 sil.) s. m., pl. *bóinici* AMD, h. 200/rar Ot „stâlp la gardul de scânduri; bulumac”; cf. *bábă13*°.

– var. **búinic** (2 sil.) s. m., pl. *búinici* AO, h. 215/rar Ot.

BOIŞOREÁN s. m., pl. *boişoreni* AMD/671 „locuitor din comuna Boișoara”.

BÓIŞTE (3 sil.) s. f., în expr. *a da în ~* AMD, h. 257 MN/rar Tr, Gr [d. vaci] „a rămâne stearpă”; cf. *mânzăţí, sári3*°, *strâmânzăţí, ştirí2*°.

BOJÁN s. m., pl. *bojáni* AO, h. 167/rar Dj „copil nelegitim; bastard”; cf. *baistrúc*°.

BOJBĂCĂÍ v. *bojbăcăi*.

BOJBĂCĂÍ vb. IV intrans. AO, h. 115/prin Vl; AMD, h. 81; GM/rar Vl, Ag, Db, Gr și refl. GM/rar Ag „a umbla în toate părțile (bâjbâind); a se agita (fără rost)”: Nu stau găinile la un loc, *bojbăcîje* GM/791; cf. *óálá7*°.

– var. **bâjbăcăi** vb. IV intrans. AMD, h. 81/rar Ot; **bojbăcăi** vb. IV intrans. AO, h. 115/rar Vl, Gj; AMD/rar Ot; **bojbecăi** vb. IV intrans. GO/rar Mh; **bojbicăi** vb. IV intrans. AO/prin Vl; **bojbocăi** vb. IV intrans. GM/rar Ag; **bojbocói** vb. IV refl. TDM III/rar Ag.

BOJBECĂI v. bojâcăi.

BOJBICĂI v. bojâcăi.

BOJBOCĂI v. bojâcăi.

BOJBOCOI v. bojâcăi.

BOJI s. m. pl. AFLR/rar Gj; TDM I/rar Ag „bozi (plante)”; **copil din** ~ AO/rar Mh; *copil făcut din* ~ AO, h. 167/rar Mh; ~ ~ *prin* ~ /rar Mh, Dj „bastard”; cf. b a i s t r ú c...

-var. **bóziu** (2 sil.) s. m. AFLR/rar Ph, Tl.

BOJÓC v. bojóg 1°.

BOJÓG s. m., pl. *bojogi* 1° AFLR/ rar VI; AMD, h. 58; TDM I, III/prin Ag, Vn, Gr, If, Cl și rar Db, Ph, Tr, Il, Tl, Cț [mai ales la animale] „plămân”; cf. b â l d á r 1°...

2° AMD, h. 73/rar Vn „ficat”; cf. f i c á t 1°, g i g h í r 2°, m a i 2, p l â m â n e 2°.

- var. 1° **bojóc** s. m., pl. *bojoci* AFLR/rar VI; TDM II, III; AFLR/rar Db, Ph, If, Cl; **borjóc** s. m., pl. *borjoci* TDM II, III/rar Ph, Bz, Br, Il; AFLR/rar Cț; ~ **alb** GD/rar Tl; **borjóg** s. m., pl. *borjogi* AMD, h. 58; TDM I; AFLR/Bz, Il, prin Ph, Vn, Cț și rar Ag, Db, Cl; **borşóg** s. m., pl. *borşogi* GO; AFLR/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; GD/rar Cț; **borzóci** s. m. pl., ~ *bălâni* GD/rar Cț; **boşóc** s. m. AFLR/rar VI; **boşóg** s. m., pl. *boşogi* AO, h. 92/prin Dj și rar VI, Gj, Mh; AMD; TDM I, III/Ot, Tr, prin Ag și rar VI.

BOLĂNZI vb. IV AFLR/rar Gr „a înnebuni”; cf. n ă r o z i 2°, r ă t u t í.

BÓLBĂRĂ v. vólbure 1°.

BOLOBOACĂ s. f., pl. *bolboáce* 1° AMD, h. 542/rar Db „ochi de apă”.

2° AMD, Pl. 102/rar Ph „adâncitură în albia unui râu, în care se pune cânepa la topit”; cf. b â l v á n 2 1°...

3° var. **bolbóc** s. m., pl. *bolboci* TDM II, III/rar Ph, Tr „bășicuță în apa care fierbe”; cf. b r o b o n é l e 2°, n ă s t u r e 3° n ă s t u r é l 2°.

4° var. **bolboróc** s. m., pl. *bolboroci* GM/rar Ag, Tr „cocoloș (în mămligă)”; cf. b o n ț 2.

5° var. **bulburúc** s. m., pl. *bulburúci* AMD, Pl. 147/rar Db „cocoloș mic de urdă care se depune pe fundul vasului de fiert zerul”; cf. a f u m ă t ú r ă...

6° var. **bulbúc** s. n., pl. *bulboáce* AMD, h. 462/rar Gr „umflătură, deformație în pâinea pusă la copt”; cf. b ă ș i c ă 1°...

7° var. **bulburúc** s. m., pl. *bulburúci* GM/rar Db „umflătură mică, bășicuță (pe vasele de ceramică)”; cf. g h í n ț u r i 2°.

8° var. **bolboășă** s. f., pl. *bolboășe* AO, h. 32/rar Mh, Dj, Tr; AMD, h. 17/rar Ot; *bolbóși* AO/rar Dj „glob ocular”; cf. b o b o ăș ă 1°...

9° var. **bolbóș** s. m., pl. *bolbóși* AO, h. 33/rar Gr „pupilă la ochi”; cf. b o á b ă 3°...

10° var. **bolboășă** s. f., pl. *bolboășe* AO, h. 37/rar Ot; AMD, h. 9/rar Tr „pleoapă”; cf. b o b o ăș ă 2°...

11° var. **bulburúș** s. n., pl. *bulburúșuri* AO, h. 56/rar Gj „omușor”; cf. b e r e g ă t ă 2°...

- var. **bolboróș** s. m., pl. *bolboróși* 9° AO, h. 33/rar Mh; **borboacă** s. f., pl. *borboáce* 3° GM/rar Cl; **borboróc** s. m. și n., pl. *borboroci* 3° AFLR/rar Dj; *borboroáce* 3° GM/rar Gr; **bulburóș** s. 9° AO/rar Gj.

BOLBOĂȘĂ v. bolboacă 8°, 10°.

BOLBÓC v. bolboacă 3°.

BÓLBORĂ v. vólbure 1°, 2°.

BOLBORÓC v. bolboacă 4°.

BOLBOROSÍ vb. IV intranz. AMD, h. 72/rar Ag, Db, Br, Ot, Tr [d. intestine] „a chiorăi”; cf. b o r o n c ă í, c â n t á 3°, c â r â í 1°, c h i o r o í, c h i r ă í 4°, c l o c o t í 3°, c o l c ă í, f o r f o t í 1°, g h i o r ț ă í, h o r c ă n í 2°, h u r u í 1°, î n g h i o r ă í, î n g h i o r ț ă í, p ă l p ă í 3°, p o c ă n í, s u n ă.

BOLBORÓȘ v. bolboacă 9°.

BOLBÓȘ v. bolboacă 9°.

BOLBOȘĂ vb. I refl. AMD/rar Tr [d. pleoape] „a se umfla, a se inflama”.

BOLBOTINĂR s. m., pl. *bolbotinări* AMD/rar Gr „pom fructifer”; cf. c o p á c 3°, p o m 3°.

BOLBOTINĂ s. f., pl. *bolbotine* 1° AO, Pl. 71/rar Dj „buruiiană (care crește prin holde)”; cf. b u r i ă n ă 1°.

2° AMD, h. 356; TDM II, III/prin Tr și rar Ag, Db, Ot, Gr, Tl „fruct crud, necopt”.

3° TDM II/rar Gl [la pl.] „lucruri felurite; mărunțișuri”: [La ursitori se puneau] o strachină de făină, trei cepe, pune-le creioane, pune-le cărți, să fie diștept, din toate, grămada din toate *bolbotinile*/729; cf. m ă r u n t ă i 1°.

4° GM/rar Vn „traistă cu diverse lucruri; boccea”; cf. b o c c e ă 4°...

– var. *borbotină* s. f., pl. *borbotine* 2° AMD/rar Tr; 3° GM/rar Gl.

BOLBURĂTURĂ v. *bărburătură*.

BÓLBURE v. *vólbure* 1°.

BOLCĂI v. *boncăi*.

BOLCĂNI v. *pâlpâi* 1°–3°.

BOLCUTĂ v. *bâlcuță*.

BOLD s. n., pl. *bólduri* 1° AO, h. 581/crt; AMD, Pl. 7-8; GD/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Ag, If, Gr și rar VI, Gl; *boâlde* AMD/rar Bz, Tr, Cț și s. m., pl. *bolzi* AMD/rar Db; ac cu ~ s. compus AMD/rar Db „ac cu gămălie”; cf. s p i l c ă 1°.

2° AO, Pl. 133/rar Gj „nit”; cf. o r b 6°.

3° AMD, h. 653/rar Il „cui în capătul osiei”; cf. b l e a u 3°...

4° AO, h. 667/rar Dj; AMD, Pl. 73–74/rar Tr „chitonag”; cf. a r á c 1°...

5° AO, Pl. 128/rar VI și s. m., pl. *bolzi* rar VI „cep la roata morii”; cf. b u c e ă 3°, b ú c ș ă, c ă l c ă i 12°, c e p 10°, c e p ă u 2°, l á g ă r 2°, l o p á t ă 3°, p r é p e l i ț ă 2°, s f â r ă i á c, s t ă i 1°.

6° AMD, h. 635/rar Ag, If, Cl „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

7° AFLR/rar Ph „fiecare dintre bețele așezate transversal între ramele răsadniței (pentru a o consolida)”.

8° AO, h. 545/rar Mh „(vârf de) stâncă ascuțită”.

BOLDÁN s. n., pl. *boldáne* GM/rar Db „movilă mică”; cf. b ă ș i c ă 3°...

BOLDÁR v. *bâldár* 1°.

BOLDEÁN s. m., pl. *boldéni* AMD/740 „locuitor din comuna Boldu”.

BOLDÉI s. m., pl. *boldéi* 1° AFLR/rar VI; AMD, h. 293, 294/rar Db, Tr, If, Gr, Cl, Cț „rasă de câine de talie mică, cu părul scurt”; cf. b o b í c 1°...

2° AO, Pl. 67/rar Mh; AMD, h. 294; TDM I, III/rar Tr, Il „cățelandru”.

BOLDÍ vb IV 1° tranz. AFLR/rar Gr „a împunge vitele să meargă; a îmboldi”: Cu popreală, cu nește zdrăngăneli *boldéim* boii cu ea/835.

2° intranz. GO/rar VI [d. lichide] „a începe să fiarbă, să bolborosească, răbufnind ușor”: [Urda se adună] când începe el [zerul] un pic *boldéască*, când fierbe-acolo/901.

3° var. *buldí* vb. IV intranz. GM/rar Bz [d. lichide] „a țâșni, a năvăli, a răbufni”: [La construcția fântâniei] când *buldéște*, iese apa, îi scoț apa, dau apa afară, iar pui piatră în de rându, iar mereu/743; cf. b u í 1°, b u r j í, b u ș n í 1°, b u ș t í, p i ș t í, ț ă ș t í.

BOLDIȘÓR s. m., pl. *boldișóri* AMD, Pl. 7–8; GD/rar Vn, Cț dim. de la b o l d 1°; cf. b o l d u l é ț 1°.

BOLDOÁȘĂ s. f., pl. *boldoășe* AMD, h. 462/rar Cl „umflătură, deformație în pâinea pusă la copt”; cf. b ă ș i c ă 1°...

BOLDOGÁȘ v. *cartabós* 1°.

BOLDULÉȚ s. n., pl. *boldulețe* 1° AO, h. 581/rar Dj; AMD, Pl. 7–8/rar Db, Gr dim. de la b o l d 1°; cf. b o l d i ș ó r.

2° GM/rar Db „movilă mică”; cf. b ă ș i c ă 3°...

BOLENTÍN s. n. AFLR/rar Db „buletin (de identitate)”; cf. b i r ó u.

BOLÉRCĂ v. *olércă*.

BOLÉȘNIC adj., pl. *boléșnici* AO, h. 125/rar Gj „bolnăvicios”; cf. b a ș o l d i u...

BOLEJNIȚĂ s. f. AMD, h. 101/rar Bz „guturai”: *Bolėjniță* de troană/734; cf. b a l é v n i ț ă...

BOLF v. *bólfă* 3°.

BÓLFĂ s. f. 1° pl. *bolfi* AMD, h. 108/rar Tl „umflătură (tare la pipăit) produsă de o boală sau de o lovitură”; cf. *boșoală* 1°.

2° pl. *bolfe* AMD/rar Tl „umflătură, deformare la pâinea pusă la copt”; cf. *bășică* 1°...

3° var. *bolf* s. m., pl. *bolfi* AO, h. 411/rar Vl „căpușă (care, de obicei, se înfige sub piele, producând o umflătură)”; cf. *bulfete*, *căpúșă*, *cârceboi*, *cârcéi* 6°, *cârcioabă* 2°, *fultúc* 5°, *ploșcóc* 1°.

4° var. *boálfă* s. f., pl. *boálfe* AO, h. 431/rar Gj „miriște (de grâu) lăsată un an nearată”: Primăvara, când merg la arat, ar *boálfa*/937.

– var. 3° *buf* s. m. și n., pl. *bufi*, *búfuri* AO, h. 411/rar Vl; *bulf* s. m., pl. *bulfi* AO, h. 797/prin Vl; AMD, h. 278/prin Ag și rar Vl, Db.

BOLGĂÍ v. *pâlpái* 1°.

BOLINDÉȚ s. m., pl. *bolindéți* 1° TDM I/rar Ot „colăcel care se dă colindătorilor”; cf. *bobârâc* 1°...

2° GM/rar Gr „coș mic de nuiele, prevăzut cu un băț, în care colindătorii își înfigeau covrigii primiți”: Colindau băieții cu *bolindéț* din ăla dă... făcut așa dă nuiele frumos/831.

3° AMD/prin Ot „colind”; cf. *colindece*, *colindéț* 2°, *colinduri*.

BOLMOTÍ v. *polomotí*.

BOLNÁV adj. 1° AO, h. 125/rar Mh, Ot „debil, bolnăvicios”; cf. *bașoldiu*...

2° var. *bonláv* adj., pl. *bonlăvi*, f. *bonlávă*, pl. *bonlăve* AO, Pl. 10/rar Mh, Ot; AMD, h. 91; TDM II, III; AFLR/Ph, Tr, Cl, Il, prin Db, If, Gr și rar Ag, Vn, Bz, Ot, Tl „care suferă de o boală, care nu e sănătos”; cf. *beteág* 3°...

3° AMD, Pl. 79/rar Ag, Tl [d. vin] „alterat, depreciat, stricat”: E *bolnáv* ala, vin băloșit/763; cf. *bălós*...

– var. 2° *bólnav* adj. AFLR/rar Tl, Ct; *bolnláv* adj. AFLR/rar Db.

BÓLNAV v. *bolnáv* 2°.

BOLNĂVEÁLĂ s. f. AMD, h. 91/rar Ph „îmbolnăvire”.

BOLNĂVÉȚ adj., pl. *bolnăvéți*, f. *bolnăveăță*, pl. *bolnăvețe* AMD, h. 91/rar Db „bolnăvicios”; cf. *bașoldiu*...

BOLNĂVÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Gj, Mh, Dj; TDM I, III: AFLR/prin Ag și rar Vl, Db, Bz, Br, Ot „a se îmbolnăvi”: P-ormă *a bolnăvít* o fetiță de meningită; când *bolnăveá* ăla, ălălalt era pe ducă AFLR/677; cf. *apucá* 3°...

– var. *bonlăví* vb. IV refl. TDM III; AFLR/rar Ph, Il.

BOLNĂVÍE s. f. GO/rar Dj „stare de letargie la gândacii de mătase”: Dupe *bolnăvíja* patra, noi le-ngrijim [goangele] cu frunză, le rărim/977; cf. *somn*.

BOLNĂVITÓR adj., pl. *bolnăvitóri*, f. *bolnăvitoáre*, pl. *bolnăvitoáre* AMD, h. 91/rar Ag „bolnăvicios”; cf. *bașoldiu*...

BOLNLÁV v. *bolnáv* 2°.

BOLOBÓC s. n., pl. *boloboáce* 1° AO, Pl. 140/prin Dj și rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 704/prin Db, Ph, Ot, Gr și rar Ag, Tr, If, Il; *bolobócuri* AMD/rar Tr și s. m., pl. *bolobóci*/rar If „nivelă cu bulă de aer”; cf. *búlă*, *ceaúr*, *cúmpănă* 4°, *dreptár* 2°, *gemănăre* 6°, *ghiu-níe* 2°, *năănău*, *piulítă* 5°, *stalnie*, *șupler* 1°, *tuțfáier*.

2° var. *borobóc* s. n., pl. *boroboáce* AMD, h. 374/rar Ag „poloboc, butoi”; cf. *acóv* 1°...

3° TDO/rar Gj „steajer la arie”: Băga un *bolobóc*, un ștomp acolo în mijloc, de-acolo treiera caii /921; cf. *crivá* 2°, *pop* 1°, *poteréci*, *stănoágă* 3°, *steájer* 1°, *strájă* 6°, *știomp* 2°, *știreác*.

– var. 1° *bolomóc* s. n., pl. *bolomoáce* AO, Pl. 140/rar Vl, Gj; *borobóc* s. n., pl. *boroboáce* AMD, h. 704/prin Tr și rar Bz, Gr.

BOLOCÁN adj., pl. *bolocáni* AMD; GD/rar Tl „molâu, greoi”; cf. cãlãu¹ 4°, cãlít 2°, moltíc, motológ, tãfãlóg¹ 1°.

BOLOCRÁC adj. GO/rar Mh „neglijent, dezordonat”.

BOLOMÓC v. *bolobóc* 1°.

BOLOVÁN s. m., pl. *bolováni* 1° AO, h. 316/rar Vl, Ot; AMD, h. 528/Db, prin Ag, Ph, Gr, Cl, Il și rar Vn, Bz, Br, Ot, If „bulgăre de zăpadă”; cf. boț 2°, bruş, cocolóș 2°, golomóș, mototólóș, tópcã 2°.

2° AO, Pl. 24/rar Dj „cărămidă nearsă, chirpici”; cf. chirpic, dúblã 3°, dubléte, túlã 1°.

3° AO, h. 699/rar Dj; AMD, Pl. 97/rar Ot „calup, bulgăre de ceară”; cf. calãp 4°, crúpã, sloi 1°, sloiéte 2°.

BOLOVĂNÁȘ s. m., pl. *bolovănâși* GM; TDM III; AFLR/rar Db, Vn, Il dim. de la *bolovan*.

BOLOVĂNEÁN s. m., pl. *bolovănéni* AMD/813 „locuitor din satul Bolovani”.

BOLOVĂNÍ vb. IV tranz. AMD, h. 178/rar Gr „a tencui (cu bulgări de pământ)”; cf. aruncã 4°...

BOLTÁ vb. I refl. GM/rar Tr [d. acoperișul casei] „a se curba, a se lăsa (din cauza greutateii sau a vechimii)”.

BOLTÁ s. f., pl. *bólte* 1° AO, Pl. 84/rar Mh; AMD, h. 375/prin Ph și rar If, Tl, Ct; *bolți* AMD/prin Tl „viță de vie cultivată lângă casă, a cărei creștere este dirijată pe un suport (boltit)”; cf. c e r d á c 10°.

2° pl. *bolți* AMD, h. 375/rar Ct „suportul unei bolte 1°”.

3° AO, Pl. 23/rar Gj; AMD, h. 169; TDM II/prin Ot și rar Tr „mormânt zidit; cavou”; cf. grópniță.

4° pl. *bolți* AO, Pl. 57/rar Dj „coviltir”; cf. c e r g h í l ă 2°, c o r t, c o v i l t í r 2°.

5° AFLR/rar Dj; TDM III/rar Db „adăpost amenajat în curte pentru o petrecere în aer liber”; cf. c e r g h í l ă 4°, c o r t í n ă, c o t l ó n 7°.

6° GM/rar Vn „serpentină din hârtie colorată, cu care se împodobește bradul de nuntă”; cf. scãrã 8°.

7° AMD, h. 575/rar Cl „prăvălie sătească”; cf. c o o p e r a t í v ă, d u g h e á n ă.

8° var. *vóltă* s. f. TDM III/rar Tr „construcție boltită”.

BOLȚ s. n., pl. *bólțuri* 1° GM/rar Ph „țapină pentru manevrarea buștenilor”; cf. c i o c 2 6°, ț a p í n.

2° AMD, h. 635/rar Vl „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

– var. 2° *bonț* s. n., pl. *bónțuri* AMD, h. 635/rar Tr.

BOLÚC s. n., din ~ AMD; GD/rar Ct „din belșug, din plin; mult”: Vin avem *din bolúc* AMD/893; cf. b i ș ú g...

BOLUMÁC v. *bulumác* 1°.

BOMB s. m., pl. *bombi* 1° AMD, h. 367/Ot, Tr „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

2° AMD, h. 367/rar Ag „zarzăr”; cf. c a i s á r 2°, c o r c o d ú ș 1°, z á r z ă r 2°, z ă r z ă l í u, z ă r z ă r á r.

BOMBÁR¹ s. m., pl. *bombári* 1° AMD, h. 367/prin Tr „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

2° var. *bumbár* s. m., pl. *bumbári* AMD, h. 609; GM/rar Cl, Ct „știulete pipernicit, cu bobul nedezvoltat”: La noi, aici, la porumb, ala care-i mai mic, noi îi zicem *bumbár*/832; cf. b á b ă 10°...

BOMBÁR² s. m., pl. *bombári* 1° AO, Pl. 85/rar Dj; AMD, h. 449/rar Vl, Ag, Tr „bărzaun, bondar”; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

2° AMD, h. 450/rar Gr, Cl „streche”; cf. b ă r z ă ú n e 2°...

– var. 1° *bumbár* s. m., pl. *bumbári* AO, h. 567, 568/prin Vl, Dj; AFLR/rar Tl; *bumbără* s. f., pl. *bumbăre* AO/rar Ot.

BOMBOANĂ s. f., pl. *bomboâne* 1° AMD, h. 98/rar Cl, Ct „pastilă, tabletă (de medicament)”; cf. a s p í r í n ă...

2° pl. Ia ~ AFLR/rar Ct „numele unui joc de copii”: Juca la brișcă, la... *bombăne*, la cutare, la coci, care cum/891.

BOMBONĂR s. m., pl. *bombonări* GD/rar Tl „negustor, vânzător de bomboane, de dulciuri”; cf. *b o z a g í i, ș e c h e r g í u*.

BÓMNIȚĂ v. *bótniță*.

BONCĂI vb. IV tranz și refl. GM/rar Br, Cl „a (se) murdări, a (se) mânji”: M-a *boncăjit* pă ochi dă negreală/ 868; cf. *i m á, m u r d ă l í, p u r c ă r i*.

– var. *bolcăi* vb. IV refl. GM/rar Gr.

BONCĂNÍ vb. IV AFLR/rar Vn „a scoate mugete, a muși”: Mai făcea din buhai și *boncăneș* și făcea ca cum ar fi acuma basuri d-ăstea la acordeoane/733; cf. *b u f u í, g é m e 2º, m u g ă í 1º, m ă u í, m u r g í 2º, m u r m u í 2º*.

BOND s. GM/rar Cl „despărțitură în grajd, amenajată pentru izolarea de vaci a vițelilor”.

BONDĂR s. m., pl. *bondări* 1º AMD, h. 450/rar Ot „streche”; cf. *b ă r z ă ú n e 2º...*

2º var. *bândár* s. m., pl. *bândări* AMD, h. 449/prin Tl și rar Vn „bărzăun”; cf. *b ă r z ă ú n e 1º...*

BONDARÉȚI v. *bundărețe* 2º.

BONDĂ s. f., pl. *bónde* 1º AMD, h. 481; TDM II/prin Vn și rar Gl, Bz „pieptăraș, cojocel din piele de oaie (încheiat pe umăr ori pe piept)”: [Puii] îi punem într-o *bondă* să fie cald TDM II/722. *Bondă* poartă femeile și pieptar oamenii AMD/731; cf. *b ă i b ă r á c...*

2º var. *búndră* s. f., pl. *búndre* AMD, h. 482/prin Vl, Gr și rar Ag, Ot „cojoc lung din piele de oaie, cu mițele în afară; bundă”; cf. *b i t ú ș ă 1º...*

– var. 1º *boándă* s. f., pl. *bonzi* AMD, h. 481/rarTl.

BONDĂNÍ vb. IV intranz. AMD, h. 81/rar Vn „a băjbâi pe întuneric”; cf. *b â j b â í 2º...*

BONDÓC s. m., pl. *bondóci* 1º AO, h. 214, 215; 763; GO/Dj și rar Ot și s. n., pl. *bondoáce* AO/rar Dj „stâlp gros (la temelia casei sau la alte construcții)”:

Bondóci cășii, *bondóc* însamnă dân ăia care-i băgăm în pământ așa, apoi pe urmă vin talpele, care s-așază peste *bondóc* GO/968; cf. *a m n á r 5º...*

2º AO, h. 628/rar Dj „sărciner”; cf. *a g ă ț ă t o á r e 2º...*

3º AO, Pl. 126/rar Ot „b o g d a n la stavila morii; cf. *a j u t ó r 12º...*

4º AO, Pl. 130/rar Dj „fiecare dintre lemnele pe care stă așezată p o d o i m a (la moară)”; cf. *a r m ă s á r 3º...*

– var. 1º *bondúc* s. m., pl. *bondúci* AO, h. 215/rar Dj.

BONDOLÁC s. m., pl. *bondoláci* AO, h. 763/rar Dj „stâlp gros la gard”; cf. *b á b ă 13º...*

BONDOLÓC s. m., pl. *bondolóci* AO, h. 215/rar Dj „stâlp gros la gard”; cf. *b á b ă 13º...*

BONDRÉȚI v. *bundărețe* 3º.

BONDÚC v. *bondóc* 1º.

BONGÁR s. m., pl. *bongári* AO, h. 567/rar Vl „bărzăun”; cf. *b ă r z ă ú n e 1º...*

BONGHINÍ v. *bunghiní*.

BONGÍU v. *boagíu*.

BONLÁV v. *bolnáv* 2º.

BONLÁVÍ v. *bolnăví*.

BONLÁVICIÓS adj., pl. *bonlăvicioși*, f. *bonlăvicioasă*, pl. *bonlăvicioase* AMD, h. 91, 92/prin Tr și rar If „bolnăvicos”; cf. *b a ș o l d í u...*

BONTORÓG adj., pl. *bontorógi* AFLR/rar Db „infirmitate, ciung”; cf. *a n c h i l o z á t 1º...*

BONȚ¹ v. *bolț* 2º.

BONȚ² s. n., pl. *bónțuri* 1º GO/rar Gj „cocoloș (în mămăligă)”; cf. *b o l b o á c ă 4º*.

2º AMD, h. 61 MN/rar Ag „sfârcul țâței”.

BONȚÁT adj., f. *bonțată*, pl. *bonțate* AFLR/rar Ag „umflat, bulbucă (ca bobocul de floare)”: Un tulpan alb pus pă strujelele ălea așa, strujele făcute așa, cam *bonțate* așa/ 677; cf. *b i b i l ó i 2º...*

BOOVÍT adj., pl. *boovíți*, f. *boovítă*, pl. *boovíte* AMD, h. 91, 92/rar Tr „bolnăvicos”; cf. *b a ș o l d í u...*

BÓPCĂ v. bótcă 1°.

BOR, ~ ~ interj. TDM I/rar Ot „cuvânt care imită chiorăitul mațelor”.

BORÂNĂ v. boroână.

BORĂGHINĂ v. boroghină 6°.

BORÂNĂ v. boroná.

BORĂNÍ v. boroná.

BORĂCĂI v. bârcăi 1°.

BORÂNĂ v. boroná.

BORÂNĂ v. boroână.

BORĂNGÍC s. n. AFLR/rar Br „borangic”: Trăgea firu ăla de *borîngíc*/751.
- var. burungíuc s. n. GO/rar Dj.

BORĂNÍ v. boroná.

BORĂȘCĂI v. bârcăi 2°.

BORBINC v. popic 8°, 9°.

BORBINTĂ v. broboniță 4°.

BORBOACĂ v. bolboacă 3°.

BORBOCĂT adj., f. *borbocătă*, pl. *borbocâte* GM; TDM III/rar Db „umflat, bulbucat”: [Tigva] era așa, știi, *borbocătă*/813; cf. *bibilói* 2°...

BORBONÁC s. n. GO/rar Ot „una dintre cele cinci pietre folosite într-un joc de copii”.

BÓRBORĂ v. vólbure 1°.

BORBORĂTÚRĂ v. bărburătură.

BORBORĂȘ adv. [?] GO/rar Dj [d. modul de a fierbe] „zgomotos și cu bulbuci”: Apa de mămăligă... o lăsăm și fierbe până se saltă sus, *borborăș*/971.

BORBORÍ vb. IV intranz. AFLR/ rar Dj [d. mămăligă la fiert] „a face bășici, b o l b o r o c i i”.

BORBOROACĂ v. bolboacă 3°.

BORBORÓC v. bolboacă 3°.

BORBOTÍ v. porboti.

BORBOTÍNĂ v. bolbotină 3°, 4°.

BORBOTÍCĂ v. horbotică.

BÓRBURĂ v. vólbure 1°.

BORBURĂTÚRĂ v. bărburătură.

BORCÁN s. n., pl. *borcâne* 1° AMD, h. 219; 224/prin Db, Gr, Il și rar Tr, Cl, Cț „cană de lut; ulcică”; cf. *bărdác* 1°...
2° AMD; TDM II/ rar Db, Vn „cană de sticlă (cam de un litru)”.

3° AMD, h. 219; 224/rar Ag, Vn, Bz, Br, Il, Cț „urciór”; cf. *burciúc*, *țuî* 2°, *urciór* 2°, *urlói* 9°.

4° AO, Pl. 30/rar Mh „oală mare (de 15–20 l) în care se gătește la praznice; cazan”; cf. *brăcáci*, *cazánuri*, *oloáică*.

- var. 3° *burcán* s. n., pl. *burcâne* AMD, h. 224/rar Db.

BORCĂNÁT adj., ardéi ~ v. ardéi 1°.

- var. *bocárnát* adj., pl. *bocárnáři* ardéi ~.

BORCEÁG s., ~ de lemn AO, h. 780/rar VI „recipient pentru păstrat cheagul”; cf. *butíc* 2°, *cutíe* 7°, *închegătoáre* 3°.

BORCEGHÍȘTE s. f. GM/rar II „teren de pe care s-a cosit borceagul”.

BORCOÍ v. pâlpâi 1°.

BORCÚCI s. n., pl. *borcúce* AMD, h. 219/rar Db „ulcică”; cf. *bărdác* 1°...

BORDÉI s. n., pl. *bordéie* 1° AO, h. 205/VI, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 185/Ph, Cl, Il, Cț, prin VI, Ag, Db, Bz, Tr, If, Gr și rar Br; *bordéiuri* AMD/rar Db „pivniță nezidită, săpată în curte”; cf. *argeá* 2°...

2° AO, h. 770/prin Ot și rar Dj, Tr; AMD, Pl. 100/prin Tr și rar Br, Gr, Cl „încăpere în care se pregătesc cașul, brânza etc. (la stână); cășarie”; cf. *băcíe* 1°...

3° AMD, Pl. 137–138/prin Br, Tr și rar Ag, Bz, Ot, Cl, Il, Cț „încăpere în care se păstrează cașul (la stână); comarnic”; cf. *brânzărie* 2°, *celár* 1°, *colibă* 2°, *odáie* 5°, *stână* 6°, *stâneică*, *tăr-lá* 2°.

4° AO, h. 212/prin Ot și rar VI, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 195; 675; AFLR/rar Db, Ph, Vn, Gl, Bz, Br, Tr, Cl, TI „adăpost rudimentar; colibă”; cf. *bărac* 1°...

5° AMD, h. 170/rar Bz, Tr, Gr „căsuță”; cf. *așcaná*...

6° AMD, h. 253/rar Tr „staul (pentru oi)”; cf. arcáci 1°...

7° AMD, h. 300/rar Gr „coteț pentru păsări”: Rațele [dorm] în *bordéi*, găinile în pom/831; cf. cociună, cotâr² 1°, coteț², cotineată, curnic, găinár.

8° var. *bordéu* s. n., pl. *bordéie* AMD, h. 186; AFLR/rar Tl, Cț „locuință săpată pe jumătate în pământ, acoperită cu pământ și paie sau stuț”; cf. coștie.

9° var. *bărdéi* s. n. AFLR/rar Vl „ascunzătoare, adăpost”: Am omorât [șopârla] într-un *bărdéi* pă zmeuret AFLR/671; cf. tărhat².

– var. *bărdéi* s. n. 2° AFLR/rar Vl; *bordéu* s. n., pl. *bordéie* 1° AMD, h. 185/rar Tl.

BORDEIĂȘ s. n. 1° AO, h. 205/rar Dj dim. de la *bordéi* 1°.

2° art *bordeiășul* AFLR/rar Gj, Mh; GM/rar Vl „numele umui dans popular”: *Bordeiășu...* horă prinsă așa, toți oamenii, toți băieții și fetele joacă-n horă/905.

3° var. *borderășe* s. n. pl. AMD, h. 170/rar Bz dim. de la *bordéi* 5° („căsuțe”); cf. *bordéi* ăță.

BORDEIĂȚĂ s. f., pl. *bordeiête* AMD, h. 170/rar Bz „căsuță”; cf. *bordéi* ăș 3°.

BORDELÉZĂ adj. f., *zeámă* ~ AMD, Pl. 75–76; TDM I/rar Ot, Tr „soluție din piatră vântată pentru stropit vița de vie”; cf. *moáre* 4°, *muráj*, *porzó* l.

– var. *bordelóză* adj. f., *zeámă* ~ AFLR/rar Br; *bordoléză* adj. f., *zeámă* ~ AFLR/rar Vn.

BORDELÓZĂ v. *bordeléză*.

BORDERĂȘE v. *bordeiăș* 3°.

BORDÉU v. *bordéi* 1°, 8°.

BORDOLÉZĂ v. *bordeléză*.

BORDÚF v. *burdúf* 1°, 6°.

BORFĂÍ v. *burfui*.

BORFÉI v. *bulféi* 1°.

BORFÓT v. *borhót* 3°.

BORHÁN s. n., pl. *borháne* AO, h. 102/rar Dj „stomac (la animale)”.

BORHÁNÍ v. *bărdăhăni*.

BORHÓD v. *borhót* 3°.

BORHÓT s. n., 1° TDM I/rar Ot „fiertură pentru porci, din diverse alimente”; cf. *ială*².

2° GM/rar Vn „murdărie pe mațele porcului”; cf. *molóz* 1°.

3° var. *borhód* s. n. AMD, h. 361/rar Tl, Cț „reziduu la fierberea rachiului”; cf. *bleoázgă*...

– var. 3° *borfót* s. n. AO, Pl. 80/rar Ot; AMD, h. 361/ prin Tr și rar Gr.

BORÍ vb. IV 1° AMD, h. 14/ prin Ph, Tl și rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Cl, Cț „a voma”; cf. *aruncá* 5°...

2° intranz. AMD; GM/rar Gr, Cl [d. lichide] „a se revărșa”: Dacă umpli butoiu, *borăște*, curge afară/862; cf. *aruncá* 3°...

3° și refl. GM/rar Vn [d. cer, soare] „a se acoperi cu nori; a se întuneca”; cf. *imbarná*, *innorá*.

BORJÓC v. *bojóc* 1°.

BORJÓG v. *bojóc* 1°.

BORNÁICĂ (3 sil.) s. f., pl. *bornáici* AO, h. 567/rar Mh „bondar”; cf. *bărzăne* 1°...

BÓRNIȚĂ v. *bótniță*.

BOROÁGE s. pl. AMD, h. 545/ rar Ot „aluviuni”; cf. *alimán*...

BOROÁNĂ s. f., pl. *boroáne* AO, h. 70/rar Dj; AMD, h. 306; GM; GD; AFLR/Ph, Bz, Cl, Il, Cț, prin Db, Vn, Tl și rar Gl, Br, Ot, Tr, If, Gr; *boróni*/prin Il și rar Ph „grapă (cu dinți de fier)”: Să grăpa fie cu grapa dă lemn sau cu grapa dă fier, noi îi spuneam *boróană* GM/ 843; cf. *tărma* c.

– var. *boránă* s. f., pl. *boráne* AMD, h. 306; GM; GD; TDM II/ prin Cț și rar Vn, Bz; *boráni* AMD/rar Bz, Il; *boránă* s. f., pl. *boráne*/rar Bz, Br, Il; *boráni*/Br, prin Il, Cț și rar Bz, Tl; *borónă* s. f., pl. *boróni* AMD; GD/rar Tl; *boroáne* AMD/rar Tl; *borúnă* s. f., pl. *borúne*/rar Gr, Tl; *borúni*/prin Tl.

BOROBÓC v. *bolobóc* 1°, 2°.

BOROBOTÍ v. *porbotí*.

BORODÍNĂ v. *borghină* 2°.

BOROGHÍNĂ s. f. 1° AMD, h. 376; GM/prin Tr, Gr și rar VI, Db, Cl „fructe sau rămășițe de la storsul strugurilor, fermentate pentru prepararea rachiului”; cf. *boáscă* 3°...

2° AO. Pl. 80; AFLR/rar VI; AMD, h. 361/prin Ag, Cl și rar Tr, Gr, Il „reziduu la fierberea rachiului”; cf. *bleoázgă*...

3° AMD, h. 377; Pl. 82; GM/rar Ag, Db, Tr „drojdie de vin”: Nu bagi furtunu până la...până jos [în butoi], să mai rămâie ceva...o juma de metru; dacă-l bagi până jos, tragí cu *borogínă* d-aia groasă/818; cf. *boștínă* 4°, *cómină* 3°, *mámă* 11°, *mardá* 3°.

4° GM/prin Tr și rar Db, Ph; GD/prin Tl „reziduu la prepararea săpunului”; cf. *borțoroágă* 2°, *boscovínă* 2°, *cărăntăie*, *cârâială*, *cenúșă* 5°, *cotreăță* 2°, *cránghiță*, *drójdie* 6°, *ficát* 3°, *fus*, *leșiel* 1°, *lohón* 2°, *mámă* 10°, *mardá* 1°, *mălúrá* 1°, *mázgoáre* 1°, *mlacil* 1°, *moáre* 3°, *poscórniță* 1°, *răutáte* 6°, *reci*, *sărătúri*, *scrádă* 1°, *strat* 7°, *străgheăț* 4°, *tirighie* 3°, *torocálă* 1°, *torofínă*, *trând* 2°, *treasc* 3°, *troșie* 2°, *turbucálă* 1°, *uráciúne* 1°, *uricíme* 1°, *vátră* 19°, *vrécie* 1°, *zemárcă*.

5° AMD; Pl. 70/rar Cț „vie cu struguri mărunți, mănăți”.

6° var. *borăghină* s. f. colect. AMD/rar Il „impurități în boabele de grâu”; cf. *bădăđánii* 2°...

7° pl. *boroghíni* AMD, h. 356/rar Db „fructe felurite (de calitate inferioară)”.

- var. *borodínă* s. f. 2° AMD, h. 361/rar VI; *borovínă* s. f. 2° AMD/rar Ag; *moroghínă* s. f. 4° GM/rar Tr.

BORÓI s.m./ adj AMD, h. 8/rar Db „negricios, brunet”; cf. *aráp* 1°...

BOROÍ v. *boroná*.

BORONĂ vb. I AMD, ch. 999, 1000; GM; GD/Cl, Il, prin Ph, Bz și rar Db, Vn, Tr, Tl, Cț „a grăpa”; cf. *grăpá, tálmuci*.

- var. *boráná* vb. I AMD; GM/Il și prin Cl; *borání* vb. IV AMD; GM; GD/Bz, Br, Il, Cț și rar Ph, Vn, Cl, Tl; *boráná* vb. I AMD; GM; GD/Il și rar Vn, Bz, Br, Cț; *borání* vb. IV AMD; GM; GD/Br, Cț și rar Vn, Gl, Bz, Il, Tl; *boroí* vb. IV GM/rar Br; *boroní* vb. IV AMD; GD/Tl, Cț și rar Ph, Gl, Bz, Br, Ot; *boruná* vb. I AMD; GM; GD/rar Bz, Br, Tr, Cț; *boruní* vb. IV AMD; AFLR/rar Gl, Tl.

BORONĂT s. n. GM/rar VI „acțiunea de a borona”; cf. *grăpătură*.

- var. *boronít* s. n. GD/rar Cț.

BORÓNĂ v. *boroánă*.

BORONCĂÍ vb. IV intrans., ind. prez. 3 pl. *boroncăie* AMD, h. 72/rar Gr [d. mațe] „a chiorăi, a face bor, bor”; cf. *bolborosí*...

BORONÍ v. *boroná*.

BORONÍT v. *boronát*.

BOROȘTÍNĂ v. *boștínă* 3°.

BOROVÍNĂ v. *boroghină* 2°.

BORSÚC. s. m., pl. *borsúci* AMD, h. 431/rar Cț „viezure, bursuc”; cf. *cățél* 2°, *viézur*.

BORȘ s. n. 1° GD/rar Tl „petrecere luni, după nuntă”; cf. *butói* 4°, *călțunăș* 2°, *ceaíz* 2°, *ciórbă* 2°, *cúscru* 2°, *dant* 2°, *giurgiulíc*, *giurgiuvícă*, *gógoriță* 2°, *másă* 2°, *socriél*, *spălăcánie*, *tárnă* 4°, *títor* 2°, *zi* 3°.

2° art. *de-a-n bórșul* loc. subst. AFLR/rar Tl „numele unui joc de copii”: Se jucau...de-a-n chita, să jucau *de-a-m-bórșu*, se jucau de-a-n șuruita/875.

3° var. *bórșă* s. f. GD/rar Cț „numele unui dans de fete”.

BÓRȘĂ v. *borș* 3°.

BORȘEÁLĂ AMD, h. 462/rar Cl „pâine clisoasă, necoaptă bine”.

BORȘÍ vb. IV refl. 1° AO, Pl. 124/rar Dj [d. cașul pus la soare] „a se dospî (excesiv)”; cf. *d e j g h i o c á 5°*, *g â m f á 2°*, *g h e o c á 3°*, *r â b u f n í 3°*.

2° AMD, Pl. 79/rar Bz, Br, Cț [d. in, la topit] „a deveni mucilaginos”.

3° AMD, h. 462/rar Cl [d. pâine] „a nu se coace bine, a rămâne clisoasă”: *S-a borșít*, a ieșit borșeală/867; cf. *î n c r u d á 1°*.

BORȘÓG v. *bojóc 1°*.

BORȘULÉȚ s. GD/rar Cț dim. de la *borș*.

BÓRTĂ s. f., pl. *bórté 1°* AO, h. 545/rar Mh; AMD, h. 490; GD/rar Ph, Vn, Br, Tl „gaură”: *Bórté* din astea să numește vizuini GM/722; cf. *l o c á ș 3°*.

2° pl. *bórti* AMD, h. 452 MN/rar Cl „copcă în gheață”; cf. *c â l d á r e 2°*, *c ó p c e*, *c r o v 5°*, *f â n t â n â 3°*, *f â n t â n í ț â 1°*, *g r o á p â 3°*, *g r o h*, *g r o p í ț â*, *g ú r n i e*, *ó c n â 1°*, *s c o b ¹ 3°*, *s c o c 6°*, *s c ó r b u r â*, *s c o r m í n â*, *s o r b 3°*, *s ó z n â*, *t â r c ó l 3°*, *u r l ó i 8°*.

3° AMD, h. 478/Vn și rar Gl, Br, Il; *bórti*/rar Vn, Cl „butonieră (la cămașă)”; cf. *b á b â 22°*...

4° var. *bórtură* s. f., pl. *bórturi* AFLR/rar Bz „scorbură de copac”.

5° GM/rar Bz „stup primitiv (în lemn scobit sau în scorbură de copac)”: [Sunt] stupa din ăștia, *bórté*, cum le spunem noi/731; cf. *b â d â l á u 2°*...

– var. *boártă* s. f., pl. *bórti 3°* AMD, h. 478/rar Vn, Cl; *bórtură* s. f., pl. *bórturi*, *bórture 5°* AMD, Pl. 89/rar Bz.

BORTORÓS adj., pl. *bortoróși* GM/rar Ph [d. copaci] „cu *b o r t e*; scorbuoși”; cf. *c o r o b â i ó s*, *î n g â u n ó s*.

BÓRTURĂ v. *bórtă 4°, 5°*.

BORȚ s. AMD, h. 616/prin Il „bob de grâu în formare”: E îmborțoșat [grâul], e în *borț*, înspecează/838.

BORȚI s. pl. AO, Pl. 80/rar Gj „resturi după fiertul țuicii”; cf. *b l e o á z g â*...

BORȚÓI s. n. GO/rar Vl „mezel preparat în stomacul porcului; tobă”; cf. *b á b â 8°*...

BORȚOROÁGĂ s. f. 1° AMD, h. 361/rar Db, Ph, Tl „reziduu după fiertul țuicii”; cf. *b l e o á z g â*...

2° GM/rar Ph „reziduu la prepararea săpunului”; cf. *b o r o g h í n â 4°*...

BORUNÁ v. *boroná*.

BORÚNĂ v. *boroánă*.

BORUNÍ v. *boroná*.

BORZÓCI v. *bojóc 1°*.

BOSCEÁ v. *bocceá 2°-5°*.

BOSCHÍU s. n., pl. *boschíuri* AO, Pl. 27/rar Mh „cui mare și gros; piron”; cf. *c a r f i ț â*, *c i ó i 6°*, *d r i c 8°*, *p i r ó n 2°*, *ș i p ¹ 3°*, *ș i ș*, *t o l d â u*, *ț i n t â 1°*.

BOSCOTÍNĂ v. *boscovină 1°*.

BOSCOVÍNĂ s. f. 1° AO, h. 490/rar Gj; AMD, h. 361/rar Gr „tescovină”; cf. *b o á s c â 1°*...

2° GO/rar Dj „reziduu la prepararea săpunului”; cf. *b o r o g h í n â 4°*...

– var. 1° *boscotínă* s. f. GO/rar Gj.

BOSOLEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „tăvăleală, trântea; frământare”: [Taurul] l-a luat [pe soț] la *bosoleálă* și l-a făcut numa sânge/726.

BOSOLÍ vb. IV tranz. 1° GM/prin Br „a frământa susținut (cașul, aluatul, lutul etc.)”: Cerneam mălaiu [...] tot așa-n covată, și fierbeam apa, și turnam acolo, și-l *bosoleám*/749; cf. *c â l c á 2°*, *c â l c â r í*, *c â l c â t ú r â 2°*, *c o c o l í ¹ 1°*, *d r i g u í*, *f r â m â n t á*, *î n f r â m â n t á*, *j u c á 1°*, *m o r â n c í 2°*, *m u n c í*, *m u r s i c á 2°*, *p l â m â d í 2°*, *t r e i e r á 1°*, *z b á t e 3°*.

2° GD/rar Tl „a zdrobi, a tescui (strugurii)”; cf. *b r u s t u í*, *h u r u í 12°*, *m u s t í ¹ 1°*, *o m o r í 4°*, *s t i c i u í*, *s t o r c í 1°*, *s t o r c o ș í 1°*, *ș t i r c u í 1°*, *z d r o p ș í*.

BOSOROÁBĂ v. *boțoágă*.

BOSOROÁGĂ v. *boțoágă*.

BOSTÁN¹ s. m., pl. *bostáni 1°* AMD, h. 348; GM; TDM I/Db, Vn, Bz, Br, Tl, prin Cț și rar Gl, Tr, Il „dovleac”; cf. *b o s t â n é l*, *d o v l e á c*, *l ú b e n i ț â 2°*.

2° GD; AFLR/prin TI; Cț; ~ turcésc AMD/rar Vn „dovleac alb”; cf. c a b á c, dulm á, í v á r á, s i m i g é r i, t á b á c.

BOSTÁN² v. *bostánă*.

BOSTĂNĂ s. f., pl. *bostáne* AO, h. 476/rar VI, Mh, Dj; AMD, h. 351; GM; GD/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl, Cț, prin Ag, Tr și rar Gl, Ot, If, Gr; *bostáni* AMD/Db, Cl, Il, prin Ph, Bz, Br, Cț și rar If, Gr, Tl „pepenărie”; cf. b o s t á n á r í e, b o s t á n í e, b o s t á n í ș t e, g r á d í n ă 4°, l ú b e n i ț ă 3°, p e p e n i é r ă, p e p i n á r í e.

– var. *bostán* s. n., pl. *bostáne* AO, h. 476; GO/Dj, Ot, prin Mh și rar VI, Gj, Tr; AMD, h. 351; GM; GD/Ot, Tr, Tl și rar Ag, Gr, Cl, Il, Cț; *bostánuri* AO/rar Gj, Dj; AMD/prin Tr și rar VI, Ot și s. m., pl. *bostáni* AO/rar Mh; AMD/rar Ot, Tl.

BOSTANGIU s. m. GD/rar Tl „paznic la b o s t a n ă”.

BOSTĂNĂRIE s. f., pl. *bostănării* AO, h. 476/prin VI și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 351/Ag și rar VI, Db, Ph, Vn, Ot, Tr, Gr, Tl „pepenărie”; cf. b o s t á n ă...

BOSTĂNEL s. m., pl. *bostăneli* AMD, h. 348/rar Br „dovleac”; cf. b o s t á n 1°...

BOSTĂNIE s. f., pl. *bostăni* AO, h. 476/rar VI, Gj; AMD, h. 351/rar Tr „pepenărie”; cf. b o s t á n ă...

BOSTĂNIȘTE s. f. AMD, h. 351; GD/rar Br, Cț „pepenărie”; cf. b o s t á n ă...

BOȘ v. *poș* 1°.

BOȘĂR s. m., pl. *boșări* AMD, h. 350/rar Il „pepene verde cu miez galben”.

BOȘARCĂ s. f., pl. *boșarci* AMD, h. 195/rar VI „colibă”; cf. b ă r á c ă 1°...

BOȘĂT v. *boșit*.

BOȘĂNGI vb. IV refl. GM/rar Ph „a se mocăi, a se moșmondi”: S-a sculat [soțul], când s-a sculat, până s-a *boșîngît* el să să îmbrace, s-aprindă, să caute chibritu, a plecat hoții/720.

BÔȘCĂ s. f., pl. *boști* 1° AO, h. 205/prin Ot și rar VI; AMD, h. 185; GM/prin Ot, Tr și rar Ag, Db; *boșci* AMD/Ag, Tr, prin Db, Ot și rar VI, Gr;

bôște/rar Ot, Tr „pivniță nezidită, săpată în curte”: Făceam și o *bôșcă* la bordei, mai alături, dă dâncioa așa, făceam o surlă așa [...] tot cu parmaci și-o-nvăleam în pământ și ne strângeam și noi putina cu varză, putina cu murături GM/775; cf. a r g e á 2°...

2° AMD, h. 195; GM/prin Db și rar Ot; *boșci* AMD/rar Ag, Db, Bz „adăpost rudimentar, colibă”: [La stână] face o *bôșcă*, o *bôșcă* acolo așa-nvălită cu rogojini sau cu carton GM/694; cf. b ă r á c ă 1°...

3° AMD, h. 185/rar Ag „casă dărăpănată”; cf. c ă s o á i e 2°, c o ș m e l i e, ș o n d r o m e á.

– var. 1° *bășcă* s. f., pl. *bășci* AMD, h. 185, 186/prin Vn și rar Bz; *boășcă* s. f., pl. *boăște* AO, h. 205/rar Ot; AMD, h. 185; GM/rar Ot; *bôcșe* s. f. AO, h. 205/rar VI.

BOȘCĂREĂȚĂ s. f., pl. *boșcărețe* AMD, h. 185/rar Ot „pivniță nezidită, săpată în curte”; cf. a r g e á 2°...

BOȘCHIU v. *baschie* 1°.

BOȘCODÍ vb. IV intrans. 1° AMD, h. 81/rar Tr „a băjbâi (pe întuneric)”; cf. b â j - b â í 2°...

2° GM/rar Tr „a trebălui, a roboti”: Ai făcut treabă, așa să zice c-ai *boșcodit* [...] *Am boșcodit* pân-a-nserat/785; cf. b â s t â - c â í 2°...

BOȘCÓJNIȚĂ s. f. AO, h. 675/rar Gj „vin depreciat, acrit”; cf. p o t r o á c ă 1°.

BOȘCULIȚĂ s. f. GM/rar Ph dim. de la b o ș c ă 2°.

BOȘEÁ v. *bocceá* 1°.

BOȘEÁLĂ s. f. AO, h. 137/rar VI, Gj, Mh, Dj „hernie”; cf. b e t e j e á l ă...

BOȘIRCĂU s. n., pl. *boșircăuă* AMD, h. 675/rar VI „adăpost pentru oi, construit din nuiele împletite și acoperit cu paie sau cu crengi”; cf. b u g e á c 4°, c ă - t ú n 3°, c e r d á c 3°, c o ș á r 1 3°, c o t r ú - ț ă, c o v é r c ă 2°, s a i á 2°, s a i v á n 2°, s e c i 1 2°, s t á u l 2°, s t á n ă 9°, s t r ú n - g ă 6°, ș á t r ă 1°, t â r l e ț, u m b r á r 2°, z ă m n í c 2°.

BOȘIT adj., pl. *boșiți* AO, h. 137; 139/VI, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 106/prin VI și rar Ot „bolnav de hernie”; cf. *b e t e á g* 4°...

– var. **boșát** adj., pl. *boșáti* AO, h. 139/prin Dj.

BOȘOĂGĂ v. *boșoálcă* 2°.

BOȘOÁLCĂ s. f. 1° pl. *boșoálce* AMD, h. 46 MN/rar Vn, Il; *boșólci* /rar Il „umflătură, tumoare, gâlmă”; cf. *b ó l f ă* 1°.

2° var. **boșoágă** s. f., pl. *boșoáge* AMD, h. 68/rar Il „cocoașă”; cf. *c o c ó ș* 1°, *c o c o ș i t ú r ă*, *g á l c ă* 6°, *g á l m ă* 2°, *g h é b ă*², *g h e b o á ș ă*, *g o á b ă*, *g o g o á ș ă* 2°, *g r e á b ă n*¹ 2°, *t o l t o á ș ă*.

– var. 1° **boșólfă** s. f., pl. *boșólfı* AMD, h. 46 MN/rar Tl.

BOȘÓG v. *bojóć* 1°.

BOȘOLCĂ vb. I refl. AMD, h. 462/rar Br [d. pâine la copt] „a se deforma”; cf. *b ă ș i c á*...

BOȘÓLFĂ v. *boșoálcă* 1°.

BOȘOMÉTE s. m., pl. *boșométi* AO, h. 423; AFLR/prin Gj „caltaboș”: Pentru *boșométe* [...] tocăm plămâni cu ficatele AFLR/943; cf. *c a r t a b ó ș* 1°, *g á l b á ș* 1°, *m a ț* 1°.

BOȘORÓG adj. 1° AMD, h. 266/rar Db [d. armăsari] „cu unul dintre testicule mai mic”; cf. *c o i n á c*², *c ú l ș e r*, *r â n c*, *r â n c á c i l*^o, *r â n c ă u*.

2° f. *boșoroágă* AMD, Pl. 155–156/rar Tr [d. oi] „care merge încet, rămânând mereu în urma turmei”; cf. *c o d á c e*, *c o d á l n i c ă*, *c o d é l n i c ă*, *m o l á n ă*, *p e r n i c í t ă*, *r ă ș t e á n ț ă*, *s t ă t ú t ă*, *t ă f ă l ó g*¹ 2°, *u r m á r i ț ă* 1°, *u r m á ș ă*, *u r m á t i c* 3°.

BOȘTEÁ v. *bocceá* 1°.

BOȘTEÁN s. m. AFLR/rar Db „buștean”; cf. *j á g ă r* 2°.

BOȘTINÁRI s. m. pl. AMD, Pl. 97/rar Gr „oameni care colectează ceară, *b o ș t i n ă* 1° (pentru fabricile de ceară necesară la încălțăminte)”.

BOȘTINĂ s. f. 1° AO, Pl. 117/VI, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 376; Pl. 97/Ag, Ph, prin Db, Il și rar Tl, Cț „reziduu la fiertul fagurilor, după ce s-a scos ceara de calitate”; cf. *b o á s c ă* 4°...

2° AMD, h. 361; TDM II; AFLR/ Cț și rar Db, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl „reziduu la fierberea rachiului”; cf. *b l e o á z g ă*...

3° AO, Pl. 80/rar Mh; AMD, h. 376/prin Ag, Ph, Bz, Cl, Cț și rar Db, Br, Il, Tl „rămășițe de la storsul strugurilor, fermentate pentru prepararea rachiului; tescovină”; cf. *b o á s c ă* 1°...

4° AMD, h. 377/rar Ph „drojdie de vin”; cf. *b o r o g h i n ă* 3°...

– var. **boroștină** s. f. 3° AMD, h. 376/rar Cț; **bóștină** s. f. 1° AO, Pl. 117/prin Dj și rar VI, Gj, Ot; AMD, Pl. 97/prin VI și rar Ag; 2° AMD, h. 361/rar Vn; 3° AO, Pl. 80/rar Dj; AMD/rar Vn, Bz; **broștină** s. f. 3° AMD; GD/rar Tl, Cț.

BÓȘTINĂ v. *boștină* 1°-3°.

BOȘTOROÁGĂ s. f. AMD, h. 361; GM/rar Db „reziduu după fierberea rachiului”; cf. *b l e o á z g ă*...

BOT¹ s. n., pl. *bóturi* 1° AMD, h. 251; 667/Ag, Db, Ot, Tr, prin Gr și rar VI, Br, If, Il, Tl, Cț „grui, pisc la sanie”; cf. *a l c á* 7°...

2° AMD/rar Il „colină, dâmb”; cf. *b u r í c* 2°, *d á l m ă* 1°, *d â m b*.

3° art. *bótul bóului*, *ardéi* ~ ~ v. *ardéi* 1°.

BOT² v. *bótă* 3°.

BOTÁR¹ s. m., pl. *botári* AMD; GD/prin Cț „meșter care face *b o t e*; dogar”; cf. *b u t á r*, *b u t n á r* 1°, *d o g á r* 2°.

BOTÁR² s. n., pl. *botáre* 1° AMD, h. 251/rar Db, Gr „cruce la sanie”; cf. *b o t é l n i ț ă*, *b o t í ț ă*², *b ó t n i ț ă*, *b o t ó r n i ț ă*, *c â n t ă r á ș* 3°, *c r ú c e* 6°, *c r u c i ó i* 2°, *c u r m e z i ș*² 7°, *f ú r c ă* 5°, *í n i m ă* 13°, *j á p i ț ă* 6°, *j u g* 7°, *l á m b ă*¹ 3°, *l a n* 3°, *l í m b ă* 8°, *m ă c ă r ă u* 2°, *o b ă d ó i*, *o b ó d* 1°, *o p l e á n* 2°, *p o t á n g* 2°, *p r ó p t ă* 2°, *r ă s c r ú c e* 4°, *s c á u n* 15°, *s p l í n ă* 3°, *v â r t é j* 5°.

2° AO, h. 300/rar Dj „gaură prin care se bagă nojița la opincă”; cf. *b e l c i ú g* 3°...

BOTAȘI adj. pl. GO/rar Dj „bătăuși”: Ne-am pomenit cu niște oameni...măi *botăș* cum să zice/960; cf. c i o m ă g ă ș i.

BOTĂ¹ s. f., pl. *bóte* 1° AFLR/prin VI; GM; AFLR/prin Db și rar Tr „vas din doage în care curge rachiul la cazan”; cf. b á r c ă 2°...

2° AMD, Pl. 141–142; AFLR/rar Ph, Tr, Gr „doniță (în care se păstrează laptele)”; cf. b o d é l c ă...

3° var. *bot* s. n. GM/rar Vn „vas mare din doage; puțină”; cf. a c ó v 2°...

– var. 2° *boată* s. f. AO, h. 249/rar Mh.

BOTĂ² s. f., în expr. a fi ~ AMD; AFLR/rar Vn, Cț [iron.] „a fi prost, ignorant”: Românii noștri *erá bótí*, nu știa nici... AFLR/892; cf. b a l a m ú t 2°...

BOTCĂ s. f., pl. *botci* 1° AO, Pl. 116/VI, Dj, prin Gj, Mh, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 94-95/Db, Ot, Tr, Gr, Il, Tl, Cț, prin VI, Ph și rar If; *bótce* AO/rar Gj; AMD/rar VI, Ag „alveolă în fagure în care trăiește matca”; cf. c á s ă 9°, c ă m ă r ú ț ă, c ă p ă c é l 1°, c ă s ú ț ă 2°, c ă ș í ț ă 2° 1°, c e l ú r ă, g ă o á c e 1°, g ă u r é l e 1°, g ă u r í c e, g h i n d ă r 3°.

2° AO, h. 698/rar Dj; AMD, h. 381/rar Gl „matca, regina stupului”; cf. m á m ă 5°, r é g e.

– var. *bócșă* s. f., pl. *bócșe* AMD, Pl. 94-95/rar Ph; *bópcă* s. f., pl. *bopci* AO, Pl. 116/rar VI.

BOTEÁZA v. *botéz* 2°.

BOTEI s. n., pl. *botéie* AMD, h. 673; Pl. 131/prin Vn; *botéiuri*/rar Vn „cârd, ciopor de oi”; cf. b ă ț ă r ă u...

BOTELNIȚĂ s. f., pl. *botelniți* AMD, h. 251/rar Vn „cruce la sanie”; cf. b o t á r 1°...

BOTÉZ s. n. 1° GM/rar Ag „nume al sărbătorii religioase numite Boboteaza”.

2° var. *boteáza* s. f. art. GM/rar VI „numele obiceiului ritual (de a stropi casele oamenilor) practicat de către preoți cu ocazia Bobotezei”: Vine popa cu iordănitarii, cu *botéaza*-i spunem/757.

BOTEZÁ vb. I tranz. TDM II/rar Bz [d. tânărul ales anume de mireasă] „a stropi cu apă alaiul nunții”.

BOTÍC¹ s. n., pl. *botice* 1° AO, h. 390/rar VI „grui, pisc la sanie”; cf. a l c á 7°...

2° AO, h. 657/rar VI dim. de la *bot*¹ 2°.

– var. 1° *botíci* s. n., pl. *botíce* AO, h. 390/rar VI.

BOTÍC² v. *botică* 2°.

BOTÍCĂ s. f. AFLR/rar Gj 1° dim. de la *bot*¹ 2°; cf. b o t í ș c ă, b o t í ț ă 1°.

2° var. *botíc* s. n., pl. *botíce* AO, h. 416/rar VI „vas din doage în care se păstrează brânză”; cf. b á l i e 4°...

BOTÍCI v. *botíc*¹ 1°.

BOTÍN s. m., pl. *botini* AMD/rar Gr „bocanc”; cf. p a p ú c 2°.

BOTIȘ adv. GM/rar Ph „strâns, ghemuit, adunat”: Aveam un bordei [la pădure], băteam un par în pământ, pe cujbă făceam mâncare acolo și dormeam acolo *botiș* pe lângă foc/708.

BOTIȘCĂ s. f. AFLR/rar Gj dim. de la *bot*¹ 2°; cf. b o t í c ă...

BOTIȚĂ¹ s. f. 1° AMD, Pl. 141–142/rar Db dim. de la *bot*¹ 2°; cf. b o t í c ă...

2° AMD, h. 238/rar Db dim. de la *bot*¹ 3°.

BOTIȚĂ² s. f., pl. *botiți* AO, h. 390; 657/prin VI și rar Mh, Dj, Ot; *botițe* AO, h. 390/rar Dj „cruce la sanie”; cf. b o t á r 2° 1°...

BÓTNIȚĂ s. f., pl. *bótnițe* AMD, h. 251/rar Il, Tl, Cț; *bótniți*/rar Gr, Il, Tl „cruce la sanie”; cf. b o t á r 2° 1°...

– var. *bógniță* s. f., pl. *bógnițe* AMD, h. 251/rar Ag, Ph, Bz; *bógniți*/rar Bz; *bómniță* s. f./rar Ph; *bórniță* s. f., pl. *bórnițe*/prin Bz și rar Cl; *bórniți*/prin Ph și rar Vn; *bóvniță* s. f., pl. *bóvnițe*/rar Bz; *búfniță* s. f./rar Db.

BOTOÁȘĂ adj. f., *cânepă* ~ AO, h. 708/rar Gj „cânepă de toamnă (care produce sămânță)”; cf. a z m á n 2°...

BOTÓN v. *butón* 1°, 2°.

BOTONEÁ s. f., pl. *botonéle* AO, h. 287/rar Dj „butonieră”; cf. b á b ă 22°...

BOTONÉR v. butoniéră.

BOTONÉRĂ v. butoniéră.

BOTONIÉRĂ (5 sil.) v. butoniéră.

BOTONIÉRĂ (4 sil.) v. butoniéră.

BÓTOR s. n. AMD, Pl. 142/rar VI „doniță”; cf. b o d é l c ä...

BOTÓRNIȚĂ s. f., pl. *botórnițe* AMD, h. 251/rar Ag „cruce la sanie”; cf. b o t á r² 1°...

BOTUCÍ v. butáci.

BOȚ s. n., pl. *bóțuri* 1° AMD, Pl. 144–145/rar Tl „bulz”; cf. b ú l g ä r e 1°, b u r z, c a r c a l é t e 2°, c ä š u l é ț 2°, c i o b á n 4°, c o c o l ó ŝ 1°, c ú r c ä 2°, g a l ó ŝ, g ä s - c ä 5°, g o g o l ó i 3°, g o z 5°, p a p á r ä 3°, p á p ä 1°, p a p ó ŋ, p l ä c í n t ä 4°.

2° AMD, h. 528/Tl „bulgäre de zăpadă”; cf. b o l o v á n 1°...

3° AFLR/rar Tl „bulgäre mare, calup de pământ (având între 4 și 10 kg) folosit la construirea caselor”; cf. g l í e 2°, l ó b ä 3°, l o s c o b á j e.

BOȚOÁGĂ s. f., pl. *boțoáge* AMD/rar Tr „năzbâtie, năzdrăvanie, boroboăță”; cf. d á f i e¹, n ä p á s t ä 4°, p o á z n e.

– var. *bosoroábă* s. f., pl. *bosoroábe* GM/rar If; *bosoroágă* s. f., pl. *bosoroáge*/rar Tr; *boțoroágă* s. f., pl. *boțoroáge*/rar Db.

BOȚOGĂȘ adj., pl. *boțogăși* GM/ rar Ag, Db, Ot, Tr „neastâmpărat, zburdalnic”; cf. b a l a m ú c i...

BOȚOROÁGĂ v. boțoágă.

BOU s. m., pl. *boi* 1° în expr. a luá două piei de pe un ~ AFLR/rar Tl [fig.] „a spolia”: *Äŝtia vrea să ja două pjei di pã un bou*/881; cf. s t í n g e 2°, s t o l í 2°.

2° ~ cu zále AMD/rar Ct [fig.] „prost cu diplomă”.

3° art. *de-a-n bóul* loc. adv. GM/ rar Tr „de-a berbeleacul”: [Lupul] a-nceput să vie dăvale, pã coastă, [...] a venit, așa *d-a-n bóu*’a venit dăvale, n-a mai mers pã picerere lui... *d-a berbeleaca*/792; cf. b e s t e g á l u l...

4° GM/rar Il „plută la năvod care indică echilibrul optim al acestuia”: *Bóii* este astea două plute, de mărimea la o foaie de caiet așa, una-ntr-o parte și una-n alta, de tubgă, care astea ține echilibru [năvodului]/839; cf. r ä ț i ș o á r e, v e r - h á l ä.

5° AMD, h. 189/rar Tr „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

BOUÁR s. m., pl. *bouári* 1° AMD/rar Tr „paznic la vite, văcar”; cf. c i o b á n 1°, g r ä j d á r 2°, p ä s t ó r 2°.

2° AMD, h. 627/rar Ph, Ot „pogonici”; cf. a j u t ó r 5°...

BOULÁȘ s. m., pl. *boulăși* GM/rar If dim. de la *bou*.

BÓVNIȚĂ v. bótniță.

BOZAGÍ s. m. pl. GD/rar Tl „negustori ambulanti de băuturi răcoritoare, dulciuri etc.”; cf. b o m b o n á r...

BOZÂNÁR v. buzunár.

BOZDÓM s. AFLR/rar Gj „zeamă de prune fierte, folosită în loc de oțet”.

BOZDOVÍNĂ s. f. 1° AMD, h. 376/ rar Db „tescovină”; cf. b o á s c ä 1°...

2° var. *bozorínă* s. f. AO, Pl. 80/rar Mh „borhot rămas din fructe fierte pentru rachiu”; cf. b l e o á z g ä...

3° var. *bozoghínă* s. f. colect. AMD, h. 624/rar Ph, Tr „impurități în sămânța de grâu; semințe cu multe impurități”; cf. b ä d ä d ä n i i 2°...

BOZÍN s. AMD, h. 376/rar Ot „tescovină”; cf. b o á s c ä 1°...

BÓZIU v. boji.

BOZÓC v. gozób.

BOZOGHÍNĂ v. bozdovínă 3°.

BOZÓN v. gozób.

BOZONÁR v. buzunár.

BOZORÍNĂ v. bozdovínă 2°.

BRABÊTE v. vrabete 1°-3°.

BRABEŢOAIČĂ (4 sil.) s. f., pl. *brabețoici* 1° AO, h. 554/VI, Dj, prin Gj și rar Ot „vrabie”; cf. g í b ä, g r í v ä, p á s ä - r e 2°, p ä s ä r é l 2°, p ä s ä r í c ä 1°, v r a - b é t e 1°.

2° AO, h. 555/Mh și prin Gj; *brabețoáice* AMD, h. 440/rar VI, Ot „femeiușca vrabiei”.

– var. *barabețoáicã* (5 sil.) s. f., pl. *barabețoáici* 1° AO, h. 554/prin Gj și rar VI, Dj; 2° AO, h. 555/rar Gj.

BRABEȚOI s. m., pl. *brabețoi* AO, h. 555/prin Mh și rar Ot „bărbătușul vrabiei”; cf. *gibóí, grívóí, păsăréll^o, păsăricóí, păsăróí, vrabéte^{2o}, vrăbionț, vrăbiór, vrăbóí*.

BRACÁCI v. *brăcáci*.

BRACONÉR s. m., pl. *braconéri* 1° AO, h. 541/rar Dj „hăitaș”; cf. *alergătór^{3o}...*

2° var. *bracorniér* s. m., pl. *bracorniéri* AFLR/rar Cț „vânători care braconează”.

BRACORNIÉR v. *braconér^{2o}*.

BRÁCURI s. n. pl. 1° GM/rar II „scânduri de la marginea bușteanului; lătunoaie”; cf. *mărginár^{2o}, pardáf, șoric^{2o}*.

2° AMD, Pl. 102/rar Br „fire de cânepă rămase nedezvoltate”; cf. *bodíni...*

BRAD s. m. 1° pl. *braji* TDM I/rar VI „brazi”.

2° TDM I–III/prin Db, Bz, Br, Gr; GD/prin Cț și s. n., pl. *bráduri* AFLR/rar Ph „petrecere sâmbătă seara înaintea cununiei, la casa mirilor, în cadrul căreia tinerii împodobeau bradul de nuntă”: Sâmbătă să făcea *brad* înainte, ai! la *brad*, că e *brad* la cutare TDM II/701. Ca fieșcare băiat și fată se duc la *bráduri* seara AFLR/703. Atuncea să făcea și *brăad* sâmbăta AFLR/749.

3° AFLR/rar VI, Cț și s. n., pl. *bráduri* GO/rar Dj; GM/rar Ag, Br „brad simbolic împodobit la nuntă”: Duminică dimineața începe și face un fel de flori, la noi *brad* să spune, mireșii AFLR/900. Aveam aicea-n pădure unu de făcea pepinieră de *brádur...* și tăia d-aci *brádur* și le făcea [pentru nuntă] GO/990. [La nuntă] să ducea la biserică cu *bráduri*, cu colăceri GM/746; cf. *pom^{2o}*.

4° cântecul bradului AFLR/rar Cț; *hóra bradului* TDM II/rar Ph „moment în ceremonialul nunții (când se joacă hora miresei)”.

5° AFLR/rar TI „ramură de copac împodobită, purtată în ceremonialul înmormântării”; cf. *măr²*.

6° art. *brádul iepurilor* GM/rar Db „numele unei plante: coada calului”.

7° în expr. *a sta ~*; *a se ține ~* AO, h. 903; Pl. 9/rar VI [d. copilul mic] „a sta în picioare; a începe să meargă în picioare”; cf. *călclá^{1o}, colindá^{1o}, dúce^{3o}, plecă^{2o}, urzí^{11o}*.

8° s. n., pl. *bráduri* GD/rar Cț „model de cusătură sau de țesătură imitând forma bradului”.

– var. *bráde* s. m., pl. *brazi* 1° TDM III/rar Gr; *bread* s. m. 1° AFLR/rar Cl, TI, Cț; 2° AMD, h. 155; AFLR/rar Br, TI; 3° AFLR/rar Cț.

BRÁDE v. *brad^{1o}*.

BRADÓC s. m., pl. *bradóci* GM/rar Gr „colac, înțepat de 44 de ori, care se face, după obicei, la sârbătoarea religioasă de la 9 Martie; mucenic”; cf. *măciníci*.

– var. *bradóș* s. m., pl. *bradóși* AMD; AFLR/rar Gr.

BRADÓȘ v. *bradóc*.

BRÁFTURĂ v. *práftură*.

BRAGADIREÁN s. m., pl. *bragadiréni* GM/808 „locuitor din comuna Bragadiru”.

BRÁGHINĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ag, Db, Ot „soi de struguri cu boabe mici, foarte dulci”.

– var. *bráighină* (3 sil.) s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Gr.

BRÁIGHINĂ v. *brághină*.

BRÁJNITĂ v. *mráníță^{2o}*.

BRÁNĂ v. *vránă^{3o}*.

BRÁNIȘTE¹ s. m., pl. *brániști* 1° GM/Tr și rar Gr „cavaler de onoare (al miresei și, mai rar, al mirelui)”: *Brániște* să puné un băiat, un fel dă... nu știu cum să spune acuma, frate dă mână/783; cf. *călțún^{3o}, colăcár^{3o}, cumnát^{1o}, deávor, deverícă*.

2° GM/rar Tr [la pl.] „invitați (la nuntă) ai mirilor”.

BRĂNIȘTE² v. *mrâniște* 1°.

BRĂNIȚĂ v. *mrâniță* 1°-4°.

BRĂȚĂRE v. *brățare* 1°.

BRĂȚETĂ, la ~ loc. adv. TDM III/rar II „la braț”.

BRĂBÊTE v. *vrabete* 1°.

BRĂBÎOI v. *vrăbiói*.

BRĂCĂ vb. I tranz. și refl. AFLR/ rar Bz „a (se) îmbrăca”: Și pe urmă îl *brăcăm* și pe el acolo/744; cf. a t e i á.

BRĂCĂCI s. n., pl. *brăcăce* AMD, h. 222; 237; TDM III; AFLR/prin TI și rar CI „vas de aramă, cazan (de mărime mijlocie)”: Și pă urmă o umpleam bine oala, d-o vadră, noi aveam *brăcâcî*, așa să spunea, *brăcâc*. Era ca un fel de căzânel, un cazan. Și puneam un *brăcâc*, dă aramă era, și puneam [carnea de piftie] în *brăcâcu* ăla pă foc, la pirostrie TDM III/867; cf. b o r c á n 4°...

– var. *bracăci* s. n., pl. *brăcăce* AMD, h. 222; TDM III/rar Db, Cl, TI, Cț.

BRĂCĂCEL s. n. GD/rar Cț dim. de la *brăcaci*.

BRĂCÉR v. *brăcire* 2°.

BRĂCI v. *brăcire* 1°.

BRĂCII v. *brăcire* 3°.

BRĂCINĂR s. n., pl. *brăcinăre* 1° AO, Pl. 108; TDO/crt.; AMD, Pl. 61/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin VI și rar If; *brăcinăruri* AO/rar Mh și s. m., pl. *brăcinări*/prin Mh și rar Dj „crucea din spate a căruței”; cf. b á n t ă² 6°...

2° AO, h. 646/rar Ot „jumătatea dinainte a unei căruțe”; cf. d i n a í n t e 2°, d r i c 1°, d r i g ă r í e 2°, j u m ă t ă t e 3°, p i s c 10°, s c á u n 9°, t e l e á g ă 1°, v ă r t é j 4°.

3° AMD, h. 189/rar Ag „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

4° s. m., pl. *brăcinări* AO, Pl. 138/rar Mh „scândură pusă de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage (pentru a-i spori rezistența)”; cf. a d á o s 2°...

5° var. *brăcioár* (3 sil.) s. n. AFLR/rar Db „fășie îngustă din piele cu ajutorul căreia se strâng în jurul mijlocului țăarii”; cf. b u r n é ț.

– var. 1° *brecinár* s. n., pl. *brecinăre* AO, Pl. 108/prin Gj și rar VI; AMD, Pl. 61/ rar Ag, Db, Ph; *bricinár* s. n., pl. *bricinăre* AMD/rar Ph.

BRĂCIOÁR v. *brăcinár* 5°.

BRĂCÍRE s. f., pl. *brăciri* 1° AO, h. 290; TDO; AFLR/Mh și prin Gj, Dj [mai ales la pl.] „bată”; cf. b e t e á² 3°...

2° AO, h. 209/Mh și rar Gj, Dj „brâu lat cu care se încing bărbații pentru a le ține cald la șale”; cf. c i c í c 1°.

3° var. *brăcîi* s. f. pl. AFLR/rar Gj „betelii late din postav cu care își înfășurau țăranii piciorul de la gleznă până la genunchi (în loc de turetcă)”.

– var. *brăcér* s. m., pl. *brăcéri* 2° AO, h. 209/rar Mh; *brăci* s. pl. 1° AMD, h. 480/rar Br; *brăcír* s. m. [?] 1° AO, h. 209/rar Gj; *brecír* s. m., pl. *breciri* 2° AO/rar Gj.

BRĂDÁC s. m. GM/rar Vn dim. de la *brad*; cf. b r ă d ú i.

BRĂDÁR s. m., pl. *brădări* TDM II; AFLR/rar Ph, Bz „flăcău care poartă bradul la nuntă”; cf. a j u t ó r 1°...

BRĂDÁȘ s. m., pl. *brădăși* TDM II; AFLR/rar VI, Db, Ph, Bz „flăcău care poartă bradul la nuntă”; cf. a j u t ó r 1°...

BRĂDĂCÉL s. m., pl. *brădăcéi* GM/rar Bz dim. de la *brădac*.

BRĂDĂICHÎȚĂ v. *brădoichîță*.

BRĂDĂRÍȘ s. colect. GM/rar Vn „lemne de brad”.

BRĂDĂRÍȚĂ s. f., pl. *brădărițe* GM/ rar Bz „fată care participă la împodobirea bradului de nuntă”; cf. b r ă d e á n c ă.

BRĂDEÁN s. m., pl. *brădeeni* GM/rar Db „flăcău care poartă bradul la nuntă”; cf. a j u t ó r 1°...

BRĂDEÁNCĂ s. f., pl. *brădeńce* GO/ rar Ot „fată care participă la împodobirea bradului de nuntă”; cf. b r ă d ă r í ț ă.

BRĂDEȚ s. m., pl. *brădeți* GM/rar Db „flăcău care poartă bradul la nuntă”; cf. *ajutór* 1°...

BRĂDICĂ s. f., pl. *brădice* AO, h. 210/rar Dj „șiță subțire”; cf. *blănă* 9°...

BRĂDOĂICĂ (3 sil.) s. f., pl. *brădoici* AO, h. 416; 694; Pl. 33; AFLR/Gj, Mh, prin VI, Dj și rar Ot; *brădoăice* AO, h. 414; 416/prin Mh și rar Gj, Dj „putină”; cf. *acóv* 2°...

BRĂDOAIE s. f., pl. *brădoii* AO, h. 416; Pl. 33; AFLR/prin VI și rar Gj, Mh; *brădoăie* AMD, h. 284/rar VI „putină”; cf. *acóv* 2°...

– var. *brădoâne* s. f., pl. *brădoani* AO, h. 416/rar Mh; *brădoii* s. m., pl. *brădoilor* rar VI.

BRĂDOÁNE v. *brădoăie*.

BRĂDÓI v. *brădoăie*.

BRĂDOICHÎȚĂ s. f., pl. *brădoichite* AO, h. 416/rar Mh dim. de la *brădoaică*.

– var. *brădăichită* s. f. AFLR/rar Dj.

BRĂDÚI s. m., pl. *brăduii* AFLR/rar VI, Gj dim. de la *brad*; cf. *brădac*.

BRĂGĂR s. m., pl. *brăgări* GM/rar Gr „bragăgiu”.

BRĂGĂRÚȘ s. GD/rar TI „lături pentru porc”; cf. *lăturéle*, *soár bă*, *sorbeálă*.

BRĂJNIȚĂU v. *mrănițău*.

BRĂNCINEÁLĂ s. f. AFLR/rar Db „zguduire, clătinare, cutremur”: [La casă] îmi trebuia stâlpii aia și centura sus dă țiment, știi, la vreun fel dă *brăncineálă* să nu se deplaseze/695.

BRĂNIȘTEÁLĂ s. f. AMD/rar Ag „acțiune de rărire a pădurii pentru a-i favoriza creșterea”.

BRĂNIȘTEÁN s. m., pl. *brănișteni* AMD/695 „locuitor din comuna Brănești”.

BRĂNIȘȚÍ vb. IV tranz. AO, h. 514; 516/rar Dj; AMD, h. 406; 409/rar Ag, Ot „a rări pădurea (pentru a-i favoriza creșterea)”.

BRĂNIȚĂR s. n. AMD, h. 606/rar TI „îngășământ agricol, natural, obținut din gunoi fermentat și descompus”; cf. *brăni-*

țói, *fășchie* 1°, *mrăniștele* 1°, *mrăniță* 2°, *mrănițău*, *răjnițói*, *ros* 1°, *tizíc* 2°.

BRĂNIȚĂU v. *mrănițău*.

BRĂNIȚÓI s. n. AMD, h. 606/rar Br „îngrășământ agricol natural, obținut din gunoi de grajd fermentat și descompus; mranită”; cf. *brănițár*...

BRĂNIȚÓS adj. AMD, h. 607/rar Vn [d. pământ] „afănat (ca mranita)”; cf. *ars*...

BRĂNȚĂU v. *mrănițău*.

BRĂSELE v. *preseá* 1°.

BRĂȚĂ v. *brățără* 1°.

BRĂȚĂLĂ v. *brățără* 1°.

BRĂȚĂRĂ s. f., pl. *brățări* 1° AO, h. 634/Gj, Dj, prin VI, Ot și rar Mh; AMD, Pl. 55–56/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Cl, Il, prin VI, Br, Tr, If, Gr, Cț și rar Gl, Ot, TI; *brățăre* AMD/rar Ph, Bz, Cț „inelul de fier cu care se fixează costura coasei de toporaște”; cf. *alcá* 10°...

2° AO, Pl. 34/rar Dj; AMD, h. 240/rar Db, Gr „plăsea la cuțit”; cf. *mânăre* 2°, *preseá* 1°.

3° AO, h. 638/rar Ot; AMD, h. 642/rar Ph, Ot „brăcinar la plug”; cf. *ajutător* 2°...

4° AMD, h. 647/rar If, Cl, Il „cârceie (la căruță)”; cf. *cârcéi* 8°, *cârlíg* 9°, *chíșer* 3°, *ciocáltéu* 2°, *cioflín-gă* 1°, *coádă* 26°, *jápiță* 7°, *nádă* 3°, *ochéte* 8°, *ochi* 16°, *otínc* 7°, *rac* 3°, *rancióg* 2°, *sálbă* 5°, *vătrái* 8°, *verígă* 6°.

5° AMD, h. 667/rar Cl „pisc la sanie”; cf. *alcá* 7°...

6° AO, h. 651/rar VI, Dj; AMD, h. 660/rar Db, If, Cl „inel metalic în capătul de jos al leucii”; cf. *bándă* 2°...

7° AMD, Pl. 61/rar Br „cerc de fier care strânge butucul roții (pentru a nu crăpa)”; cf. *buréte* 6°.

8° AMD, h. 657/rar Bz „lambă la căruță”; cf. *ajutór* 10°...

9° AMD, h. 650/rar Il „fiecare dintre cele două inele de fier îmbrăcând, unul deasupra, celălalt dedesubt, capătul osiei care intră în butuc”; cf. *balót* 2°...

10° AMD, h. 640/rar Cț „bârșă plugului”; cf. a l c á 9°...

11° var. **brătare** s. f., pl. *brățări* AMD, h. 643/rar Ph, Cl „potâng (la plug)”; cf. b e l c i ú g 2°...

12° AO, h. 729/rar VI „m u i e r u ș c ă la război”; cf. a m n á r 3°...

13° var. **brătare** s. f., pl. *brățări* AMD, h. 476/rar Ot „altiță (la cămașă)”; cf. a l t í ț ă 2°...

14° AMD/rar Tr „manșetă la cămașă”.

15° GO/rar VI „bată”: [Steagul la nuntă] e încununat cu *brățărí* și cu flori; *brățărí* de cumpărat, bete, cum le spune/907; cf. b e t e á 2 3°...

16° pl. art. **brățările inimii** AMD, h. 106/rar Ph „peritoneu”: S-a rupt *brățările inimii*/708; cf. b ă ș i c ă 2°...

– var. **brațare** s. f., pl. *brătare* 1° AO, h. 634/rar VI; **brăță** s. f., pl. *brățele* 1° AMD, Pl. 55-56/rar Vn; **brățală** s. f., pl. *brățele* 1° AO/rar Mh; **brătare** s. f., pl. *brățări* 1° AO/VI, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD/Ag, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț, prin VI, Db, Bz, Il și rar Ph, Br, Cl; 4° AO, h. 644/rar Dj; 6° AMD, h. 660/rar Cț; **brătarie** (4 sil.) s. f., pl. *brățării* 1° AO/rar Dj; AMD/ prin Il și rar Tr, Cl, Cț; *brățări* 1°/rar Vn, Ot; **brețără** s. f., pl. *brețări* 1° AMD/prin Ag, Ph și rar Vn.

BRĂȚĂRE v. **brățără** 1°, 4°, 6°, 11°, 13°.

BRĂȚĂRIE v. **brățără** 1°.

BRĂȚIC s. n. AFLR/rar Ph dim. de la *braț* („cantitate care se poate duce în brațe”): Un *brățic* de paie/715.

BRĂȚUI vb. IV tranz. GM/rar Ag „a strânge ceva în cantitate cât se poate duce în brațe; a face brațe”: Frunza, după ce să curăță dânn pom, o *brățușim* și o lăsăm să să usuce/788.

BRĂZĂRÍME s. f. AMD, h. 416/ rar Tr „brădet”.

BRĂZDĂTOR s. n., pl. *brăzdă-toare* AMD, h. 639/rar Tr „cutiț, brăzdar la plug”; cf. c e r e á s l ă 1°, c r o i t ó r, f o á i e 12°,

l e á f ă 4°, p l a s 6°, s á p ă 1 2°, s a t á r 1°, t ă i e t ó r 1°.

BRĂZDÍCĂ s. f. GM/rar Bz dim. de la *brăzdă* (de pământ): Am pus și eu așa o *brăzdică* de cânepă/747; cf. b r ă z d ú ț ă.

BRĂZDOÁIE v. **brăzdói** 1°, 3°.

BRĂZDÓI s. n., pl. *brăzdoáie* 1° AO, h. 596/rar Gj; AMD, h. 602, 603/Db, Ph, Bz, Br, Il, prin Vn, If, Cl, Cț și rar Ag, Gl, Gr, Tl; *brăzdói* AO/rar Gj; AMD/rar Ag „clin rămas nearat, între brazde”: Dacă lăcomește [plugul] să face *brăzdói* AMD/811; cf. a m n á r 9°...

2° var. **brăzdoáie** s. f., pl. *brăzdói* AMD, h. 602/rar Ag, Vn, Bz „bulgăre de pământ”; cf. b l á n ă 18°...

– var. 1° **brăzdoáie** s. f., pl. *brăzdoáie* AMD, h. 602, 603/rar Ag, Db, Br, Gr; *brăzdói* AMD, h. 603/rar Bz.

BRĂZDÚȚĂ s. f. TDM I/rar Ag dim. de la *brăzdă* (de pământ); cf. b r ă z d í c ă.

BRĂJNIȚĂU v. **mrănițau**.

BRÂNCĂ¹ s. f., pl. *brânci* 1° AO, Pl. 7/rar VI; AMD; TDM III; AFLR/ prin Db și rar Gr [mai ales la pl.] „mână”: Mă pun pe *brîncă* așa și toată ziua mă gândesc AFLR/820. Acolo te puneai cu *brînci* pă cucă și-l prindeai [peștele] TDM III/830; cf. m ă n ă 1°.

2° TDM III/rar Tr „labă (la animale)”: [Lupul era] cu *brînci* pe oaie/801; cf. l á b ă 1°.

BRÂNCĂ² s. f. 1° AMD, h. 41/prin Ag „umflătură la falcă provocată de o infecție dentară”: Am făcut *brîncă* din cauza măselii/684.

2° AO, h. 83/rar Dj; AMD, h. 46/ rar VI „oreion”; cf. ú i m ă 5°, u r i ó n.

3° AMD, h. 51/rar Bz „amigdalită”; cf. a m i g d á l e...

4° AMD, h. 20/rar Cl „urciur la ochi”; cf. b r o b o á n ă 4°, c u r 4°, d a l á c 3°, f u r n i c é l 2°, m i n i g ó c i l 1°, n e g é l 2°, o r b é t e 2°, p r â z n é l 5°, s u g í u, ț á ț ă 3°, ț á ț á n ă 6°, u r c i ó r i.

5° AMD, h. 113/rar Db „inflamație produsă de reumatism”.

6° AMD, Pl. 157-158/rar Vl „inflamație la ugerul oii”; cf. b o b o ș e á l ă...

BRÂNCIUIALĂ s. f., pl. *brânciuieli* GM/rar Db „îmbrânceană”: Ne-am luat la *brîncîuială* așa, la joacă/691; cf. î m b r â n c i u i á l ă.

BRÂNIȘOR s. n., pl. *brânișoare* AMD, Pl. 61/rar Vl, Ot „b r â c i n a r l a car”; cf. b á n t ă² 6°...

– var. *brinișor* s. n., pl. *brinișoare* AMD, Pl. 61/rar Ot.

BRÂNZĂ s. f., în loc. vb. a alége la ~ AMD, Pl. 134/rar Ot; a amesteca la ~ /rar Tr; a băgá în ~ /rar Ot [d. proprietarii de oi] „a se întovărăși în vederea vâratului oilor (la munte sau în baltă)”; cf. a m e s t e c á l 1°...

BRÂNZĂRIE s. f. 1° AO, h. 770/ rar Vl, Mh, Ot; AMD, Pl. 137/rar Db, Bz, If, Cț „încăpere, la stână, unde se prepară cașul, urda etc.”; cf. b â c í e l 1°...

2° AO, h. 771/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 137-138/rar Db, Ot „încăpere, la stână, unde se păstrează cașul; comarnic”; cf. b o r d é i 3°...

3° colect. AMD, Pl. 105/rar Ot „totalitatea oilor cu lapte de la stână”.

4° AMD, Pl. 134/rar Ot „întovărășire a proprietarilor de oi în vederea vâratului”; cf. c â r d ă ș i e, s o c i e t á t e, t á r l ă¹ 5°.

BRÂNZÉII s. pl. art. AFLR/rar Ag „numele unui dans popular”: Jucam *brînzéii* și opinçuța, și perinița, tot felu de hore/687.

BRÂNZIȘOARĂ s. f. GO/rar Mh dim. de la *brânză*.

BRÂNZÓI s. AO, Pl. 35/rar Gj „plăcintă cu brânză”; cf. c h e r d e á, g h i s m á n l 1°, m â n c ă r e á ț ă, p e s m é t l 1°.

BRÂNZORÍ vb. IV tranz. GM/rar Ot „a mulge oile pentru a face brânză”: [La noi, oile] nu le *brînzoréște* [...] nu, nu ia laptele ca să facă brânză/759; cf. l ă p t á r i 2°.

BRÂU s. n., pl. *brăuri* 1° AO, Pl. 45/rar Mh; AMD, h. 524/rar Vn

„curcubeu”; cf. c u r c u b e ú, g u r g u m é u 2°, s o r b 2°.

2° ~ de stéle loc. subst. AMD, h. 520/rar Ag „Calea- Lactee”; cf. c á l e 9°, c a r 2°, c ă r á r e 4°, d ă r ă 2°, d r u m l 1°, t r o i á n 4°.

3° AMD, h. 212/rar Vn „un fel de prispă de pământ, folosită drept laviță”.

4° AFLR/rar Tl „cingătoare din fire de ață colorate în alb, roșu și albastru, cu care se încinge mortul”.

5° ~ des s. compus GM/rar Ag; ~ în vals s. compus GM/rar Il „numele unor dansuri populare”.

BRE interj. AMD, h. 177; PL. 36-37; GM; TDM I-III; AFLR/Ph, Vn, Il, Cț, prin Db, Bz, Br, Cl și rar Ag, Gl, Ot, Tr, If, Gr, Tl „formulă de adresare folosită drept marcă a respectului față de bătrâni sau străini”.

BREAD v. brad 1°-3°.

BREÁNĂ v. mreână.

BREBENIȚĂ v. berbeniță 1°.

BRECINĂR v. brăcinăr 1°.

BRECÍR v. brăcîre 2°.

BRÉDEL s. n., pl. *brédele* AMD, Pl. 62-63/rar Bz „prăjină, sul cu ajutorul căruia se strânge fânul încărcat pe căruță”; cf. a n g á ș 2°...

BRENÍC s. GM/rar Ph „glonț la cartușul de vânătoare”; cf. b r ó g h i n ă, g l ó n t e l 1°, o ț é l l 1°, p a t r ó n, p l u m b l 1°.

– var. *brenichi* s. n. GM/rar Vn.

BRENÍCHI v. breníc.

BRETEÁ s. f., pl. *bretele* 1° AO, h. 283/ rar Dj; AMD, h. 497/rar Gr „panglică”; cf. b á n t ă² 1°...

2° AFLR/rar Db „baretă la pantof”.

3° AFLR/rar Dj „petrecere sâmbătă seara înaintea nunții”; cf. b e t e á l ă 1°...

BREȚĂRĂ v. brățără 1°.

BREŽ v. bréze¹ 2°.

BREZĂTĂ adj. f., pl. *brezâte* AMD, Pl. 154/rar Cț [d. oi] „neagră, având doar capul alb, sau albă, având doar capul negru”; cf. m ú s c u r 2°, p e r c e á t 2°, p o p i s t r á t 2°.

BREZĂIER s. m. GM/rar Gr „persoană (mascată) care participă la obiceiul numit brezaie”; cf. *berezói* 1°...

BRÉZE¹ adj. 1° f. pl. GM/rar Db „viu colorate”.

2° var. **brez** adj. AO, h. 50/rar Gj [d. om] „pistruiat”; cf. *abráş* 1°...

BRÉZE² s. pl. AO, h. 50/rar Dj „pistru”; cf. *broboánă* 2°, *brobonéțe*, *broboniță* 3°, *cúrcă* 1°, *lígă* 2°, *mănătúra*, *măslină* 1°, *pătă* 2°, *pestriciune*, *pestrîț* 3°, *pestrîțătúra* 2°, *pestrîțél*, *pestrîțúie*, *picătúra* 3°, *picură*, *picureá*, *picuríe* 1°, *pîrpiritúra*, *pistricioáră*, *pistrițúra*, *pistrú* 2°, *popistrátă*, *popistréle*, *puchístru*, *ruil* 1°, *rúică*, *semn* 1°.

BREZOIÁN s. m., pl. *brezoiéni* AMD/819 „locuitor din satul Brezoaia”.

BREZÚTĂ adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Cl dim. de la (oaie) *brează*.

BRIBÓI v. *pribói* 2°.

BRIC v. *pric*² 3°.

BRICEÁG s. n. 1° pl. *briceáguri* AO, Pl. 33/rar Dj; AMD, h. 237 MN/rar Vl, Ag, Db, Br, Tr, Cl, Cț; *briceáge* AMD/Tl, prin Ph, Br și rar Ag, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Il, Cț „bricege”; cf. *brici*, *bríftă*, *brîșcă*¹, *brîștă*, *ceacâie* 1°.

2° pl. *bricege* AO, Pl. 33/rar Dj „brici”.

– var. 1° *briceágă* s. f., pl. *bricege* AMD, h. 237 MN; GM/rar Tr, Gr; *bricégi* AMD/rar Gr.

BRICEÁGĂ v. *briceág* 1°.

BRICHÉR s. m. AFLR/rar Ph „becher”.

BRICI s. n., pl. *brice* AO, Pl. 4; 33/Mh, prin Dj și rar Vl, Gj; *briciuri*/rar Mh „briceag”; cf. *briceág* 1°...

BRICINÁR v. *brăcinár* 1°.

BRIDINEÁ v. *bidineá*.

BRIDÓN v. *bidón*².

BRIFCUÍ v. *drișcuí* 1°.

BRIFCUIÁLĂ v. *drișcuiálă*.

BRÍFTĂ s. f., pl. *brifte* AO, Pl. 33/prin Mh și rar Gj; *brifce*/rar Mh; *brifșce*/rar Mh „briceag”; cf. *briceág* 1°...

BRIGADĂ s. f., pl. *brigăzi* AO, Pl. 23–24; GO/prin Mh „chirpici”; cf. *bolová* 2°...

BRIGADERIȚĂ s. f. GO/rar Gj „brigadieră în agricultură”.

BRIGHINEÁ v. *bidineá*.

BRIHANÁCĂ s. f., pl. *brihanáce* AMD/rar Tr „pasăre răpitoare mai mare decât uliul; gaie”; cf. *bănănie* 1°...

BRINIȘÓR v. *brânișór*.

BRÎȘCĂ¹ s. f., pl. *brîște* AO, Pl. 33; AFLR/prin Gj; AFLR/rar Cț „briceag”: Or *brîșcă*, or *ceacâie*, acuma să vedeți că *ceacâia* era făcută-n sistem vechi, ca un cosor, și *brîșca* este din lemn și cu ...deja este briceag de doi maistări, adică un lemnar și un fierar; mâneru este de lemn și asta-i... clama-i de fier/891; cf. *briceág* 1°...

BRÎȘCĂ² v. *drișcă* 1°.

BRÎȘCĂ³ s. f., la ~ AFLR/rar Cț „numele unui joc de băieți; rișcă [?]”: Juca *la brîșcă*, la... bomboane, la cutare, la coci, care cum/891.

BRÎȘCUIÍ v. *drișcuí* 1°–3°.

BRÎȘCUIÁLĂ v. *drișcuiálă*.

BRÎȘTĂ s. f., pl. *brîște* AO, Pl. 33/rar Gj „briceag”; cf. *briceág* 1°...

BROÁDE, pe ~ loc. adv. AMD/rar Tl „pe brodite, la întâmplare”: Citesc *păbrădi*/873; cf. *soártă* 2°.

BROÁJBĂ s. f., pl. *broájbe* AO, Pl. 26; GO/rar Vl „lemn care se așază între grinzi la podul casei”.

BROÁSCĂ s. f., pl. *broáște* 1° AO, Pl. 5/rar Dj; AMD, h. 74 MN; 88/rar Ag, Ot, Tl „mușchi la mână sau la picior”; cf. *mușchi*² 1°, *púlpă* 1°.

2° AO, h. 83/rar Dj; AMD, h. 46 MN/rar Vn, Gr, Cl „gușă endemică”; cf. *cartiță* 3°, *gălcă* 1°, *glândă* 2°, *jólnă*, *úimă* 4°.

3° AMD, h. 110/rar If „umflătură la gât (la animale)”.

4° AO, h. 84/rar Ot „amigdală”; cf. amigdalită...

5° AO, h. 142/rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 110/rar Ag, Vn, Ot, Tr, Gr, Cl; *broști* AO, h. 83/rar Dj „flegmon la subsuoară; scurtă”; cf. cărtiță 1°, cărtițoi 2°, colț 9°, gâlcă 5°, gâlmă 4°, ghindură 2°, moângă, motrună 3°, rușeătă 2°, surmă, șomâlc 3°, trăgăn 1°, țâță 2°, úimă 2°.

6° AMD, h. 107/rar Gr „varice”; cf. a r g í n t l °...

7° AMD/rar Cț „chist”.

8° AO, h. 576/Gj, Mh, Dj, Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 575/Ot, prin Ag și rar Vl, Db, Ph; *broști* AO/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot „rindea”; cf. chít fals, cioplitoáre, custúra 7°, dóplob 1°, fățuitoáre, fețálnic, óblu 2°, rindeá 2°, spălătoáre, șlíctor, șrópob.

9° AMD, Pl. 55–56/rar Ag „brățară la coasă”; cf. alcá 10°...

10° AMD, h. 643/rar Bz „potâng”; cf. belciúg 2°...

11° AO, Pl. 128/prin Mh; AMD, Pl. 163–164/rar Vl, Bz „bârna scobită în care se învârtește capătul grindeiului la moara de apă”; cf. căpătái 8°, crăcánă 14°, gânjéu 1°, gríndă 9°, lágăr 1°, pérná 4°, píuă 15°, piulíță 3°, púnte 23°, tigáie 2°.

12° GD/rar Tl „mecanism din fier, fixat pe marginea bărcii, în care se introduce un fel de vârtej pentru a trage năvodul din apă”.

BROAȘTINĂ s. f., pl. *broăștine* AMD, h. 410; GM/rar Gr „loc mlăștinos cu broaște; mlăștină”; cf. búrtă 6°, chișái 2°, cocióc², iurt, lacoviște 1°, mlăștină 1°, mlăștoácă, nămó 12°.

BROÁTEC s. n., pl. *broátece* AO, Pl. 138/rar Dj „scândură de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage, pentru a-i mări rezistența”; cf. adáos 2°...

BROBÎNCHI v. *bobrínchi* 1°.

BROBÎNȚĂ v. *broboniță* 1°–3°, 5°.

BROBOÁNĂ s. f., pl. *broboáne* 1° AO, h. 49/rar Gj, Ot; AMD, h. 7 MN/ Tr și rar Db, Ot, Gr „coș pe față”; cf. brobonéle 1°, broboniță 1°, bubúțe, drăgosteá, drăgostiță, furnicél 3°, ghímpe, ghimpúș, iub 1°, mărăcíne 3°, poș 2°, zgrăbúntă 2°.

2° AO, h. 50/rar Dj; AMD, h. 27/rar Ag, Ot [la pl.] „pistru”; cf. bréz e²...

3° AO, h. 75/rar Ot [la pl.] „zăbale la gură”; cf. abú b á 2°...

4° AO, h. 38/rar Dj; AMD, h. 20/rar Tr „urcior la ochi”; cf. brán c á 2° 4°...

5° AMD, Pl. 70; 86–88; TDM I, III; AFLR/rar Ph, Bz, Tr, Gr, Il, Tl [mai ales la pl.] „boabă de strugure”: Ei căra și eu numai borbonoream, când făceam cu mâinile-așa cădea tot în cadă așa și ciorchin-aia o zvrleam afară, c-aia nu e bună, amărăște vinu...din cad-aia putea să iasă și două sute de deca dă vin, că era numai *broboána* AFLR/848; cf. zdrobíță.

BROBÓD v. *brobózi*.

BROBODÍCĂ s. f., pl. *brobodíci* AO, h. 301/rar Ot; AMD, h. 492; AFLR/rar Vl, Cț dim. de la *broboadă*.

– var. *brobojică* s. f., pl. *brobojéle* AMD, h. 492/rar Db; *brobozică* s. f. GM/rar Il.

BROBODÍȚĂ s. f. GD/rar Cț „basma subțire, albă, pe care o purtau femeile vara”; cf. baríș 3°...

BROBOJÍCĂ v. *brobodică*.

BROBONÉLE s. f. pl. 1° AO, h. 49/rar Gj „coșuri pe față”; cf. broboána 1°...

2° GD/rar Cț „bășicuțe în apa care fierbe”; cf. bolboácă 2°...

BROBONÉTE s. f. pl. AMD, h. 13/rar Ot „pistru”; cf. bréz e²...

BROBONIȚĂ s. f., pl. *brobonițe* 1° AMD, h. 7 MN/ rar Tr, Gr „coș pe față”; cf. broboána 1°...

2° var. *brobînță* s. f., pl. *brobînțe* AO, h. 88/rar Vl „aluniță (pe față)”; cf. aluné 1°...

3° var. *brobînță* s. f., pl. *brobînțe* AO, h. 50/rar Dj; AMD, h. 27/rar Ot „pistru”; cf. bréz e²...

4° var. **borbînță** s. f., pl. *borbînțe* AO, h. 75/rar VI „boală contagioasă, zăbală la gură”; cf. a b ú b ä 2°...

5° AMD, Pl. 147/rar Ph [la pl.] „cocoloșe mici de brânză sau de urdă, în zer”; cf. d o r d o l ó ș, d r o b¹ 3°, ó j d i i, z d r o b é ț, z d r o b o n é ț, z d r o b o n i ț ä, z d r o b u r o á n ț ä.

– var. **brobînță** s. f., pl. *brobînțe* 1° AO, h. 49/rar VI; 5° AO, Pl. 123/rar Tr; **brubînță** s. f., pl. *brubînțe* 1° AO/ rar Mh; 3° AO, h. 50/rar Dj.

BROBONORI vb. IV tranz. GM/rar Il „a trece b r o b o a n e l e (de strugure) prin ciur pentru a scoate mustul”: Un ciur cam cât intră buricu deștului [...] și-l puneam pe cadă [...] și eu numa *brobonoreám*; când făceam cu mâinile așa, cădea tot în cadă/ 848.

BROBÓZI s. f. pl. AO, h. 301/rar Ot; AMD, h. 492/Ph, Bz, Cl, Il, prin Db, Br, Tr și rar VI, Ag, Vn, If, Gr, Tl, Cț; *brobézi* AMD/prin Cț și rar Il „broboade”; cf. b a s m á 1°...

– var. **brobód** s. n., pl. *broboáde* AO, h. 301/rar Ot; AMD, h. 492/prin Tr și rar Ag, Db, Ot; *brobóduri* AMD/rar Ot; *brobózi* AMD/rar Bz; **propoáde** s. f., pl. *propoáde* AO/VI, Gj, Mh, Dj și rar Ot; *propózi*/prin Mh și rar VI, Gj; **propód** s. n., pl. *propoáde*/rar VI.

BROBOZÍCĂ v. **brobodícă**.

BRODÍ vb. IV refl. 1° AFLR/rar Ot „a se potrivi (cu cineva)”: Păi *nu ne brodím*, Gheorghe, el avea cinci pogoane, noi eram săraci/760; cf. î n g r ä d í 2°, l o v í 2°.

2° AFLR/rar Gr „a se afla undeva din întâmplare”: Care *s-a brodít* în regiment acolo a auzit/ 833; cf. î n v ä l u í 5°, p i c á 2°.

BRÓGHINA s. f. GM/rar Vn „glonț la cartușul de vânătoare”; cf. b r e n í c.

BRÓJBĂ v. **brózbă**.

BROMARÍN adj., f. *bromarínă* AFLR/rar Gl „de culoare bleumarin”: Bursucu îi cu blana *bromarínă*/729.

BRONȘÉTĂ s. f. AMD; AFLR/rar Ag, Br „bronșită”.

– var. **broșétă** s. f. AFLR/rar Gr.

BRONȘURĂ s. f. AMD, h. 62/rar Tr „astm (bronșitic)”; cf. á s m ä...

BROȘÉTĂ v. **bronșétă**.

BROȘTÎNĂ v. **boștînă** 3°.

BRÓTINĂ s. f., pl. *brótini* GO/rar VI „cuptor la sobă”; cf. c o c ä t o á r e l°, f r i g ä t o á r e, r e n, r o l¹, t ó b ä 2°.

BRÓZBĂ s. f., pl. *brózbe* AO, Pl. 78/Mh, Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 347 MN/prin Ot, Tr „gulie”; cf. b á m b ä 1°...

– var. **brójbă** s. f., pl. *brójbe* AMD, h. 347 MN/Tr, prin Ag și rar Db, Cț.

BRUBÎNȚĂ v. **broboniță** 1°, 3°.

BRUCS v. **burz**.

BRUSTÁN s. m., pl. *brustáni* TDO/rar Gj „plantă din familia brusturelui, cu frunze mari, folosită la prepararea ciorbei; un fel de captalan”: Că chiar *brustán* făcui astăzi, îi luai din grădină, de varză și-i pusei într-un tuci, îi fiersei întregi așa pã *brustán* 913; cf. c ä p c ä l á n.

BRUSTUCĂLĂ s. f., pl. *brustucále* GM/rar Bz „gogoasă din aluat”: Noi le zicem *brustucălă*, unii le spune [gogoși] turnate/748; cf. n a l a n g ä t ä 3°.

BRUSTUÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a zdrobi strugurii pentru must”; cf. b o s o l í 2°...

BRUȘ s. m. și n., pl. *bruși* AO, h. 316/prin VI; AMD, h. 608/rar VI; *brúșuri* AO/rar VI „bulgăre de zăpadă, de pământ etc.”; cf. b o l o v á n 1°...

– var. **gruș** s. m., pl. *gruși* AO, h. 316/rar Gj.

BRUT adv. AFLR/rar Vn „brusc”: Așa am sărit... odată *brut* așa/725.

BRUTÁN s. GD/rar Cț „pâine de calitate inferioară”.

BRÚTURI v. **but** 1°.

BÚĂ v. **búfnă** 1°.

BUBĂ vb. I 1° refl. AO, Pl. 11/rar Mh, Dj [d. copii] „a se umple de bube; a se îmbolnăvi de b u b a t 1°”.

2° refl. AMD, Pl. 157/ rar Ot [d. oi] „a se îmbolnăvi de b u b a t 3°”.

3° intranz și refl. GO/rar Gj, Mh [d. puii de curcă] „a le ieși pe gât mărgelile specifice păsărilor mature”: Când încep să *bubéză*, lapdă fulgii du pă cap și du pă gât, le iasă niște bubulene/910.

BUBÁT s. n. 1° ~ uşór AO, Pl. 11/rar VI; art. *bubátul* ál mic/rar Mh „pojar, varicelă”; cf. c á z a m á c, c o r i l°, p o j á r l°, s t r u g u r é l.

2° ~ greu AO, Pl. 11/rar VI; art. *bubátul* ál máre/rar Mh „scarlatină”; cf. s c a r l a n t í n ä.

3° AO, Pl. 126/VI, Dj, Ot, prin Gj, Mh și rar Tr „boală de piele la oi; vărsat”; cf. c â r c e á g 3°, n a p a r e á l ä, p o j á r 4°, r á p ä n l°, s c r o f 3°.

BUBÁTĂ adj. f. AO, Pl. 126/rar Gj, Mh [d. oi] „bolnav de b u b a t 3°”.

BÚBÁ¹ s. f., pl. *búbe* AMD, h. 462/rar. Db, Ph „umflătură, deformare în pâinea pusă la copt”; cf. b ä ş í c ä l°...

BÚBÁ² s. f. GO/rar Gj, Mh „țevă (de lemn) care face racordul între cazanul de rachi și serpentina de răcire”; *Búba* aia, așa-i spunem noi, *búba* care merge-n țava putinii/950; cf. c o á c ä l 3°, c o c á i e 2°, c ú m p ä n ä 13°.

BUBINȚÓS adj. GO/rar Dj [d. săpun] „zgrunțuros”; cf. c o j á t, c o l ț u r á t l°, î m p i e t r á t 4°, m ä l ä i ó s 2°, r u b i n ț ó s, z d r o b i n ț á t, z d r o b o l o n ț ó s, z g r e m ț u r o á s ä 2°.

BUBÓI s. n. AMD, h. 462/rar Db „umflătură, deformare în pâinea pusă la copt”; cf. b ä ş í c ä l°...

BUBUI vb. IV tranz. GM/rar Ag „a bate (dimia) la piau”: O *búbuje* [dimia], o bate la piau/675; cf. î n v ä i e l ä, p i ä, p i u í.

BUBUIĂLĂ s. f. GM/rar II „numele acțiunii de a b u b u i țesăturile”: [Boiangiul] le vopsea [dimiiile] și le dădea și la *bubuială* nițel, la piau să zicea/846; cf. l ú s t r u, v ä l v o r e á l ä.

BUBULÁ vb. I refl. GM/rar Ot [d. săpun] „a deveni zgrunțuros, a face

cocoloașe (la fiert)”: [Săpunul] să cunoaște când e gata, că vine dă să *bubulează* pă deasupra/765; cf. z d r o b ä n ț á.

BUBULEÁNÁ s. f., pl. *bubuléne* GO/rar VI dim. de la *bubă*.

BUBULÉT v. bobulét 2°.

BUBULÍU adj. GM/rar Db [d. pământul brăzdat de plug] „ridicat, proeminent”; cf. b u r i c á t.

BUBURUJÁ vb. I refl. GD/rar Ct „a-și înfășura capul; a se îmbrobodi”; cf. î m b r o b o d o r í.

BUBURÚZ s. m., pl. *buburiji* GM/rar Db „bucată mică de cărămidă utilizată la construirea cuptorului pentru ars vasele de ceramică”: [Cuptorul] este îngrădit cu pari, zidit cu cărămidă crudă, așa, ș-acolo făcuți niște *buburiji* tot dă cărămidă/812; cf. a l i c ä r i e ...

BUBÚȚE s. f. pl. AO, h. 49/rar Gj „coșuri (pe față); bubulițe”; cf. b r o b o ä n ä l°...

BUC v. búcă 2°.

BÚCÁ s. f., pl. *buci* 1° în expr. a mânca cu búcă AMD, h. 33/rar Ct; a mânca cu buci AO, Pl. 2/rar Ot „a mânca lacom, cu gura plină, umflându-și buicile obrazului”.

2° var. *buc* s. m. și n., pl. *buci*, *búciuri* AO, Pl. 2/rar VI „bucă obrazului”; cf. b ú c l ä, f ä l c ä l°, m o á l e 10°, p ú l p ä 3°.

BUCĂCIOĂRĂ s. f., pl. *bucăcioăre* AMD; TDM II/rar Db dim. de la *bucată*.

BUCĂREI s. m. pl. GM/rar Vn dim. de la *buci*.

BUCĂTĂRÍ vb. IV tranz. GD/rar TI „a prepara mâncare; a găti”: Prăjituri așa nu prea ... *bucătărím* noi, că n-avem vreme/877; cf. p r e p a r á 3°.

BUCĂTUÍ v. bucături.

BUCĂTURÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a tăia în bucăți; a îmbucătăți; a tranșa (carnea de pasăre, de porc)”: Îl taie [porcul], îl *bucătur-leşte* și-l pune la hârdău și-l sărează/963; cf. b u c ä ț e l í, c ä s ä p í l°, c i o b ä n í, c i o p ä ț í l°, î m b u c ä ț í, p a r c e l ä, p ä s t r ä m í, t o c ä 6°.

– var. *bucătuí* vb. IV tranz. AFLR/ rar Gj.

BUCĂȚELE s. f. pl. AFLR/rar Db, Gr dim. de la *bucăți* 1°: După Paște umblu la *bucățele*/830.

BUCĂȚELÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Pl „a tăia în bucăți; a tranșa (porcul)”; cf. *bucături*...

– var. *bucățeri* vb. IV tranz. AFLR/rar Cl.

BUCĂȚERÍ v. *bucățeli*.

BUCĂȚI s. f. pl. 1° GM; TDM III/rar Ag, Db, Bz [spec.] „îmbucături de carne, porții de carne fiartă sau prăjită”: Dăm la vecini străchini cu mațe, cu pite, cu *bucățî*, cu ce este GM/787. S-a dus zeama [din ciorbă] și-a rămas *bucățî*/TDM III/811.

2° var. *bucățuri* s. f. pl. GM/rar Tr „părți tăiate dintr-o țesătură”: După asta să pune niște alte *bucățurî* de material/805.

BUCĂȚIOÁRÁ (5 sil.) s. f., pl. *bucățioáre* GM/rar Ph dim. de la *bucată*.

BUCĂȚURI v. *bucăți* 2°.

BUCCEÁ¹ v. *bocceá* 1°.

BUCCEÁ² v. *buceá* 2°.

BUCEÁ s. f., pl. *bucéle* 1° AO, h. 632–634/rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl 55–56/rar Ot, Tr „brătară la coasă”; cf. *alcá* 10°...

2° var. *buceá* s. f. AMD, Pl. 60–61/rar Il „cilindru de fier cu care se căptușește în interior butucul roții la căruță; bucșă”; cf. *bócșá* 1°...

3° AO, Pl. 128/rar Dj „cep la roata morii”; cf. *bold* 5°...

4° AMD, Pl. 115–116/rar Ph „scripete la ițe”; cf. *cal* 11°, *călúș* 15°, *călușár* 4°, *călușél* 2°, *cărige*, *ciocá-cá* 11°, *ciocán* 1° 3°, *ciocánel* 1°, *ciocănău*, *ciocáltéu* 5°, *ciocârlán* 2°, *gálíe* 2°, *iápă* 2°, *lăturó* 3°, *osciór* 1°, *rotíță* 3°, *rotocóálă* 3°, *scripete* 2°, *scriptár*, *târcó* 14°, *tocoțél*, *totárlă* 1°.

BUCEÁG s. n. AFLR/rar Ag „camion marca «Bucegi»”.

BUCEÁNĂ s. f., pl. *bucéne* AO, h. 680/rar VI „vas din lemn, larg la gură, în care se pun strugurii la cules”; cf. *acóv* 2°...

BUCELÍ vb. IV refl. pas. AMD, Pl. 60–61/rar Db [d. butucul roții] „a se căptuși cu *buceá* 2°”; cf. *blevú*.

BUCELÚȘĂ s. f., pl. *bucelúșe* AO, h. 645/rar Ot dim. de la *bucea*; cf. *bucelúță*.

BUCELÚȚĂ s. f., pl. *bucelúțe* AMD, h. 652/rar Ag dim. de la *bucea*; cf. *bucelúșă*.

BUCHETÁT adj., pl. *buchetáți* AMD, h. 420/rar Cț [d. plante] „crescut în formă de mănunchi, de buchet”.

BÚCHIE (3 sil.) s. f., pl. *búchii* AMD, h. 568/rar Db, Ot [mai ales la pl.] „cunoștințe elementare de scris și citit”.

BUCI s. m. pl. AMD, h. 388; AFLR/rar Vn, Gl „câlți”: Am tors în iarna aia *búci* aia groși, i-am [...] periat acolo... AFLR/723; cf. *burdúf* 8°, *cánurá* 4°, *ciocátá* 2°, *ciup* 1°, *ciutác* 2°, *crățá* 2°, *drugán* 3°, *feștílă* 2°, *furdá* 1°, *mardá* 8°, *măruntái* 2°, *meléjnitá* 1°, *păcéși*, *piédin* 3°, *poálă* 8°, *pódină* 9°, *scámă* 1°, *stromológ* 2°, *strúpă*, *știm* 2°, *trând* 6°, *țácăr* 2°, *zdrobonéț* 3°, *zgrébăn* 1°, *zoánă* 4°.

BÚCIM v. *búci* 2°, 3°.

BUCÍTĂ adj. f. AMD, h. 652/rar Db [d. căruță] „care are bucele la roți”.

BUCÍU adj., pl. *bucii* AMD, h. 267/rar Ot, Tr [d. cai] „cu părul de culoare galben deschis; șarg”; cf. *cációr* 1°, *căprú* 1°, *gálben* 4°, *gálbiór* 1°, *isabél*, *înspicát*, *pistríu*, *spicát* 2°, *surșarg* 1°, *vănăt* 2°.

BÚCIUM s. m., pl. *búciumi* 1° AO, h. 386; TDO; AFLR/prin Gj, Mh și s. n., pl. *búciume* AO, h. 386/rar Gj „butuc la roata carului”; cf. *buşteán* 1°, *bútie* 3°, *butó* 3°, *butúc* 3°, *căpățână* 1°.

2° AO, h. 660/rar Gj „partea de jos, mai groasă, a tulpinei viței de vie; butuc”; cf. *buşteán* 3°, *but* 5°, *butác* 2°.

butúc 2°, buturúgă 3°, butuşină 2°, cap 19°, căpăţână 6°, cep 4°, cior-tán 2, cúrpen 3°, târş 1 6°, tulpínă 1°, vână 7°.

3° var. **búcim** s. n., pl. *búcime* GM; AFLR/rar Vn „tulnic”: [Flăcăii] ieşea în muche şi cânta cu *búci* GM/724.

4° AO, h. 636/rar Mh „butucul nicovalei”; cf. buşteán 2°, but 7°, butúc 5°, buturígíţă, butuşină 3°, cep 17°, chitúc 4°, chioácă 1 17°, coádă 24°, cotór 9°, măiúc 3°, mânér 2°, pá-nă 26°, par 1 4°, pat 19°, pârugeán 4°, picíór 10°, pociúmp 6°, pop 3°, port 2°, postamént 5°, scáun 21°, stâlp 6°, supórt 1°, toc 3°, trunchi 2°, tulpínă 6°, ţărúş 3°, ţâgrú 2°.

– var. 2° **búcim** s. m., pl. *búci* AO, h. 660/rar Mh.

BUCIUMÁ vb. I tranz. 1° GM/rar Gr „a freca, a fricţiona (cu un şomoioş de paie) calul transpirat”: Să duce înapoi cu el, să duce acasă, îl *búcumă* bine [pe cal], îl freacă bine cu paie/821.

2° GM/rar Db „a bate, a lovi (pentru a alunga)”: Trebuie *búcumát* căţelu ăsta [ca să nu mai latre]/816; cf. buftí, buşní 3°, butnărí, ciocní 4°, cruţá 4°, pǎlí 1°, tuflí.

BÚCLĂ s. f., pl. *búcle* AO, Pl. 2/rar VI, Dj; AMD, h. 24/rar VI, Db, Tr, If, Gr, TI „buca obrazului”: Am prins un copil de *búclă*, l-am prins de falcă AO/917; cf. búcă 2°...

– var. **blúcă** s. f., pl. *bluci* AO, Pl. 2/rar Dj.

BUCLÚC s. n., pl. *buclúcuri* 1° AMD/rar TI, Cţ „aluviune”; cf. alimán ...

2° GD/rar Cţ „amestec de impurităţi, corpuri străine, gunoaie în grâul treierat”; cf. bǎdǎđńńi 2°...

3° var. **blucúc** s. n. GO/rar Mh „băligar”; cf. căcǎrie, imáš 2°, nǎmáš.

4° var. **cluc** s. n. GO/rar VI „tescovină”: [Mustul] îl trăgeam din comin-aia, din *clúcu* ăla/1926; cf. boáscă 1°...

5° var. **blocúc** s. n. GD/rar Cţ „loc viran în sat (unde se juca hora)”; cf. maidán 4°, ţárină 9°.

– var. 1° **blucúc** s. n., pl. *blucúcuri* AO, h. 334/rar Gj.

BUCLUCÓS adj. GM/rar Br [d. (seminţele de) grâu, orz etc.] „cu impurităţi, cu buclu 2°”: [După treierat] adunam orzu cel mai bun, cel mai *buclucós* îl dădeam la vite/751; cf. încǎrcát 1°, încurcát 1°, lohonós.

– var. **blocucós** adj. AO, h. 622/rar Dj.

BUCOVEÁN s. m., pl. *bucovéni* AMD/850 „locuitor din comuna Bucu”.

BÚCŞÁ s. f. AMD, Pl. 163/rar Bz „cep la roata morii”; cf. bold 5°...

BUCŞÍ vb. IV tranz. AMD/rar TI „a însăila (cu acul)”; cf. cupí, împiedică, însăilí, înşirál 1°, înşiruí, înşulǎrí, pungǎlí, săilá, şulǎrí, târposí.

BUCULÍŢĂ s. f., pl. *buculíţel* AMD, h. 24/rar Vn dim. de la *bucă* (la obraz).

BUCUREŞTEÁN s. m./adj., pl. *bucureşteni* AMD/rar Vn, Br; GD/rar TI „(ardei) gogoşar”; cf. ardéi 3°...

– var. **bucuroşteńi** s. m./adj. pl. GD/rar TI.

BUCUROŞTEŢI v. *bucureştean*.

BUDÁC s. n. AMD, Pl. 141/rar II „cupă prinsă cu două băieri în gura găleţii de muls oile (pentru a nu se împrăştia laptele)”; cf. căpcél 1°, cúpă 1°, ibric, olicică 2°, strecurătoáre 3°.

BUDAMÁ v. *bulamá* 2°.

BUDÁN v. *bădánă* 1°, 3°.

BUDÁNĂ v. *bădánă* 1°, 2°.

BUDÁI v. *bădău*.

BUDĂLĂU v. *bădălău* 2°.

BUDIDÁI v. *bădăđńńi* 1°, 2°.

BUDINEÍ v. *putinéi*.

BUDIŞTEÁN s. m., pl. *budişteńi* AMD/786 „locuitor din satul Budişteni”.

BUDOANCĂ s. f., pl. *budoánce* 1° AMD, h. 236/rar VI „vas mare din doage, în care se încheagă laptele la stână; ciubăr”; cf. bǎlie 2°...

BUDUHÁLĂ s. f. AMD, h. 101/II și rar Cl [iron.] „gripă, guturai, răceală”; cf. *balévníř*...

BUDURÁȘ s. n., pl. *budurășe* AMD, Pl. 89/rar II „stup primitiv, făcut dintr-un trunchi de lemn scobit sau dintr-o scorbură de copac”; cf. *bădălău* 2°...

BUDURÓI s. n., pl. *buduroáie* 1° AO, h. 689, 690; AFLR/VI, Gj, Dj, prin Mh și rar Ot, Tr; AMD, h. 378; Pl. 88–89; AFLR/prin Db, Ph și rar VI, Ag, Bz, Ot, Tr, Gr, Il, Cț și s. m., pl. *budurói* AFLR/rar Gj; VI, Ph „stup primitiv, făcut dintr-un trunchi de copac scobit (sau dintr-o scorbură)”: Erau *budurói*, *budurói*-s-au modificat, stupii *budurói* nu mai rentează AFLR/ 939. Și după ce prindeam roiul-băgam în... ulei, în *budurói* AFLR/ 713. La noi era un vecin cu stupi primitivi, în *buduróáje* AFLR/720; cf. *bădălău* 2°...

2° AO, h. 219/rar Dj, Ot, Tr; AMD, h. 203; GM; AFLR/Db, Tr, prin Cl și rar Ag, Ph, Ot, Gr, Il „tub, din lemn scobit, din ciment sau construit din piatră, cu care se căptușește fântâna, inclusiv la suprafață (ținând și loc de ghizduri)”: Băga *buduróáje* [la fântână], dă lemn, și pune ciment pe lângă pământ și *buduróájele*, sălta *buduróá-je* până când o făcea mare GM/768. Acum a ieșit cu *buduróáje* dă ciment GM/862.

3° AFLR/prin Ag, Db și rar VI, Ph, Br „ciubăr, hârdău”: Dimineța-l pune [cașul] într-un *budurói* la umbră, la stână, până să dospește/682; cf. *balie* 2°...

– var. 1° *budurúi* s. n., pl. *budurúie* AMD, Pl. 89 /rar Cț; *buturói* s. n., pl. *buturoáie*/rar Db.

BUDURÚI v. *budurói* 1°.

BUDURÚȘ s. n., pl. *budurúșe* AMD, Pl. 89 /rar Br „stup primitiv, făcut dintr-un trunchi de lemn scobit sau dintr-o scorbură de copac”; cf. *bădălău* 2°...

BUF v. *bólfă* 3°.

BUFÁN adj., *ardéi* ~ v. *ardéi* 1°.

– var. *bofán* adj., *ardéi* ~.

BÚFĂ s. f. AMD, h. 525/rar Ot „ceață deasă”: Pă *púfă* nu vezi dăloc GO/911; cf. *boágh*...

– var. *púfă* s. f. AO, Pl. 45; GO/rar VI.

BUFĂNTÚRĂ s. f. GM/rar Gr „partea bufantă la mâneca de cămașă țărănească”.

BÚFĂRĂ v. *búfură*.

BÚFNĂ s. f., pl. *búfne* 1° AMD, h. 446/Vn, Bz, Br, Tl și rar Ph „bufniță”; cf. *búhniță* 1°, *ciuf* 1°, *ciuhur* éte, *ciuhuréz* 1°, *ciuvică* 2°.

2° var. *búvnă* s. f. AMD, h. 525/rar Ph „ceață”; cf. *boágh*...

– var. 1° *búă* s. f. AO, h. 563/rar Ot.

BÚFNIȚĂ¹ v. *bótniță*.

BÚFNIȚĂ² s. f. AMD, h. 525/rar Ph „ceață deasă”; cf. *boágh*...

– var. *púfniță* s. f. AMD, h. 525/ rar Ph.

BUFTĂNITĂ adj. f., pl. *buftănite* AO, h. 61/rar Gj „grasă, umflată, buhăit”.

BUFTÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a lovi”: El [șarpele] mă *buftă* cu capu [în burtă] /953; cf. *bucium* á 2°...

BUFUI vb. IV intrans. AMD, h. 254/rar Tr [d. vaci] „a mugii (ca buhaiul)”; cf. *boncăni*...

BÚFURĂ adj. f., pl. *búfure* AO, h. 756/rar Mh; AMD, Pl. 129–130/prin Tr și rar Ot, Gr [d. oi] „cu botul de culoare brumărie”.

– var. *búfără* adj. f., pl. *búfere* GM/rar Gr.

BUFURÍCĂ adj. f. AO, h. 756/rar Mh. dim. de la *búfură*.

BUG s. m., pl. *bugi* GD/rar Cț „punct la jocul de copii *driche* a”

BUGÁI v. *buhái*.

BUGARÍCI s. m., pl. *bugaríci* AMD, h. 259/rar Cț „vițel de doi-trei ani, mânzat, junc”; cf. *bátá* 1°...

BÚGĂ s. m. 1° AMD, h. 260/prin Cl, Il, Cț și rar Tl „taur”; cf. *bic* 1°...

2° AMD; GD; AFLR/Cț și rar Br, Tl „buhai (folosit de colindători)”; cf. *orgóniță*.

– var. 2° *búhá* s. m. GD/rar Cț.

BUGEÁC s. n., pl. *bugeácuri* 1° AMD, h. 407/rar Il „desiș, tufăriș, hățiș”; cf. buháci, clóțã 3°, codrișó r, colníc 1°, crăcăriș, deșime 2°, deșiș, dumbrávã 3°, grădíș, hăgét, hăgíș, hăgi, hâns 1°, hișteág, lăstár 4°, lăstăréte, lăstăríme, lăstăríță, lăstărúș 2°, leásã 3°, mlăjãzi, mlăjét, puiét, ráioásã 1°, redeúș, rédie, rédiș, redișcă, schídă, stuhăriș, târșăriș, teréu, ticăriș 1°, tufăriș 1°, tufiș 1°, țácăr, țácăriș, zăvó i 3°.

2° AMD/rar Il „hățiș de iarbă înaltă și incurcată”.

3° colect. AMD, Pl. 102/rar Gr „fire de cânepă nedezvoltate, rămase pe câmp după cules”; cf. bodíni...

4° pl. *bugéce* AO, h. 415/rar Ot „adăpost, strungă (la un staul de câmpie) înjghebată din ierburi înalte, mărăcini etc.”; cf. boșircău...

5° AMD, h. 604/rar Tr „tufă formată din copiii crescuți la rădăcina porumbului”; cf. stol 5°.

BUGHILÍ v. *pungăli*.

BÚGNIȚĂ v. *búhniță*.

BUHÁCI s. GM/rar Ag „pădure mărunță și deasă; desiș, hățiș”; cf. bugeác 1°...

BUHÁI¹ s. m., pl. *buhái* AMD, h. 260/Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Ph, Cl și rar Ag, Gl, Tr „taur”; cf. bic¹...

– var. *bugái* s. m. AMD, h. 260/rar Bz, Br, Tl, Cț.

BUHÁI² v. *burhái* 3°.

BUHÁRCĂ s. f. AFLR/rar Gj „pădure de stejar”; cf. gârnețiș, ghindărie, stejăréț, stejărime, stejărie, ticăriș 2°.

BÚHA v. *búgă* 2°.

BÚHNIȚĂ s. f., pl. *búhnițe* 1° AO, h. 563/rar Mh; AMD, h. 446/rar Br „bufniță, buhă”; cf. búfnã 1°...

2° var. *búmniță* s. f. AO, h. 390/ rar Gj „grui, pisc la sanie”; cf. alcá 7°...

– var. 1° *búgniță* s. f., pl. *búgniți* AO, h. 563/rar Gj, Mh, Dj; *buhúniță* s. f. AMD, h. 446/rar Gr, Cl; *búmniță* s. f. AMD/rar Ag, Ph.

BUHOĂRE s. f. AMD, h. 516/rar Il „căldură mare, dogoare, zăduf”; cf. apríndere 3°...

BUHÚNIȚĂ v. *búhniță* 1°.

BUÍ¹ vb. IV intranz. AO, h. 334/rar VI; AMD; TDM II, III; AFLR/rar Ph, Br, Il, Cț [d. apă, foc] „a veni intempestiv; a țâșni, a răbufni”: Apa mare *a buiit* peste câmp TDM II/716. Odată *a buiit* focu deasupra casei AFLR/738; cf. boldi 3°...

BUÍ² vb. IV tranz. AMD, h. 276/rar Ag „a vopsi”; cf. fãrbui, ín vopsi, vãcsi.

BUIÁ s. f. TDM I, III/rar Ag, Cl, Il „boia (de ardei)”; cf. ardéi 5°...

BUIGUÍ vb. IV AMD, h. 100/rar Vn, Bz „a aiura”; cf. aruiá...

– var. *bulguí* vb. IV AO, h. 134/rar Vl, Gj.

BUINÍC v. *bóinic*.

BUIȘ adv. AMD, h. 7/rar Ag [d. modul de a se uita] „cruciș”; cf. abráș 2°...

BUITÚRĂ s. f. AO, h. 334/rar VI „viitură; aluviune”; cf. alimán...

BUJDÚLĂ s. f. AMD, h. 471/rar Ot „căsuță modestă, cocioabă”; cf. așcaná...

BUJGHÉT s. AO, Pl. 117/rar Mh „mied, hidromel”; cf. balbăș...

BUJNICEÁLĂ s. f. AO, h. 314/ rar Dj „lapoviță”; cf. búrniță 1°, chídă 2°, fleoșcoviță, floășcă, lăcoviță, lápoviță 2°, mizguiálă, smólniță 2°, țărțár 2°, vlog 4°, zloátă 2°.

BUJNICÍ vb. IV intranz. AO, h. 314/rar Dj „a lapovița”; cf. zloti.

BUJNIGÁI s. n. 1° AMD, h. 525/rar Ag „ceață deasă, negură”; cf. boághe...

2° var. *pușnigái* s. n. GM/rar Ot „fum mult; fumărie”; cf. afumărie 1°.

BUJÓRI s. m. pl. GD/rar Cț „colindători costumați, reprezentând banda haiducului Bujor, care, în cadrul sărbătorilor de Crăciun, interpretează o scenetă”.

BULAMÁ s. f. AMD, h. 142/rar Tr 1° „lucru de furat”.

2° var. **budamá**, **copíl de ~** „copil nelegitim; bastard”; cf. **b a i s t r ú c**...

BULAMÁC v. **bulumác** 1°, 2°.

BULÁN s. n., pl. **buláne** AMD, h. 89/rar Cț „pulpa piciorului (la om); coapsă”; cf. **a r m** 1°...

BULĂ s. f. AMD, h. 704/rar Ag, Ot „nivelă cu bulă de aer”; cf. **b o l o b ó c** 1°...

BULĂMÁC v. **bulumác** 1°.

BULBÚC v. **bolboacă** 6°.

BULBURÓŞ v. **bolboacă** 9°.

BULBURÚC v. **bolboacă** 4°-7°.

BULBURÚŞ v. **bolboacă** 9°, 11°.

BULDÍ v. **boldí** 3°.

BULDOÁGĂ s. f., pl. **buldoáge** AMD, h. 374/rar Tr „putină mare”; cf. **a c ó v** 2°...

BULDUVÁN s. m., pl. **bulduváni** AMD, Pl. 49/rar Tr „bulgăre de pământ”; cf. **b l á n ă** 18°...

BULF v. **bólfă** 3°.

BULFEÁ v. **bulféi** 1°.

BULFÉI s. n., pl. **bulféie** 1° AMD, h. 664/Ph, Il, prin Cl, Tl, Cț și rar Vl, Ag, Db, Vn, Gl, Bz, Br, If „fiecare dintre cele două speteze care leagă partea de sus a jugului de policioară; bulfeu”; cf. **j á p i ț ă** 4°, **j í g l ă**, **l e g ă t ú r ă** 12°, **l o p ă ț i c ă** 5°, **p á l m ă** 4°, **p o l i c i o ă r ă** 2°, **p ú n t e** 17°, **r e s t é u** 1°, **s c â n d u r e ă**, **s p e t e ă z ă** 12°.

2° var. **bulféu** s. n., pl. **bulféie** AMD, Pl. 132-133/prin Il și rar Br, Cl „semn de recunoaștere în urechea oii (asemănător cu o semilună)”; cf. **c i u m p á v** 2°...

- var. 1° **borféi** s. n., pl. **borféie** AMD, h. 664/rar Cț; **bulfeá** s. f., pl. **bulféie**/rar Vn, Bz, Cț; **bulféie** s. f., pl. **bulféie**/Vn, Bz, Br și rar Ph, Il, Cț; **bulfén** s. n., pl. **bulféne**/rar Cl; **bulféu** s. n. și m., pl. **bulféuril**/rar Tr; **bulfeáuă**/rar Vl; **bulfeáie**/rar Db; **bulféi**/rar Br; **burféu** s. n., pl. **burféie**/rar Db.

BULFÉIE v. **bulféi** 1°.

BULFÉN v. **bulféi** 1°.

BULFÉTE s. m., pl. **bulféți** AO, h. 797/rar Vl „căpușă”; cf. **b ó l f ă** 3°...

BULFÉU v. **bulféi** 1°, 2°.

BULGÁRCĂ s. f., pl. **bulgárce** AMD; GD/prin Tl și rar Cț „bulgăroaică”.

BÚLGĂRE s. m., pl. **búlgări** 1° AMD, Pl. 144-145/rar If „bulz de mămăligă cu brânză”; cf. **b o ț** 1°...

2° var. **búlgure** s. m., pl. **búlguri** AO, h. 584/rar Mh „cocoloș mare de pământ”; cf. **b l á n ă** 18°...

3° var. **blúngăre** s. m., pl. **blúngări** GO/rar Dj „bolovan, pietroi”: [Peste cânepă] mai punem și fo... câțva **blúngărí**, greutate, ca să stea lipită de pământ [în topilă]”; cf. **b ă i c ó n**...

BULGĂREÁLĂ s. f. AMD, h. 177; GM/rar Bz, Gr, Cl, Il „acțiunea de a bulgări pereții unei case; lipit”; cf. **b u l g ă r í t**, **g h i o n t ă i ă l ă**, **g h i o n t e ă l ă**, **î m b o l d e ă l ă** 1°, **î m b o l d í t**, **î m b u l g ă r e ă l ă**, **î n f u n d ă t**, **î n g h i o n t ă r e ă l ă**, **î n g h i o n t e ă l ă**, **l i p í t**.

BULGĂREÁSCĂ adj. f. 1° s. f. AMD, Pl. 86-88/rar Ph „soi de viță de vie cu struguri albi”; cf. **b u l g ă r í c ă**.

2° AMD, Pl. 155/prin Tr și rar Ag, Db, Bz, Br, Ot, Cl, Il [d. oi, capre] „fără coarne; ciută”; cf. **b ă l 3**°...

3° AMD, Pl. 154; 160-161/rar Br, Il [d. oi] „cu urechi (foarte) scurte”; cf. **c ă p ă**, **c i o l ă c** 2°, **c i p ă**, **c i u l** 2°, **c i u l í c ă**, **c i u l í t ă**, **c i u n g** 2°, **c i u n t** 4°, **c i u t** 3°, **c i u t ă n c ă**, **i e p u r ă**, **ș u i e ț** 3°, **ț u c ă r** 3°.

4° AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „care are un cerc negru în jurul ochilor; oacheșă”; cf. **b a l a o ă c h e ș ă**...

5° AMD, Pl. 156/rar Vl, Ag [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă”; cf. **a n ă t i m ă**...

BULGĂRÍCĂ s. f./adj. AMD, Pl. 86-88/rar Cl „soi de viță de vie cu struguri albi”; cf. **b u l g ă r e ă s c ă** 1°.

BULGĂRÍT s. n. GM/rar Il „acțiunea de a bulgări pereții casei; lipit”; cf. **b u l g ă r e ă l ă**...

BULGUÍ v. **buiguí**.

BULGŪR s. n. AMD, h. 455; TDM II; AFLR/TI și rar Gl, Bz, Br „grâu măcinat mare, folosit, în loc de orez, la prepararea diverselor mâncăruri”.

– var. **bulhūr** s. n. AMD/rar Bz.

BULGURĂȘ s. n. GD/rar TI dim. de la bulgur.

BŪLGURE v. búlgăre 2°.

BULHŪR v. bulgūr.

BULIHĂNIE s. f. GM/rar Vn, Bz „dihanie, namilă”: Văz o *bulihăniē* de urs, da mare de tot, și mânca căpcăłani, brusturi d-ăia/734; cf. b â z d â g â n i e 3°...

BULIMÁC v. bulumác 1°, 3°.

BULÍN v. bulínă.

BULÍNĂ s. f., pl. *bulíne* AO, h. 132/Dj și rar VI, Gj; AMD, h. 97, 98/ Br, TI, Cț, prin Ag, Ph, Vn, Tr, II și rar Db, Bz, Ot, Cl; *bulíni* AMD/prin TI și rar Cț „pastilă, tabletă”; cf. a s p i r í n ă ...

– var. **bulín** s. n., pl. *bulíne* AO, h. 129; 132/prin Dj; AMD, h. 98/Bz, II, prin Tr și rar Br, Ot, If, Gr, Cl; *bulínuri* AO, h. 132/prin Dj și rar Gj, Ot, Tr; AMD, h. 97, 98/prin Cl și rar Ph, Bz, Br, Tr, If, Gr, II.

BULIÓN¹ v. bilón.

BULIÓN² v. bulón.

BULMÁC v. bulumác 1°.

BULÓN s. n., pl. *bulóane* AO, Pl. 27/prin Gj și rar Mh „cui mare și gros, piron”; cf. b o s c h í u ...

– var. **bulfón** (2 sil.) s. n., pl. *bulioáne* AO, Pl. 27/rar Gj.

BULUMÁC s. m., pl. *bulumáci* 1° AO, h. 215; 763/prin Ot și rar VI, Gj, Tr; AMD, h. 199, 200/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, II, prin VI, Ot, If, Cț și rar Vn și s. n., pl. *bulumáce* AMD, h. 200/rar Ag „stâlp gros (la gard, la poartă, la construcții etc.)”; cf. a m n á r 5°...

2° var. **bulamác** s. m., pl. *bulamáci* AMD, h. 200/rar II „stâlp înalt (electric, de telegraf)”.

3° var. **bulimác** s. m., în expr. a rămâne ~ GM/rar Bz „a sta nemișcat; a rămâne împietrit”; cf. a m u r ț í ...

– var. 1° **bolumác** s. m., pl. *bolumáci* AMD, h. 200/rar Ag; **bulamác** s. m., pl. *bulamáci* AMD, h. 199, 200/ Ph, Bz, II, Cț, prin Cl și rar Br, If, TI; **bulámác** s. m., pl. *bulámáci* AMD, h. 200/rar Bz; **bulimác** s. m., pl. *bulimáci* AMD, h. 199, 200/Bz și rar Ph, Tr, Cl, II, TI; **bulmác** s. m., pl. *bulmáci* AO, h. 214, 215; 763/rar Ot; AMD, h. 200/prin Tr și rar Ag; **bulumáci** s. m., pl. *bulumáci* AMD/ rar Db.

BULUMÁCI v. bulumác 1°.

BULUMÁRĂ s. f., pl. *bulumări* AO, h. 334/rar Gj „aluvion, viitură”; cf. a l i m á n ...

BULUMĂCÉL s. m., pl. *bulumăcéli* AMD, h. 199/rar Ph dim. de la b u l u - m a c 1°.

BULZEȘTEÁN s. m., pl. *bulzeșteni* AO/930 „locuitor din comuna Bulzești”.

BULZULÉȚE s. n. pl. GM/rar Ag „feli de pâine date de pomană, timp de trei zile, după înmormântare”: Trei zile, în fiecare dimineață omu tămăie în casă și-mparte câte nouă felii de pâine la nouă femei sau oameni; astea să spune *bulzuléte*/686.

BUMB s. m., pl. *bumbi* 1° AO, h. 581/Mh și rar Gj „gămălie (la ac)”; cf. b u m b u r í u, b u t ó n 2°, g ă m ă l í e 3°, m ă c i ú c ă 1°.

2° AO, h. 538/prin Dj și rar Mh, Ot „boboc de floare”; cf. b o b u l é ț 1°...

3° AMD, h. 98/rar Vn „tabletă, pastilă”; cf. a s p i r í n ă ...

4° var. **bunghi** [bung] s. n., pl. *bunghiuri* AMD, h. 635/rar II „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

– var. 2° **búmbure** s. m., pl. *búmburi* AO, h. 525; 538/Dj și rar Ot.

BUMBÁR¹ v. bombár¹ 2°.

BUMBÁR² v. bombar² 1°.

BUMBĂRĂ v. bombár² 1°.

BUMBĂCÍT adj. TDM III/rar Gr [d. un obiect de îmbrăcăminte] „căptușit cu (material din) bumbac; vățuit”.

BUMBĂLĂU s. GM/rar Db „bumbac nemergerizat, de calitate inferioară”: Era odată *bumbălău* d-ăla grosu, dezlănat, cum să spunea [...] ca un fel de vată toarsă/697.

BUMBÍ¹ vb. IV intranz. GM/rar Ot [d. vița de vie] „a înmuguri”: O punem primăvara [vița de vie]. Când vedem că *bumbéște* căpușa, nu trebuie să umblăm la ea/772; cf. c a p u ș í 1°, î m b o b o c í 2°, î m b u í, î m b u m b á 2°, î n c a p u ș á, î n c u r c á, î n f l o r í 2°, î n l â s t â r í, î n m u g u r á, m u g u r í, o p i n t í.

BUMBÍ² vb. IV tranz. GD/rar Cț „a bate, a înghionti”.

BUMBIȘÓR s. m. AMD, h. 98/rar Vn dim. de la b u m b 3°.

BUMBULÊȚ s. AO, h. 581/rar Mh dim. de la b u m b 1°.

BÚMBURE v. **bumb 2°**.

BUMBURÍU s. AO, h. 581/rar Mh „gămălie (la ac)”; cf. b u m b 1°...

BUMBURÚȘ s. n., pl. *bumburúșe* 1° AO, h. 33/rar Mh „pupila ochiului”; cf. b o á b á 3°...

2° AO, h. 56/rar Gj, Dj; *bumburúșuril* rar Dj „omușor”; cf. b e r e g á t á 2°...

BUMBURÚȚ s. n., pl. *bumburúțe* AO, h. 56/prin Gj și rar Vl „omușor”; cf. b e r e g á t á 2°...

BÚMNIȚĂ v. **búhniță 1°, 2°**.

BUN¹ adj., f. *bună* 1° GM/rar Ot, Tr „în putere; sănătos, valid”: [În tinerețe] eram și eu mai *bună*, eram și eu... păi cum să stai toată ziua [de lucru]/806; cf. h á r n i c 1°, p e l i v á n 2°, s o c o t í t.

2° GM/rar Il [la pl. d. dimii, în opoz. cu s o b u n e și m i s t r e Ț e] „tesute des; de calitate superioară; bine bătute”.

3° [la pl.] în căse ~, famílii ~ GM/rar Db „cupluri conjugale neștirbite, nefăcute”: *Familij búne* cum s-ar zice; să nu fie văduvi sau să fie de-a doua oară; bărbat de-a doua oară sau femeie de-a doua oară; nușa *căse búne*/816.

4° în expr. a da în *bună* GM/rar Cl „a fi de acord, a se învoi”; cf. a d ú c e 2°...

5° în expr. a da în de *bună* GM/rar Db „a face (pe cineva) să spere; a lăsa să se înțeleagă că este de acord”.

BUN² s. n., art. *búnul flórii* AMD, Pl. 94/rar Gr „polen”; cf. c e á r á 2°, g r á s í m e 3°, m a i á 5°, m â n e á l â, p â s t ú r á 1°, p o l é r, p r a f, p r á s í l á 2°.

BUNÁR s. n., pl. *bunáre* AO, h. 216; AFLR/Gj, Mh și rar Vl, Dj „fântână; puț”; cf. c i ș m e á 3°, c i ú t u r á 1°, f â n t á n â 1°.

BÚNCĂR s. n., pl. *búncăre* AMD/ rar Cț „parte a combinei unde se depozitează boabele treierate”.

BUNDAFÊTE s. m. GO/rar Gj „mezel, tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c ...

– var. **bundavéte** s. m. GO/rar Gj; **bundrăvéte** s. m. GO/rar Gj.

BUNDAVÊTE v. **bundaféte**.

BUNDĂRĂU s. m., pl. *bundărăi* 1° GO/ rar Mh „cecul porcului”; cf. b á b á 9°...

2° GO/rar Mh „mezel, tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c ...

3° var. **bunderéu** s. n., pl. *bunderéie* AO, h. 336/rar Vl „ridicătură mică de teren; movilă naturală”; cf. b á ș í c á 3°...

– var. 3° **bundiléu** s. n., pl. *bundiléie* AO, h. 336/rar Vl.

BUNDĂREÁC s. m. GO/rar Mh „mezel, tobă preparată în cecul porcului”: *Bundărjăcu* este lipit de burtă... *bundărjăcu* este un maț mai mare ca mațile ailalte/957; cf. b a b í c ...

– var. **bundăveác** s. m. GO/rar Gj.

BUNDĂREȚE s. m. 1° GO/rar, Mh „cecul porcului”; cf. b á b á 9°...

2° GO/Mh și prin Gj, Dj „tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c ...

3° var. **bondrêți** s. m. pl. TDO/rar Gj „nimfe, pupe ale gândacilor de mătase”; cf. g o g o á ș á 6°.

– var. 2° **bondarêți** s. m. pl. GO/rar Mh.

BUNDĂRÚI s. 1° GO/rar Mh „cecul porcului”; cf. b á b á 9°...

2° GO/rar Mh „mezel, tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c ...

BUNDĂVEAC v. *bundăreac*.

BUNDEREU v. *bundărau* 3°.

BUNDILEU v. *bundărau* 3°.

BUNDRĂ v. *bondă* 2°.

BUNDRĂFÊTE v. *bundafete*.

BUNEL s. m., pl. *buneli* AMD, h. 127; AFLR/prin Tl „bunic; cf. b a t r ă n 1°...

BUNG s. GO/rar Mh „băt”.

BUNGI v. *bumb* 4°.

BUNGHINĂ vb. I refl. GM/rar If „a migăli”: Toată ziua *mă bunghinam* și alegeam, c-am băgat războiu și le alegeam [șervetele]/849; cf. b o c i...

– var. *bonghini* vb. IV refl. GM/rar Db.

BUNGINĂ vb. I intranz. GO/rar Dj „a bura, a burnița”; cf. b u r e z ă, b u r h ă i.

BUNGINEĂLĂ s. f. 1° AO, h. 310/rar Dj „căldură mare; caniculă”; cf. a p r i n d e r e 3°...

2° AO, Pl.45/rar Vl „ceață”; cf. b o ă g h e ...

BUNICEL adj., pl. *buniceli* GM/rar Tr dim. de la *bun* 1°.

BUNICUȚ adj., f. *bunicuță* TDM II/rar Db dim: de la *bun*: Este o căsuță *bunicuță*/695.

BUNIOARĂ (4 sil.) adv. TDM I; AFLR/rar Db, Ot „de exemplu, bunăoară”; cf. u n e o ă r ă.

– var. *bunioare* (4 sil.) adv. TDM III/rar Gr.

BUNIOARE v. *bunioară*.

BUNÎNTELES adv. AFLR/rar Vl, Gj; TDM II; AFLR/rar Ph, Gr „bineînțeleș, desigur”.

BURACLĂ s. f. AMD, h. 614/rar Ph, Cl, Il „nutreț verde constând din porumb furajer, amestecat cu ovăz, borceag, mazăre etc., cosite înainte de a ajunge la maturitate”; cf. o v ă z 1°.

BURĂU s. GO/rar Dj „ploaie mărunță și deasă, de scurtă durată; bură”: Dă câti-un *burău* de ploaie/987; cf. b ă r n ă ...

BURĂVĂ s. f. AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „neagră cu pete albe”.

BURĂVCĂ s. f. AO, Pl. 45/rar Gj „ceață”; cf. b o ă g h e ...

BURĂ s. f. GD/rar Tl „stropitoare de apă”; cf. g a m é l ă 1°, t u l ú m b ă 1°.

BURATOR s. n. GM/rar Ph „băt cu ajutorul căruia se burează o gaură într-o mină”.

BURĂIAN v. *buriană* 1°.

BURBURĂTURĂ v. *bărburătură*.

BURBURUȘ v. *bolboacă* 11°.

BURCAN v. *borcán* 3°.

BURCĂ s. f. AMD; TDM II/rar Vn, Gl „turtă de mălai (coaptă pe vatră)”; cf. t ú r t ă 2°, t u r t ó i 1°.

BURCIUC s. n., pl. *burciuce* AMD, h. 224/prin Bz „urcior”; cf. b o r c ă n 3°...

BURDAHÁN v. *burdihán* 1°.

BURDÁN v. *burtán* 2°.

BURDIHÁN s. n., pl. *burdiháne* 1° AMD, h. 69/rar Cț „burtă (la animale)”.

2° var. *bârdăhán* s. n., pl. *bârdăháne* AMD, h. 70/rar Vn „abdomen, burtă (la om)”; cf. b ú r t ă 1°, f o ă l e 1°, i n i m ă 3°, r a m a z ă n, r ă n z ă 1 3°, s t o m ă c 2°.

– var. 1° *bardaán* s. n. AMD, h. 69/rar Cț; *bardahán* s. n., pl. *bardahánuri* AMD/rar Cț; *bârdăhán* s. n. TDM III; AFLR/rar Br, Il, Cț; *bârdihán* s. n., pl. *bârdiháne* GM/rar Il; *bârdăhán* s. n. TDM III/rar Il; *burdahán* s. n. AMD/rar Tl.

BURDIÓS (3 sil.) adj., f. *burdioasă* 1° AMD/rar Tl „burduhos, pântecos, burtos”; cf. b a l d ă r ó s 1°.

2° AMD, h. 143/rar Br [iron.] „însărcinată, gravidă, borțoasă”; cf. b u r t ă n o ă s ă, b u r t o ă s ă, g r ă v i d ă, g r o s 6°, î n c ă r c ă t 3°, î n g r e u n ă t ă, s ă r c i n ă t ă.

BURDUF s. n. și m. 1° pl. *burdufe* AO, Pl. 64/Dj, prin Ot și rar Vl, Mh, Tr; AMD, h. 284/Tr, Gr, Cț, prin Db, Ot și rar Ph, Bz, If, Cl, Il, Tl; *burdufi* AO/Vl, prin Gj, Mh; AMD/ prin Ag, Db și rar Vl, Ph, Gl, Tl; *burduși* AO; TDO: AFLR/prin Vi; TDM I, II; AFLR/Ag, prin Vl și rar Db, Ph, Bz; *burdușe* AMD/rar Ph, Cl „burdufuri pentru brânză”.

2° pl. *burdușuri*, *burdufe* AMD, Pl. 141–142/rar Vl „(săculeț din) stomacul

mielului, în care se prepară și se păstrează cheagul”; cf. c a s ú ț ă 3°, p i e l c ú ț ă 2°, p i e l e 7°.

3° pl. *burdúfuri* AO, Pl. 32; AFLR/VI, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 230/Ag, Ot, Tr, prin VI și rar Gr; *burdúfe* AO/Mh, prin Gj, Dj și rar VI, Ot; AMD/rar VI, Tr; *burdúfi* AO/rar VI; AMD/rar Ag; *burdúși* AMD/rar VI „sac în care se pun fulgii, dos de pernă”; cf. c a ș m í r 2°, c ă p t ú f 2°, c ă p t u ș e á l ă 2°, c ă p ú t ă 1°, c â l á f, c o ș 1 7°, d u ș e c 3°, f u l t ú c 1°, p u f 2°, s a c 1°, s ă c u l é ț 2°, t o c 1°, ț ă ș c ó i.

4° pl. *burdúfuri* AO, Pl. 33/rar Dj „pilotă”; cf. d ú n ă 1°, f u l t ú c 4°, i o r g á n 2°, p í l o t ă 3°, p l á p u m ă 2°, p u f 1°, p u f o á i c ă.

5° pl. *burdúfuri* AFLR/rar TI „partea mai largă a vintirului”: Dai o gaură [în gheață] aicea pentru *burdúf*, alta la mijloc unde stă colicu și p-ormă bagi c-o nuia așa lungă, legi din capăt aicea ia! Și-i bagi acolo și tragi *burdúfu* [...] ăsta-i vintiru c-un *burdúf* încoace, cu-altu-ncolo [...] are *burdúf* și în *burdúfu*-ala intră [peștele] drept în vintir/879; cf. o b ó r 9°.

6° pl. *burdúfe* AMD, h. 237/rar Cț „instalație acționată de cai, folosită la scos apa din fântânile foarte adânci”.

7° AMD, h. 616/prin TI și rar Cț „ovar la floarea grâului”: Întâi îi dă *burdúfu* și pe urmă-i dă spicu/891; cf. b ú t i e 5°.

8° pl. *burdúfi* GM/rar Gr „câlți de cânepă”: *Burdúfi*, că așa să zicea, *burdúfi* d-ăia, făceam fuior iar și ala, o trăgeam [cânepa] pentru urzeală, de preșuri/823; cf. b u c i ...

– var. *bordúf* s. n., pl. *bordúfuri* 1° AMD, h. 284; AFLR/Bz, Br, prin Il, Cl, Cț și rar Vn, TI, Cț; 6° AMD, h. 237/rar Cț; *bordúfe* 1° AMD/prin Il, Cl și rar Bz, Cț; *bordúșe*/rar Cț și s. m., pl. *bordúfi*/rar Bz, Br; *burdúș* s. m., pl. *burdúși* 1° AO, Pl. 64/rar Gj.

BURDÚȘ v. *burdúf* 1°.

BURDUȘÉL s. m., pl. *burdușei* GM/rar Db „pernă mică (rotundă sau pătrată)”; cf. f u l t ú c 2°.

BURDUȘÍ vb. IV refl. AMD, h. 462/rar Db [d. pâinea pusă la copt] „a crește excesiv, deformându-se”; cf. b ă ș i c á ...

BUREÁN v. *huriánă* 1°.

BUREÁNĂ v. *huriánă* 1°.

BURECHEÁ v. *buricá* 2°.

BURÉTE s. m., pl. *buréti* 1° ~ de *iágod* AO, Pl. 134/prin Mh „coajă de dud folosită la vopsitul pieilor”.

2° AMD, h. 26/rar Ag [fig.] „lobul urechii”: La urechi le mai spunem și *buréfi*, mai ales iarna, a înghețat *buréfi*/686; cf. p e l é ș 1°, s p i c 2°.

3° AFLR/rar Dj; GM/rar Db, Ph, Tr [la pl.] „ficați și plămâni; măruntaie (folosite la preparatele din porc)”: [Porcului] îi scotea mațele d-acolo, ăștia... *buréfi*, cum să zice la noi, ficații și cu bojogii/791; cf. m ă r u n t á i 5°, m ă r u n ț í ș 4°.

4° AMD, h. 475/rar Ph, Bz, Cl [mai mult la pl.] „borul pălăriei”; cf. á r i p ă 7°...

5° AMD, h. 651/Gr, prin Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Il și rar VI, Ph, If „partea cea mai groasă a butucului roții la car, în care intră capetele spițelor”; cf. c ă p ă ț á n ă 2°, g ă m ă l í e 4°, m ă r 1 4°, o p ó r 4°, s ă n 5°, ș t o l ț 1°, ú m ă r 11°, v a l 5°.

6° AMD, Pl. 61/prin Tr „cerc metalic aplicat pe capătul butucului la roată”; cf. b r ă ț á r ă 7°...

7° AMD, Pl. 178–179/rar Tr „pământuf din pănuși înmuiat în apă, cu ajutorul căruia se potolesc cărbunii pentru foi la fierărie”; cf. c i u f 4°, c o t r o f é l n i ț ă 1°, m é l i ț ă 4°, m o j d i ó c, m o t o t ó l l°, p l i ó j n i ț ă, p r a f t o r í ț ă, p r á f t u r ă, p r i m i t e á 3°, p u f u l é t e 2 4°, s t o p é l n i ț ă 2°, s t r o p i t ó r, ș m ó t r u.

BURÉZ s. AO, h. 319/rar VI „chiciură, promoroacă”; cf. c h í c ă 2, c h í c i u r ă 2 2°, c h i c i u r e á l ă, c h í d ă 1°, g e r u i á l ă, p o l é i 1 2°, p o l í c i e.

BUREZÁ vb. I intranz. AMD/rar TI „a ploua mărunț; a bura”; cf. b u n g i n á ...

BURFE s. f. pl. GM; AFLR/rar Ag, Gr „îmbrăcăminte uzată; boarfe”; cf. *c i o b* 4°, *c o r c o a ț e*, *f l é n d e r e*, *ț o l o á m b e*.

BURFÊI s. n. GM/rar Ag „cecul porcului”; cf. *b á b á* 9°...

BURFÊU v. *bulféi* 1°.

BURFUÍ vb. IV 1° intranz. GM/rar Gr „a scotoci, a cotrobăi”: [În timpul războiului, turcii] umbla și *burfuja* și vai de lume. Lua burfele, ce găsea/ 826; cf. *c o t o r o í*, *s c o t o ș í*.

2° refl. GM/rar Tr „a se nărui, a se surpa”: *Să nu se búrfuje* pământu, ca să apuce cetățeni jos [în puț], să-i ómoare/ 783; cf. *d á r á p á n á* 1°, *d á r á m á* 4°, *h u r u i* 7°, *s u r p á* 3°.

3° var. *borfăi* vb. IV tranz. GM/rar Il [la treieratul cu cai] „a întoarce spicele pe arie, pentru a separa paiele de boabe”: Și după ce grohoia [grăul] bine, îl mai întorceam cu o lopată, așa dă jur împrejur, îl *búrfăiam*/848; cf. *r á z b á t e* 3°.

BURHÁI s. n. 1° AMD, h. 525/rar Ag, Ot „ceată (deasă)”; cf. *b o á g h e*...

2° ~ de ploaie GM/rar Db, Il „ploaie mărunță și deasă, de scurtă durată”: Ne dusesem la câmp și a venit un *burháj* *dă plăje*/851; cf. *c h í c i u r á* 1°.

3° var. *buhái* s. AMD/rar Tr „perdea din stropi mici de apă, produsă de jetul aruncat de o stropitoare”.

BURHÁI vb. IV intranz. AMD, h. 526/rar Vn „a burnița, a bura”; cf. *b u n g i n á*...

BURIÁN v. *huriánă* 1°.

BURIÁNÁ (4 sil.) s. f., pl. *huriéni* 1° AO, Pl. 70/rar Ot; AMD, h. 313; AFLR/prin Tr și rar Ag, Ph, Vn, Cl, Il, Cț „buruiană”; cf. *b o l b o t í n á* 1°.

2° var. *buruiánă* s. f. AO, h. 167/ rar Dj; pl. *buruiéni*, *copíl* din ~ AO, h. 167/prin Ot și rar Dj; AMD, h. 142/rar Ot, Tr; ~ *făcút prin* ~ AMD/rar Ot, Tr; ~ ~ *din* ~ AMD/rar Ag, Ot, Tr „copil nelegitim; bastard”; cf. *b a i s t r ú c*...

- var. 1° *buráián* s. m. AMD, h. 313/prin Tr; *bureán* (2 sil.) s. m. AMD; TDM III/rar Ag, Db, Gr; *bureánă* (3 sil.)

s. f., pl. *buréne* AMD/ prin Ag și rar Tr; *hurián* (3 sil.) s. m., pl. *huriéni* AMD; TDM I, III; AFLR/ Gr, prin Ag, Db, Ph și rar Ot, Tr, Il.

BURIAȘ (3 sil.) s. n., pl. *huriășe* AMD, h. 238/rar Bz, Br; *huriășuri*/rar Ph dim. de la *huriu* 1°.

- var. *buruiăș* s. n. GM/rar Bz.

BURÍC s. n. 1° pl. *burícuri* AO, Pl. 7/Mh, prin Gj, Dj și rar Ot; AMD, h. 70 MN/prin Tr, Tl, Cț și rar Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Gr, Il; *buríciuri* AMD/rar Ph și s. m., pl. *buríci* AO/rar Mh; AMD/rar Vn, Bz, Br, Cl, Tl, Cț; „ombilice, burice”.

2° pl. *buríce* AO, h. 336; 597/rar Vl, Dj; AMD, h. 622/rar Ot „ridicătură de teren; vârf, dâmb”; cf. *b o t* 2°...

3° AMD, h. 462/rar Ph „umflătură, deformație în pâinea crescută excesiv la copt”; cf. *b á ș i c á* 1°...

4° GM/rar Cl „cocoloș, boț (de caș)”: A rămas un *buríc* *dă caș*/863; cf. *c o c o l ó i*.

5° cu ~ loc. adj. AMD; AFLR/rar Db [d. vase] „umplut cu vârf; vârfit”: I-am dat o farfurie [de făină] *cu buríc*/820; cf. *î m b u r i c á t*, *î n v â r f u í t*, *m á j e r á t*, *v â l v o t á t*.

BURICÁ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 7/rar Dj; GM/rar Vn „a lega buricul (noului născut)”: Și eu *am buricát*, vreo trei [copii] *am buricát*. Îl leagă frumos GM/721.

2° și refl. AFLR/rar Dj; AMD, h. 603; GM/rar Ot, Gr [d. pământ] „a (se) ridica, a (se) bomba”: A fost întins pământu și l-a mai strâns, l-a mai *buricát* GM/827; cf. *a l b i á* 1°.

- var. 2° *burecheá* vb. II refl. GM/rar Db.

BURICÁT adj., f. *buricátă* AMD, h. 545; 603; AFLR/rar Vl, Ot; [d. pământ, teren] „ridicat, înălțat”: [Groapa de var] am făcut-o acolo, am clădit-o didisupt, așa cu un loc unde să meargă lemnele, *buricátă* așa AFLR/904. Răzoru *dă* la mijloc e locu bombat, *buricát* AMD/769; cf. *b u b u l i u*.

BURICÉL s. n. GM/rar Bz, Il dim. de la *buric*.

BURICÍE v. *barăcă* 1°.

BURIENÓS (4 sil.) adj., f. pl. *burienoáse* TDM III/rar Db [d. un teren] „plin de buruieni, buruienos”; cf. *dudăios*, *îmburuienát*.

BURIȘOARĂ s. f. GM/rar Db dim. de la *bură*: O *burîșoară* de ploaie dacă-i dădea/817; cf. *burulîță*.

BURÍU s. n., pl. *burie* 1° AMD, h. 238; 374; TDM III; AFLR/prin Bz și rar Vl, Ag, Ph, Vn, Il, Tl; *burhuri* AO, h. 249/rar Mh; AMD/rar Vl, Ph „butoiaș de forma unei roți; fedeleş”.

2° AFLR/rar Mh „doniță mică”; cf. *puișor* 1°.

BURJÁN s. n. AFLR/rar Gj „tub de ciment utilizat la construirea ghizdurilor unei fântâni”; cf. *burlán* 1°, *ocól* 5°, *stiubéi* 3°.

BURJÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Tr [d. apă] „a izbucni, a fășni, a năvăli”; cf. *boldí* 3°...

BURLÁC s. m., pl. *burláci* 1° AMD, h. 146/prin Tl „bărbat divorțat”; cf. *băbár*...

2° AMD/rar Cț [la pl.] „bărbați veniți (înainte de căsătorie) într-o zonă de baltă, stabiliți și căsătorii aici”.

BURLÁCĂ s. f., pl. *burláce* 1° AMD, h. 165/rar Cl „femeie divorțată”.

2° AMD, h. 165/rar Tl „femeie văduvă”; cf. *vădână* 1°, *văduoáie*, *văduvă* 2°, *văduviță*.

BURLÁN s. n., pl. *burláne* 1° AO, h. 219/prin Dj și rar Mh; AMD, h. 203/rar Cl „căptușeală din piatră sau ciment la pereții fântâni”: Ghizdurile sau *burlánele* puțului AMD/828; cf. *burján*...

2° AMD, h. 191/prin Ag și rar Db, Ot, Tr „jgheab (de scurgere) la casă”; cf. *dólie* 1°, *olán* 2°, *ulúc* 4°, *urlán*, *urlóil* 1°.

3° AMD, h. 530/rar Gr „țurture de gheață”; cf. *burlóil* 2°, *ceché* 2°, *ciorciorúș*, *ciubúc* 1°, *ciúcure* 5°, *druguleț* 2°, *dudulói*, *gemănăre* 7°, *ghețóil* 1°, *lumânăre* 3°, *puțóil* 3°.

scut 1°, *scluțóil*, *sloi* 4°, *sloiétel* 1°, *sloiéț*, *sturz*, *sulígă*, *sulíngin*, *sulughíță*, și *vóil* 4°, *ștrol* 3°, *țâțână* 8°, *țurlóil* 7°, *țurțóil* 1°, *țurțur* 2°, *țurțuróș*, *țurțurúc* 1°, *țuțúil*, *țuțuróil* 1°.

BURLĂIÓR s. m., pl. *burlăióri* AO, h. 422/rar Gj „vier tânăr (până în șase luni)”.

BURLIȚĂ v. *búrniță* 2°.

BURLÓI s. n., pl. *burloáie* 1° AMD/rar Vn „tub de tablă, prin care se scurge apa de pe acoperiș”; cf. *ciuciúr* 1°.

2° AMD, h. 530/rar Tr „țurture de gheață”; cf. *burlán* 3°...

BURLÚC s. cu val. adv. GM/rar Ag, Ph „buluc, grămadă”: [Oile] ni le strângeam *burlúc*, iar ne mai jucam și noi/701; cf. *arióil* 8°...

BURNÉȚ s. n. AMD/rar Vn „șnur împletit, din cânepă sau lână, cu care se încing itarii; cingătoare, brăcinar”; cf. *brăcinár* 5°.

BÚRNIȚĂ s. f. 1° AMD, h. 526/rar Ph, Cț „lapoviță”; cf. *bujniceál* 1°...

2° var. *bărniță* s. f. AMD, h. 525/rar Db „ceață deasă cu ploaie mărunță”; cf. *bárnă*...

– var. 2° *burliță* s. f. AO, Pl. 45/rar Vl; AMD, h. 525/rar Ag.

BURTAFÉTE s. m., pl. *burtafétei* GO/rar Vl, Gj, Mh, Dj „mezal, tobă preparată în cecul porcului”; cf. *babíc*...

BURTAFÓI s. n. GO/rar Vl „cecul porcului”; cf. *babă* 9°...

BURTÁN s. n. 1° GO/prin Mh și rar Gj, Ot; GM/Ot și prin Tr „stomacul porcului”: Și *burtánu* ăla, porcu are un *burtán* mai măricuț, ăla mi-l fac tobă GM/769; cf. *babă* 7°...

2° GO/prin Ot și rar Mh; GM/prin Ot și rar Tr „tobă preparată în stomacul porcului”; cf. *babă* 8°...

– var. 2° *burdán* s. n. GO/rar Tr.

BURTÁR s. m., pl. *burtári* AMD/rar Cț „brutar”.

BÚRTĂ s. f. 1° pl. *búrte* AO, h. 102, 103/rar Vl; AMD, h. 69, 70/Ph, Vn, Bz, Tr, Tl, prin Ag, Db, Br, Gr, Cl, Il, Cț și rar

Ot [la om] „burți, abdomene”; cf. *burdihán* 2°...

2° GO/prin VI, Gj, Mh și rar Dj; GM; TDM I-III/rar VI, Ag, Db, Tr, If, Il „tobă preparată în stomacul porcului”: Din burta porcului, tot așa, facem *burtă*; ce-am băgat în cârtaoșe... aia băgăm și-n *burtă*, la fel GO/904; cf. *babă* 8°...

3° pl. *burți* AMD, h. 618/rar Ph, Gr; *búrte*/rar Gr „partea curbată, tăișul sapei”; cf. *cio* 15°, *colț* 4°, *leafă* 2°, *tălpă* 16°, *vârf* 6°.

4° AMD, Pl. 55/rar Ph, Tr „partea lată a coasei; custură”; cf. *bantă* 12°...

5° AMD, h. 189/rar Cl „curbare, îndoire a unui lemn (suprasolicitat)”: Să nu dea *burtă* [căpriorii] când pui greutate pe ei/867.

6° ~ de *vacă* loc. subst. GM/rar Db „loc mlaștin; mlaștină”; cf. *broăștină*...

BURTĂNOASĂ adj. f. AO, h. 168/prin Mh „gravidă”; cf. *burdiós* 2°...

BURTICÁLE v. *burtichél* 4°.

BURTICÁN s. n., pl. *burticáne* 1° GO/rar Ot; GM/rar Tr „stomacul porcului”: Stomacu, *burticán*, cum îi spunem noi, se umple cu șorici, cu ficat și se fierbe cu totu și se pune pe urmă la presat GM/784; cf. *babă* 7°...

2° GO/prin Dj și rar Ot; GM/rar Tr „tobă preparată în stomacul porcului”: Burta o facem *burticán* GM/804; cf. *babă* 8°...

3° GO/prin Dj „tobă preparată în cecul porcului”; cf. *babíc*...

4° GO/rar Ot [la pl.] „intestinele, mațele porcului”; cf. *burtichél* 2°, *indestine*.

- var. *burticánă* s. f., pl. *burticáne* 1° GO/rar Ot; *burtucán* s. n. 2° GO/rar VI, Ot; 3° GO/rar VI, Dj.

BURTICĂNĂ v. *burticán* 1°.

BURTICÁL v. *burtichél* 1°.

BURTICÉL v. *burtichél* 1°.

BURTICHÉL s. n. 1° GO/rar VI, Gj „tobă preparată în cecul porcului”; cf. *babíc*...

2° var. *burticále* s. pl. GO/rar VI „mațele porcului”; cf. *burticán* 4°...

- var. 1° *burticál* s. n. GO/rar Gj; *burticél* s. n. GO/rar Dj.

BURTICOÁSĂ adj. f. AFLR/rar Gr [d. tigva unui dovleac] „burtoasă, bombată”; cf. *bibilói* 2°...

BURTOÁSĂ adj. f. AO, h. 168/rar Dj, Ot „gravidă”; cf. *burdiós* 2°...

BURTÓI s. n., pl. *burtoáie* 1° GM/rar Ot „cecul porcului”; cf. *babă* 9°...

2° GO/rar Dj „tobă preparată în stomacul porcului”; cf. *babă* 8°...

3° GO/rar VI, Dj „tobă preparată în cecul porcului”; cf. *babíc*...

- var. 1°, 2° *burtói* s. n. GM/rar Ot.

BURTUCÁLĂ v. *turbucálă* 2°, 3°.

BURTUCÁN v. *burticán* 2°, 3°.

BURTUMÁL v. *burtumán*.

BURTUMÁN s. n. GO/rar Mh „tobă preparată în stomacul porcului”; cf. *babă* 8°...

- var. *burtumál* s. n. GO/rar Mh.

BURTÓI v. *burtói* 1°, 2°.

BURÚGĂ s. f., pl. *burúgi* AO, Pl. 126; 132/rar Mh „șanț, canal pe care se abate apa de la ulucul morii”; cf. *órfă* 1°, *ierúgă*, *jgheab* 7°, *jilíp*, *pod* 15°, *scoc* 3°.

BURUIÍ vb. IV 1° tranz. GM/rar Db „a curăța de buruieni; a plivi”: Unde era buruieni, le mai *buruiám*, sigur/809; cf. *cotelí*, *priví* 1°.

2° intranz. GD/rar Tl „a se umple de buruieni; a se îmburuiena”; cf. *îmburená*.

BURUIĂNĂ v. *buriánă* 2°.

BURUIĂȘ v. *buriáš*.

BURULIȚĂ s. f. GM/rar Db dim. de la *bură*: Era o *buruliță* de ploaie mărunță/692; cf. *burisoáră*.

BURUNGIÚC v. *borângic*.

BURZ s. n., pl. *búrzuri* AMD, Pl. 144-145/rar Br „bulz”; cf. *boț* 1°...

- var. *brucs* s. n., pl. *brúcsuri* AMD, Pl. 144-145/rar Il; *buz* s. n. și m., pl. *búzuri*/prin Bz; *bujil*/rar Bz.

BUSCAI s. AO, Pl. 29/rar Gj „lemn putred, care arde cu fum mult și fără flacără”.

BUSUIÓC s. n. 1° ~ de baze s. compus AMD, Pl. 101/rar Ph; art. **busuiócul albinelor** s. compus/rar Ph „roiniță”; cf. a f u m ă t o ă r e...

2° AMD, Pl. 86-88/rar Ot „soi de struguri cu miros de busuioc; tămâios”.

3° var. **bisióc** s. n. AMD, Pl. 101; AFLR/prin Cț și rar Ag, Db, Bz „plantă erbacee de grădină din familia labiatelor, frumos mirositoare, cu flori mici albe sau roz”.

4° var. **bisioacă** s. f. AMD, h. 315/ rar Ag „planta numită volbură”; cf. c ă m ă ș ă 8°, c u r c u b i c e ă , c u r c u b i ț ă , c u r c u b i ț i c ă , f a s o l i c ă 1°, f ú s t ă 1 4°, h ó r b o t ă 2°, i ă r b ă 1°, l i p i c i 3°, n ă l b ă , p o p o n é t e 5°, r ă c o r i m e , r ó c h i e 4°, r o c h i ț ă 1°, s ă l b ă 6°, v ó l b u r e 1°, v r e j o ă i c ă .

– var. **băsióc** (3 sil.) s. n. 3° TDM II/rar Ph; **bisióc** s. n., art., **bisiocul albinelor** s. compus 1° GM/rar Ph; **busióc** (3 sil.) s. n. 3° AFLR/rar Ag.

BUȘ s. m., pl. **buși** 1° AMD, Pl. 65/rar Db, Bz „tufă deasă (de viță de vie sălbatică)”.

2° AMD, Pl. 103/rar Ph „legătură de fuioare”; cf. b o c c e ă 5°...

3° GM/rar Ph „scul de lână”; cf. c ă n u r ă 1°, c r ă m p i ț ă 2°, g l ú g ă 4°, j u r é b i e , j u r u b i ț ă , l ă s p ă t o r i ț ă , m ă c t ă , m ă r ț ă , m ó t c ă 2, s c u l i , t o r s , v i ț ă 5°.

4° AMD/rar Il „bulgăre de pământ (amestecat cu pleavă) folosit la lipit pereții”; cf. g h i o n t 1°, m o t o t ó 1 4°, ș o m o i ó g 2°, t ú l ă 3°, v a l 4°.

5° în expr. a m e r g e î n ~ AO, h. 171/prin Ot și rar Dj, Tr [d. copilul mic] „a merge de-a bușile; a se târ”; cf. b a u 2°...

BUȘĂG v. mușág 3°.

BUȘÍ vb. IV intranz. AMD, Pl. 68/rar Cț; GM/rar Db [d. plante] „a ieși la suprafață; a încolți, a răsări”: Că [porumbul] până nu-i dă vâna să să ducă în pământ, el nu *bușește* afară GM/815; cf. î n s e m n ă 3°.

BUȘINĂTURI v. tușinătură 1°.

BUȘITOĂRE s. f. GM/rar Db „pocnitoare (cu carbid)”: [Copiii] aveau o *bușituăre* dă asta, o țeavă mare; băga carbitru și cu o cârpă mare o astupa/695.

BUȘNÍ vb. IV 1° intranz. GM/rar Tr [d. lichide] „a răbufni, a țășni”: Și mai *bușnește* câte un pic leșia în săpun/799; cf. b o l d í 3°...

2° intranz. GM/rar Db, Ot, Tr „a da buzna; a năvăli”: Când a ieșit tata acolo, a ieșit pă poartă la șosea, a *bușnit* lupu peste el/792; cf. î m b o r o ș c ă í 2°, î m b u f n í , n ă g r ă b í , p o r b o t í , t ă b ă r í , t u l í 2°.

3° tranz. GM/rar Tr „a lovi, a bate, a buși”: Pe care nu-i prindea, se ducea acasă și... mai *bușneă*, mai bătea ceva, le da drumu/784; cf. b u c i u m ă 2°...

– var. 2° **bășni** vb. IV intranz. GM/rar Gr.

BUȘTEAN s. m., pl. **bușteni** 1° AO, h. 386/prin Gj, Mh „butuc la roata carului”; cf. b ú c i u m 1°...

2° AO, h. 636/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 638/rar Tr „butucul nicovalei”; cf. b ú c i u m 4°...

3° AO, h. 660; GO/Gj, Mh „butuc la vița de vie”: Iei vița, te duci și-o alegi de-acolo de unde este ea, din *bușteán* GO/957; cf. b ú c i u m 2°...

BUȘTENĂR s. m., pl. *buștenári* AFLR/rar Ag „lucrător la bușteni”.

BUȘTÍ vb. IV intranz. TDO/rar Vl [d. lichide] „a răbufni, a izbucni”: [Săpunul] îl fierbi așa bine, până când *buștește* leșia aia prin el/926; cf. b o l d í 3°...

BUȘTINĂ s. f. AMD, h. 525/rar Ag „ceață”; cf. b o ă g h e...

BUȘUNĂ v. tușină.

BUT s. n., pl. *bături* 1° TDM II; AFLR/rar Bz, Gr și s. m., pl. *buți* GM/ rar Br „parte a piciorului (din spate) cuprinsă între genunchi și șold (la vite, porci); coapsă”: Dacă taie vreo vită, duce [în dar, de Lăsatul Secului de Paști] vriun *buture* din... vită, dacă are nașu oameni mulți TDO/980. Picioarele [porcului] câte patru să scoate dă la *buture* și rămâne decât osu cu toată carnea și la alea-i zice *buture* [...] *bútiț* aia GM/754; cf. b u t ú c 11°, s p e t i e 2°, ș o l d é t e.

2° var. *búture* s. m., pl. *búturi* AO, h. 122; Pl. 9/rar VI, Mh „coapsă (la om)”: *Búturele* cu șold cu tot să spune, de la genunchi până la șold AO, Pl. 9/917; cf. a r m 1°...

3° GD; AFLR/rar TI „pulpă de pasăre tăiată”: Îmbucățim carnea [găinii], taie *bútu*, aripă, ce este, cu cuțitu tot GD/878; cf. a r m 2°...

4° var. *bútură* s. f., pl. *búturi* AO, h. 514; Pl. 89; 135; AFLR/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 405, 406; 413, 684; TDM I, III/prin Ag și rar VI, Db, Tr „buturugă”: Acu i-am altoit dă jos [pomii], p-ăștia, din pământ. Cresc, chiar dacă degeră crăcile-n sus, *bútura* rămâne TDM I/756; cf. b ú - tie 4°, but ú c 1°, butur ú g ă 2°, ch i - t ú c 1°, c i ó t c ă 2°, d o á s c ă 5°, ș t i o m p 3°, t o r t o r e ț 2°, t u l p í n ă 3°, t u r ú g ă 1°.

5° var. *bútură* s. f., pl. *búturi* AO, h. 660/prin Gj, Mh, Dj și rar Ot, Tr; AMD, Pl. 65; AFLR/prin Ag, Tr și rar VI, Db „butuc de viță de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

6° GM/rar II „tulpină (groasă) de copac”; cf. c o r p 1°, t r u n c h i l 1°, t r u p 2°, t u l p í n ă 2°.

7° var. *bútură* s. f., pl. *búturi* AMD, h. 638/rar Ag „butucul nicovalei”; cf. b ú - c i u m 4°...

8° var. *bútură* s. f., pl. *búturi* AMD, Pl. 107/rar Ag, Db „suportul pe care se sprijină vârtelnița”; cf. b u t ú c 6°, b u t u c é l 2°, b u t u r ú g ă 1°, c á p r ă 9°, c h i t ú c 2°, c l o c i ú m p 1°, c o c i ú m p, c r ă c ă n ă 7°, c r ă c ă n ă u, c r u c i ó i 4°, m a i 1 4°, p a t 8°, p i c i ó r 19°, p í u ă 9°, p o - c i ú m p 2°, p o d 25°, p o p ă n d ă u 2°, p o p o n é t e 3°, p o s t a m é n t 4°, r o á t ă 5°, s c ă u n 23°, s c ă u n é l 2°, s t ă r c i ó g, t ă l p ă 1 4°, t ă l p í g ă 5°, t r u n c h i 3°, t r u p 5°, t u l p í n ă 7°, t u t u r ú ș, ț â - g r ú i l 1°, ț i g ă n.

9° var. *bútură* s. f. AO, h. 216/rar Dj „lemn scobit folosit la captarea unui izvor”; cf. b u t o ă r c ă, u l é i 2 3°.

10° var. *búture* s. m., pl. *búturi* GM/rar Cl „cotorul snopilor de trestie

folosiți la învelirea caselor”: *Búture* [este] partea mai groasă, dă jos, a snopului de trestie/828.

11° var. *bútură* s. f., pl. *búture* GM/rar Bz „ciot”: [Gogoșa de mătase] o pui în tuci cu apă... și bagi o crăcuță de cătină, să aibă buturoiașe așa multe. Se agață toate firisoarele alea de *búturele* alea/736; cf. c i t i r é g i, c l e n c i l 1°, ș t e p 3°.

12° AMD, h. 312/rar Cl „știulete curățat de boabe; cocean”; cf. c e p 8°, c i o c ă n 2 2°, c i o c ă l ă u 1°, c i o c ă - n é l 1°, c i o c l é j 2°, c l o c i ú m p 2°, c o t o l ă n 2°, c o t ó r 3°, g l o d 3°, g l o - d e ă n, ș t i u l e ă g 3°, t u l e ă n 2°, t u - l ú g 2°.

13° var. *bútur* s. m., pl. *búturi* AMD, Pl. 102/rar Cl [la pl.] „fire de cânepă pipernicite”; cf. b o d í n i...

14° var. *bútură* s. f., pl. *búturi* AMD, h. 41/rar Ag, Db „colț de măsea rămas în gingie”: *Bútură* sau colț de măsea/686. E numai *bútură* în gura mea/700; cf. c e p 9°, c i o ă t ă 1 5°, c i o b 1°, c l o ț 1°, c o l ț 1°, c o t ó r 6°, c r a c 7°, f e ș n i c 2°, g e m ă - n ă r e 5°, g i n g i e 1°, o s 10°, p i c i ó r 4°, s p ă r t ú r ă 1°, ș i p 1 1°, ș t e p 5°, t e ș 3°.

15° var. *bútur* s. m., pl. *búturi* AMD, h. 355/rar II „cocean de măr”; cf. c e ă p c ă 3°, c o ă d ă 4°, c o c e ă n 3°, c o c e o l e ă n 1°, c o t o l ă n 5°, c o t ó r 1°, g l o d 5°, g l o d ă r 1°, g l o j d e ă n 4°, i n i m ă 7°.

- var. *brúturi* s. n. [?] pl. 1° GO/rar Mh; *bútur* s. m., pl. *búturi* 1° GM/rar Tr; GD/rar Ct; 12° AMD, h. 312/rar Cl, II; *bútură* s. f., pl. *búturi* 12° AMD/rar Cl; *búture* s. m., pl. *búturi* 1° AO, h. 122; TDO/rar Dj; GM/rar Tr; GD; AFLR/prin TI; 4° AMD, Pl. 684/rar Ag, Ot, Tr; 5° AFLR/rar Gj; 12° AMD/prin II și rar Gr, Cl, Ct.

BUTÁC s. m., pl. *butáci* 1° AO, h. 661/prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl 66-67; GM/Ot, Tr, Cl, II, Ct, prin Ag, Db, Ph, If și rar VI, Br, Gr, TI „butaș de viță de vie”: Am ales o mie de *butáci* care să aibă... *butăcu* cel puțin trei-patru noduri GM/791; cf. b ă ț 1°...

2° AO, h. 660/rar Ot; AMD, Pl. 65/rar Cl „butuc de viță de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

BUTĂR s. m., pl. *butări* AO, Pl. 137, 138/rar Dj „dogar”; cf. b o t á r¹...

BUTĂCÍ vb. IV tranz. AO, h. 661; AFLR/rar Gj, Ot; AMD, Pl. 66–67; GM; GD; AFLR/prin Tr și rar Ag, Ot, Cț „a înmulți vița de vie prin b u t a c í”; cf. î m b u t o ș á, î m b u t u c í.

– var. **botucí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 66–67/rar Tl; **butoșá** vb. I AO, h. 661/rar Dj; **butucí** vb. IV AMD; GM/ prin Cl, Il și rar Vl, Ag, Db, Ot; **butoșá** vb. I AO/rar Dj; **butuși** vb. IV AO/ rar Ot.

BUTĂCÍRE s. f., pl. *butăciri* AMD, Pl. 66–67/rar Cț „înmulțire a viței de vie prin b u t a c í”; cf. b u t á c í t, b u t u c e á l á 1°.

BUTĂCÍT s. n. TDM III/rar Gr; AFLR/rar Cț „înmulțire a viței de vie prin b u t a c í”; cf. b u t á c í r e...

BÚTE v. *bútie* 3°, 4°, 7°.

BUTÉLCĂ v. *mutélcă* 1°.

BUTÍC s. n. 1° AFLR/rar Vl, Gj „butoias”; cf. b a l e r á ș...

2° pl. *butícuri* AO, h. 416/rar Gj „mic recipient (din doage) în care se păstrează cheagul”; cf. b o r c e á g...

3° pl. *butíce* AO, h. 416/rar Gj „putină mică în care se păstrează brânza”; cf. b á l i e 4°...

BÚTIE s. f., pl. *bútii* 1° AO, h. 489/Dj, prin Mh și rar Ot; AMD, h. 374/Tr și prin Ot; *búții* AMD; TDM II/rar Ph, Tr „butoi mare; bute”; cf. a c ó v 1°...

2° AO, h. 680; AFLR/prin Vl și rar Dj; AMD, h. 236; Pl. 89/prin Ag și rar Vl, Ot; *bútii* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Db, Tr „putină mare”; cf. a c ó v 2°...

3° AMD, h. 245/rar Ot „butucul roții la car”; cf. b ú c i u m 1°...

4° var. *búte* s. f., pl. *buți* AFLR/rar Ag „buturugă groasă (uscată)”; cf. b u t 4°...

5° AO, h. 612/prin Dj, Ot; AMD, h. 616/Ot și rar Ag, Tr, Gr „ovar la floarea grâului”; cf. b u r d ú f 7°...

6° AO, h. 640/rar Dj; AMD, h. 643/prin Tr, Gr, Il și rar Ag, Db, Ot, Cl, Tl, Cț „potâng”; cf. b e l c i ú g 2°...

7° AMD, h. 644/rar Db, Tr, Gr, Cl; *búții*/rar Cl „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

– var. *búte* s. f., pl. *buți* 3° AMD, h. 245/rar Bz; 7° AMD, h. 644/rar Il; *pútie* s. f. 2° GM/rar Vn.

BUTNĂR s. m., pl. *butnări* 1° AMD, h. 584 MN/rar Gl, Bz, Br „dogar”; cf. b o t á r¹...

2° AMD, h. 694/rar Br „bașchie”; cf. b a s c h i e 1°...

BUTNĂRÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a bate (pe cineva) pe înfundate”: Unii băieți apăi îi mai trage câte-un pumn lu mirele, îl *butnăresc*/875; cf. b u c i u m á 2°...

BUTOÁRCĂ s. f. AO, h. 216/rar Mh „lemn scobit folosit la captarea unui izvor”; cf. b u t 9°...

BUTÓI s. n., pl. *butoaie* 1° AO, h. 680/rar Gj, Dj; AMD, h. 236 MN/prin Cț și rar Db, Ph, Br, Tl „putină mare”; cf. a c ó v 2°...

2° AMD; GM; GD; AFLR/prin Cț și rar Br, Tl „căptușeală de scânduri în interiorul fântâni”; cf. c á d á 7°, c o l á c 1°, c o r o á n á 8°, c o s í ț a, g r i l á j 1°, î n c h i s o á r e 5°, s c h e l é t 5°.

3° AMD, h. 651/rar Ph „butuc la roata carului”; cf. b ú c i u m 1°...

4° GO/rar Dj „petrecere, luni după nuntă, la părinții miresei”: Să strâng toți și pleacă pin sat cu logon, așa să spune, logon. *Butóji*, or logon or *butóji*/983; cf. b o r ș 1°...

BUTOIÁN s. m, pl. *butoiéni* AMD/845 „locuitor din comuna Butoiu”.

BUTÓN s. n., pl. *butoáne* 1° AMD, h. 478/rar Ag „butonieră”; cf. b á b á 22°...

2° var. **botón** s. n., pl. *botoáne* AO, h. 581/rar Dj „gămălie la ac”; cf. b u m b 1°...

– var. 1° **botón** s. n., pl. *botoáne* AO, h. 287/rar Mh.

BUTONÉRĂ v. *butonieră*.

BUTONÉRE v. *butonieră*.

BUTONIÉRĂ (4 sil.) s. f., pl. *butoniére* AMD, h. 478/rar Ph, Bz, Br, Ot, Gr; *butoniéri*/rar Ph, Bz, Tr, Cț „butonieră”; cf. b á b á 22°...

- var. *botonér* s. n., pl. *botonére* AMD, h. 478/rar Cț; *botonără* s. f., pl. *botonére* AO h. 287/prin Dj și rar Mh; AMD/prin Cț și rar Ag, Bz, Br, Ot, Cl, Tl; *botonéri* AMD/prin Tl și rar Bz; *botoniără* (5 sil.) s. f., pl. *botoniere* AO/rar Vl, Mh, Dj; AMD/rar Vl, Ag, Tl; *botonieri* AO/rar Mh; *botoniără* (4 sil.) s. f., pl. *botoniere* AMD/Ph și rar Db, Br, If, Cț; *botonieri*/rar Db; *butonără* s. f., pl. *butonére* AO/prin Mh și rar Ot; AMD/rar Vl, Ag, Cț; *butonéri* AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Cț; *butonére* s. f., pl. *butonéri* AMD/rar Vl.

BUTOȘĂ v. *butăci*.

BUTŪC s. m. și n. 1° pl. *butúcuri* AO, Pl. 135/rar Dj; AMD, Pl. 182/rar Db; *butúce* AMD, h. 684; 690/rar Tr, Il „butuci, buturugi”; cf. b u t 4°...

2° pl. *butúce* AO, h. 660/rar Gj, Mh „butuci de viță de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

3° pl. *butúce* AO, h. 386/rar Vl; AMD, h. 245/prin Bz și rar Ph, Vn, Ot, Tl, Cț; *butúcuri* AO/rar Ot; AMD/rar Ag, Db, Ph, Br, Cț „butuci la roata carului”; cf. b ú c i u m 1°...

4° pl. *butúcuri* AMD, Pl. 88-89/rar Ph, Ot „stup primitiv făcut dintr-un trunchi de copac scobit”; cf. b ä d ä l ä u 2°...

5° pl. *butúci* AO, h. 636/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 638/Il, prin Ph, Bz, Cl, Cț și rar Db, Vn, Ot, Tr, If, Tl; *butúce* AO/rar Dj; AMD/rar Ag, Db, Ph, Bz, Tr, If; *butúcuri* AMD/rar Ph „suportul, bucata de lemn în care este fixată nicovală”; cf. b ú c i u m 4°...

6° pl. *butúci* AO, h. 717/rar Mh; AMD, Pl. 107/prin Bz, Br, Cl, Il, Tl, Cț și rar Ag, Tr, If „suportul pe care stau brațele vârtelniței”; cf. b u t 8°...

7° pl. *butúci* GD; AFLR/Tl și rar Cț „cilindru, tăvălug de piatră (sau, mai demult, din lemn) la care se înhămau caii pentru treieratul cerealelor în a r m a n”.

8° pl. *butúci* AMD, Pl. 182/rar Bz „partea de jos, fixă, în care se învârtește fusul la roata olarului”; cf. p i ú ä 16°, postamént6°, tãlpã 11°, tãlpígã 3°, tãlpîș 2°, tigãie 6°.

9° GM/rar Tr „dispozitiv metalic la plug, prin care se reglează lățimea brazdei”.

10° pl. *butúci* AMD, h. 89/rar Ot „coapsă (la om)”; cf. a r m 1°...

11° pl. *butúci* GM/rar Ag „parte a piciorului cuprinsă între genunchi și șold; coapsă (la vite, la porci)”: Când o taie, zice „mă”, zice, „hai să pecuim carnea aia!” Că ea o taie *butúci*, de-ăia, cu picior cu tot/674; cf. b u t 1°...

- var. 1° *butúcă* s. f., pl. *butúce* AMD, h. 690/rar Il.

BUTŪCĂ v. *butúc* 1°.

BUTUCEĂLĂ s. f., pl. *butucéli* 1° AMD, Pl. 66-67/rar Ot, Cț „înmulțire a viței de vie prin b u t a c i”; cf. b u t ä c i r e ...

2° var. *butușeală* s. f., pl. *butușéli* AO, h. 661/rar Ot „butaș de viță de vie”; cf. b ä ț 1°...

BUTUCÉL 1° s. m., pl. *butucéi* GM/rar Il „butaș de viță de vie căruia i-au dat rădăcini”: [Vița de vie] era bună, c-avea rădăcină; și la aia-i spunem ... *butucéi* sau mustăceri/839; cf. b ä r b ä 6°...

2° s. n., pl. *butucéle* AMD, h. 638; Pl. 107/rar Db, Tl „suportul pe care se sprijină vârtelnița”; cf. b u t 8°...

BUTUCÍ v. *butăci*.

BUTUCÍNĂ v. *butușină* 4°.

BŪTUL v. *bât* 1°.

BŪTUR v. *but* 1°, 12°, 13°, 15°.

BŪTURĂ v. *but* 4°, 5°, 7°-9°, 11°, 12°, 14°.

BŪTURE v. *but* 1°, 2°, 4°, 5°, 10°, 12°.

BUTUROĂGĂ v. *buturúgă* 2°-4°.

BUTURÓG v. *buturúgă* 2°, 4°.

BUTURÓI v. *budurói* 1°.

BUTUROIĂȘ s. n., pl. *buturoiășe* GM/rar Bz dim. de la b u t u r ä („ciot”).

BUTURŪG v. *buturúgă* 2°.

BUTURŪGĂ s. f., pl. *buturúgi* 1° AMD, Pl. 107/prin Tr, Cl și rar Db, Vn, Gr, Il, Tl „suport pe care se sprijină brațele vârtelniței”; cf. b u t 8°...

2° var. *buturúg* s. n., pl. *buturúge* AO, Pl. 135/rar Dj „butuc de lemn”; cf. b u t 4°...

3° var. *buturoágă* s. f., pl. *buturógi* AO, h. 659, 660; 666; GO/Dj și rar Vl, Gj, Ot „butucul viței de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

4° var. **buturóg** s. n., pl. *buturoáge* AO, h. 636/rar Dj „suportul de lemn al nicovalei”; cf. b ú c i u m 4°...

5° AMD, h. 640; Pl. 54–55/rar Gr, Il „bârsă la plug”; cf. a l c á 9°...

6° ~ **oárbă** AMD/rar Vn „sobă oarbă”.

– var. **buturoágă** s. f., pl. *buturoáge* 2° AO, Pl. 89; 135; TDO; AFLR/Dj, prin Ot și rar Mh; 4° AO, h. 636/rar Dj; **buturóg** s. n. și m., pl. *buturoáge* 2° AO, Pl 135/rar Dj; *buturógi* 2°/rar Ot.

BUTURUGIȚĂ s. f. AO, h. 636/rar Dj „suport de lemn în care este înfiptă nicovala”; cf. b ú c i u m 4°...

BUTUȘĂ v. *butăci*.

BUTUȘEĂLĂ v. *butuceală* 2°.

BUTUȘÍ v. *butăci*.

BUTUȘÍNĂ s. f., pl. *butușíni* 1° AO, h. 661/rar Dj „butaș de viță de vie”; cf. b ă ț 1°...

2° AO, h. 660/rar Vl, Mh „butuc de viță de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

3° AO, h. 636/rar Gj „suportul de lemn în care este înfiptă nicovala”; cf. b ú c i u m 4°...

4° var. **butucină** s. f., pl. *butucíni* AMD, h. 406 MN/rar Db, Tr „rădăcină la vița de vie”: Scot *butucínili* sau *rădăcinile [viței]/789*.

BÚVNĂ v. *búfnă* 2°.

BUZ v. *burz*.

BUZĂ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se búză* AO, h. 268/rar Gj [d. pâinea pusă la copt] „a crește excesiv, deformându-se”; cf. b ă ș i c á...

BUZĂTĂ adj. f., pl. *buzáte* AMD, Pl. 154/rar Il, Cț [d. oi] „oacheșă”; cf. b a l a o á c h e ș ă...

BÚZĂ s. f, pl. *búze* AO, h. 282/ prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 475/rar Ot „borul pălăriei”; cf. á r i p ă 7°...

BUZĂRÍ vb. IV refl. AO, h. 75/rar Mh „a face zăbale la gură”.

BUZĂRÍE s. f. AO, h. 75/rar Gj, Mh „bubuliță albicioasă colțurile gurii; zăbală”; cf. a b ú b ă 2°...

BUZĂNĂR v. *buzunár*.

BUZGÚN s. n. AMD, h. 569 MN; GD/rar Cț „război, luptă”; cf. b ă t ă l í e 1°...

BUZOIÁNCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Gr „soi de viță de vie”.

BUZOIÉL s. GM/rar Br „izvor, pâraias”; cf. b a r á c ă 1°...

BUZOIÉR s. AFLR/RAR Br „albie părăsită a râului Buzău”: Pă *buzoiér* pă unde era mai nainte, unde trecea Buzăul vechi, așa-i zice *buzoiér/741*.

BUZUNĂR s. n., pl. *buzunări* AO, h. 296/rar Mh, Dj; AMD, h. 485 MN/rar Il „buzunare”.

– var. **bozânár** s. n., pl. *bozânáre* AO, h. 296/rar Vl, Gj; AMD, h. 485 MN/prin Gr și rar Ag, Db; **bozonár** s. n., pl. *bozonáre* AMD/rar Ag; **buzânár** s. n., pl. *buzânáre* AO/rar Gj; AMD/rar Vn, Br, Il, Tl; **pozânár** s. n., pl. *pozânáre* AO/crt; AMD; GM/Ot, Tr, Gr, prin Ag și rar Vl, Db; *pozânări* AO/rar Mh, Dj; **pozânáre** s. f., pl. *pozânári* AO/rar Gj; **pozenár** s. n. GM/rar Tr; **poznár** s. n., pl. *poznáre* AO; AFLR/rar Gj, Dj; AMD/rar Tr, Cț; **pozonár** s. n., pl. *pozonáre* AO/rar Mh; AMD/rar Tr; *pozonári* AO; AFLR/rar Mh; *pozonári* AO/prin Mh și rar Gj; **puzunár** s. n., pl. *puzunáre* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Tr.

BUZÚRĂ adj. f. 1° AO, h. 804/rar Gj [d. oi] „cu lâna și botul albe”; cf. b á l c o ș ă...

2° AO, h. 805/rar Gj, Dj [d. oi] „oacheșă”; cf. b a l a o á c h e ș ă...

BUZURÍNĂ adj. f., pl. *buzuríne* 1° AO, h. 756; 805/rar Vl, Dj; *buzuríni*/rar Vl [d. oi] „oacheșă”; cf. b a l a o á c h e ș ă...

2° AO, h. 803/rar Vl [d. oi] „cu lâna moale și nu prea lungă; stogoșă”; cf. l á i e, m o c ă n é s c 3°, s t o g o m á n ă 1°, s t ó g o ș ă, s t u f o á s ă, ț i g á i e 3°, ț u r c ă n ă 5°.

C

CABÁC s. m., pl. *cabáci* GD/rar Tl „dovleac (alb.)”; cf. b o s t á n¹ 2°...

– var. **cábác** s. m., pl. *cábáci* AMD, h. 348/ rar Tl.

CABANÍSTĂ s. f. GM/rar Vl, Ag, Vn „femeie care gospodărește la cabana muncitorilor forestieri”.

CABARDĂÎ vb. IV intranz. AMD, h. 459/rar Cț [d. aluat] „a dospî”; cf. a c r í l°...

CABINĂ s. f., pl. *cabine* AMD/rar Cț „cabană”.

CÁBZĂ v. *cápsă* 1°–4°.

CABZĂURI s. n. pl. GM/rar Bz „lemne, butuci pe care alunecă roțile războiului (la ferăstrăul de apă)”: Și mergea pe două lemne roțile ale războiului, făcute drept așa la cumpănă, cioplite drept, care se chema *cabzăuri* #732.

CACHILÓC s. GD/rar Tl „vas din metal cu toartă (de cca 2 l) de formă conică”.

CÁCIOR adj., pl. *cáciori*, f. *cácioră*, pl. *cáciore* 1° AO, h. 402/rar Vl [d. cai] „cu părul de pe cap galben deschis, iar cel din coamă, coadă și extremitățile picioarelor de culoare neagră”; cf. b u c í u...

2° var. **cáciură** adj. f., pl. *cáciure* AMD, Pl. 129–130/rar Ph [d. oi] „cu lâna de culoare cenușie; seină”; cf. c a z á n ă, c ă r ă b á ș 6°, s i v, s u d r í e, s u r e á c ă, s u r e í c ă.

3° var. **cáciură** adj. f., pl. *cáciure* AMD, Pl. 152/rar Ag [d. oi] „cu lâna creață”; cf. f ă l o á s ă, m o c ă n é s c 2°, o n d ă l ă t 1°, s t ó g o ș ă 6°.

4° AMD, h. 14–15/rar Ag „sașiu”; cf. a m e s t e c ă ț i l°...

– var. 3° **cáciură** adj. f., pl. *cáciure* AMD, Pl. 152/rar Ag.

CACIORÍT (3 sil.) adj. AMD, Pl. 77–78/rar Cl [d. mustul de struguri] „înăsprit; înțepător”; cf. á c r u 3°...

CÁCIURĂ v. *cácior* 2°, 3°.

CACIURĂ v. *cácior* 3°.

CADALÁC s. n. AO, Pl 78/rar Ot „petic, porțiune de pădure (unde crește zmeură)”; cf. b ă h ă n í ș....

CÁDA s. f. 1° pl. *cáde* AMD, Pl. 83/Tl, Cț, prin Cl și rar Ag, Ph, Bz, Ot, Tr, Il „putini mari; căzi”; cf. a c ó v 2°...

2° pl. *cáde* AMD, Pl 86/rar Db, Tr, Il; *căzi*/rar Cl „vas de formă alungită, din lemn scobit sau din scânduri, prin care se scurge mustul de struguri de la teasc spre dejă”; cf. c i n 1°, c i t 2°, c i u b ă r 5°, c o p á i e 7°, c ó r f ă 2°, c o r í t ă 2°, c r í n t ă 2°, c u r ă t o á r e 2° 4°, p l a t f ó r m ă 3°, u l ú c 1° 3°.

3° pl. *cáde* AMD, Pl. 85–86/rar Tl; *căzi*/rar Cț „teasc pentru struguri”; cf. h u r u i t ó r, s t o r c ă t ó r 1°, s t o r c i t o á r e 1°, s t r o p ș i t o á r e 2°, s t r ú j n i ț ă, z d r o b i t ó r 2°.

4° pl. *cáde* AMD, Pl. 83–84/prin Ot și rar Ag, Ph; *căzi*/rar Cț „vas (din doage) cu gura largă, folosit la pritocitul vinului”; cf. á l b i e 4°...

5° pl. *căzi* AMD, h. 236; TDM II/rar Db, Tl „ciubăr”: Laptele s-adună într-o *cădă* mare TDM II/699; cf. b á l i e 2°...

6° var. **cadră** s. f., pl. *cadre* AMD, h. 214; GM/rar Ph, Cl „vas din doage sau din tablă folosit la îmbăiat (sau la spălat rufe)”: În Moldova, bălii, la noi le spune

cădre, din lemn, doage cu cercuri AMD/716; cf. *álbie* 1°...

7° GD/rar TI „căpтуșeală din lemn (sau de ciment) la pereții fântânii”: Și dup-a- ceea butoiu ăla, *cădă*, așa să numește, să lasă săpând în jos, pân-a dat bine de apă/874; cf. *butói* 2°...

8° var. *cădră* s. f. GM/rar Ot „vas din tablă emailată în care se păstrează untură sau carne prăjită”: Uite, aveam o *cădră*, aia plină cu untură/772; cf. *bidón* 2°...

– var. *cădră* s. f., pl. *cădre* 1° AMD, Pl. 83/prin Ag și rar Db, Cț; 4° AMD, Pl. 83–84/rar Ag, Db, Ph.

CADĂU s. n. AMD; TDM I/rar Ag, Tr „cadou, dar”; cf. *dinár* 1°, *odór* 1°.

CADĂNEĂSCA s. f. art. GD/rar TI „numele unui dans popular”.

CADENLĂȚ s. AMD, Pl. 121/rar Tr „partea urzelii rămasă neșesută la capătul pânzei, postavului etc; piedin”; cf. *gurít*, *huruióc* 1°, *întorcător* 8°, *nodurár* 3°, *piédin* 1°, *tăietură* 1°.

CADINSÓL v. *camizón*.

CADORÁ vb. I tranz. GD/rar TI „a face cadou, a dăruí”: „Unde-i ceasu, mă?” Tace. „L-aj *cadorát* cuiva?” Tace/874; cf. *dăruí* 1°, *turná* 1°.

CADRÁ vb. I tranz. și refl. GM/rar Ph „a (se) încadra”: Noi, fetele, *cadram* cu pachetele alea de mâncare, cu ouă și cu cozonaci... și *ne cadram* cu ei așa la masă și luam masa/702.

CÁDRÁ v. *cădă* 1°, 4°, 6°, 8°.

CAFALÉTE v. *făcăléte* 2°.

CAFENGÍȚ s. m. GD/rar Cț „cafegiu”.

CAFTÁL v. *caftár* 3°.

CAFTÁR s. n., pl. *caftáre* 1° AMD/rar Ot „parte a fundului unui butoi care se scoate când se curăță vasul și în care se fixează caneaua”.

2° AMD, h. 684/rar Ph „bucată de lemn care se taie până la jumătate, pentru a fixa, în scobitură, lemnul de cioplit”.

3° var. *caftál* s. n. GM/rar Ph „bucata scoasă din trunchiul unui copac când se

face o tapă”: Să taie cu drujba două tăieturi, în partea unde vrea să dea capacul... cam la șapte, opt centimetri una de alta, la rădăcină jos și scoate *caftálu* ăla dintre tăieturile-astea/708.

CAHÓL v. *hahól*.

CAIÁ s. m., voc. *caiaúă* GD; AFLR/rar Cț „logofăt”: L-a pus logofăt; pă turcește-i zice *caia*/886.

CAIÁSĂ v. *caisă*.

CAIÁUA s. f. art., în expr. a atnge cu ~ GM/rar Gr „a ameti de băutură”: Te-a picat cu leuca sau te-a atins cu *caiaua*/831; cf. *abțiguí*...

CAÍC v. *cáuc*.

CÁIER 1° s. m., pl. *cáieri* AO, Pl. 87/rar VI, Mh „caiere”; cf. *mănúnc* 3°, *pálă* 2°.

2° s. n. AFLR/rar Mh „încăierare, bătaie”.

CAIERÓG s. m./adj., pl. *caierógi*, f. *caieroágă*, pl. *caieroáge* AO, h. 143/rar Mh „schilod, infirm”; cf. *anchilozát* 1°...

CAIÉS v. *cais*.

CAIÉSĂ v. *caisă*.

CAIMÁC s. n. 1° AMD, h. 255/rar TI „smântână”; cf. *smóálă* 1°, *spúmă* 1°.

2° AMD, Pl. 147/rar Ot „urda depusă pe fundul cazanului la fiert”; cf. *afumătúră*...

CAINÁȘ (2 sil.) s. AMD/rar Cț „plantă graminee de nutreț, asemănătoare cu ovăzul; costrei”; cf. *balúr*...

CAIS s. m., pl. *caisi* AO, Pl. 81/crt.; AMD, h. 537/Ag, Ot, rar Tr; *caisi* AO/VI, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr „cais”; cf. *caisár* 1°, *caisác*, *caisă* n.

– var. *caiés* s. m., pl. *caieși* AMD, h. 537/rar Db, Gr; *caíz* s. m., pl. *caiji*/rar II.

CAISÁR (2 sil.) s. m., pl. *caisári* 1° AMD, h. 357/prin Tr și rar If „cais”; cf. *cais*...

2° AMD, h. 365/rar If „zarzăr”; cf. *bomb* 2°...

– var. 1° *caisér* s. m., pl. *caiséri* AMD, h. 357/rar Tr.

CÁISĂ (2 sil.) s. f., pl. *caíse* AO, Pl. 81/VI, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh; AMD, h. 357/Ag, Ot, prin Tr și rar VI; *căisi* AO/rar Mh; *căiși*/rar Dj „caisă”; cf. c á i s ă c ă, c á i s ă n ă.

– var. *caiasă* s. f., pl. *caiașe* AMD, h. 357/rar Db, Gr, Cl; *caiesă* s. f., pl. *caiese*/rar Db, Cl; *caisă* (3 sil.) s. f., pl. *caise*/rar Db, Tr; *caiză* s. f./rar Il.

CAISĂ (3 sil.) v. *caisă*.

CÁISĂC (2 sil.) s. m., pl. *caisăci* AO, Pl. 81/rar Mh, Dj „cais”; cf. c a i s...

– var. *caisic* (2 sil.) s. m., pl. *caisici* AMD, h. 357/prin Ot.

CÁISĂCĂ (3 sil.) s. f., pl. *caisăce* AO, Pl. 81/rar Mh; *caiseci*/rar Dj „caisă”; cf. c á i s ă...

– var. *caisică* (3 sil.) s. f., pl. *caisici* AMD, h. 357/rar Ot, Tr.

CÁISĂN (2 sil.) s. m., pl. *caisăni* AO, Pl. 81/rar VI, Gj; AMD, h. 357/rar VI „cais”; cf. c a i s...

– var. *caisîn* (2 sil.) s. m., pl. *caisini* AMD, h. 357/rar Ot.

CÁISĂNĂ (3 sil.) s. f., pl. *caisăne* AO, Pl. 81/rar VI; AMD, h. 357/rar VI „caisă”; cf. c á i s ă...

– var. *caisână* (3 sil.) s. f., pl. *caisâne* AMD, h. 357/rar Ot; *caisînă* (3 sil.) s. f., pl. *caisine* AO, Pl. 81/rar VI; AMD/rar VI; *caišînă* (3 sil.) s. f., pl. *caišine* GO/rar Mh.

CÁISĂNĂ v. *caisână*.

CAISÉR v. *caisár* 1°.

CÁISIC v. *caisăc*.

CÁISICĂ v. *caisăcă*.

CÁISIN v. *caisân*.

CÁISINĂ v. *caisână*.

CÁIȘINĂ v. *caisână*.

CAIÚC s. n. AMD/rar TI „luntre ușoară, lungă și îngustă; caic”.

CAÍZ v. *cais*.

CAÍZĂ v. *caisă*.

CÁIZER s. m. GM/rar Tr; AFLR/rar TI „împărat”.

CAJMÉR v. *cașmír* 1°.

CAJMÍR v. *cașmír* 1°, 2°.

CAL s. m., pl. *cai* 1° AO, h. 209/rar Mh, Dj; GM/rar Ph „lemn lung, prăjină care unește capetele căpriorilor la coama casei”; cf. b a l á u r 2°...

2° AO, h. 209/rar Mh, Dj; AMD, h. 189/rar Vn; *cali*/rar Ph „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

3° AO, Pl. 132; 135, 136/rar Gj, Dj; AMD, h. 690; 695/rar Vn, Bz, Br, Tr, If, Il „scaun special folosit (de către dogar, rotar, dulgher) la fixarea poziției pieselor din lemn pentru cioplit sau pentru rindeluit”; cf. b o c 1 3°...

4° art. **cálul igheábului** AO, Pl. 126/rar Gj „lemn fixat la capătul ulucului de la moară, peste care sare apa înainte de a cădea în cupele roții”.

5° AMD, Pl. 168/rar Vn „pârghie formată dintr-un lemn lățit la un capăt, care, introdusă în gârliciul pietrei alergătoare, este folosită la ridicarea acesteia”; cf. c á p r ă 16°, c r ă c á n ă 17°, c r i v á c 5°, g r á n i c 1°, p á n ă 15°, p ă l ú g ă 1°, p o p 7°, r i d i c ă t ó r 1°.

6° AO, h. 642/rar Mh; AMD, h. 644/rar Vn „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

7° AMD, h. 643/rar Vn „potâng”; cf. b e l c i ú g 2°...

8° AMD, h. 623; GM/rar Db, Il [la pl.] „un fel de ciocane din lemn prin a căror mișcare alternativă se elimină paiele din batoză”.

9° AO, h. 619; GO/Mh și prin Gj; AMD, Pl. 53–54; GM/rar Ph, Cl „ultimul snop care se pune deasupra pe claie, pentru a o feri de ploaie”; cf. c ă c i ú l ă 6°, c ă l ă r á ș 4°, c ă l ă r é ț 2°, c ă l ú ș 7°, c ă l u ș á r 3°, c â r l á n 9°, c o m ă n á c 1°, c r e á s t ă 3°, m ă g á r 1°, s a m á r 3°, s t o p 1°, v ă t á f 3°.

10° AO, h. 596/rar VI; AMD, h. 601, 602/rar VI, Ag „clîn de teren rămas nearat între două brazde”, cf. a m n á r 9°...

11° AMD, Pl. 115–116/prin Tr și rar VI, Vn, Ot [mai ales la pl.] „scripetele itelor”; cf. bucéa 4°...

12° AO, h.728/rar Mh „bărbătuș la războiul de țesut”; cf. amnăr 2°...

13° GO/rar VI, Gj „fiecare dintre cele două lemne cioplite la un capăt în forma unui cap de cal, pe care se sprijină acoperișul unei fântâni”: Fântâna îi pune două blăni sau trei la față, îi pune doi aici așa-n margini care se numesc *caj*, niște blane-așa care are un fel de cap de cal, care se numește *caj*/924; cf. călúș 23°, cârlán 10°.

14° ~ de rége, ~ ~ prinț GM/rar II „numele unui joc de copii”.

15° GM/rar II; GD/rar Tl, Cț „grup de câte zece puncte marcate la jocul de copii numit țurca”.

16° în expr. ~ de gínere AMD/rar Gr „expresie prin care se arată că la un necaz se mai adaugă încă unul; colac peste pupăză”.

17° ~ de fier AMD, h. 576 MN/Tr și rar Ag, VI, Ph, Bz „bicicletă”; cf. blicic létă.

CALAFÁT s. n., pl. *calafături* 1° AO, Pl. 138/rar Ot; *calafátele*/rar Ot „scândură pusă de-a curmezișul fundului unui vas din doage”; cf. adáos 2°...

2° AFLR/rar Dj „capac la puțină”: Și acoperim [varza pusă la murat] cu *calafátu* puținii/990.

CALAI CĂM (3 sil.) s. n. TDO/rar Mh „sulfat de fier, întrebuințat ca dezinfectant, colorant, în tăbăcărie etc.”: Mai facem cu coajă de arine și cu *călecán*, ca să facem [lână] neagră TDO/901; cf. carabói.

– var. *călecán* s. n. TDO/rar VI.

CALAPÓD s. n. 1° și s. m., pl. *calapóduri* AMD, Pl. 4–5/rar Br; *calapózi* AO, Pl. 99/rar Gj, Mh, Ot; AMD/rar Tr „calapoade”; cf. caláp 1°, lăbă 3°.

2° și s. m., pl. *calapóduri* AO, Pl. 134/rar VI; AMD, Pl. 182/rar Gl; *calapózi* AO/rar Mh „tipar special folosit de

pălărier (pentru a da forma dorită pălăriei); calup”; cf. caláp 2°, tipár 2°.

3° pl. *calapoáde* AO, Pl. 135/rar Mh „scaun de lucru (folosit de către tâmplar, rotar etc.), cu ajutorul căruia se fixează poziția pieselor la cioplit”; cf. boc¹ 3°...

– var. *calapót* s. n., pl. *calapoáte* 1° AMD, Pl. 4–5; AFLR/Tl, prin Cl, Il, Cț și rar Br; 2° AO, Pl. 134/rar Mh; *calapóturi* 1° AO, Pl. 99/rar Mh; *canapód* s. n., pl. *canapoáde* 1° AMD/rar Ag.

CALAPÓT v. *calapód* 1°, 2°.

CALARÉZ v. *colaréz* 1°.

CALÁF v. *căláf*.

CALÁP s. n., pl. *calápuri* 1° AMD, Pl. 4–5/rar Tl „calapod de cismărie”; cf. calapód 1°...

2° AMD, Pl. 182/rar Cț; *calápe* AO, Pl. 134/rar Mh „tipar folosit de pălărier; calup”; cf. calapód 2°...

3° AFLR/rar Tl, Cț „tipar pentru chirpici; calup”; cf. chirpicár, tulár.

4° AMD, Pl. 97/rar Gr „bulgăre de ceară”; cf. bolován 3°...

5° TDM III/rar II; AMD; AFLR/ prin Tl „calup de săpun”: [Săpunul] îl tai *calápurí-calápurí*, îl lași de să răcește AFLR/875; cf. códrú 8°, colcován, șneap, ștuc.

– var. *calóp* s. n., pl. *calópuri* 2° AMD, Pl. 182/rar VI, Cț; *calúp* s. n., pl. *calúpe* 4° AO, h. 699/rar Mh, Dj; *călúp* s. n., pl. *călúpe* 4° AO/rar Mh.

CALCÁN s. n., pl. *calcáne* AMD/rar Ag „spațiul gol dintre streășină și grinda lungă de deasupra peretelui casei”.

CÁLCĂ s. f. AFLR/rar Ag „călcătură, pas”: Și era lat de-o *călcă* pavaju ăla, adică asfaltu/685; cf. pășitá.

CÁLCULĂ s. f. GD/rar Tl „stare, situație; socoteală”: Moroiienii erau veniți cu altă situație, cu oi, cu altă *călculă* de gospodărie/882.

CÁLE s. f. 1° pl. *cáli* AO, h. 324/VI, Dj, prin Gj, Mh și rar Ot, Tr; AMD, h. 536/II, prin Ph și rar VI, Ag, Db, Cl, Tl „căi, drumuri”; cf. líníe 3°.

2° GM/Ag, Db, Ot, Tr, prin Ph, Gr și rar Vl, Vn, Cl; art. *călea de-a-n-dărătele* loc. subst. GM/rar Ag; ~ *înalță* loc. subst. AFLR/rar Ot; GM/Ot, Tr, prin Ag, Db și rar Gr, Cl; GD/rar Cț; ~ *înătoarsă* loc. subst. GM/prin Ag, Tr și rar Db, Ot; ~ *mirései* GM/rar Gr; ~ *primără* loc. subst. GM; TDM III; AFLR/prin Db și rar Ag, Ph, Vn, Tr, Il; ~ *primăre* loc. subst. TDO/rar Dj; ~ *vălea* GM/prin Ag „prima vizită pe care, conform tradiției, o fac tinerii căsătoriți, după nuntă, părinților sau nașilor”: Pe *călea-nălță* se duce cu plocon și d-acilea se duce la socri întâi, d-acilea se duce la nași, tot așa pe *călea-nălță* GM/693. Pleca gătiți amândoi cu coșu cu plocon, se ducea pa *călea mare* la părinți GM/695. Cu un colac la părinți acolo, o dezlegare, *călea mirési*, că nu se duce până atunci la părinți GM/831. A treia sar-să duc [mirii] pe *căle primăre* TDO/987. Joi se duc la părinții fetei, se zice că se duce pe *călea-văle* GM/688; cf. *iertăciúne* 2°, *împăcăciúne* 4°, *întorsúra* 5°, *păcioántă*.

3° art. *călea înătoarsă* loc. subst. AMD/rar Tr „prima vizită pe care, conform obiceiului, o fac socrii mici, după nuntă, socrilor mari”; cf. *păcăciúne*.

4° GD/rar Tl, Cț „primul drum al tinerilor căsătoriți făcut, conform tradiției, la biserică, împreună cu nașii”: Rudele mirelui, după o săptămână de nuntă... mirele și cu mireasa pofteste nașu la ei și după aceea pleacă de face *călea*, la biserică/883.

5° art. *călea mare* GM/rar Db; ~ *primără* GM/rar Db „drumul pe care îl fac mirii, înainte sau după nuntă, la oraș, pentru cumpărături”.

6° în constr. *pe-o căle dreăptă* AFLR/rar Cț „după dreptate; ce-i drept”: Acum, *pe-o căle dreăptă*, el trebuia să ia banii, că... eu eram slugă la el, eu am zis că să fiu drept/891.

7° în expr. a (nu) fi cu *căle* AFLR/rar Tl „a (nu) se cădea, a (nu) se cuveni”; cf. *pretinde* 1°.

8° în constr. *două zile căle* AFLR/rar Tl „distanță, depărtare de două zile”: Că să știu, moș Ioane, unde-i, *două zile căle* m-aș duce, numa să-l văd/878.

9° art. *călea lăptelui* s. compus AMD, h. 520/rar Ag, Db, Vn, Bz, Br, Tr, Cț; ~ *lui Traián* s. compus AO, Pl. 44/rar Vl; ~ *rătăciților* s. compus AMD/rar Bz; ~ *róbilor* s. compus/rar Db, Gl „Calea-Lactee”; cf. *brău* 2°....

CALEÁNDRĂ (3 sil.) s. f. GO/rar Mh „gard de scânduri”; cf. *cúrte, griláj* 2°, *închisoáre* 1°, *paláncă* 4°, *ulúce*.

CÁLFA s. f. art., în expr. a fi ~ GM/rar Cl „a fi cineva, a fi grozav”: La nunta noastră a fost patru mese și strânsese vreo șaptezeci de lei. Când strângea treizeci de lei *erá călfa* [...] era cineva/864.

CALÍC adj., pl. *calici*, f. *calică*, pl. *calici* 1° GM; TDM III/rar Vl, Il [d. om] „rău la suflet, al dracului”: E cumsăcade socri-su, da ea nu e bună. Ea e *calică* rău/TDM III/837; cf. *sanchiu* 2°.

2° AFLR; TDO/rar Vl [d. copii] „neastămpărat, neascultător”: Băieții, știi, întâdeauna sânt mai *calic* ei TDO/901. Dacă te năcăje, zice „uite ce copil *calic*” AFLR/902; cf. *neînțelegúț, sarlău*.

3° AMD, Pl. 156/rar Tr [d. oi] „care se desprinde mereu de turmă”; cf. *anátimă*...

4° GM/rar Ot, Gr [d. câini] „lacom; rău”; cf. *fometós* 2°.

CALIFÓNIA s. f. art. GM/rar Tr „soi de pătlăgele roșii (de California)”; cf. *bizón*.

CALÍM s. n., pl. *calíme* AMD, h. 371/rar Tl „altoi”; cf. *altói* 1°...

CALIMÁX s. n., pl. *calimáxuri* AMD, Pl. 76/rar Ot; *calimáxe* AO, h. 670/rar Ot; AMD/rar Ot „vermorel”; cf. *formorél, stropélniță* 1°, *tólbă* 4°, *tulúm-bă* 2°.

– var. *halimáx* s. n., pl. *halimáxe* AMD, Pl. 76/rar Ag.

CALINDÁR v. *călindár* 1°.

CALISTÉRA s. f., pl. *calistére* AMD, h. 339; GM/rar Gr, II „sapă mică pentru lucrat în grădină; săpăligă”; cf. *c a z m á 2°*, *chircă*¹ 1°, *săpăligă* 2°, *săpúță*.

CALOFÍR¹ 1° s. n., pl. *calofire* TDM II/rar Db; GD/rar Cț „plantă erbacee aromatică; calomfir”: *Calofí-re*, o foaie lată, așa foarte lată, miroase frumos TDM II/695; cf. *calopăr*.

2° s. m. art. *calofírul flórii* AMD, h. 444/rar VI „grangur”; cf. *chirlopán* 1°, *cinflóre*, *cióără* 2°, *domnișór*, *dragomír*, *fíră*, *fluieráci*, *fluierător* 2°, *fluieríci*, *fluierúș* 2°, *gáiță* 2°, *grángurel* 1°, *gráur*, *mierlói* 1°, *pișcanflórea*, *ploiér* 1°, *prigórie* 3°, *pucióș* 3°, *pui* 8°, *zamfíră* 1°, *zamfírói* 1°.

– var. 1° *galofír* s. m. GM; AFLR/rar Gr.

CALOFÍR² s. n., pl. *calofire* AO, Pl. 31/rar Dj „recipient din sticlă (cam de un litru); carafă”.

CALOIENÍCĂ s. m. GM/rar Bz „caloian”; cf. *căluian*, *coloítă*², *ghérmán*, *iéné*, *iénícă*, *mámă* 8°, *mu mulíța*, *pétre*, *scalóii* 1°, *scaloiéte*, *sfântuléțul*, *tátă* 6°.

CALOIENÍȚĂ s. f. GM/rar Bz, II „pereche feminină a caloianului”; cf. *căluiéne*.

CALOÍȚĂ s. m. TDM III/rar II; GD/rar TI dim. de la *caloian*.

– var. *colăiță* s. m. GD/rar Cț; *coloítă* s. m. GD/rar TI, Cț; *scaloítă* s. m. GM/rar CI, II; GD/rar Cț.

CALÓP v. *caláp* 2°.

CALOPÁR s. m. AMD/rar Br „calomfir”; cf. *calofír*¹ 1°.

CALTABOÁȘE v. *cartabós* 2°.

CALTABÓRȘ v. *cartabós* 1°.

CALTABÓȘ v. *cartabós* 1°, 3°.

CALÚP v. *caláp* 4°.

CALUSÁ vb. I refl. GM/rar Ot [d. altoi] „a se prinde, a se suda”.

CAMÁ s. f., pl. *camále* AMD, h. 602/rar TI „clin rămas nearat între două brazde”; cf. *am nár* 9°...

CAMÁN s. n. GM/rar Bz „numele unui joc de copii”.

CAMANÁ vb. I GM/rar Bz [la jocul de copii *c a m a n*] „a scuipa în locul fixat dinainte, pentru a arăta că a câștigat”.

CĂMÂNĂ s. f. GM/rar II; AMD/rar TI [la pescuit] „funie groasă și rezistentă, odgon, cu care se trage năvodul”: Și trece doi oameni, unu-n ciocu la o barcă, unu-n ciocu la o barcă, și trage unu, trage pluta, și unu trage *cământa*/839; cf. *alergă-tóáre*² 4°...

CAMĂZLÁC s. n., pl. *camăzică-curí* GD/rar TI „glumă, bufonerie, caraghioslâc”: [Luni după nuntă] să slujeau, să vapseau pă ochi, să despleteau, să... făceau... *camăzică-curí* așa/873; cf. *bazaconeală*...

CAMCÁ s. f. AMD/rar TI „strat de aluviuni aflat la 2 m adâncime, ceea ce arată că aici a fost cândva malul mării”.

– var. *cămcă* s. f. AMD/rar TI.

CĂMEN v. *cămín* 2°.

CĂMERI s. f. pl. AFLR/rar VI, Ot „camere”; cf. *cásă* 1°, *odăie* 3°, *sóbă*.

CĂMFOR s. n. AO, Pl 80/rar Mh „țuică tare obținută în prima fază a procesului de distilare”; cf. *basa mác* 1°...

CAMIZÓN s. n., pl. *camizoáne* GM/rar CI „bluză evazată, cu talia foarte sus, purtată odinioară”; cf. *matiníu*.

– var. *cadinsól* s. n., pl. *cadinsoále* TDM III/rar Gr; *carmizól* s. n., pl. *carmizoále* GM/rar Gr.

CAMPIONĂȚI s. m. pl. AFLR/ rar Db „câștigători în jocurile de copii, campioni”.

CAMPIÓNUL s. m. art. GM/rar II „numărul de puncte prin care se poate câștiga la unele jocuri de copii”.

CANÁ s. f., pl. *canále* 1° AO, h. 685/prin VI, Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 84/rar Db, Ph „cana”; cf. *cra nț*¹, *pípă* 1°, *slăvínă* 1°, *șurúp* 2°.

2° AMD, Pl. 84/rar Ag „vrană la butoi”; cf. dújnic 2°, gáur, poárcă 2°, predúf 2°, tápă 3°, vrană 1°, vrăniş.

– var. 1° canélă s. f., pl. *canéle* AMD, Pl. 85/rar Tl; căneá s. f., pl. *cănéle* AO, h. 685/rar Gj.

CANADĂ v. canát 2°.

CANADIÉNE s. pl. GM/rar Ag „ferăstraie mecanice de tăiat buşteni”; cf. drújbă.

CANÁL s. n. AFLR/rar Ct „porţiune de pe suprafaţa apei îngheţate tăiată pentru a întinde plasa de pescuit”: Făceam *canál*, gheaţ-aşa, uluc, tăiam tot stufu cu tâpanu [...] curăţam bine, bine şi alţii din urmă întindea plasa/871.

CANAPEÁ s. f., pl. *canapéle* 1° AO, h. 225/VI şi prin Gj; AMD, h. 212; GD; AFLR/Ag, Tr, Cl, Il, Tl, Ct, prin Ph, Bz, Br şi rar Vl, Db, Vn, Ot, Gr „laviţă, bancă mobilă sau fixată de-a lungul unui perete în casele ţărăneşti”; cf. b á n c á 2°...

2° AMD, h. 539/rar Ct „pârleaz”; cf. c á l c á r, c á l c á t o á r e 4°, p á r l e á z 1°, p i é d i c á 5°, p o d i ş c á 3°, p o g á r c e á, p o l i c i o á r á 5°, p o t é c á 1°, p r a g 3°, p ú n t e 1°, s á r i t o á r e 1°, s á r i t ú r á 2°, s c á r á 1°, s c á u n 4°, s t á n o á g á 4°.

3° art. **canapeáua pátului** AO, h. 242/rar Vl „parte a patului unde se pune capul; căpătái”; cf. c á p á t 3°, c a r á f t á 4°, c á p á t á i 2°.

CANAPÓD v. calapód 1°.

CANARÁ s. f., pl. *canarále* 1° AMD, h. 534; GD; AFLR/Ct, prin Il şi rar Tl „carieră de piatră”: Da ai grije, c-aici e *canará* şi s-a scos piatră, să nu cumva să ne ducem, că eu nu văd, mamă AFLR/898; cf. b á i e 2°...

2° AMD/rar Tl „piatră mare (în munte), stâncă”; cf. t e á ş á 2°.

3° AMD, h. 534/rar Ct „mal, ţărm pietros, stâncos”.

4° GM/rar Ag „grup, ceată”: Şi d-aci colindătorii se-mpart în trei *canarále*/673; cf. z á r á f i e.

CANÁT s. n., pl. *canáte* 1° AMD, Pl. 62–63/rar Tl „loitră”; cf. c a r á m b 1°, c ó r c i e 3°, d r i c 6°, d r o á g á 2°, g r á t á r 5°, l á t u r á 4°, l á t u r ó i 6°, l o i t r á 1°, l o i t r é c e, o b l ó n 5°, s a n d á c 2°, s c á r á 3°, s c o á r ţ á 2°, s c o r ţ á r 2°, t i n i c h e á 5°.

2° var. **canátă** s. f., pl. *canáte* AMD, h. 185 MN/prin Tl „cercevea la fereastră”; cf. c e r c e v e á 2°, ş p r o ţ.

– var. 2° **canádă** s. f., pl. *canáde* AMD, h. 182; GD/rar Vn, Tl, Ct.

CANÁTĂ v. canát 2°.

CANCELÁRE s. f. TDM I/rar Vl „cancelarie (la şcoală)”.

– var. **cănceláre** s. f. TDM I/rar Vl.

CANCÉU s. n., pl. *cancée* 1° AMD, Pl. 175–176/rar Ag „cancioc (folosit în zidărie)”;

cf. c á ú ş 1°, c e a ó n 4°, c e a ú c, c i o l m é c 1°, c ú p á 4°, f á n d e l á 2°, g á v á n 5°, l í n g u r á 3°, l í n g u r ó i 5°, m i n c i ó c 2°, s f r a n c i ó g.

2° AMD, h. 679/rar Ag „căuş din lemn (folosit, mai ales, la stână)”;

cf. b l i d 5°...

3° var. **cancióg** s. n., pl. *cancioáge* GM/rar Ph „strecurătoare din tablă”: [Prunele fierte] la strecor aşa printr-un *cancióg* sau sită deasă/707.

4° var. **canciúc** s. n., pl. *canciúcuri* AO, h. 572/rar Ot „unealtă de pescuit; crâsnic”; cf. c á r s t á 2°, c h i p c é l 1°, c r á s n i c, g h e l b e r i u, h a l á u 1°, h â r l á u 2°, j i g á n i e 1°, n á p á t c á, n á v ó d 1°, p o s f á t, t á r b ó c 1°, ţ á p o á i c á, ţ á p ó c i.

– var. **cancióc** s. n., pl. *cancioáce* 2° AO, Pl. 123/rar Gj; **cancióg** s. n., pl. *cancioáge* 1° AMD, Pl. 175–176/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Ph, Vn, Bz, Br, If şi rar Ct; 2° AMD, h. 679/rar Il; *cancioóguri* 2° AMD/rar Ph; **canciónc** s. n., pl. *cancioánce* 1° AMD/rar Br; **concióc** s. n., pl. *conciócuri* 1°/rar Br; **tancióc** s. n., pl. *tancioáce* 1°/rar Tr; *tanciócuri* 1°/prin Tr şi rar Vn, Cl; **tancióg** s. n., pl. *tancioáge* 1°/prin Tr şi rar Ag, Cl, Il, Tl.

CANCIÓC v. *cancéu* 2°.

CANCIÓG v. *cancéu* 1°, 2°.

CANCIÓN v. *cancéu* 1°.

CANCIÚC v. *cancéu* 4°.

CÁNDELITĂ s. f., pl. *cândelițe*
GM/rar Cl „candelă”; cf. *cândeli*.

CANDRÍU adj., pl. *candrii*, f.
candrie, pl. *candrii* AMD, h. 14, 15/rar Cl
„sașiu”; cf. *amestecăți* 1°...

CÁNE s. f. pl. AO, h. 232; 394;
TDO/prin Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h.
219; Pl. 141, 142; TDM I, III/prin Db, Gr
și rar Ot, Cț; *căni* [sic!] AMD, h. 219/rar
Ot „căni, ulcele”; cf. *bărdác* 1°...

CANÉLĂ v. *caná* 1°.

CÁNGE s. f. pl. AMD, Pl. 137/rar Tr
„cângi cu ajutorul cărora se prind oile”; cf.
arcán 1°...

CANÍSTRĂ s. f., pl. *canistre*
AFLR/rar Tr „vas mare din tablă, de
formă paralelipipedică, în care se
păstrează untură, carne”; cf. *bidón* 2°...

– var. *garnístră* s. f., pl. *garnistre*
GM/rar Vn.

CANÍU adj., pl. *canii* GM/rar Gr
„zăpăcit, aiurit, candriu”: Omu ăla a rămas
caníu așa [...] zăpăcit/823; cf. *amegít*...

CANT s. n., pl. *cânturi* GM/rar Vn
„adâncitură, șanțuleț, crăpătură în pământ”.

CANTÁLOG s. m., pl. *cantalógi*
AMD, h. 350 MN/rar Cl „varietate de
pepene galben; cantalup”.

CANTÁR s. n., pl. *cantăre* 1° AMD,
h. 580; AFLR/Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Vn,
Cl și rar Gl „cântar”; cf. *cúmpănă* 3°,
palánță 1°, *terezie* 1°.

2° AMD, Pl. 61/prin Tl și rar Cț „b r ă -
c i n a r l a c a r”; cf. *bántă* 6°...

3° AMD, h. 658/rar Tl „orcic”; cf.
cetlău 4°, *chișer* 2°, *cornățel* 1° 2°,
crúce 5°, *crucióil* 1°, *cruciulită* 2°,
hatău, *legău*, *orciúc* 1°, *otínc* 10°,
răscrúce 3°, *șleau* 4° 1°, *șoș*, *tră -*
gáci 3°, *vătrái* 6°.

4° var. *cântár* s. n., pl. *cântăre* AMD,
h. 202; Pl. 175/rar Ag, Tr „fir cu plumb

(folosit în construcții)”; cf. *coi*, *plumb* 2°,
șaulă 1°, *șușplái* 1°.

5° var. *cântár* s. n., pl. *cântăre* AO, h.
642/rar Mh „schimbătoare la plug, cu
ajutorul căreia se reglează adâncimea
brazdei”; cf. *alcá* 8°...

– var. *cântár* s. n., pl. *cântăre* 1° AMD,
h. 580/prin Tl; 2° AMD, Pl. 61/rar Tl; 3°
AMD, h. 658/rar Tl; *cântár* s. n., pl.
cântăre 2° AMD; GD/prin Cț; 3° AMD/rar
Cț; *cântăruri* 1° AO, Pl. 53/rar Dj și s. m.,
pl. *cântári* 1° AO/rar Gj, Mh.

CÁNTĂ¹ s. f., pl. *cânți* 1° AO, h. 248;
394; 414; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj și rar
Vl; GM; AFLR/rar Gr, Il; *cânte* AO, h.
394/rar Vl, Ot „găleată din tablă emailată
sau, mai rar, din doage”: [Zidarului] îi
făceam ceamur, i-l căram cu *cânta* unde
lucra TDO/943. Umplea *cânta* [la fântână]
și o vărsa mireasa cu picioru AFLR/929.
Pleacă mai multe fete și cu *cânțile* cu apă
și, unde găsește femeii, aruncă apa pă
picerile lor și le dă ouă *ibid.*/835; cf.
bidón 3°...

2° pl. *cânte* AMD, h. 255; Pl. 141/rar
Vl, Il „vas din tablă, cam de un litru, în
care se mulge vaca, oaia”; cf. *bliehr*...

3° AO, Pl. 124; TDO/rar Mh, Dj „vas
din fontă sau din aramă (în care se
încheagă cașul, se fierb urda, săpunul
etc.); căldare”: [Laptele încheagat îl
zdrumică-n *cântă*. După ce-l zdrumică, îl
încălzește câta la foc TDO/940. Și dăm cu
știrc-asta pe fundu *cănti* cu sopon, până
când fierbe *ibid.*; cf. *bidón* 1°...

4° GO/rar Gj, Mh, Dj „vas din tablă
(cu capac) în care se păstrează carnea
prăjită, untura”: Să fierbe [carnea] frumos,
să rumenește, o băgăm în borcan sau într-o
cântă, căldare din aia cu capac, punem
untura peste ea/906; cf. *bidón* 2°...

5° GM/rar Il „cană mare (din tablă
emailată)”.

CÁNTĂ² s. f., pl. *cânte* AMD, h.
694/rar Ph „bașchie”; cf. *bașchie* 1°...

CANTÓN s. n., pl. *cantoáne* AO, h. 212/rar Ot „adăpost improvizat din crengi și fân, făcut la câmp sau la pădure, în care stau oamenii care păzesc”; cf. *a c i o á l á*...

CANTONÉR s. m., pl. *cantonéri* AO, Pl. 46/crt.; AMD, h. 533/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Vn, Br, Gr și rar Gl „cantonier, picher”; cf. *d r u m á r l °*, *p e c h é r*, *ș o s e l á r*.

– var. **cantunér** s. m., pl. *cantunéri* AO, Pl. 46/rar Mh; **căntonér** s. m., pl. *căntonéri*/rar Mh; **cântunér** s. m., pl. *cântunéri*/rar Gj, Mh.

CANTUNÉR v. *cantonér*.

CÁNURĂ s. f., pl. *cánuri* 1° AMD, h. 392, 393; Pl. 150; GM; TDM I/Db, Ph, prin Ag și rar Bz, Cț; *cánure* AMD, h. 393/rar Ph, Bz, Cl; *cánuri*/rar Ph „scul din fire de lână sau de cânepă”: [Lâna] ne-o aduce așa *cánurí*, da, depănată și le facem noi gheme. Le ținem pe mână și le deșirăm noi GM/697. Toată lâna toarsă pusă pe rășchitor e *cánură* AMD, Pl. 150/893; cf. *b u ș 3 °*...

2° AO, h. 796/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 150/rar Vn, Cț „(fire de) lână toarsă”.

3° AO, h. 796/rar Dj; AMD, h. 396 MN/prin Tl și rar Bz, Cț; *cánure*/rar Tl „fir gros de lână sau de cânepă tors pentru a fi bătut la țoale”.

4° colect. AO, h. 796/rar Dj „câlți”; cf. *b u c i*...

5° AMD, Pl. 103/rar Ph „legătură, păpușă din fuioare”; cf. *b o c c e á 5 °*...

CAÓN v. *caún*.

CAP s. n. 1° pl. *cápuri* AMD, h. 3 MN/Vn, Tl, prin Br și rar Ag, Ph, Gl, Bz „cap (la om)”; cf. *c á p á t l °*, *g l á v e á j á 2 °*.

2° pl. *cápuri* GM/rar Ag, Ot „legătură (de lemne, de iarbă etc.) transportată, cărată pe cap sau în spate”: Am adus un *cap* de lemne de la pădure, o spinare cum s-ar spune/768. Am avut viță de cărat [...] am cărat câte trei *cápuri* dă viță/769; cf. *c á p á t á i l °*, *p r á z n e*.

3° art., în expr. a *púne căpul* TDO/rar Dj „a se culca și (a) dormi (lăsând capul pe pernă)”: Mâncai și eu și m-am pus să... *să-mi puș și eu căpu* nițal. Și *pusăș căpu* ntr-un pat acolo... durmii și eu un ceas/973; cf. *c á p á t á i 2 °*.

4° art., în expr. a *púne căpul* (*cuiva*) GM/rar Db; GD/rar Cț „a ucide, a omori”: Aia se laudă către lume-așa, vorbea că-l iau eu, da nu mă lasă cu casă, îmi face ce-mi face mie, *ímí púne căpu* GM/811. „Dacă mai mă urmărești”, zice, „*îș puș căpu*” GD/892; cf. *a c h i t á 2 °*...

5° în expr. a *nu aveá ~ să*... TDM II/rar Br „a nu putea”: *N-áveáș cap* să treci pân sat, te uda cu căldarea cu apă. Așa era obiceiul p-atuncea, știi [când se făcea pomana caloianu-lui]/738.

6° în expr. *a-i crăpá în ~* TDM I/rar Tr; *a tăiá în ~* (*pe cineva*) AFLR/rar Db „a-i trece prin cap; a-l tăia capul”: O fi *tăiăt-o-n cap* că-i lup ála/815; cf. *d a 14 °*, *t r e s á r i 3 °*.

7° *de-a peste cap* loc. adv. GM/rar Db; pl. art. *de-a-n căpetele* loc. adv. GM/prin Gr și rar Tr „de-a berbeleacul, peste cap”: S-a dat de trei ori *dă-a-n căpetele* și s-a făcut un porumbel/785; cf. *b e s t e g á l u l*...

8° art. *cápul piéptului* AO, Pl. 6/Mh, Dj și prin Vl, Gj, Ot; AMD, h. 57/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cl, Il, prin Br, Ot și rar Vn, Gr, Tl „furca pieptului; stern (la om)”; cf. *c r ú c e 17 °*, *f u r c u l í ț á 8 °*, *l i n g u r í c á 1 °*, *l i n g u r í ț á 3 °*, *o s 3 °*, *p i e p t 2 °*, *ș i r 2 °*, *u n d r e á 1 3 °*.

9° art. *cápul bărbii* AMD, h. 45/rar Bz, Cl „bărbie”; cf. *b á r b á 2 °*...

10° art. *cápul fălcii* AMD, h. 2 MN/rar Ot, Gr „maxilar”; cf. *f á l c á r i ț á 1 °*, *m á s e l á r*, *m á s e l á r i ț á*, *m á s e l á r n i ț á*.

11° art. *cápul șirii* AMD, h. 64/rar Db „șale”; cf. *c o á b á*, *m i j l ó c 5 °*, *p o d 27 °*, *ș a 2 °*, *ș é l e*, *ș e r t e á ț á*, *t á r t á*.

12° art. **cápu** beregății AMD, h. 31/rar Tl „omușor”; cf. b e r e g á t ă 2°...

13° art. **cápu** oíștii AMD, h. 667/rar Il „pisc la sanie”; cf. a l c á 7°...

14° art. **cápu** piscului AMD, h. 659/rar Db; ~ la **proțáp**/rar Ph „bucată de lemn sau de fier îndoit fixată pe proțap, în capătul din față, formând scobitura în care se prinde jugul”; cf. b á r s ă 5°...

15° pl. **cápete**, ~ de răzbói AMD, Pl. 109–110/rar Cț „fiecare dintre cele două tălpi ale războiului de țesut”; cf. c a r á f t ă 3°, c a r á m b 6°, c o t ó c 2 7°, c r a c 2°, d o r á n g ă 5°, d u l á p 3°, f á l c ă 4°, f á l c e á 1°, l u n g 4°, l u n g ă r í m i, l u n g í m e 3°, o p l e á n 6°, p i c i ó r 16°, p l a s 11°, s l a i 1 1°, s p e t e á z ă 9°, t á l p í ș 1°.

16° pl. **cápete** AMD, Pl. 110–111/rar Ag; **cap de fúrcă**/rar Ot „fiecare dintre cele două stinghii fixate pe brațele războiului, care susțin bețele ițelor și ale spetei”; cf. a j u t ó r 14°...

17° pl. **cápete** AMD, Pl. 67–68/rar Db, Gr, Cl, Tl „coardă de viță de vie tăiată la două-trei noduri (în scopul sporirii rodului)”; cf. c á p ă t 5°, c ă l ă r é ț 3°, c ă l c á i 6°, c ă l u ș á r 1°, c ă p ú ș ă 7°, c ă r l á n 2°, c e p 2°, c i u p é i, c o f í ț ă 2°, c o r c á n 2°, l e m n 3°, m á m ă 6°, s t r o m o l ó g 1°, s u b s u o á r ă 3°, ș t e p 2°, t a m a z l á c 2°, t e m é i 9°; a fáce ~ GO/rar Dj „a tăia lăstarii; a copili vița de vie”; cf. a l é g e 1°...

18° pl. **cápete** AO, h. 661/rar Gj; AMD, Pl. 66–67/prin Cl „lăstar de viță de vie tăiat pentru răsădit; butaș”; cf. b ă ț 1°...

19° pl. **cápete** AMD, Pl. 65/rar Ot „butuc de viță de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

20° **cap de primăvară** loc. subst. AO, Pl. 42/prin Dj și rar Mh „numele lunii martie”; cf. m á r t i e, m ă r c é l, m ă r ț i ș ó r, t r á i s t ă 7°.

21° pl. **cápete** GM; TDM I–III/prin Tr, Cl și rar Db, Bz, Il; GD; AFLR/Cț „colac

dat de pomană la înmormântare sau la parastase”: [La pomană] face o prescură și un **cap** GM/868. Îi face **cápete** coapte-n cuptor *id.*/738. Îi face de trei zile soroacele, **cápiti**, îi face de nouă zile, îi face de trei săptămâni, de șase săptămâni, îi face de trei luni, de șase luni și de un an GD/887; cf. a r á n g h e l...

22° pl. **cápete** GM/prin Cl și rar Ph, Vn, Tr, Gr; **cap de țărână** loc. subst. GM/prin Tr și rar Ot, Cl; **cap slóbod** loc. subst./rar Db; art. **cápu** de la țărână/rar Il „pomană la înmormân-tare sau, ulterior, la termene fixe”: La trei zile-i făcea [mortului] **cápu** de țărână, c-așa-i spunea, **cápu** de țărână/862. Pă urmă rămâne **cápu** de șase săptămâni, de trei săptămâni și... de-o jumăta de an GD/897; cf. c á p ă t 7°, p a n a g h í e 1°, p a r a i s t á s, p o n ó s 2°, s ă r i n d á r 1°; pl. art., în expr. a purtá **cápete** v. purtá 1°; art. **cápu** de panaghíe AFLR /rar Tl „pomană făcută la 40 de zile după înmormântare”: Pe-ormă-i pui [mortului] de douăzeci de zile și de patruzeci, de-i pui **capu** de panagíje, de-l ridici; și-i dai pat, ce... ce poți, pat, rogojină AFLR/871.

– var. 7° **scápetelea**, *de-a-n* ~ loc. adv. GM/rar Bz, Cl.

CAPÁC s. n., pl. **capáce** 1° AO, Pl. 30; TDO/rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 221, 222 MN; GM/Tr și rar Db, Gr, Il, Tl, Cț „fund de lemn (pe care se răstoarnă mămăliga, se taie tăiței etc.)”: [Mămăliga] o punem pe masă, pe **capác** și o mîncăm cu mîncare GM/824; cf. b l á n ă 2°...

2° pl. **capácuri** AO, Pl. 30/rar Dj; AMD, h. 219 MN/rar Gl, Tr, Il „capace de acoperit vasele de bucătărie”; cf. a c o p e r é c i i...

3° art. **capác**ul **cápu**lui AMD, h. 1/rar Br „creștetul capului”; cf. c e r 2 2°, c l á p ă 6°, c r e á s t ă 1°, c r é ș t e t 1°, f u n d 9°, g l á v ă 2°, m o á l e 11°, t i c h í e 4°, ț e á s t ă 2°, ț e s t 2°.

4° art. **capăcul** **căpului** AMD, h. 3/rar Il „craniu, țeastă”; cf. **cătrună**¹ 2°, **coroană**¹, **craniu**, **crenă**¹, **deagvă**, **dévlă**, **dihórniță**⁴, **doască**¹, **găoáce**⁷, **glăvă**¹, **glăvățână**, **glăveajă**¹, **gléucă**, **goajă**², **hărcă**², **oască**, **os**¹, **scăfărlie**², **schelét**², **tipsie**², **tív**³, **troacă**¹⁸, **țeastă**¹, **țest**¹, **véșcă**⁴, **zgărvă**¹.

5° AMD, h. 86/rar Cl; **capăc** la **genunchi**/rar Cl; art. **căpacul** **genunchiului**/prin Tr și rar Gr, Tl, Cț; „rotula genunchiului”; cf. **bilă**...

6° AMD, h. 187; GM/prin Db și rar Ag, Ph, Tr „acoperișul casei”; cf. **acoperiș**¹...

7° AMD, h. 192; GM/rar Ag, Ph, Bz, Tr, Gr, Il [mai ales la pl.] „totalitatea șipcilor bătute pe căpriori (pentru susținerea țiglei sau a tablei de la acoperișul casei)”: Deasupra se puneau grinzi, cum se spunea atuncea, uși, stâlpi și pe urmă urma **capăcu** GM/688; cf. **cămășuiălă**⁸, **căpăceălă**¹.

8° AMD, h. 191/rar Tl „olan (la acoperiș)”; cf. **căciúlă**⁵, **coámă**¹, **colț**⁶, **colțár**⁸, **comác**, **comár**², **comăș**², **oálă**¹, **ulúc**¹ 5°.

9° AMD, h. 210/rar Gr „fărăș”; cf. **ce-nușár**², **fărășuri**, **táblă**⁴, **tarábă**², **távă**² 3°, **vătrái**¹.

10° AO; Pl. 131/rar Dj „teică la moară”; cf. **copáie**⁴, **covátă**⁴, **covățeá**⁴, **covățică**³, **cúpă**⁸, **cutie**⁴, **guriță**⁴, **părpăriță**⁴, **postăviță**², **scăfiță**, **tigăiță**¹.

11° AO, h. 374/rar Dj; AMD, h. 581/rar Tr, Gr, Il „talger la cântar”; cf. **castrón**¹, **căpéte**, **cutie**⁵, **farfurie**, **lighéán**², **palánță**², **saán**², **scáfă**¹, **taft**, **táier**³, **tálpă**¹ 22°, **tără**, **tas**¹, **távă**² 2°, **terezie**, **tipsiel**¹.

12° AO, h. 683/rar Ot „cep la butoi”; cf. **cep**¹, **dújnic**¹, **poárcă**¹, **tápă**¹.

13° AMD, h. 652/prin Cl, Il și rar Tr, Gr, Cț „străgălie la osia căruței”; cf. **bătăie**⁷...

14° AMD, h. 650/rar Bz „bucată de tablă cu care se îmbracă osia la căpătul care intră în butuc; bleau”; cf. **balót**²...

15° AMD, h. 652/rar Il „inel de tablă pus între osie și roată, având rolul de a atrage atenția în timpul mersului”; cf. **păcănitoáre**, **sunărie**, **tas**³.

16° AMD, h. 465/rar Gr, Cț „stavilă la ulucul morii”; cf. **bătătór**...

17° AMD, h. 385/rar Vn „limbă la meliță”; cf. **bătăg**...

18° AMD, h. 475/rar Br „borul pălăriei”; cf. **áripă**⁷...

19° var. **capăcă** s. f., pl. **căpăci** AMD, h. 284 MN/rar Vn „putinică în care se păstrează brânza”; cf. **bálie**⁴...

– var. **căpăc** s. n., pl. **căpăce** 1° AO, Pl. 30/rar Mh; 2° AO, Pl. 30/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj; 5° AMD, h. 86/rar Tl; 12° AO, h. 684/rar Mh; **căpăcuri** 2° AO/rar Gj, Mh.

CAPĂCĂ v. **capăc** 19°.

CAPACÍTĂ adj. f., pl. **capăcite** GM/rar Tr [d. construcții] „acoperită, învelită”: Solarile **capăcite** așa cu ciolofane d-astea cum sunt/808.

CAPARÁ v. **acapará**.

CÁPĂT s. n., pl. **căpete** 1° GO/rar Vl, Gj, Mh; GM/rar Tr, Gr „cap (la om și la animale)”: Ursu de obicei merge cu **căpătu** în jos GO/911. Când prindem peștele, l-apucăm de la oichi, de la **căpăt** *ibid.*/916. După ce tăiem mielul, îi tai **căpătu**-ăla cu lâna lui zis GM/803. Băiatu administratorului a repezit un furcoi în **căpătu** lu președintili Frontu Plugari *id.*/827; cf. **cap**¹...

2° art., în expr. a **púne** (**cuiva**) **căpătul** AFLR/rar Tl „a veni (**cuiva**) de hac: a ucide”: Porcii áștia **o să-ț púje** ția **căpătu**/875; cf. **achitá**²...

3° AO, h. 242/prin VI și rar Gj „parte a patului unde se pune capul; căpătâi”; cf. c a n a p e á 3°...

4° AO, h. 661/rar Gj; AMD, Pl. 66–67/prin Gr „butaș de viță de vie”; cf. b ă ț 1°...

5° AMD, Pl. 67–68/rar Cl „coardă, lăstar de viță de vie tăiat la două-trei noduri (în scopul sporirii rodului)”; cf. c a p 17°...

6° GM/Bz și rar Db, Ph, Vn, Gl, Br, Tr; GD/rar Tl „colac dat de pomană la înmormântare sau la parastase”; cf. a r á n g h e l...

7° GM/prin Bz și rar Db, Ph, Vn, Gl, Br, Tr, Cl „pomană la înmormântare sau, ulterior, la termene fixe”; cf. c a p 22°...

– var. 1° căpet s. n., pl. *căpete* AFLR/rar Gj, Mh, Dj.

CÁPET v. *cápăt* 1°.

CAPLAMÁ s. f., pl. *caplamále* GD/rar Tl „haină lungă îmblănită; șubă”: Fără *caplamá* ginerica nu să putea cununa; trebuia să fie adevărat cu haină lungă până jos, cu guler/884; cf. d u l á m ă, m a n t á.

CAPÓRT s. n. GM/rar Tr „partea acoperită, din față, a unei bărci”.

CÁPRA s. f., pl. *cápre* 1° AO, h. 595, 596/rar Dj „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n á r 9°...

2° AO, h. 209/prin VI și rar Gj; AMD, h. 189/rar Ag, Ph, Br, Ot, Tr, Il „chingă la căpriori”, cf. a d á o s 1°...

3° AMD, h. 189/rar If „prăjină lungă așezată, orizontal, la jumătatea căpriorilor”.

4° AO, h. 628/rar Ot; AMD, Pl. 55/rar Tr, If, Gr „prepeleac în jurul căruia se clădește căpița de fân”; cf. c l e n c i 2°, c o p i ț á r, c r á c á n ă 3°, c u t i á c, f â n á r 4°, m e r e c l é u, m i j l o c á ș 2°, p a i á n t ă 6°, p a r 1°, p ă l e á ț ă 3°, p o p 2°, p o p â n d ă u 1°, p r ă j i n ă 1°, p r e p e l e á c 1°, p r e p e l i c á r 1°, s ă r c é r 2°, s ă r c i n é r 1°, s t ă l p 7°, s t e á j e r 2°, s t r á j ă 5°, ș t o p l e á g 3°, ț e p ú ș ă 2°.

5° AMD, h. 627/rar Il „platformă, postament pe care se clădește clăia de fân, de paie”; cf. b i n á...

6° AO, h. 626/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 629/rar Tr, Cț „apărătoare formată din prăjini legate între ele la un capăt, două câte două, pusă pe vârful căpiței, pentru a o feri de vânt”; cf. c ú m p ă n ă 11°, r a c 6°, r ă s c r ú c e 5°.

7° AO, Pl. 135; 138/rar VI, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 684; 690; 692; 695/prin Ag, Ph, Tr și rar VI, Db, Bz, Br, Ot, If, Gr, Cl, Cț „scaun special folosit (de către dogar, rotar, dulgher) la fixarea poziției pieselor din lemn pentru cioplit sau pentru rindeluit”; cf. b o c 1 3°...

8° AO, Pl. 136, 137/VI și rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 689; Pl. 171/Ot, prin Ag și rar VI, Db „un fel de compas folosit, în dogărie, la măsurarea și însemnarea doagelor”; cf. c o m p á s 1°, m ă r c ă t o á r e 3°, p á z n i c, u n g h i 2°, z g ă r i é c i 2°.

9° AMD, Pl. 107/prin Bz și rar VI, Ag, Ph „suportul care susține brațele vârtelniței”; cf. b u t 8°...

10° AMD, Pl. 110/rar Ph „parte a războiului de țesut constituită din cele două brațe”; cf. s c á u n 22°.

11° AO, h. 773/rar VI; AMD, Pl. 138–139/rar Ot, Il „lemn așezat pe două crăcane, care susține ceaunul deasupra focului”; cf. a r ț á r 1 2°...

12° AMD, Pl. 62/rar Ph „codârlă la căruță”; cf. c h í l n ă, c o b í l ă 1 3°, c o b í r l ă 2°, c o d e r í e 3°, c o d i r l ă r, c ó r c i e 1°, c o ș á r 1 1°, c o t é t e, f u n d ă r e á ț ă, f u n d ă t o á r e 3°, g h i o c i 2°, g r ă t ă r 8°, i e s l ă r 2°, i e s l e 2°, p a t 13°, r ă s c ó l 7°, s c ă r i l ă, ș u ș l é t e.

13° AMD, Pl. 54/prin Ph și rar Bz, Cl, Il, Tl „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

14° AMD, h. 645/rar Ag, Db, Tr, Cl, Il „cobilă”; cf. c ă l ú ș 13°, c o b í l ă 1°, c ó b i l i ț ă 1°, c o b í r l ă 1°, c o m p á s 4°.

crăcănă 10°, cruce 9°, fûrcă 6°, iápă 7°, otínc 11°, piciór 12°, pod 6°, siurângheci, târâş 1°, târătoare, trăgói.

15° AO, Pl. 127/rar Mh „suportul format din mai mulți stâlpi pe care se sprijină ulucul morii”.

16° AO, Pl. 132/rar VI; AMD, Pl. 168/rar Bz „un fel de pârghie folosită la ridicarea pietrei alergătoare la moară”; cf. cal 5°...

17° AMD, Pl. 173/rar Tr „scândură pusă de-a curmezișul fundului unui vas din doage, pentru a-i spori rezistența”; cf. adáos 2°...

18° AMD, h. 26/rar Db „cercel (cu surub) purtat odinioară de bărbați”.

CAPRIORETĂ s. f. AO, h. 240/rar Gj „gabrioletă”.

CAPS v. **cápsă** 2°.

CÁPȘĂ s. f., pl. *cápse* 1° AMD, h. 650/rar Ag, Br „bucată de metal care îmbracă osia la capătul dinspre butucul roții”; cf. balót 2°...

2° AMD, h. 652/rar Db, Ph, Gr „străgălie la căruță”; cf. bătăie 7°...

3° AMD, h. 653/rar Ag, Db, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Il „cuiul din capătul osiei”; cf. bleau 3°...

4° var. **cábză** s. f., pl. *cábze* AO, h. 357/rar Dj „cartuș de armă”.

5° AMD, h. 86/rar Br „rotula genunchiului”; cf. bílă...

– var. **cábză** s. f., pl. *cábze* 1° AMD, h. 650/rar Ag, Tr; 2° AO, h. 645/rar Ot; 3° AMD, h. 653/rar Ot, Tr; caps s. n., pl. *cápse* 2° AMD/rar Gr.

CAPSOMĂNIE s. f. GM/rar Ag „încăpățănare, îndărătnicie”: Omu poate mai are și un pic de *capsomănie*, cum s-ar zice, în cap, să nu vrea/786.

CAPSULĂ s. f., pl. *capsúle* AMD, h. 660/rar Db „bucată de metal care îmbracă leuca la capătul de jos”; cf. bándă 2°...

CAPSURĂ s. f. GD/rar Cț „ladă cu o capacitate de 1–2 kg cu care morarul ia vama

la măcinat”: Ne duceam la moară și ne rugam de morar să ne dea câte-o *capsivă* de mălai sau dă făină/895; cf. cașic.

CAPTÁR s. n. și m., pl. *captáre*, *captári* AMD, h. 378/rar Tl „stup primitiv (din nuiele împletite)”; cf. coș 1°, coșárniță, cóșniță 2°, cotéț 6°, târnă 2°, uléi 2° 1°.

CÁPUT s., în expr. a fi ~ AFLR/rar Tl „a nu mai avea nicio ieșire; a fi gata”.

CÁR s. n. 1° pl. *cáruri* AO, Pl. 56/rar Gj; AMD, h. 243/prin Ph și rar Bz, Cl, Il, Cț „care”; cf. cărúță 2°, cotigár.

2° art. **cáru** róbilor AMD, h. 520/rar Ph, If „Calea-Lactee”; cf. brău 2°...

CARABĂȘ v. **cărăbăș** 1°–8°.

CARÁBĂ¹ s. f., pl. *carábe* GM/rar Ph „cimpoi”; cf. ciumpói.

CARÁBĂ² s. f., pl. *carábe* AO, Pl. 78/rar Mh „gulie”; cf. bámbă 1°...

CARABÉȚI s. m. pl. AMD, Pl. 96/rar Ag „larve ale găselniței (care atacă albinele în stup)”; cf. caréte, cari, cotár 4°, găsélniță, moléte 1°, mólie, sfoiág 4°, strigă.

CARABÓI s. n. AMD, Pl. 181; GM/prin Tr și rar Ag, Ph, Db, Cl, Il „calaican (sulfat feros), folosit la vopsitul în negru”: Era un fel de *carabuj* îi zicea la piatra vânăt-așa GM/851; cf. calaicám.

CARÁCAL v. **caracúlă**.

CARACAȘÁC s. n. 1° AMD, h. 620/rar Tl „lan de grâu amestecat cu secară”; cf. îndoiát, îndoitúră, însecărit, samulástră 2°, secăreț, secărit¹, secărós, surjîe.

CARACATICIOÁRĂ s. f., pl. *caracaticioáre* AMD, h. 439/prin Gr și rar Db „salamandră”; cf. cârcâiac 2°, fătúică 2°, ghíorlán 3°, gúșter 1°, mámă 9°, mătă 2°, năpárcă 1°, salamándră 2°, sálámázdră, șolomendriță, șopárlă.

– var. **caracaticioară** s. f. AMD, h. 439/rar Gr.

CARACHIÓL v. **caracúlă**.

CARACRATICIOARĂ v. *caracaticioară*.

CARACŪLĂ adj. f., pl. *caracŭle* AMD, Pl. 152/rar Gr, Il „(oaie) din rasa caracul”.

– var. *caracál* adj. AMD, Pl. 160–161/rar Vn; *carachiól* adj. TDM II/rar Ph.

CARÁFCĂ v. *caráftă* 1°, 2°.

CARÁFT v. *caráftă* 2°.

CARÁFTĂ s. f., pl. *caráfte* 1° AMD, Pl. 110–111/Bz, Il, prin Vn, Br, Cl, Cț și rar Ph, Gr, Tl „fiecare dintre cele două stinghii horizontale înfipite în brațele războiului, de care se atárnă vătalesle și bețele de susținere a itelor”; cf. *ajutór* 14° ...

2° AMD, Pl. 110/Cl, Il, prin Cț și rar Ph, Gr „fiecare dintre cele două brațe ale războiului”; cf. *ajutór* 13° ...

3° AMD, Pl. 109–110/Br, prin Ph, Cl și rar Bz, Il, Cț; *cărăfti*/rar Br „fiecare dintre cele două tălpi ale războiului”; cf. *cap* 15° ...

4° AMD, h. 228/rar Vn „parte a patului unde se pune capul; căpătâi”; cf. *canapeá* 3° ...

– var. *caráfcă* s. f., pl. *caráfcı* 1° AMD, Pl. 110–111/rar Gl; 2° AMD, Pl. 110/rar Gl; *caráft* s. n., pl. *caráfte* 2° AMD/rar Tl; *carápcă* s. f., pl. *carápcı* 1° AMD/rar Bz.

CARAGĂȚĂ s. f., pl. *caragáte* 1° AMD, h. 637; GM/rar Cl „nuia arcuită atașată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. *alergătoáre* 5° ...

2° AMD, Pl. 56/rar Cl „greblă mică atașată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. *ceréaslă* 3°, *ghéáră* 3°, *piédică* 3°, *scărică* 7°, *várgă*, *vărgói*, *vergeá* 6°.

CARAGHIÓZ (3 sil.) adj., pl. *caraghioji*, f. *caraghioáză*, pl. *caraghioáze* AMD, h. 7, 8/rar Tl „negricios, brunet”; cf. *aráp* 1° ...

CARAMÁN adj., pl. *caramáni*, f. *caramánă*, pl. *carmáne* AMD, h. 7, 8/rar Cț „brunet, negricios”; cf. *aráp* 1° ...

CARAMÉLĂ s. f., pl. *caraméle* 1° GM/rar Ag „grămadă de lemne în dezordine”: Buștenii să-ncurcă și noi le zicem atunci *caramélă*, unde se-ncurcă/675.

2° AO, h. 135/rar Gj „guturai”; cf. *bolévníță* ...

CARÁPĆĂ v. *caráftă* 1°.

CARAPÉLÍT s. m., pl. *carapelíti* AMD, h. 417/rar Cț „varietate de stejar (de câmpie) cu tulpina groasă și noduroasă”; cf. *cer*¹, *ceréu* 1°, *cerói*, *gárniță*, *túfă* 1°.

CARÁŞ s. m. GM/rar Ph „caras”.

CARAŞCULEÁN s. m., pl. *caraşculéni* AMD/900 „locuitor din fosta comună Caracicula (actualmente Limanu)”.

CARAŞÍC adj. AMD, h. 620/rar Tl [d. lanul de grâu] „amestecat cu secară (sau cu alte graminee)”.

CARÁC s. m., pl. *caráci* GD/rar Tl „semn, marcaj făcut cu ajutorul unei sfiori (la plantarea tutunului)”;

cf. *țeft*.

CARĂM v. *carămb* 7°, 9°.

CARĂMB s. m., pl. *carămbi* 1° AMD, h. 248/Ag, Tr, prin Gr și rar Db, Ph „loitră”; cf. *cánát* 1° ...

2° var. *carămp* s. m., pl. *carămpi* GM/rar Db „fiecare dintre cei doi drugi paraleli care, împreună cu fușteii, formează loitra”; cf. *cosác*¹ 4°, *cotóc*² 1°, *drug* 4°, *lăturáş* 2°, *loitrá* 3°, *martác* 2°.

3° AMD, Pl. 61–62/rar Ph, Cl „fuscel la loitră”; cf. *arác* 3° ...

4° AMD, h. 662/prin Tr și rar Bz „fiecare dintre prăjinile care se pun, de-a lungul, peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. *ajutór* 15° ...

5° AMD, h. 660/rar Cl „bucată de tablă care îmbracă leuca la capătul de jos”; cf. *bándă*² ...

6° AO, h. 720/rar Mh, Dj „fiecare dintre cele două tălpi ale războiului”; cf. *cap* 15° ...

7° var. *carám* s. m., pl. *carámi* AMD, Pl. 110/rar Tl „fiecare dintre cele două brațe ale războiului de țesut”; cf. *ajutór* 13° ...

8° AFLR/rar Dj „lemn crestat folosit la măsuratul laptelui la stână”; cf. *cárjã* 4°, *cent* 5°, *cetúlã*, *cot* 3°, *flotór*, *grad* 1°, *măsurător* 1°, *menzúrã*, *métru* 3°, *răbój* 1°, *semnător* 2°, *țanc* 1°.

9° s. n., pl. *carâmburi* AO, Pl. 38/rar Gj, Dj; *carâmbel/rar* Mh „parte a cizmei de la gleznă până la genunchi”; cf. *púlpã* 6°, *tureátcã* 2°.

– var. 9° *carâm* s. m. și n., pl. *carâmi* AMD, h. 487/rar Cț; *carâmuri/rar* TI; *carâzm* s. n., pl. *carâzme* AO, Pl. 38/rar Gj.

CARĂMP v. *carâmb* 2°.

CARBONÁ vb. I tranz. GD/rar TI, Cț „a carboniza”: Când a trăznit *a* și *carbonát*-o acolo/887.

– var. *carbuná* vb. I tranz. GD/rar Cț.

CÁRBOȘI s. m. pl. TDO/rar Dj „bucăți de lemn încovoiate care se folosesc la construcția unei bărci”: Se procură întâi *cárboși*, să taie, să scoate la ferestea, *cárboș* așa aduși/981.

CARBUNÁ v. *carboná*.

CARCABÓI v. *carcabót*.

CARCABÓT s. n., pl. *carcabóturi* AFLR/rar TI „cargobot, cargou”.

– var. *carcabói* s. n. AFLR/rar TI.

CARCALÉTE s. n. 1° AMD, Pl. 77–79/rar CI, TI „vin amestecat, tăiat cu must”; cf. *întărât* 1°.

2° AO, Pl. 124/rar Ot „bulz de mămăligă”; cf. *boț* 1°...

CARDÍF s. AMD, Pl. 178–179/rar Gr „cărbune natural”: Numa țigani stropia *cardifu* [la fierărie], acuma se pune *cox*/824.

CARDINÁL s. m. GM/rar II „varietate de viță de vie altoită”.

CARÉLTU v. *cărel*.

CARENDÁR v. *călindár* 1°.

CÁREȘI pron. relat. TDO/rar Mh; TDM I/rar Ag; GD/rar TI „care”: Și luăm mugur dă dud, muguri mici, că-i înviam [viermii de mătase] dân timp, ca să iasă, să ișim mai nainte, *căreș* mai dă care să ișim [mai repede] TDM I/690.

CARÉTE s. m., pl. *caréți* AO, h. 693/rar VI; AMD, Pl. 96/rar Ot „larvă a găselniței (care atacă puietul albinelor)”; cf. *carabéți*...

CARFÍTĂ s. f., pl. *carfite* AMD, h. 198 MN/rar Cț „cui gros, piron”; cf. *boschiu*...

CARI s. m. pl. AMD, Pl. 96/rar VI „gâze, fluturi care atacă albinele din stupi; găselnițe”.

CARÍCE v. *valice*.

CARÍCIUL s. art., în expr. a lua ~ AFLR/rar Cț „a nu lua nimic, a nu se alege cu nimic”: Când să păcălește unu pă altu „*ia carícu!*” sau... să muncești pentru... „*ai să ieși carícu!*”, adică nimic, aia-i *carícu*/898.

CARÍNĂ s. f. TDO/rar Dj „scheletul unei bărci de pescuit”: Să croiește *carína*, să pune pe tipară, dup-aia să înșiră carboși-ăia pă *carín*-aia, la tipar așa/981.

CARINDÁR v. *călindár* 1°.

CARLAONȚÁT v. *cârlăonțat* 1°, 2°.

CARMIZÓL v. *camizón*.

CARNÁC s. n., pl. *carnáce* AMD/rar Br „undiță (cu cârlig mare) de prins somn”.

CARNÍZ v. *garníz* 1°.

CARPÉTURI s. pl. AFLR/rar Ph „carpete”: Să-și lucreze *carpéturi*/709.

CARTABÓJ v. *cartabóș* 1°.

CARTABOȘ s. m. și n. 1° pl. *cartabóșuri* TDM III/rar Tr „caltaboși preparați în mațele groase ale porcului”: [La masa nunții] pune mezeleri sau [...] *cartabóșuri* d-astea pregătite de ei, dac-au tăiat porc/809. În chișcă faci tobă, în mațele groase *gildábăș* AMD/738. [Mațele] alea mai groase facem... noi îi spunem *găldábăș*, să... *găldobăș*, cum spune fiecare așa GM/748; cf. *boșomete*...

2° var. *cartabúș* s. m., pl. *cartabúși* TDM III/rar Tr „caltaboș preparat în stomacul porcului”.

3° pl. *cartabóși* GM/rar Ag „tobă preparată în cecul porcului”; cf. *babici*...

4° var. *catabórș* s. m., pl. *catabórși* GM/rar Db „tobă preparată în stomacul porcului”; cf. *b á b ă* 8°...

5° var. *cârtabós* s. m., pl. *cârtabóși* AMD, h. 291/rar Cț „cârnat”; cf. *c â r n á t e*, *g â l b á ș* 3°, *m a ț* 2°.

6° var. *tartabós* s. m. și n., pl. *tartabóși*, *tartaboáșe* GM/rar Gr „stomacul porcului”; cf. *b á b ă* 7°...

– var. *boldogás* s. m., pl. *boldogóși* 1° AMD/rar Bz; *caltabórș* s. m., pl. *caltabórși* 1° TDM I/rar Ag; *caltabós* s. m. și n., pl. *caltabóși* 3° AFLR/rar Db; *caltaboáșe* 1° TDM II; AFLR/rar Ph, Bz; *cartabój* s. m., pl. *cartabóji* 1° TDM I/rar Tr; *cartalbós* s. n., pl. *cartalboáșe* 1° TDM II/rar Vr; *catabórș* s. m., pl. *catabórși* 2° GM/rar Db; *cârtabóși* s. m. pl. TDO/rar Gj; *cârtabós* s. m. și n., pl. *cârtabóși* 1° TDM I, III; AFLR/prin Ag și rar Db, Cl, Cț; *cârtaboáșe* 1° AFLR/rar VI, Dj; GM; TDM I/prin Ag și rar Db, Ph; *cârtabóșuri* 1° TDM III/rar Tr; *galdabój* s. m., pl. *galdabóji* 1° TDM II/rar Vn; *galdabós* s. m., pl. *galdabóși* 1° GD/rar Tl, Cț; *găldábás* s. m., pl. *găldábáși* 1° AMD; GM; AFLR/rar Bz, Br, Il; *găldábój* s. m., pl. *găldábóji* 1° TDM II/rar Vn; *găldábós* s. m., pl. *găldábóși* 1° GM/rar Br; *găldábás* s. m., pl. *găldábáși* 1° AFLR/rar Br; *găldobás* s. m., pl. *găldobáși* 1° GM/rar Bz; *găldabási* s. m. pl. 1° AMD; AFLR/rar Bz, Br, Cl; *găldabós* s. m., pl. *găldabóși* 1° GM; AFLR/rar Vn, Br; *găldamós* s. m., pl. *găldamóși* 1° AFLR/rar Il; *găldábáci* s. m., pl. *găldábáci* 1° GD/rar Cț; *găldábáj* s. m., pl. *găldábáji* 1° AMD/rar Br; *găldábás* s. m., pl. *găldábáși* 1° AMD; AFLR/Br și rar Il; *găldábój* s. m., pl. *găldábóji* 1° AFLR/rar Vr; *găldábós* s. m., pl. *găldábóși* 1° AFLR/rar Bz; *găldibás* s. m., pl. *găldibáși* 1° AMD; AFLR/rar Br, Il, Cț; *găldobás* s. m., pl. *găldobáși* 1° AFLR/rar Bz, Il; *gărdábáși* s. m. pl. 1° AFLR/rar Il; *tartabós* s. m. și n., pl.

tartabóși 1° AO, h. 423; GO/prin Mh; GM/rar Db, Tr, Gr; GD/rar Tl; 3° GO/rar Mh; *tartaboáșe* 1° AMD/rar Gr.

CARTABŪȘ v. *cartabós* 2°.

CARTAFÉTE s. m., pl. *cartaféți* 1° GO/rar Dj „cec (la porc)”; cf. *b á b ă* 7°...

2° GO/rar Gj, Mh „tobă preparată în cecul porcului”; cf. *b a b í c*...

– var. 2° *cărtăpéte* s. m., pl. *cărtăpéți* AFLR/rar Gj.

CARTÁL s. m., pl. *cartáli* AMD, h. 442; GD/Il și prin Cț „pasăre mare de pradă; vultur”.

CARTALBÓȘ v. *cartabós* 1°.

CÁRTE s. f., pl. *cărți* 1° AMD, h. 558/prin Tr și rar Vn, Il „scrisoare”.

2° GD/rar Cț „hârtie”: Gătea breadu, tot în noaptea aia: punea câte-o *cărte*... roșie, câte una albastră... la breadu ăla/896; cf. *î r t í e*.

3° TDM II/rar Ph „act (oficial)”: Erea un mocan vestit, îi spunea Banciu la *cartel*/712.

4° var. *cártie* (3 sil.) s. f. TDO/rar Dj „scriere tipărită și legată în volum”.

CARTEĂ s. f. GM/rar Db „cartelă”.

CARTÉL s. n. GM/rar Bz, Br „numele unui joc de copii”: *Cartél*... punem niște pietre așa mai multe și dăm de trei ori cu mingea, dacă le dărâmam, noi fugim și jucătoru celălalt ne aleargă, dacă ne prinde a băgat gol/735.

CÁRTIE v. *carte* 4°.

CARTOÁFĂ s. f., pl. *cartoáfe* AMD, h. 347; GM; AFLR/Vn, Il și prin Bz, Br, Tl „cartof”: Ne-am cuibărit *cartoáfele*, de la *cartoáfe* am intrat, ne-am privit ceapa AFLR/881; cf. *b a r a b ú l ă*...

– var. *cartói* s. m. pl. AMD/rar Db.

CARTOFĂRIE s. f. colect. GM/rar Gr „cantitate mare de cartofi”.

CARTÓI v. *cartoáfa*.

CASÁCĂ s. f., pl. *casáce* GO/rar Ot „cojoc mare; bundă”; cf. *b i t ú ș ă* 1°...

CASÁP s. m., pl. *casápi* AO, Pl. 100/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 5–6; GD/prin Vn, Br, Tl și rar Cț „măcelar”; cf. *p a r l a g í u*.

- var. *căsáp* s. m., pl. *căsápi* AMD, Pl. 5-6/prin Tl.

CĂSĂ s. f., pl. *cáse* 1° AFLR/rar Gj; AMD; TDM II/rar Bz, Br, Gr, Cl „încăpere în cadrul unei locuințe; cameră”; cf. *c á m e r i...*; art. *cása de foc* AFLR/rar Gj „bucătărie”; cf. *c ú n i e* 1°, *p i ș m í c*; art. *cása mare* AMD; TDM II/rar Bz, Br, Cl „camera cea mai îngrijită din cadrul unei locuințe, rezervată, de obicei, pentru oaspeți”.

2° pl. *cási* AO, h. 185/rar Vl, Mh; AMD, h. 170 MN; AFLR/rar Vl, Bz; *cási* AO; TDO Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot; AFLR/rar Vn „case”.

3° *cásă întreagă* v. *întreagă*.

4° art. *cása mórri* AO, Pl. 132/prin Vl și rar Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 168/rar Db, Ph, Bz [spec.] „cameră, în clădirea morii, în care stau morarul și oamenii care vin să macine”; cf. *b á r á c á* 2°...

5° art. *cása pădúrii* AMD/rar Gr [spec.] „veche denumire pentru cantonul silvic”.

6° art. *cása cazánului* AMD, h. 378/rar Gr, Cl, Il, Cț [spec.] „încăpere în care este instalat cazanul de fiert țuică”; cf. *b a t e r í e* 1°...

7° GM/rar Bz „sicriu”: [Pe mort] îl așază pe o masă până i să face lemn, ásta, *cása*, *coșciugu*/730; cf. *c o ș c i ú g* 2°, *l á c r á* 3°, *l e m n* 5°, *s á c r í u*, *t r o n* 8°.

8° AMD, h. 144/prin Db, Ph, Tr, Cț și rar Vl, Ag, Br, If, Gr, Cl, Il, Tl; art. *cása copilului* AO, h. 169/prin Vl; AMD/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Il, Tl, Cț, prin If, Cl și rar Vl, Gl, Ot; *cásă de copil* AO/rar Vl „placentă”; cf. *a p ș o á r á*...

9° AMD, Pl. 94-95/rar Ot, Gr, Cl „alveolă la faguri”; cf. *b ó t c á* 1°...; art. *cása mátcii* AO, Pl. 116/rar Mh; AMD/prin Bz și rar Ph; ~ *regínii* AMD/rar Ag, Ph „alveola în care trăiește matca stupului”; cf. *g h i n d á r* 3° *g h i n d á* 1°, *m á t c á* 1°.

10° *cásă de furnici* AMD, h. 447/rar Db, Tl „furnicar”; cf. *c u i b á r* 1°, *f u r n i c á r í e* 1°, *f u r n i g á r* 1°, *g r á m á j ó i*, *m u ș u r ó i* 5°, *p u r c ó i* 1°, *r o i* 2°, *s t o l* 2°.

11° AMD/rar Cl „învelișul din pănuși al știuletelui”.

12° AMD; GM/rar Db „spațiul dintre dinții spetei”.

13° *cásă la plug* AO, h. 642/rar Gj; art. *cása plúgului* AMD, h. 644/rar Ot, Cț; ~ *rotilelor* AO/rar Vl „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. *a l c á* 8°...

14° art. *cása cărúței* AMD, h. 661; GM/rar Cl „coșul cărúței”: Avea un tron așa făcut de-ncăpea în *cása cărúții*/863; cf. *c o ș c i ú g* 1°, *c u t í e* 1°, *d r i c* 4°, *s a n d á c* 1°, *s c o r ț á r* 1°, *t o c* 5°, *t r o n* 3°.

15° art. *cása cărúței* AMD, h. 654/rar Cț „vârtej la căruță”; cf. *b a i g í c*...

CASĂNCĂ s. f., pl. *casánci* AMD, h. 492; GM/rar Vr, Gl „un fel de broboadă triunghiulară, din lână colorată, împodobită cu flori cusute într-unul din colțuri”: Iarna se pune întâi *casánca*, pe urmă broboada și la urmă șalu GM/723.

- var. *castíncă* s. f., pl. *castínci* AMD, h. 492/rar Tl.

CASIÉR s. m., pl. *casiéri* AFLR/ rar Tl „flăcău însărcinat cu strângerea banilor la horă, pentru plata lăutarilor”; cf. *c o n t r a g í u*, *g a r á n t*, *p á r c á l á b*.

CASNÁC s. n., pl. *casnáce* AMD, h. 457/rar Tl, Cț „veșcă (la sită)”; cf. *c e r c e v e á* 1°, *c ó ș c o v á*, *c o t ó c* 2° 6°, *c o v á ț e á* 5°, *g á r d i n* 5°, *g l á v e á j á* 5°, *o b á d á* 9°, *o b ó d* 2°, *o b r á z* 4°, *o c ó l* 4°, *p e r é t e* 3°, *r á m á* 4°, *s c o á r ț á* 5°, *s t r a t* 12°, *t o c á l í e* 3°, *v á ș c á l í e* 1°, *v é ș c á* 1°.

CÁSNIC adj., pl. *casnici* GM/rar Tr „care se îndeletnicește cu gospodăria”: Și eu rămâi *casnic* cu toată gospodăria curții/778; cf. *g o s p o d í n*, *o s p o d á r*, *v á t r á* 2°.

CASTANIU adj., pl. *castanii*, f. *castanie* AMD, h. 9/rar Db, Ph „cu părul deschis la culoare, blond”; cf. alb 1°...

CASTÉL s. n. AFLR/rar Bz, Br „numele unui joc de copii”.

CASTÍNCĂ v. *casâncă*.

CASTRANOVÉAN s. m., pl. *castranovéni* AO/987 „locuitor din comuna Castranova”.

CASTRAVÉTE s. m., pl. *castravéti* 1° AMD, h. 415/rar Ph „con de brad”; cf. cep 7°, ciucăléte, ciuciuléte 2°, ciulíne 5°, con, cucurúz 4°, ghíndă 2°, gogoáșă 10°, măciú-că 2°, măciulie, párá, porúmb1°, purcelúș, zvâc.

2° var. *căstrăvéte* s. m., pl. *căstrăvéti* AO, Pl. 76/prin Mh și rar Gj „fructul castravetelui”.

3° AMD, h. 643/rar Vn „potâng”; cf. belciúg 2°...

– var. 2° *crastavéte* s. m., pl. *crastavéti* AMD, h. 343; TDM I/Tl și rar Ag, Vn, Cț; *crăstăvéte* s. m., pl. *crăstăvéti* AO, Pl. 76; AFLR/rar Mh.

CASTRÓN s. n., pl. *castroáne* 1° AMD, h. 599/rar Tr „talger la cântar”; cf. capác 11°...

2° var. *crastón* s. n., pl. *crastoáne* AFLR/rar Gj, Mh, Dj „vas adânc, de obicei din tablă, din care se mănâncă”.

CASTRÚLE s. f., pl. *castrúli* AMD, h. 217 MN/rar Tl „cratiță”; cf. crătiți, ráină 1°, tigáie 1°.

CAȘ s. m., pl. *cași* 1° GM/rar Br „cantitate de lapte închegat obținut, la stână, de la o mulsoare”: Și eu duc laptele... *cașu* de astăzi, de la douășpe, ál de seară și cu ál de mâne de dimineață, trei *cași*/751; cf. conác 8°, lápte 1°, mulsoáre 1°.

2° *caș* de brânză AO, Pl. 63/rar Ot; AMD/rar Db „bucată (de brânză)”.

3° AMD/rar Tr „fel de mâncare obținut din făină fiartă în must de struguri”.

4° AMD, Pl. 108–109/rar Tl „scrobeală”; cf. a p r e t e á l ă...

5° AO, h. 75/Dj, Ot, prin Mh și rar Vl, Tr; AMD, h. 43/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin If, Cț și rar Ph, Gl și s. n., pl. *cașuri* AO/Dj; AMD/Ph, prin Db, Tr, Cl și rar Vl, Ot, Tr, If; *cașe* AMD/rar Cl; art. *cașul pópii* AMD/rar Il „boală molipsitoare constând în bubulițe care apar la colțurile gurii; zăbală”: A mâncat la sfințitu soarelui ș-a făcut *caș* la gură ca puiu de rândunică AMD/821; cf. a b ú b ă 2°...

– var. 5° *căș* s. m., pl. *căși* AO, h. 75/rar Vl; *căș* s. m., pl. *căși* AO/prin Vl și rar Gj; AMD, h. 43/rar Vl, Db, Ph, Ot.

CAȘCAVÁ v. *cașcaveá*.

CAȘCAVEÁ s. f., pl. *cașcavele* GM/rar Ph, Bz „cașcaval”: Mă duc și caut aicea în sat o *cașcaveá* mică așa/731.

– var. *cașcavá* s. f., pl. *cașcavele* GM/rar Db; *cășcăválá* s. f./rar Ag.

CÁȘCÁ s. f., pl. *căște* AMD, Pl. 106/rar Tl „fofează la vârtelniță”; cf. cep 18°, crac 3°, picior 21°, speteáză 6°, țepúșă 8°.

CAȘCHÍU adj., pl. *cașchii*, f. *cașchie* AMD, h. 91, 92/rar Tr „bolnăvicios”; cf. bașoldíu...

CAȘÍC s. n. GD/rar Tl „căuș de lemn (sau lădiță) cu care se măsoară vama la moară”; cf. capsúra.

CAȘÍR adj. invar. AMD/rar Cț [d. legume, fructe] „fără miez, sec”: Ridichea se face *cașír*, seacă la mijloc/895.

CAȘMÉR v. *cașmír* 1°.

CAȘMÍR s. n. 1° pl. *cașmíre* AMD, h. 492, 493/rar Vn, Bz, Br, Ot, Tl, Cț „broboadă fină (din cașmir), de culoare neagră”: [Femeile umblau] îmbrobodite așa cu *cajmér*, broboadă d-astea/748; cf. bariș 2°.

2° var. *cajmír* s. n., pl. *cajmíruri* AMD, h. 230/rar Ag „dos de pernă”; cf. burdúf 3°...

– var. 1° *cajmér* s. n., pl. *cajmére* AFLR/rar Vn, Bz; AMD, h. 493/rar Tl;

cajmír AMD/prin Br și rar Ag, Bz, Cț, pl. *cajmíruril*/rar Bz; *cașmér* s. n., pl. *cașmére* AMD/rar Gl, Cț; *cojmír* s. n./rar Ph.

CAT s. n., pl. *cături* 1° AMD, Pl. 90–91/rar Ph „ramă pentru fagurii stupului”; cf. c o t 9°, r á m ă 2°.

2° GM/rar Ph „fiecare dintre cele două bucăți de lemn cioplite și innădite cap la cap pentru a prelungi un stâlp”: Face stâlpi, să face *caturí*, adică zis coala unde să plătuiește lemnul să fie dă zece metri lung și vine din două bucăți/711.

CATABÓRȘ v. cartabóș 4°.

CATALOIAN s. m., pl. *cataloieni* AMD/877 „locuitor din satul Cataloi”.

CATÁNĂ v. cătănă.

CATARĂ v. catarată.

CATARĂMĂ¹ s. f., pl. *catarâmi* AMD, h. 479/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Il, Tl, prin Vl, Bz, Cl și rar Vn, Br, If, Cț; *cătărămi* AO, Pl. 37/crt.; AMD/Vn, Il, Cț, prin Ag, Ph, Bz, Br, Cl și rar Db, Ot, If, Gr, Tl; *catărămi* AMD/prin Tr și rar Ag, Ph, Bz, If, Tl; *catarâme*/rar Db, Tr; *cătărămil*/rar Db „catarame”.

– var. *catarâmbă* s. f., pl. *catarâmbi* AO, Pl. 37/rar Vl, Gj; AMD, h. 479/rar Cl, Cț; *cătărămă* s. f., pl. *cătărămi* AMD/prin Tl și rar Vl, Ag, Vn; *cătărăme*/rar Tl.

CATARĂMĂ² v. catarată.

CATARĂMBĂ v. catarămă¹.

CATARĂȘCĂ v. catarată.

CATARĂTĂ s. f., pl. *catarâte* AMD, h. 17 MN/rar Bz „boală de ochi; cataractă”; cf. c a t r í c e, c ă m ă ș ă 4°, c ă m ă ș u i ă l ă 2°, c e ă ț ă, g o ă m b ă, î m b r o b o d e ă l ă, î m p ă i e j i n e ă l ă, n e g r e ă l ă 2°, p ă i ă n j e n 3°, p ă i e n j e n ă r e, p e c e ă t ă 2°, p e r d e ă 7°, p i e l í ț ă 2°, p l ă c ă 2 7°, p o j g h í ț ă 3°, p o n ó v 2°, p o v o i ă l ă 4°.

– var. *catară* s. f., pl. *catarâle* AMD, h. 17 MN/rar Vl, Tr; *catarămă* s. f. GM/rar Ot; *catarășcă* s. f. GM/rar Ot.

CATĂRG s. n., pl. *catârge* 1° AMD, h. 644/rar Ph, If, Gr, Il „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c ă 8°...

2° var. *catărgă* s. f., pl. *catârghi* GM/rar Db „cârlig cu ajutorul căruia se prinde oiștea la căruță”.

3° var. *catârcei* s. f. pl., în ~ loc. adv. GM/rar Vn „mod de a doborî și a transporta copacii, lăsându-i întregi, în toată lungimea”: [Copacii] să doboară în *catârceí*, pentru că tot materialul iese în *catârce* afară. Nu are voie să scoată un metru din pădure; în *catârceí* să scoate de la tulpină și până la ultima creangă/721.

– var. 3° *catârcei* s. f. pl., în ~ loc. adv. AFLR/rar Vn.

CATĂRGĂ v. catărg 2°.

CATARITĂ v. catârită.

CATĂRCI v. catărg 3°.

CATĂRĂ s. f., pl. *catâre* AO, h. 404/crt.; AMD, h. 269/Db, Ph, prin Vl, Ag, Ot, Gr, Cl și rar Bz, Tr, Il, Cț; *catâri* AO/rar Dj; AMD/rar Ag, Db, Vn, Tl „catârcă”; cf. a s i n ă...

CATĂRCI s. f. pl. AMD, h. 269/Ag, Db, Ph, Tr, Il, prin Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Tl și rar If, Gr „catârce”; cf. a s i n ă...

CATĂREĂȚĂ s. f., pl. *catârête* AO, h. 404/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 269/prin Gr și rar Db, Ph, Ot, If, Gr, Cl, Il; *catârêți* AMD/rar Cl, Tl, *catârête* AO/rar Mh „catârcă”; cf. a s i n ă...

CATĂRITĂ s. f., pl. *catârîte* AO, h. 404/Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 269/prin Il, Tl și rar Vl, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, If, Cl, Cț; *catârîți* AMD/rar Bz, Tl „catârcă”; cf. a s i n ă...

– var. *catârită* s. f., pl. *catârîte* AMD, h. 269/rar Vn; *catârîță* s. f., pl. *catârîțel*/rar Ph; *catârniță* s. f., pl. *catârnițel*/rar If; *catârîță* s. f., pl. *catârîțel*/rar Ag, Ph.

CATĂRITĂ v. catârită.

CATĂRNIȚĂ v. catârîță.

CATĂROAICĂ s. f., pl. *catârôdice* AO, h. 404/Dj, prin Ot și rar Vl; *catârôici* AO/rar Gj; AMD, h. 269/prin Db, Cl, Tl și rar Vl, Ag, Ph, Tr, Gr, Il „catârcă”; cf. a s i n ă...

CATĂROI s. m., pl. *catăroi* AO, Pl. 61/rar Dj „catâr”; cf. a s i n...

CATEĂLĂ, în expr. a púne (*pe cineva*) în ~ AMD/rar Gr „a pune pe fugă, a gonî”; cf. d r u m u l é ũ u l.

CATEGORIE s. f., pl. *categorii* AFLR/rar Vn „categorie, calitate”: [La tutun] urmezi cu adunatu, pe *categorîi* [...] după cum scoți *categoria*, calitatea/723.

CATRÉNŢĂ v. *catrință* 1°, 4°, 5°.

CATRÍCE s. f. AMD, h. 17 MN/rar Il „cataractă la ochi; albeață”; cf. c a t a r á t ă...

CATRÍNŢĂ s. f., pl. *catrințe* 1° AO, h. 305/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 496; AFLR/rar Db, Vn, Bz, Tl, Cț; *catrinți* AO/rar Gj „îmbrăcăminte femeiască croită din două bucăți de postav (una în față, alta în spate), de obicei, cea din față împodobită cu flori și fire metalice cusute”; cf. a n d r ó c 2°....

2° var. *cretință* s. f., pl. *cretințe* AFLR/rar Gr „bucata din față a unei *catrințe*”: Avea *cretință* dinainte așa cu flori/834; cf. s t r e c ă t o ă r e 5°, z ă v ă l c ă 4°.

3° var. *cretință* s. f., pl. *cretințe* AMD, h. 496/rar Db „bucata din spate a unei *catrințe*”; cf. p i s t é l c ă 4°, v ă l n i c 4°, z ă v ă l c ă 5°.

4° AMD, h. 495/prin Vn și rar Tl; *catrinți*/rar Vn „fotă croită dintr-o singură bucată, având partea din față petrecută și, de obicei, împodobită cu flori și cu fire metalice cusute”; cf. b o c c e á 2°...

5° AO, h. 303/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 494/prin Vn și rar Bz; *catrinți* AMD/rar Vn „fustă din postav (subțire), având, de obicei, partea din față împodobită cu flori și cu fire metalice cusute”; cf. f ó t ă 1°, v ă l n i c 1°, z ă v ă l c ă 3°.

6° var. *cretință* s. f., pl. *cretințe* AMD/rar Cț „ie”; cf. m ă n e c ă r e 1°, m ă n e c i l °.

– var. *catrénță* s. f., pl. *catrénțe* 1° AO, h. 305/rar Dj; AMD, h. 496/rar Ph, Tl; 4° AO, h. 304/rar Dj; AMD, h. 495;

TDM II/rar Ph, Vn; 5° AMD, h. 494/rar Tl; *cătrință* s. f., pl. *cătrințe* 1° AO; AFLR/rar Gj; AMD/rar Ot; 4° AMD/rar Vn, Bz; 5° AO, h. 303/rar Gj, Mh; *cătrinți* 4° AMD/rar Vn; *cratință* s. f., pl. *cratințe* 5° AMD/rar Vl, Cț; *crătință* s. f., pl. *crătințe* 1° AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Ag; *cretință* s. f., pl. *cretințe* 1° AMD/prin Ag, Ph și rar Db, Gr; 4° AMD/rar Ph; 5° AO/rar Vl; AMD/rar Db, Ph; *cretinți* 4° AMD/rar Ph.

CĂTRIŢĂ v. *crătiți*.

CAŢAVÉICĂ s. f. 1° GD/prin Tl „haină țărănească purtată de femei; scurteică”; cf. c o j ó c 3°, d u l m á n 2°, p ó l c ă.

2° AFLR/rar Cț „termen de adresare (ironică, ireverențioasă) pentru o soră”: *Cațavéică* ziceam așa când mă supăram pe surorile mele: *cațavéică!* da ce era aia nu știu/898.

CĂŢĂ s. f., pl. *căte* 1° AO, Pl. 122/Vl și rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 137/Il, prin Vl, Ag, Br, Gr, Cl și rar Db, Ph, Vn, Gl, Bz, Cț; *căți* AO/rar Gj „băț lung cu cârlig la un capăt, cu care ciobanii prin oile”; cf. a r c ă n 1°...

2° var. *găță* s. f. AMD, Pl. 141/rar Ag „toartă la găleată”; cf. a g ă ț ă t o ă r e 1°...

3° AO, Pl. 138/rar Ot „unealtă folosită în dogărie pentru curățat muchiile, zgârci”; cf. c h i s é r 3°, r ă z u i t o ă r e 2°, r ă z ú ũ 1°, r ă c ă i t o ă r e 2°, t é z l ă 2°, v ă t r ă i 7°, z g ă r c ă c i.

– var. 1° *găță* s. f., pl. *găte* AO, Pl. 122/rar Dj.

CĂUC s. n., pl. *căuce* AO, Pl. 123/Dj, prin Mh, Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 679/rar Ag; *căucuri* AO/rar Mh „căuș de lemn cu care ciobanii beau apă, lapte etc.”; cf. b l i d 5°...

– var. *caic* s. n., pl. *căice* (2 sil.) AO, Pl. 123/rar Vl; *cauc* s. n., pl. *căuce* AO/Vl, Gj și prin Mh, Dj, Ot; AMD, h. 679/rar Vl; *căucuri* (2 sil.) AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Vl; *căuc* s. n., pl. *căuce* AMD/rar Db, Tl, Cț.

CAUC v. cáuc.

CAÚN s. m., pl. *caúni* AMD, h. 350 MN; GD/TL și prin Cț „pepene galben”; cf. *g o l o m ó ț, g r u m ú i, z ă m ó s.*

– var. *caón* s. m., pl. *caóni* AMD, h. 350 MN/rar Cț; *caúne* s. m., pl. *caúni* AMD; GD/TL; *căun* s. m., pl. *căuni* GD/rar TL.

CAÚNE v. caún.

CAÚSTĂ v. caústrică.

CAÚSTRICĂ adj. f. GM/rar Bz [d. sodă] „caustică”: Punem apă cu sodă... *caústrică* 743; cf. *încăústică*.

– var. *caústă* adj. f. GM/rar Db.

CAVÁLURI s. pl. AFLR/rar Gj; GD/rar TL „șanțuri (de irigație) în terenul pregătit pentru grădinărie”; cf. *v ă n ă 9°*.

CAVARMĂ s. f. GD; AFLR/TL și rar Cț „carne de oaie prăjită și conservată în untură”: Alții o sară carnea, iar la noi să... întotdeauna o fac *cavarmán*: o pun ș-o tai bucăți-bucăți mari, o pun și-i dau c-un pic de sare-așa [...] și dup-aceea o pun în tăvi ș-o bag la cuptor și [...] să face friptură [...] o pun în căldări sau în borcane [...] și, după ce s-a răcit, îi torn untură [...] și poți s-o ții un an de zile GD/874; cf. *s ă z ă r m ă, s l o i 2°*.

– var. *cavarmán* s. n. GD/rar TL; *cavarmá* s. f. GD/rar TL; *cavurmá* s. f. GD/rar TL.

CAVARMÁN v. cavarmá.

CAVĂRMĂ v. cavarmá.

CAVURMĂ v. cavarmá.

CAZÁCUL s. n. art. GM/rar Ot „numele unui dans popular”.

CAZÁNĂ adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Cț [d. oi] „cu lâna sură, seină”; cf. *c á c i o r 2°*...

CAZANGERIE s. f., pl. *cazange-rú* AO, h. 491/prin Gj și rar VI, Mh, Dj; AMD, h. 378/prin Tr și rar Ot, Cl „loc unde este instalat cazanul pentru fiert țuică”; cf. *b a t e r i e 1°*...

– var. *cazangie* s. f., pl. *cazangii* AO, h. 491/rar VI, Gj, Mh; AMD, h. 378/rar Tr, Gr, Cl.

CAZANGIE v. cazangerie.

CAZANGIU s. m., pl. *cazangii* GO/rar Dj; AMD, h. 378; GM/rar Tr, Gr „proprietarul cazanului de țuică”: Vine *cazangiu* și-și ia uiumu GM/825.

CAZÁNURI s. n. pl. AO, Pl. 84/rar Dj „cazane”; cf. *b o r c ă n 4°*...

– var. *căzán* s. n., pl. *căzáne* AO, h. 491; Pl. 84; 124; TDO/Gj, prin Mh, Dj și rar Ot; *căzeán* s. n., pl. *căzeáne* TDO/rar VI.

CAZĂRME s. f. pl. AO, Pl. 50/VI, Mh, Dj, prin Ot și rar Gj; AMD, h. 566/Db, Tr, Cl, Cț, prin Ag, Bz, Gr și rar VI, Ph, Br, Ot, Il, Tl; *căzărmi* AMD/Vr, Il, Tl, prin Bz, Br, Cț și rar Ph, Gl, If, Cl; *cazărme* AMD/rar Bz, Br, Tr „cazărmi”.

– var. *căzărma* s. f. pl. AO, Pl. 50/prin Mh și rar Gj; AMD, h. 566/rar Ag, Tl.

CAZMĂ s. f., pl. *cazmále* 1° AO, h. 463/prin Mh și rar Gj „lopată de lemn (cu care se vântura grăul)”.

2° AMD/rar Bz „săpă cu lama îngustă; săpăligă”; cf. *c a l i s t ă r ă*...

3° sub ~ loc. adv. AFLR/rar Cț „mod de plantare a viței de vie (în opoziție cu *l a g r o p i*)”.

4° pl. *cazméle* AO, h. 463/Dj, prin Mh și rar Gj „cazmale”: După ce-o potrivim bine [via], o luăm cu sapele sau cu *tazmáya* și facem groape TDO/971; cf. *a r ș é u*...

– var. 4° *tazmá* s. f., pl. *tazmále* AO, h. 463; TDO/prin Gj, Mh, Dj și rar Ot; ~ *de piciór*/rar Ot; ~ *dreaptă*/rar Mh.

CAZNIC adj., f. *cáznică* GM/rar Db „anevoios, cu caznă”: [Cânepa] era prea muncită, s-o aleg, s-o meliț... prea căznită... *cáznică* era; cf. *c ă z n í t*.

CAZOĂNĂ adj. f. AMD/rar Cț „cazonă”.

CĂBĂRĂ s. f., pl. *căbăre* AMD/rar Cț „platformă la camion (utilizată la transporturi grele)”; cf. ș a 5°.

CĂBÚZ s. n. AMD, h. 211 MN/rar TL „cenușă fierbinte (cu jar), spuză”: A aruncat *scăbúzu* ăla care au tras ei de la

cupator, cum copsese pâinea [și a luat foc] GD/875; cf. c e n ú ș ă 1°, j ă r ă t i c 2°, j ă r ă g ă i 1°, s p é r l ă 1°, v i u 1 2°, z g ú r ă 1°.

– var scăbúz s. n. GD/rar Tl.

CĂCĂ vb. I tranz. TDM I, III/rar Tr, Gr [d. gândacii de mătase] „a face sămânța, a depune ouăle”.

CĂCĂRE s. f., pl. *căcări* AMD, h. 103/rar Gr „diaree”; cf. b o á l ă 4°...

CĂCĂREZĂ vb. I refl. GM/rar Bz [d. oi, capre] „a face căcăreze”: Ca cum se *căcărezăză* capra, dă face căcăreze de alea negre-așa/743.

CĂCĂREJNITĂ s. f. AMD, h. 103/rar Gr „diaree”: Diarie, l-a găsit o *căcărejnită*/821; cf. b o á l ă 4°...

CĂCĂRIE s. f. AFLR/rar Ag „gunoi de grajd, băligar”; cf. b u c l ú c 3°...

CĂCIULA s. f., pl. *căciuli* 1° pl. *căciule* AO, Pl. 37/rar Gj; AMD, h. 483 MN/rar VI, Db; AFLR/rar Tl „căciuli”.

2° GM/rar II [la pl.] „capete, indivizi, oameni, inși”: Avea atâția inși, șaizăci dă *căcúli* avea/837.

3° AMD, h. 187; AFLR/rar Ag „acoperișul casei”: După ce-o încheie [casa] și să ridică cu *căcúla* cu tot, o ostrețază/788; cf. a c o p e r i ș 1°...

4° AMD, h. 188/rar Ot „coama, creasta acoperișului unei case”; cf. c o á m ă 2°, c o m á ș 1°, c o r o á n ă 13°, c r e s t ă u, c r é ș t e t 2°, c ú c ă 2°, c ú ș m ă 2°, c ú l m e 3°, g r í n d ă 3°, m ă c i ú c ă 4°, m o ț 6°, m ú c h i e 8°, s a m ă r 4°, ț e á s t ă 3°, v ă r f 3°, v ă r f é t e 3°.

5° AMD, h. 191/rar Tl „olan pentru acoperișul casei”; cf. c a p á c 8°...

6° AO, h. 619/rar Gj; AMD, Pl. 53–54/rar Br „ultimul snop care se pune pe claie pentru a o proteja contra ploii”; cf. c a l 9°...

7° AFLR/rar Gr „strat care se formează în masa de săpun după preparare, atunci când produsul este de calitate”: Când e gata săpunu, de s-a răcit, de se ia *căcúla* așa, e bun/835; cf. l é s p e d e 3°.

8° pl. art., în expr. a púne căciúliile AFLR/rar Gr „a practica un obicei, în noaptea de Anul Nou sau de Bobotează, în scopul aflării ursitului”: *Púnem căcúlii*, dacă înmemerea săpun, zicea că-l ia lutos, murdar/821; cf. o á l ă 4°, s ă n v ă s i á .

CĂCIULIȚI s. f. pl. AFLR/rar Tl „căciulițe”.

CĂDĂȚUICĂ s. f., pl. *cădățuici* GM/rar Vn dim. de la c a d ă 1°; cf. c ă d ă ț u i e, c ă d ú ț ă .

CĂDĂȚUIE s. f., pl. *cădățui* AMD, Pl. 83/rar Vn, Tl dim. de la c a d ă 1°; cf. c ă d ă ț u i c ă .

CĂDEĂ vb. II intrans. 1° AFLR/rar Ag, Db, Br, Gr, Tr, Cl [d. păsări] „a începe să clocească”: Cloșca a *căzut* unde o ia, acolo *căde*. Acolo *căde* ea și o lași două, trei zile de clocește acolo pă cuib/864; cf. a t ă r n á 3°...

2° în expr. a cădeă la (bună) înțelegere TDM III/rar II „a se învoi (la pețit)”; cf. a d ú c e 2°...

3° în expr. a cădeă din călús v. călús 1°.

CĂDÎȚĂ s. f., pl. *cădîțe* AMD, h. 236; Pl. 83–84/rar Ph „vas (din doage) folosit la pritocit vinul”; cf. á l b i e 4°...

CĂDŪȚĂ s. f. AMD, h. 236/rar Br dim. de la c a d ă 1°; cf. c ă d ă ț u i c ă .

CĂFENII adj. pl. AMD, h. 21 MN/rar Tr, Tl [d. ochi] „căprui”; cf. c ă p r ú i 2°, c ă p r ú ș i, c e n u ș í i, m i e r l í u 2°, t u t u n g í i .

CĂIER s. m., pl. *căieri* AO, h. 406; GO/rar Mh, Dj; AMD, h. 271/prin Ag, Db, Tr și rar Ot, Gr „paznic, îngrijitor de cai; herghele-giu”; cf. c i o b ă n 2°, c i r i z ă r, g r ă j d ă r 1°, h ă r g h e l ă r, h ă r g h i l i ă r, h ă r g h i l i é r, h ă r g h i l i g í u, h e r g h e l i á ș, h e r g h e l í s t, j o c h í u, p ă s t ă r 1°, s t ă v ă r 1°, v ă c ă r 1°.

CĂIERÉL s. n. AO, Pl. 86; AFLR/rar Mh, Ot dim. de la *caier*: [Cânepa] o facem *cajerjél*/949; cf. c ă i e r ú ț .

CĂIERÍ vb. IV tranz. și refl. pas. GO/rar Gj; AMD, h. 387; 389; GM/rar VI, Db, Ot „a face (cânepa, lâna) caiere”: Tundem oaia și spălăm lâna, o scărmanam, la urmă o *căjerăm*, o torceam GM/757.

CĂIERUȚ s. n., pl. *căieruțe* GO/rar Mh, Dj; GM/rar Ph dim. de la *caier*: Firele le punem la dărac, le facem *căjeruță*, le torcem GO/933; cf. c a i e r é l.

CĂIMĂCÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a smântâni (oalele cu lapte prins)”: Apoi lua mama și *căimăcă* oalele, așa să numea, căimăcit/880.

CĂIMĂCÍT s. n. GD/rar Tl „acțiunea de a c a i m a c i (oalele cu lapte prins)”.

CĂLĂÍ v. *călăiá*.

CĂLĂMĂZDRĂ v. *sălămăzdră*.

CĂLĂRĂȘ s. m., pl. *călărâși* 1° AO, h. 362/prin VI, Gj, Dj și rar Ot; AMD, h. 567 MN/prin Ag, Br și rar Ph, Db, Vn, Bz, Ot, Tr, Cl, Tl, Cț; ~ cu schimbul loc. subst. AMD; AFLR/rar Tl, Cț „ostaș de cavalerie”; cf. s c h i m b á ș.

2° AFLR/rar Ag [mai ales la pl.] „soldați de cavalerie folosiți odinioară ca jandarmi rurali”.

3° TDM I/rar Ag [la pl.; în alaiul nunții] „călăreți”; cf. n u n t á ș 3°.

4° GO/rar Gj; AMD, Pl. 53–54/rar Br, Gr „snop care se pune la vârful clăii”; cf. c a l 9°...

5° GM/rar Br „lemn lung care unește vârfurile căpriorilor (la coama casei)”; cf. b a l á u r 2°...

6° GD/rar Tl „bucată de piatră cioplită, mai mică decât paveaua, folosită la pavaj”.

CĂLĂRÉȚ s. m., pl. *călăreți* 1° AO, h. 362/prin VI, Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 567 MN/Tr, prin Vn, Bz și rar Vl, Ag, Ph, Br, Ot, Gr, Cl, Il „ostaș de cavalerie”; cf. c a l ă r á ș 1°...

2° AO, h. 619/rar Mh „snop care se pune pe vârful clăii”; cf. c a l 9°...

3° AMD, Pl. 67–68/rar Il „coardă de rod la vița de vie, tăiată la două-trei noduri”; cf. c a p 17°...

CĂLĂUȘ s. m., pl. *călăuși* AMD, h. 252/rar Tr „cărăuș”; cf. a n t e p r i n ó r 1°...

CĂLĂUZI s. m. pl. AFLR/rar Cț „oameni care mergeau călare înaintea alaiului de nuntă”: Aveam *călăuizi!*, înainte, călări, că „vine mireasa, vine mireasa”, se ducea-nainte de pregătea la... socru-acolo/896.

CĂLĂVIE s. f., pl. *călăvii* 1° AMD; GM/prin Cl și rar Gl, Bz, Il; GD; AFLR/Tl, Cț „colac sau felie de pâine stropită cu vin (și presărată cu zahăr) care se dă de pomană la înmormântare sau la parastas”: Face *călăvie*, o pânișoară, și o rupe, și-o pune-n farfurie, și pune zahăr și vin peste ea, și aia-i *călăvia* mortului GM/868.

2° AFLR/rar Tl „pâine mică”: *Călăgie* la noi să spune din pâine când facem pâine și facem una cel mai mică și aia să spune *călăgie* la noi/879.

CĂLĂIÁ vb. I tranz. GO/rar Mh „a încălzi apa, pentru a o face c a l á i e”: *Călăim* niște apă, nici prea caldă, da nici prea rece, potrivită/946.

– var. *călăi* vb. IV tranz. GO/rar Mh.

CĂLĂU¹ adj., pl. *călăi*, f. *călăie*, pl. *călăi* 1° TDM II; AFLR/rar Db, Ph [d. lichide] „călduț”: [La pâine] pun apa *călăie*-n făină AFLR/699. [Lapte-le] îl încălzeam puțin, puțin să fie *căliy*, i puneam cheag TDM II/704; cf. n e f i á r t á.

2° GM; AFLR/rar Db, Ph, Gr, Il [d. nutreț] „neuscat bine, jilav, umed”: [Fânul] a fost uscat și n-a fost bine, numa *căliy* așa GM/712; cf. m o l á u , t r a s 4°, t r â n d á v 2°, v é r d e 1°, v e r d ó n 1°.

3° AO, h. 613/rar Ot; AMD, h. 607/rar Gr, Il [d. cereale] „dat în copt, necopt bine, pârguit”: [Porumbul] e *căliy* sau cu lapte-n el AMD/853; cf. a l b e á l á 4°...

4° GM/rar Il [d. om; fig.] „lent în mișcări, moale, molâu”: *Călîu* să poate zice și la un om, că „mă, ești *călîu*, mă, ești moale”, știți, când îl vezi că e... încetinior așa, dă merge-ncet, dă nu face o treabă de ispravă/855; cf. b o l o c á n...

5° AMD, h. 156/rar Ph, Ot „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t...

– var *călm* adj., pl. *călii*, f. *călie* 1° TDM II/rar Ph; 2° GM/rar Gr; 5° AO, h. 176/rar Ot.

CĂLĂU² s. m., pl. *călái* TDM III/rar Gr „călâu”.

CĂLBEĂZĂ v. gălbeăjă.

CĂLCĂ vb. I tranz. 1° și intrans. AMD, h. 83/prin Ot și rar Ag [d. copilul mic] „a începe să meargă, a face primii pași”: [Copilul] *călcă* să pășească/775; cf. b r a d 7°...

2° GO; TDO; AFLR/rar Vl, Mh, Dj „a frământa insistent (cu picioarele sau cu mâinile)”: Și-ncepem să *călcăm* cu picioarele, ete așa, picior lângă picior, picior lângă picior *călcăm* [pământul pentru țest] TDO/979. *Călcăm* brânza așa cu mâinile, bine-bine GO/907; cf. b o s o l í 1°...

3° GD/rar Cț „a freționa, a freca”: Era babe d-ălea care *călcă*-n gât cu degetu; cu zahăr, nu știu cu ce-i *călcă*/886; cf. f ă r ă m á 6°, p i p ă í 4°.

4° refl. AFLR/rar Db, Tl [d. gândacii de mătase] „a se împerechea”: *Să călcă* fluturii, *să călcă* și făcea sămânță pă hârtie/811; cf. î n f l u t u r á 2°.

5° refl. AMD, h. 190; 193, 194/rar Db [d. bârne, scânduri] „a se suprapune la margini”: Șândrilă care *să călcă* [...] nu se îmbucă, ci *se călcă*/814; cf. a l i b z u í...

6° AMD, Pl. 173/rar Vl „a executa mișcări succesive pentru a crăpa cercurile cu ciumpiul”: Era un fel dă călcătoare, *călcáj* lemnu până ce să spărgea adânc și crăpai cu ea/756.

7° în expr. a *călcă légea* (pe cineva) GM/rar Il „a obliga, a constrânge”; cf. î n f o r ț á 2°.

CĂLCĂR s. n., pl. *călcăre* AO, Pl. 47/rar Gj „pârleaz”; cf. c a n a p e á 2°...

CĂLCĂRE s. f., pl. *călcări* GM/rar Db „comportament, purtare”: Și-a schimbat *călcările*/815; cf. u m b l á r e, u r m ă r i 1°.

CĂLCĂT adj., f. *călcătă*, pl. *călcăte* 1° GM/rar Ag [d. oul de pasăre] „cu plod, cu bănuț”.

2° AMD, h. 193; GM/rar Ph, Tr [d. scânduri, șindrilă etc.] „(așezată) cu marginile suprapuse”: Tavanele se fac cu blană *călcătă* AMD/829; cf. î n s o l z í t, s c ă r á t ă.

CĂLCĂI v. călcái 2°, 6°.

CĂLCĂIUȘ s. n. TDO/rar Mh dim. de la c ă l c á i 2°: Că mama v-aduce vouă [...] mălaiuș în *călcăiuș*/946.

CĂLCĂRI vb. IV tranz. GO/rar Mh „a frământa lutul cu picioarele; cf. b o s o l í 1°...

CĂLCĂTOÁRE s. f., pl. *călcători* 1° GO/rar Dj; AMD, h. 190; GM/Ag, Tr, Gr, prin Db și rar Ot „c o s o r o a - b ă”: După grinzi să pun... *călcătúarea* care sprijină, leagă toate grinzile GO/974. Zidurile se făcea din lemne, stâlpi bătuți în talpă și-n *călcătóare* sus GM/769. Le zice *călcătorí* pentru că toate lemnele [acoperișului] calcă pe ele AMD/830; cf. b i l i m a n é l e...

2° AMD, h.189/rar Gr „prăjină care unește vârfurile căpriorilor la coama casei”; cf. b a l á u r 2°...

3° GM/rar Vn „tălpig de fier la coada cazmalei, pe care se apasă (se calcă) cu piciorul pentru a spori eficiența la săpat”: Fie că-l sapi [terenul] la un rând, mai la *călcătúare*, cum se zice la noi/723.

4° AO, Pl.47/rar Vl, Dj; AMD, h. 539/prin Vl și rar Ag „pârleaz”; cf. c a n a p e á 2°...

5° AO, h. 667/rar Vl; AMD, Pl. 73–74/rar Bz „chitonag”; cf. a r á c 1°...

6° AO, Pl. 133/rar Vl; AMD, Pl. 173/rar Vl „unealtă de dogărie cu ajutorul căreia se crapă cercurile de lemn;

ciumpei”: Un fel de *călcătore*, călcai lemne până ce să spârgea adânc și crăpai cu ea AMD/756; cf. *firéz* 3°, *páloş*, *pánă* 19°, *spintecător*.

7° var. *călcător* s. n., pl. *călcătoare* AMD, Pl. 171/rar Bz „unealtă folosită în dogărie cu ajutorul căreia se scurtează (prin răsucire) teiul de strâns cercurile de lemn”; cf. *aducător* 2°...

8° var. *călcător* s. n., pl. *călcătoare* AMD, h. 695/rar Gr „scaun special cu ajutorul căruia se fixează piesele de prelucrat la cuțitoaie”; cf. *boc* 3°...

9° var. *călcător* s. n. AMD, h. 689/rar Bz „unealtă de dogărie cu ajutorul căreia se însemnează doagele”; cf. *colțár* 11°, *compás* 2°, *însemnător*, *linier*, *măsurător* 2°, *obedár*, *ocólnic*, *perghél* 1°, *pribói* 3°, *raj*, *rotár* 2°, *semnător* 1°, *stráimas*, *şablón* 4°, *şestár* 1°, *şişteálă*, *ştéclă* 3°, *şúpler* 2°, *tipár* 3°, *ţár* 1°, *ţárcălă*, *ţirél*.

10° GM/rar Bz „maşină agricolă care, la semănat, acoperă semințele cu pământ”: După ce-i puneam [porum-bii], n-aveam *călcătóur*, cum sânt acuma astea mecanice/752.

– var. *călcător* s. n. și m., pl. *călcătoare* 5° AMD, Pl. 73–74/rar Ph, Bz, Br; *călcători* 1° AMD, h. 190/rar Gr; 5° AMD/rar Bz, Br.

CĂLCĂTOR v. *călcătoare* 1°, 5°, 7°–9°.

CĂLCĂTÜRĂ s. f., pl. *călcături* 1° AFLR/rar Db „acțiunea de a călca rufe; călcat”: [Fusta] o-ntărea la *călcătúrá*/699.

2° în a da *călcătúrá* TDM III/rar Db „a frământa, a cālca pământul”; cf. *bosolí* 1°...

3° pl., în *călcătúri* loc. adv. AFLR/rar Gj „mod de a țese”: Alegem cu mâna, în *călcătúri*, așa în năvădituri, o țesem numai din picioare/939.

CĂLCĂI s. n., pl. *călcăie* 1° art. *călcăiul* *pălmei* AMD, h. 77/rar Ph

„podul palmei”; cf. *lat* 3°, *piept* 3°, *úmr* 3°.

2° pl. *călcăiuri* AO, Pl. 10/rar VI, Mh; AMD, h. 86 MN/rar Ph și s. m., pl. *călcăi* AMD/rar Ph, Bz „călcăie la picior”.

3° var. *căi* s. n., pl. *căie* AO, Pl. 8/Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 77/Ot și rar VI; *căiuri* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar VI, Ot, Tr; art. *căiul* *măinii* AO/rar Gj, Mh, Dj; AMD/prin Ot și rar Tr; ~ *pălmei* AO/rar Gj; AMD/prin Ot „partea mai proeminentă a palmei, situată la baza degetului mare”; cf. *scăzământ* 3°.

4° var. *căi* s. n., pl. *căiuri*, art. *căiul* *măinii* AO, Pl. 8/rar Dj „partea proeminentă a palmei opusă degetului mare”.

5° var. *căi* s. m., pl. *căi*, art. *căii* *obrazului* AMD, h. 25/rar Vn „umerii obrazului”; cf. *măr* 1°, *merişór* 3°, *omuşór* 4°, *os* 4°, *pod* 26°, *pop* 9°, *tâmplă* 2°, *úmr* 5°.

6° AMD, Pl. 66-67; GM/rar Db, Ph „coardă de rod la vița de vie”: Când să curăță via, s-alege niște *călcăie*, zis la noi, niște *călcăie* cu... trei muguri sau patru/705; cf. *cap* 17°...

7° AMD, h. 628/rar Cl, Cț „partea de jos a unei clăi (de fân) rămasă după ce s-a luat jumătatea de sus”; cf. *capítă* 5°, *curétic*, *curuiác* 1°, *curuiácş*, *fund* 3°, *fundár* 1°, *fundéi* 1°, *mogói*, *píuă* 6°, *plăstúță* 2°, *pod* 19°, *pódină* 5°, *rătácán* 1°, *retezătúră* 2°, *stog* 3°, *tálpăl* 2°, *tandár* 4°.

8° AO, h. 637/rar VI, Ot, Tr; AMD, h. 641/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Tl, prin Ph, Vn, Cț și rar Bz, If „plazul plugului”; cf. *bársă* 2°...

9° AO, h. 633; AFLR/VI, Gj, prin Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 635/Ag, Db, Ph, Tr, Il, prin VI, Bz, Br, Ot, If, Cl și rar Vn, Gr, Tl „măsea la coasă”; cf. *aducătúra* 2°...

10° var. *căi* s. n., pl. *căie* AO, h. 633; GO/rar Ot „scobitura dintre măsea și tăişul coasei”; cf. *ăţél* 11°.

11° var. *călcăi* s. n., art. *călcăiul* *coporăii* AMD, h. 636/prin Il și rar Ag.

Bz, Br „mâner la coasă”; cf. c ă ț é l 12°, c ă r l i g 3°, c i o á c ă ¹ 15°, c i o c ă r l ă n 1°, c o á d ă 22°, c o c ó ș ² 1°, c o p o r ă i e 2°, c o r n 10°, c o t 6°, c o t ó c ² 5°, c o t ó i ² 3°, d e ș t i 3°, g e n ú n c h e 2°, m ă n ă r e 3°, m ă n ă 12°, m ă n ă r 5°, m ă n ú ș ă 9°, m e l c 6°, m i j l o c ă r 4°, p i c i ó r 9°, p o p i c 6°.

12° AO, Pl. 128/prin Mh „bucată de fier care îmbracă partea (capătul) de jos a grindeiului morii, pentru a o proteja la frecare”; cf. b o l d 5°...

13° AO, h. 268/rar Ot; AMD, h. 462/rar Tr „deformație în pâinea pusă la copt”; cf. b ă ș i c ă 1°...

– var. c ă l c ă i s. n., pl. c ă l c ă i e 2° AMD, h. 86 MN/Vn, Bz, prin Ph, Br și rar Db, Gl, Cl, Ct; 6° AO, h. 633/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 635/Bz și rar Vn; c ă i s. n., pl. c ă i u r i 9° AO, h. 633/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 635/rar Ot, Tr; 11° AMD, h. 636/rar Vl; c ă i e 9° AO/rar Mh.

CĂLCĂIAȘ s. n., pl. c ă l c ă i ă ș e AMD, h. 635/rar Gr „măsea la coasă”; cf. a d u - c ă t ú r ă 2°...

CĂLCUI vb. IV intranz. AMD/rar Vn „a face, a presta clacă pentru boier”.

CĂLDĂRE s. f., pl. c ă l d ă r i 1° AO, h. 235/Gj, Mh, prin Vl, Dj și rar Ot; AMD, h. 222/Tr, prin Ot, Gr și rar Vl „cean”; cf. c e a ó n 1°, c h i o l, c i u f é i 2°, o ă l ă 3°, t u c i 1°.

2° GD/rar Tl „copcă (mare) în gheață”; cf. b ó r t ă 2°...

3° GD/rar Tl „spațiu, între bărci, unde se întind năvoadele pentru pescuit”.

CĂLDĂRĂR s. n. și m., pl. c ă l d ă r ă r e AO, h. 772, 773/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 138–139/rar Ag; c ă l d ă r ă r i /rar Ag „cujbă sau lemn așezat pe două crăcane, de care se atârna c ă l d ă r e a la foc”; cf. c ă r j ă 3°, c ă r l i g 10°, c ă r l i ó n ț 4°, c e r g h i l ă 3°, c i o c ² 10°, c o á c ă ¹ 1°, c ó b i l i ț ă 3°, c o c ă i e 1°, c o t o v ă r c ă, c r ă c ă n ă 2°, c u j b ă r, c ú j b ă 2°, c u r b ă t ú r ă 1°, f i e r b ă t o ă r e 2°, m a r t ă c 7°, m ă m ă

l i g ă r 2°, p i r o s t r i e 2°, p r e p e l e ă c 4°, p r o ț ă p 4°.

CĂLDĂRÍ vb. IV tranz. AO, h. 781/rar Mh „a cocli, a oxida”; cf. c o c l i 2°.

CĂLDĂROAIE v. c ă l d ă r ó i.

CĂLDĂRÓI s. n., pl. c ă l d ă r ó i e AO, h. 248/rar Ot; AMD, h. 237; TDM III/rar Bz, Br, Il augm. de la c ă l d ă r e: Fierbema apa într-un c ă l d ă r ó i / mare-așa, într-un cean mare TDM III/846.

– var. c ă l d ă r ó i e s. f. GM/rar Bz.

CĂLDĂRÚIE s. f. GO/rar Gj dim. de la c ă l d ă r e: [Țuica] curge-n vadră jos... într-o vadră, c ă l d ă r ú i e, vadră, ce-o fi/924; cf. c ă l d ă r ú ș ă 2°.

CĂLDĂRÚȘĂ s. f., pl. c ă l d ă r ú ș e 1° AFLR/rar Gj; c ă l d ă r ú ș i AO, h. 235/rar Gj dim. de la c ă l d ă r e 1°.

2° pl. c ă l d ă r ú ș i AMD, h. 281/rar Db dim. de la c ă l d ă r e („găleată”); cf. c ă l d ă - r ú i e.

3° GM/rar Vl, Ag dim. de la c ă l d ă r e („depresiune”): [Ursul] le-a dus [oile] pă colo pă Pojarna, p-o c ă l d ă r ú ș e d-alea până le-a băgat în jip/674.

4° AMD, Pl. 86–88/rar Tl „soi de viță de vie care face struguri negri”.

CĂLDIOĂRĂ (4 sil.) adj. f. GM/rar Ag dim. de la c ă l d ă; cf. c ă l d u l i ț ă.

CĂLDULIȚĂ adj. f., pl. c ă l d u l i ț e GM/rar Ot dim. de la c ă l d ă: Erau c ă l d u l i ț e bordeile/775; cf. c ă l d i o ă r ă.

CĂLDURĂ s. f. AMD, h. 99/prin Db și rar Ph, Bz, Il „temperatură ridicată, febră”; cf. a p r i n d e r e 1°...

CĂLDURÍCE s. f. TDO/rar Vl dim. de la c ă l d u r ă: [Viermii de mătase] îi punem așa... după sobă... așa pă ceva la c ă l d u r i c e, îi ținea trei zile/916.

CĂLECÂN v. c a l a i c ă m.

CĂLENDĂR v. c ă l i n d ă r 1°.

CĂLIÂN v. c ă l u i ă n.

CĂLICHE v. c e l i c h e 1°.

CĂLIMĂR s. n., pl. c ă l i m ă r e GO/rar Ot „c ă l i m ă r ă”.

CĂLIMĂNIȘTEÁN s. m., pl. *călimănișteeni* AO/911 „locuitor din orașul Călimănești”.

CĂLINĂ s. f., pl. *căline* GM; AFLR/rar Tr, Gr „cumnată”: Pe timpuri [cumnatei] s-a zis în... schimbat: *călină*... drăghincă GM/809; cf. *drăghincă*.

– var. *călnă* s. f. AMD/rar Gr.

CĂLINDĂR s. n. 1° pl. *călindăruri* AMD, h. 515/rar Db și s. m., pl. *călindări* AMD/rar Tr „calendar”.

2° pl. *călindăre* AMD, h. 505/prin Db și rar Ot „numele lunii ianuarie”: Îi zicea *cărindăr* pentru că d-aceia începea anu/820; cf. *gerár*, *gerilă* 2°, *gheăță* 2°, *ghenár*, *ghețár* 2°, *ianoárie*, *undreă* 2°.

– var. 1° *calindăr* s. n., pl. *calindăre* AO, h. 309/rar Gj, Ot; AMD, h. 515/rar Vl, Db, Ph, Vn, Tr; *carendăr* s. n., pl. *carendăre* AO/rar Mh; *carindăr* s. n., pl. *carindăre* AO/rar Mh; *călendăr* s. n., pl. *călendăre* AO/prin Gj și rar Mh, Dj; AMD/prin Bz și rar Ag, Db, Br, Tr, Cț; *cărindăr* s. n., pl. *cărindăre* AO/prin Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD/Ag, Db, prin Ot, Tr și rar Vl, Ph, Bz, Gr; 2° AMD, h. 505/prin Db și rar Ag, Tr, Gr.

CĂLINEȘTEÁN s. m., pl. *călineșteeni* AMD/776 „locuitor din comuna Călinești”.

CĂLÍT adj., pl. *căliți* [fig.] 1° AO, h. 176/rar Dj „cherchelit”; cf. *abțiguít*...

2° AMD/rar Cț „moale, influențabil, lipsit de personalitate, fără inițiativă”; cf. *bolocán*...

CĂLIÚ v. *călău* 1°, 2°, 5°.

CĂLNĂ v. *călină*.

CĂLȚĂMÍNTE s. f. pl. AFLR/rar Dj „încălțări”.

CĂLȚÚN s. m., pl. *călțuni* 1° AMD; GM; AFLR/rar Db, Tr, Gr, Cl, Il „încălțăminte din postav sau împletită din lână ori cânepă”: *Călțúní* mama de Paști ne făcea dă tort [...] făcea într-un cârlig așa, în loc de pantofi/777; cf. *chípici*, *cioci*, *postáli*, *scarpéte*, *țipi-géi*, *tu z l ú g*.

2° AMD, h. 491/rar Gl, Tr „carâmb de încălțăminte împletit din lână”: Fără labă să zicea *călțúní* sau tureci/779; cf. *ciocărec* 2°, *ciocăcél* 1°, *tureăț* 1°.

3° GM/rar Ph „cavaler de onoare (la nuntă)”: Îi dădea șervete ca de *călțuní*/714; cf. *brăniște* 1°...

CĂLȚUNĂR s. m., pl. *călțunări* AMD, h. 155/prin Db, Il și rar Ph, Bz, Cl „persoană care ajută la masa nuntașilor, la gătitul miresei sau care poartă darurile”: Se pun *călțunări* și din partea lui [= mirelui] și din partea miresei/702. Trimețea dimineața generică flăcăii, *călțunării*/747; cf. *ajutór* 3°...

CĂLȚUNĂȘ s. m., pl. *călțunăși* 1° GM/rar Ph „persoană care ajută la masa nuntașilor: La *călțunășí* să zice luni; adică rămâne socrii în stropolitori, rămâne toți șiăștia să zice *călțunășí* [...] rămâne luna numai... adică neamurile lor, *călțunăși*/713; cf. *ajutór* 3°...

2° [la pl.] *la călțunăși* loc. subst. AFLR/rar Ph „petrecere, luni după nuntă, între rudele apropiate și persoanele care au ajutat la masa nuntașilor”; cf. *borș* 1°...

CĂLȚÚNĂ s. f., pl. *călțune* GM/rar Ph „domnișoară de onoare”: Și dădea basmale ca de surori de ginere, de *călțune*/714; cf. *ajutóre*...

CĂLȚUNĂREĂSĂ s. f., pl. *călțunăreșe* 1° GM; TDM II/rar Db, Bz, Cl, Il „femeie care ajută la masa de nuntă”; cf. *alergătoáre* 1°...

2° AFLR/rar Db „domnișoară de onoare a miresei”: *Călțunăreășa* mi-a adus baticu dă mireasă; cf. *ajutóre*...

CĂLȚUNĂREĂȚĂ s. f. GM/rar Il „femeie care ajută la masa de nuntă”; cf. *alergătoáre* 1°...

CĂLÚGĂR s. m., pl. *călúgări* 1° AMD, h. 602, 603/Tr și rar Ot, Gr „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul lotului”; cf. *amnáre* 9°...

2° AMD, Pl. 118/rar Ot „lătunoaie în țesătură”; cf. c ă l ú ș 19°, d í n t e 3°, g r e ș 2°, g r e ș ó i 2°, h â n s 2°, i á p ă 5°, l ă t u r ó i 1°, l u p 1°, p o s t r ú n g ă 4°, s c a l ó i 3°, s t r ú n g ă 9°, s t r u n g ă - r e á ț ă 4°, ș i v ó i 6°.

3° AMD, Pl. 71/rar Cl „cópil la vița de vie”; cf. c ă ț é l 4°, c â r l ă n 3°, c e p i ș ó r, c e r c 4°, c o p í l 2°, c o p i l é t e, c ú r - p e n 2°, d r o j e á n, d r ú g ă 2°, d r u g ă - l é t e, f l ú t u r e 2°, f o c h i 2°, j o á r d ă 1°, l ă s t ă r í c ă, l ă u t ă r, l u p 2°, m o r t 1°, p i c i 2°, p u i é t e 3°, p u i é ț 2°, s u b s u - o á r ă 2°, t ă l p ă 1° 24°, ú m ă r 8°, u m e - r ă ș 3°.

4° art. *călúgărul* GM/rar Vn „numele unui joc de copii”: Jucam *călúgăru*, un joc care... care aproape ne place la toți/733.

– var. 1° *călúgăre* s. m., pl. *călúgări* AO, h. 595/rar Ot, Tr; AMD, h. 602, 603/prin Ot și rar Tr.

CĂLÚGĂRE v. *călúgăr* 1°.

CĂLUIÁN s. m., pl. *căluieni* AFLR/ rar Tl „caloian”; cf. c a l o i e n í c ă...

– var. *călián* s. m. GM/rar Gl; *colăián* s. m. TDM II/rar Br; AMD; GD/rar Ct; *coloián* s. m., pl. *coloieni* AMD; GM; TDM II; AFLR/Br și rar Vn, Bz; GD/prin Ct; *scaloian* s. m., pl. *scaloieni* TDM II/rar Ph; *scaluián* s. m. AFLR/rar Ct; *scăluian* s. m. AFLR/rar Tl; *zgaloian* s. m. AFLR/rar Ph, Gr.

CĂLUIÉNE s. f. pl. GD/rar Tl „perechile feminine ale caloienilor”; cf. c a l o i e n í ț ă...

CĂLÚP v. *caláp* 4°.

CĂLÚȘ s. n. 1° pl. *călúșuri* AO; TDO; AFLR/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD; GM; TDM I; AFLR/Tr, prin Gr și rar Ag, Db, Vn, Ot, Cl „numele unui dans bărbătesc jucat, conform tradiției, în preajma Rusaliilor”: [La Rusalii] să făcea așa *călúșu*: începea sâmbătă de la namiaz să joace *călúșu*, era doisprezece călușeri și cu două fete crăițe și juca toată săptămâna, până marți. Marți să spârgea *călúșu*

TDO/968. Venea în sat cu *călúșu*, începea să joace *călúșu* GM/799; cf. c i o c² 4°; art., în a (se) *legá călúșul* GM/rar Gr „a începe pregătirea obiceiului numit ~, prin constituirea cetei, depunerea jurământului și împodobirea bățului cu care joacă flăcăii”: *Legám călúșu* sâmbătă seara, legam niște grâu verde, o basma ca un drapel, n-avea voie să vorbească nimeni când să lega steagu/833; a *cădeá din călúș* TDO/rar Dj; a *luá din călúș* TDO/rar Dj; GM/rar Ot, Tr, Gr; a *picá din călúș* TDO/rar Dj „a (se) îmbolnăvi subit, ca urmare a nerespectării sărbătorilor de Rusalii, când se practică obiceiul numit ~”: Dacă *este* un om *picát*, știi, *pică* lumea *din călúș* [...] Dacă *cáde din călúș*, cade mort și stă-n pat [...] Am fost în Cetate și-am jucat pe lâng-o femeie, de doi ani de zile *luátă din călúș*, și nu putea să meargă-n picioare, decât stape spate-n pat TDO/968. Ilinco, băiatu tău *eluat din călúș*, ce-ați căutat să aduceți în Rusalii cutare lucru? GM/768.

2° GM/rar Ot, Gr „bățul lung împodobit (cu o basma albă și cu spice de grâu verde) ca un steag, cu care joacă participanții la dansul numit ~”: Când a luat-o pă ea din căluș, *călúșu* să-ngropase, ce să mai facă, ea juca mereu, s-a dus de-a dezgropat bățu ăla dă juca cu el, steagu ăla/773; cf. c i o c² 3°, m ă i á g 1°; art., în a *îngropá călúșul* TDO/rar Dj, Ot; GM/rar Ot „a îndeplini ceremonialul de desființare a cetei de călușari, îngropându-se bățul și alte obiecte magice folosite în timpul obiceiului”: Și *să-ngrăpă călúșu* marți [...] *îngropá* toate ciurnegile helea, tot ce erea pe ei și lucrurile helea/929.

3° TDO/rar Dj; GM; TDM I/rar Ot, Tr „ceată, formație de flăcăi care, în costume tradiționale, execută dansul numit ~”: A venit *călúșu* și l-a dus [pe tânărul bolnav] la o poiană și-a cântat cu *călúșu* acolo GM/778; art., în a (se) *dezlegá călúșul* GM/rar Gr; a se *spârge* călúșul TDO/rar

Dj „a (se) dezmembra ceata de călușari printr-un ceremonial în cadrul căruia se rupe jurământul depus la constituire”: Am fost nevoit să *dezleg călușu* pentru el [= flăcăul care a încălcat jurământul], ca să-l dezleg pe el și din nou să-l leg la loc, că, dacă-l lăsăm, murea GM/833. Marți să *spărgă călușu* TDO/968.

4° GM/rar Ot, Gr „reprezentatie, spectacol susținut de către formația de călușari”: Ne strângeam câte cinci-șase călușuri [din sate diferite], pă centru făceam câte un *căluș* acolo fiecare [formație], fiecare căuta să-și arate dracii/833.

5° s. m., pl. *căluși* AFLR/rar Gj, Mh „participat la jocul numit ~; călușar”: [La Rusalii] veneau *căluși* care jucau [...] diferite jucării/955.

6° AMD, h. 602, 603/prin Ag și rar Ot, Gr; *călușe*/rar Ag și s. m., pl. *căluși*/rar Ag, Tr „clin de teren rămas nearat între brazde (sau la capătul lotului)”; cf. a m - n á r 9°...

7° s. m., pl. *căluși* AO, h. 619/rar Ot „snopul care se pune în vârful clăii pentru a o feri de ploaie”; cf. c a l 9°...

8° AO, h. 638/rar Dj „brăncinar între coarnele plugului”; cf. a j u t á t ó r 2°...

9° AO, h. 642/rar Ot; AMD, h. 644; GM/Tr, Gr, prin Ot și rar Vl, Db, If, Cl, Ct; *călușe* AO/rar Dj, Ot, Tr; AMD/rar Ot și s. m., pl. *căluși* AO/rar Ot „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

10° AO, h. 641/rar Dj, Ot; *călușe*/rar Dj „cuiul cu ajutorul căruia se leagă grindeul de cotigă”; cf. c â r c é i 12°, c â r l í g 7°, c e p á u 1°, c i o c 2 14°, c i o c â l t é u 3°, c o á d á 27°, c o c ó ș 2 3°, c u i 2 5°, l u l e á 1°, m ä s e á 3°, o p ó r 5°, o p ó r n i ț ä 3°, o t í n c 8°, p i r ó n 4°, s c h i m b ä t ó r 2°, z ä v ó r 4°.

11° AMD, Pl. 58/prin Tr, Gr „bară metalică prin care se leagă grindeul plugului de cotigă”.

12° AMD, h. 643/prin Gr și rar Db, Ot, Tr „potâng”; cf. b e l c i ú g 2°...

13° AMD, h. 645/rar Ag „cobilă la plug”; cf. c á p r ä 14°...

14° AO, h. 656/rar Gj „cui (de lemn) cu ajutorul căruia se leagă jugul la proțap”; cf. c i o c â l t é u 1°, c o s ó i 7°, j á p i ț ä 2°, o p ó r n i ț ä 4°, p i r ó n 1°, t i g l í c i, v â r t é j 3°.

15° AO, h. 732/rar Vl, Dj, Ot; *călușe*/rar Dj și s. m., pl. *căluși* AO/prin Vl și rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 115-116/rar Bz „scripete la ițe”; cf. b u c e á 4°...

16° s. m., pl. *căluși* AO, h. 723/rar Vl; AMD, Pl. 111/rar Br „băț așezat orizontal pe brațele războiului, care susține ițele”; cf. b á t ä 1 2°...

17° AMD, pl. 114/rar Ag „băț război”; cf. a m n á r 2°...

18° s. m., pl. *căluși* AMD, Pl. 117/rar Cl „bățul pe care se mișcă țeava în suveică”; cf. b á t ä 1 4°...

19° s. m., pl. *căluși* AMD, Pl. 118/rar Ph „lătunoaie în țesătură”; cf. c ä l ú g ä r 2°...

20° s. m., pl. *căluși* AMD, Pl. 119-120/rar Ag, Br „bețișor cu ajutorul căruia se prind și se leagă firele rupte în natră”; cf. b á t ä 1 3°...

21° pl. *călușe* AMD, h. 690/rar Tr și s. m., pl. *căluși* AMD, h. 690; 695/rar Ag, Tr „scaun special (folosit în dogărie, rotărie și alte meserii) cu ajutorul căruia se fixează piesele (din lemn) de prelucrat”; cf. b o c 1 3°...

22° AMD, h. 182/rar Bz „zăvor la clanța ușii”; cf. c ä ț e l ú ș 1°, c l ä n ț ä u 1 2°, c l ä n ț ó i, c l ä n ț ú ș, c l o ț 5°, d r u g 1°, í v o r, í n c u i e t ó r, í n z ä v ó r, l í m b ä 10°, p a n t a l é r, r e t é z, ș i p 1 4°, ț ä n c l ú ș 1°.

23° s. m., pl. *căluși* GO/rar Vl „fiecea dintre lemnele, cioplite la un capăt în forma unui cap de cal, pe care se sprijină acoperișul fântânii”; cf. c a l 13°...

24° GM/rar Db „pârghie de lemn cu ajutorul căreia se învârtea sapa, la exploatarea primitivă a țiteiului”.

25° var. *scălúș* s. m., pl. *scălúși* AO, Pl. 121–122/rar VI, Gj „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând într-o creștătură (sau într-o gaură spintecată)”; cf. *cercél* 1°, *cresteăț*ă, *peléș* 2°, *peleșitură*, *pelișată*, *plântătură*, *răspunsă*, *slóbod* 2°, *trăsătură* 3°, *trăsură* 5°.

CĂLUȘĂR s. m., pl. *călușări* 1° GM/rar Ph; *călușeri* TDO/rar Dj „cep lăsat pentru rod la vița de vie”: *Călușăr*, când taie [via], lasă un crac acolo, unu-ntr-o parte și unu la mijloc, ăla-i zice *călușăr*; două coarde și un *călușăr*/718; cf. *cap* 17°...

2° AMD, Pl. 51/rar Vn „știulete de porumb lăsat pentru sămânță”.

3° AMD, Pl. 53–54/rar Ph „snopul care se pune pe vârful clăii, pentru a o feri de ploaie”; cf. *cal* 19°...

4° AMD, Pl. 115–116/prin Db și rar Ot, Tr „scripete la războiul de țesut”; cf. *buce* 4°...

CĂLUȘÉL s. m., pl. *călușéi* 1° AO, h. 712/rar Mh „legătură, mănunchi din fuioare de cânepă”; cf. *bocce* 5°...

2° AO, h. 732/prin Dj, Ot și rar VI, Gj; AMD, Pl. 115–116/prin Ag, Ot, Tr, Gr și rar VI [mai mult la pl.] „scripete la războiul de țesut”; cf. *buce* 4°...

3° AMD, Pl. 110–111/rar Cț „stinghie, fixată orizontal pe brațele războiului, pe care se sprijină bețele de susținere a itelor și a vătalelor”; cf. *ajutor* 14°...

– var. 2° *scălúșél* s. m., pl. *scălúșéi* AO, h. 732/rar Gj.

CĂLUȘERIE s. f. colect. AFLR/rar Br „mulțimea, totalitatea călușarilor”.

CĂLZÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh; GM/rar Tr „a încălzi”: [la apă] în căldarea mare și vine ș-o *călzéște* nițel GM/777.

CĂMĂRĂ s. f. 1° AMD, Pl. 137–138/rar Ag, Ot „comarnic la stână”; cf. *bordei* 3°...

2° AMD, h. 186/rar Db, Ph „pivniță săpată în curte, nezidită”; cf. *arg* 2°...

CĂMĂȘĂ s. f., pl. *cămăși* 1° AO, h. 304/rar Gj, „fotă dintr-o singură bucată, având partea din față petrecută”; cf. *bocce* 2°...

2° pl. *cămășe* AMD, h. 477 MN; TDM II/rar Ph, Bz, Br „cămăși”: *Kemășă* zicea alde bātu/755; cf. *cape* 2°.

3° art. *cămășa óchiului* AO, h. 37/rar Gj „pleopă”; cf. *bobăș* 2°...

4° AMD, h. 17 MN/rar Tr „albeață la ochi”: A făcut o *cămășe* pă ochi/782; cf. *catar* 2°...

5° AO, h. 169/Mh, prin Gj, Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 144/Tr, prin Db, Tl și rar VI, Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Gr „placentă”; cf. *apșoar* 2°...

6° AO, h. 138/rar Mh, Tr „peritoneu”; cf. *bășic* 2°...

7° AO, h. 678, 679/prin Gj și rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 80–82/prin Bz, Br, Tr, Il și rar Ph, Vn, Cl, Tl, Cț „strat subțire de mucegai care se ridică deasupra vinului sau se depune pe vasul în care se păstrează acesta”; cf. *albeală* 2°...

8° art. *cămășa păsăricii* AO, h. 440/rar Dj; ~ *rândunicii*/prin Dj „rochița rândunicii; volbură”; cf. *busu* 4°...

9° TDM III/rar Db [fig.] „frunzișul care îmbracă un copac”: „Lasă-l dudu cum l-a lăsat Dumnezeu, cu *cămășa* lui acolo”, și n-a vrut să-mi dea frunza, să moară și gândacii/815; cf. *foiaș*.

– var. 2° *chemășă* s. f., pl. *cheméși* AMD, h. 477 MN/rar Bz.

CĂMĂNĂȘ s. m., pl. *cămânăși* GD/rar Tl „pescar cu *cămână*”.

CĂMĂRĂȘ s. m., pl. *cămărăși* GD/rar Tl „flăcău însărcinat cu strângerea banilor la colindat”: Un băiat mai așa, mai cumsăcade, l-alegeam să fie *cămărășu*, ăla strângea banii/871; cf. *berez* 2°...

– var. *comorăș* s. m., pl. *comorăși* GD/rar Tl.

CĂMĂRUȚĂ s. f. AMD, Pl. 94/rar Bz „alveolă în fagure”; cf. *botc* 1°...

CĂMĂȘLUIALĂ v. *cămășuiălă* 8°.

CĂMĂȘLUIȚ s. n. GM/rar Vn „operația de fixare a scheletului de scânduri la acoperișul casei”.

CĂMĂȘOĂICĂ s. f., pl. *cămășoăice* AMD, h. 477/rar Cl „cămășă cu mânecă lungă, pentru femei”.

CĂMĂȘUIĂLĂ s. f., pl. *cămășu-iéli* 1° AO, h. 169/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 144/Ot, prin Db, Tr, Cl și rar Ag, Gr „placentă”; cf. a p ș o á r ă...

2° AMD, h. 17 MN/rar Tr „albeață pe ochi”; cf. c a t a r á t ă...

3° GM/rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, If, Gr „înveliș protector al gogoșilor de mătase”: [Gogoșile] la curățam bine de... *cămășuiala* aia, le puneam la soare și să usca și le trăgea... borangic/690; cf. m ä t ä s í c ă 1°, p ä i e n j e n e á l ă 4°, p o j g h í ț ă 7°, s c á m ă 3°.

4° AO, Pl. 116/rar Gj „peliculă care acoperă alveolele fagurelui”; cf. c ă p ă c i t ú r ă.

5° GM/rar Ot „pleava care învelește boabele de cereale”; cf. m ă r u n t á i 3°, p ă n u ș í ț ă, s p é r l ă 2°.

6° AMD, h. 368/rar Tr „coaia verde de pe nueă”.

7° AO, h. 678, 679/Dj, prin Ot și rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 81–82/Tr, prin Ot și rar Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Cl, Il, Ct „peliculă, strat de impurități sau de mucegai, care se ridică deasupra vinului ori se depune pe vasele în care este depozitat”; cf. a l b e á l ă 2°...

8° AMD, h. 192/rar Vn „totalitatea leăturilor care se bat pe câpriori la învelitul casei”; cf. c a p á c 7°...

– var. 8° *cămășluiălă* s. f. AMD/rar Vn.

CĂMĂȘUICĂ s. f. AO, h. 169/rar Gj „placentă”; cf. a p ș o á r ă...

CĂMĂȘUIE s. f., pl. *cămășui* AO, h. 169/rar Gj „placentă”; cf. a p ș o á r ă...

CĂMĂȘUȚĂ s. f., pl. *cămășute* AMD, h. 144/rar Ag, Tr „placentă”; cf. a p ș o á r ă...

CĂMBĂRĂLE s. f. pl. GD/rar Tl „locuri unde nu îngheață o apă curgătoare”: Când e balta-nghetată și ea [= vidra stă, înoată] unde-i *cămbărăle*, de nu-nghetă apa, că are, știi, răsuflători/ 871.

CĂMCĂ v. *camcă*.

CĂMERIȚĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *cameră*.

CĂMILĂ s. f., pl. *cămile* AMD, h. 644/rar Ph „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°.

CĂMÍN s. n., pl. *cămine* 1° AMD, h. 180/prin Ph și rar Ag, Db „spațiul împrejmuit din jurul casei; curte” cf. á r i e 1°...

2° *cămín* de *casă* GM; TDM I, II/rar Ag, Db, Ot, If „teren, loc de casă”: Bani n-aveam să cumpărăm *cămín* de *casă* GM/677; cf. p l a n 2°, p l a s 10°, p l a ț 2°, p o m ó s t 2°.

3° AO, Pl. 141/prin Mh și rar Gj; AMD, h. 709/rar Ag; *căminuri* AO/rar Gj, Mh „vatra focului la fierărie”; cf. c o ș 1 11°, c o t l ó n 4°, c r o v 10°, c u c u v e á 4°, c ú j b ă 4°, c ú j n i ț ă 1°, g ú r ă 12°, p a t 23°.

4° pl. *căminuri* GM/rar Ag „loc în mină unde se lărgește galeria și se întorc vagonetele”: *Căminurí* era unde... dublație dă vagonete din alea de cărbuni, care venea din toate părțile, din toate galeriile, vagonetele dă cărbuni, ș-acolo era *cămín*, să spunea dublație mai mare, unde să-nvârtea vagonetele/685.

– var. 2° *cămen* s. n. AMD/rar Cl.

CĂMPÂNII s. f. pl. AFLR/rar Gr „campanii (agricole)”.

CĂNĂȚUIE s. f., pl. *cănățui* AMD, h. 219/rar Tr „căniță, ulciacă”; cf. c e ș c u l í c i.

CĂNCELĂRE v. *cancelăre*.

CÂNDELI s. f. pl. AFLR/rar Ct „candle”; cf. c á n d e l i ț ă.

CĂNEĂ v. *cană* 1°.

CĂNEALĂ s. f. AFLR/rar Mh „rugină”: Am curățit firele alea [de sârmă] bine frumos de *căneală*, de rugină/956.

CĂNEĂSĂ s. f. GO/rar Dj „osânză, untură, grăsime murdară (de pe mațele și de pe burta porcului), din care se face săpun”: [Untura] a de ieșea pe burtă, pe... mațele când fierbea pe foc, o luam, într-un blidon, în ceva. A murdală, zisă *căneăsă*, aia, jumări d-elea de rămânea-n fundu polomeacului [le făcea săpun]/973.

CĂNÍ vb. IV 1° tranz. AMD, h. 276/rar Vl, Br, Il, Cț „a însemna cu vopsea oile pentru a fi recunoscute”: Însemnez cu văpsea, *cănesc*/893; cf. *ciripí*, *dăngăluí*, *ímboí*, *ímpercíá*, *ínciripá*, *mânjí* 4°, *semná* 1°, *văcsí* 2°.

2° refl. TDO/rar Dj [d. grăsime, untură] „a se înnegri, a se deprecia”.

CĂNTĂR v. *cantár* 1°–3°.

CĂNTONÉR v. *cantonér*.

CĂNTUNÉR v. *cantonér*.

CĂNTUȚĂ s. f. AFLR/rar Dj dim. de la *cantă* 3°: Dacă ai cheag, îl pui [laptele] într-o *cântuță*/969.

CĂNURICĂ s. f. 1° AMD, h. 393; GM/rar Ph, Br, Tl dim. de la *canură* („lână de calitate inferioară”).

2° AMD, h. 396/rar Tl dim. de la *canură* 3°.

CĂOTĂ v. *căută* 2°.

CĂPÁC v. *capác* 1°, 2°, 5°, 12°.

CĂPĂCEALA s. f. 1° GM/rar Cl „totalitatea șipcilor bătute pe căpriorii acoperișului pentru a susține țigla sau tabla”: Și cum este [casa] asta cu tablă, i se zice *căpăcălă* la astea care se pune scândura pe... martaci, pe căpriori/832; f. *capác* 7°...

2° AMD, h. 190/rar Cl „lemnăria (grinzi, c o s o r o a b e, căpriori) de la acoperișul casei”: cf. *capeneág* 1°, *lăstăreálă*, *lățărie*, *mechéturi*.

CĂPĂCÉL s. n., pl. *căpăcele* 1° AO, Pl. 116/rar Ot „alveolă, celulă la fagure”: cf. *bótcă* 1°...

2° AMD, Pl. 142/rar Vn „ciubăr (pentru închegat laptele la stână)”: cf. *bálie* 2°...

3° AMD; GM/rar Vn „putină mică (având capacitatea de aprox. două vedre)”: cf. *balercúță*...

CĂPĂCÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 116/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, Pl. 95/Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Cț, prin Vl, Ph, Vn, Br, Gr, Il și rar Gl, Cl, Tl [d. albine] „a astupa cu ceară celulele fagurilor”: cf. *capăciuí*, *ceruí* 2°, *íncăpăcí*, *lipí* 1°, *pecétluí*, *zăvorí*.

CĂPĂCÍCĂ s. f., pl. *căpăcele* 1° AMD, h. 284 MN/prin Vn „putină (mică) pentru brânză”: cf. *bálie* 4°...

2° AMD, Pl. 100–101/rar Vn „vas mic din doage; cofă”: [Roiul] se prinde c-o *căpăcică* sau c-o cofă/726; cf. *bodélcă*...

CĂPĂCÍT s. n. AO, Pl. 116/rar Dj; AMD, Pl. 95/rar Ot, Tr „numele și rezultatul acțiunii de a *capăci* celulele fagurilor”: [Albinele] fac un așternut [peste faguri], un strat; se numește *căpăcít* AO/988.

CĂPĂCÍTĂ adj. f. AO, Pl. 116/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 95/rar Gr [d. miere] „astupată în alveola fagurelui”.

CĂPĂCITURĂ s. f. AO, Pl. 116/rar Mh „strat subțire, peliculă care acoperă alveolele fagurelui”: Viermu-țu roade *căpăcítúra* fagurelui/962; cf. *cămășuíálă* 4°.

CĂPĂCIUÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 116/rar Dj [d. albine] „a astupa celulele fagurilor”: cf. *capăcí*...

CĂPĂRÁ vb. I intrans. AO, h. 672/Gj, prin Mh, Dj și rar Vl; AMD, Pl. 77–78/rar Ag [d. mustul de struguri] „a înțepa, a pișca la limbă”: A-nceput *să căpere*, nu-i nici vin, nici must AO/921. [Mustul] a stănut din fiert, *scăpără* la limbă *ibid.*/979; cf. *stránge* 7°, *țicură* 2°.

– var. **chípără** vb. I intrans., ind. prez. 3 sg. *chípără* AO, h. 672/rar Gj; **scăpără** vb. I intrans./prin Mh și rar Vl, Gj, Dj.

CĂPĂSTRĂ vb. I tranz. și refl. pas. AMD, h. 401; Pl. 10/rar Br, Il „a (se) tivi”: Să nu să dășire [pânza], *să căpăstrează* marnea h. 401/842; cf. c â r p i 3°, î m p r e j u r á, r e f e c t á.

CĂPĂSTRĂRE s. f. GD/rar Tl „ancorarea bărcilor (pentru întinsul năvodului)”: Când a bătut paru-n pământ atuncea spunem *căpăstrărea* bărcilor/873.

CĂPĂSTREĂLĂ s. f., pl. *căpăstreli* AMD, Pl. 10/rar Il „tivitură, tivire”.

CĂPĂSTRU s. n. 1° GM/rar Tr „crestătură în formă de cruce făcută pe capul porcului tăiat înainte de a-l despica”: Taie pe mijlocu căpătâni, așa zgârie cu cuțatu, pă urmă zgârie așa peste bot cu cuțatu... dă la urechi în părți așa pă la gură. Și lumea cică *căpăstru*... porcului, c-așa să face când să taie porcu/778; cf. f r â u 3°.

2° GD/rar Tl „ochi de funie prins la capătul bărcii”: De celălalt babalâc s-agață *căpăstru* bărcii/873.

CĂPĂTĂ vb. I GD/rar Tl „a găsi, a întâlni”: Eu nu puteam să dau de el [de șarpe] ca să-l omor, dar îi videam urma pe acolo. Și l-a *căpătat* un vecin al meu și... a dat de dânsu și l-a omorât/878; cf. g â s í, î n t â m p l á 2°, t â l n í.

CĂPĂTĂI v. căpătâi 3°, 7°, 12°.

CĂPĂTĂI s. n., pl. *căpătâie* 1° AO, h. 243, GO; TDO/prin Mh și rar Gj, Dj; AMD, h. 229/rar Ag „legătură, sarcină de lemne, coceni de porumb, iarbă etc., purtată pe cap”: A plecat cu *căpătâiu* la lemne, să ia lemne-n cap, că n-aveam lemne TDO/928; cf. c a p 2°...

2° pl. *căpătâiuri* AO, h. 242/rar Vl; AMD, h. 228/rar Vn „căpătâie la pat”; cf. c a n a p e á 3°...; în expr. a se púne la *căpătâi* TDO/rar Mh „a se culca și a (a)dormi (lăsând capul pe căpătâi)”: Mă pregătesc de cină, beau o țuică dacă am, *mă pun la căpătâi* și mă odinesc/949; cf. c a p 3°.

3° AO, h. 243/Gj, Mh, prin Vl și rar Dj; AMD, h. 229/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Cl, Il, Cț, prin Vl, Tr, Tl și rar Vn, If, Gr „bucată, crâmpei, capăt de ață, sfoară, lanț, lemn etc.”; cf. c r â m p e i 2°, c u r m, c u r m â t ú r â 8°, c u r m é t e, o t í n c 13°, r a t a v é i l°.

4° în expr. a-și face (un) *căpătâi* AMD, h. 229/rar Ph „a-și face o situație materială bună; a se chivernisi, a se căpătui”; cf. a j ú n g e 3°...

5° cu nici un fel de *căpătâi* loc. adv. GM/rar Db „nicidecum, deloc”: Nu vrea tăticu să-l iau *cu nić un fel de căpătâi*, ce mai, nu mă lasă să-l iau orice ar fi/791; cf. c h i p 1°, d e l ó c 2°, n e a m 1°, n i m í c 1°.

6° AMD, h. 229/rar Bz „val, trambă (de postav): Am dus un *căpătâi* la puiă/732; cf. c ú t â 3°, g o g o l ó i 4°, p á l â 4°, s ú l e 5°, t r â m b â 2°, v a l 2°, v á n g â r 2°, v â l â t ú c 2°, v â l ú g 3°, v i g.

7° var. *căpătâi* s. n., pl. *căpătâie* AMD, h. 602/rar Br „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n á r 9°...

8° AO, Pl. 128/rar Tr; AMD, Pl. 163-164/rar Vl „p e r i n o c l a m o a r ă”; cf. b r o á s c ă 11°...

9° AMD, Pl. 173/rar Ph „stinghie fixată de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage”; cf. a d á o s 2°...

10° AO, h. 640/rar Dj „potâng (din lemn)”: *Căpătâi* îi zice la cel de lemn, potâng e o zală de scher încovoiată, adusă/977; cf. b e l c i ú g 2°...

11° AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare (din lemn) cu ajutorul căreia se regla adâncimea brazei la plugul de lemn”.

12° var *căpătâi* s. n., pl. *căpătâie* AMD, h. 684/rar Vn „scaun special, cu ajutorul căruia se fixează piesele de lemn la cioplit”; cf. b o c 1 3°...

- var. *căpătâi* s. n., pl. *căpătâie* 3° AO, h. 243/rar Mh; AMD, Pl. 163-164/rar Vn; *căpătâi* s. n., pl. *căpătâie* 2° AMD, h. 228/prin Tr; 3° AMD, h. 229/Tr, prin Db,

Gr și rar Ag, Cl; **căpătúii** s. n., pl. *căpătúie*
3° AO/rar Vl; **copătái** s. n., pl. *copătáie* 3°
AO/rar Mh.

CĂPĂȚII v. *căpătái* 2°, 3°.

CĂPĂȚÚI v. *căpătái* 3°.

CĂPĂȚÁIE s. f., pl. *căpățái* AMD,
Pl. 57–58/rar Il „cotigă la plug”; cf. c ă r u -
c i ó r, c o b í l ă 2°, c o t i g ă r 2°, c o t í -
g ă 3°, m á s ă 11°, p a t 15°, p é r n ă 1°,
r o á t ă 7°, t e l e á g ă 2°.

CĂPĂȚÁNĂ s. f., pl. *căpățáni* 1° AO,
h. 386/crt.; AMD, h. 245/Ag, Db, Ph, Ot,
Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, If, Tl și rar Bz, Ct;
căpățáne AO/rar Gj; AMD/rar Ph
„butucul roții”; cf. b ú c i u m 1°...

2° AMD, h. 651; TDM III/Ag, Db, Ph,
Tr, Gr, prin Vl, Bz, Ot și rar If, Cl, Il, Tl,
Ct „partea mai groasă a butucului roții, în
care sunt fixate spițele”; cf. b u r é t e 5°...

3° AMD, h. 640/prin Tl și rar Tr, Gr
„bârșă plugului”; cf. a l c á 9°...

4° AMD, Pl. 58-59/rar Tr, Gr „trupața
plugului”; cf. b ă r s ă 1°...

5° AMD, h. 663/rar Vn „partea de sus,
ușor curbată, a jugului”; cf. c e á f ă 1°,
c e f á r n i ț ă, c e f á r u r i, c e f l ă u,
c e r b í c ă 1°, d r u é t e 1°, d r u g 8°,
g ă r b i ț ă 5°, g â t ă r, s ú l e 3°, s u l é t e,
ú m ă r 12°.

6° AMD, Pl. 65/Tr și rar Ot, Ct
„butucul viței de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

7° AMD/rar Db, Gl „bulb de usturoi”.

– var. 1° *căpățină* s. f. AO, h. 386/rar Dj.

CĂPĂȚÍNĂ v. *căpățână* 1°.

CĂPĂU v. *căpoi*.

CĂPCĂLĂN s. m., pl. *căpcăláni*
GM/rar Bz „brusture”: Văd o bulihanie de
urs, da mare de tot, și mânca *căpcălán*!...
brusturi d-eia/734; cf. b r u s t ă n.

CĂPCĂNI s. f. pl. AFLR/rar Tl
„capcane”; cf. f i e r 4°, p r i n z ă t o á r e 2°,
t i v í c, v í ț ă 7°.

CĂPCĂÚN 1° s. m. AMD/rar Ct „om
nesocotit, nechibzuit”.

2° cu val. adj., f. *căpcăună* AMD, Pl.
156/rar Ph [d. oi] „care se desprinde
mereu din turmă”; cf. a n á t i m ă...

3° var. *cătcăune* s. m., pl. *cătcăúni*
AMD, h. 381 MN/rar Gr „trântor (în
stup)”; cf. t r ă n t o r 2°.

CĂPCEÁ v. *căpcél* 1°.

CĂPCÉL s. n., pl. *căpcéle* 1° AO, Pl.
123/rar Gj, Mh „vas mic, din lemn scobit,
care se pune, prins în băieri, în gura găleții
de muls oile”; cf. b u d á c...

2° AO, Pl. 123/rar Gj „căuș din lemn
scobit (folosit, mai ales, la stână)”; cf.
b l i d 5°...

3° var **chipcél** s. m., pl. *chipcéi* GO/rar
Dj „roata cea mică de la plită”; cf. s t r ă -
g ă l í e 3°.

– var. 1° *căpceá* s. f., pl. *căpcéle* AO,
Pl. 123/rar Gj; **chepcél** s. n., pl. *chepcéle*
AO/rar Gj; **chipcél** s. n., pl. *chipcéle*/rar
Mh.

CĂPÉL s. n. AFLR/rar Gj „capelă,
șapcă purtată de militari”: A-nceput să
tragă [...] *căpélu* icea, mi-a făcut numai
găuri prin el/947.

CĂPENEÁG s. n. 1° GM/rar Db
„lemnărie, schelet de lemn care susține
acoperișul casei”: Îi făcea [casei]
căpenéag, trebuia să-i facă și *căpenéag*.
Dăpă ce-i punea lații peste *căpenéag* acolo
o-nveleam/691; cf. c ă p ă c e á l ă 2°...

2° var. **chipeneág** s. n., pl. *chipenége*
GM/rar Ot „cămașă țărănească”; cf. c ă -
m á ș ă 2°...

CĂPESTEÁ v. *căpistére* 1°.

CĂPESTEÁLĂ v. *căpistére* 1°.

CĂPESTÉLE v. *căpistére* 1°.

CĂPESTÉRE v. *căpistére* 1°, 2°, 4°.

CĂPÉTE s. m., pl. *căpéti* AO, h. 374/
rar Dj „talger (la cântar)”; cf. c a p á c 11°...

CĂPÉȚ s. n., pl. *căpéțe* AO, h. 446;
Pl. 132/rar Gj „vas de lemn sau de fier
folosit ca măsură de capacitate, de 1–2 kg,
cu care se măsoară cerealele”: Să duce să
gurească câteva *căpéțe* Pl. 132/912; cf.
a r á m ă...

CĂPEȚÉL¹ s. n., pl. *căpețele* AMD,
h. 272, 273/rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr „parte a
frâului care trece peste capul și botul
calului; căpețea”; cf. c ă p í c i, c ă p í ț.

– var. *căpițeá* s. f., pl. *căpițele* AMD, h. 272, 273/rar Bz, II; *căpițél* s. n., pl. *căpițele* AMD, h. 273/rar Vn, II.

CĂPEȚÉL² s. n., pl. *căpețele* 1° AFLR/rar Gj; GM/rar VI, Ag, Db, Ot; ~ de *řărână*/rar Ot „colac de diverse forme, dat de pomană la înmormântare și/sau la parastase”: Face ca un colac așa cu niște helea dă făină tot așa, adus, cu cruci pă el, și la ăla-i spunem *căpețél*/757; cf. a r á n g h e l...; GM/rar Tr „colacul cel mai mare (împletit rotund) din c a p u l d e ř â r â n ă”.

2° GM; TDM I, III/prin Db și rar VI, Ag, Ph, Ot „pomană constând din colaci sluiți care se împart la înmormântare sau la trei, nouă zile ori la trei săptămâni după aceasta”: După aia-i faci [mortului] *căpețél* dă trei zile, dă nouă zile, dă trei săptămâni, dă șase săptămâni faci pomană mai mărișoară GM/694.

3° *căpețél* fiert GM; AFLR/rar Ag „colivă”: Îi facem [mortului] *căpețél* fiert din grâu, cum se spune, colivă GM/675; cf. c o l i v i.

CĂPEȚÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a tăia vârfurile viței de vie (pentru regenerare)”; cf. c ă p u ș í 2°, c ă r n í 2°, c i o c ă , c i o m p á , c i u c i u l í , c o t o r í , c o t r o c í , î n f u n d á 5°, j u g ă n í 1°, m u c u r í , r ă t e z á 4°, r ă t ú n d e 2°, r ă t u n j í 1°, s p i c u í 2°.

CĂPIÁTĂ adj. f., pl. *căpiáte* AO, h. 806; 808/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 155/rar VI; *căpiéte* AO, h. 808/rar Mh [d. oi] „care merge mereu pe marginea turmei”; cf. a l e r g ă t o ă r e 1°...

CĂPÍCI s. n., pl. *căpíce* AO, h. 407; Pl. 61/prin Gj, Mh și rar VI, Dj, Ot „parte a frâului care trece peste capul și botul calului; căpețea”; cf. c ă p e ț é l 1°...

CĂPICIOĂRĂ s. f., pl. *căpicioăre* 1° TDM II/rar Ph; AMD, h. 332/rar Tl; *căpicíori* AFLR/rar Db dim. de la c ă p i ț ă 1°; cf. c l ă i á ț ă.

2° AFLR/rar Mh; AMD, h. 331/rar Ag, Db, Ot, Tl „porcoi de fân”; cf. b o á g l ă.

CĂPÍI s. n. TDO/rar VI „un fel de căpăstru, din sfoară, din lanț sau din curele, care se trece (peste coarnele și) peste botul vitelor (vacă, bou etc.), pentru a le putea ține din scurt”: Mergând eu cu boii, că eu îi luam numai de *căpi*, mergeam cu ăl de cea de *căpi*, să nu fugă/914.

CĂPISTĂRÚIE s. f., pl. *căpistărúii* GM/rar Db dim. de la c ă p i s t e r e 1°: *Copistărúj*, căpistere mici, d-alea dă porci AFLR/811.

– var. *copistărúii* s. f. pl. AFLR/rar Db.

CĂPISTÉLE v. căpistere 1°.

CĂPISTÉRE s. f., pl. *căpistéri* 1° AO, h. 263; TDO; AFLR/Dj, Ot, prin VI și rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 458; TDM I, III; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Il, Cț, prin Ph, Gr și rar VI, If, Tl; *căpistére* AO/rar Mh; AMD/rar Bz, Br, If, Cl, Il, Cț; *căpistérii* AMD/rar VI, Ph, Ot, Cț „vas alungit, din lemn scobit, de diverse mărimi, în care se frământă aluatul”: Luăm în *căpistére*, așa-i zicem noi, o troacă, și îi zicem *căpistére*, care o avem numa pentru... pentru așa ceva... pentru [pâine] TDO/911. Fac loc în *căpistére*, copaie, cum îi zăceți dumneavoastră, noi *căpistére*-i zăcem, și pui maiaua, și te-apuci și frământați TDM I/776; cf. ă l b i e 2°...

2° var. *căpeștere* s. f. AO, Pl. 131/rar VI „ladă în care curge făina la măcinat”; cf. c u t í e 3°, h a m b á r 3°, l á d ă 1°, m á ș n i c , p o s t á v ă 5°, t r o á c ă 15°, v ă m á r , v ă m á r í e.

3° AO, h. 681/rar Dj „vas din doage folosit la pritocitul vinului”, cf. a l b i e 4°...

4° var. *căpeștere* s. f. AO, Pl. 131/rar VI „scândura găurită prin care curge făina la măcinat”; cf. c u r m e z í 2 17°, f ă i n á r 1°, f r u n t á r 2°, g r í n d ă 17°, p o d 14°.

– var. 1° *căpesteá* s. f., pl. *căpeștele* AMD, h. 458/rar Ag; *căpesteálă* s. f., pl. *căpeștele*/rar Ag; *căpeștele* s. f. AFLR/rar

Db; **căpestere** s. f., pl. *căpestéri* AO, h. 263; TDO/prin VI, Gj, Dj și rar Mh; **căpistele** s. f., pl. *căpistéli* TDO/rar Gj; AMD; GM/rar Ag, Ph; *căpistele* AMD/rar Ph; **căpistérie** (4 sil.) s. f., pl. *căpistérii*/rar Gr; **căpistérie** (5 sil.) s. f., pl. *căpistérii*/rar Tr, Gr, Il, Cț; **căpistere** s. f., pl. *căpistérii*/rar Tr.

CĂPISTERIE (4 sil.) v. **căpistere** 1°.

CĂPISTERIE (5 sil.) v. **căpistere** 1°.

CĂPIȚĂ v. **căpiță** 1°, 3°.

CĂPITĂREĂSA s. f. GM/rar Il; GD/rar Cț „femeie (bătrână) care pregătește c a p e t e l e pentru pomeni”: *Căpităreăsa* face capitele, care știe să le facă, și face și călăviile, le coace, le rupe-n farfurii, le stropește cu vin GD/889; cf. b á b ă 3°...

CĂPITÉLNIȚĂ s. f. GD/rar Tl „femeie (bătrână) care face c a p e t e l e pentru pomeni”; cf. b á b ă 3°...

CĂPIȚ s. n., pl. *căpițe* AO, Pl. 61/rar Gj „parte a frâului care trece peste capul și botul calului; căpețea”; cf. c ă p e ț é 1°...

CĂPIȚĂ vb. I tranz. AMD, h. 332/rar Cț „a face c ă p i ț e 1°”; cf. b o g h e n í.

CĂPIȚĂ s. f., pl. *căpițe* 1° AO, h. 455/rar Mh, Ot; AMD, h. 332; TDM I-III; TDD/Ph, Bz, Il, Cț, prin Ag, Br, Tl și rar Db, Gl, Ot, Tr, Cl; *căpiți* AO/rar Ot; AMD; TDM II; AFLR/Vn, Br, Bz, Cl, Il, Tl, Cț „grămadă conică de fân, ridicată, de obicei, în jurul unui prepeleac”: [Fânul] l-am mai lăsat încă o zi, el s-a presat și pal-aia ori în căruță, ori în *căpiță* s-așază, cum o vrei matale TDM II/744. Și pă mărgini vine horit așa... fânu, și dup-aia să face *copiț!*. Bate un... par, așa-i spune la noi, prepeleac, par, bătut în mijloc așa, și jos niște crăci puse, ca să nu fie pă pământ fânu *ibid.*/696; cf. m ă g ă r ó i, p ă r ț i ó n 1°, p o r c o l é t e, p r e p e l e á c 2°.

2° AO, h. 454; TDO; AFLR/prin Mh și rar Vl, Dj; AMD, h. 331/rar Tl, Cț; *căpiți* AO/rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD/rar Tr, If, Tl „porcoi de fân (sau de paie)”: Ș-atunci îl

prestrângem [fânul], îl facem porșori, *căpiță*, cum să zăce la țară TDO/940; cf. b o á g l ă...

3° AMD, h. 333/rar Cț; *căpiți* AMD; TDM II/rar Ph, Vn, Br „claie de fân”; cf. b ó g h i e 2°...

4° AO, h. 453/rar Mh „cantitate de fân, cât se ia o dată cu furca; pală”; cf. b a s á m...

5° AO, h. 625/rar Dj „partea de jos a unei clăi sau c ă p i ț e 1° de fân, rămasă pe par după ce s-a luat jumătatea de sus”; cf. c ă l c ă i 7°...

6° AO, h. 618/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 621/rar Ag „grămadă din trei, cinci sau șapte snopi culcați, așezați stivă sau în cruce”; cf. c ă r s t á c 1°, c í n c i u r i, c l ă d ă 1°, c r ú c e 15°, j u m ă t ă t e 1°, m ă g ă r 2°, m ă g ă r e ă ț ă 2°, m ă g ă r i ț ă 1°, p e t í n ă 1°, p e t í ț ă, p i c i ó r 24°, s t o g u l é ț 3°, t e a n c 1°.

7° pl. *căpiți* AMD, h. 622/rar Il, Tl, Cț „stog de snopi”; cf. c ă r s t ă 4°, j i r e ă d ă, p l ă s t ă 2°, s t o g 2°.

8° TDM III/rar Il; *căpiți* GM/rar Il „glugă, surlă din mănunchiuri de cânepă”; cf. c ă t ú n 5°, c l ă d ă r i e 2°, c o v é r c ă 5°, c r ú c e 16°, c ú c ă 7°, i z v o r e ă l ă, m o v í l ă 3°, m u ș u r ó i 3°.

9° var. **copită** s. f., pl. *copite* AFLR/rar Ag „grămadă mare de snopi făcuți din crengi cu frunze așezați în jurul unui copac (folosiți iarna ca nutreț pentru oi)”; cf. f r u n z ă r 2°.

– var. **căpiță** s. f., pl. *căpițe* 1° AMD, h. 332/rar Vl; 3° AMD, h. 333/rar Ot; *căpiți* 1° AMD; GM/Ph, prin Il și rar Ag, Db, Cl, Tl; **copită** s. f., pl. *copite* 1° AO, h. 455/rar Ot; AMD; AFLR/Ag și prin Vl, Db, Ot, Tr; 2° AO, h. 454/rar Dj; AMD, h. 331/rar Db, Tr; 3° AMD/rar Vl, Db, Ot, Tr; 4° AO, h. 453/rar Dj; 5° AMD, h. 628/rar If; *copite* 2° AMD/rar Ot; *copiți* 1° AO/rar Ot, Tr; AMD; TDM III; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vl, Ph, If, Gr, Cl și rar Tl; 2° AO; AFLR/prin Vl și rar Gj, Dj; AMD/prin Ot și rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr; 3° AO, h. 456; 625/rar Ot; AMD,

h: 333; 627/Db, Gr, prin Tr și rar Ag, Ot, If, Cl; 5° AMD/prin Ot, Tr și rar Ag; 7° AMD, h. 622/rar Db; *copiță* s. f., pl. *copițe* 1° AO/rar Mh; AMD/rar Ag; 2° AO/rar Dj; 4° AO, h. 453/rar Dj; 5° AO, h. 625/rar Dj; *copiți* 1° AMD/rar Ph; 4° AO/rar Dj.

CĂPIȚEA¹ v. *căpețel¹*.

CĂPIȚEA² s. f., pl. *căpițele* AO, h. 454/rar Dj „porcoi de fân”; cf. b o á g l ä...

CĂPIȚEL v. *căpețel¹*.

CĂPÓI s. m., pl. *căpói* AMD, h. 430 MN/rar VI, Ph „câine de vânatoare; copoi”; cf. g o n á c 3°, p r e l i c á r, p r e p e l i ț á r.

– var *căpău* s. m., pl. *căpăi* AMD, h. 430; GM/rar Ag, Ph, Bz, Cl; *copóu* s. m., pl. *copói* AMD/rar Ag.

CĂPRĂR¹ s. m., pl. *căprări* AO, h. 353/rar Gj, Mh, Dj „păstor de capre”.

CĂPRĂR² s. m. GM/rar Db „persoană care organiza treieratul la arie”: Cea-t-asta... puneam numit un *căprár* care s-o conducă/791.

CĂPRĂRIE¹ s. f., pl. *căprării* AMD/rar Ag „stână de capre”.

CĂPRĂRIE² s. f., pl. *căprării* GM/rar Ag, Tr „grup de gospodari condus de un *căprár²*”.

CĂPRÉSC adj., pl. *căprești*, f. *căprească* 1° ardéi ~ v. ardéi 1°, 2°, 4°.

2° AMD, Pl. 153/rar Ot [d. oi] „cu lâna lungă ca de capră; bârsană, țurcană”; cf. c á r á b á ș 7°, c u r p e n o á s á, f r á t u ț e á s c á 2°, l á i p o v i ț á, m o c á n é s c 4°, p á r o á s á, s t o g o m á n á 2°, s t ó g o ș á 1°, ț i g á i e 1°, ț u r c á n á 3°.

3° *sálcie* ~ AMD/rar Db „varietate de salcie pitică a cărei frunză o mănâncă, de obicei, caprele”.

CĂPRÉȚI s. m. pl. GO/rar VI „iezi”: [Capra] a-ntrebat că... une sânt că... capre... *căpréti* eia mici/904; cf. i e j i.

CĂPRICICĂ s. f. GM/rar Tr „obicei de Anul Nou; capră”: Când umbla plugușoru să mai făcea și *căpricică*/781; cf. c á p r i ț á.

CĂPRIERÍ v. *căpriori* 1°.

CĂPRÍI v. *căprúi* 2°.

CĂPRIORÁ v. *căpriori* 1°.

CĂPRIOREÁLÁ s. f. TDM III/rar Db „acțiunea de a așeza căpriorii la casă”; cf. c á p r i o r i t, î n c á p r i o r e á l á.

CĂPRIORÍ vb. IV tranz. 1° și refl. pas. AMD, h. 190 MN; GD; AFLR/prin Cț și rar Gr, Tl „a (se) așeza căpriorii la acoperișul casei”; cf. î n c á p r i o r á, m á r t á c í 1°.

2° AMD, h. 580 MN/rar Cț „a face, a ciopli căpriori, grinzi pentru casă”.

– var. 1° *căprierí* vb. IV tranz. AFLR/rar Gr; *căpriorá* vb. I tranz. TDM II/rar Vn.

CĂPRIÓRI s. m. pl. AMD, h. 173/rar Br „schele, capre de zidărie”; cf. s c á u n 5°, s c h é l á 1°, ș t é n á.

CĂPRIORÍT s. n. AFLR/rar Db „acțiunea de a fixa căpriorii la casă”; cf. c á p r i o r e á l á...

CĂPRÍȚÁ s. f. AFLR/rar Gr „numele unui obicei de Anul Nou; capră”; cf. c á p r i c í c á.

CĂPRIȚOÁSĂ adj. f. AMD, Pl. 156–157/rar Ag [d. oi] „care se mișcă mult (ca o capră) și nu stă la muls”; cf. a p s á n á...

CĂPROÁSĂ adj. f. AMD, Pl. 156–157/rar VI [d. oi] „care se mișcă mult (ca o capră) și nu stă la muls”; cf. a p s á n á...

– var. *crăpoasă* adj. f. AMD, Pl. 156–157/rar VI.

CĂPRÚI adj., pl. *căprúi* 1° AO, h. 402/rar VI [d. cai] „cu părul de pe cap galben deschis, iar cel din coamă, din coadă și de pe extremitățile picioarelor de culoare neagră”; cf. b u c í u...

2° var. *căprúi* adj. pl. AO, Pl. 2/prin Gj, Mh și rar VI; AMD, h. 21 MN/Vn, Tl, prin Bz, Cț și rar Ag, Ph, Gl, Br [d. ochi] „de culoare cafenie, castanie”; cf. c á f e n í i...

– var. 2° *crăpúi* adj. pl. AO, Pl. 2/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 21 MN/Db, Ot, Tr, prin Ag și rar Ph, If, Gr.

CĂPRUȘI adj. pl. AMD, h. 21 MN/rar Gr [d. ochi], „căprui”; cf. c a f e n i i...

CĂPȘUNĂ s. f. 1° pl. *căpșune* AO, Pl. 78/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot „căpșuni”; cf. f r á g ă 3°.

2° var. *căpșune* s. m., pl. *căpșuni* AO, Pl. 78/rar Dj „căpșun”.

3° pl. *căpșuni* AMD, h. 354/Db, prin Gr, Tl și rar Tr; ~ de pădure/prin Gr „fragă”; cf. f r á g ă 2°.

4° AMD, Pl. 86-88/prin Il și rar Vn, Bz, Br, Ct; ~ neagră/rar Vn „soi de viță de vie nealtoiță, cu struguri negri, aromați”; cf. c ă p ș u n e á n c ă , c ă p ș u n í c ă .

CĂPȘUNE v. *căpșună* 2°.

CĂPȘUNEÂNCĂ s. f. AMD, Pl. 86-88/rar Il; ~ neagră/rar Il „soi de viță de vie cu struguri aromați și cu boaba mare”; cf. c ă p ș ú n ă 4°...

CĂPȘUNELE s. f. pl. GM/rar Il „căpsule cu sămânță (de cânepă)”; cf. m á t c ă 5°.

CĂPȘUNICĂ s. f. AMD, Pl. 86-88; GM/prin Ph și rar Db, If, Il „soi de viță de vie nealtoiță, cu struguri aromați”; cf. c ă p ș ú n ă 4°...

CĂPTÚF s. n., pl. *căptúfuri* 1° AMD; GM/prin Gr și rar Tr „partea de sus (piepți și spate) a iei țărănești”; cf. c ă p ú t ă 3°, c i u p á g 2°.

2° AMD, h. 230/rar Ag, Br „dos de pernă”; cf. b u r d ú f 3°...

CĂPTUȘEALĂ s. f. 1° AO, Pl. 128/rar Vl, Gj „podul roții la moara de apă”; cf. î n c h i s o á r e 7°, p a r d o s e á l ă 1°, p e r é t e 1°, p o d 13°, p ó d i n ă 8°, s l a i 1 4°, s t á v i l ă 1 4°, t a b á n 1 3°.

2° AMD, h. 230/rar Ag, Ct „dos de pernă”; cf. b u r d ú f 3°...

CĂPUÍ v. *copăi* 1 2°.

CĂPUȘ v. *căpușă* 3°, 7°.

CĂPUȘĂ s. f., pl. *căpuși* 1° AO, h. 411/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 278/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl, Ct și prin Vl, Vn, If, Il „căpușe”; cf. b ó l f ă 3°...

2° AO, h. 797/rar Gj, Dj; AMD, h. 278; Pl. 151/Ag, prin Ph, Cl, Il și rar Db, Ot, Tr, Ct; *căpușe* AO/rar Gj „căpușă mică (de doi-trei milimetri), care trăiește prin ierburi și, pătrunsă sub pielea omului sau a animalelor, sugă sângele și produce mâncărimi”; cf. c â r c e á g 2°, c â r c é i 5°, c â r c i 5°, c â r c i o á b ă 1°, c h i c h i r e á z ă , c h i c h i r í ț ă 1°, p l o ș c ó c i , s f o i á g 6°.

3° AO, h. 662; 665/Vl, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD, Pl. 69; 71-72; TDM I, III; AFLR/Ag, Tr, Cl, Il, prin Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Ct și rar Vl, Db, If, Gr „mugur de viță de vie din care se dezvoltă coardele și rodul; ochi”; cf. b o b ó c 2°...

4° GM/rar Tr „mugur de bumbac”.

5° AMD, h. 415/rar Il „mugur de pom”; cf. b o b ó c 1°...

6° AMD, Pl. 69/rar Ct „cârcel de viță de vie”; cf. a r c ú ș 4°...

7° AFLR/rar Vl „lăstar, coardă de viță de vie lăsată pentru rod”; cf. c a p 17°...

- var. *căpúș* s. m., pl. *căpuși* 3° AFLR/rar Vl; AMD, Pl. 69/rar Ot; 7° AMD, Pl. 67-68/rar Tr.

CĂPUȘÍ vb. IV 1° intranz. AMD, Pl. 71-72/prin Il și rar Br, Tr, Cl [d. vița de vie] „a înmuguri, a da c ă p u ș ă”; cf. b u m b í 1°...

2° refl. pas. GO/rar Mh „a se tăia lăstarii (la vița de vie)”; cf. c ă p e ț í 1°...

CĂPÚT v. *căpútă* 3°.

CĂPÚTĂ s. f., pl. *căpúte* 1° AMD, h. 230/rar Tr „dos de pernă”; cf. b u r d ú f 3°...

2° AO, h. 767/rar Mh; *căpúți* AO, h. 415/rar Mh „partea, locul mai îngust, acoperit, al strungii, unde se strâng oile pentru muls”.

3° var. *căpút* s. n., pl. *căpúturi* GM/rar Db „partea de sus (piept și spate) a iei țărănești”; cf. c ă p t ú f 1°...

CĂRARE s. f., pl. *cărări* 1° GM; TDM III/rar Tr, If, Gr, Il „șanț făcut cu rarița între rândurile de porumb”: Porumbu când să făcea așa, să făcea niște

cărări pe... noi îi ziceam că-l rălițăm GM/779. Dacă m-am dus la deal să rărițăm la porumb, decât două *cărări* am tras TDM/831; cf. c ă r ă r ă t ă t ă r ă , c ă r - l ă n 8°, d r u j ă n ă , r ă r i ț ă t ă t ă r ă 3°, u l ă c 1 9°, v ă g ă ș 4°.

2° AMD, h. 603/prin Tr și rar Ag, Ot, Gr „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n ă r 9°...

3° AO, h. 737/prin Mh „lătunoaie în țesătură”; cf. c ă l ă g ă r 2°...

4° art. *cărărea albă* AMD, h. 520/rar Ph „Calea-Lactee”; cf. b r ă u 2°...

CĂRĂBĂȘ adj., pl. *cărăbași*, f. *cărăbășă*, pl. *cărăbășe* 1° AO, h. 805/rar Dj [d. oi, berbeci] „alb, cu capul și, mai rar, cu picioarele negre”.

2° AO, h. 756/prin Dj și rar Tr [d. oi, berbeci] „alb, cu botul negru”.

3° AO, h. 756/rar Dj, Ot [d. oi] „oacheșă”; cf. b a l a o ă c h e ș ă ...

4° AMD, Pl. 129-130/rar Ag, Ot [d. oi] „pistruiată”; cf. m ă r c ă ș 2°, o c h e n ă t 3°, p e s t r i ț 2°, p i c u r ă t 2°, p i p i ț ă t ă , p i s t r u i 2°.

5° var. *carabășă* adj. f., pl. *carabășe* AMD, Pl. 152/rar Gr [d.oi] „cu lâna scurtă și creață”; cf. c ă r c e i t 2°, c ă r c i o r 2°, c ă r c i o r i e , c ă r c i u r ă s 2°, c ă r l ă - o n ț ă t 2°, f r ă t u ț e ă s c ă l 1°, g u ș ă t ă l 1°, o n d o l ă t 2°, z ă d u ă r ă , z b ă r l 2°.

6° var. *carabășă* adj. f. AMD, Pl. 129-130/rar Ot, Tr [d. oi] „sură, seină”; cf. c ă c i o r 2°...

7° var. *carabășă* adj. f., pl. *carabășe* AO, h. 800/rar Ot [d. oi] „cu lâna lungă și dreaptă; țurcană”; cf. c ă p r e s c 3°...

8° AO, h. 9, 10/rar Dj [d. oameni] „brunet, oacheș”: Oacheș, am putea spune și *cărăbășii*, lucru bătrânesc /990; cf. a r ă p l 1°...

9° AMD, h. 14/rar Br „sașiu”; cf. a m e s t e c ă ț i l 1°...

10° AMD, h. 21 MN/rar Vn [d. ochi] „de culoare deschisă”; cf. g ă l b e n 2°, g ă l b e j ă s 2°.

- var. *carabăș* adj., pl. *carabăși*, f. *carabășă*, pl. *carabășe* 1° AO, h. 756/rar Dj, Ot; 2° AMD, Pl. 129-130/Tr, prin Ot, Gr și rar Db; 3° AMD, Pl. 129-130; 154/prin Tr și rar Bz, Ot; 4° AO, h. 756/rar Ot; AMD, Pl. 129-130/rar Tr; 8° AMD, Pl. 154/rar Tr; *cărăbășă* adj. f., pl. *cărăbășe* 1° AO, h. 756/rar Dj.

CĂRĂBĂȘĂ v. *cărăbăș* 1°.

CĂRĂMIDĂ s. f. 1° pl. *cărămide* TDO/rar Gj „cărămizi”.

2° pl. *cărămizi*, în ~ *crudă* v. *crudă* 2°; ~ *moartă* v. *mort* 5°; ~ *verde* v. *verde* 4°.

CĂRĂMIJOĂRĂ s. f., pl. *cărămijoare* TDM I/rar Ag dim. de la *cărămidă*.

CĂRĂMIZĂRI s. m. pl. AO/rar Dj; GM/rar Cl „cărămidari”.

CĂRĂNTĂIE s. f. GD/rar Tl „reziduu la prepararea săpunului”: Supt el [= săpun] rămâne o *cărăntăie* neagră/875; cf. b o r o g h i n ă 4°...

CĂRĂRĂ vb. I tranz. și refl. 1° GM/prin Gr și rar Tr, If „a (se) face c ă r ă r i prin porumb; a rărița”: Aveam rariță și dam și o... *cărărăgam* așa pântre rânduri și d-aci încolo a doua oară-i luam la sapă [porumb-bii]/690; cf. r ă l i ț ă .

2° GM/rar Gr „a scoate cu ajutorul cuțitului un rând de boabe de pe știulete, pentru a-l putea curăța apoi cu mâna”: [Porumbul] îl curăț în două zile cu baba, cu mâinile, fără... decât cu cuțitu îl *cărărăam*/831.

- var. 1° *cărări* vb. IV tranz. GM/rar Ag, Gr.

CĂRĂRĂIE s. f., pl. *cărărăii* AMD, h. 603/rar Ot „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. a m n ă r 9°...

CĂRĂRĂT adj., f. *cărărătată*, pl. *cărărătate* 1° AMD; GM/rar Gr [d. terenul semănat cu porumb] „rărițat”.

2° AMD, h. 439 MN/rar Db [d. salamandră] „dungată”: [Ș u l e m e n d r i ț a] e *cărărătată* cu galben și negru/694; cf. i n v ă r g ă t .

– var. 1° *cărărit* adj., f. *cărărită*, pl. *cărărite* GM/rar Gr.

CĂRĂRĂTURĂ s. f. GM/rar Gr „șant făcut cu rarița printre rândurile de porumb”; cf. *cărăre* 1°...

CĂRĂRĂ v. *cărără* 1°.

CĂRĂRĂ v. *cărără* 1°.

CĂRĂTOÁRE v. *cărătór* 3°.

CĂRĂTÓR 1° s. n., pl. *cărătoáre* AFLR/rar Ag, Db „vas mare din doage, puțină special amenajată pentru transportat borhotul la cazanul de țuică sau țuica de la cazan acasă”: *Cărătór*, un fel de vas, un butoi, în schimb are o pâlnie dasupra, pă unde să-ncarcă, mai largă, și jos îi spunem pieptene, unde are putere de a ieși borhotu/684.

2° s. n., pl. *cărătoáre* AMD, Pl. 83/rar VI „ciubăr”; cf. *bălie* 2°...

3° var. *cărătoáre* s. f., pl. *cărătoáre* AMD, Pl. 83/rar Ph „putină mare (în care se transportă strugurii la cules)”; cf. *acóv* 2°...

4° s. m., pl. *cărătóri* AMD, h. 252/rar Ph, Tr „cărăuș”; cf. *anteprinór* 1°...

CĂRĂŪI adj., pl. *cărăúi* 1° AO, h. 176/rar Dj; AMD, h. 156/rar Db, Cl „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *abățiguít*...

2° AMD/rar Db „amețit de oboesală, epuizat fizic”; cf. *mamuríu*.

3° AO, h. 125/rar Dj „bolnăvicios”; cf. *bașoldíu*...

CĂRĂŪLĂ s. f., pl. *cărăúle* AMD/rar Tr „paznic de noapte în sat”.

CĂRĂŪNT v. *cărúnt* 2°.

CĂRĂUNȚI v. *cărunți*.

CĂRĂUȘAR s. m., pl. *cărăușári* AMD, h. 252/rar Cl, Il „cărăuș”; cf. *anteprinór* 1°...

CĂRĂUȘUL s. m. art. GM/rar Gr „numele unui dans popular”.

CĂRĂVÉI s. n., pl. *cărăvéie* 1° TDO/prin Mh și rar Gj „bucată scurtă de lemn, scurtătură”: Dup-aia, după ce l-am trântit jos [copacul], măsurăm cu metru,

și-l tăiem frumos așa. facem metri din el, și-l tăiem frumos *cărăvéi* așa, trușuri/940; cf. *chitúc* 3°, *ciopártác*.

2° GO/rar Mh „rând scurt, capăt de rând (în plantația de porumb)”: Mai aveam [de prășit] vo patru *cărăvéje*/958.

CĂRĂIÁT adj. AMD, h. 215/rar Db „murdar, nespălat”; cf. *crișós*, *găgiós*, *hăráv*, *hărláv* 1°, *imós*, *încărăiát*, *îngălát*, *îngăzít*, *înzolít*, *jăgós*, *jegát*, *jegărós*, *jepát* 1°, *jigărít*, *jipós*, *jughinós*, *lutós* 1°, *lurós*, *mânjít*, *mărșav* 2°, *mizerábil*, *murdál*, *murdărós*, *muzgurós*, *nămolít* 1°, *necinuít*, *nelăút*, *nesimțítór*, *puciós* 1°, *râpát* 1°, *râpós*, *slinós*, *zmolít*.

CĂRĂȚĂ v. *cărúță* 1°, 2°.

CĂRĂZM v. *carám* 9°.

CĂRBUJĂR s. m. AO, h. 223/rar Mh „grămadă de cărbuni în stare de incandescență, care arde fără flacăra, jărătic”; cf. *clejári*, *jărăgái* 2°, *jeg* 1°.

– var. *cărbujér* s. m. AO/rar Gj.

CĂRBUJÉR v. *cărbujár*.

CĂRBUNÁT s. AFLR/rar TI „bicarbonat (de sodiu)”; cf. *dicarbonát*.

CĂRCĂ vb. I tranz. GM; TDM II, III/rar Db, Cl; GD/rar Cț „a încărca”: *Cărcă* căruța asta, venea alta, *cărcă* și p-aia TDM III/862; cf. *încăruță*.

CĂRCĂLIU v. *chirchilit*.

CĂRÉL interj., în expr. ~ *potéca* GM/rar Vn „fugi, cară-te”.

– var. *caréltu* interj. GM/rar Cl.

CĂRÍ vb. IV intranz., tranz. și refl. AMD; AFLR/rar Ag, Ph [d. lemne] „a fi găurit, a fi mâncat de cari”: Lemnele le tăia cu luna înainte, ca să nu *cărăiescă*, și le aduceam acasă AFLR/675. Am șiștar de o sută de ani, e *cărit*, îngăurit de cari AMD/710. [Lemnele] *se cărise* de tot AFLR/676.

CĂRIE s. f. 1° AMD, h. 21/rar Db „murdărie”: Să mă lai și eu, că nu mai poci, m-am îmbâcsit de *cărie*/693; cf. *bleasc*...

2° GO/rar Gj „mâncare pentru porci, făcută din dovleac fiert, amestecat cu făină și sare”.

CĂRIGE s. f. pl. AMD, Pl. 115–116/rar Br „scripeți la războiul de țesut”; cf. buceá 4°...

– var. **gârigă** s. f., pl. **gârīgi** AMD, Pl. 115–116/rar Bz.

CĂRINDĂR v. **călindăr** 1°, 2°.

CĂRNĂR s. m. GD/rar TI „flăcău din ceata de colindători având sarcina de a colecta carnea, cărnații (primiți de la sătenii colindați)”: Altu [colindător] strângea carne, ăla era *cărnăru* [...] ăla era *cărnăru*, cu carnea/875.

CĂRNĂRÍT s. n. GD/rar TI „cantitate mare de carne; cărnărie”.

CĂRNÍ v. **cârní** 2°.

CĂRNIE s. f., pl. *cărnii* AO, h. 34/rar Dj „excreșcență cărnoasă pe corneea bolnavului de cataractă”; cf. cărnótie 1°.

CĂRNOSEÁLĂ s. f. colect. AO, Pl. 141/rar Mh, Dj „bucăți de carne și de grăsime rămase la pielea tăbăcită”; cf. cărnótie 3°, leș¹.

CĂRNOSÍ vb. IV tranz. AO/Pl. 141/prin Dj și rar Mh „a curăța pieile de resturile de carne și grăsime înainte de argăsire”; cf. argási 1°...

CĂRNOTÉIE v. **cărnótie** 1°, 3°.

CĂRNOTÍE s. f., pl. *cărnóti* 1° AO, h. 34/rar Dj; AMD, h. 8 MN; GM/rar Ag, Ot, Tr „excreșcență cărnoasă pe corneea bolnavului de cataractă”: [Doctorul] mi-a spus să mă duc într-un timp, ca să mă opereze [...] să-mi taie *cărnóti*a aia [de la ochi] GM/775; cf. cărníe.

2° GO/rar Gj „(bucată de) carne prăjită conservată în untură”; cf. măcريتúri, uscătúra 5°.

3° var. **cărnóteí** s. f. pl. AO, Pl. 141/rar Dj „resturi de carne pe pielea argăsită”; cf. cărnóseálă...

– var. 1° **cărnóteie** s. f., pl. *cărnóteí* AO, h. 34/rar Dj; GM/rar Ag; **cânotéie** s. f., pl. *cânotéi* AO/rar Dj.

CĂRNUÍ vb. IV tranz. 1° AO, Pl. 141/rar Mh; AMD, Pl. 180/rar Ag, Db, Tr; ind. prez. 1 sg. *cărnui* AMD/rar Ot „a curăța pieile de resturile de carne înainte de tăbăcit”; cf. argási 1°...

2° GM/rar Ph „a scoate carnea de pe oasele mari (la sacrificarea unui animal)”: Și p-ormă o *cărnui*ște, dă scoate carnea dă pă șolduri și rămâne numa oasele/704.

CĂRPĂTOR v. **cârpător** 1°–3°.

CĂRTABOȘI v. **cartaboș** 1°.

CĂRTĂPETE v. **cartafete** 2°.

CĂRUCÉR s. m., pl. *cărucéri* AMD, h. 252/rar Ot, Tr „cărăuș”; cf. antepri-nór 1°...

CĂRUCIÓR s. n., pl. *cărucioáre* AMD, Pl. 57–58/rar Ag, Ph „cotigă (de plug)”; cf. căpățăie...

CĂRÚI adj. AMD, h. 11 MN/rar Db [d. om] „care are fire de păr alb; cărunț”; cf. bălá n 1°...

CĂRUIÁ vb. I intrans. AMD, h. 11/rar Db „a încăruti”; cf. cărunți, cocărăi, ghiocéi 2°, îmbălăni, împopistrá 2°, încărunță, înfirá 1°, înflorí 5°, înspicá 2°, însurí, nălbí 2°, popistrá, seiná, siví, spicá 2°, spicuí 3°, surá.

CĂRÚNT adj., pl. *cărúnti* 1° AO, h. 17/rar Ot; AMD, h. 5 MN/rar Tr [d. părul de pe cap] „rar, rărit”.

2° var. **cărăúnt** adj., pl. *cărăúnti* AMD, h. 11 MN/rar Db „care are fire de păr alb pe cap; încărunțit”; cf. bălá n 1°...

3° AO, h. 17/rar Ot [d. lemn, copac] „de esență moale, cu fibra rară, puțin densă”.

4° AO, h. 584/rar Dj [d. terenul arat] „afânat, granulat”; cf. ars...

CĂRUNTÁ v. **cărunți**.

CĂRUNTÍ v. **cărunți**.

CĂRUNTÁ v. **cărunți**.

CĂRUNȚÍ vb. IV intrans. și refl. AO, h. 16/prin Vl, Mh, Dj și rar Gj; AMD, h. 11/Ph, Tr, Cț, prin Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot și rar Vl, Cl, Il, Tl „a (se) încăruti”; cf. căruíá...

– var. **cărăunți** vb. IV intranz. și refl. AMD h. 11/rar VI, Db, Ot, Tr; **căruntă** vb. I intranz. și refl. AO, h. 16/rar VI, Dj, Ot; AMD/prin Db, Ot și rar Ag, Tr; **căruntă** vb. IV intranz. AMD/rar Bz; **cărunță** vb. I intranz. și refl. AO, h. 16, 17/prin VI, Dj și rar Gj, Mh; AMD/prin Ot și rar Ag, Ph, Br, Tr, If, Il, Tl.

CĂRUȚAȘ s. n., pl. *căruțase* GM/rar VI, Bz „cărucior (de copii)”: Ce, era ca acuma leagăn și câte, și câte, și *căruțase* de-alea, cum am văzut eu?/743; cf. tr ă s ú r ă 4°.

CĂRÚȚĂ s. f. 1° pl. *cărúți* AO, Pl. 60/rar Gj, Mh; AMD, h. 243 MN; TDM II, III; AFLR/II, Tl, prin Ph, Vn, Br, Tr, Cl și rar VI, Db, Ot „căruțe (trase de cai)”; cf. f o r g ó n, t r ă s ú r ă 3°.

2° pl. *cărúțe* AO, Pl. 56/rar Dj; AMD, h. 243/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin VI, Vn, Bz, Cl și rar If, Il, Tl; *cărúți* AMD/prin Vn și rar Db, Ph, Il, Tl „car (tras de boi, vaci, bivoli)”; cf. c a r 1°...

– var. **cărăță** s. f., pl. *cărățe* 1° AMD, h. 243 MN; GD; AFLR/rar Gr, Ct; 2° AMD, h. 243/rar Gr.

CĂRUȚĂRIE s. f. colect. GM/rar Db „părțile componente ale unei căruțe”: Era meșteri de știa să facă roate... *căruțarije* d-astea/811.

CĂRUȚEL s. n. GD/rar Tl „căruță cu două roți; cotigă”; cf. d r o á g ă 1°, g h i - b ú ș c ă.

CĂSĂP v. *casáp*.

CĂSĂPÍ vb. IV 1° AMD, Pl. 5–6/rar Tl „a tranșa carnea”; cf. b u c ă ț e l í...

2° GM/rar II [d. animale] „a sfârteca, a sfășia cu colții”: [Lupul] tocmai *căsăpise* mánzu/850; cf. f ă r ă m á 8°, g h e r ă n í 1°, j e r c ă í, m u r s i c á 1°.

CĂSĂPIE s. f., pl. *căsăpii* AMD, Pl. 6/rar Vn, Tl „abator”; cf. a b ă t ó r.

CĂSĂTORÍ vb. IV intranz. GM; TDM III/rar Ag, Cl, Il „a se căsători”: Cum am venit din armată, *am căsătorit*/844; cf. î n c ă s ă t o r í, î n c l i - n í, î n t u r l u c á 2°.

CĂSĂTORÍE s. f. 1° GM/rar Cl „logodnă”; cf. a ș e z á t...

2° în a *cére* (cuiva) ~ TDM III/rar Cl „a cere în căsătorie”.

CĂSÉLNIȚĂ v. *găsélniță*.

CĂSNICÍ vb. IV intranz. GM/rar Db; GD/rar Ct „a face căsnicie, a conviețui”: M-am cununat cu ea și uite *căznicésc* dă treizecișunu dă ani cu ea acuma GD/899.

CĂSNICÍE s. f., pl. *căsnicii* GM/rar Ph „roștul casei, al gospodăriei”; cf. h á u l ă.

CĂSOÁICĂ s. f. AMD, h. 378/rar Tr dim. de la *casă*: Era o *căsóaică* mică [în care se instala cazanul de țuică]/795; cf. c ă s o á i e 1°, c ă s ú i c ă, c h i l i ú ț ă, c ú n i e 4°, o d á i e 1°, o d á í ț ă 1°.

CĂSOÁIE s. f., pl. *căsoáie* 1° AMD, h. 170/rar Gl, Tr; *căsói*/rar Ot dim. de la *casă*; cf. c ă s o á i c ă...

2° TDM I/rar Ag „casă dărăpănată”; cf. b ó ș c ă 3°.

3° AMD, h. 195/rar Bz, Il; *căsói*/rar Ag „adăpost rudimentar, colibă”; cf. b ă r á c ă 1°...

4° var. **căsói** s. n., pl. *căsoáie* AFLR/rar Db „(odaie mică lângă casă, folosită ca) bucătărie de vară”; cf. c h e l á r 2°, c h i l é r 2°, c o ș á r 1 8°, c o t l ó n 6°, c u i n ă r e á ț ă, c ú n i e 2°, c u p t ó r 4°, f o c á r 2°, f o c ă r í e 2°, g ă b ă n ă ș, h o g e á c 1°, o d á í ț ă 2°, s o b o á i c ă, ș á t r ă 4°, v á t r ă 1°.

5° var. **căsói** s. n. GM/rar Bz „încăpere (din scânduri) la stână, unde se încheagă laptele și se face brânză”; cf. b ă c í e 1°...

– var. 1° **căsói** s. n., pl. *căsoáie* AMD, h. 170/rar Bz.

CĂSÓI v. *căsoáie* 1°, 4°, 5°.

CĂSÚICĂ s. f., pl. *căsúici* AO, Pl. 23/rar Mh dim. de la *casă*; cf. c ă s o á i c ă...

CĂSUȚĂ s. f., pl. *căsúțe* 1° ~ de *păsări* AO, Pl. 27/rar Gj „colivie”; cf. c o l i b í e, c o t é ț 5°, c o v é r c ă 6°, c ú j n i ț ă 3°, c ú ș c ă 3°, p ă t u l e á c 2°.

2° AO, Pl. 116/prin Dj și rar VI, Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 94–95/prin Ag și rar Db, Ph, Bz, Ot, Gr „celulă la fagure”; cf. b ó t c ă 1°...

3° AMD, Pl. 141–142/rar VI „stomacul mielului, în care se prepară cheagul”; cf. *burdúf* 2°...

CĂȘ v. caș 5°.

CĂȘĂR s. m., pl. *cășări* 1° AMD, h. 282; Pl. 137–138; GM; AFLR/prin TI și rar Tr, Gr „cioban care prepară cașul, la stână”: Făceam brânză, o duceam la *cășări*. Că era *cășări* AFLR/796; cf. *baci* 1°...

2° GM/rar Gr „proprietar de oi care se ocupă cu prepararea și comercializarea brânzei”.

CĂȘĂRÍ vb. IV intranz. GD/rar TI „a prepara cașul”.

CĂȘĂRIE s. f., pl. *cășării* 1° AMD/rar Tr, TI, Cț „fabrică de produse lactate”.

2° GM/rar Gr „muncă de cașar”: Am făcut-o și p-asta, *cășării*; închegam sute de kile de lapte, tatăl meu era cașar/827.

CĂȘĂRITĂ s. f., pl. *cășărite* AMD/rar TI „femeie care prepară cașul la stână”; cf. *cășită* 1°.

CĂȘCĂVĂLĂ v. cașcavea.

CĂȘCĂVĂLĂRIE s. f. AMD Pl. 137/rar II „loc la stână unde se prepară brânza, cașarie”; cf. *bacie* 1°...

CĂȘCIOĂRELE s. f. pl. art. AFLR/rar Gr 1° „numele constelației Ursa Mică”: Când m-am dus, înstelea *cășcôarli*/821.

2° „numele unui dans popular”.

CĂȘITĂ¹ s. f., pl. *cășite* 1° AMD, h. 546/rar If, II „femeie care prepară cașul”; cf. *cășării*.

2° AO, h. 75/rar Mh; AMD, h. 43; 546/rar VI, Db, Ot „boală contagioasă, zăbală”; cf. *abubă* 2°...

3° var. *chșiță* s. f., pl. *chșiți* AMD, h. 302 MN/rar TI „stomacul păsărilor, pipotă”; cf. *bătucă* 1°...

– var. 2° *chșițea* s. f., pl. *chșiței* AO, h. 75/rar Gj, Mh; *chșiță* s. f., pl. *chșiți*/Mh și rar Gj.

CĂȘITĂ² s. f., pl. *cășite* 1° AO, Pl. 116/rar Gj, Mh „alveolă în fagurii albinelor”; cf. *bótică* 1°...; AO, Pl. 335/Gj, prin VI, Mh și rar Dj, Ot; AMD.

h. 546/rar VI; *cășiti* AO/rar VI, Dj [spec.] „alveolă în fagurii viespilor”; cf. *cășută*.

2° AO, h. 335; GO/VI și rar Gj, Mh; AMD, h. 546/Ag și rar VI, Vn, Bz, Tr; *cășiti* AO/rar VI; AMD/prin Bz „îngrăditură din nuiele sau întăritură din pietre îngrămădite la țarmul unei ape pentru protejarea malului”; cf. *coteț* 4°, *fașână* 2°, *năsădă* 2°, *țarc* 5°, *zătón* 4°.

3° AO, h. 335/Mh și rar Gj, Dj „dig”; cf. *dico*, *orif*.

4° AO, h. 335/prin Mh și rar Gj, Dj „îngrăditură, țarc din nuiele împletite”; cf. *arcán* 2°...

5° GO/rar Mh „(lemnăria de la) acoperișul unei fântâni”: Lemnăria îi *cășî*-așa-i spunim, îi fac *cășî* [la fântână]/945.

6° AMD, h. 546/rar Ag „încheietura a două lemne folosite în construcții”.

7° pl. *cășiti* AO, h. 335/rar Mh „ghizd”; cf. *chérie* 2°, *cofrág* 2°, *gărdúț*, *ghizde*, *ghizdeală*, *ghizdei*, *hambár* 7°, *închisoare* 6°, *măsă* 6°, *răzlóg* 3°, *tron* 5°, *țambără* 2°, *țarcădău* 5°, *visterie*, *zăbreă* 2°.

8° AO, h. 335/prin Gj și rar VI; *cășitil*/rar VI „stivă de scânduri sau de șită, șindrila”.

9° AO, h. 335/rar Gj „cutie mică, cutiuță”.

10° AO, Pl. 128/rar VI „perinoc la moară”; cf. *blână* 11°...

11° AO, h. 335/rar VI „loc gol, gaură în acoperișul casei pe unde iese fumul”.

12° AO, h. 335/rar Gj „fereastră în acoperișul casei; lucarnă”; cf. *cubeá*, *cucuveá* 1°, *cucuvică* 2°, *locárdă*, *vúlpel* 1°.

– var. 1° *cășită* s. f., pl. *cășite* AO, h. 335/rar VI; *cășitil*/rar Ot; *cășită* s. f., pl. *cășitil*/rar Dj, Ot.

CĂȘUI vb. IV tranz., ind. prez. I sg. *cășui* AMD, Pl. 108/rar TI „a scrobi (urzeala)”; cf. *bățoșă*...

CĂȘULEȚ s. n., pl. *cășulețe* 1° AFLR/rar TI dim. de la *caș*.

2° AO, Pl. 124/rar Mh „bulz din mămăligă cu brânză”; cf. b o ț 1°...

CĂȘUNĂ, a i se ~ *cuiva* vb. refl. TDM I/rar Ot „a-i cășuna, a-i veni o idee ciudată”; cf. c h e l i e, p i c á 5°.

CĂȘUȚĂ s. f., pl. *cășuțe* AMD, h. 546/rar VI „alveolă în fagurii viespilor”; cf. c ă ș i ț ă 2 1°.

CĂȚĂ v. *căută* 1°.

CĂȚANĂ s. m. TDM I/rar Ag „soldat”.

– var. *catână* s. m. GM; TDM I/rar Ag, Vn.

CĂȚĂ v. *către*.

CĂȚĂNIE s. f. GM/rar VI „serviciu militar”: Eu am făcut paisprece ani dă *cățănije*/671.

CĂȚĂRĂMĂ v. *catarămă* 1°.

CĂȚĂRIȚĂ v. *catârîță*.

CĂȚĂTÓR s. m., pl. *cățători* AMD, h. 152; TDM III; AFLR/Db, prin Br, Ot, Tr, Gr și rar Ag, Ph, Vn, Cl, Il, Cț; ~ *de căsă* loc. subst. AO, h. 173/rar Gj, Mh; AFLR/rar Ag, Tr „pețitor”; cf. g r ă i t ó r, î m p e ț i t ó r, î n s o ț i t ó r 2°, î n t r e b ă t ó r, l o g o d á c i, l o g o d á n 1°, l o g o d á ș, l o g o d i t ó r 1°, l o g ó d n i c, m i s i ț, m o ș o i 4°, p e ț i i t ó r, p o c â n z é u 2°, s t á r o s t e 1°.

– var. *căutătór* s. m., ~ *de căsă* loc. subst. AMD, h. 152/Db, prin Tr, Gr, Il și rar VI, Ag, Ph, Vn, Br, Ot, Cl, Cț; ~ *de loc* loc. subst. AMD/rar Cț.

CĂȚCĂRĂGÍ v. *câtecărîgí*.

CĂȚCĂÚNE v. *căpcăún* 3°.

CĂȚINÍU adj., f. *cătinie* GM/rar Vn „de culoarea florii de cătină; liliachiu deschis”.

CĂȚRĂNITOÁRE adj. f. pl., *gâlci* ~ v. *gâlcă* 2°.

CĂȚRĂNÍȚĂ s. f., pl. *cățrăniți* AMD, h. 213 MN/rar Ag „chibrit”; cf. c h i b r i t e, s c ă p ă r i ș.

CĂȚRE, în ~ prep. compusă AO, h. 329/rar Mh, Dj „cătref”: A spus moșu în *cătref* țigan/912. Și am plecat în *cătref*

sat/933. Mă, zic, pă mine mă doare spatele mai rău, zic *cătref* tovarășu meu AFLR/898.

– var. *cătă* prep. GD/rar Cț; în ~ prep. compusă GO/rar Gj; *cătă* prep. AO, h. 751/rar Ot; *cătref* prep. GD/rar Cț.

CĂȚRÍNTĂ v. *catrință* 1°, 4°, 5°.

CĂȚRÍȚĂ v. *crătíți*.

CĂȚRÚNĂ 1 s. f. 1° pl. *cățrúni* AMD, h. 349; Pl. 141–143; GD/TL, prin Tr, Cț și rar Gr „vas făcut din fructul uscat al țigvei”; cf. b a l c a b á...

2° pl. *cățrúne* AMD, h. 3/prin TL „craniu, țeastă”; cf. c a p á c 4°...

CĂȚRÚNĂ 2 v. *cotlón* 4°.

CĂȚRÚNÍȚĂ s. f., pl. *cățrúnițe* AMD, h. 349; GD/rar Cț dim. de la *cățrúnă* 1°.

CĂȚÚN s. n., pl. *cățúne* 1° AO, h. 212/Dj și rar Ot; *cățúnuri*/prin Dj „adăpost rudimentar, pentru paznicii de câmp, făcut din crengi și acoperit cu fân; colibă”; cf. b ă r á c ă 1°...

2° AO, h. 770/Dj; *cățúnuri*/rar Dj „încăpere la stână în care se încheagă laptele și se face cașul”; cf. b ă c í e 1°...

3° AMD, h. 675/rar Tr „adăpost pentru oi, construit din nuiele și acoperit cu fân sau cu crengi”; cf. b o ș i r c ă u...

4° AO, h. 767/rar Dj „strunga oilor”; cf. p o á r t ă 1°, r o s t 8°, s a i á 5°, s t r ú n ă 1°, s t r ú n g ă 2°, s u h á t 6°, t r e c ă t o á r e 2°, ú ș ă 1°.

5° GO/rar Dj „glugă, surlă din mănunchiuri de cânepă puse la uscat”; cf. c ă p í ț ă 8°...

6° var. *cătúnă* s. f., pl. *cătúne* AO, h. 83/rar Mh, Dj „grup de case, așezare omenească mai mică decât un sat”; cf. m a h a l á 1°.

– var. 1° *cătúnă* s. f., pl. *cătúne* AMD, h. 195/rar Bz.

CĂȚUNĂR s. m., pl. *cățunări* AMD/792 „locuitor din satul Cățunu”.

CĂȚUNĂȘ s. m. GM/rar Il dim. de la *cățun* (al unui sat).

CĂȚÚNĂ v. *cătún* 1°, 6°.

CĂTÚȘĂ s. f., pl. *cătúși* 1° AMD, h. 437/rar Ag, Db, Bz „cursă de șoareci”; cf. *cinie*, *clúpsă*, *cúșcă* 6°, *pisică* 1°, *vítă* 8°.

2° AO, h. 209/rar VI; AMD, h. 189/rar VI, Ag, Ph, Tr; *cătúșe* AMD/rar VI „chingă la căpriori”; cf. *adós* 1°...

3° AMD, h. 182/rar Gr „zăvor de lemn”; cf. *ciocă* 4°, *clântă* 4°, *manelă* 2°, *verigă* 1°, *zembere* á.

4° AMD, Pl. 110–111/rar Gr „fiecare dintre cele două stîngii fixate orizontal la brațele războiului, de care se atârna ștele și vătalele”; cf. *ajutór* 14°...

5° AMD, h. 642/rar VI „brăcinar între coarnele plugului”; cf. *ajutór* 2°...

6° AMD, Pl. 90/rar Vn „fiecare dintre bețișoarele care susțin fagurii în stup”; cf. *cracă* 4°, *crúce* 14°, *curmezíș* 19°, *perváz* 1°, *pléviță*, *plimbă* 3°, *potigáci* 2°, *préatcă* 1°, *prespíc*, *presuce* á 4°, *púnte* 28°, *rámă* 3°, *restéu* 3°, *sprijinitoare* 2°, *stînghie* 7°, *șină* 1°, *țepușă* 7°.

7° AMD, Pl. 173/rar Tr, Gr; *cătúșe*/rar Tr, Gr „stînghie fixată pe fundul vaselor din doage, pentru a le spori rezistența”; cf. *adós* 2°...

8° pl. *cătúșe* AMD, Pl. 173/rar Gr „mâner de apucat capacul butoiului”.

CĂȚĂ v. *agățá*.

CĂȚĂNĂ s. f. GD/rar TI „scândură transversală între pereții bărcii (pe care stau pescarii)”.

CĂȚĂNÍ vb. IV intrans. 1° GM/rar Tr [d. *vulpe*] „a scoate, a emite sunete caracteristice”: Noaptea, când dormeam, urlau lupii și *cățănău* astea, *vulpile*/798.

2° var. *chelțăní* vb. IV intrans. GM/rar Ph „a chițăi”: S-a-nzăpezit un om acolo [...] l-a găsit în mijlocu drumului, *kelțănęi* acolo ca un... ca un șoarece/715; cf. *chițăi* 2°.

3° var. *cherțăní* vb. IV intrans. GM/rar Db [d. *câini*, *lupi*] „a schelălăi”: Când ascultă cu urechea la vizuină, aude

kerțănind, în vizuină, puiendri mici [de lup]/692; cf. *chelcăi* 1°, *chisni*, *geotí*, *geuní*, *miercăní*, *schencăní* 1°.

CĂȚEÁ s. f., art. *cățeaua băbii* loc. subst. AO, h. 77/rar Dj „bărbie (la om)”; cf. *bárbă* 2°...

2° var. *cățeauă* s. f. TDM I/rar Ag „femela câinelui”.

CĂȚEÁUĂ v. *cățea* 2°.

CĂȚEÍUȘ v. *cățelúș* 2°.

CĂȚÉL s. m., pl. *cățéi* 1° AO, h. 697, 698; Pl. 116/VI, Gj, prin Dj și rar Mh; AMD, Pl. 95–96/prin Ot și rar Ag, Tr, Cț „puiet de albine (în diferite stadii de dezvoltare)”: *Cățéi* sânt ăia de șaișpeșaptespe zile, care, dacă răcesc, sânt dați afară din stup AMD/783; cf. *lávără* 2°, *múscă* 4°, *prăsilă* 1°, *puiéte* 1°, *roiélniță* 2°.

2° art. *cățelul pământului* loc. subst. AO, h. 543/rar Dj; GM/rar II „bursuc, viezure”; cf. *borsú* c...

3° pl. AO, h. 140/rar Ot; *cățéi* de turbăre GM/rar Tr „germeni, viruși de rabie”: I-a-nviat *cățéi* în cap ș-a turbat AO/996. [Oamenii] a fost mușcați de lup ș-a-nviat *cățéi*-eia de turbăre GM/792.

4° AO, h. 664/rar Dj; AMD, Pl. 71/rar Ag, Tr „lăstar, cópil la vița de vie”; cf. *clúgăr* 3°...

5° AMD, Pl. 65–66/rar Ag, Ot „rădăcină aeriană la vița de vie, la porumb etc.”; cf. *bárbă* 7°...

6° AMD, h. 604; Pl. 50; TDM I/prin Tr „cópil, copileț la porumb, la orez”; cf. *ceatăl*, *geámăn*, *lăstár* 3°, *picí* 2°, *puiéte* 3°, *puiéț* 2°, *subsuoară* 4°, *túfă* 8°.

7° GM/rar Tr „frunză de calitate inferioară, crescută în partea de jos a tulpinii de tutun”: Începe să... recoltatu la câteva foi [de tutun] care le are mai coapte acolo jos, la pământ. Noi pe limbaju nostru spunem *cățéi*/803; cf. *dí*, *furdá* 7°, *poálă* 4°.

8° GO/rar Gj, Mh și s. n., pl. *cățéie*/rar Mh „fiecare dintre stâlpii bătuți la pereții casei de lemn”; cf. a m n á r 5°...

9° AFLR/rar Ph „încheietura dintre stâlpii care formează pereții casei de lemn și grinzile așezate pe capetele acestora”; pl. în *cățéi* loc. adv. AFLR/rar Mh „mod de încheiere a stâlpilor cu grinzile”: Dacă vrea s-o facă-n păiente [casa], o face-n păiente, dacă nu, o face-n toble de lemn, în *cățáj*, așa-i spunem noi/953.

10° AO, h. 633/prin Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 635/prin Br, Il și rar Ag, Ph, Vn, Gl, Ot, Tr, Cl, Tl, Cț „măsea la coasă”; -cf. a d u c ä t ú r ä 2°...

11° AO, h. 633/rar Dj „scobitura dintre tășul și măseaua coasei”; cf. c ä l c ä i 10°.

12° AO, h. 635/rar Dj, Ot; AMD, h. 636/prin Il, Cț și rar Db, Ph, Bz, Ot, If, Cl „măner la coasă”; cf. c ä l c ä i 11°...

13° AMD, Pl. 111/rar Cl „băț așezat orizontal pe brațele războiului, care susține itele”; cf. b ä t ä l 2°...

14° AMD, Pl. 105/rar Gr „crăcana rășchitorului”; cf. c r a c 1°, c r ä c ä 2°, c r ä c ä n ä 6°, f ú r c ä 13°, f u r c u l i ț ä 5°, f u r c ú ț ä 2°, p i c i ó r 23°, r ä s c r ú c e 8°.

CĂȚELĂ vb. I intranz. 1° GD/rar Cț [d. lupi] „a se împerechea, a se cățeli”: [Lupii] au și ei nunta lor, cum să zice, s-adună, lupu, lupoaița, ca să... *cățeléze* și ei, cum să zice țărănește/899.

2° AMD, Pl. 52-53/rar Tr [d. plante] „a înfrăți”; cf. a r u n c ä 1°...

CĂȚELÁNDRĂ s. f., pl. *cățelándre* AO, h. 164/prin Dj și rar Ot „fată tânără între vârsta copilăriei și adolescență”; cf. b ä i e t ä n ä ...

CĂȚELÁNDRU s. m., pl. *cățelándri* AO, h. 166/prin Dj „flăcăiandru, adolescent”; cf. b ä i e c ä n ...

CĂȚELÁȘ s. m., pl. *cățeláși* GM/rar Db, Bz dim. de la *cățel*; cf. c ä ț e l ú ș 2°.

CĂȚELĂRIE s. f., pl. *cățelării* AMD/rar Cț „(perioadă de) împerechere a lupilor sau a câinilor”; cf. c ä ț e l e á l ä , n ú n t ä 3°.

CĂȚELEÁLĂ s. f. GD/rar Cț „(perioadă de) împerechere a lupilor sau a câinilor”: [Lupii] sânt până la februarie când sânt la nunta lor, la *cățeléală*, cum să spune/895; cf. c ä ț e l ä r i e ...

CĂȚELÚȘ 1° s. n., pl. *cățelúșe* AMD, h. 182/rar Il „zăvor (la clanța ușii)”; cf. c ä l ú ș 22°...

2° var. *cățeiúș* s. m., pl. *cățeiúși* AO, Pl. 67/rar Ot dim. de la *cățel*; cf. c ä ț e l á ș .

CĂȚELÚȘCĂ s. f. GD/rar Il „cățelușă”.

CĂȚIFÁNĂ v. *coțofână* 1°.

CĂȚUC v. *căuc*.

CĂȚUCÉL s. n., pl. *cățucéle* AO, Pl. 123/rar Dj dim. de la c a u c .

CĂȚUN v. *caún*.

CĂȚUȘ s. n. 1° și m., pl. *cățușuri* AMD, Pl. 175-176/rar Tr; *cățuși*/rar Tr „canciocuri”; cf. c a n c é u 1°...

2° pl. *cățușuri* AMD, h. 679/Ag, prin Vl, Ot, Tr și rar Ph, Vn, Bz „căușe din lemn scobit”; cf. b l i d 5°...

- var. 2° *ceaúș* (2 sil.) s. n. AMD/rar Vn.

CĂȚUȘÓI s. n., pl. *cățușoáie* AMD, Pl. 147/rar Ot augm. de la *cățuș* („lingură de scos urda din căldare”).

CĂȚUTÁ vb. I tranz. 1° AMD, h. 80/rar Vl „a consulta pipăind; a palpa”; cf. d i b u í 1°, p i p ä í 3°.

2° var. *cătotá* vb. I tranz. AO, h. 844/prin Mh și rar Gj; AMD, ch. 115; AFLR/prin Gr și rar Db, Tr, If „a încerca să găsească ceva”: Doamnă, și eu asta *cătot* AFLR/830; cf. d i b u í 3°.

- var. 1° *cătă* vb. I tranz. AMD, h. 80/rar Tr.

CĂȚUTĂTOR v. *cătătór*.

CĂZÁN v. *cazánuri*.

CĂZĂRMĂ v. *cazărme*.

CĂZĂICÚȚĂ (4 sil.) s. f., pl. *căzăicúțe* GM/rar Bz „(haină) scurtă (matlasată); pufoaică”.

CĂZĂLNITĂ s. f., pl. *căzălniți* 1° AO, h. 491; GO/rar Gj „încăpere în care

este instalat cazanul pentru distilat țuică”; cf. baterie 1°...

2° GO/rar Mh „instalație de răcire la cazanul de fierț țuică”.

– var. 2° căzelnită s. f. AFLR/rar Gj.

CĂZĂMÂNT s. n. AO, Pl. 127/rar Gj „căderea apei de la ulucul morii”; cf. interval 2°, săritoare 2°, săritură 1°.

CĂZĂNĂRIE s. f., pl. *căzănării* AO, h. 491/Mh, prin Dj și rar Gj; AMD, h. 378/rar Tl „încăpere unde este instalat cazanul pentru distilat țuică”; cf. baterie 1°...

CĂZĂNEAȚĂ s. f., pl. *căzănete* AO, h. 491/prin Ot și rar Tr; AMD, h. 378/Tr, prin Ot și rar Gr; *căzănėti* AMD/rar Tr „încăpere unde este instalat cazanul pentru distilat țuică”; cf. baterie 1°...

CĂZĂNIE s. f., pl. *căzănii* AO, h. 491; GO/Mh, Dj, prin Gj și rar Ot; AMD, h. 378/rar Tr „încăpere în care este instalat cazanul pentru distilat țuică”; cf. baterie 1°...

CĂZĂNIȘTEÂN s. m., pl. *căzănîșteni* AMD/846 „locuitor din comuna Căzănêști”.

CĂZĂNÚI s. n. GD/rar Ct dim. de la *cazan*: Pui tărăte neopărite și le bagi în puțină sau într-un *căzănúj* sau în ce vrei să faci [borș]/891.

CĂZĂTOÁRE s. f., pl. *căzătóri* AO, h. 327/rar Ot „trecătoare prin albia unui râu; vad”; cf. baltă 6°...

CĂZĂTÚRĂ s. f., pl. *căzătúri* AO, h. 796/rar Dj „canură”; cf. adunătura 3°...

CĂZEÁN v. *cazánuri*.

CĂZÉLNIȚĂ v. *căzálnită* 2°.

CĂZNI vb. IV intranz. AFLR/rar Vl, Ag, Db „a se chinui, a face eforturi”: Când e bolnav *căznêști* cu el la doctor, *căznêști* cu ce te învață oricine/919. Nu garantăm că se face bine, da noi cercăm, *căznim*/683. Aici ne-a ars casele și *am căznit*, munceam și eu ce puteam/677; cf. amarnici 1°.

CĂZNICIE s. f., în ~ loc. adv. GM/rar Bz „cu caznă; căznit, chinuit”: Am trăit tot în *căznicițe*-așa zis/735; cf. chip 2°, chiu, sílnic 2°.

CĂZNÍT adj., f. *căznită* TDM III; AFLR/rar Ph, Il „care trudește mult, chinuit”: Am fost cea mai mare [la părinți] și cea mai *căznită* AFLR/715. E drept, atuncea era omu mai... mai supus, mai *căznit* TDM III/838; cf. căznic.

CĂC adj. AMD, h. 32/rar Ot „peltic”; cf. balamút 1°...

CĂCĂÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *căcâiește* AMD, h. 32/rar Ot „a vorbi în vârful limbii, peltic”; cf. fifií, gon-gă ní 2°, îngână 1°, îngângă í, limburúș 3°, pǎlí 2°, pǎlpǎi, pásăí 1°, pascălí, peltí, pișcurá, sâsăí, sfârc 1°, șișcăví, tântăví.

CĂCĂÍT adj., pl. *căcăíți* AMD/rar Br „bâlbâit”; cf. găjăít 2°, gâng, gângăít, gârgáv.

CĂCĂRIGÍ v. *câtcârígí*.

CĂCLÉJ v. *gârléj* 1°.

CĂH, la ~ loc. subst. AFLR/rar Br „numele unui joc de copii (cu simularea unor împușcături)”: Ne-am jucat prin pomi la noi, îi spunem *la cîh*, ne jucam și care era împușcat stătea, nu se mai juca/741.

CĂI v. *călcăi* 3°-5°, 9°-11°.

CĂLABREÁZA s. f. art. AFLR/rar Gr „numele unui dans popular”.

CĂLÁF s. n., pl. *căláfuri* AMD, h. 230/rar Ag „dos de pernă”; cf. burdúf 3°...

– var. *caláf* s. n., pl. *caláfuri* AMD, h. 230/rar Tl.

CĂLÍC s. m., pl. *călící* AMD, h. 67 MN/rar Br „rinichi”; cf. bobríchi 1°...

CĂLPÍCI v. *chirpíc*.

CĂLȚÁVÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se certa în glumă, a se ciondăni”; cf. ciorăí.

CĂLȚI s. m. pl. tantum AMD, h. 386/rar Bz, Tr, Gr, Il, Tl „puzderii de cânepă”; cf. băț 3°...

CĂLȚUÍ vb. IV 1° tranz. și refl., ind. prez. 3 sg. (*se*) *călțuiește* GM; TDM III/rar Br, Il; (*se*) *călțuie* GM/rar Ph [d. firul de cânepă, la melițat] „a se frânge

scămoșându-se”: Cânepa topită și uscată o pune pe pietroi și-o bate, știi, de să... *cîltuiește*, cum să spui, paiu ăla GM/751. Ș-aveam meliță [...] și dădeam din ea așa: țaca! țac, țac, țac! Și-l *cîltuea* așa pă tot [inul], și să scutura, rămânea fuioru gol TDM III/853; cf. c o ș í 1°, d e s c â l ț á, l â n í, s c â m á, s t o f l o c á.

2° tranz. TDM III/rar Cl [fig.] „a mărunți pământul (amestecându-l cu băligar)”: Veneam și fră ... luam, sigur, la sapă, *la cîltuit* pământu iarăși din nou amestecat cu breazda respectivă care era în tocure [de răsadniță]/869; cf. f r ă g e z á 1°, s c ă r m ă n á 1°, v ă r s á 7°.

CÂMP s. n., pl. *câmpuri* 1° AO, h. 476/rar Gj; AMD, h. 311; 316/rar Db, Ph, Vn, Bz, Gr, Cl, Il „teren cultivat cu o singură cultură”: Înainte zăcea *cîmp*, acu e lan de grâu AMD, h. 316/744; cf. c l e á t ă 2°, p l a i 3°, p l a n 1°, r ă s t á v 1°, r í g l ă 6°, s ó l ă, t á b i e, t á b l ă 6°, t a r l ă n, ț á r i n ă 1°.

2° AO, Pl. 119/prin Mh; AMD, Pl. 120-121/rar Ag „parte a țesăturii dintre sulul dinainte și spată; spaț”; cf. r o s t 4°, s p a ț 1°.

3° AO, Pl. 119/rar Dj; AMD, Pl. 121/rar Db, Ph, Tr „parte a țesăturii dintre ițe și sulul dinapoi; natră”; cf. n á t r ă 2°, r o s t 3°, s p a ț 2°.

4° AO, h. 408/Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 273/rar Db, Vn, Ot, Gr, Cl, Il „parte a hățurilor care se ține în mână la conducerea calului; dârlog”: *Cîmpurí* dă hățuri e partea pă care o ții în mână AMD/833; cf. d â r l o á g e, f r â u 1°, t e r b e á.

5° AMD, Pl. 55/rar Ag „lama, tăișul coasei”; cf. b á n t ă 2 12°...

6° la câmp loc. subst. GM/rar Tr, Gr „figură, moment în jocul de copii ț á c a - n c a s ă”: Noi facem un cerc cu un băț și un băț mai mic așa. Și noi îl numim țaca-n casă. Și îi dăm așa cu ciumagu și care-l prinde la... *la cîmp* ia suta/797.

CÂMPEAN s. m./adj., pl. *câmpeni* AMD, h. 327/rar Br; páznic ~ AO, h. 449/prin Gj, Mh, Dj; AMD, h. 327; Pl. 75/prin Ot, Tl, Cț și rar Vl, Ag, Ph, Tr, Gr, Cl „paznic de câmp”; cf. b ă n u l é t e...

CÂMPIN s. m., pl. *câmpini* AMD, h. 273/rar Tl „hăț (la cal)”; cf. f r â u 2°, t r ă g ă t o á r e 6°.

CÂMPULÉȚ s. n. TDM I/rar Ag dim. de la *câmp*.

CÂNAPĂRIE v. cânipărie.

CÂNĂRĂIE s. f. colect. GM/rar Cl „mulțime de câini”.

CÂND adv. 1° *dúpă* ~ loc. conjunct. AFLR/rar Gj „după ce”: Prima dată *dúpă cînd* moare omul, se mai bocesc pe el/938.

2° *între până* ~ loc. conjunct. AFLR/rar Gj „atâta (timp) cât”: Îi adaugi acolo *între până cînd* fierbe el tot/938.

CÂNE s. m., pl. *câni* 1° AO, Pl. 63-64; 66; TDO/Gj, Mh; AMD, h. 281 MN; AFLR/prin Tl și rar Vn, Cț „câine”.

2° art. *cânele pământului* AO, Pl. 93/rar Mh „cârțiță”; cf. b á b ă 24°...

CÂNEPĂ vb. I tranz. GO/rar Vl „a pieptăna, a dărăci (cânepa)”: [Pieptănăm lâna] prin dinții de *cînepăt* cânepă/909; cf. a l é g e 2°...

CÂNEPĂR s. n., pl. *cânepăre* AO, h. 493/rar Dj „cânepiște”; cf. a r i ó i 1 6°...

– var. cânipăr s. n. AMD, h. 382/rar Tr.

CÂNEPIȘTE s. f. AO, h. 495/prin Dj și rar Gj, Mh „teren cultivat cu in; iniște”: O *cînepiște* dă in/938; cf. i n á r i ț ă, i n ă r i e, i n ă r i ș t e, i n e á ț ă, i n i ș ó r 1°.

CÂNIPĂR v. cânepăr.

CÂNIPĂRIE s. f. AMD, h. 382/rar Br, Tl „cânepiște”; cf. a r i ó i 1 6°...

– var. cânăpărie s. f. AMD, h. 382/rar Tr.

CÂNIPÓI s. m., pl. *cânipói* AMD, Pl. 101-102/rar Gl, Cț „cânepă de toamnă, cu tulpina groasă, care produce sămânță, cultivată, de obicei, separat de cea de vară”; cf. a z m á n 2°...

CĂNIPÓS adj., loc ~ AMD, h. 382/rar Ph „cânepiște”; cf. a r i ó i¹ 6°...

CÂNJEU v. gânjéu 4°, 5°.

CÂNTĂ vb. I 1° tranz. AFLR/rar Dj; Gr „a încânta, a amăgi, a ademeni”: O fată a *cîntăt-o* băiatu și a luat-o/970. A *cîntăt-o* ce-a *cîntăt-o*, până a dărâmat casa/821; cf. ș a g u i.

2° tranz. și refl. GO/rar Gj; GM; TDM II, III/rar Ag, Br, Gr, II; AFLR/rar TI „a (se) jeli, a (se) boci mortul”: Lumea să... ai casei să mai *cîntă* pe el [=mort], să mai... să mai bocesc pe el GO/938. La noi să *cîntă*, jelește mortu GM/676. Îl *cîntă* acolo [pe caloian] TDM II/753; cf. c h i r ă i¹, v ă i c ă r i¹.

3° intranz. AO, h. 106/rar Mh [d. intestine], „a chiorăi”; cf. b ó l b o r o s í...

CÂNTĂR v. cântăr 1°–5°.

CÂNTARAGIU s. m. GM/rar Ph „persoană care cântărește produsele”: Am fost *cîntaraگی* la moară vo tri ani dă zile/703.

CÂNTĂRĂȘ s. n., pl. *cântărășe* 1° GM/rar If dim. de la *cântar*.

2° AMD, Pl 61/prin TI și s. m., pl. *cântărăși*/rar TI, Cț „crucea din față la căruță”; cf. c h i ș e r¹, c r ú c e³, c r u c i ó i³, f ú r c ă², g r é s i e³, l ă m b ă¹ 2°, l a n², p a t l⁴, p i s c⁷, p o d⁵, p ú n t e¹⁴, s c á u n¹², s p l í n ă².

3° AMD, h. 251/rar TI, Cț „cruce la sanie”; cf. b o t ă r² 1°...

4° s. m., pl. *cântărăși* AMD, Pl. 61/rar TI „brăcinar la car”; cf. b ă n t ă² 6°...

CÂNTĂRETE s. m., pl. *cântăreți* GO/rar Gj „cântăreț (la biserică)”; cf. l o g o f ă t, ț ă r c ó m n i c.

CÂNTĂRÍ vb. IV tranz. 1° ind. prez. I sg. *cântăr* AO, h. 987/Gj, prin VI, Mh și rar Dj; 3 sg. *cântăre* AFLR/prin Mh; *cântără* GM/rar VI „a determina greutatea cu ajutorul cântarului”.

2° AFLR/rar Gr „a echilibra, a cumpăni”: Mai ia din partea asta d-aici câteva furci [de fân], și mai pune la tine.

Ori punem în partea ailantă, ca să apese mai mult în partea aia, s-o *cîntărím* pă căruță așa/827.

CÂNTĂRÍT adj., f. *cântărită* AFLR/rar Cț „neîncredător, bănuitor, îndoit, șovăitor”: Ești *cîntărită*, nu pot să-ți găcesc, zice, ai venit așa, întâi m-ai ocărât și pă urmă, zice, ai venit/886.

CÂNTĂTOÁRE s. f. GD/rar Cț „colind, cântare”: La Crăciun ne ducem cu *cîntăt cǎrca*/897.

CĂPĂ adj. f., pl. *căpe* AMD, Pl. 154/rar Tr [d. oi] „cu urechile foarte scurte”; cf. b u l g ă r e a s c ă³...

CĂPISTÉRE v. căpistére 1°.

CĂRĂÍ vb. IV intranz. 1° AMD, h. 72/rar VI [d. intestine] „a chiorăi”; cf. b o l b o r o s í...

2° var. *gărâi* vb. IV intranz. AMD/rar Db [d. găște] „a scoate sunete caracteristice speciei; a găgâi”: Ce să facă el cu găscanu, *gărăiă* când a auzit alte găște AFLR/904.

3° var. *gărăi* vb. IV intranz. GM/rar Ag „a răsuna de zgomot, a vui”: [La Sfântul Dumitru, copiii] dă foc ei la gunoi și strigă acolo de *gărăje* tot satu, *gărăje*/786.

– var. 2° *gărăi* vb. IV intranz. AFLR/rar VI.

CĂRĂÍÁLĂ s. f. GD; AFLR/rar TI, Cț „reziduu la prepararea săpunului”: *Cîrîăl*-aia ce-a fost de la ... adunătura aia stricată de la untură, aia rămâne tocmai jos la fund, la mijloc rămâne zeama și sus să urcă săpunu GD/874; cf. b o r o g h í n ă⁴...

CĂRĂMĂ adj. f., pl. *cărâme* AMD, pl. 129–130/rar Cț [d. oi] „cu lâna de culoare neagră”; cf. b o c ă l ă u¹...

CĂRBÍT v. chibríte.

CĂRCĂLĂ s. f., pl. *cărcăli* GM; AFLR/Ag, Db „lucru nesemnificativ, activitate neimportantă”: [Nu e bine] dacă faci într-un munte o *cîrcălă* d-alea de brânză AFLR/674. Aici la noi ești muncită muierea, toată ziua alergi la *cîrcăli*

GM/675. [La covoare] e modelile mai grele, mai multe halea așa pă velințe, mai multe... *cîrcăl*/acolo *ibid.*/697; cf. *flăcări*, *nimicări* *muri*.

CÂRCĂLEALĂ s. f. AMD/rar Bz „lucru făcut anapoda, încurcătură (de fire)”.

CÂRCĂÎ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *cârcăie* AFLR/rar Db „a protesta; a cârcoti; a cârti”: Ce-o să mai zică părinții, o să mai *cîrcîje* nițel, da, del!/700.

CÂRCĂIAC s. m., pl. *cârcăieci* 1° AMD, h. 448/rar Ag „coropișniță”; cf. *coroábă*, *coropîșniță* 1°, *goropoaică*, *libărcă*, *răgăoáce* 1°, *urechelniță* 3°.

2° AMD, h. 439/rar Tr „salamandră”; cf. *caracaticioară*...

– var. *cârcăiag* s. m., pl. *cârcăiegi* 1° AO, h. 566/rar Dj; 2° AO, h. 553/rar Dj; AMD, h. 439/rar Ot; *cârcăiagi* 1° AMD/rar Tr; 2° AO/rar Dj.

CÂRCĂIAG v. *cârcăiag* 1°, 2°.

CÂRCEABĂ v. *cârcioábă* 1°, 2°.

CÂRCEAG s. m., pl. *cârcégi* 1° AMD, Pl. 69/rar Ot „cârcel la vița de vie”; cf. *arcúș* 4°...

2° AO, h. 411; 797/rar Mh, Dj „un fel de căpușă mică (de doi-trei milimetri), care trăiește prin ierburi și care, ajunsă sub pielea omului sau a animalelor, sugă sângele și produce mâncărimi”; cf. *căpúșă* 2°...

3° AO, Pl. 64; 126/rar VI, Dj „boală de piele la oi; vărsat”: *Cîrcéag* sau bubat ii tot una Pl. 126/908; cf. *bubát* 3°...

4° AMD, Pl. 157/rar Br, Ot, Cț „boală la oi, care se manifestă cu febră și dureri de picioare”; cf. *cârceán* 1°.

5° AO, h. 812/prin Dj și rar Mh „boală contagioasă la oi, care se manifestă prin umflarea ugerului și încetarea lactației și despre care se crede, în unele sate, că este provocată de *cârcea g* 2°; răsflug”; cf. *boboșeálă*...

6° var. *cârceiag* s. m., pl. *cârceiegi* AMD/rar Bz „animal (mic) rozător

(neidentificat), asemănător cu șoarecele, care trăiește în copaci, hrănindu-se cu alune, nuci etc. (denumit, în unele sate din Oltenia, *pâlș*”); cf. *cârcei* 7°.

– var. 6° *cârciég* s. m., pl. *cârciégi* AMD/rar Bz.

CÂRCEÁN s. m., pl. *cârceni* 1° AMD, Pl. 157/rar Tl „boală la oi, care se manifestă cu febră și dureri de picioare”; cf. *cârcea g* 4°.

2° AO, h. 812/rar Gj „boală la oi constând în umflarea ugerului; răsflug”; cf. *boboșeálă*...

CÂRCEÁVĂ v. *cârcioábă* 2°.

CÂRCEBÓI s. m., pl. *cârcebói* AO, h. 411/rar Gj „căpușă”; cf. *bólfă* 3°...

CÂRCEI s. m. și n., pl. *cârci* 1° TDM III/rar Il „contractie musculară; cârcel”: Și el n-a mai ... putut [să înoate] sau a obosit, ce-o fi făcută, i s-o fi pus vun *cîrcéj*/851; cf. *zgârci* 2°.

2° AMD, Pl. 69/prin Ag, Db, Tr și rar Ph, Il; *cârcéie*/prin Gr, Cl, Il, Tl și rar Ph, Tr, Cț „cârcel la vița de vie”; cf. *arcúș* 4°...

3° var. *cârcél* s. m., pl. *cârci* AMD, Pl. 64–65/rar Tl „ciorchine de strugure cu bobul mărunț, pipernicit (la primul rod sau din cauza manei)”; cf. *cârci* 3°, *ciúrpen* 3°, *cúrpen* 5°, *urèche* 16°.

4° var. *cârcél* s. m., pl. *cârci* AMD, Pl. 69–70/rar VI, Vn, Br, Ot, Tl și s. n., pl. *cârcéie* AFLR/rar VI „ciorchine de strugure”: Tăiem *cîrcéjele* așa cu briceagu sau cu cuțitu AFLR/919; cf. *cârci* 4°, *ciorchín* 1°, *ciúcure* 1°, *ciúrpen* 1°, *cúrpen* 4°, *purcél*, *vrej* 2° 1°.

5° AO, h. 797/rar Mh; AMD, h. 278; Pl. 151/rar Db, Gr, Il „un fel de căpușă foarte mică, de doi-trei milimetri, de culoare neagră, care trăiește prin ierburi și care, ajunsă sub pielea omului sau a animalelor, sugă sângele și produce mâncărimi”; cf. *căpúșă* 2°...

6° AMD, h. 278/prin Db și rar Bz, Cl, Il; *cârcéie*/rar Db „căpușă”; cf. *bólfă* 3°...

7° var. *cârcél* s. m. AMD/rar Bz „animal rozător (neidentificat), asemănător cu șoarecele, care trăiește în copaci, hrănindu-se cu alune, nuci etc.”; cf. *cârceág* 6°.

8° pl. *cârcéie* AO, h. 644/rar Gj; AMD, h. 647/rar Ag, Db, Br, Il, Tl „za prevăzută cu un cârlig, cu ajutorul căreia se leagă tânjala de proțap (atunci când se înjugă două perechi de vite)”; cf. *brăță* 4°...

9° AMD, h. 643/rar Vl, Bz, Ot „potâng”; cf. *belciúg* 2°...

10° var. *cârcéie* s. f., pl. *cârcéi* AMD, Pl. 63/rar Ph „za cu ajutorul căreia se leagă jugul de proțap”.

11° var. *cârcéie* s. f., pl. *cârcéi* AO, h. 773/rar Dj „za în capătul lanțului cu ajutorul căruia se atârna căldarea la foc”.

12° var. *cârcéu* s. n., pl. *cârcéie* AO, h. 641/rar Ot „cuiul cu ajutorul căruia se prinde grindeiul plugului de cotigă”; cf. *calúș* 10°...

13° var. *cârcél* s. m., pl. *cârcéi* AO, h. 734/rar Vl „bețișorul pe care se pune țeava în suveică”; cf. *bătă* 4°...

14° AMD, Pl. 114–115/rar Ag „muri și războiul de țesut”; cf. *amnar* 3°...

15° AMD, Pl. 131–132/rar Ag „semn de recunoaștere în urechea oii, constând dintr-o tăietură în formă de unghi ascuțit”; cf. *barbur* 2°...

– var. *cârcéle* s. f., pl. *cârcéi* 8° AO, h. 644/Gj, prin Vl și rar Dj, Ot; AMD, h. 647/Ag, Bz, prin Vl, Ph, Vn, Cț și rar Db, Gl, Br, Ot, Cl, Il; 9° AO, h. 640/rar Vl; *cârcéle* 8° AO/rar Gj; *cârcéli* 8° AMD/rar Br; *cârcél* s. n., pl. *cârcéie* 8° AO/rar Mh, Dj, Ot; AMD/prin Ph și rar Bz, Cl; *cârcéu* s. m., pl. *cârcéi* 2° AMD, Pl. 69/rar Db, Gr; 5° AMD, Pl. 151/rar Ag, Db; 6° AMD, h. 278/rar Db; 8° AMD/rar Db; *cârcéie* s. f., pl. *cârcii* 8° AMD/rar Br; *scârcél* s. m., pl. *scârcéi* 2° AMD/rar Gr; 6° AMD/rar Gr.

CÂRCEIAG v. *cârceág* 6°.

CÂRCÉIE v. *cârcéi* 8°–11°.

CÂRCEÍT adj., f. *cârceită* 1° AO, h. 13/rar Gj [d. părul omului] „creț, cârlionțat”; cf. *astragănos*...

2° AO, h. 14/rar Gj [d. oi] „cu lâna creată”; cf. *cărbăș* 5°...

CÂRCÉL v. *cârcéi* 3°, 4°, 7°, 8°, 13°.

CÂRCÉU v. *cârcéi* 2°, 5°, 6°, 8°, 12°.

CÂRCI s. m., pl. *cârci* 1° AMD, Pl. 69/prin Ot și rar Vl, Tr și s. n., pl. *cârciuri* AFLR/rar Dj „cârcel la vița de vie”; cf. *arcúș* 4°...

2° TDO; AFLR/rar Vl, Gj și s. n., pl. *cârciuri* AO, h. 663/rar Dj „ciorchine fără boabe; rest de ciorchini zdrobiți și storși”: I-am ales [strugurii] de *cîrci* AFLR/919. Vinu-l punem la butoi și... *cîrci* aia să... care rămân de la struguri, îi punem într-un vas și-i înfundăm ermetic și din aia scoatem țuica TDO/921. [Când e via mănătă] face *cîrcur* goale AO/977. Am stors strugurii, *scîrcur*-alea ce rămâne, boabele alea [stoarse] le punem la puțină GM/784; cf. *ceápă* 1°, *ciorchin* 2°, *ciúrpen* 2°, *coadă* 3°, *coceán* 6°, *crăț* 3°, *vrej* 3°.

3° AO, h. 658; 663/prin Mh „ciorchine cu struguri piperniciți (din cauza manei sau în primii ani de rod)”: A-nceput via să facă câte-un *cîrci* AO, h. 658/958; cf. *cârcéi* 3°...

4° AMD, Pl. 69–70/prin Ot, Tr „ciorchine de struguri”; cf. *cârcéi* 4°...

5° AO, h. 411; 797/rar Vl „insectă mică, un fel de păduche, mai mic decât căpușa, care se înfinge în pielea oii și-i suge sângele”; cf. *căpușă* 2°...

6° AMD, h. 530 MN/prin Tl și rar Cl, Cț „apă înghețată, polei pe crengile pomilor”.

– var. *scârci* s. m. și n., pl. *scârci* 1° AMD, Pl. 69/rar Tr; 2° AFLR/rar Dj; GM/rar Tr; 4° AMD, Pl. 69–70/rar Ot, Tr; 6° AMD, h. 530 MN/rar Cț; *scârciuri* 1° AMD/rar Tr; 2° AMD, h. 376; GM/rar Tr; 3° AMD, Pl. 70/rar Tr; 4° AMD/rar Tr; *zgârci* s. m. și n., pl. *zgârci* 4° AMD/prin

Ot și rar Tr; *zgârciuri* 1° AMD/prin Ot și rar Tr; 4° AMD/prin Tr și rar Ot.

CÂRCIE v. *cârcéi* 8°.

CÂRCIÉG v. *cârceág* 6°.

CÂRCIMĂ s. f. TDM II, III/rar Db, Ph, If „*cârciumă*”; cf. *făgădu* 1°.

CÂRCIOABĂ s. f., pl. *cârcioabe* 1° AO, h. 411; 797/Mh și prin Gj „*căpușă mică* (de doi-trei milimetri), care trăiește prin ierburi și care, ajunsă sub pielea omului sau a animalelor, sugă sângele și produce mâncărimi”; cf. *căpúșă* 2°...

2° AO, h. 411/Mh și rar Gj „*căpușă*”; cf. *bólfă* 3°...

– var. *cârceábă* s. f., pl. *cârcébe* 1° AO, h. 411; 797/Gj, prin Mh și rar Vl; 2° AO, h. 411/Gj, prin Mh și rar Vl; *cârcéabe* 1° AO, h. 797/Mh, prin Gj și rar Vl; *cârceávă* s. f., pl. *cârcéve* 1° AO, h. 797/rar Gj; 2° AO/rar Gj; *cârcioávă* s. f., pl. *cârcioáve* 1° AO, h. 797/rar Gj.

CÂRCIOÁVĂ v. *cârcioábă* 1°.

CÂRCIOR adj., f. *cârcioră* 1° AO, h. 13/prin Gj, Mh [d. părul omului] „*creț, cârlionțat*”; cf. *astrăgănos*...

2° AO, h. 13; 799/Mh și prin Gj; AMD, Pl. 152/rar Vl [d. oi] „*cu lâna creată*”; cf. *cărăbăș* 5°...

– var. *cârciur* adj., f. *cârciură* 1° AO, h. 13/prin Mh; 2° AO, h. 14/rar Mh; *scârcior* adj., f. *scârcioră* 1° AO/prin Mh și rar Gj, Dj; 2° AO/prin Gj, Mh și rar Dj.

CÂRCIORIE adj. f., pl. *cârciorii* AO, h. 799/rar Mh [d. oi] „*cu lâna creată*”; cf. *cărăbăș* 5°...

CÂRCIUMĂR s. m., pl. *cârciumări* AMD, h. 423/rar Bz „*măceș*”: [Măceșului îi zice] *cîrcumăr* că are niște agățători ca cârciumaru/734; cf. *ghimpáncur, măceșár, măciș, măciúș, ochi* 2°, *răsúr, rásurár, rug* 1°, *rújă, scoábă* 1°, *scoabár², scorombár, scorúj, súrlă* 5°, *zarbovíță, zărzără* 3°.

CÂRCIUR v. *cârcior* 1°, 2°.

CÂRCIURÓS adj., pl. *cârciuróși* 1° AO, h. 663/rar Mh [d. struguri] „*cu bobul mărunț; mănat*”; cf. *făinat, împietrát* 8°, *jegărát, meiat, pásárică* 2°, *pierít¹, rásfugít* 2°, *scuturát* 2° *sterp¹* 6°, *șiștáv¹, târtárát, țurțurát, vársát¹* 1°, *zârnícít*.

2° var. *scârcioroásă* (4 sil.) adj. f. AO, h. 799/rar Mh [d. oi] „*cu lâna creată*”; cf. *cărăbăș* 5°...

CÂRCOȘÍ, a o ~ vb. IV AO/rar Dj „*a sta în cumpână; a șovăi*”: [Oamenii] când să se mute din Plosca *au cîrcoșít-o* așa, să se mute, să nu se mute.../980; cf. *atâr-ná* 1°...

CÂRCOTÁȘ adj. AO, h. 377/rar Gj, Mh „*viclean; iscoditor*”; cf. *chițibușélnic, falș* 2°, *forfológ, gros* 1°, *interesát* 2°, *iscusít, iscușítór, ispitélnic, ispitítór, limbút* 3°, *milcoșítór* 2°, *mișél, palavrágíu, pavicleán, pârpălóg, pervérs, pizmáš, sanchíul^o, secrét¹, șmecherós, tirán* 2°, *zavragíu*.

CÂRD s. n. 1° de *cârd* loc. adv. GM/rar Db, Ph „*cu grămada, cu toptanul, angro*”: Face opinci ca să le dea *de cîrd*, să le vânză/816.

2° de *cârd* loc. adj. AMD, Pl. 150–151/rar Db [d. lână] „*de calitate slabă; ordinară*”: [Canura] e lână *de cîrd*/692; cf. *slab*.

3° la *cârd* loc. adj AFLR/rar Ph „*cu grămada, din belșug, mult*”: Tortu [de cânepă] era *la cîrd*, era dă vechi [...] *la cîrd*, mult/702; cf. *bîșúg*...

4° în a *face* ~ AMD, Pl. 134/rar Br, Ot, Tr, Cl „*a forma o turmă de oi și a angaja un cioban, în vederea păstoritului de vară*”; cf. *amestecá* 1°...

CÂRDĂȘIE s. f., pl. *cârdășii* AMD, Pl. 134, 135/rar Cț „*întovărășire a proprietarilor de oi, în vederea păstoritului de vară*”; cf. *brânzărie* 4°...

CÂRDUÍ vb. IV intranz. și tranz., ind. prez. 3 sg. *cârduie* AFLR/rar Tr, Il „*a* (se)

aduna mai mulți laolaltă; a (se) încârdui": Da... ca să vie cârd așa, ca să-i *cârduje* mulți la un loc, nu se întâmpla/796.

CÂRDULEȚ s. n., pl. *cârdulețe* AO, h. 758/rar VI; AMD, h. 673/prin Ph, Ot și rar Ag, Db, Tr „turmă mică, de 10–25 de oi”; cf. bătărău...

CÂRJALIŪ adj., pl. *cârjalii* AO, h. 176/rar Gj „amețit de băutură; cherchelit”; cf. abțiguít...

– var. *cârșalıu* adj., pl. *cârșalii* AO, h. 176/rar VI, Gj.

CÂRJÂNCĂ s. f., pl. *cârjenci* AFLR/rar Br, Gr „specie de pește, plătică”.

CÂRJĂ s. f., pl. *cârji* 1° AMD, Pl. 137/rar Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr; *cârje* AO, Pl. 122/rar Dj, Ot „băț lung, încovoiat sau cu cârlig la un capăt, cu care ciobanii prind oile”; cf. arcán 1°...

2° AO, h. 787/rar VI; AMD, Pl. 146; TDM I; AFLR/prin Ag și rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, II; *cârje* AMD/rar Ag „făcăleț (sau lopătică) de amestecat urda la fier”; cf. bătăúș 3°...

3° AMD, Pl. 138/rar Ot „țaruș încovoiat la un capăt, folosit drept cujbă la stână”; cf. cãldărăr...

4° pl. *cârje* AMD, h. 676/rar Ph „răboj pentru măsurat cantitatea de lapte (la stână)”; cf. carám b 8°...

5° pl. *cârje* AO, Pl. 127/rar Ot „obadă la roata morii”; cf. obădă 6°, obód 8°.

6° AO, Pl. 141/rar VI „unealtă, gripcă folosită, în tăbăcărie, la curățarea pieilor argășite”; cf. custură 3°, cuțitoaie 5°, gripcă 1°, lîngură 4°, potcoává 1°, rașchetă 2°, răzătoáre 2°, răzuitoáre 3°, răcâitoáre 3°, ríglă 4°, sá pã 4°.

CÂRJĂLEÁSCA s. f. art. GM/rar Gr „numele unui dans popular”.

CÂRLÁN s. m., pl. *cârláni* 1° AO, h. 751/rar Ot; AMD, h. 434 MN/rar Ag „pui de iepure (după întărcat) până la un an; vătui”: Vătui [se spune] la iepuri, dar se spunē și câtă *cârlánu* de iepure AO/986;

cf. vătărăn 2°, vătărăóg 2°, vătú i 2°, vătuiándru.

2° GO/rar Dj „coardă de viță tăiată (la doi-trei muguri), lăsată pentru rod”: Lăsa o butură cu trei coarde ș-un *cârlán* la trei ochi/960; cf. cap 17°...

3° AMD, Pl. 71/rar Ot „cópil la vița de vie”; cf. cãlúgãr 3°...

4° AMD, Pl. 67/rar VI „coardă matură la vița de vie”; cf. cep 3°, ciorcán.

5° AMD, Pl. 69/rar VI „cârcel la vița de vie”; cf. arcúș 4°...

6° AO, h. 596/rar VI; AMD, h. 601, 602/prin Tr și rar Db „clin de teren rămas nearat între două brazde (sau la capătul lotului)”: *Cârlán* să numește, rămâne adică locu viu, nearat AMD, h. 602/817; cf. amnár 9°...

7° AMD, h. 603/rar Db „partea rămasă nearată la mijlocul unui teren atunci când se ară circular”; cf. coámă 4°, cormănă 2°, cormăneálă, întorsătúră, múchie 5°, mușchi 1°, răzór 2°.

8° GM/prin Db „șanț (rărițat) între două rânduri de porumb”: Veneam și băgam ralița pă *cârlánu* respectiv, pă rãlițatură, și spârgeam/792. Șanțulețu ala care se face cu plugu e *cârlánu*/817; cf. cãrãre 1°...

9° AO, h. 619/rar Gj „snopul care se pune deasupra clăii, pentru a o feri de ploaie”; cf. cal 9°...

10° GO/rar VI „fiecare dintre cele două bârne subțiri puse oblic sub căpriorii de la acoperișul unei fântâni”; cf. cal 13°...

11° AMD, Pl. 122; 171–172/rar Vn, Bz „cuțitoaie curbată cu ajutorul căreia se cioplesc și se fătuiesc doagele”: *Cârlán* îi mai spunem la o sculă de dogărie, cu care se scobește doaga AMD, Pl. 122/731; cf. crăpător 2°, custură 6°, cuțitoaie 2°, dogár 3°, formáz 1°, pánă 18°, satár 2°, spãrgãtoáre, șițá 1°.

CÂRLÂNĂ s. f., pl. *cârláne* 1° AMD, h. 275; Pl. 123–125/Db, Ph, prin Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Tl, Cț și rar Vl, Gl, If, Gr,

II; *cârlăni* AMD, h. 275/rar Db, Ph „mioară până la vârsta de unu, doi ani”; cf. *mioară* 1°, *strămioară*, *vătăroagă* 2°.

2° AO, h. 745; Pl. 60/rar Mh, Ot; AMD, h. 261; Pl. 122-124; TDM III/crt.; *cârlăni* AMD/rar Ph, Cl „mânză până la vârsta de doi ani”; cf. *cârlăniță* 3°, *iepuță*, *mânzoacă*.

3° AMD, Pl. 123/rar Gl, Il, Cț „iadă de un an”; cf. *iade*, *púică* 3°, *vătăroagă* 1°, *vătoáie*, *vătúică* 3°.

4° AMD, h. 138/rar Db „fetișcană”; cf. *băietână*...

CÂRLANIȚĂ v. *cârlăniță* 3°.

CÂRLĂIÓR s. m., pl. *cârlăióri* AO, Pl. 60/rar VI; AMD, h. 268/rar Ot „mânză până la vârsta de unu, doi ani”.

CÂRLĂNĂR 1° s. m., pl. *cârlănári* AMD, Pl. 136-137/rar II „cioban care mână oile la strungă pentru a fi mulse; strungar”; cf. *alergător* 4°...

2° s. n., pl. *cârlănăre* AMD, Pl. 136/rar Bz „acoperișul strungii”; cf. *aplecătoare* 3°...

CÂRLĂNEĂLĂ s. f. GM/rar Vn „numele acțiunii de a cârlăni”; cf. *cârlăniț*.

CÂRLĂNÉL s. m., pl. *cârlănei* AMD, Pl. 122/rar Db dim. de la *cârlan* („miel de un an”).

CÂRLĂNÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a curăța, a fasona interiorul butoaielor cu ajutorul uneltei numită *cârlan* 11”.

CÂRLĂNÍT s. n. GM/rar Vn „numele acțiunii de a cârlăni”; cf. *cârlăneală*.

CÂRLĂNIȚĂ s. f., pl. *cârlănițe* 1° AMD, h. 275; Pl. 122-124/rar Ag, Db, Bz, Br dim. de la *cârlană* 1°; cf. *cârlăniță*.

2° AMD, Pl. 125/rar Br dim. de la *cârlană* 3°.

3° var. *cârlăniță* s. f., pl. *cârlănițe* AMD, h. 261 MN; 268 MN; Pl. 123/prin Tr „mânză până la vârsta de doi ani”; cf. *cârlănă* 2°...

CÂRLĂNÚȘ s. m., pl. *cârlănuși* AFLR/rar Tl dim. de la *cârlan* („miel”).

CÂRLĂNÚȚĂ s. f., pl. *cârlănuțe* AMD, Pl. 122-123/rar Br, Cț dim. de la *cârlană* 1°; cf. *cârlăniță* 1°.

CÂRLĂONȚĂȚ adj., pl. *cârlăonțăți* 1° AO, h. 13/rar Gj; AMD, h. 10/rar Tr [d. părul omului] „cârlionțat, creț”; cf. *astragănoș*...

2° var. *cârlionțată* adj. f., pl. *cârlionțate* AMD, Pl. 152/rar Ag [d. oi] „cu lâna creață”; cf. *cărăbaș* 5°...

– var. *carlaonțat* adj., pl. *carlaonțăți*, f. *carlaonțată* 1° AMD, h. 10/rar VI; 2° AMD, Pl. 152/rar VI; *gărlăonțat* adj. 1° AO, h. 13/rar VI, Gj; AMD/rar Ot; *scarlaonțat* adj. 1° AMD/prin Tr și rar Ag, Ot; 2° f. *scarlaonțată* AMD/rar Tr; *scărlăonțat* adj. 1° AO/prin Mh, Dj; *scârlionțat* adj. 1° AMD/rar Db, Ph, Br, Tr, If, Gr, Cl, Il; *zgarlaonțat* adj. 1° AMD/prin Tr și rar Ag; *zgărlăonțat* adj. 1° AO/Dj, prin Ot și rar VI, Gj, Mh.

CÂRLÍG s. n., pl. *cârlíge* 1° AMD, h. 637; Pl. 56/Ph, Bz, Tl, prin VI, Ag, Db, Vn, Cl, Il, Cț și rar Br, Ot, If, Gr „nuia arcuită care se atășează la coasă pentru a direcționa brazda”; cf. *alergătoare* 5°...

2° AO, h. 633/rar Gj „măsea la coasă”; cf. *aducător* 2°...

3° AMD, h. 636/rar Db „mâner la coasă”; cf. *alcăi* 11°...

4° AMD, h. 640/rar Tl „bârșă plugului”; cf. *alcă* 9°...

5° AMD, h. 642/rar Tl „brăcinar între coarnele plugului”; cf. *ajutător* 2°...

6° AO, h. 640/rar VI; AMD, h. 643/rar Ag, Ph, Cl, Il „potâng”; cf. *belciug* 2°...

7° AMD, Pl. 58/rar VI, Ag, Tl, Cț „cuiul cu ajutorul căruia se prinde grindeiul de cotigă”; cf. *ălúș* 10°...

8° AMD, h. 659/rar Bz „bucată de lemn sau de fier îndoit fixată la capătul din față al proșapului, în care se îmbucă jugul”; cf. *bârșă* 5°...

9° AO, h. 644/rar Mh, Tr; AMD, h. 647/prin Tr, Cț și rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Cl „piesă de lemn sau de fier cu ajutorul căreia se leagă tânjala de proțap (când se înjugă două perechi de boi)”; cf. b r a - ț á r ä 4°...

10° AO, h. 772/rar VI, Dj; AMD, Pl. 138/Tr, prin Ph, Ot, Cl și rar Db, Vn, Bz, Br „țaruș având capătul de sus curbat, de care se atârna căldarea la foc”; cf. c ä l d ä r ä r...

11° AMD, Pl. 146/rar Ph „lopătică de amestecat în căldarea în care se fierbe urda”; cf. b ä t ä ũ ș 1 3°...

12° GM/rar Ph „un fel de clește format din mai multe prăjini, legate între ele la capete, între care se fixează cânepa la topit”: [Cânepa] o duceam la apă și o băgam între... *cîrlîge* așa/703; cf. c l é c e 2°, c l é ș t e 1°, p a d ó c 3°.

13° AMD, Pl. 66-67; AFLR/TL și prin Bz, Br, Cț „butaș de viță de vie”; cf. b ä ț 1°...

14° AMD, Pl. 69/rar Tr, Cl, Il, Cț „cârcel la vița de vie”; cf. a r c ú ș 4°...

15° AO, Pl. 121, 122/prin VI și rar Gj, Mh; AMD, Pl. 131-134; AFLR/prin Cț și rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Cl, Tl „semn de recunoaștere în urechile oii, constând în creștături de diverse forme (cociorvă, unghi ascuțit, seceră etc.)”.

16° AFLR/rar Tr, Gr „numele unui dans popular care se joacă în cadrul nunții”.

17° TDM II/rar Db [fig.] „atracție; simpatie”: Cum să fac eu, mă, zic, să iau și ... pă verișoară-sa [la bal]; acolo era *cîrlîgu* meu, la verișoară-sa/692.

18° în expr. a se făce (*cuiva*) înima cârlig TDM II/rar Bz „a i se strânge inima; a se înfricoșa”: Da mie *mî s-a făcút înima cîrlig*; știam că-i o femeie cam rea [viitoarea soacră]/752; cf. s p á i m ä 1°.

CÂRLIGĂR s. n. AMD, Pl. 139/rar Ot „sărciner”; cf. a g ä ț ä t o á r e 2°...

CÂRLIGONȚĂTĂ adj. f., pl. *cârligonțate* GM/rar Ag [d. fâșia de hârtie creponată] „inelată, spiralată”.

CÂRLIÓŢ s. n., pl. *cârlioánțe* 1° AMD, h. 452; AFLR/prin Cț și rar Br, Cl, Il, Tl „unealtă de pescuit; târboc”; cf. c h e p - c e á g.

2° GM/rar Cl „plasă de vânturat boabele, la treieratul cu cai”; cf. j i g á n i e 2°, j i g ó j n i ț ä, p r i m e t e á 1°.

3° s. m., pl. *cârlionți* AMD, Pl. 93/rar Ph „fiecare dintre cele două antene ale albinei”; cf. c o r n 1°, g l á n d ä 3°, m u s - t á ț ä 2°, p e r i ș ó r, s i m ț i t o á r e, v i - z ó r i.

4° s. m., pl. *cârlionți* AMD, Pl. 138/rar Cț „țaruș având capătul de sus încovoiat, de care se atârna căldarea la foc; cujbă”; cf. c ä l d ä r ä r...

5° var. scârlionț s. n., pl. *scârlioánțe* AMD, Pl. 69/rar Il „cârcel la vița de vie”; cf. a r c ú ș 4°...

CÂRLIONȚĂTĂ v. cârlăontăt 2°.

CÂRLOGÂNCĂ s. f. AMD, Pl. 86-88/rar Vl „soi de viță de vie”.

CÂRMĂCE adj. f., pl. *cârmăce* AMD, Pl. 156/rar Cț [d. oi] „care se desprinde mereu de turmă”; cf. a n ä t i m ä ...

CÂRMĂ s. f., pl. *cârme* AMD, h. 667/rar Ag „pisc la sanie”; cf. a l c á 7°...

CÂRMÍ¹ vb. IV intranz. AFLR/rar Cl „a se abate de la cele spuse anterior”: [Fata] aia de ne-a zis ea prima dată, n-a mai vrut, a *cîrmít*/870.

CÂRMÍ² v. cârní 2°.

CÂRMÍRE s. f. GM/rar Cl „acțiunea de rupere a vârfurilor unor plante, pentru a favoriza dezvoltarea fructelor”; cf. c â r - n í t 2°, c o p i l e á l ä, c o t o r á t, c o t o - r e á l ä.

CÂRMÍT¹ adj., pl. *cârmíți* AO, h. 176; GO/rar Ot [iron.] „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u i t...

CÂRMÍT² v. cârnít 2°.

CÂRN, ardéi ~ v. ardéi 1°.

CÂRNÁTE s. m., pl. *cârnáti* AO, h. 423/Dj; AMD, h. 291 MN/prin Ot „cârnat”; cf. c a r t a b ó ș 5°...

CĂRNĂ adj. f., pl. *cărne* AMD, Pl. 133/rar Br [d. oi] „cu vârful urechii retezat, ciuntit (ca semn de recunoaștere)”; cf. *ciumpăv*¹, *ciunt*², *ciuntătă*.

CĂRNĂȚĂR s. n. AFLR/rar Mh; TDM III; AFLR/rar Ph, II „țeavă de umplut cârnații”: Aveam *cîrnățăr* și noi, aveam și noi ca toată... românu, și-l umpleam [caltaboșul] TDM III/848.

CĂRNÍ vb. IV tranz. 1° AO, h. 666/rar VI, Dj „a rupe rădăcinile aeriene ale viței de vie”; cf. *copci*¹.

2° var. **cârmí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 76–77/rar Tr, Cl, Il, Tl, Cț „a tăia vârfurile plantelor (în special, ale viței de vie), pentru a favoriza dezvoltarea fructelor”: [Bumbacul] se făcea mare și dă multe ori ne duceam și-i rupeam... îl *crîmjâm*, așa-i spuneam noi [...] îi rupeam vârful GM/866; cf. *căpeți*...

– var. 2° **cârní** vb. IV tranz. TDM III; AFLR/rar Gr; **crâmí** vb. IV GM/rar Cl.

CĂRNICĂ adj. f., pl. *cărnice* AO, h. 806–808/VI și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 155–156/prin VI, Ag, Bz și rar Ph, Br, Cl, Tl; *cârnici* AMD/prin Ph [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă”; cf. *anátimă*...

CĂRNÍT s. n. 1° AO, h. 666/rar Dj „numele acțiunii de a *cârni*¹”; cf. *copceală*¹, *copcít*¹, *cotoreală*, *tuns*¹.

2° var. **cârmít** s. n. TDM III/rar Cl „numele acțiunii de a *cârmí*²”; cf. *cârmíre*.

– var. 2° **crâmít** s. n. GM/rar Cl.

CĂRNOTÉIE v. *cărnotie* 1°.

CĂRPĂLĂ v. *cârpeală* 2°.

CĂRPĂ s. f., pl. *cârpe* 1° AO, h. 302; TDO/VI, Gj, Mh și rar Dj, Ot; AMD, h. 493; AFLR/Ag, Tr și rar VI, Ph, Gr, Cț „basma”; cf. *basmá*²...

2° AO, h. 301; TDO/rar Gj, Mh „broboadă (de lână)”: Când m-am măritat eu... mi-a cusut o *cîrpă* de-ălea de lână, o propoadă de-ălea groase TDO/913; cf. *basmá*¹...

3° GO; AFLR/prin Gj și rar Mh; rar VI, Ag, Tr; **cârpă lúngă** GO/rar Gj „maramă”: O-mpropozea, o învălea [pe mireasă] cu *cîrpă lúngă* și umbra pingă masă duminică sara, cu *cîrpă lúngă*... două căpătaie până jos, târăș GO/913. Cum eream astea bătrânile, nu vedeai cu basma-n cap, să lega cu tulpăne d-astea negrile și pă urmă punea *cîrpă* AFLR/801. *Cîrpe* erea alea lungile și albe și cu... alese, dă borangic *ibid.*/757; cf. *cârpó*, *fíșiu*², *fíșón*, *legătúra*², *peșchír*².

4° AMD, h. 233; AFLR/rar Vn, Tr „șervet, prosop, ștergar”: *Cîrpă* de șters pă ochi, acuma-i spune șervet, prosop AMD/725; cf. *chindéu*¹, *otréapcă*, *prosópuri*, *șervét*², *ștergár*², *ștergătoáre*.

5° AO, h. 53/rar VI, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 486 MN/Tr, prin Db, Ot, Gr și rar Ag, Bz; **cârpă de mână** AMD; TDM III/rar Tr „batistă”: Fugeam dăpă... matipolon, că să facem *cîrpe dă mîná*, să dăm la băieți TDM III/804; cf. *basmá*⁴...

6° **cârpă de pansamént** AO, Pl. 125/rar Gj „tifon”.

7° pl. tantum AMD, h. 144/prin Db, Tr, Cl și rar Ph, Gr, Il, Cț „placentă”: Prapor, cămașa, *cîrpele* unde stă copilul, casa copilului se cheamă/698; cf. *apșóáră*...; AMD, h. 144/rar Db „placentă la vite”; cf. *curățeá*, *soártă*¹.

CĂRPĂTOR s. n., pl. *cârpătoáre* 1° AO, h. 266; AFLR/crt; AMD, h. 461/Ot, Tr, prin Ag, Gr și rar Db, Ph „lopată de pus pâinea în cuptor”: [Pâinea] o fac, o turtesc, o pun pe *cârpător*! și-o pun acolo la cuptor AFLR/912; cf. *lopátă*⁸, *pănacót*².

2° var. **cârpător** s. n., pl. *cârpătoáre* AO, Pl. 30; TDO; AFLR/Gj, prin Mh și rar VI, Dj, Ot; AMD, h. 222 MN; TDM II/prin Tr și rar Db, Gr „fund de lemn pe care se răstoarnă mămăliga”; cf. *blánă*²...

3° var. *cârpător* s. n., pl. *cârpătoare* AO, Pl. 30/rar Gj; AMD, h. 221 MN/rar Ag, Ot, Tr „fund de lemn pe care se taie aluatul de tăitei”.

– var. *cârpător* s. n., pl. *cârpătoare* 1° AO, h. 266; AFLR/prin Mh și rar VI, Gj; AMD, h. 461; AFLR/Db, prin Ag, Tr, Gr și rar VI, If, Cț; *clăpător* s. n., pl. *clăpătoare* 2° AMD, h. 222 MN/rar Gr; *crăpător* s. n., pl. *crăpătoare* 1° AO/prin Mh; AMD; AFLR/rar Ag, Db, Tr, If, Gr; 2° AO, Pl. 30; TDO; AFLR/prin Mh și rar Dj.

CÂRPĂTORAȘ s. n., pl. *cârpătorășe* AO, Pl. 30; GO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj dim. de la *cârpător* 2°.

CÂRPEĂLĂ s. f., pl. *cârpeli* 1° AMD, h. 600; TDM II/rar Ag, Db „acțiunea de a cârpi 1° și rezultatul ei”; cf. *cârpit*, *împănăt*, *prepús*.

2° var. *cârpălă* s. f., pl. *cârpeli* AMD, Pl. 9–10/rar Tl „cârpitură, petic”.

CÂRPENEĂSĂ s. f. GO/rar Dj „plantă ierboasă cu flori roșii, purpurii sau galbene”: Rumeniță, pelin, alte fel de buruieni, avrămeasă, *cârpeneasă*, de toate [sunt la noi]/968.

CÂRPÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 594; TDO/prin VI, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 600; TDM I–III; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il și prin VI, Bz, If, Cț „a (se) înlocui boabele (de porumb) nerăsărite; a (se) semăna pe locurile în care nu au răsărit boabele după prima semănătură”: Ne uităm pă la porumbi să vedem dacă porumbii au răsărit. Ne uităm la ei dac-a răsărit și mai e nevoie *dă cârpít*, ne ducem, și *îi cârpím* TDO/934. La urmă, după... două săptămâni, cel târziu trei săptămâni, porumbii ieșea, răsărea. Mergeam atunci, *îi spuneam că mergem să cârpím* [...] Puneam porumbu acolo și asta să numea cârpítu. [...] La trei săptămâni *îi făceam cârpeala* TDM II/691; cf. *cui bări*, *împănăt* 1°, *împlinít* 1°, *împrospăt* 1°, *peticít* 1°, *prenoi* 1°, *prepúne* 1°.

2° AFLR/rar Ph „a repara pereții casei, înlocuind tencuiala căzută”: *Am cârpít* pereții, *am cârpít* să dau și eu cu var/703.

3° GO/rar Mh, Dj „a coase marginile unui material, a tivii”: Taie din vig [...] care cât le trebuie, le *cârpesc* ș-apoi le umple cu paie saltelele/954; cf. *căpăstrá*...

4° în expr. **a o cârpí** AMD/rar Tl [fig.] „a potrivi lucrurile, încât să fie bine, cum e mai bine”.

CÂRPÍC v. *chirpíc*.

CÂRPÍCI v. *chirpíc*.

CÂRPÍT s. n. AO, h. 594/rar Mh; GM; TDM II/rar Db, Ot „acțiunea de a cârpi 1° și rezultatul ei”: La o săptămână, după ce încep să răsăie boabele, începem *cârpítu*, zicem noi, acolo une nu ies toate boabele GM/759; cf. *cârpeală* 1°...

CÂRPITURĂ s. f., pl. *cârpituri* GM; TDM I/rar Ag, Db, Tr „porumb semănat ulterior, pentru completarea golurilor din cultură”: După ce-l cârpeai..., cum era, dacă ploua, erea timpu, răsărea *cârpitúrlí*, *îl grăpai* cu grapa *dă*... nu, înainte-l cârpeai TDMI/690; cf. *prepusătúri*.

CÂRPÍȚĂ s. f., pl. *cârpíte* AO, h. 302/rar Gj dim. de la *cârpă* 1°; cf. *cârpușoáră*, *cârpúță*.

CÂRPÓI s. n. GO/rar VI; GM/rar VI „maramă”; cf. *cârpă* 3°...

CÂRPULÍȚĂ s. f., pl. *cârpulíte* AMD, h. 486 MN/rar Db „batistă”; cf. *basma* 4°...

CÂRPUȘOÁRĂ s. f., pl. *cârpúșoáre* GM/rar Bz dim. de la *cârpă* 1°; cf. *cârpíță*...

CÂRPÚȚĂ s. f., pl. *cârpúte* AFLR/rar Gr dim. de la *cârpă* 1°; cf. *cârpíță*...

CÂRSTÁC s. m. și n., pl. *cârstáci* 1° AO, h. 618; AFLR/rar VI „grămadă de snopi (într-un număr variind de la 7 la 13) puși unul peste altul cruciș”: *Scîrtácă* d-aia *dă câte zece snopi la*... la o *scîrtácă* d-aia; și trei *scîrtáce* d-alea însemna că e o clăie GM/778; cf. *căpíță* 6°...

2° AO, h. 572/rar Mh; *cârstăcel*/rar Dj „unealtă de pescuit formată dintr-o plasă în patru colțuri prinse de niște nuiele; crâsnic”: Am prins un pui de balenă cu *cârstașu* la Jii AFLR/983; cf. c a n c é u 4°...

– var. *cârstaș* s. m. și n., pl. *cârstași* 1° AO, h. 618; GO/rar Vl; 2° AO, h. 572; AFLR/prin Gj și rar Mh, Dj; *cârstașe* 2° AO/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 452 MN/rar Vl; *cârstașuri* 2° AO/prin Dj și rar Mh; *cârstată* s. f., pl. *cârstate* 1° AO/rar Mh; *cârstați* 1°/prin Mh, Dj; *cârstețe* 1°/rar Gj; *cârstată* s. f., pl. *cârstate* 1° AO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj, Ot; *cârstațe* 1° AO/rar Mh; *cârstețe* 1° AO; AFLR/rar Gj, Mh; *cârstață* s. f., pl. *cârstațe* 1° AO/rar Mh; *cârstoăce* s. f. [?] pl. 1° AO/rar Vl; *cârteăță* s. f., pl. *cârtețe* 1°/rar Gj; *crestăță* s. f., pl. *crestățe* 1° GO/rar Vl; *crîstății* s. f., pl. 1° TDO/rar Gj; *scârtăc* s. n., pl. *scârtăce* 2° AO/rar Vl, Ot; *scârtacă* s. f., pl. *scârtăce* 1° GM/ rar Tr; *scârtăș* s. n., pl. *scârtășe* 1° AO/rar Ot; 2° AO/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD/Ot și rar Ag; *scârtăță* s. f., pl. *scârtățe* 1° AO/rar Ot; *scârtăți* 1° GO/rar Dj; AMD, h. 621/rar Ot; *scârtetă* s. f., pl. *scârtete* 1° AO/rar Gj.

CÂRSTAȘ v. *cârstăc* 1°, 2°.

CÂRSTATĂ v. *cârstăc* 1°.

CÂRSTAȚĂ v. *cârstăc* 1°.

CÂRSTĂ s. f., pl. *cârste* 1° AO, h. 618; TDO; AFLR/Dj „grămadă de snopi (într-un număr variind de la 7 la 13) puși unul peste altul cruciș”: Secerăm până la douășpe și de la douășpe îndesară începem să legăm [snopii], să facem *cârste* pe loc TDO/990. *Cârsta* [este] din zece snopi, clăia din trei *cârste* AO/994; cf. c a p í ț ă 6°...

2° var. *scârtă* s. f., pl. *scârte* AMD, h. 329 MN; 333 MN; GD/Tl „șiră de paie, de fân sau de stof”; cf. s a p l ă c 1°, s c h é l ă 11°.

3° var. *scârtă* s. f., pl. *scârte* AMD, h. 612/ rar Tl „glugă mare de coceni”; cf. f r u n z ă r 1°, p ă t u i ă g 2°, s t e ă j e r 4°, ț o ț ă 2°, ț u r l o i 1°.

4° var. *scârtă* s. f., pl. *scârte* AMD, h. 622/rar Tl „stog de snopi”; cf. c a p í ț ă 7°...

– var. 1° *crâstă* s. f., pl. *crâste* AO, h. 618/rar Dj; *scârtă* s. f., pl. *scârte* AFLR/rar Ot.

CÂRSTĂȚĂ v. *cârstăc* 1°.

CÂRSTÉI s. m., pl. *cârstéi* 1° AO, h. 565/prin Mh și rar Vl, Gj „cristei”.

2° AO, Pl. 129/rar Gj „roată dințată care antrenează piatra alergătoare la moară”; cf. c r â n g 4°, p r â z n é l 1°, p r é p e l i ț ă 3°, r o ă t ă 9°, r o n d e ă 3°, v ă l ú g 6°.

– var. 1° *crâstél* s. m., pl. *crâstéi* AO, h. 565/rar Mh.

CÂRSTOĂCE v. *cârstăc* 1°.

CÂRSTUI vb. IV tranz. GO/rar Dj „a face *cârste* 1°”; cf. c l ă i, î n c l ă i.

CÂRȘALIŪ v. *cârjaliu*.

CÂRȘĂNIE v. *cârșenie* 2°.

CÂRȘÉNIE s. f., pl. *cârșénii* 1° AMD, h. 597 MN/rar Db, Tr „datorie”.

2° var. *cârșănie* s. f., *în* ~ loc. adv. AFLR/rar Ot „(discutând) în contradictoriu, ciorovăindu-se, târguindu-se”: *Cârșănije* numai... ar fi vorba când n-ai lua un băiat, să-l depărtezi, *în cârșănije*. El zicea că să mă ia, *în cârșănije*, el zicea că să mă ia, eu că nu vreau/767.

CÂRTAFÓI s. n. GO/rar Vl „tobă preparată în cecul porcului”; cf. b a b í c ...

– var. *chirtafói* s. n. GO/rar Dj.

CÂRTĂV adj., pl. *cârtăvi*, f. *cârtăvă*, pl. *cârtăve*, AO, h. 125, 126/rar Gj „bolnăvicios”; cf. b a ș o l d í u...

CÂRTEĂȚĂ v. *cârstăc* 1°.

CÂRTIȚĂ s. f., pl. *cârțițe* 1° AO, h. 142/prin Gj, Dj, Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 110; TDM I; AFLR/Ag, Db, Tr, Il, prin Vl, Ot, Gr, Cl și rar If, Cț; *cârțiți* AO, h. 83/prin Vl, Dj și rar Mh, Ot; AMD/rar Ot, Tr, Cț „inflamație a ganglionilor limfatici (de la gât și de la subsuoară); uimă”; cf. b r o ă s c ă 5°...

2° AMD, h. 108/rar VI, Ag, Ph, If, TI „furuncul”; cf. *cârțițói* 3°, *cucú* 2°, *dalác* 2°, *furníc*, *furnicél* 1°, *furoáie*, *furunc*, *orbéte* 3°, *târpíe* 3°, *trágán* 1°, *țurțói* 2°, *úimă* 1°.

3° AMD, h. 46 MN/rar VI, Ag, Ot, Gr „umflătură patologică formată în partea anterioară a gâtului prin mărirea glandei tiroide; gușă”; cf. *broáscă* 2°...

4° pl. *cârțiți* AO, Pl. 93/VI, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 432/prin Ag, Ph, TI și rar Db, Vn, Tr, If, Cl, Il „cârțițe”; cf. *băbă* 24°...

– var. 1° *scârțiță* s. f., pl. *scârțițe* AMD, h. 110/rar TI.

CĂRTIȚOÁIE v. *cârțițói* 2°.

CĂRTIȚÓI 1° s. m., pl. *cârțițói* AO, Pl. 93/rar Mh „cârțiță”; cf. *băbă* 24°...

2° s. n., pl. *cârțițoáie* AO, h. 142/rar Mh „inflamație a ganglionilor limfatici (de la gât și de la subsuoară); uimă”: *Cîrtițuáje* [se face] la-ngemă-narea piciorului sau la suptăoara mâinii AO/966; cf. *broáscă* 5°...

3° s. n. AO, Pl. 12/rar Mh „furuncul”; cf. *cârțiță* 2°..

– var. 2° *cârțițoáie* s. f. AO, h. 142/rar Mh.

CĂRTÓG s. AO, h. 545/rar Mh „vizuină (de vulpe)”; cf. *găvăună*, *viezuină* 1°.

CĂRTOJÍ vb. IV tranz. GM/ rar Bz „a cârpi încălțăminte”: [Opincile] *le-am cîrtojít* cu niște curea/730; cf. *plotogí*.

CĂSÁLGEÁ s. f. GD/rar Cț „varietate de grâu (nedefinită)”.

CĂȘ¹ v. *caș* 5°.

CĂȘ², ~ ~ interj. AMD, Pl. 128–129/rar Ag, Ph, Bz, Br „cuvânt cu care se cheamă oile”; cf. *áripă* 12°...

– var. *cșș* interj. AMD, Pl. 128–129/rar VI, Db, Ph; *scăș*, *căș* interj./rar Ph; *șcșș* interj./rar Ag.

CĂȘÍȚÁ v. *cășiță*² 1°.

CĂȘÍȚÁ v. *cășiță*² 1°.

CĂȘLÍG s. n. AMD/rar TI „câștig (de pe urma unei afaceri, a unei activități)”; cf. *pricopsénie*.

CĂȘTIGÁ vb. I tranz. TDM I, III; GM; AFLR/rar Ag, Db „a salva (de la moarte), a readuce la viață”: Moașă, vezi dă el, [zi]ce, l-am înviat [pe noul-născut], ni l-*am cîștigát* TDM I/690. [Copilul] l-am dus la spital și i-a făcut niște transfuzii, nu l-am putut *cîștigá* GM/786. Ș-a plecat în căutarea acestor zmei, ca *să... cîștițe* fetele TDM III/813.

CÁT 1° în loc. adv. *pînă cât* AFLR/rar Ot „(atât) cât”: Petrec *pînă cît* vor/986; *pe cât* AFLR/rar Dj „până când”: Fierbeam [urda] *pe cît* mirosea/971.

2° *cât și*, ~ ... ~ adv. corelativ GM/rar Ph „atât ...cât și”: Sâmbătă seara era vedre *cît și* la mireasă, *cît și* la ginerică/712.

3° var. *cáta* adj. invar. TDM III; AFLR/prin Il și rar Bz; ~ mai AFLR/rar Cl „ditai, ditamai”: Ne-aducea tátuțu *cîa* o pâine dă la Buzău AFLR/ 735. Iată *cîa* băiatu și-l duce ta-so-n spinare! TDM III/855. Ș-uite *cîa mai* porcu am! AFLR/856; cf. *baríta*...

4° var. *cáta* adv. AO, h. 384; GO; AFLR/prin Mh și rar Gj „puțințel”: Am fost pe la vite *cîa* GO/948. [Mămăliga] o lăsam să fiarbă ea *cîa* AFLR/ 937; cf. *bájă* 1°...

5° *cátele* pron. nehot. f. pl., *de-a-n* ~ loc. adv. AMD/rar Db „din răspuțeri”.

CÁTA v. *cât* 3°, 4°.

CÁTÁ v. *către*.

CÁTĀRIGÍ vb. IV intranz. AMD, h. 296 MN/rar Db [d. găini] „a cotcodăci”; cf. *cotcodăță*, *cutcurezá*, *orăcă* 4°, *schencăni* 2°.

– var. *cătcărăgi* vb. IV intranz. AMD, h. 296/rar II; *căcărăgi* vb. IV intranz. AMD/rar Cl.

CÁTE v. *către*.

CÁTELE v. *cât* 5°.

CÁȚA v. *cățivai*.

CĂȚĂ s. f., pl. *cățe* AFLR/ rar VI; AMD/rar Tr „bibilică”: [Cloșca] aia de *căță* tot o lună de zile clocește AFLR/919; *bibilóil* 1°...

CĂȚĂȚIT s. m., pl. *cățățiti* 1° AMD, Pl. 115–116/rar Gr „bețișor folosit în loc de scripete la război”.

2° GM/rar Gr [la pl.] „alesături, ajururi în țesătură”: Șervete cu *cățățit* / 827; cf. *ajúre*.

CĂȚIVAI adj. nehot. pl., f. *câtevai* TDM III/rar Tr; GD; AFLR/rar Tl „cățiva, câteva”: Dup-aceea a trecut... *cățvai* ani dă zâle, mă făcui și eu dă șaisprezece ani TDM III/804. Ș-o mai fierbem [mămăliga] circa *cățvai* minute-acolo, cinci minute *ibid*. Să-i dea și ei *căț* galbini GO/948.

– var. *căț*a adj. nehot. pl. GO/rar Mh.

CĂZAMĂC s. AMD, h. 99/rar Tl „pojar”; cf. *b u b á t* 1°...

CĂZĂLCEALĂIE adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Cț [d. oi] „cu botul de culoare roșcată”; cf. *r u g í n ă*.

CEACĂIE s. f., pl. *ceacái* 1° AMD, h. 240 MN; GD/Il, Tl, Cț, prin Br și rar Bz, Ot, Cl „briceag (mai ales, cu plăsele de lemn)”; cf. *b r i c e á g* 1°...

2° var. *ceachie* s. f., pl. *ceachii* AO, Pl. 137/rar VI; AMD, h. 694/rar II „bașchie”; cf. *b a s c h i e* 1°...

3° var. *ciochie* s. f., pl. *ciochii* AMD/rar II „chitonag”; cf. *a r á c* 1°...

4° var. *ciochie* s. f., pl. *ciochii* AMD, h. 637/rar II „nuia arcuită atașată la coasă, pentru a ordona căderea brazdei”; cf. *a l e r g ă t o á r e* 2° 5°...

– var. *ceachie* s. f., pl. *ceachii* 1° AMD, h. 240 MN/prin Ot și rar Tr, Gr, Cț; *cechie* s. f., pl. *cechii* 1° AO, Pl. 33/rar Tr; *cichie* s. f., pl. *cichii* 1° AO/rar Mh, Dj; AMD/Tr și rar Gr; *ciochie* s. f., pl. *ciochii* 1° AMD/Tr și rar Ag, Db, Ot; 2° AMD, h. 694/prin Bz și rar Db, Ph, Br; *ciuchie* s. f., pl. *ciuchii* 1° AMD/rar Tr.

CEACĂR¹ adj., pl. *ceacári* 1° AMD, h. 17 MN/rar Cl [d. om] „cu irisul alb, afectat de albinism”.

2° var. *cecăr* adj., pl. *cecári*, f. *cecără*, pl. *cecăre* AO, h. 30, 31/rar Mh „sașiu”; cf. *a m e s t e c á ț i* 1°...

3° var. *cecăr* adj., pl. *cecári*, ~ *de picioare* AO, h. 143/rar Mh „schilod, infirm”; cf. *a n c h i l o z á t* 1°...

4° AO, h. 176/rar Tr „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *a b ț i g u í t*...

5° f. *ceacără*, pl. *ceacári* AMD, Pl. 155/rar Db [d. oi] „care merge mereu pe marginea turmei”; cf. *a l e r g ă t o á r e* 1°...

CEACĂR² v. *cicric* 1°.

CEACĂRC v. *cicric* 1°.

CEACĂRCHEF adj., pl. *ceacăr-chefi* AMD, h. 156/rar Tl „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *a b ț i g u í t*...

CEACĂRD v. *cicric* 1°.

CEACĂRT v. *cicric* 1°.

CEACHIE v. *ceacăie* 1°, 2°.

CEACLAMĂ s. f. 1° GD; AFLR/rar Tl, Cț „soi de ceapă anuală, care răsare din sămânță (nu din arpagic)”.

2° var. *ceahlamă* s. f. AMD, Pl 85–88/rar Cl „soi de viță de vie”.

– var. 1° *ceclamă* s. f. GO/rar Mh.

CEACLĂU v. *cetlău* 1°.

CEACLIC v. *cicric* 1°.

CEACMĂC s. n., pl. *ceacmăce* AMD, h. 208 MN/rar Tl, Cț „amnar”; cf. *a m n á r* 1°...

– var. *ceagmăc* s. n., pl. *ceagmăce* AMD, h. 208 MN/rar Gr; *cetmăc* s. n., pl. *cetmăcuri* AMD/rar Tl.

CEĂFĂ s. f., pl. *céfe* 1° AO, h. 655/VI, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh; AMD, h. 663/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin VI, Cl, Il, Cț și rar Bz, If, Tl; *cefi* AO/rar VI, Gj; AMD/Tr, prin Db și rar Ot, If, Gr, Il, Cț; *céfuri* AMD/rar Db; *ceáfe*/rar Bz „partea superioară a jugului”; cf. *c ă p ă ț ă n ă* 5°...

2° art. *ceáfa brăgilelor* AO, h. 724/rar Gj „bățul așezat orizontal pe brațele războiului, de care sunt atârinate vătalele”; cf. *a n t e b r ă ț e* 2°...

3° pl. *cefi* AO, Pl. 5/rar VI, Gj, Dj; AMD, h. 45 MN/Tr, II, TI, Cț, prin Db, Ph, Br, Cl și rar Ag, Vn, Bz, Ot, If, Gr; *céfuri* AMD/prin Db și rar Bz „cefe la om”; cf. *b e r e g á t á* 3°...

CEAGMÁC v. *ceacmác*.

CEAHLAMÁ v. *ceaclamá* 2°.

CEAIÉR v. *ceair* 3°.

CEÁINIC s. n. GD/prin TI „ceainărie”: Unde-i primăria aicea a fost o cârciumă. Dincolo a fost *căjnic*/883.

CEAÍR s. n., pl. *ceaire* 1° AO, Pl. 59/rar Gj; AMD, h. 328; 410; 551; GD/Cț, prin TI și rar Tr; *ceairuri* AMD, h. 410/rar TI „izlaz, pășune (cel mai des situată de-a lungul unui râu, în luncă)”: Vale-aia care să-ntinde-așa-i spunem *cajir* [...] la vale-i spunem *cajir* GD/894; cf. *f ä g ä d ä u* 2°, *i m á ŝ* 1°, *i z l á z e*, *l i v á d i e* 2°, *p ä ŝ ú n e*, *s u h á t* 1°, *t a b ú n* 1°, *ț á r i n ä* 4°.

2° pl. *ceairuri* AMD/rar Cț „teren (cultivat sau nu) situat într-o vale (adâncă)”; cf. *a ŝ e z ä t ú r ä*...

3° AMD, h. 181; Pl. 140; GM/rar Ph, Bz; *ceairuri* AMD, Pl. 140/rar Ph și s. m., pl. *ceairi* AO, h. 413/rar VI „loc îngrădit, în câmp sau în curte, pentru păsări și animale”.

4° AMD, h. 408/rar Db „pădurice; crâng”; cf. *a n á c*...

– var. *ceaiér* (2 sil.) s. n., pl. *ceaiéruri* 3° AMD/rar Db; *ceir* s. n., pl. *ceire* 1° AMD, h. 410/rar TI; 3° AFLR/rar Gj; *ciér* s. m., pl. *ciéri* 3° GD/rar TI.

CEAÍZ (2 sil.) s. n., pl. *ceazuri* 1° AMD, h. 154; TDM II/rar Br „logodnă”: Dacă... să lua o fată c-un băiat, să făcea un fel de *caiz* așa, la săptămâna [...] și de-acolea punea când face nunta TDM II/749; cf. *a ŝ e z ä t*...

2° GM/rar Br [în trecut] „petrecere luni seara după nuntă”: Luni după nuntă, pe timpuri, când eram noi, se făcea un... luni înspre marți, seara, se făcea *caiz*, un... o petrecere așa cu mâncare, cu băutură/749; cf. *b o r ŝ* 1°...

3° var. *ceizuri* s. n. pl. GD/rar TI „(lucrurile care constituie) zestrea unei fete”; cf. *b a g á j* 1°...

CEAJLÁ v. *ceaslá*.

CEÁLA interj. 1° AMD, h. 252 MN/prin Vn și rar GI, Br „strigăt cu care se îndeamnă spre dreapta vitele înjugate”; cf. *s t u, ț a*².

2° la ~, *arătură* ~ ~ AMD, h. 622/prin TI [în opoz. cu *l a h ä i s a*] „arătură (cu întoarcere spre dreapta) de jur împrejurul ogorului, începând din margine”.

CEALÁCÁ v. *ciolác* 1°.

CEALALÁLTÁ v. *celălánt*.

CEALAMÁDÁ v. *ciolomádă*.

CEAMPARÁLELE v. *geambaráua*.

CEAMÚR s. n. 1° AO, h. 193; 196; TDO; AFLR/Gj și rar VI, Dj; AMD, h. 176 MN; AFLR/prin Bz, TI, Cț; pl. *ceámure* AFLR/rar TI „amestec de lut cu paie tocate (și baligă) sau, mai rar, de var cu nisip folosit în construcții ori la tencuirea pereților”; cf. *i z b e á l ä, r a f* 2°, *t e a n c*² 1°.

2° GM/rar Bz, Br „lut frământat cu apă, care se pune în gropile cu butași de viță de vie”: *Cámúr*, faci *camur* într-o găleată, ce-aveai acolo, cu nește pământ/743; cf. *m o r c i o i á l ä, m u r u i á l ä*.

3° TDO/rar Dj „mâl, nămol, pe fundul unei bălți sau pe malul unei ape curgătoare, după revărsare”: [Cânepa] o scoteam de-acolo, o spălam frumos din *camúr-ăla*/973; cf. *b ä l c i ș ó r*...

4° var. *cemúr* s. n. GO/rar Mh „amestec de făină cu apă, cocă folosită ca pastă de lipit”: Pun acolo, la gardini, pe gardini, pun *semúr* de grâu/948; cf. *l e a p, m l a t* 2°, *p i e l m* 2°.

– var. *cemúr* s. n. 1° AO, h. 193/rar Gj, Mh; 3° AO, h. 333; Pl. 45; TDO/rar Mh.

CEANÁC v. *cenác* 1°, 3°.

CEANGHÍRÁ v. *cinghél* 4°.

CEAÓN s. n., pl. *ceaóane* 1° AO, h. 235/Mh, Dj, prin Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 217; 222; TDM III; AFLR/Ph, Cl, Il, Cț, prin Ag, Db, Vn, Bz, Tr, Gr și rar Vl, Gl, Br, Tl; *ceaóne* AO/VI și prin Gj „ceau (de mămăligă)”; cf. *căldare* 1°...

2° AO, Pl. 124/Dj și rar Mh, Ot, Tr; AMD, h. 681; Pl. 142/Tr, prin Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Tl și rar Db, Gl, Gr, Il, Cț „vas mare, căldare”; cf. *bido* 1°...

3° AO, h. 226/rar Dj „vas din lemn scobit din care se hrănesc porcii”; cf. *bido* 3°...

4° AMD, Pl. 175–176/rar Ot „cancioc folosit de zidari”; cf. *cancéu* 1°...

– var. **ceón** s. n., pl. *ceoáne* 1° AO, h. 235; AFLR/rar Vl, Dj; AMD, h. 222; TDM I/rar Vn, Br, Tr; 2° AO, Pl. 124/prin Dj; **ceún** s. n., pl. *ceúne* 1° AMD; TDM II/rar Vn, Gl; **cion** s. n., pl. *cioáne* 1° TDO/rar Vl.

CEÁPCĂ s. f., pl. *cepci* 1° AMD, Pl. 69–70/rar Tl „ciorchine de strugure fără boabe (rămas după mustuire)”; cf. *cârci* 2°...

2° GD/rar Tl „tescovină”; cf. *boască* 1°...

3° AMD, h. 355/rar Tl „cocean de măr”; cf. *but* 15°...

– var. **cépcă** s. f., pl. *cepci* 1° AMD, Pl. 69–70/rar Tl; 2° AMD, h. 376/rar Tl.

CEAPLÁZ v. *ceapraz* 2°, 3°.

CEAPLAZÁR v. *ceaprazár*.

CEAPRÁZ s. n., pl. *ceaprazuri* 1° AMD, Pl. 172/rar Gr „gărdinar”; cf. *gărdin* 1°, *gărdinator*, *gărdiniér*, *garníz* 2°, *gărdiníci*, *nut*, *râșpel* 4°, *scobár* 1°, *scobitoáre* 1°, *țâr* 2°, *ulúci* 11°, *zgăriéci* 1°.

2° AMD, h. 641/rar Bz, Il „plazul plugului”; cf. *bársă* 2°...

3° pl. *ceapráze* AO, Pl. 139/prin Dj, Ot și rar Vl, Mh, Tr; AMD, Pl. 174/Db, Tr, prin Ag, Ot, Gr, Cl și rar Vl, Ph, Bz, Il, Tl și s. m., pl. *ceaprázi* AMD/rar Db „ceaprazuri de rostuit dinții ferăstrăului”;

cf. *ceaprazár*, *ceapraznic*, *chéie* 5°, *colțár* 2°, *împărțitor* 1°, *jâmbătoáre*, *râșpel* 2°, *rost* 7°, *rostár*, *rosteá*, *rostitór*, *zimț* 5°, *zimțitoáre*.

– var. **ceapláz** s. n., pl. *ceaplázuri* 2° AMD, h. 641/rar Il; 3° AMD, Pl. 174/rar Vn, Bz, Il; **cepráz** s. n. și m., pl. *ceprázuri* 3° AO, Pl. 139/rar Vl, Gj; *ceprázi* 3° AMD/rar Vn, Tl.

CEAPRAZÁR s. n., pl. *ceaprazáre* AMD, Pl. 174/rar Vn, Br, Cl, Cț „ceapraz de rostuit dinții ferăstrăului”; cf. *ceapraz* 3°...

– var. **ceaplazár** s. n., pl. *ceaplazáre* AMD, Pl. 174/rar Il; **ceaprazér** s. n., pl. *ceaprazére*/rar Cl, Il; **ceapraziér** (4 sil.) s. n., pl. *ceapraziére*/rar Il; **ceprázár** s. n. și m., pl. *ceprázáre*/rar Vn, Gr, Cț; *ceprázári*/rar Tl.

CEAPRAZÉR v. *ceaprazár*.

CEAPRAZIÉR v. *ceaprazár*.

CEAPRÁZNIC s. n., pl. *ceapraznice* AMD, Pl. 174/rar Il „ceapraz pentru rostuit dinții ferăstrăului”; cf. *ceapraz* 3°...

CEAPRÁZÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 174/rar Ag, Db „a ceaprazui”: Îi strâmbază dinții [ferăstrăului], îl *ceprázéște*/827; cf. *jâmbí*, *rostí* 1°.

– var. **ceprází** vb. IV tranz. AMD, Pl. 174/rar Gr.

CEARÁB v. *cearáp*.

CEARÁP (2. sil.) s. m., pl. *cearápi* AMD, h. 491; TDM III/Tr, prin Db, Ot și rar Ag, Ph, Gr „ciorap”.

– var. **cearáb** s. m., pl. *cearábi* TDM II/rar Db; **ceráp** s. m., pl. *cerápi* AO, Pl. 38/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 491/rar Ag, Db, Ot; **ciráp** s. m., pl. *cirápi* AO/rar Gj, Mh; **cireáp** s. m., pl. *cirépi*/prin Mh și rar Gj; **gearáp** (2 sil.) s. m., pl. *gearápi* AMD/rar Br; **gioráp** (2 sil.) s. m., pl. *giorápi*/prin Cl, Cț și rar Il, Tl.

CEARĂ s. f. 1° AO, Pl. 116/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 94/rar Vl, Ag, Gr „propolis”; cf. *clei* 1°, *lipíci* 1°, *mătăcine* 1°,

mușchilár, poz mól⁴, própolis, rășină.

2° AMD, Pl. 94/rar Gr „polen”; cf. bun²...

3° AMD, h. 607, 608/rar Ag, Bz, Br, Cl, Il, Cț „fază de coagulare a laptelui din bobul de porumb, premergătoare coacerii”; a da ceără AMD, h. 607/rar Bz, Br; a fi (în) ceără/rar Ag, Cl, Il, Cț [d. porumb] „a începe să se coacă”; cf. alb e lă⁴...

4° AMD, pl. 86-88/rar Vn „soi de viță de vie cu struguri albi”.

CEÁRCĂN s. n. GM/rar Gr „cercul (roșu) din jurul unei părți degerate sau a unei bube”: Da mi-a degerat picerele, veneam acasă, se tăvălea fetele mele astea marile când mă vedea că țipam și ședea pân-a doua zi *cărcănu* dă... dă-nghețatură, picioru roșu până la jumătatea turloiuului/831.

CEARDÁC v. *cerdác* 2°, 5°, 6°, 8°, 11°, 12°.

CEÁRGEȘ s. GD/rar Tl „numele unui dans popular; ceardaș”.

CEARPÁC v. *ciorpác* 2°.

CEARȘÁFE s. n. pl. AFLR/rar Gj „cearșafuri”: I-a pus o saltea, pe urmă *cearșaválu*, dantelă, o pătură/738; cf. pân z á i c á.

- var. *cearșáv* s. n., pl. *cearșávuri* AFLR/rar Br; *cearșavál* s. n. GM/rar Br.

CEARȘÁV v. *cearșáfe*.

CEARȘÁVAL v. *cearșáfe*.

CEASLÁ s. f., ~ *dorél* AMD, Pl. 86-88/rar Db; ~ *doréni*/rar Cț „varietate de viță de vie altoită”.

- var. *ceajlá* s. f. AMD, Pl. 86-88/rar Ag; *șajlá* s. f./rar Il; *șaselár* s./rar Cț.

CEÁS s. n. AMD/rar Cț [fig.] „inimă”.

CEAȘÁC v. *saceác*.

CEAȘMEÁ v. *vișmeá* 2°.

CEATÁL s. n., pl. *ceatále* AMD, Pl. 52-53; GM/rar Cl, Il; *ceatáluri* AMD/rar Cl, Il [la cereale] „lăstar, copil”: Îi da *catále*, de la un fir [de grâu], îi da *catále* GM/869; cf. c á ț é l⁶...

CEATALÁ vb. I intranz. AMD, Pl. 52-53/rar Cl [d. cereale] „a face lăstari; a înfrăți”; cf. a r u n c á¹...

CEATMÁ s. f., pl. *ceatmále* AMD, h. 203/prin Tl; *cetmále* GD/rar Tl „cadru din bârne în interiorul fântânii în construcție”.

CEÁȚÁ s. f. AO, h. 31/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 17 MN/rar Cț „albeață la ochi, cataractă”; cf. c a t a r á t á ...

CEAÚC s. n., pl. *ceaúcuri* AMD, Pl. 175-176/rar Ag „cancioc folosit de zidari”; cf. c a n c é u¹...

CEÁUNEL s. n., pl. *ceaunéle* GM/rar Bz, Cl, Il; AMD, h. 222/rar Tl dim. de la *ceaun*.

CEAUNÍ vb. IV [?] tranz., ind. prez. 2 sg. *ceáuni* AFLR/rar Dj „a strânge cașul, dându-i formă rotundă, a face bulgăre”: Îl vezi că s-a strâns [cașul], pe urmă îl *căúni* așa cu mâna, acolo-n vas, și-l pui la stricorătoare/979; cf. c o c o l o ș i.

CEAÚR s. n., pl. *ceaúre* AMD, Pl. 175/rar Ph „nivelă cu bulă de aer folosită la zidărie”; cf. b o l o b ó c¹...

CEAURÉL s. n., pl. *ceauréle* AMD, h. 704/rar Ph, dim. de la *ceaur*.

CEAÚȘ¹ v. *căúș* 2°.

CEAÚȘ² s. GM/rar If; AMD, Pl. 86-88/rar Tl „soi de struguri de masă”.

CEBALUÍT adj., pl. *cebáluíți* AMD, h. 23 MN/rar Tr „surd”; cf. s ú r d á³, s u r d o á n e.

CEBÁR v. *ciubár* 1°.

CEBÚC v. *ciubúc* 2°.

CEC v. *cep* 9°.

CECÁLÁ s. f. AMD/rar Tl „cicăleală”.

CECÁR¹ v. *ceacár*¹ 2°, 3°.

CECÁR² v. *cicric* 1°.

CECÁRC v. *cicric* 1°.

CECHEL s. n., pl. *cechéle* 1° AMD, Pl. 57/rar Tl, Cț „otic”; cf. c i u m á g⁵, c u s t ú r á⁹, l o p á t á⁷, l o p á ț i c á⁶, o t í n c¹, p á n á²³, p l a s⁸, r a z¹, r á z á t o á r e⁴, r á z u i t o á r e⁴, r á z ú ș², r â c â i t o á r e⁴, r â n i t ó r, s â p â l i g á¹, ț e p e l i g á², ț e p ú ș á¹⁰.

2° var. **cechér** s. m., pl. *cechéri* AMD, h. 530/rar Tl „țurture de gheață”; cf. b u r l á n 3°...

CECHÉR v. **cechél** 2°.

CECHIE v. **ceacăie** 1°.

CECLAMÁ v. **ceaclamá** 1°.

CECLĂU v. **cetlău** 1°, 4°.

CEDÁ vb. I intrans. 1° AFLR/rar Ct; a **cedá din viață** AFLR/rar Tl „a deceda”: Are trei ani de când *a cédát din vjăță*/875; cf. c e t á, p e t r é c e 7°, p i é l e 1°.

2° var. **cedeá** vb. II intrans. AFLR/rar Dj „a se rupe (la greutate)”: Pentru aia sânt scoabele puse-acolo, *să nu cedeá* grinzile/979.

CEDEÁ v. **cedá** 2°.

CEDLĂU v. **cetlău** 2°.

CEFÁL v. **cefăruri**.

CEFÁRNITĂ s. f., pl. *cefárniți* AMD, h. 663/rar Cl „partea superioară a jugului”; cf. c ă p ă ț ă n ă 5°...

CEFÁRURI s. n. pl. AMD, h. 663/rar Db „partea superioară a jugului”; cf. c ă p ă ț ă n ă 5°...

– var **cefál** s. n., pl. *cefále* AMD, h. 663/rar Vn.

CEFLĂÍ v. **clefăni**.

CEFLĂU s. n., pl. *ceflăie* AMD, h. 663/rar Ct „partea superioară a jugului”; cf. c ă p ă ț ă n ă 5°...

CÉILANT v. **celălánt**.

CEÍR v. **ceair** 1°, 3°.

CEÍZURI v. **ceáz** 3°.

CÉLA pron. dem. AMD, Pl. 44*/rar Vl „acela”; cf. a c e á l a ...

CELÁR s. n., pl. *celáre* 1° AO, h. 771/Vl și prin Gj; *celáruri*/rar Gj, Mh și s. m., pl. *celári*/rar Gj „încăpere la stână unde se păstrează brânza”; cf. b o r d é i 3°...

2° AO, h. 770; TDO; AFLR/prin Vl și rar Gj „încăpere la stână unde se prepară cașul, urda etc.”: Facem strungă ș-acolo [la munte] ne instalăm noi toată vara [...] aicea une dormim noi, aici e dormitoru, și-n partea ailantă pentru brânză, altă cameră, *celár* îi spune TDO/917; cf. b ă c í e 1°...

3° AMD, h. 184/rar Vl, Ag „antreu, tindă la vechile case țărănești”: Tindă sau *celár* nu mai avem acuma/680; cf. c h i l é r 3°, h o g e á c 2°, h o r n 5°, i a t á c 1°, o d á i e 2°, p r i v ó r 3°, s á l ă 1°, t í m n i c 2°, v á t r ă 1°, v e r á n d ă 2°.

4° AMD; AFLR/prin Gr și rar Cl „încăpere adăugată pe un perete al casei, sub prelungirea acoperișului”: Când făcea casa, îi făcea în spatele casei tot un *celár*, un aplecător cât ține casa și acolo băga și butoaie și mai multe trancanaie ale omului AFLR/834; cf. a p l e c ă t o á r e 5°...

5° AMD, h. 175/rar Vl „prispă”; cf. a m v ó n ...

6° AO, h. 202/rar Dj „intrare îngustă la bordei”; cf. g ă r l í c i 1°.

CELĂLÁLTĂ v. **celălánt**.

CELĂLALÁNT v. **celălánt**.

CELĂLÁNT pron./adj. dem., pl. *celălánti*, f. *celălántă*, pl. *celelánte* AFLR/rar Mh, Dj „celălalt”.

– var. **céilant** pron./adj. dem., pl. *céilánti*, f. *céilántă* AFLR/prin Mh și rar Gj, Dj; Db; *ceáilántă* TDM I, III; AFLR/rar Ag, Gr; *ceáilántă* AFLR/rar Dj; **celălálánt** pron./adj. dem., f. *cealalántă* AFLR/rar Gj, Mh; **celălántru** pron./adj. dem. AFLR/rar Dj; **cealaláltă** pron./adj. dem. f. AFLR/rar Mh; **celăláltă** pron./adj. dem. f. AFLR/rar Gj, Dj, **celelántă** pron./adj. dem. f. AFLR/rar Mh; **céilant** pron./adj. dem. AFLR/rar Mh.

CELĂLÁNTRU v. **celălánt**.

CELELÁNTĂ v. **celălánt**.

CELÍ vb. IV tranz. GO/rar Dj; GM/rar Tr „a căli în grăsime zarzavaturi, legume”: *Celéim* un fir de praz GM/793.

CELÍCHE s. f. 1° GD/rar Tl; la ~ AFLR/rar Tl „numele jocului de copii țurca”; cf. c i ú c i u b é i, c l í n c e 1°, d r í c h i e 1°, g ú i e 1°, g ú l ă 2°, m a l á c 2°, p í c h e a 2 1°, p ó t c ă 2°, ț i c 1°, ț ú i a, ú i e 2, z g r í n ț ă 1°.

2° GD/rar Tl „bățul scurt (ascuțit la capete) folosit în jocul numit ~”; cf. c l í n

ce 2°, drîchie 2°, gúie 2°, liţ, pi-
chea 2°, pótcă 3°, sclimpuş 1°,
ţic 2°, zgrinţă 2°.

– var. 1° cǎliche s. f. AFLR/rar Gr;
cirlicul s. n. art. GD/rar Cţ.

CELLÁNT v. celălánt.

CELÚRĂ s. f. AMD, Pl. 95–96/rar Cţ
„celulă, alveolă la fagure”: Cătei [se cheamă]
când stau în *celúră*/895; cf. b ó t c ă 1°...

CEMŪR v. ceamúr 1°, 3°, 4°.

CENÁC s. n., pl. *cenáce* 1° AO, h.
230/rar Dj; AMD, h. 217; TDM III/Ag,
Db şi rar Tr, If, Gr „strachină de lut sau de
lemn”: Îmi pui fasole acolo, un *cinác*
AFLR/684; cf. b l i d 1°...

2° AMD, h. 218/rar Vl, Ag; *cenácuri*
AMD, h. 231/rar Dj „farfurie (de tablă sau
de porţelan)”; cf. t á i e r 1°.

3° AMD, h. 255; GM/prin Bz şi rar Vn
„vas (de lemn sau de tablă) în care se
mulge vaca; şiştar”: *Cinác* care mulge
vaca-n el, da, de lemn, acu sânt şi de fier şi
de lemn GM/743; cf. b e r b e n i ă 2°...

4° AMD, h. 242/rar Ag, Gr „piuliţă de
lemn în care se pisează usturoi”; cf. a v á n 2°...

5° var. *cioneác* (2 sil.) s. n., pl. *cionéce*
AO, h. 254/rar Vl „piuliţă de lemn sau de
metal, în care se pisează sare, piper,
zahăr”; cf. c i ú t u r ă 6°, c o v ă ă e á 3°,
g ă v á n 2°, p i l ú g ă, p i s ă l ă u 3°, p i s ă l -
n i ă, p i s ă l ó g 2°, p i s ă t ó r 3°, p i -
s e á 1°, p i ú ă 1°, p i u l i ă 1°, p i v é r -
n i ă, t r ó á c ă 12°.

– var. *ceanác* (2 sil.) s. n., pl. *ceanáce*
1° AMD, h. 217; Pl. 92/rar Vn, Cţ; 3°
AMD, h. 255; GM; TDM II/prin Bz şi rar
Br; *cinác* s. n. 1° AFLR/rar Ag.

CENÁCÉL s. n., pl. *cenácele* AMD,
h. 219 MN/rar Vl dim. de la *cenac* 2°.

CÉNDELĂ s. f., pl. *céndele* 1° AMD,
h. 283; 677, 678/rar Tl, Cţ; *céndeli* AMD,
h. 283/rar Cţ „strecurătoare (indiferent de
formă şi de materialul întrebuiţat):
Strecură-toare sau *céndelă* de pânză rară
AMD, h. 283/893. *Céndela* e de tifon
ibid./896; cf. s t r e c ă t o ă r e, s t r e c u -
r ă t o ă r e 1°.

2° AMD, h. 682/rar Cţ; *céndeli*/rar Cţ
„sedilă”; cf. g e a c 2°, g e c ú i, g l u g ó i,
m o ă 9°, r ă r i ă 3°, s ă c ú i 1°, s ă c u i ă ş,
s ă c u l é t e 3°, s ă c u l é ă 1°, s ă d i l ă 1°,
s ă d i l c ă 2 1°, s c u l i c é l, t ă g ă r c i ó i,
t e b l i ă, t r ă i s t ă 6°, z ă g ă r n ă 1°.

CENEMATOGRAF v. *cinemato-
gráfuri*.

CENT s. m., pl. *centi* 1° GM; TDM
I/rar Vl, Ph „grad alcoolice”: [Ţuica]
scădea din... *centi* ei, nu mai avea aceeaşi
tărie GM/705.

2° GM/rar Ag, Db „alcoolmetru”:
[Ţuica] o centuai cu *centu*/686; cf.
c e n t i g r ă d, g r a d 2°.

3° s. m., pl. *centi* TDM II/rar Vn
„centimetri”; cf. c e n t i m, s a n t i m e.

4° AMD, h. 676/rar Ot; *centuri*/rar Bz
„unitate de măsură a grăsimii din lapte”.

5° AO, h. 769/rar Vl „răboj cu care se
măsoară cantitatea de lapte obţinută la o
mulsoare sau cea de ţuică obţinută la
fierberea unui cazan de borhot”: [La
cazan] are un beţişor gradat în kilograme,
o chilă, două, trei, patru [...] îi zicem *centă*
GO/974; cf. c a r ă m b 8°...

– var. 5° *centă* s. f., pl. *cente* GO/rar
Dj.

CÉNTĂ v. cent 5°.

CENTIGRÁD s. n., pl. *centi-gráde*
GM/rar Db, Ph „alcoolmetru”: Avem grad,
adică la ... la două deca, la trei deca, *centi-
gráde* care-l grăduim, ca cantitatea de ţuică
să iasă cât mai tare/696; cf. c e n t 2°...

CENTÍM s. TDM I/rar Vl „centi-
metru”; cf. c e n t 3°...

CENTRATOÁREA s. f. art., ~ plú-
gului AMD, h. 644/rar Ph „schimbătoare
la plug, cu ajutorul căreia se reglează
adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

CENTRULÉTE s. m. GO/rar Gj
„centru (de oraş)”; cf. c é n t r u r i.

CÉNTRURI s. n. pl. AFLR/rar Ag
„centre (ale unei localităţi)”: Avem trei
centruri în comuna noastră/681; cf. c e n -
t r u l é t e.

CENTUÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag, Ph „a măsura cu centul tăria țuicii”: [Țuica] o *centuǎi* cu centu, o mai *centuǎi* și cu limba/686; cf. *grădui*.

CENȚUÍT adj. AFLR/rar Dj „împărțit, marcat (în grade); gradat”: Are acolo cazangiu, are un băț socotit, *centuít* așa, la zece kilograme, la cinci kilograme/974; cf. *grăduít*.

CENUȘĂR s. n., pl. *cenușăre* 1° AMD, h. 216 MN; AFLR/rar Ag, Db „bucată de pânză în care se pune cenușa spre a fi opărită pentru leșie”: Faci leșie, cenușă într-un *cenușăr*, să scură acolo AFLR/673; cf. *leșie*.

2° AMD, h. 210/rar Bz, Cț „făraș”; cf. *capăc* 9°...

CENUȘĂ s. f. 1° AO, Pl. 29/rar Mh, Dj; AMD, h. 211 MN/rar Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl, Cț „spuză”; cf. *cabú* z...; ~ *vie* v. *viu* 2°.

2° AO, Pl. 29/rar Ot „funingine”; cf. *funín* gînă, *străgh* eáț 6°, *tirighe* 2°.

3° *creión de* ~ v. *creión* 1°.

4° AO, h. 719/rar Dj „scrobeală (care se dă, la țesut, pe urzeala de cânepă)”; cf. *aprete* álă...

5° GM/rar Ag „reziduu la prepararea săpunului”; cf. *borogh* înă 4°...

6° AMD, h. 589/rar Vn „pământ afănat, țărână”; cf. *pomânt*.

CENUȘÍI adj. pl. AO, Pl. 2/rar Vl [d. ochi] „căprui”; cf. *căfenii*...

CENUȘÓS adj. AMD, h. 589/rar Tr, Il [d. pământ] „afănat (ca cenușa)”; cf. *ars*...

CEOLOFÁN s. n., pl. *ceolofâne* GM/rar Vn, Tr „celofan”.

– var. *gelofán* s. n. AFLR/rar Gj.

CEÓN v. *ceaón* 1°, 2°.

CEP s. m. și n., pl. *cepi* 1° AO, h. 683, 684/prin Gj și rar Vl, Dj, Ot; *cepe* AMD, Pl. 80; TDM III/rar Gr, Il „dop de lemn cu care se astupă gura de jos sau vrana butoiului”: Noi scoatem [vinul] pe *cepe*, nu cu furtunu AMD/830; cf. *capăc* 12°...

2° AMD, Pl. 67–68; TDM III/Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il și prin Vl, Ag, If, Gr, Tl „coardă de viță (tăiată la două-trei noduri) lăsată pentru rod”; cf. *cap* 17°...

3° AMD, Pl. 67; TDM III/rar Ot, Il „cracă pe butucul viței de vie provenită dintr-o coardă tăiată în anii anteriori”: Căutăm să fie *cépi* asigurați întâi, pentru ca să facă coarde dă rod, pentru anul viitor. Aia-i asiguram întâi și după aia asiguram coardile dă rod TDM III/851; cf. *carlă* n 4°...

4° pl. *cépuri* AMD, Pl. 65/rar Ag „butuc de viță de vie”; cf. *bucium* 2°...

5° AFLR/rar Vl; AMD, Pl. 66–67/rar Bz; *cépuri* AMD/rar Ph „butaș de viță de vie”; cf. *băț* 1°...

6° AMD, Pl. 67–68; AFLR/rar Ag, Il „porțiunea dintre două noduri pe coarda de viță de vie”.

7° AMD, h. 415; AFLR/rar Vl, Ag „con de brad”: După ce l-am dat bradu jos, a pornit devale și a început să să rupă *cépi*, s-a făcut nori de *cépi* în sus AFLR/673; cf. *castravete* 1°...

8° AMD, h. 312/rar Il „știulete de porumb fără boabe; cocean”; cf. *but* 12°...

9° AMD, h. 41/rar Db, Br, Ot „colț de măsea rămas în gingie”; cf. *but* 14°...

10° AMD, Pl. 163/rar Ag, Bz; *cépuri* AO, Pl. 128/rar Vl; AMD/rar Vl „bucată de metal care îmbracă extremitatea de jos a grindeiului de la moară (pentru a nu se roade la frecare)”; cf. *bold* 5°...

11° AMD, Pl. 166/rar Ag „axul roții dințate care antrenează piatra alergătoare a morii”; cf. *capău* 3°, *gânjéu* 3°, *stâlp* 5°.

12° AMD, Pl. 166/rar Bz „bucată de metal în podoi mla moară”; cf. *capău* 4°, *ció* 4°, *cuib*, *gurită* 2°, *lăgar* 3°, *lule* 2°, *piu* 12°, *piulit* 4°, *punte* 26°, *săpă* 3° *săpun* 2°, *tică* 2°, *tigăie* 3°, *țâțână* 3°.

13° AMD/rar Gr „parte a spiței care intră în butucul roții de car”.

14° AMD/rar Cl „partea filetată a osiei unei căruțe, care intră în butuc”; cf. măr¹ 3°, mărgeá 4°.

15° pl. *céपुरi* AMD, h. 653/rar Br „cuiul care se bagă în capătul osiei (pentru a nu ieși roata”); cf. blea 3°...

16° AMD, h. 665/rar Bz „picior la sanie”; cf. druguleț 1°, mânănoágă 5°, popíc 3°.

17° AMD, h. 638/rar Il „bucata de lemn (având un picioruș care intră în pământ) în care este înfiptă nicovala”; cf. búci 4°...

18° pl. *céपुरi* AMD, Pl. 106/rar Il „fofează la vârtelniță”; cf. cășcă...

19° AMD, Pl. 173/rar Ag, Ot „cui fără floare, știft care se bate în scândurile de la fundul butoiului, pentru a le consolida”.

– var. cec [?] s. m., pl. *ceci* 9° AMD, h. 41/rar Tl; ciop s. n., pl. *ciópuri* 2° AMD, pl. 67–68/rar Tl; 9° AMD/rar Tl.

CEPÁȘ s. n., pl. *cepășuri* GO/rar Gj „cărare, potecă de munte”.

CEPĀREÁN s. m., pl. *cepāréni* AMD/679 „locuitor din comuna Cepari”.

CEPĀU s. n., pl. *cepāie* 1° AO, h. 641/rar Gj „cui (de lemn) cu ajutorul căruia se prinde grindeiul plugului la cotigă”; cf. cālúș 10°...

2° AO, Pl. 128/rar Vl, Gj „bucată de metal care îmbracă extremitatea de jos a grindeiului de la moară (pentru a nu se roade la frecare”); cf. bold 5°...

3° AO, Pl. 130/rar Vl „axul roții dințate care antrenează piatra alergătoare a morii”; cf. cep 11°...

4° AO, Pl. 130/rar Gj „bucată de metal fixată în podoi mla la moară”; cf. cep 12°...

CEPCĂ v. ceăpcă 1°, 2°.

CEPE v. începeá.

CEPIȘÓR s. m., pl. *cepișóri* GM/rar Ot „mlădiță, cópil (la vița de vie)”: Al doilea an nu-i lăsam [viței de vie] decât o căpușă, că-i pleacă niște *cepișóri*/772; cf. cālúgăr 3°...

CEPRÁZ v. ceapráz 3°.

CEPRĂZÁR v. ceaprazár.

CEPRĂZÍ v. ceaprazí.

CEPUÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° GM; TDM III; AFLR/prin Cl; GD/rar Cț „a (se) tăia mlădițele de vița de vie; a (se) copili vița”: Al doilea an o taie [vița], capu ăla care iese din pământu ăla, din mușuroiu ăla acolo, o *cepujește* GM/828; cf. alége 1°...

2° GM/rar Ag „a curăța, a tăia nodurile de pe trunchiurile de rășinoase”: Bradu se lucrează-n două faze: este tăiat [...] *cepuít*/675.

CEPUIALĂ s. f. GD/rar Cț „acțiunea de a cepui 1°”; cf. alés 2°...

CER¹ [čer¹] s. m., pl. *ceri* AMD, h. 419/rar Ot, Tr, Gr „specie de stejar de câmpie, cu tulpină scurtă, groasă și rămuroasă”; cf. carapelít...

CER² s. n. și m. 1° pl. *ceri* AO, Pl. 3/prin Mh și rar Dj „cerul gurii”.

2° pl. *céruri*, art. *cérul capului* AO, Pl. 3/rar Dj „creștetul, vârful capului”; cf. capác 3°...

CERÁP v. cearáp.

CÉRBĂ s. f., pl. *cérbe* AMD, h. 431 MN/rar Gr, Tl „cerboaică”; cf. vácă 3°.

CERBÍCĂ s. f., pl. *cerbíci* 1° AMD, h. 663/rar Bz „partea superioară a jugului”; cf. căpățână 5°...

2° var. *cerbiș* [čergiș] s. GD/rar Cț „măduvă din oasele de animale (oi, vite)”: Și numa din măduva aia din oase, să numea *čergiș* pă turcește, și-l loa-n bordufuri de-astea de oaie scoase piei și trimetea-n Turchia ca grăsime, că știu că nu mâncau untură/895; cf. ícra 3°, mādúvá 1°.

– var. 1° *cerbiș* [čergiș] s. n. și m., pl. *cerbișe* AMD, h. 663/rar Bz, Br; *cerbișuri*/rar Vn, Br; *cerbiși*/rar Br; *cerbișă* [čergișă] s. f., pl. *cerbiși*/rar Vn, Tl; *cerbiște* s. f., pl. *cerbiștil*/rar Bz; *cervis* s. n., pl. *cervișel*/rar Br.

CERBÍȘ v. cerbícă 1°, 2°.

CERBÍȘĂ v. cerbícă 1°.

CERBIȘTE v. *cerbică* 1°.

CERC s. n., pl. *cércuri* 1° AO, h. 642/rar Dj; AMD, h. 644/rar Tr „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. *alcá* 8°...

2° GM/rar Cl „nuia arcuită, ale cărei capete întind o ață, folosită la scărmanatul bumbacului”: Aveam un *čerc* uíte-așa cu o ață, o nuia de la pomi [...] și le agățam o ață așa frumos [...] și scărmanam [bumbacul]/868; cf. *arcúš* 2°...

3° GM/rar Vl „nuia sau băț cu care se *cercurie*sc pereții casei de bârne”: După ce se-ncheie [casa], s-aduce *čercurí* de alun sau de scânduri de brad/671; cf. *arác* 2°...

4° AMD, Pl. 68/prin Ph și s. m., pl. *cerci* GO; AFLR/rar Gj, Mh, Ot „coardă de viță de vie”: Se lasă câte doi și trei *čerčí* pentru anu viitor AFLR/934. Femeile o... leagă *čerci* pã ele, pã pari GO/935; cf. *čálúgár* 3°...

CERCĂTOR s. n. GM/rar Db „orificiu mic la cuptorul de ars vasele din lut, prin care olarul controlează stadiul arderii”: Mă uitam la un *čercătór* acolo pe... pe cuptor, dacă vedeam floarea, nu-i mai băgam foc/812.

CERCFIÓR s. n., pl. *cercefioáre* GM; AFLR/rar Gr dim. de la *cearșaf*.

CERCÉL s. m. și n., pl. *cercéi* 1° AO, Pl. 122/rar Vl „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând într-o gaură spintecată spre partea anterioară”; cf. *čálúš* 25°...

2° pl. *cercéle* AMD, h. 26/rar Ph „cercei în urechi”; cf. *belciugéle*...

3° pl. *cercéle* AO, h. 651/rar Gj; *cercéluri*/rar Mh „placă de fier care îmbracă partea de jos a leucii”; cf. *bándă* 2°...

4° AO, h. 429/rar Gj; AMD, h. 301/rar Ph, Br, Ot, If, Gr, Il, Tl, Cț [mai ales la pl.] „bârbie la găină”; cf. *albışoáră* 3°...

5° AO, h. 531/rar Vl; AMD, h. 420/rar Db, Ph, Ot, Gr [la pl.] „inflorescența alunului”; cf. *chítă* 4°, *ciorciór*, *ciúcure* 2°, *ciucurél* 1°, *cládără* 2°,

cocléte 4°, *cotocéi*, *glojdár*, *mâțișóri*, *mâțóci*, *mielușéi* 2°, *moț* 4°, *múgure* 2°, *rânză* 1°, *stol* 6°, *surdumáš*, *viermișóri*.

CERCELĂTĂ adj. f. AMD, h. 26/rar Br „care poartă cercei”: *Íi čerčelátă* tare, aproape pune două perechi [de cercei]/737.

CERCEVEÁ s. f., pl. *cercevéle* 1° AMD, h. 457/rar Tl „veșcă la sită”; cf. *casná* c...

2° var. *georgeoveá* (3 sil.) s. f. AMD/rar Tr „cercevea la fereastră”; cf. *canát* 2°...

3° var. *giurgiuveá* s. f., pl. *giurgiuvéle* GO/rar Mh; GM/rar Ph „bară de fier, drug fixat la fereastră”.

4° var. *gergeveá* s. f., pl. *gergevéle* AMD, h. 185/rar Tr „ochi de geam”; cf. *ferăstrúicá*, *foáie* 1°, *oberlic*, *ochéte* 1°, *ochi* 1°, *ochiuléť*.

– var. 4° *giurgiuveá* s. f., pl. *giurgiuvéle* AO, Pl. 25/rar Ot.

CERCUÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 194; AFLR/Vl, Gj și rar Ot; AMD, h. 177; GM; AFLR/Ag, prin Vl, Ot și rar Db; ind. prez. 1 sg. *cércui* AO; AFLR/Vl, Gj, prin Dj și rar Ot; AMD; GM; TDM I/Ag și prin Vl, Ot „a (se) bate *cercuri* 3° la pereții casei”: După ce se-ncheia casa din bârne, *se čercujá* tot cu un fel de cercuri [...] subțiri așa și crăpate în două, *se čercujá* des, des, des, pe urmă se încarca cu var... amestecat cu nisip AFLR/905. Pe pereți, dup-aceea, după ce face din ostrețe, *să čercuје*, se bate cercuială la casele care sânt făcute din ostrețe, din bârne GM/689; cf. *arác* 1°...

2° AMD, Pl. 73; AFLR/prin Ph, Bz și rar Db; ind. prez. 1 sg. *cércui* AMD/rar Ag „a(se) ridică, a se pune vița de vie pe araci (sau pe spalieri)”: [Via] o *čercuím*, ca să vie strugurii în afară [spre lumină] AMD/719; cf. *încercuí* 3°, *îngenuchéa* 2°.

CERCUIALĂ s. f. 1° colect. AO, h. 194; AFLR/prin Vl și rar Ot; AMD, h. 177; GM; AFLR/Ot, prin Ag și rar Vl

„totalitatea cercurilor 3° (sau a șipcilor) bătute la pereții casei”: Cercuia casa cu *cercuială* AO/917. Se bate *cercuială* la casele care sânt făcute din oștețe, din bârne adică. Se bate *cercuială*, se bate stacheți GM/689; cf. lățuiălă, paienteălă 2°, schelét 4°, șipcuiălă, țândăreală.

2° AFLR/rar Dj; AMD, h. 177/rar Ag „acțiunea de a cercui pereții casei”: Cercuiesc, m-apuc de *cercuială* AMD/687; cf. cercuít 1°, în nuielát, învergelát, paientát, paienteălă 1°.

– var. 1° țarcuială s. f. colect. GO/rar VI.

CERCUÍT s. n. 1° TDM I/rar Ot „acțiunea de a cercui 1°”; cf. cercuiălă 2°...

2° AMD, Pl. 73/rar Ag „acțiunea de a cercui 2°”; cf. încercuít.

CERCUITÓR s. n., pl. *cercuitoáre* AMD, h. 694/rar Cț „bașchie”; cf. b a s c h i e l°...

CERCULÉTE s. n. GO/rar Mh dim. de la *cerc*.

CERCURÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *cercuréz* AO, h. 194/rar Gj „a bate cercuri 3° la pereții casei”; cf. a r á c i...

CERDÁC s. n., pl. *cerdáce* 1° AO, h. 212/rar Dj; AMD, h. 195; 375/rar Tl, Cț „adăpost rudimentar, colibă ridicată din crengi și fân, în care stau paznicii de câmp, de vie sau pădurarii”; cf. b ă r á c ă 1°...

2° AO, h. 212/rar Dj; *cerdăcuri* AMD, h. 195/rar Cț „adăpost improvizat pentru pază, în câmp sau la vie, constând dintr-un foișor ridicat pe patru pari”; cf. f o i ș ó r, p ă t u i á g 3°, p r e p e l e á c 5°.

3° AO, h. 764/rar Dj, Ot „adăpost pentru oi făcut din nuiete și acoperit cu crengi sau paie”; cf. b o ș i r c ă u...

4° AO, h. 767/rar Vl, Dj; AMD, Pl. 136/rar Tl, Cț „acoperișul strungii”; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

5° AO, h. 770/rar Mh „încăpere, la stână, unde se prepară cașul, urda etc.”; cf. b ă c i e 1°...

6° var. *ceardác* GM/rar Ag „țarc (în care se separă oile când sunt bolnave sau toamna, când se desface stâna)”: Își alege fiecare oile și le bagă în *cardácu* lui/674; cf. a r c á n 2°...

7° AO, h. 392/rar Ot „staul (pentru oi)”; cf. a r c á c i 1°...

8° var. *ceardác* s. n. AMD/rar Tr „șopron”; cf. c h e l á r 1°, p o l á t ă 3°, s l o n 1°, s u p ú s 2 1°, ș o p r ó n 2°, ș u ș o á p ă, z ă v á d ă 5°.

9° AMD, h. 627/rar Tl „așternut sub claie, ridicat pe patru țaruși”; cf. b i n á...

10° AMD, h. 375/rar Tl „boltă de viță de vie”; cf. b ó l t ă 1°.

11° var. *ceardác* s. n. AFLR/rar Cț [înv.] „podium, amvon la geamie, de unde hoga rostea rugăciunile”.

12° var. *ceardácul* s. n. art., pl. *ceardăcuri* GM/rar Ph, Gr „numele unui dans popular”.

– var. *ceardác* s. n., pl. *ceardáce* 2° AMD, h. 195/prin Cț și rar II; 5° AO, h. 770/rar Dj; *ceardăcuri* 2° AMD/rar II.

CEREÁ vb. II AO, h. 928 MN/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, ch. 568; AFLR/Db, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin If și rar Ag „a cere”.

CEREÁDĂ v. *cireádă* 3°.

CEREALÍNĂ (5 sil.) s. f. GM/rar Cl „substanță chimică cu care se stropea lanul de cereale împotriva dăunătorilor”: [Lanurile de grâu] le dam cu niște *čerealínă*... așa le ziceam noi atunci, niște gălbeneală, le tratam zis/869.

CEREÁSLĂ s. f., pl. *cerésle* 1° AMD, h. 639/rar Tl „cuțitul plugului”; cf. b r ă z d ă t ó r...

2° var. *cirėšnă* s. f., pl. *cirėšne* AFLR/rar Tl „pisălog (de metal) la piulița de piper”; cf. m ă i ș ó r 2°, p i s ă l ă u 1°, p i s ă l n i c, p i s ă l ó g 5°, p i s ă t ó r 1°, p i s ă ú ș, p i s ó i 1°.

3° var. *cirėjnă* s. f., pl. *cirėjne* GD/rar Cț „greblă mică aplicată la coasă, pentru a ordona căderea brazdei”; cf. c a r a g ă ț ă 2°...

– var. 1° *ciréșină* s. f., pl. *ciréșini* AMD, h. 639/TI și rar Ct.

CEREĂȘĂ v. *ciréșă* 1°.

CERÉRE s. f., pl. *ceréri* AO, Pl. 52/crt.; AMD, Pl. 20–21; GM/Ag, Db, Ot, Tr, prin VI, Gr și rar Ph, Il, Ct „cerere”; cf. *jălbii*.

– var. *cerére* s. f., pl. *ceréleri* AO, Pl. 52/rar Gj; *cérire* s. f., pl. *cériri* AO/rar Gj; AMD, Pl. 20–21/prin Br, TI și rar Ph, Vn, GI, CI, II.

CERÉRE v. *cerére*.

CERÉȘ v. *ciuréș* 1°.

CERÉȘTI adj. f. pl. AMD, h. 196/rar Ph [d. *păsări*] „care zboară; zburătoare”: Colivie pentru *păsări* *ceréști* 710.

CERÉU s. 1° GO/rar Dj „stejar pipernicit, cu fibră de calitate inferioară, folosit la foc”; cf. *carapeli*...

2° GD/rar TI „lemn lung din stejar folosit în construcții; bârnă de stejar”.

CERGÂNCĂ s. f. AMD, Pl. 86-88; GM/rar II „soi de viță de vie nealtoită”: Să punem de-asta algeriancă, *cergâncă*, mă rog, mai multe soiuri de viță așa cum era GM/848.

CÉRGĂ s. f., pl. *cergi* 1° GM/rar Tr „petrecere la casa miresei, sâmbătă sau joi seara, înaintea nunții (la care se obișnuia ca fetele să joace în jurul unei cergi, ținând-o cu mâinile)”; cf. *betelă* 1°...

2° TDM I; AFLR/rar Ot, Tr, Gr „bucată de pânză grosă, pătură din cânepă (în care se transportă cerealele)”: [Din cânepă] făceam... saci pentru pus cereale-n ele, *cergă* mare care prigineam grâul când ne duceam la treierat [...] căram grâu pă *cergă*-acolo dă la treierat TDM I/774; cf. *procov*, *zăbloaie* 2°.

3° AMD, h. 195; AFLR/prin Ph și rar Bz „adăpost rudimentar (din crengi sau din nuiele împletite); colibă”: [La pădure] aveam o colibă mică, o *cergă*, cum le spunem noi, *cergă* AFLR/707; cf. *baracă* 1°...

4° GM/rar CI „fiecare dintre nuielele încrucișate de care este legată gura crâșnicului”; cf. *cerghilă* 1°, *cornătel* 3°, *covercă* 8°.

CERGHÎL v. *cerghilă* 2°, 4°.

CERGHÎLĂ s. f., pl. *cerghile* 1° AMD; GM/rar Tr, Gr „fiecare dintre nuielele îndoite în semicerc pe care se sprijină coviltirul căruței sau de care se prinde plasa crâșnicului”: Așa este târbocu, știți, un fel de lingură, știți, și aduce niște *cerghile*-așa GM/808; cf. *cergă* 4°...

2° pl. *cerghili* AO, h. 767/rar Tr „coviltir”; cf. *bolta* 4°...

3° pl. *cerghili* AO, h. 772/rar Tr „țărșuș curbat la capătul de sus, de care se atârână căldarea deasupra focului; cujbă de lemn”; cf. *aldără*...

4° var. *cerghil* s. n., pl. *cerghile* GM/rar Tr „adăpost, cort făcut în curte, sub care se pun mesele de nuntă”: Muncești o săptămână, două, alergi și faci *cerghil* mare așa, să-l îmbraci cu macate frumoase, să fie frumos în *cerghil* GM/779; cf. *bolta* 5°...

– var. 2° *cerghil* s. n., pl. *cerghile* AO, Pl. 57/rar Ot.

CERIBATĂL s. m., pl. *ceribatăli* GD/rar Ct „celibatar”.

CÉRIRE v. *cerére*.

CERIU¹ adj., f. *cerie* GM/rar Vn „de culoarea cerului; albastru”; cf. *albastri*...

CERIU² adj., pl. *cerii* AMD, h. 26/rar Br „palid, galben (ca ceara)”; cf. *cofalcit*, *firosiță*, *galben* 5°, *găleş* 1°, *gălbėjós* 1°, *gălbénit* 1°, *gălbíniciós*, *gălbínós*, *ghelbejit*, *înălbít*, *îngălbėjít*, *palíd*, *pierdút*, *plavoș*, *seárbăd* 2°, *spălăcít*, *spălăít* 1°, *spelb* 3°, *trezít*.

CERLĂIĂȘ s. m., pl. *cerlăiași* GM/rar If „cel de-al treilea cal la căruță, de rezervă (folosit odinioară la treieratul cu cai)”; cf. *etlău* 2°.

CERNĂ adj. f., pl. *cerne* AMD, Pl. 129–130; 160–161/prin Tr și rar Ot [d. oi] „cu lâna neagră”; cf. *bolta* 1°...

CERNĂTURĂ s. f., pl. *cernături* GM; TDM III/rar Ph, Bz, II „cantitate mică (de făină) cât se poate cerne o dată”:

Mă duc cu ciuru și iau așa cât se poate lua cu ciuru, aia-i *cernățură* de făină GM/720; cf. z b ă t ă t ú r ă.

CERNĂȚEAN s. m.; pl. *cernățeni* AO/953 „locuitor din comuna Cerneți”.

CERNEĂ vb. II AFLR/prin Mh, Dj și rar Ot; Tr și rar Db, Cț „a cerne”.

CERNICĂ adj. f., pl. *cernici* AMD, Pl. 129–130/rar Ag [d. oi] „cu lâna de culoare neagră”; cf. b o c ă l ă u 1°...

CEROI s. m., pl. *ceroi* AFLR/rar Gj „varietate de stejar pitic, cu tulpina noduroasă și rămușoasă”: [Pentru gândacii de mătase punem crengi] numai din *cerói*, nu din altă tufă/935; cf. c a r a p e l i t...

CERȘIFICĂT s. n. GM/rar Ph „certificat”.

CERUI vb. IV tranz. 1° AMD, Pl. 95/rar Gr; ind. prez. 3 sg. *cējuie* AO, Pl. 116/rar VI [d. albine] „a unge cu propolis suprafața interioară a stupului”.

2° AMD, Pl. 95/rar Cț [d. albine] „a închide fagurii cu un strat de ceară”; cf. c ă p ă c i...

CERVENEĂN s. m., pl. *cerveneni* AMD/808 „locuitor din comuna Cervenia”.

CERVÎȘ v. *cerbică* 1°.

CESÁC v. *saceác*.

CESĂLĂ v. *șesăli* 1°.

CESĂLĂ v. *șesălă*.

CESNIC s. m. GM/rar Gr [în descân-tece] „urăcios, ursuz, posac”: Tu-ncleş-tatule, îmbeznatule, *cesnicule*, urătule, întâmpinatule/821; cf. b a l a m u t 3°...

CESTĂRNĂ v. *cetărnă* 2°.

CEȘĂLĂ v. *șesăli* 1°-3°.

CEȘĂLĂ v. *șesălă*.

CEȘCI s. f. pl. AMD, h. 219/rar Db, If „cești, ulcele”; cf. b ă r d ă c 1°...

CEȘCULICĂ s. f., pl. *ceșculici* TDM I/rar Tr dim. de la *cească*; cf. c ă n ă ț u i e...

CEȘMEĂ v. *cișmea* 2°.

CETĂ vb. I intranz., în expr. a *cetă din viață* AFLR/rar Ot „a înceta din viață, a muri”; cf. c e d ă 1°...

CETĂNIE s. f. AO, Pl. 20/rar Mh „slujba religioasă de la cununie”.

CETĂTE s. f. GM/rar II „numele unui joc de copii”.

CETĂRNĂ s. f., pl. *cetărne* 1° AO, h. 681/rar VI „vas din doage (de formă conică) folosit la pritocitul vinului”; cf. ă l b i e 4°...

2° var. *cestărnă* s. f., pl. *cestărni* AMD, h. 236/rar Ot „ciubăr mare”; cf. b ă l i e 2°...

3° var. *ciotărnă* s. f., pl. *ciotărne* GO/rar Gj „vas de lemn în care curge țuica la cazan”; cf. b ă r c ă 2°...

CETERĂȘ s. m., pl. *ceterăși* AFLR/rar Cț [inv.] „lăutar, viorist”: *Ceterăș* îi ziceam noi pă timpuri, acum-a zice lăutar, armonist, acordeonist/891.

CETINĂ s. f. AMD; AFLR/rar Db, Tr „cetină”.

CETLĂU s. n., pl. *cetlăie* 1° AMD, Pl. 64/rar Cț „lemn lung (sau, mai rar, lanț), prins de inima căruței, de care se înhamă calul de rezervă”; cf. o t i n c 12°.

2° var. *cedlău* s. m., pl. *cedlăi* AFLR/rar Br „cel de al treilea cal (de rezervă) înhamat la căruță”; cf. c e r l ă i ă ș.

3° AMD, h. 657/rar Cl „lambă la căruță”; cf. a j u t 6 r 10°...

4° var. *ceclău* s. n., pl. *ceclăie* AMD, h. 658/rar Tr „orcic”; cf. c a n t ă r 3°...

– var. 1° *ceaclău* s. n. AFLR/rar Db; *ceclău* s. n., pl. *ceclăie* GM/rar Db.

CETMĂC v. *ceacmăc*.

CÉTULĂ s. f., pl. *cétuli* AMD, h. 676; GD/rar Tl „răboj pentru măsurat laptele în vas sau rachiul la cazan”; cf. c a r ă m b 8°...

CEÚN v. *ceaón* 1°.

CÉVA pron. nehot. AFLR/Mh, Dj, prin Gj și rar VI, Ot; AMD, ch. 2231; AFLR/rar Ot, Tr „ceva”: [Boabele de semănat] le împietram [...] și puneam pă *čevășilca* afară, p-o rogojină, pă *čevășilca*, și... i dam cu mătura, nu era stropitoare TDM III/815.

– var. *cevășilea* pron. nehot. AMD; TDM I–III; AFLR/Tr, prin Db, Gr și rar Ag.

CEVAȘILEA v. céva.

CHEABÁC (2 sil), ~ de sânge loc, adj. GM/rar Ag „plin de sânge; „însângerat”: Acolo era sfoara plină de sânge, *Kabác de sînge* cămașa lui cu pantaloni d-ăia albi, *Kabác de sînge*/682.

CHEAG s. n., pl. *cheáguri* 1° GM/rar Il „cec de porc”; cf. b á b ä 9°...

2° var. **cheg** s. n., pl. *chéguri* GM/rar Ph „ferment de încheat laptele preparat din/în stomacul mielului”: Îl încălzim un pic laptele într-un tuci, pe urmă-i punem *Keg* d-ăla de miel, *Keg*, și-l mesticăm bine/703; cf. c o v ä s e á l ä, r á n z ä¹ 2°.

CHEARCHEAÚR v. *chercheúr*.

CHEARNÍU adj., pl. *chearníi* AMD, h. 156/rar Gr „amețit de băutură; *cherchelit*”; cf. a b ț i g u í t...

CHEAȘLÍU v. *chioslíu* 1°.

CHÉBÁ v. *ghébă*¹.

CHECHERÍTĂ v. *chichirítă* 1°.

CHÉCHERITĂ v. *chichirítă* 1°.

CHEFELÍT adj., pl. *chefelíti* AO, h. 176/rar Dj, Ot; AMD, h. 156/rar Ot „amețit de băutură; *cherchelit*”; cf. a b ț i g u í t...

- var. **cheflít** adj. AO, h. 176/rar Dj.

CHEFÉLNIC adj., pl. *chefélnici* AMD, h. 156/rar Ag, Db „amețit de băutură; cu chef; *cherchelit*”; cf. a b ț i g u í t...

CHEFÍ vb. IV refl. TDO/rar Gj „a se ameți de băutură; a se *chercheli*”: Bând așa *ne-am cam kéfit* noi nițeluș/924; cf. a b ț i g u í t...

CHEFÍT adj., pl. *chefíti* AO, h. 176/Mh și rar Gj, Dj „*cherchelit*, amețit de băutură; cu chef”; cf. a b ț i g u í t...

CHEFLÍT v. *chefelít*.

CHEFUÍ vb. IV intranz. și refl., ind, prez. 3 sg. (*se*) *chéfuie* AO, h. 176/rar Gj, Mh; AFLR/rar Bz, Ot, Tr „a face un chef; a petrece cu multă băutură”.

CHEFUIÁLĂ s. f. GM/rar Ag „chef, petrecere”: Face-acolo *kefuíálă*, mamă, mamă, toți acolo, cu țuică/682; cf. b ä r ä b á i e...

CHEFUÍRE s. f. AFLR/rar Dj „petrecere cu multă băutură”: Și-și vine moșu, iar, cu oamenii lui și face o *kefuíre* până luni sara/979; cf. b ä r ä b á i e...

CHEFUÍT adj., pl. *chefuíți* AO, h. 176/Gj și prin Mh; AMD, h. 156/prin Ag, Tr, Cl și rar Db, Ot, Il, Cț „amețit de băutură; cu chef; *cherchelit*”; cf. a b ț i g u í t...

CHEG¹ v. *cheag* 2°.

CHEG² s. n., pl. *chéguri* TDM III/rar Il „chec (sort de prăjitură)”.

CHEGÁ vb. I tranz. și refl. AFLR/rar Gr, Cț „a închea (laptele)”: După ce *se kégá* [laptele], se dezgherghina așa pe margine cazanu. Atunci însemna că e *kegátă*/830; cf. a d u n á 3°...

CHEGÁTOÁRE s. f., pl. *chegători* AFLR/rar Dj; AMD, Pl. 142; AFLR/rar Ph „ciubăr mare în care se încheagă laptele la stână”: Dacă mulgeam oile, [laptele] îl puneam în *kegátuare* și-i da *cheag* AFLR/706; cf. b á l i e 2°...

CHEGUÍT adj. GO/rar Gj [d. lapte] „încheat”.

CHEGULÉT s. n., GM/rar Il dim. de la *cheag*; cf. c h e g u ș ó r.

CHEGUȘÓR s. n. GM/rar Bz dim. de la *cheag*; cf. c h e g u l é ț.

CHEI v. *chéie* 2°.

CHÉIE s. f., pl. *chei* 1° GO; AFLR/prin Gj și rar VI, Mh; GM/rar Ag, Ph, Vn, Ot „loc unde se îmbină bârnele la colțurile casei; cheotoare”: Înainte vreme să-ncheia [casa de lemn] în capete-așa, după ce-o creșta și pă una și p-aialaltă, două lemne, le-ncrucișă unu cu altu și venea de cădea unu-ntr-altu, așa în *Kéje* GO/924. I-ai pus acoperișu... *Kéja* care vine pe amnari, dă la *Kej* de-acolea pleacă căpriorii, grinzile și acoperișu GM/727; pl. în *chei* loc. adv. AFLR/rar Gj „mod de a încheia bârnele la cheotoare (prin suprapunere și îmbucare a capetelor)”: O stână [...] să-ncheie, cum se spune aici la noi, bisericeste, în *Kej*/905; lemn de *chéie*

GM/rar Ot „bărnă cioplită la capete peste care se aplică o alta similară, pentru a se încheia, astfel încât din îmbinarea lor să rezulte colțul casei”: Aicea bărnele e-ncheiate, aicea cu *lemn de Kéjel*/758.

2° AO, h. 219; AFLR/Gj, Mh, Dj și rar VI, Ot; AMD, h. 203/rar Cl [mai ales la pl.] „ghizd”: Acest *Kei* să-ncheie la capete, o *Kéje*-ntr-o parte, una într-alta. Sapi izvoru, bagi *Kéile* AFLR/919; cf. c a ș i ț a 2° 7°...

3° var. *chie* s. f., pl. *chii* AO, Pl. 25/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 178 MN; TDM I, III/Db, Ot, Tr, Cl, II, prin Ag, Ph, Gr și rar Bz, Br, Cț „obiect de metal care servește la încuierea sau descuierea unei broaște”.

4° AMD, h. 189/rar II „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

5° AO, Pl. 139/Mh, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD, Pl. 174/rar Ph, Gr; *chie* de ceapraz AMD/rar Cl; ~ de ceaprazít/rar Ag; ~ de deschís AO/rar Dj; ~ de rostít AO/prin Dj; ~ de spronguít/rar Dj „dințar de făcut ceapraz la ferăstrău”; cf. c e a - p r á z 3°...

6° AO, h. 728/rar Ot „b a r b a t u ș la războiul de țesut”; cf. a m n á r 2°...

7° AO, h. 729/rar VI „m u i e r u ș c a la războiul de țesut”; cf. a m n á r 3°...

8° var. *chie* s. f., pl. *chii* AMD, h. 635/rar Cl „măsea la coasă”; cf. a d u c a - t ú r a 2°...

9° AO, h. 634/rar Gj, Ot „brățară la coasă”; cf. a l c á 10°...

10° AFLR/rar Db „prag de stâncă”: Tot ursu ăsta mi-a luat o junice. Mi-a luat-o și mi-a tumbat-o așa de coastă, dă o *Kéje*, unde credea el „că poa[te] să-l... să nu-l simță niminea. O *Kéje* dă... piatr-așa, adică o cascadă dă piatră/697.

11° art. *chie*a piciorului AMD, h. 90/rar Ag, Ot, Gr „gleznă”; cf. a d u s a t ú r a ...

12° art. *chie*a genunchiului AMD, h. 86/rar Gr; ~ piciorului/rar Tr „încheietura din zona rotulei”; cf. c h i c h i r i ț a 3°.

13° AMD, h. 476, 477/rar Ag, Tr „cusătură, cheiță la îmbinarea a două părți din componența unui obiect de îmbrăcăminte”.

14° AO, h. 285/rar Mh; AMD, h. 476/rar Tr „șir de cusătură în lungul sau în latul mânecii unei cămăși”; cf. b i z b i - z u r i 1°...

15° AO, h. 286/rar Gj „dantelă”; cf. b a g a d e á 1°...

– var. *chei* s. n., pl. *chie*e 2° AO, h. 216/rar Dj; *chie* s. f., pl. *chii* 5° AO, Pl. 139/rar Dj; AMD, Pl. 174/rar Cl, II; 6° AMD, Pl. 114/rar Ot; 7° AMD, Pl. 114–115/rar Ot; 12° AMD, h. 86/rar Tr; 13° AMD, h. 476/rar Db; 14° AMD, h. 476/rar Tr.

CHEITOĂRE v. cheotoăre 2°.

CHEIȚĂ s. f., pl. *cheițe* 1° AMD, h. 478/rar Ph „butonieră (la cămașă)”; cf. b á b a 22°...

2° AMD, h. 476/rar VI, Cl „altiță”; cf. a l t i ț a 2°...

3° AMD, h. 477/rar Ag „dantelă”; cf. b a g a d e á 1°...; AFLR/rar Cț „model, punct de lucrătură, picioruș la dantelă”.

– var. *chiifă* s. f., pl. *chiifi* 1° AMD, h. 478/rar Tl.

CHEL adj. 1° pl. *cheli* AO, h. 23/crt; AMD, h. 34 MN/VI, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cț, prin If, Gr, Cl, II, Tl și rar Vn „care au chelie, cărora le-a căzut (tot) părul de pe cap”; cf. *chel*á, *chel*b ós, *chel*éș 1°, *cheli* ós, *cheli*u, *chel* ós, *ple*ș, *ple*șív.

2° pl. *chei* AO, Pl. 4/rar Dj „spân”; cf. s é m p l u 2°, s p e l b 1°, z b â r l 3°.

3° f. *cheală*, pl. *chei* AO, h. 798/rar Dj; AMD, Pl. 151–152/rar Ag, Bz, Cl, II [d. oi] „cu lână puțină”; cf. *ci*u m p á v 1° 5°, *despui*átă, *gib*álă, *gol* 2°, *gol*áșă, *járc*ă, *ju*m u l í t ă, *párl*ă 1°, *párp*or á 1°, *párv*ă, *piel*g á ș ă, *r*ar 1° 2°, *spân*átic 2°, *spán*ă 1°, *stogom*ánă 3°, *stóg*oșă 3°, *și*ș c á v 2°, *și*ș - t á v 3°, *târc*ávă 1°, *târc*áliș o á s ă, *țig*áie 6°, *țurc*ánă 4°.

4° pl. *chei* AMD, h. 609/rar T1 [d. știulete] „cu boabe nedezvoltate; pipernicit”; cf. *cheléș* 2°, *ghiburós* 1°, *ghijurós*, *nelegát*, *sterp* 1 5°, *zărāncít*.

– var. 1° *piel* adj., pl. *pieli* AO, h. 23/rar Dj.

CHELÁR s. n., pl. *cheláre* 1° AMD/rar Bz „încăpere construită lângă casă (sau lângă grajd), folosită ca magazie; șopron”; cf. *cerdác* 8°...

2° TDM I/rar Tr „bucătărie de vară”; cf. *căsoáie* 4°...

CHELÁT adj., pl. *cheláti* AO, h. 23/rar VI „chel, chelit”; cf. *chel* 1°...

– var. *pielít* adj., pl. *pielíti* AO, h. 23/rar Dj.

CHELĂCĂÍ vb. IV intrans. 1° GM/rar Ph, Bz [d. câini, lupi, rar d. pisici] „a chelălăi, a scheuna”: Începe cățelu *a Kelăcăi*/731. Și câinile cu lanțu l-am suit [în timpul inundației], așa spânzurat, și el *skelăjá*-n pod TDM II/726; cf. *cățăní* 3°...

2° GM/rar Br [iron.; d. oameni] „a chiui (la petreceri)”: [La nuntă] să ridica masa, să făcea ziuă, iar mai *Kelăcăjá*/749; cf. *chicotí*, *chiot* 1°, *chiotí*, *chiuí* 1°.

– var. *chelăcăní* vb. IV intrans. 1° AMD, h. 292/rar Db; *chelăncăní* vb. IV intrans. 2° GM/rar Il; *chercăní* vb. IV intrans. 1° GD/rar Cț; *cherlăcăi* vb. IV intrans. 1° GM/rar Db; *chilăcăi* vb. IV intrans. 2° AMD, h. 39/rar Ot; *chilălái* vb. IV intrans. 1° AMD/rar Cț; *schelăcăi* vb. IV intrans. 1° GM/rar Br; *schelái* vb. IV intrans. 1° TDM II/rar Vn; *scherlái* vb. IV intrans. 1° AO, Pl. 66/rar Tr; GM/rar Gr.

CHELĂCĂNÍ v. *chelăcăi* 1°.

CHELĂNCĂNÍ v. *chelăcăi* 2°.

CHELBEÁZĂ v. *gâlbeájă*.

CHELBÓS adj., pl. *chelbóși* AMD, h. 34 MN/rar Vn „chel”; cf. *chel* 1°...

CHELCHERÍT v. *chirchilit*.

CHELEMNEÁ s. f., pl. *chelemnéle* AMD, h. 409/rar Cț „răriște (întinsă pe o suprafață mare, de până la o jumătate de

hectar)”; cf. *ciolpán* 2°, *dumbrává* 1°, *gol* 1°, *golíș*, *gólíște*, *limpeziș* 2°, *ochitúrá*, *pádină* 4°, *pieritúrá*, *rar* 2°, *rărímél* 1°, *răríște* 1°, *răriștúrá*, *răritúrá* 1°, *răzleáță*, *răioásă* 2°, *vacánt*.

CHELÉP s. n., pl. *chelépuri* GD; AFLR/rar T1 „scul de borangic”: La sculele ălea [de mătase] arșine, *kelépurí* să spune GD/874. Sculu dă... *kilipu*, așa-i zicea, *kilip* dă borangic GM/802; cf. *arșín* 1°...

– var. *chelíp* s. n. GD/rar Cț; *chilíp* s. n., pl. *chilipe* GM/prin Tr și rar Ot.

CHELÉR v. *chilér* 3°.

CHELÉȘ adj., pl. *cheléși* 1° AMD, 234 MN/rar T1 „chel”; cf. *chel* 1°...

2° AMD, h. 609/rar Cț [d. știuleți] „cu boabe rare și pipernicite”: Am cules *keléși*/896; cf. *chel* 4°...

CHELÍE s. f., în expr. *a-í vení (cuivá)* pe *chelé* AFLR/rar Cț „a-i cășuna”; cf. *cășuná*...

CHELIÓS (3 sil.) adj., pl. *chelióși*, f. pl. *chelioáse* AO, h. 23/rar Mh, Ot; AMD, h. 34 MN/rar Gr „chel”; cf. *chel* 1°...

CHELÍP v. *chelép*.

CHELÍU adj., pl. *cheli* AO, h. 23/rar Mh, Dj „chel”; cf. *chel* 1°...

CHELNĀR v. *chérnăr* 3°.

CHELNĀR v. *chérnăr* 1°, 2°.

CHELÓS adj., pl. *chelóși* AMD, h. 34 MN/rar Db, If „chel”; cf. *chel* 1°...

CHELTEÚ v. *teltéu*.

CHELȚĂNÍ v. *cățăní* 2°.

CHEMÁȘĂ v. *cămășă* 2°.

CHEMĂTOÁRE s. f. 1° GM/rar Bz „domnișoară de onoare la nuntă”; cf. *ajutoáre*...

2° GM/rar Cl; AFLR/rar Cț „vizită a nașilor și a părinților fetei sau a socrilor acesteia la tinerii căsătoriți, la o săptămână după cununie”: La o săptămână ori la două, făcea un fel de *kemátóáre* și se chema pe nași și pe părinții fetei la socru ăl mare GM/863.

CHEMBER v. *decémbríe*.

CHEMELÉȚ s. n. și m., pl. *chemeléțe*, *chemeléți* GM/rar Gr „accesoriu constând dintr-un cerc de metal îmbrăcat în pânză, purtat de femei, peste frunte, sub basma (în portul bătrânesc)”.

– var. **chermelét** s. n., pl. *chermeléțe* AFLR/rar Gr; **mechelét** s. n., pl. *mecheléțe* GM/rar Gr.

CHEMIRĂȘ s. n., pl. *chemirășe* AFLR/rar Ag dim. de la *chemir* („chimir”): Ne-am scotocit de bani, aveam *Kemirășel*/673.

CHENĂR v. ghenăr.

CHÉNDER s. m., pl. *chénderi* GM/rar Vn „persoană, bărbat care ajută la masa nunții”: *Kénderu* îi ajută la nuntă ca o femeie, mai bine/724; cf. a j u t ó r 3°...

CHEOTOÁRE s. f., pl. *cheotóri* 1° art. cheotoárea gúrii AO, h. 75/prin Gj și rar Ot „colțul gurii”; cf. c o á d á 18°.

2° var. **chetoáre** s. f., pl. *chetóri* AO, h. 287/rar Gj, Mh „butonieră”; cf. b á - b á 22°...

3° var. **chietoáre** (4 sil.) s. f., pl. *chiotóri* AMD, h. 490/rar Db, Ph, Br, Tr, Cț „fiecare dintre găurile prin care se trece nojița opincii”; cf. b e l c i ú g 3°...

– var. **cheitoáre** s. f., pl. *cheitóri* 2° AMD, h. 478/rar Tl; **cheptoárea** s. f. art., ~ *gúrii* 1° AO, h. 75/rar Mh; **chetoáre** s. f., pl. *chetóri* 1° AO/rar Dj; 3° AO, h. 300/rar Dj; **chietoáre** s. f. 2° AO, h. 287/rar Dj; **chietoárea** (3 sil.) s. f. art., ~ *gúrii* 1° AMD, h. 43/rar Ot.

CHEPCEÁ v. *chipcél*² 2°.

CHEPCEÁG s. n., pl. *chepceáguri* AMD, h. 452/rar Tl „unealtă de pescuit; târboc”; cf. c â r l i ó n ț 1°...

– var. **chipseác** s. n., pl. *chipsece* AMD, h. 452/rar Tl; **chipseág** s. n., pl. *chipsege*/rar Tl; **cipcíog** s. m., pl. *cipcíogir* Tl.

CHEPCÉL v. *căpcél* 1°.

CHEPCI v. *chipcél*² 2°.

CHEPTOÁREA v. cheotoáre 1°.

CHERCĂNÍ v. chelăcăi 1°.

CHERCHEFELÍT adj., pl. *cherchefelíti* AMD, h. 156/rar Tr „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t ...

CHERCHELEÁC adj., pl. *chercheléci* AMD, h. 156/rar Vn „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t ...

CHÉRCHELITĂ v. chichiriță 1°.

CHERCHELÍU v. chirchilít.

CHERCHELÚI v. chirchilít.

CHERCHERITĂ v. chichiriță 1°.

CHÉRCHERITĂ v. chichiriță 1°.

CHERCHEÚR adj., pl. *chercheúri* AMD, h. 156/rar Tl „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t ...

– var. **chearcheaúr** adj., pl. *chearcheaúri* AMD, h. 156/rar Vn.

CHERDEÁ s. f., pl. *cherdéle* GD; AFLR/prin Tl și rar Cț „un fel de plăcintă (din aluat de pâine) umplută cu brânză”: E o plăcintă dospită, dar însă groasă, din pâine, așa se fac *kerdélele* la noi GD/877; cf. b r â n z ó i ...

CHERFENEÁLĂ s. f. GM/rar II „chef, petrecere”: Și mai trage o *kerfeneálă* dă băut doamna nună și cu domnii gineri/852; cf. b ä r ä b á i e ...

CHERFENÍT adj. AMD, h. 156/rar Br „amețit de băutură; cherchelit”; cf. a b ț i g u í t ...

CHERHANGÍU s. m. AFLR/rar Tl „șeful cherhanalei”: [Peștele] îl ducea la cherhana; și *kerhangíu* îl... era a statului cherhanaua și statu-l ducea/878.

CHERLĂCĂI v. chelăcăi 1°.

CHERLĂIT adv. TDM I/rar Ot „schelălăit”: Am auzit câinele lătrând, să cunoștea că nu lătra așa ca la om, lătra cam *kerlăit*, așa cam cu frică/759.

CHERLĂITURĂ s. f. GM/rar Ag „schelălăit”: Când am tras în el [=lup], o *kerlăitură* de s-a auzit la doi kilometri/687.

CHERLOFÁN v. chirlopán 1°.

CHEMELÉȚ v. chemelét.

CHÉRNĂR s. n., pl. *chérnăre* 1° AMD, h. 693/rar Ag „priboi, dorm”; cf. doárne, dușlág, présă 3°, pribóí 2°, rágilă 4°, spírlă 2°.

2° var. **chélner** s. n., pl. *chélner* GM/rar Gr „unealtă de oțel cu vârf (ascuțit) conic pentru însemnat locul de perforare a metalului; punctator”.

3° var. **chelnăr** s. n., pl. *chelnăre* AMD, Pl.178/rar Tr „tipar din metal pentru caiele”; cf. *cherpedin* 4°, *chintără*, *cuiérniță*, *dreává* 4°, *formáz* 3°, *locșáin*, *nogláizn* 2°, *piulít* 6°, *preduceá* 2° *pribó* 4°, *șinár* 1°, *stéclá* 4°, *șintár*.

– var. 1° **chélner** s. n., pl. *chélner* AMD, h. 693/rar Tr.

CHERPÉDÉL v. *cherpedin* 1°, 3°.

CHERPÉDÉN v. *cherpedin* 1°, 2°.

CHERPÉDÍN s. n., pl. *cherpedine* 1° ADM, h. 583 MN/prin Vn și rar Br, Tl „clește de scos cuie”: Dacă-i dădeam [meșterului] ceva să facă, gard din asta, tot, asta era ale lui, ciocanu, *kirpidélu* GD/886; cf. *cléște* 3°.

2° var. **cherpedén** s. n., pl. *cherpedéne* AMD, Pl. 170/rar Cț „teslă, având leafa prevăzută cu o gaură, cu ajutorul căreia se pot scoate cuie”.

3° var. **cherpedél** s. n., pl. *cherpedéle* AMD, Pl. 177/rar Br „clește mare (folosit în fierărie) pentru prins fierul încins”.

4° var. **cherpidél** s. n., pl. *cherpidéle* AMD, Pl. 174/rar Cț „tipar pentru turnat caiele”; cf. *chérnăr* 3°...

– var. 1° **cherpedél** s. n., pl. *cherpedéle* AMD, h. 583 MN/II, prin Tl și rar Br, Tr, Cl, Cț; **cherpedén** s. n., pl. *cherpedéne*/Tl și rar Cț; **cherpetín** s. n., pl. *cherpetíne*/rar Cl; **cherpidél** s. n., pl. *cherpidéle*/rar Br, Cț; **chirpidél** s. n., pl. *chirpidéle* AMD; GD/rar Br, Cț; **chirpidín** s. n., pl. *chirpidíne*/rar Vn.

CHERPÉTÍN v. *cherpedin* 1°.

CHERPÍC v. *chirpíc*.

CHERPÍCĂ v. *chirpíc*.

CHERPÍCI v. *chirpíc*.

CHERPÍDÉL v. *cherpedin* 1°, 4°.

CHERSĂNĂ s. f., pl. *chersáne* AMD, h. 242/rar Tl „piuliță pentru pisat usturoi”; cf. *aván* 2°...

CHERTÁT adj., f. pl. *chertáte* AMD, h. 203; AFLR/rar Ph, Gr [d. lemnele de la ghizduri] „cioplit, scobit în așa fel încât să se încheie, să se îmbine ușor”; cf. *limbuít*.

CHERTÁTÚRÁ s. f. AMD/rar Gr „crestătură, scobitură într-un lemn, care se îmbucă cu altul”; cf. *plat* 1°, *scárbe* 2°, *scob* 1°, *scobeálă*.

CHÉRTURI s. n. pl. GM/rar Gr „scobituri la extremitățile tuburilor de ciment unde acestea se îmbucă între ele”: În cheie, că are *kérturile* ale ale lor și să închide fix/824.

CHERTÁNÍ v. *cățáni* 3°.

CHES s. n., pl. *chésuri*, *chése* AO, h. 296/rar Mh „buzunar mic (la cămașă sau la vestă)”.

CHESÁR v. *chisér* 1°.

CHESCÁN v. *chiscán*.

CHÉSTIURI (2 sil.) s. f. pl. AMD/rar Tr „chestii”.

CHES, ~ ~ interj. TDM II/rar Ph „cuvânt care imită mersul lupilor”: [Tatăl meu] când a venit pă linia pădurii... s-a urcat într-un tufan, cu arma la el, când a venit *keș*, *keș*, *keș*, lupii acolo, o haită de lupi/704.

CHESCHELÍU adj., pl. *cheșche-líi* AMD, h. 156/rar Tr „amețit de băutură; cherchelit” cf. *abțiguít*...

CHESLÍU v. *chioslíu* 2°.

CHETOÁRE v. *cheotoáre* 1°-3°.

CHEZÁȘ s. m., pl. *chezáși* 1° AMD, h. 189/rar Cț „chingă la căpriori”; cf. *adós* 1°...

2° var. **chizáš** s. n., pl. *chizáșe* AO, Pl.138/rar VI, Gj, Mh „stinghie pusă de-a curmezișul doagelor de la fundul unui vas (pentru a-i mări rezistența)”; cf. *adós* 2°...

CHIABÚRCĂ s. f. GD/rar Tl „chiaburoaică”.

CHIABURÍȚĂ s. f. AMD/rar Vn „femeie bogată”.

CHIAR 1° ~ ... ~ conjuncț. corelat. GM/rar Gr „fie... fie, sau... sau”: Un bețșor așa, un băț *kar* dă lemn, *kar* dă trestie/827.

2° var. **chiară** adv. TDM III/rar II „chiar, tocmai”: Sau dă multe ori *kārā* și cu aști-ai mei [cai] am pătit/842; cf. b a ș¹...

CHIARĂ v. **chiar** 2°.

CHIBRÍC v. **chibríte**.

CHIBRÍTĂ v. **chibríte**.

CHIBRÍTE s. n. pl. AO, h. 220/crt.; AMD, h. 231 MN; AFLR /Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Br, Gr și rar Vn, If „chibrituri”; cf. c a t r a n í ț ă...

– var. **cârbít** s. n., pl. **cârbíte** AMD, h. 213 MN/rar Tr, Gr; **chibríc** s. n., pl. **chibríce** AO, h. 220/rar Gj; **chibrícuri**/rar Gj, Mh; **chibrítă** s. f., pl. **chibríți** GM/rar Ph; AMD/rar Tl; **chirbít** s. n., pl. **chirbíte** AO/rar Mh; **cribít** s. n., pl. **cribíte** AO, h. 220; 738/Gj, Mh și prin Dj; AMD/prin Tr și rar Db, Gr; **cribituri** AO, h. 220/Mh și rar Gj; **tibrít** [t'ibrít] s. n., pl. **tibríturi**/rar Gj; **tibríte**/rar Mh; **tribíc** s. n., pl. **tribícuri**/rar Gj.

CHIBRÍZ v. **hibríz** 1°.

CHIBZUIÉLNIC adj. GO/rar VI „chibzuit, cumpănit, echilibrat”.

CHÍCA¹ s. f., pl. **chici** 1° AO, h. 600–602; Pl. 70/Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 310 MN; TDM III/prin Gr și rar Db, Ph, Tr, If, Cl, Il; **chíce** AO, Pl. 70/prin Mh „mătasea porumbului”: Și după aia îi venea timpul la sezonul lui dă... dă copilit, să mai copilească înc-o dată când... să făcea porumbu mare, de-i dădea un pic *kíca* TDM III/852; cf. b a r b í e 2°...

2° AO, h. 605; GO/prin Dj; AMD, h. 610/Cl și rar Tr, Gr, Il; **chíce** AO/rar Mh, Dj „spicul porumbului”; cf. f u l g¹ 1°, f u l t ú c 7°, f u ș t i 2°, m o ț 3°, p a n ă 4°, p i s c h i ú l 1°, ț u l ú g, v a r f 5°.

3° AO, h. 600/rar Mh „știulete în formare (înainte de a-i da mătasea și de a-i crește boabele)”; cf. c i u c i u l a n 2°, c o c o l ó ș 4°, f o a r f e c ă 3°, f u l t ú c 8°, g h i b u r ă 3°, g i n g í e 2°, g l o d 6°, g o g o á ș ă 11°, p a n ă 3°, p a n ú ș c ă, p a p u ș ó i 2°, p o g h í r c 3°, p ú c ă 1°, p u i é ț 3°, p u r ó i, s u b s u o á r ă 5°.

4° GO/rar Gj „pănușă”: Ghiourăm [știuleții] de foile-acelea de ... numite *kíç*/942; cf. f o r o á s c ă 1°, f r ú n z ă 1°, p a n ă 5°, p a p u ș ó i 3°, t e á c ă 2°, t e r m e n e á.

5° var. **chici** s. n., pl. **chiciuri** AMD, h. 609/rar Tr, Gr „știulete cu boabe rare și mici, pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

– var. **chici** s. n., pl. **chiciuri** 2° AO, h. 605/rar Dj; **chiciură** s. f., pl. **chiciuri** 2° AO/rar Mh; 5° AMD, h. 609/Tr și rar Db, Gr; **chiciure** s. m. [?], pl. **chiciuri** 5° AMD/rar Tr.

CHÍCĂ² s. f. AO, h. 319/rar Gj „chiciură”; cf. b u r é z...

CHICHÉR v. **pipér** 1°.

CHÍCHERIȚĂ v. **chichiriță** 1°.

CHICHÍE v. **tichie** 3°.

CHICHIREÁZĂ s. f., pl. **chichirézi** AMD, Pl. 151/rar Gl „căpușă (de dimensiuni mici) care trăiește pe ierburi și care, intrând sub pielea oilor, produce mâncărime”; cf. c a p ú ș ă 2°...

CHICHIRÍȚ v. **chichiriță** 1°.

CHICHIRÍȚĂ s. f., pl. **chichirițe** 1° AMD, h. 278; Pl. 151/prin Bz și rar Vn, Br; **chichiriți** AMD, h. 278/rar Bz, Br „un fel de căpușă (de mici dimensiuni) care trăiește pe ierburi și care, ajunsă sub pielea oilor, produce mâncărime”; cf. c a p ú ș ă 2°...

2° AMD, h. 86/rar Tl „locul, ușor adâncit, de sub rotula genunchiului”.

3° AMD, h. 86/rar Tl „încheietura piciorului din zona rotulei”; cf. c h é - i e 12°...; pl. **chichiriți**, **pe** ~ loc. adv. AMD, h. 89/rar Tl „pe vine, ghemuit”; cf. c i u c í t, c i u c i u l i ș, c i u c i u l í t e.

– var. 1° **checheriță** s. f., pl. **checheriți** AMD, h. 278; Pl. 151/rar Ph; **chécheriță** s. f., pl. **chécheriți** AMD, h. 278/rar Ph, Il; **chércheliță** s. f., pl. **chérchelițe** AMD/rar Ph; **chércheriță** s. f., pl. **chércherițe**/rar Ph; **chercheriță** s. f., pl. **chercherițe** AMD, Pl. 151/prin Ph și rar Db, Il, Cț; **chícheriță** s. f., pl.

chicherițe AMD, h. 278/rar Db; *chichiriț* s. n., pl. *chichirițe* AMD, Pl. 151/rar Br; *chirchiriță* s. f., pl. *chirchiriți* AMD, h. 278/rar Bz; *chirță* s. f., pl. *chirțe* AMD, Pl. 151/rar Ph.

CHICHITĂ s. f., pl. *chichite* 1° AO, h. 240/Mh, prin Dj și rar Gj; AMD, h. 226/rar Ot, Tr, Cl „sertar (la masă, bufet, scrin etc.)”; cf. l a d ú n c ă, l ă c r í ț ă, s a l t ă r, t e j g h e ă 5°.

2° AMD, h. 227/rar Db, Bz, Tr, If, Gr „despărțitură mică, în formă de cutie, în interiorul unei lăzi de haine (în care se țineau, mai demult, banii și obiectele de valoare)”.

3° pl. *chichiți* AMD, h. 223/rar Bz [inv.] „solniță”: *KiKiță* s-a zis în timpuri/736; cf. c o v ă ț e ă 1°, c o v ă ț i c ă 1°, s ă r ă r 2°, s ă r ă r ă u, s ă r ă r i e, s ă r ă r i ț ă, s ă r ă t ă r, s ă r e ă, s ă r e l n i ț ă, s ă r ú i e, s o l n i ț ă r, s ă n i ț ă.

– var. 1° *chitiță* s. f., pl. *chitițe* AO, h. 240/rar Mh; *chiț* s. n., pl. *chițe*/rar Mh; *chiță* s. f., pl. *chițe*/rar Gj, Mh, Dj, Ot, Tr; *titită* s. f., pl. *titite*/rar Dj.

CHICI¹ v. *chică*¹ 2°, 5°.

CHICI² v. *chiciu*.

CHICIU s. n., pl. *chiciuri* AMD, h. 411/rar Br, Il „pădurice pe malul unei ape sau pe un grind”: Știi unde l-a văzut [pe balaur]? în *Kiĉ*, unde vine-n mijlocu Dunării pădurea aia [...] ei a trecut dincolo să strângă lemne, pari, ce-o fi vrut să taie în *Kiĉu* ăla AFLR/871; cf. c ó d r u 4°, c o t i ș ó r, c r í v i n ă 5°, c r o v 8°, c u h ă l m, d u m b r ă v ă 2°, l ă c o v i ș t e 2°, l ă s t ă r 5°, l ă s t ă r i ș, l i z i e r ă 1°, l ó z i e, n u i e l ă t, o s t r ó v 1°, p ă c ú i, p r u n d 1°, r é n i e 4°, r e n i ș 2°, r i c h i t ă r n i ț ă, r i c h i ț ă 3°, s ă l c i ú ș, s ă i, ș i n ă l, t a b ú n 3°.

– var. *chici* s. n. AFLR/rar Tl.

CHICIURĂ¹ v. *chică*¹ 2°, 5°.

CHICIURĂ² s. f. 1° AMD/rar Br „ploaie mărunță”; cf. b u r h ă i 2°.

2° var. *ciciură* s. f. AMD, h. 530/rar Ph „promoroacă”; cf. b u r é z...

– var. 2° *chiș* s. n., pl. *chișuri* AO, h. 319/rar Gj; *picură* s. f. AMD, h. 530/rar Ph.

CHICIURE v. *chică*¹ 5°.

CHICIUREĂLĂ s. f. AMD, h. 530/rar Ph „chiciură”; cf. b u r é z...

CHICOTÍ vb. IV AMD, h. 159/rar VI „a chiui”; cf. c h e l ă c ă i 2°...

CHICUȚĂ s. f. AFLR/rar Db-dim. de la *chică*¹ 1°.

CHIDÁT adj., f. pl. *chidate* GM/ rar Db, Ot, Tr „acoperit cu *chidă*, cu *chiciură*”: Pă puntea asta să punea [la Bobotează] acolo, să punea măregele, busuioc, și, dacă măregelele și busuiocu erau *kidate*, ai noroc în viață/794; cf. î n c h i d ă t.

CHIDĂ s. f., pl. *chide* 1° AO, h. 319; AFLR/VI, Gj, Dj, Ot, prin Mh și rar Tr; AMD, h. 530; GM; AFLR/VI, Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar Ph, Cț „chiciură”: [La Anul Nou] luam busuioc uscat și duceam și puneam în gard [...] care are *kidă* mai multă, ne bucuram [...] avem noroc AFLR/969. Găsea punte-aceea brumată, cu brumă din aia, *kidă* din aia *ibid.*/791; cf. b u r é z...

2° AMD, h. 526/rar Db „lapoviță”; cf. b u j n i c e ă l ă...

– var. 1° *chide* s. f. AO, h. 319/Gj, Mh și rar VI; AFLR/rar Gr.

CHÍDE v. *chidă* 1°.

CHÍE v. *chéie* 3°, 5°–8°, 12°–14°.

CHIETOÁRE v. *cheotoáre* 2°.

CHIETÚRA s. f. art., ~ *picióru*lui AO, h. 123/rar Dj „gleznă”; cf. a d u s ă t ú r ă...

CHIȚĂ v. *cheiță* 1°.

CHIL s. n., pl. *chile* 1° AO, Pl. 53/rar VI, Gj, Mh, Dj, Tr; AMD, h. 582 MN; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Il, Tl, prin Bz, Cl, Cț și rar VI, Br, Ot „kilogram”.

2° AO, h. 375/prin Gj, Dj și rar VI, Mh, Tr; AMD, h. 582/prin Db, Tr, Gr, Il, Tl și rar Ag, Ot, Cț „litru”; cf. l í t r e.

– var. 2° *chilă* s. f., pl. *chile* AO, h. 375; TDO/rar Mh, Dj.

CHILABÁ s. f., pl. *chilabále* 1° GM/rar Db, Bz; GD/prin Cț și rar Tl „petrecere, ospăț, chef”: [Luni după nuntă] făcea un berian, așa, un berian până la prânz, mai făcea o *kilabá*, până la douășpe... ca să termine băutura dă la socru, o masă [...] o petrecere GM/815; cf. b ă r ă b á i e...

2° GD/prin Cț și rar Tl „numele unui dans popular”.

– var. 1° *ghilabá* s. f., pl. *ghilabále* GM/rar Il.

CHILÁV adj., pl. *chilávi*, f. *chilávă*, pl. *chiláve* 1° AO, h. 143, 144/rar Gj „infirm, schilod”; cf. a n c h i l o z á t 1°...

2° AO, h. 125/rar Mh; AMD, h. 91, 92/rar Ph „bolnăvicios”; cf. b a ș o l d í u...

– var. *chiráv* adj., pl. *chirávi*, f. *chirávă*, pl. *chiráve* 2° AMD, h. 91, 92/rar Ph; *ghiráv* adj., pl. *ghirávi*, f. *ghirávă*, pl. *ghiráve* 2° AMD/rar Db; *schiláv* adj., pl. *schilávi*, f. *schilávă*, pl. *schiláve* 1° AMD, h. 111, 112/prin Tl și rar Il, Cț; *șchiláv* adj., pl. *șchilávi*, f. *șchilávă*, pl. *șchiláve* 1°/rar Tl.

CHILÁVIȚĂ v. *chilăviță*.

CHILĂ¹ v. *chil* 2°.

CHILĂ² s. f., pl. *chile* AMD, h. 323/rar Tr, Cl, Tl „măsură de capacitate pentru cereale, variind între 15 și 20 de decaltri”; *chilă* măre AMD, h. 323; 583 MN; GM/rar Ag, Tr, Il „cantitate de cereale cuprinsă în aproximativ 20–30 de d u b l e”; ~ mică AMD; GM/rar Ag, Tr, Il „cantitate de cereale cuprinsă în 14–17 d u b l e”; ~ turcească AFLR/rar Tl „cantitate de cereale egală cu aproximativ 8 d u b l e”.

CHILĂCĂI v. *chelăcăi* 2°.

CHILĂLĂI v. *chelăcăi* 1°.

CHILĂVIȚĂ s. f., pl. *chilăvițe* AFLR/rar Gj, Mh „târnăcop”: Chemăm doi oameni care știu să lucreze, să scobăască la el [= bunar] cu *kilăviță*/943; cf. c h i l ó m, c h i r l o p ă n 2°, c u c 2 4°,

g h i n 2°, g h i o n o á i c ă, g h i o n o á i e 3°, p i s c o p ă s ă r e, t ă r n ă c o p, ț i u.

– var. *chilăviță* s. f., pl. *chilăvițe*, *chilăviți* AO, Pl. 71/rar Mh.

CHILDĂ s. f., pl. *childe* AO, h. 712/rar VI; AMD, Pl. 103/rar VI, Ag „mănunchi, legătură din fuioare dărăcite și pieptănate”; cf. b o c c e á 5°...

CHILÉR s. n., pl. *chilére* 1° AMD, h. 186; 321; AFLR/rar Bz, Br, Cl, Cț „încăpere mică, în casele țărănești, folosită pentru păstrarea alimentelor sau a obiectelor casnice; cămară”: Te căta mama [...] pân *kilér*, c-o mână de piper AFLR/892; cf. c r á m ă, c ú n i e 3°.

2° GM/rar Tr; AMD, h. 471 MN/rar Tl „bucătărie de vară, separată de restul casei (în care se poate și dormi)”; cf. c ă s o ă i e 4°...

3° AMD/rar Br „tindă, antreu la casele țărănești”; cf. c e l ă r 3°...

– var. 3° *chelér* s. n. TDM I/rar Tr.

CHILĂNCĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Ag „îngrijitoare la biserică și/sau la cimitir”: Mama mea a fost îngrijitoare la biserică, știi, *kilăncă*, așa se zice/676.

CHILIÉR (3 sil.) s. m. GM/rar Vn „administrator la curtea boierească”; cf. c o d o ș 1°.

CHILÍM s. n., pl. *chilímuri* 1° AO h. 244/rar Dj, Ot „șesătură groasă, din lână; pătură”; cf. a ș t e r n ú t 1°...

2° GO/rar Ot „scul (de borangic)”; cf. a r ș i n 1°...

CHILIMIE s. f., pl. *chilimii* 1° AO, Pl. 57; TDO/rar Gj, Mh „leucă”; cf. c o t ó i 2°, l é u c ă 1°, m ă n ă 16°, m ă n ú ș ă 6°, p i s c 12°, r ă s c ó l 11°, s u i ă n 1°, ț e ă p ă 4°.

2° AO, h. 645/rar Ot „străgălie”; cf. b ă t ă i e 7°...

3° AMD, h. 645/rar Ot „v ă r t e j la căruță”; cf. b a i g í c...

4° AMD, h. 656/rar Ot „jumătatea dinapoi a căruței”; cf. d r i c 2°, l i ș i c i o ă r ă, l i ș i ț ă 1°, p i s c 11°, s c ă u n 10°, t e l e ă g ă 1°.

CHILIMÍU adj. TDO/rar Gj [d. car] „prevăzut cu loitre lungi, amenajat special pentru transportul fânului sau al lemnului”: *Ála este caru kílímíu, făcut cu loitre lungi/952.*

CHILÍP v. *chelép.*

CHILIÚŢĂ s. f., pl. *chiliúte* AMD h. 190/rar Br „căsuță”; cf. *căsoáică...*

CHÍLNĂ s. f., pl. *chílnuri* AMD, Pl. 62/prin Vn „codârlă la căruță”; cf. *cápră 12°...*

CHILÓM s. n., pl. *chiloáme* AO, Pl. 71/rar Dj, Ot; AMD, h. 314/rar Ph „târâncop”; cf. *chilăvíță...*

CHILOIMÁN v. *chilomán 1°.*

CHILOMÁN s. n. 1° TDM II/rar Db; AMD; AFLR/rar Tl, Cț „larmă, gălăgie”: *kílomán* adică când e... gălăgie multă AFLR/891. Fac mare *kílomán*, alai mare AMD, h. 39/714; cf. *alái...*

2° TDM III/rar Il „petrecere zgomotoasă”: Ş-apăi atunci să termena *kílomán*, nunta, duminică seara/846; cf. *bărăbáie...*

– var. 1° *chiloimán* (3 sil.) s. n. AMD, h. 39/rar Ph; *schilomán* s. n./rar Vn.

CHILOMÁNÍ vb. IV refl. 1° GM/rar Il „a se petrece zgomotos, a face *chiloman 2°*”.

2° GM/rar Cl „a se văita, a geme de durere”: M-a băgat în casă, m-a lăsat singură în casă, s-a dus la bab-aia și mi-a adus pă bab-aia și pă urmă dă-i țipătu și *kílománeste-te*. Am pățit rău/865; cf. *alí...*

CHILÓZ v. *schilód 1°.*

CHILOZÁ v. *închilozá.*

CHILOZÁT v. *închilozát.*

CHILPÍC v. *chirpíc.*

CHIMÉR v. *chimíruri.*

CHIMICĂRÚI s. f. pl. 1° GM/rar Cl „produse chimice; chimicale”.

2° AMD, h. 305/rar Ot „îngrășăminte chimice”; cf. *práf 2°.*

CHIMINÉT s. m., pl. *chiminéți* GM/rar Db, Ph „strat din bucăți de cărămidă înălțat în cele patru colțuri ale

cuptorului de ars varul sau vasele din ceramică, pentru protejarea parilor din construcția acestora”.

CHIMÍRURI s. n. pl. AO, Pl. 37/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 479 MN/prin Ph, Cl și rar Db, Ot, Tr, If, Gr, Il, Cț „chimire”; cf. *șerpár.*

– var. *chimér* s. n., pl. *chimére* AMD, h. 479 MN/Ph, Bz, Tr, prin Vn, Br, Ot, Il, Tl, Cț și rar Cl; *chiméruri/rar* Db, Bz, Tr.

CHIMITÍR v. *cimitíruri.*

CHIMÍŢĂ s. f. AFLR/rar Mh; art. de-a *chimița* loc. subst. GO/rar Mh „numele unui joc de copii (asemănător cu baba-oarba)”: Facem un cerc, iar doi copii ies în mijlocul cercului, legați la ochi cu... cu o basma și unu are... *kímița* are-n mână două... două pietroaie [...] și celălalt o-ntreabă: unde ești *kímiță*? Ea bate din pietroaie și spune: aici, aici; și când o prinde, aleargă alții AFLR/956; cf. *bábă 25°.*

CHIN s. n. GD/rar Cț „numele unei boli de copii”: Când murea [zi]ceam că murea... moare dă *kin* [...] are vână dă apucat, *kin*, așa-i zicea/892; cf. *apucat 1°.*

CHÍNCHET s. n. TDM II/rar Vn „clinchet de clopoțel”: Eu am auzit tocmai departe *kin ket* de clopoțel și atunci m-am îndreptat și i-am găsit pe amândoi [vițerii]/721.

CHINDÉI s. AMD, h. 469 MN/rar Tl „chindie”; cf. *murg 1°, murgít.*

CHINDÉU s. n., pl. *chindeáua* GO/rar Vl 1° „prosop cu alesături, țesut în război; ștergar”; cf. *cárpă 4°...*

2° „bucată lungă de pânză pentru coborât sicrii în mormânt”; cf. *másă 4°.*

CHINDIOÁRĂ s. f. AO, h. 276/rar Dj dim. de la *chindie.*

CHÍNGĂ s. f., pl. *chingi 1°* AO, h. 592/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 319; Pl 49–50/prin Ag și rar Vl „fășie de teren”; cf. *blánă 16°...*

2° var. *tingă* [říngă] s. f., pl. *tingi* AO, h. 390/rar Gj „opleanul din față la sanie”; cf. *curm ezíș 6°, mijlocár 3°,*

opleán¹, pat¹⁷, pod²⁰, púnte¹⁸, scáun¹⁴, speteáză¹³, stínghie⁸, tabán¹ 2°, tǎlpéț².

3° var. tîngă [t'íngă] s. f., pl. *tingi* AO, h. 209/rar Gj „fiecare dintre stinghiile fixate între căpriori, pentru a-i consolida”; cf. a dá o s¹...

4° var. schinje s. f., pl. *schinji* AMD, Pl 112/rar Tl „bară de lemn care leagă între ele tăpile războiului”; cf. b l ă n i - ț ă 4°...

5° GM/rar Vl, Ag „ploaie locală rapidă (cu grindină)”: A venit o *kíngă* dânspre Slatina ș-a trecut încoace/689; cf. s f o á - r ă 2°.

CHINGHÉL v. cinghél 1°.

CHINTĂRĂ s. f. AO, Pl. 140/rar Dj „tipar pentru făcut caiele”; cf. c h é r - n ă r 3°...

CHIOÁRBĂ adj. f., pl. *chioárbe* AO, h. 29/rar Vl „chioară”; cf. a t ă c á t 2°...

CHIOÁRDA (2 sil.) s. f. art., cu ~ loc. adv. 1° AO, h. 35/Mh, Dj, prin Gj și rar Vl, Ot [d. modul de a se uita, de a privi] „cu coada ochiului, pe furis”; cf. a s - c ú n s 1°...

2° AO, h. 30/rar Vl, Mh [d. modul de a se uita, de a privi] „sașiu”; cf. a b r á ș 2°...

CHIOCHIONEÁ v. chiuchiuneá 2°.

CHIOFTEÁ s. f., pl. *chioftéle* TDM III/rar Cl, Il „chiftea”.

- var. *pefteá* s. f., pl. *peftéle* TDM III/rar Il; *piftea* s. f., pl. *piftéle* AFLR/rar Ag; *piofteá* (2 sil.) s. f., pl. *pioftéle* TDM III/rar Il.

CHIOFTELEREÁȘĂ s. f., pl. *chioftelerése* GM/rar Gr „bucătăreasă care pregătește *chioftele*”.

- var. *chioftoloreásă* s. f., pl. *chioftoloreése* AMD/rar Gr.

CHIOFTELUȚĂ (4 sil.) s. f., pl. *chioftelúte* GM/rar Gr dim. de la *chioftea*.

- var. *piftelúță* s. f., pl. *piftelúte* AMD; AFLR/rar Tl.

CHIOFTOLOREÁȘĂ v. *chioftelereásă*.

CHIOJDEÁN s. m., pl. *chiojdéni* AMD/714 „locuitor din comuna Chiojdeanca”.

CHIOJLIÚ v. chioslíu 1°.

CHIOL s. AFLR/rar Vl „ceaun”; cf. c ă l d á r e 1°...

CHIOLÁN (3 sil.) s. n. AMD; GM/rar Db, Ph „platformă din zid în continuarea sobei, pe care se poate dormi”: *Kolánu* sobei, pă tășșanu sobei, acolo-i trecea copilului de frig AMD/697; cf. t e p ș ă n 1°.

CHIOLDIȘ v. chiordîș 2°.

CHIOMB adj., pl. *chiombi*, f. *chioámbă*, pl. *chioámbe* AO, h. 30, 31/rar Vl, Gj „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

CHIOMBÎȘ adv. AO, h. 307/rar Vl [d. modul de a privi] „cruciș”; cf. c h i o á r d a 2°...

CHIOMPALÍU adj., pl. *chiompalíu*, f. *chiompalie* AO, h. 30, 31/rar Dj „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

CHIONC adj., pl. *chionci*, f. *chioáncă*, pl. *chioánce* AO, h. 30, 31/rar Dj „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

- var. *chionț* adj., pl. *chionți*, f. *chioánță*, pl. *chioánțe* AO, h. 30, 31/rar Ot.

CHIONCĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Vn „a clipi des”: *Koncănęá* ea de un ochi, da n-avea nimic/727.

CHIONDĂRĂȘ v. chiondorăș.

CHIONDORĂȘ adv. AMD, h. 18/prin Ot și rar Ag, Db, Tr [d. modul de a privi] „cu coada ochiului, pe furis”; cf. a s - c ú n s 1°...

- var. *chiondărăș* adv. AMD, h. 18/rar If; *chiondorúș* adv./rar If.

CHIONDORUȘ v. chiondorăș.

CHIONTÚI v. chiortúii 2°.

CHIONȚ v. chionc.

CHIONȚOBÁN adj., pl. *chionțobáni*, f. *chionțobánă*, pl. *chionțobáne* AO, h. 30, 31/rar Ot „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

CHIOPEĆ v. chiostéc 1°.

CHIOR¹ adj., pl. *chiori*, f. *chioáră*, pl. *chioáre* AO, h. 30, 31/Dj, prin Vl și rar Gj, Tr; AMD, h. 14, 15/rar Vl, Ot, Tr „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

CHIOR² s. m., pl. *chiori* 1° AMD, h. 432 MN/rar Tl „cățelul pământului, orbet; cf. *g r i v á n* 2°.

2° GM/rar Cl „cifra 1 (unu) marcată pe o parte a *z d r e c h e i*”: Și face o zdreche... pătrată, ascuțită la capete și punem p-o parte-i *kóru*, unu/865.

CHIORALÍU adj., pl. *chioralii*, f. *chioralie* AO h. 30, 31/rar Dj „sașiu”; cf. *a m e s t e c á ț i* 1°...

CHIORĂÍ v. *chioroi*.

CHIORBALÍU adj., pl. *chiorbalii*, f. *chiorbalie* AMD, h. 14, 15/rar Ag, Ot, Tr „sașiu”; cf. *a m e s t e c á ț i* 1°...

– var. *chiormalú* adj., pl. *chiormalii*, f. *chiormalie* AO, h. 30, 31/rar Dj, Ot; AMD, h. 14, 15/rar Ag, Ot, Tr.

CHIORCĂÍ v. *chioroi*.

CHIORCHÍNĂ v. *ciorchín* 1°, 2°.

CHIORDĂȘ v. *chiordîș* 1°.

CHIORDÍ vb. IV intrans. AO, h. 35/rar Vl, Dj „a privi cu coada ochiului”; cf. *a r u n c á* 6°...

CHIORDÎȘ 1° adv. AO, h. 30, 31/Vl, Mh, Dj și rar Gj [d. felul de a se uita, de a privi] „cruciș, sașiu”; cf. *a b r á ș* 2°...

2° var. *chioldîș* adv. AMD, h. 18/rar Vl [d. felul de a se uita] „cu coada ochiului; pe furiș”; cf. *a s c ú n s* 1°...

3° adj., pl. *chiordîși*, f. *chiordîșă*, pl. *chiordîșe* AO, h. 30, 31/rar Vl, Mh „sașiu”; cf. *a m e s t e c á ț i* 1°...

4° var. *chiortîș* adv. GM/rar Vn „pieziș”; cf. *c o s í ș*, *g h i r ú n c*, *p i e z* 2°, *s á b i í ș* 2°, *v e r i ș*.

– var. *chiordâș* 1° adv. AO, h. 30, 31/rar Gj, Mh; *ghioldîș* 1° adv. AMD, h. 14, 15/prin Tr și rar Ot; 2° adv. AMD, h. 18/rar Ot; 3° adj., f. *ghioldîșă*, pl. *ghioldîșe* AMD, h. 14, 15/rar Tr.

CHIORDÚÍ v. *chiortúí* 2°.

CHIOREÁLĂ s. f. GD/rar Tl „operație de rupere a mugurilor la vița de vie”.

CHIOREÁSCA adv. GM/rar Br „orbește, ca chiorii”: Am fugit așa *koreásca*, nici el nu știa, nici eu/738; cf. *b ó b o t á*...

CHIOREȘTE adv. 1° AO, h. 35/rar Dj [d. felul de a se uita] „cu coada ochiului, pe furiș”; cf. *a s c ú n s* 1°...

2° AO, h. 30, 31/rar Vl [d. felul de a se uita] „cruciș, sașiu”; cf. *a b r á ș* 2°...

CHIORÍ vb. IV GD/rar Tl [fig.] „a rupe mugurii la vița de vie, a lăsa fără muguri”: Lom vița de la gospodărie, dac-o luăm, o *korím*/875.

CHIORLĂÍ v. *chioroi*.

CHIORMÁC adv. AMD, h. 18/rar Ag [d. modul de a se uita] „cu coada ochiului; pe furiș”; cf. *a s c ú n s* 1°...

CHIORMALÍU v. *chiorbalú*.

CHIOROÍ vb. IV intrans. AO, h. 106/rar Vl; AMD, h. 72/Ag, prin Vl, Db, Tr și rar Ot, If, Gr [d. intestine] „a chiorăi”; cf. *b o l b o r o s í*...

– var. *chiorăí* vb. IV intrans., ind. prez. 3 pl. *chioárăie* AO, h. 106/prin Mh; *chiorcăí* vb. IV intrans. AMD, h. 72/rar Cl; *chiorlăí* vb. IV intrans. AMD/rar Db, Cl; *ghiolcăí* vb. IV intrans. AMD/rar Cl; *ghiontăí* vb. IV intrans. AO/rar Mh; *ghiorăí* vb. IV intrans., ind. prez. 3 pl. *ghioárăie* AO/rar Gj, Mh; *ghiorăí* vb. IV intrans. AMD/rar Il; *ghiorcăí* vb. IV intrans./rar Cl, Il; *ghiorcăní* vb. IV intrans./rar Il; *ghiorlăí* vb. IV intrans. AO/rar Gj, Dj; AMD/rar If; *ghiorloí* vb. IV intrans. AO/rar Vl; *ghioroi* vb. IV intrans. AO/prin Vl și rar Gj; AMD/Ag, prin Tl și rar Vl, Ot; *ghioruí* vb. IV intrans. AMD/prin Tl; *ghiurăí* vb. IV intrans./rar Ph; *ghiuruí* vb. IV intrans./rar Bz, Cț.

CHIORPÁC v. *chiorpéc* 2°.

CHIORPÉC adj., pl. *chiorpéci*, f. *chiorpeácă*, pl. *chiorpáce* 1° AMD, h. 14, 15/rar Ph „sașiu”; cf. *a m e s t e c á ț i* 1°...

2° var. *chiorpác* adj., pl. *chiorpáci*, f. *chiorpácă*, pl. *chiorpáce* AMD, h. 14, 15, MN/rar Vn „chior”; cf. *a t ä c á t* 2°...

CHIORPÍCĂ v. *chirpic*.

CHIORSÓC adj., pl. *chiorsóci*, f. *chiorsoácă*, pl. *chiorsoáce* AO, h. 30, 31/rar Dj „sașiu”; cf. *a m e s t e c á ț i* 1°...

CHIORTIȘ v. *chiordîș* 4°.

CHIORTOPÂN adj., pl. *chiortopâni*, f. *chiortopână*, pl. *chiortopâne* AO, h. 30, 31/rar Mh „sașiu”; cf. a m e s t e c ă ț i 1°...

CHIORTŪI 1° adj., pl. *chiotúi*, f. *chiotúie*, pl. *chiortúi* AO, h. 30, 31/Mh și rar Gj, f. pl. *chiotúie*/prin Mh „sașiu”; cf. a m e s t e c ă ț i 1°...

2° adv. AO, h. 30/rar Mh [d. felul de a se uita] „sașiu”; cf. a b r á ș 2°...

– var. 2° *chiontúi* adv. AO, h. 30, 31/rar Mh; *chiordúi* adv./rar Mh.

CHIOSLÍU adj., pl. *chioslíi*, f. *chioslíe* 1° AMD, h. 14, 15/prin Bz „sașiu”; cf. a m e s t e c ă ț i 1°...

2° var. *cheșlíu* adj., pl. *cheșlíi* AMD, h. 156/rar Ag, Db, Tr „amețit de băutură, cherchelit”; cf. a b ț i g u í t ...

– var. 1° *cheașlíu* adj., pl. *cheașlíi*, f. *cheașlíe* AMD, h. 14, 15/rar Bz; *chiojlíu* adj., pl. *chiojlíi*, f. *chiojlíe* AMD/rar Bz, Tr, Il; *chiozlíu* adj., pl. *chiozlíi*, f. *chiozlíe*/rar Bz.

CHIOSTÉC s. n., pl. *chiestécuri* 1° GD/rar Cț „(bucată de lemn înfășurată într-un) șomoioag de paie care se pune la gâtul calului folosit la treierat, pentru a nu se strangula”: Erau făcute din paie, din paie care nu erau treierate, ia așa lungimea asta, și la mijloc legam odgonu și *koštécu* ăla-l legam la grivele GM/754.

2° în expr. a legá în ~ GD/rar Tl „a împiedica calul folosit la treierat, pentru a merge încet”: *Leágă-l în Kostéc*, leagă-l mai scurt sau leagă-l mai lung, că caii mergea repede, ca să nu poată să meargă așa repede/878.

3° AMD, Pl. 171/rar Bz „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de strâns cercurile de lemn”; cf. a d u c ă t ó r 2°...

4° pl. *chiosťe* AMD, h. 676/rar Bz „răboj pentru măsurat cantitatea de lichide dintr-un vas”; cf. c a r á m b 8°...

– var. 1° *chiopéc* s. n. GD/rar Cț; *chiosťec* s. n. GM/rar Br.

CHIOȘC s. n. 1° AO, h. 777/rar Ot „țarc în care se țin mieii pentru a-i separa de oi”; cf. a r c á n 2°...

2° AO, h. 653/rar Vl „cadru din prăjini așezate de-a lungul și de-a latul loitrelor, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. a n g á ș 1°...

CHIOȘCÁR s. m., pl. *chioscári* TDM Vr/rar Tr „vânător la chioșc”.

CHIOȘTÉC v. *chiosťec* 1°.

CHÍOT s. n., pl. *chíote* 1° în expr. a da ~ AO, h. 179/Gj, Mh, Dj și prin Vl, Ot; a da cu ~ AO/rar Vl, Dj; a face ~/rar Ot „a chiu”; cf. c h e l ă c ă í 2°...

2° GM/rar Tr „jale, durere”: S-a mai depărtat *kíotu*, cum să zice, sânt unșpe ani d-atunci/781; cf. j á l e t e, p l á n g e r e.

– var. 1° *chiót* s. n., în expr. a da ~ AFLR/rar Mh, Dj.

CHIÓT v. *chíot* 1°.

CHÍOTÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *chíote* AO, h. 179; AFLR/Vl, Dj, prin Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 159/rar Vl, Ot, If „a chiu”; cf. c h e l ă c ă í 2°...

CHIOTOÁRE (4 sil.) v. *cheotoáre* 3°.

CHIOTOÁREA (3 sil.) v. *cheotoáre* 1°.

CHIOZLÍU v. *chioslíu* 1°.

CHIOZMÁC adj., pl. *chiozmáci*, f. *chiozmáca*, pl. *chiozmáce* AO, h. 30, 31/rar Dj „sașiu”; cf. a m e s t e c ă ț i 1°...

CHIP¹ s. n. 1° nici cu ~ loc. adv. AFLR/rar Br „nicidecum, în niciun chip, deloc”; cf. c ă p ă t á i 5°...

2° ~ de vai loc. adv. GD/rar Cț „cu chiu, cu vai; greu”: Au venit *kíp de vai* [din război] 900; cf. c ă z n i c í e...

3° art. în chipul loc. adj. AFLR/rar Tl „la fel, asemănător”: [Face] deasupra o cruce mare de pâine tot în *kípu* capetelor/881.

4° cu val. adv. AFLR/rar Cț; de-a chipului loc. adv. GO/rar Vl „chipurile”: Și-a făcut case noi *kíp* și ei/900. Pin casă mătură noru-mea de-a *kípu*lui/914; cf. c h i p u i á l ă.

5° ~ de om loc. subst. AO, h. 616/rar Dj „momâie, sperietoare”; cf. *cioáră* 3°, *ciofâie*, *ciuf* 5°, *ciumoáie*, *hăciúgă*, *maimuțó*, *mamóiniță*, *manechín*, *măgăoáie* 3°, *măiág* 2°, *mățăiágă*, *mățăúz* 3°, *mogăndeáță* 2°, *momáie* 4°, *mototó*, *pájură*, *păpușó* 5°, *păúză* 2°, *popândău* 3°, *pótcă* 1°, *spáimă* 2°, *spământă*, *spărietoáre*, *șomoió* 1°.

CHIP² v. *chiup* 2°.

CHIPCÉL¹ v. *căpcél* 1°, 3°.

CHIPCÉL² s. n., pl. *chipcéle* 1° AO, h. 572/rar Mh; AMD, h. 452; AFLR/rar Ph, Br, Gr, Cț „unealtă de pescuit; crâșnic”; cf. *cancéu* 4°...

2° var. *chepceá* s. f., pl. *chepcéle* AMD, h. 659/rar Cț „bucată de lemn sau de fier îndoit, prinsă deasupra proțapului, formând scobitura în care se prinde jugul”; cf. *bârșă* 5°...

– var. *chepci* s. n., pl. *chepci* 2° AMD, h. 659/rar Cț; *cipcél* s. n., pl. *cipcéle* 1° AMD, h. 452; GD/prin Br, Cț și rar Cl, Tl; *ciripceá* s. f., pl. *ciripcéle* 1° GD/rar Tl.

CHIPĂRĂ v. *căpără*.

CHIPCEÁC v. *chepceág*.

CHIPCEÁG v. *chepceág*.

CHIPENEÁG v. *căpeneág* 2°.

CHIPÍCI s. m. pl. GM/rar Il „papuci din postav; cipici”: Când eram noi fete, copii, umblam cu *kípíci*, cu *kípíci*, cioci, și cu cămăși cusute/843; cf. *călțún* 1°...

CHIPUIÍ v. *tipuí*.

CHIPUIÁLA adv. GM/rar Bz „chipurile”; cf. *chip* 1° 4°.

CHIRACHÍE adj. f. GD/rar Cț [d. țesături] „ecosez, în carouri”; cf. *incadrilátă*, *înălcrát*, *pítă* 1° 6°, *távă* 2° 6°.

CHIRAGÍU v. *chirigiu*.

CHIRÁV v. *chiláv* 2°.

CHIRÁÍ vb. IV intranz. 1° AFLR/rar Dj „a jeli, a boci, a plânge după mort”; cf. *cântá* 2°...

2° var. *chirii* vb. IV intranz. AFLR/rar VI „a țipa, a striga”: Veneau băieți d-ăștia, fete, să făceau măgăoi și veneau peste ele, să speria, *kirija*/757; cf. *orăcă* 2°, *țipuí* 2°.

3° AO, h. 420/prin Dj și rar Gj, Mh „a guița”; cf. *chiță* 1°, *coică*, *coică* 1°, *găuí*, *gângăni* 2°, *gări* 1°, *gârtoni*, *grohoti* 2°, *guiță*, *guiță* 1°, *gurluí* 1°, *guru* 2°, *orăcă* 3°.

4° AO, h. 106/rar Mh, Dj [d. intestine] „a chiorăi”; cf. *bolborosí*...

CHIRÁPÁSTIE v. *chirópástie*.

CHIRBÍT v. *chibríte*.

CHÍRCĂ¹ s. f., pl. *chirci* 1° AMD, h. 339; GM; TDM III/rar Br, Cl „săpăligă”: După care veneam, făceam groapa cu *kírca*, lângă arac [...] făceam groapa, punem apă, după care-apoi venea firu [de răsad] TDM III/869; cf. *calisté* 1°...

2° AO, h. 671/rar Dj „mustuitor care constă dintr-un băț având la un capăt mai multe crăcane”; cf. *bătăiúș* 3°...

CHÍRCĂ² v. *ghircă* 2°.

CHIRCHILÍT adj., pl. *chirchilíți* AMD, h. 156/prin Il și rar Cl, Tl, Cț „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *abțiguit*...

– var. *cărcăliu* adj., pl. *cărcălii* AO, h. 176/rar Dj; *chelcherít* adj., pl. *chelcheríți* AMD, h. 156/rar Db; *cherchelíu* adj., f. *cherchelié* AO/rar Dj, Ot; AMD/rar Db, Bz, Tr; *cherchelúi* adj. GO/rar Mh; *chirchilú* adj./prin Il și rar Vn, Cl, Cț; *chirchinít* adj./rar Tl.

CHIRCHILÍU v. *chirchilít*.

CHIRCHINÍT v. *chirchilít*.

CHIRCHIRÍȚĂ v. *chichiríță* 1°.

CHIRCUÍ vb. IV GM/rar Cl „a săpa cu *chircă*”: Le *kircuim* cu... *kircuim* printre rânduri/869.

CHIRIÁȘ s. m., pl. *chiriáși* AO, h. 391/rar Mh; AMD, h. 252/prin Tl și rar Db, Ph, Vn, Br, Tr, Gr, Il, Cț „cărăuș”; cf. *anteprinó* 1°...

CHIRÍE s. f. 1° AFLR/rar Ag, Db „cărăușie”: Umblam cu *kirie* cu oameni, cu mărfuri/675; cf. *chirigerie*.

2° TDO/rar Mh „marfă transportată”: Măine încercăm *kiriĵe*, ori cu caru, ori cu sania, cu ce erea/959.

CHIRIGERÍE s. f. AFLR/rar Ag „cărăușie”; cf. *chirie* 1°.

CHIRIGÍU s. m., pl. *chirigíu* AO, h. 391/crt.; AMD, h. 252/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, prin Vl și rar Vn, Gl, Br, Il, Ct „cărăuș”; cf. *anteprinórl* 1°...

– var. *chiragíu* s. m., pl. *chiragíu* AMD, h. 252/rar Tl, Ct; *chirijíu* s. m., pl. *chirijíu*/rar Db.

CHIRÍI v. *chirăi* 2°.

CHIRIJÍU v. *chirigíu*.

CHIRIOÁRĂ s. f. GM/rar Ph dim. de la *chirie* 1°: Mai faci câte-o *kiriĵár*-așa particulară, la unu, la altu/713.

CHIRIPÍCI v. *chirpic*.

CHIRÍȘ s. n. GD/rar Ct „grindă pe care se sprijină scândurile dușumelei”.

CHIRIȚOÁICĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „soi de viță de vie hibridă”.

CHIRLOCÁN v. *chirlopán* 2°.

CHIRLOPÁN s. m., pl. *chirlopáni* 1° AMD, h. 444/rar Bz „grangur”; cf. *calofir* 1° 2°...

2° var. *chirlocán* s. n., pl. *chirlocáne* AMD, h. 314/rar Vl „târnăcop”; cf. *chilăvítă*...

– var. 1° *cherlofán* s. m., pl. *cherlofáni* AMD, h. 444/rar Bz.

CHIRNÁV adj., pl. *chirnávi*, f. *chirnávă*, pl. *chirnáve* 1° AO, h. 125, 126/Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 91, 92/rar Ot „bolnăvicios”: Nu mai poci, sânt cam *kirnav* AMD/772; cf. *bașoldiu*...

2° AO, h. 176/rar Dj „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *abțiguít*...

CHIRNÓG¹ adj., pl. *chirnógi*, f. *chirnoágă*, pl. *chirnoáge* AMD, h. 111, 112/rar Ag, Db „schilod, infirm”; cf. *anchilozát* 1°...

CHIRNÓG² s. n., pl. *chirnoáge* AMD, h. 654/rar Ct „vârtej la căruță”; cf. *baigíc*...

CHIRNOGEÁN s. m., pl. *chirnogéni* AMD/832 „locuitor din comuna Chirnogi”.

CHIRÓG¹ s. m., pl. *chirógi* GD/rar Ct „chirurg”.

CHIRÓG² v. *chiróv*.

CHIRÓMNIC s. m., pl. *chirómnici* AFLR/rar Db „maistru la sondele de petrol”.

CHIROPÁSTIE s. f., în expr. a cădea în ~ GM; AFLR/rar Gr „a da de bucluc, de necaz”: Biată Lisandra a *căzút în kiropástie* [...] a luat-o biată mă-sa săraca într-o noapte și-a dus-o tuma la Dăița, dă frică/833.

– var. *chirăpástie* s. f. AFLR/rar Gr.

CHIROŚÍ vb. IV refl. AMD/rar Vn „a se consuma fără sens; a se irosi”.

CHIRÓV s. n., pl. *chiroáve* GM/rar Vn, Gl „tractor marca «Kirov»”: Și săpa, desfunda la o jumăta de metru, sau săpa cu... *kiróvu*/725.

– var. *chiróg* s. n., pl. *chiroáge* AMD/rar Ct.

CHIRPÍC s. m., pl. *chirpíci* AO, Pl. 24/Dj, prin Ot și rar Vl; AMD, h. 171; AFLR; GD/Cl, Il, Tl, Ct, prin Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr și rar Ag, If și s. n., pl. *chirpíce* AMD/rar Br „cărămidă nearsă; chirpici”: *Kirpícu* ăsta vine un fel dă cărămidă-așa, da nearsă, adică mai groasă ca cărămidă, da e nearsă, pământ și cu pleavă, așa să spune ăsta, *kirpíc* AFLR/779. Acuma casa să face din cărămidă, să face din *kirpícă* GM/868; cf. *bolován* 2°...

– var. *câlpíci* s. pl. GM/rar Gr; *cârpíc* s. m., pl. *cârpíci* AO, Pl. 24/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 171; GM/prin Br și rar If, Gr, Cl, Il, Ct; *cârpíci* s. m., pl. *cârpíci* AO; AFLR/Mh, Dj; AMD; GM/Db, prin Ph și rar Vl, Br, Ot, Gr, Cl; *cherpíc* s. m., pl. *cherpíci* AMD; GD/Ct; *cherpícă* s. f., pl. *cherpíci* AMD/rar Tl, Ct; *cherpici* s. m., pl. *cherpíci* AO/rar Mh; *chilpíc* s. m., pl.

chilpici AO/rar Ot; *chiorpică* s. f., pl. *chiorpici* GD/rar Tl; *chirpică* s. f., pl. *chirpici* AMD; GM; TDM III; GD/prin Ct și rar Br, Cl, Il, Tl; *chirpice* AMD/rar Il; *chirpici* s. m., pl. *chirpici* AMD/rar Tr, Gr; *chirtici* s. m., pl. *chirtici* AMD/rar Ph; *chirtúci* s. m., pl. *chirtúci*/rar Bz; *chitúci* s. m. pl./rar Bz; *clipic* s. m., pl. *clipici*/rar Ag, Gr; *tălpic* s. m., pl. *tălpici*/rar Cl; *tălpigi* s. m., pl. *tălpigi*/rar Ot; *tălpici* s. m., pl. *tălpici*/rar Il; *târpici* s. m., pl. *târpici*/rar Ag; *târpig* s. m., pl. *târpigi*/rar Tr; *tiriplic* s. m., pl. *tiriplici*/rar Ag; *tîrpic* s. m., pl. *tîrpici*/rar Tr; *tirplici* s. m., pl. *tirplici*/rar Gr.

CHIRPICĂR s. n. GD/rar Tl „formă de lemn, tipar pentru făcut chirpici”: Pui pământ și-n ăsta și-n ăsta și le netezești bine cu apă, ridici *kîrpicăru*-ăla, îl speli, peretii ăia la *kîrpicărî*, ca să să slobozească/881; cf. c a l á p 3°...

CHIRPÍCĂ v. *chirpic*.

CHIRPÍCI v. *chirpic*.

CHIRPIDÉL v. *cherpedín* 1°.

CHIRPIDÍN v. *cherpedín* 1°.

CHIRTAFÓI v. *cârtafói*.

CHIRTÍCI v. *chirpic*.

CHIRTÓC s. m., pl. *chirtóci* AMD, h. 357/prin Vn „prună care se usucă în pom sau cade înainte de coacere”; cf. b o b o - l o á n ă...

– var. *ghirtóc* s. m., pl. *ghirtóci* AMD, h. 357/rar Ph; *pirtóc* s. m., pl. *pirtóci*/prin Bz; *pitórc* s. m., pl. *pitórci*/rar Ph; *zghertóc* s. m., pl. *zghertóci*/rar Ph.

CHIRTÚCI v. *chirpic*.

CHIRȚ s. GO/rar Vl „tobă preparată în ceul porcului”; cf. b a b í c...

CHIRȚĂ v. *chichirîță* 1°.

CHÍSĂLITĂ s. f. 1° AO, Pl. 134/rar Ot „fiertură din coajă de arin cu care se vopsesc pieile”; cf. c r u ș e á l ă 2°, n e g r e á l ă 3°, n e g r i t ú r ă 2°, p i r á n.

2° var. *chisăliță* s. f. TDO/rar Gj „un fel de mâncare preparată din prune fermentate, fierte cu mălai”: *Kisăliț*-aia, de

bozonu-ăla, de la borhotu de prune, zeama aia o punem în tiuci, amestecată cu apă, punem puțin zahăr și-o prindem cu puțină făină de porumb. Ș-aceea să fierbe un clocot așa bun, până să fierbe făina aia, să cheamă *kisăliță*/915.

3° var. *chisăliță* s. f. AMD/rar Tl „fiertură, terci din legume”.

CHISĂLITĂ v. *chisăliță* 2°, 3°.

CHISĂR v. *chiser* 1°-3°.

CHÍSĂR v. *chiser* 1°.

CHISCÁN s. m., pl. *chiscáni* AMD, h. 432; AFLR/rar Ag, Db, If, Gr „cârțiță”: Cârțița este așa... un *kiscán*, c-așa să zice, *kiscán* sau cârțiță să zice AFLR/827; cf. cf. b á b ă 24°...

– var. *chescán* s. m., pl. *chescáni* AMD, h. 432/rar Db; *ghiscán* s. m., pl. *ghiscáni*/rar Db; *piscán* s. m., pl. *piscáni*/rar Ag.

CHISÉR s. n., pl. *chisére* 1° TDO/rar Gj; AMD, Pl. 170/prin Ot și rar Vl, Ag „teslă”: [Țestul] îl dam jos de pe piatr-aia mare și-l scobeam bine, bine, bine năuntru cu o teslă sau un *kiser* din ăla de cioplit așa TDO/906; cf. t é z l ă 1°.

2° AMD, Pl. 85/rar Ot „gripcă folosită la curățarea doagelor”; cf. c r u m p á i s, c u s t ú r ă 2°, l í n g u r ă 6°, p i é p t e n e 8°, p r e á t c ă 5°, r a ș c h é t ă 1°, r á ș p e l 3°, r ă z ă t o á r e l°, r ă z u i t o á r e l°, r â c â i t o á r e l°, r i n d e á 1°, s ă p ă l í g ă 3°, ș n a p, ș p á c l u, t é z l ă 3°.

3° var. *chisăr* s. n., pl. *chisăre* AO, Pl. 138/rar Dj „unealtă specială folosită pentru curățat muchiile din interiorul vaselor mici din doage”; cf. c á ț ă 2°...

4° AMD, h. 194/rar Vl, Ot „ciocan”; cf. m a i 1°.

– var. *chesăr* s. n., pl. *chesăre* 1° AMD, Pl. 170/rar Ot; *chisăr* s. n., pl. *chisére* 1° AO, Pl. 27; AFLR/Dj, prin Mh și rar Ot; AMD/prin Ot și rar Ag; 2° AO, h. 686/rar Gj; *chisăruri* 1° AMD/rar Ot; *chisăr* s. n. 1° AMD/rar Ot; *chiser* s. n., pl. *chisere* 1° AMD/rar Ot.

CHÍSER v. chísér 1°.

CHISNOVÁT adj., pl. *chisnováti*
TDM III/rar Il; AMD; AFLR/rar Ct
„glumeț, poznaș”; cf. b l e o j...

CHIST s. n., pl. *chísturi* AMD h.
107/rar Ph „varice”; cf. a r g í n t 1°...

CHIȘ v. chíciură² 2°.

CHIȘÁI s. n., pl. *chișáiuri* 1° AO, h.
584/rar Dj; AMD, h. 410; 589/Ag, Db
„pământ de luncă (galben sau albicios)
nisipos sau argilos, bun pentru grădinărit”:
Pământu chișaios, dă *kíșáj* e un fel de
pământ, cam alb vine, și cu grăsimă
multă-n el, e răcoros și în mână
AMD/817. *Kíșáiu* să mărunțează grozav
id./691.

2° AMD/rar Br „teren mlăștinos”: Nu
da pe-acolo că-i *kíșáj* și te-afunzi, se
înnămolesc boii/745; cf. b r o á ș t i n á...

3° AMD/rar Gr „nisip”; cf. n ă s i p 1°,
o r o z á n 1°.

4° GM/rar Db, Bz „strat de apă cu
nisip (la fundul puțului)”: După ce dăm de
apă, de-un *kíșáj* de apă așa [nu mai săpăm
pentru puț]/739; cf. ț i s t e á l ă.

5° GM/rar Il „emanatie (de gaze) din
materii în stare de putrefacție”: Calu cât a
stat în puț acolo, a format... gaze, gaze, un
fel de *kíșáj*, cum să spune/839.

CHIȘÁIÓS adj. AO, h. 584/rar Dj, Ot;
AMD, h. 589/prin Ag și rar Db [d.
terenuri] „afânat, nisipos, cu c h i ș a i 1°;
bun de grădinărit”; cf. c r i v i n ó s, p r i -
p i t ó r 3°, z b u r á t ó r.

– var. chíșiós adj. GM/rar Db.

CHIȘĂR v. chíșer 1°, 4°.

CHIȘĂȚĂ v. chíșiță² 3°.

CHIȘCĂ¹ s. f., pl. *chiști* 1° AMD, Pl.
141–142; GM; TDM III; GD/Vn, Il, Tl,
Ct, prin Br, Cl și rar Gl, Il; *chiști* TDM
II/rar Bz; AMD/rar Ct „stomacul porcului
sau, mai rar, al mielului, curățat și spălat
pentru a fi folosit la prepararea tobei sau a
cheagului”: Toba o punem în stomacu
porcului, în *kíșcă* GM/842; cf. b á b ă 7°...

2° AMD; GM/rar Vn, Br, Il; GD;
AFLR/rar Tl „tobă preparată în stomacul
porcului”; cf. b á b ă 8°...

3° AMD; GM/rar Vn, Bz, Br, Il, Tl
„cecul porcului”; cf. b á b ă 9°...

4° AMD, h. 302/rar Tl; *chiști*/rar Tl;
chiști/rar Br, Cl, Il „stomacul păsărilor;
pipotă”; cf. b á t ú c ă 1°...

5° AMD; GM/rar Vn, Gl, Bz, Br
„vezică urinară (la porc)”; cf. g o g o á ș ă 5°,
p i ș ă t o á r e 1°, p ú n g ă 1°.

6° pl. *chiște* AMD/rar Tl „intestin gros
al porcului (folosit pentru diferite
mezeluri)”; cf. g ă l b á ș 4°, m ă ț i g o á i e.

7° pl. *chiști* AMD, h. 302/rar Il „gușă
la păsări”.

– var. fișcă s. f. 1° GM/rar Il; pișcă 1°
GD; AFLR/rar Vn, Tl, Ct; 3° GM/rar Bz, Il.

CHIȘCĂ² v. fișcă² 4°.

CHIȘER s. n., pl. *chișere* 1° AO, h.
648/prin Dj „crucea din față la căruță”; cf.
c â n t ă r á ș 2°...

2° AO, h. 650/rar Dj „orcic”; cf. c a n -
t á r 3°...

3° AMD, h. 647/prin Ag „cârceie (la
proțap)”; cf. b r ă ț ă r á 4°...

4° var. chíșăr s. n., pl. *chișăre* AMD,
h. 643/rar Ot „potâng”; cf. b e l c i ú g 2°...

– var. 1° chíșăr s. n., pl. *chișăre* AO,
h. 648/rar Mh.

CHIȘETĂ¹ v. cășiță¹ 2°.

CHIȘETĂ² v. chíșiță² 3°.

CHIȘINĂ s. f., pl. *chișine* AO, Pl.
29/rar Gj „lopătică de lemn cu care se
scormonește jarul în sobă”; cf. d r á g l u 1°.

CHIȘIÓS v. chíșaios.

CHIȘIȚĂ¹ v. cășiță¹ 2°, 3°.

CHIȘIȚĂ² s. f., pl. *chișițe* 1° AO, h.
123/rar Vl, Gj; AMD, h. 90/rar Tr, Gr;
chișiți AO/rar Ot „gleznă la om”; cf. a d u -
s ă t ú r ă...

2° pl. *chișiți* AMD, h. 90/rar Tl „gleznă
la cal”.

3° var. chíșetă s. f., pl. *chișețe* AMD,
h. 90/rar If „proeminența osoasă din zona
gleznei, oul piciorului”; cf. n o d 6°, n o d í ț,
o s 8°, o u 4°, o u l ă ț 1°, o u ș ó r 3°, t u -
t u r í g ă 2°, ț u r l ó i 5°.

4° GO/rar Mh „unealtă constând dintr-un pământ (din zdrențe, paie sau pănuși) prins într-un lemn lung, cu ajutorul căruia se curăță cenușa de pe vatra cuptorului”.

CHIȘLEĂG s. n. 1° AMD, h. 283; Pl. 142-143; GD/prin Ot, Tl și rar Ct „lapte prins și acrit, lapte acru”; cf. g r o s 5°, s t r ă g h e á ț ă 2°.

2° AMD, Pl. 143/rar Ag, Ph, Vn „strat subțire de lapte prins care se formează la suprafața lichidului pus la încheag”; cf. g h e á ț ă 1°, j a n ț 5°, s t r ă g h e á ț ă 1°.

CHIȘNÍ vb. IV intranz. GM/rar Tr [d. câini] „a chelălăi”; cf. c ă ț ă n í 3°...

CHITĂNȚIE v. chitănți.

CHITÁPĂ s. f., pl. *chitápe* GD/rar Ct „catastif, registru”.

CHÍTĂ¹ s. f., pl. *chíte* 1° AFLR /rar Dj; AMD, h. 420; AFLR/prin Gr și rar Ag, Db, Tr „mănunchi de flori, de frunze, din fire de cânepă etc.”: Plecam la udat cu *Kită* de busuioc, mergeam acolo la fântână, umplem căldarea dă apă și ne dăm alături și amândoi apucăm dă mănunchiu dă busuioc AFLR/799. Fiecare foaie cu foaie [de tutun] s-o pui, s-o faci *Kită*, păpușă, s-o legi *ibid.*/768. [La alun] cresc *Kíte*, *Kíte* sau ciucuri AMD/826; cf. m á l d ă r 3°, m ă g ă r á ș e, m ă l d ă r á ș 2°, m ă l d ă r é l e, m ă n í c h e 1°, m ă n ă 3°, m ă n e c h í ș i, m ă n ú n ă 1°, m ă n ú ș ă 12°, m o t o t ó 12°, p o l ó g, p u i 4°, s m o á t e c, s p é g m ă 1°, ș u m u l t ó c, t e s t e á.

2° pl. *chiți* AO, h. 712/rar Mh „mănunchi (dintr-un număr variabil) de fuioare dărăcite și pieptănate”; cf. b o c c e á 5°..

3° AMD/rar Tr „snop”: [Grâu] îl lega *Kită*/797; cf. s n ó p u r i.

4° AMD, h. 420/rar Ag, Gr „inflorescență de alun”; cf. c e r c é 15°...

5° GM/rar Ot „grămadă, teanc de bancnote”; cf. t r e a p.

CHÍTĂ² s. f., în (a fi) ~ GM/rar Db „(a fi) cât pe-aci, aproape”: Toți zicea că e *Kită*, gata să moară/816; cf. a h á...

CHITĂNȚI s. f. pl. AO, Pl. 52/Vl, Gj, Mh și prin Dj, Ot; AMD, h. 575 MN/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Ct, prin Vn, Br, If și rar Vl, Tl; *chitănții* AMD/prin Tl și rar Ag, Db, Vn, Gr; *chitănțele*/rar Vn, Br; *chitănțuril*/rar Vl „chitante”; cf. p e c e á ț ă 3°, r e c i p i s ă 2°, ț i d ú l ă.

– var. **chitănție** (5 sil.) s. f., pl. *chitănții* AMD, h. 575 MN/rar Tl, Ct; **fitănță** s. f., pl. *fitănțe* AO, Pl. 52/Dj, Ot și rar Tr; *fitănți* AO/Dj și prin Ot; AMD/rar Db.

CHITEÁLĂ s. f., în expr. a(-i) *cădeá* la ~ GD/rar Tl „a cădea (cuiva) cu tronc; a-i plăcea”; cf. d r a g 2°.

CHÍTFALS s. n. GO/rar Ot „rindea (mică)”; cf. b r o á s c ă 8°...

CHITÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 902; AFLR/prin Mh și rar Gj, Dj, Ot „a (se) aranja, a (se) pune în ordine”: [Rufe] le muiem și pe urmă venim și le *Kitím*... în obod AFLR/941. Snopii îi *Kitím*, dăm păietu ăla afară *ibid.*/955; cf. a i e p t á...

2° AFLR/rar Gj „a găti, a împodobi pe cineva”: Pe urmă când vine nașa, o *Kitéște* [pe mireasă] cu sovonu/937.

3° refl. GD/rar Tl „a se gândi, a chibzui”; cf. c u g e t á, î n g â n d í, j u d e c á.

4° refl. TDM III/rar Tr „a (se) începe, a (se) porni”: *Să Kitéște* ploile și trece peste porumb și rămâi fără porumb/802; cf. î n c e p e á, p l e c á 5°, r ú p e 3°.

5° AFLR/rar Ot „a pune bine, a pune deoparte pentru a avea mai târziu”: Și a luat pungața de la cocoș și pe urmă a *Kitít-ô*/930; cf. c r u ț á 2°, p ú n e 2°.

6° în expr. a *chití* de fugă GM/rar Tr „a o rupe la fugă”: Ș-a *Kitít* dă fugă acasă/778; cf. c u l c á, f ú g ă 4°.

CHITICÉLE s. f. pl. AFLR/rar Dj, Ot dim. de la *chitá*¹ 1°.

CHITÍE v. tichie 2°–5°.

CHITIMÍTELE v. chitimíti.

CHITIMÍTI s. AFLR/rar Ct „colindat (de Ajunul Crăciunului)”: Ne ducem cu *Kitimíti*/892; cf. b o b â r n á c 2°.

– var. *chitimítele* s. art. GD/rar Cț.

CHITIȘOARĂ s. f. AMD/rar Tr „ciorchine de fructe, racem”.

CHITITĂ v. *chichită* 1°.

CHITIUȚĂ s. f. TDO/rar Dj „tichiută, căciuliță (de copil mic)”: Ce se pune la copil, fașe, plăpumiță, cămașă, rochiță, *Kitiuță*, tot ce-i trebuie/969; cf. *tichioară*.

CHITÓC v. *chitúc* 1°.

CHITONÓG s. n., pl. *chitonoáge* AMD, Pl. 73-74; TDM III/rar Cl, Il, Cț; *chitonóguri* AMD/rar Il „băț, țarus cu care se fac găuri pentru răsaduri; chitonag”; cf. *arác* 1°...

CHITORLÁN v. *chițorlán* 1°.

CHITROFONÍT adj., pl. *chitrofoníti* AMD, h. 156/rar Tl, Cț „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *abțiguít*...

CHITÚC s. m., pl. *chitúci* 1° AMD, h. 189; 684; Pl. 168; GM; AFLR/rar Vl, Ag, Ph, Vn, Br, Il, Tl și s. n., pl. *chitúce* GM/rar If „bucată groasă de lemn, trunchi, butuc având diverse dimensiuni și întrebuințări (în construcții, la garduri etc.)”: Tăiem copaciu jos, îl scurtăm, fieșcare *kitúc* dă câte-un metru AFLR/707. Am pus talpa [casei] peste *kitúc* GM/726. Masa a mare [la nuntă] să punca așa pă *kitúc* dă lemn AFLR/881; cf. *bút* 4°...

2° AMD; Pl. 107/rar Vn, Il „suportul pe care se sprijină brațele vârtelniței”; cf. *bút* 8°...

3° AMD, Pl. 173/rar Tr, Cl „scurtătură de lemn”; cf. *cărăvéi* 1°...

4° var. *pitúc* s. m., pl. *pitúci* AMD, h. 638/rar Il „bucata de lemn în care este înfiptă nicovala de bătut coasa”; cf. *búci* um 4°...

– var. 1° *chitóc* s. n., pl. *chitoáce* GM/rar Ph.

CHITUCEÁLĂ s. f. colect. GM/rar Ph „totalitatea *chitucilor* de la o construcție”.

CHITÚCI v. *chirpic*.

CHITUCÍ vb. IV intranz. GM/rar Ph „a bate *chitucila* o construcție”: *Kitúcéste* [...] *cică bagă la... în chituceală*, adică toate *chitocile* de lemne le-nfundă [sub temelie]/711.

CHIȚ v. *chichită* 1°.

CHIȚÁN s. m., pl. *chițáni* GD; AFLR/rar Cț „rozătoare de câmp; popândău”; cf. *chițár*, *chițorlán* 2°, *ghiorlán* 4°, *pință* 3°, *poponéte* 4°.

CHIȚÁR s. n., pl. *chițári* AFLR/rar Cț „popândău”; cf. *chițán*...

CHIȚÁȚI adj. m. pl. GO/rar Mh „îngrămădiți, strânși la un loc”: Nuci încuiate [...] din care nu iasă sâmburii, toți *kițát*/953; cf. *îmbulucíte*, *îmbuzíte*.

CHIȚĂ¹ v. *chichită* 1°.

CHIȚĂ² s. f. AO, h. 148; Pl. 13/rar Mh „mamă”; cf. *máică* 1°, *málea*, *mamáie* 2°, *mámă* 2°, *mámică* 1°, *mámâne* 1°, *múică* 1°.

CHIȚÁÍ vb. IV intranz. 1° AO, h. 420/rar Dj „a guița”; cf. *chirăi* 3°...

2° var. *chițui* vb. IV intranz. GM/rar Cl [d. iepuri] „a scoate sunete ascuțite, specifice speciei”: Au vânat dăcât vo patru iepuri pe care îi dădeau... călcau cu picioru pă ei și ei *kițuiáyu* și ieșeau afară/828; cf. *cățăn* 2°.

CHIȚIBOÁICĂ s. f., pl. *chițibóici* AO, h. 205/rar Dj, Ot „pivniță săpată în curte și nezidită; groapă”; cf. *argé* 2°...

CHIȚIBUȘÉLNIC adj., pl. *chițibușélnici* AO, h. 377/rar Dj „viclean”; cf. *cârcotăș*...

CHIȚÓI s. n., pl. *chițoáie* AO, h. 595/rar Vl „clin de teren rămas nearat la capătul locului (sau între brazde)”; cf. *amnár* 9°...

CHIȚORÁN s. AMD, Pl. 86–88/rar Vl „soi de viță de vie”.

CHIȚORLÁN s. m., pl. *chițorláni* 1° AMD, h. 432/rar Db, Ph „cărțiță”; cf. *bábă* 24°...

2° var. *chițulán* s. m., pl. *chițuláni* GD/rar Cț „popândău”; cf. *chițán*...

– var. 1° *chitorlán* s. m., pl. *chitorláni* AMD, h. 432/rar Db; *ghioțârlán* s. m., pl. *ghioțârláni*/rar Bz; *ghitorán* s. m., pl. *ghitoráni*/rar Bz; *pițorlán* s. m., pl. *pițorláni*/rar Ph.

CHITUI v. *chitái* 2°.

CHITULÁN v. *chitorlán* 2°.

CHIU, de ~ de vai loc. adv. GM/rar II „cu chiu, cu vai”; cf. *cãznicie*...

CHIUC v. *chiup* 1°.

CHIUCĂ (2 sil.) s. f. GM/rar Bz „(femeie) proastă, prostănacă”: *Că-i o... Kúcă*, o aia, l-a făcut din flori așa pă prostu-ăla de băiat/743; cf. *balamút* 2°...

CHIUCHIUNEÁ s. f., pl. *chiuchiunéle* 1° AMD, h. 463 MN/prin Tr „scovardă”; cf. *ázimă* 3°...

2° var. *chiochioneá* s. f., pl. *chiochionéle* AMD, h. 463 MN/rar Tr „clătită”; cf. *bísmarc* 2°...

CHIUÍ vb. IV 1° ind. prez. 3 sg. *chiuiéște* AO, h. 179/rar VI, Gj, Mh; AMD, h. 159/rar Cl „a chioti”; cf. *chelăcăi* 2°...

2° tranz. AFLR/rar Cț „a da chiot pentru a speria”: [Lupii] îi *kíujám*, fugea/892; cf. *dudu* 2°, *gălăgie*, *ujni*.

CHIUIÁLĂ s. f. AFLR/rar Db „obiceiu de a duce un ploc on soacrei mici, luni după nuntă, dacă mireasa a fost fecioară”: *Călțunarii... care vine cu kíușila*, cum s-ar spune, cu rachiuroșu/816; cf. *cínste* 4°, *floáre* 8°, *plocón* 4°, *rachiú* 6°, *urciór* 4°, *véste* 1°.

CHIULĂU adj., pl. *chiulăi* AMD, h. 91/rar Ph „care chiuște de la muncă; lenș”; cf. *atárnător* 2°...

CHIÚNGHIURI s. n. pl. GD/rar Cț „jgheaburi (din pământ ars) prin care se scurge apa de pe acoperiș”; cf. *burlán* 2°...

– var. *chiúnturi* s. n. pl. GD/rar Cț.

CHIÚNTURI v. *chiúnghiuri*.

CHIUP s. n., pl. *chiúpuri* 1° AMD; AFLR/rar Tl „vas mare din lut ars (cu

două toarte), urcior mare”: *Kúcu* [e] un urcior mare, de lut, motâlcos, cum e damigeana AMD/710; cf. *chiúpcă*.

2° var. *chip* s. n., în expr. *a sta ~* AMD, h. 89/rar Tl „a sta pe vine, a sta ghemuit”; cf. *ciuci*, *ciuci*, *ciuciúică*, *gârbovéni*, *pirostrié* 5°, *púă* 18°, *stârcéle*, *stârci*, *stârcíte*, *turtușíta*.

– var. 1° *chiuc* s. n., pl. *chiúcuri* AMD, h. 224 MN/rar Ph.

CHIÚPCĂ s. f. GD/rar Tl „vas mare de lut, urcior mare”; cf. *chiup* 1°.

CHIURCHIULIU v. *ghiurghiuliu* 2°.

CHIURÉU (2 sil.) s. n., pl. *chiuréuri* GM/rar Db „soi de pere de toamnă, altoite”: *Pere tomnatice... kúréur*/695.

CHIURTEÁG adj., pl. *chiurtégi*, f. *chiurteágă*, pl. *chiurtege* AO, h. 30, 31/rar Dj „sașiu”; cf. *amestecáți* 1°...

CHIURTÚC s. n., pl. *chiurtúce* AMD, h. 481/rar Tr „pieptar”; cf. *băibără* c...

CHIVIȚĂ s. f., pl. *chivițe* AO, Pl. 138/rar Ot „stinghie pusă de-a curmezișul peste doagele de la fundul unui vas de lemn”; cf. *adós* 2°...

CHIZÁȘ v. *chezás* 2°.

CÍC v. *șic*.

CÍCĂ v. *șic*.

CICĂRÁC v. *cicric* 1°, 3°, 4°.

CICĂRÁG v. *cicric* 1°.

CICĂRÍC v. *cicric* 1°.

CICĂRÍG v. *cicric* 1°, 2°.

CICHIE v. *ceacăie* 1°.

CICÍC s. n., pl. *cicícuri* 1° AO, h. 290/prin Dj; *cicíce*/prin Dj și rar Ot, Tr „cingătoare, brâu lat de lână folosit contra frigului”; cf. *brăcire* 2°.

2° GO/rar Mh „lână de calitate superioară, cu firul lung”: *Čičicu* se face de oprege, pentru oprege de toarce subțire, de păr, din păr de-ăla/966; cf. *fír* 2°, *miezurícă*, *pălă* 3°, *păr* 1°, *părnúș* 1°, *púlpă* 7°, *spégmă* 5°, *ștím* 3°.

CICIÓR v. *ciuciúr* 1°.

CÍCIURĂ v. *chíciură*² 2°.

CICLÉTE v. *cieríc* 1°.

CICLÍC v. *cieríc* 2°, 3°, 5°.

CICOÁRE v. *ciuciúr* 6°.

CICRÁC v. *cieríc* 1°.

CICRÍC s. n., pl. *cicríce* 1° AMD, h. 399; TDM III/prin Tr, Gr și rar Ph, Vn; *cicrícuri* AMD/rar Tr, Gr, Cț „sucală”: Îi spuneam *sacîr*, de-nvâr-team, adunam pe mosoară cu ea [sic!], puneam mosoru pe *sacîr* ș-adunam cu *sacîru* ața AFLR/945; cf. *dú r ä* 3°, *l é t c ä*², *p i c i o r o á n g e*, *r o á t ä* 4°, *r o d á n* 1°, *s u c á l ä* 2°.

2° var. *cicâríg* s. n., pl. *cicârige* AMD/rar Gl „roată cu care se acționează sucala”: Aveam... *êiclic* d-alea și băgam pă sucală, știi, țevele TDM II/715.

3° var. *cicârác* s. m., pl. *cicâráci* AMD, h. 394 MN/rar Tl „vârtelniță”; cf. *d e p ä n ú ș*, *î n v ä r t é l n i ț ä*, *r o d á n* 2°, *v ä r t é j* 10°, *v ä r t é l n i ț ä* 2°.

4° var. *ceacârác* s. m., pl. *ceacâráci* AMD, Pl. 103–104/rar Tl „roată de tors”; cf. *r o á t ä* 1°, *r o d á n* 3°, *t i v i l í n c ä* 3°.

5° var. *ciclic* s. n., pl. *ciclicuri* GM/rar Tr „scripete”: Un *êiclic*, adică o rotiță care-nvârtește, terteleac îi spune bătrânii/784; cf. *b o b*...

– var. *ceacâr* s. n., pl. *ceacâre* 1° AO h. 509; AFLR/Mh, Dj, Ot; AMD, h. 399/Tr și rar Ot; *ceacârc* s. n., pl. *ceacârce* 1° AMD/rar Tr, Gr; *ceacâr-curii*/prin Tr; *ceacârd* s. n., pl. *ceacârde* 1°/rar Tr; *ceacârt* s. n., pl. *ceacârte*; *ceacârturi* 1°/rar Tr; *ceaclic* s. n., pl. *ceaclicuri* 1°/rar Tr; *cecâr* s. n., pl. *cecâre* 1° TDO/rar Mh; *cecârc* s. n., pl. *cecârce* 1° AO/rar Mh; *cicârác* s. n., pl. *cicâráce* 1° AMD/Tl, Cț; *cicârácuri* 1°/prin Tl și rar Il, Cl și s. m., pl. *cicâráci* 4° AMD, Pl. 103–104/rar Tl; *cicârâg* s. n., pl. *cicârâge* 1°/rar Cl; *cicârâguri* 1°/rar Cț; *cicârie* s. n., pl. *cicârice* 1°/rar Tr, Cl, Il; *cicâríg* s. n., pl. *cicârige* 1°/prin Br și rar Cl, Tl; *cicâríguri* 1°/rar Br, Cț; *cicléte* s. m., pl. *cicléți* 1°/rar Gr; *ciclic* s. n., pl. *ciclicuri* 2°

TDM II/rar Ph; 3° AMD, h. 394 MN/rar Vn; *cicrác* s. n. 1° AFLR/rar Cț; *cicrít* s. n., pl. *cicríte* 1° AMD/rar Vn, Tr; 2° AMD/rar Vn; *cigâríg* s. n., pl. *cigârige* 1°/rar Br; *cigrít* s. n., pl. *cigríturi* 1°/rar Tr; *ciríc* s. n., pl. *ciríce* 1° AMD; AFLR/rar Tr, Gr; *cirícuri* AMD/rar Bz; *ciritríc* s. n., pl. *ciritríce* 4° AMD/rar Gr; *citiríg* s. n., pl. *citirige* 1° AMD/rar Vn; *tivric* s. n., pl. *tivrice* 1°/rar Db.

CICRÍT v. *cieríc* 1°, 2°.

CÍCUR v. *ciúcure* 6°.

CÍCURĂ s. f. GM/rar Tr „nume al unui joc de copii”.

CÍCURE v. *ciúcure* 2°, 3°.

CÍCUREL v. *ciucurél* 2°.

CIÉR v. *ceair* 3°.

CIEREĂȘĂ v. *cirêșă* 1°.

CIGĂRÍ v. *țicură* 2°.

CIGĂR s. GD/rar Cț „groapă în care se introduce mingea la jocul numit poarca”: Face mai multe gropi, face una mare și-i spune *êigîr*/885; cf. *b í r t ä*...

CIGĂRÍG v. *cieríc* 1°.

CIGRÍT v. *cieríc* 1°.

CIHOÁIE v. *ciói* 6°.

CIJMĂLÚȚĂ s. f., pl. *cijmălúțe* AFLR/rar Dj „cizmuliță”.

CIL adj., pl. *cili*, f. *cilă*, pl. *cile* 1° AMD, h. 27/rar Cț [d. om] „cu pistrii, pistriuat”; cf. *a b r á ș* 1°...

2° AMD, h. 267/rar Cț [d. cai] „de culoare albă, cu părul alb”.

3° var. *ciúlă* adj. f., pl. *ciúle* AO, h. 804/rar Vl [d. oi] „cu lâna albă, de culoare albă”; cf. *b á l c o ș ä*...

4° var. *ciúlă* adj. f., pl. *ciúle* AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „oacheșă”; cf. *b a l a o á c h e ș ä*...

CILÍNDRĂ v. *cilíndru* 2°.

CILÍNDRU s. n. și m., pl. *cilíndre* 1° AMD, h. 379/rar Ot, Tr, Gr; *cilíndri*/rar Tr, Cț „alambic pentru distilat țuica”; cf. *ț e v i é r* 2°.

2° AO, h. 492/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 379/rar Vl, Ag „țevă de răcire,

serpentină la cazanul de țuică”; cf. a l a m - b í c 2°...

3° pl. *cilindri* AMD, h. 623/rar Tr „vânturătoare pentru cereale (acționată manual); trior”: Dam grâul la *țilindru* pentru semănat GM/801; cf. b á c ä r...

4° var. *țilindru* s. m., pl. *țilindri* AO, Pl. 26/rar Mh „coș (de formă cilindrică) prin care iese fumul”; cf. b a g e á c...

5° var. *țulindru* s. m., pl. *țulindri* GO/rar Mh „vas de formă cilindrică”.

– var. *cilindră* s. f., pl. *cilindre* 2° AFLR/rar Dj; *țilindră* s. f., pl. *țilindre* 2° AO, h. 492/rar Dj, Ot; *țilindru* s. n., pl. *țilindre* 1° AMD, h. 379/prin Tr și rar Ot, Gr; 2° AO/Dj, prin Ot și rar VI, Mh; GM/rar Cl; 3° AO, h. 621, 622; TDO/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD; GM/rar Ot, Gr; *țilindruri* 1° AMD/rar Cl și s. m., pl. *țilindri* 1°/prin Tr; *țuléndru* s. n., pl. *țuléndre* 2° GO/rar Mh; *țulíndru* s. n., pl. *țulíndre* 2° AO/rar Mh, Dj; 3° AO; h. 621; GO/Mh, prin Dj și rar Gj.

CILIVIZÁ vb. I refl. AMD/rar Db, Il „a se civiliza”; cf. d e l i c á, d e s f á c e 5°, m o d e r á, m o d e r n á, p o l i t i c í, s u í 3°.

– var. *țiviliza* vb. I refl. TDM III/rar Tr.

CILIVIZÁT adj. AMD; AFLR/rar Bz, Cț „civilizat, emancipat”; cf. d e s f á c ú t 1°, f a s o n á t.

CILIVIZÁȚE s. f., pl. *cilivizáți* TDM II/rar Ph „civilizație”.

CIMATOGRÁF v. cinematográfuri.

CÍMBRIC s. AFLR/rar Db „cimbru”; cf. c i ú m b r u, m i r ó d i e 4°.

CIMBÚR v. ciúmburu.

CIMENTUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar VI; GM/rar If; GD/rar Cț „a cimentă”.

– var. *țimentuí* vb. IV tranz. GO/rar Mh; GM/rar Ph; GD/rar Tl.

CIMENTUIÁLĂ s. f. AMD, Pl. 82/rar Ph „depunere, sediment în butoiul cu vin”; cf. c o á j á 5°, d r ó j d i e 5°, g i n t á r, m á l ú r á 2°, n e g r e á l á 4°, p o j -

g h í ț á 5°, s m a l ț 1°, s t r á g h e á ț á 5°, ș m a g 2°, t e r c i u i á l á, t i r i g h i e 1°, ț a n g r í u, u s c á t ú r á 3°, z a ț, z g ú r á 2°.

CIMILTÍR v. cimitíruri.

CIMINTÍR v. cimitíruri.

CIMITÍRURI s. n. pl. AO, h. 184/rar Mh; AMD, h. 168/prin Tr și rar VI, Ag, Db, Br, Ot, Gr, Cl, Il „cimitire”; cf. g r ó - b i ș t e, m o r m á n t 2°, p r o g á d i e, ț i n t i r í m.

– var. *chimitír* s. n., pl. *chimitire* AMD, h. 168/prin Db, Ph, Gr, Cl, Il și rar Tr, If; *cimiltír* s. n., pl. *cimiltire*/rar Ph; *cimintír* s. n., pl. *cimintire* AFLR/rar Mh; AMD/prin Cl și rar Ot, If, Gr; *cimintíruri* AO, h. 184/rar Mh; AMD/rar Cl; *cimitríu* s. n., pl. *cimitrie* AO/rar Mh, Dj; *cintimír* s. n., pl. *cintimire* AMD/rar Br; *ciumitír* s. n., pl. *ciumitire* AMD; AFLR/rar Ag, Db, Br, Tr, Cl; *gimintír* s. n. GO/rar Dj; *gimitír* s. n., pl. *gimitire* AO/rar Dj; AMD/rar Tr.

CIMITRÍU v. cimitírurí.

CIMP v. ciomp 2°.

CIMPÁV v. ciumpáv¹ 2°-4°.

CIMPÁVÍT v. ciumpávít 2°.

CIN 1° s. n., pl. *cínuri* AMD, Pl. 85–86; GD/rar Tl, Cț „jgheab din lemn scobit în care se storc strugurii; lin”: Și puneau strugurii în sacu ăla, ne puneam în *cín* cu picioarele și-l călcam GD/881; cf. c á d á 2°...

2° s. n., pl. *cíne* AMD/rar Tl „coș (de capacitate mare) din nuiele, lipit cu pământ, folosit pentru depozitat făină, mălai etc.”; cf. c i t 1°, h a m b á r 1°, j í g n i ț á 2°, l á c r á 2°, l á v i ț á 2°, m a g a z í e 1°, s á s á i á c 2°, t r o n 2°, ț á r n i c, u l é í 2°.

3° s. m., pl. *cini* AO, h. 736/rar VI „vergea care se pune între firele de urzeală învelite pe sulul dinapoi”; cf. b l á n í ț á 5°...

CINÁ vb. I 1° ind. prez. I sg. *cin* AO, h. 278/VI, Gj, Mh „a mânca de seară”; cf. î n c i n á 1°.

2° intranz. și tranz. AO, h. 766/rar Gj; AMD, Pl. 135–136/rar Db, Vn „a paște

oile seara, după muls”: Mă duc cu oile să *cinéze* până îmbeznează bine AO/913. După ce mănâncă ciobanii seara, pleacă cu oile vreo oră, două, și spune că le-a *cinát* AMD/727; cf. da 7°, î m p o r n í 2°, î n c i n á 2°, î n s e r á 1°, p o r n í 1°.

– var. 1° *ciní* vb. IV AMD, h. 470 MN/rar Ph.

CINÁC v. *cenác* 1°.

CINÁRE s. f. 1° GD/rar Tl „masă oferită pentru pomenirea mortului, în seara după înmormântare”: [Rudele mortului] fac mâncare, să gătesc de *cináre*/874; cf. *ciná* 2°.

2° AMD, Pl. 135–136/rar Ag „păscutul oilor după mulsul de seară”; cf. *cinát*, *ciná* 5°, *conác* 9°, *imporneálă*, *înserát* 1°, *înserătoare*, *plimbáre* 1°.

CINÁT s. n. AO, h. 766/rar Gj „păscutul oilor după mulsul de seară”; cf. *cináre* 2°...

CINĂ s. f., pl. *ciné* 1° pl. *cini* AO, h. 277/Vl, Gj, Mh; AMD, h. 470 MN/prin Vl, Ag și rar Db; *cinuri* AO/rar Gj „masa de seară”; cf. *ujiná* 2°.

2° AMD, h. 470/rar Tr; *cini*/rar Tl „pomană constând din mâncare gătită, servită seara, după înmormântare”; cf. *cináre* 1°.

3° GD/rar Tl „pomană constând din mâncare gătită, servită în seara dinaintea parastasului de șase săptămâni”: *Cína* să face nu când moare, *cina* să face tot atunci la șase săptămâni, cu o zi înainte/874.

4° GD/rar Cț „pomană constând din mâncare servită în timpul priveghiului”: [Pe mort] îl ține, îi face seara *cină*, îl păzește și face-o *cină* multă, vine lume multă și face *cină* [...] și la *cină* zicem, ori la *cină* ori la priveghi, cum ne vine mai ușor/892.

5° AO, h. 766/prin Mh și rar Vl; AMD, h. 470 MN; Pl. 135–136; TDM II/prin Vn, Bz și rar Ag, Db, Br „păscutul oilor (mai rar, al vacilor) seara, după muls”:

Mulgeam vacile vara dăvreme și le mai dam drumu pă urmă, în *cină*, așa să numea TDM II/697. *Cină* numai la oi [se zice]; la *cină* înseamnă păscutu oilor de seară; ai dus oile la *cină*? AMD, h. 470 MN/728; cf. *cináre* 2°...

CINCEAIFLÓREA v. *cinflóre*.

CINCIURI s. n. pl. GM/rar Gr „grămezi din cinci snopi; jumătăți de clai”: [Grâul] îl facem *cincuri*, adică cinci snopi, cinci snopi. Care era uscat îl făceam clăi/825; cf. *căpîță* 6°...

CINEMÁ s. f., pl. *cinemále* AO, h. 341/prin Vl, Mh, Dj și rar Gj; AMD, Pl. 19-20; AFLR/prin Tl, Cț și rar Br, Tr, Cl, Il; *cinemáli*/rar Tl; *cinemá-uri*/prin Tr și rar Ot, Il „cinematograf (spectacol cinematografic și sediu)”: Acuma-i operatoare la film aici la... *cinemáya* noastră din Băneasa AFLR/896; cf. *cinematográfuri*, *filmuri*.

– var. *cinimá* s. f., pl. *cinimále* AMD, Pl. 19–20/rar Db, Br, Tr, Cl.

CINEMATOGRAFURI s. n. pl. AO, h. 371/Dj, prin Ot și rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 19–20/prin Tr și rar Ag, Db, Ph, Vn, Cl, Il, Tl „cinematografe”; cf. *cinemá*...

– var. *cenematográf* s. n., pl. *cenematográfe* AMD, Pl. 19–20/rar Ag; *cinatográf* s. n., pl. *cinatográfe*/rar Cl, Il; *cinatográfuri*/rar Cl; *cinemätográf* s. n., pl. *cinemätográfe*/rar Ag; *cinemotográf* s. n., pl. *cinemotográfe* AO, h. 371/rar Vl; *cinimatográf* s. n., pl. *cinimatográfuri* AMD/prin Cț și rar Db, Bz, Cl, Tl; *cinimotográf* s. n., pl. *cinimotográfe*/rar Cț; *cinomatográf* s. n., pl. *cinomatográfe*/rar Ag, Cl, Il; *cinumatográf* s. n., pl. *cinumatográfe*/rar Ag, Tr.

CINEMATOGRAF v. *cinematográfuri*.

CINEMOTOGRÁF v. *cinematográfuri*.

CINEȘI pron. nehot. AFLR/rar Cl, Il „fiecare”: Dar satu... tot împreună era [cu alt sat]. Da aveam *țineși* primăria, *țineș*

biserica, *țineș* toate alea era deosebite/851. La masă mâncam pă masă, *țineș* farfuria, puneam în străchini, c-așa era atunci/863; cf. *f i e ș c á r e* 1°.

CÍNEVA pron. nehot. AFLR/prin Gj, Mh și rar Vl, Dj „cineva”: Aș vrea să trag și eu la *ținevășlea*-n curte TDM III/793.

– var. *cinevășilea* pron. nehot. AMD; TDM III; AFLR/prin Tr și rar Gr.

CINEVĂȘILEA v. *cineva*.

CINFLÓRE s. , art. *cinflórea* AO, h. 561/prin Vl; AMD, h. 444 MN/rar Vl „grangur”; cf. *c a l o f í r* 2°...

– var. *cinceaiflórea* s. art. AMD, h. 444 MN/rar Ot.

CINGHEÁ v. *cinghél* 3°.

CINGHEÁRÁ v. *cinghél* 1°.

CINGHEL s. n., pl. *cinghéle* 1° AMD; GM/rar Br, Tr, Gr, Il „cârlig de fier cu utilizări diverse în gospodărie (pentru agățat animale sacrificate, pentru coborât tuburile în puț etc.)”: Sus [pe căruță, fânul] îl legam, îl legam, puneam lemn la mijloc, un *cingél* și-l strângeam cu priponu la inima căruței GM/737; cf. *a n - c u r ó d*...

2° AMD, Pl. 138/rar Il „(cârlig de metal de care se atârână căldarea la) cujbă”.

3° var. *cingheá* s. f., pl. *cinghéle* GM/rar Tr „instrument rudimentar pentru extracției dentare, constând dintr-o scoabă cu două gheare”.

4° var. *ceanghíră* s. f., pl. *ceanghíre* GM/rar Ag „gheară (la urs)”: [Ursul] aleargă după el [= bou], s-aruncă-n spinare, înfige *canگیر*-lelea/675. [Ursul] loseseră lâna, pielea [oii], cu *ganگیر* aia, când o prinseseră TDM II/697; cf. *c i u - l í n e* 1°.

– var. *chinghél* s. n., pl. *chinghéle* 1° AMD/rar Tr; *cingheáră* s. f., pl. *cingheáre* 1° GM/rar Gr; *cinghír* s. n., pl. *cinghíre* 2° AO, h. 772/rar Dj; *geanghíră* s. f., pl. *geanghíre* 4° GM; TDM II/rar Db.

CINGHÍR v. *cinghél* 2°.

CINÍ v. *ciná* 1°.

CINÍE s. f., pl. *ciníi* AMD, h. 437 MN/Tr, Gr, Cl, prin Il și rar Ct „cursă de prins șoareci”; cf. *c á t ú ș á*...

CINIMÁ v. *cinemá*.

CINIMATOGRÁF v. *cinemato-gráfuri*.

CINIMOTOGRÁF v. *cinemato-gráfuri*.

CINOMATOGRÁF v. *cinemato-gráfuri*.

CINSTÁȘ adj./s. m. GO/rar Mh „care face cinste (oferă băutură) altora”.

CÍNSTE s. f. 1° AO, h. 372/prin Gj și rar Vl, Dj „aldămaș”; cf. *a d á l m á ș*...

2° în *cinste* loc. adv. TDM I/rar Tr „pe cinstite, cu gânduri curate, în mod cinstit”: [Băiatul] te pupa în *cinste*/785.

3° în expr. *a se dúce pe cinste* TDM II; AFLR/rar Bz [d. tinerii căsătorii] „a face prima vizită la părinții fetei sau la nași, în săptămâna de după nuntă”: *Ne dúcám* la nașu *pă cinste*, și la părinți, acolo, c-o găină friptă AFLR/735. Joi din... după nuntă *ne dúcem... pă cinste*, cum să spune la noi [...] noi *ne-am dus pă cinste* și ne-am dus acolo, mi-am luat zestrea TDM II/743; cf. *î m p á c á c i ú - n e* 2°, *p á c á c i ú n e, p l ó s c á*.

4° AFLR/rar Db, Gr; art. *cinstea mirésci* AFLR/rar Ct; pl. *cinsturi* AFLR/rar Dj „moment în ceremonialul nunții, de regulă, luni, după consumarea căsătoriei, care marca faptul că mireasa a fost fecioară”: Venea cu *cinstea*, cu plocon, cu lăutari. Îi trimite *cinstea* la fată acasă... *Cinstea* miresii tot așa: funte roșii la sticle, joacă pă drum/811; cf. *c h i u i á l á*...

CINSTÍ vb. IV refl. 1° AFLR/rar Gl „a deveni cinstit, corect”: Acuma parcă *s-a mai cinstít* lumea/729.

2° var. *cistí* vb. IV refl. TDM III/rar II „a bea, a chefui împreună cu cineva”: Vinea părinții cu flăcăul... și cu două-trei neamuri [...] și să-nțelegea, *să cisteáyu*... bea, mânca, la fată/851. Ș-aicea *ne cisteám*, puneam masa și *ne cisteám*, cu vin, cu țuică *ibid.*/855; cf. *b á g á* 5°.

CINTIMÍR v. cimitíruri.

CINUÍ vb. IV refl. AMD, h. 215 MN/rar Db „a se spăla, a se îngriji”: *Nu-și cînuje* corpul, e murdar/816.

CINUMATOGRÁF v. cinemato-gráfuri.

CIOÁBĂ v. ciob 1°.

CIOÁCĂ¹ s. f., pl. *cióáce* 1° AO, h. 336; 338/prin Mh; *cioci* AO, h. 338/prin Mh; *ciócuri*/rar Mh „partea cea mai înaltă și, de obicei, ascuțită, vârful unui deal sau al unui munte”; cf. c ú c ă 1°, m ă g u r ă 4°, p i s c ă n 1°, s f ă r c 3°.

2° AO, h. 661; AFLR/prin Gj și rar Ot; AMD, Pl. 66-67; TDM III; AFLR/prin Db, Ph, Cl și rar VI, Ag, Tr, Gr, Il; *cioci* AO/rar VI „coardă, lăstar, butaș de viță de vie pregătit pentru sădit”: [Vița] se taie *cióáce*, doi, trei ochi, se pune-n pământ ca să răsără mustățile AFLR/934. [Viței] îi făceam gropi, puneam *cióáce* zis, e niște bețe care sunt așa cu două noduri zis, că nodurile alea dă rod *ibid.*/793; cf. b ă ț 1°...

3° TDO/rar Ot; GM/rar Db, Tr; *cioci* AO, h. 667/rar Mh, Dj „chitonag”: Cu *cióaca*-l năsădeam... dacă puteam să facem gaura să băgăm firu dă tutun TDO/986; cf. a r ă c 1°...

4° AMD, h. 182; AFLR/rar Ag, Db „(un fel de) zăvor de lemn la ușile caselor bătrânești”; cf. c ă t ú ș ă 3°...

5° AO, Pl. 137/VI și rar Dj, Ot; AMD, h. 694/prin VI, Ag, Ot „bașchie”; cf. b a s c h i e 1°...

6° AO, Pl. 137/rar Dj, Ot „unealtă folosită în dogărie pentru răsucirea teiului cu care se strâng cercurile butoaielor”; cf. a d u c ă t ó r 2°...

7° AO, h. 496/rar Ot „limba melitei”; cf. b ă t ă g...

8° AMD, h. 390/rar Tr „bățul rășchitorului”.

9° AO, h. 728, 729/rar Dj [la pl.] „părți ale războiului de țesut, formate din b ă r - b ă t u ș și m u i e r u ș c ă, cu ajutorul cărora se fixează slobozitorul”; cf. c o ț o -

f ă n ă 3°, c r i v e ă 11°, c ú c ă 8°, i n t i n - d é i c ă, i n t o r c ă t ó r 3°, i n v ă r t i t ó r 4°, t o t ă r l ă 2°.

10° pl. *cioci* AO, h. 722/rar VI „fiecare dintre cele două stinghii, fixate orizontal la brațele războiului, pe care se sprijină bețele de susținere a vătelor și a itelor”; cf. a j u t ó r 14°...

11° AMD, Pl. 115-116/rar Ot „scripetele itelor”; cf. b u c e ă 4°...

12° AO, h. 716/rar Dj „fiecare dintre cele patru brațe ale vârtelniței”; cf. b ă t ă 1 5°...

13° GO/rar Dj „fiecare dintre cârligele (fixate pe rame) de care se atârnă șirurile de tutun puse la uscat”: *Ciúácele* sunt cârligele-ălea care s-atârnă [tutunul] pentru uscat/984; cf. c o c ă r.

14° AMD, h. 209 MN/rar Tr „vătrai”; cf. g u n o i é r, j ă r ă t i c 1°, j ă r ă g h i ă r, j ă r ă g h i t ó r 1°, l u p é t e, m a ș ă 1°, r e j i é n 1°, s c o c i t ó r, t ă v ă 2 4°, t ă - c i u n ă r, t i n i c h e ă 3°, t r ă g ă c i 6°, t r ă g ă t o ă r e 4°, v ă t r ă i 2°, v ă t r ă r, v ă t r ă i ă ș.

15° AO, h. 635/rar VI; AMD, h. 636/rar Db „mânerul coasei”; cf. c ă l c ă i 11°...

16° AMD, h. 637/rar Db „nuia arcuită fixată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. a l e r g ă t o ă r e 2 5°...

17° AMD, h. 638/rar Db „lemnul în care este înfiptă nicovala de bătut coasa”; cf. b ú c i u m 4°...

18° AMD, h. 189/rar Tr „chingă la căpriori”; cf. a d ă o s 1°...

- var. *cioc* s. n., pl. *cióáce* 12° AO, h. 716/rar VI; *cióacă* s. f., pl. *cióáce* 5° AMD, h. 694/rar Db.

CIOÁCĂ² s. f. GM/rar Db „săniută rudimentară (din lemn)”; cf. p o l é i 3°.

CIOÁNTĂ¹ v. ciont 1°.

CIOANTĂ² v. ciunt 2°-4°.

CIOĂRĂ s. f., pl. *ciori* 1° ~ *băltătă* s. compus AMD, h. 403/rar Cț „coțofană”; cf. c o d o b ă ț ă 2°, c o ț o f ă n ă 1°.

coțofâncă, crăță², frășcă, găi-
ță¹, nagăță, știrică.

2° ~ **pucioasă** s. compus AO, h. 561/rar Dj „grangur”; cf. calofir¹ 2°...

3° TDM III/rar II „sperietoare de păsări (în cultura de cânepă)”: O semănam [cânepa], îi puneam o *êqără*, două să n-o mănânce/852; cf. chip¹ 5°...

CIOÁRDĂ v. ciúrdă 1°, 2°.

CIOÁREC s. m., pl. *cióareci* 1° AO, h. 293/prin Dj; AMD, h. 483; TDM II/rar Vn, Ot „pănură, dimie”: Am dus [la piuă] *êqárec* alb, *êqárec* negru TDM II/724; cf. abá 1°...

2° AFLR/prin Ag [la pl.] „ciorapi groși din dimie”: Iară dimia de *êqárec!* le torceam acasă la noi/676; cf. cālțún 2°...

CIOÁTĂ¹ s. f., pl. *cióate* 1° AMD, h. 312 MN/rar Db, Tl „rest din tulpina de porumb rămas în pământ după tăierea cocenilor”; cf. ciocán² 3°, ciocălău 4°, cocean², coceoleán², cocioacă 1°, cotelán 3°, cotór 2°, coțopină, glod 4°, glojdeán 2°, mășelii, mușurói 4°, nod 1°, ștepl 1°, știuleán, știuléte 1°, ștopleág 1°, ștremeleág, teácă 3°, teș 1°, tulleán 1°, tulúg 1°.

2° var. **ciúturi** s. n. pl. GM/rar II „câlți”; cf. buci...

3° AMD, Pl. 66–67; GM/rar Db, Ph, Gr, Il „coardă, butaș, lăstar de viță de vie pregătit pentru sădit”; cf. cap 18°...

4° AFLR/rar Tl „lemn noduros”: Se dă focu pă dedesubt [la cazanul de țuică] cu lemne, cu *êúátele*/883.

5° var. **ciot** s. m., pl. *cióți* AMD, h. 41/rar Tl „colț rămas în gură dintr-o măsea ruptă”; cf. but 14°...

6° la **lócul cióată** loc. adv. GM/rar Vn „la fața locului”: Și pă urmă se fac în clăi de câte șapte-opt mii, trei mii de chile, după cum are omu proprietatea... la proprietatea, *la lócu êqátă*, la locu unde este fănu/721.

– var. 1° **ciot** s. n., pl. *cióturi* AMD, h. 312 MN/rar Vn; **ciúture** s. m., pl. *ciúture*/rar Il.

CIOÁTĂ² v. *cióvátă*.

CIOÁTCĂ v. *ciótcă* 2°.

CIOB s. n., pl. *cióburi* 1° AO, h. 70/Gj, Mh și prin Vl și s. m., pl. *ciobi*/rar Vl „colț de măsea ruptă, rămas în gură”; cf. but 14°...

2° pl. **cióabe** AO, Pl. 30/rar Vl, Dj; AMD, h. 219 MN/prin Il și rar Ag, Cl „vase ciobite sau bucăți din vase sparte; cioburi”; cf. drániță 2°, giugeá 2°, hár bă, parceá 4°, țándără 2°.

3° AFLR/rar Cl [depr.] „vas vechi, deteriorat”: [Porcului] îi fac acolo într-o crăticioară mică și-i dau să mănânce și lui. Îi dau des, mai... toată ziua mă duc cu *êóbu* la el/864.

4° var. **cióabe** s. f. pl. AFLR/rar Il [depr.] „haine, țoale de toate felurile”; cf. búrfé...

5° AFLR/rar Vn [la pl.] „bucățile, accesoriile, părțile componente (ale războiului de țesut)”: Aduci războiu-n casă, cu iepe, cu scripti, cu vatale, cu... doamne ferește!... cu toate *êóburle*/721.

– var. **cióábă** s. f., pl. *cióabe* 1° AO, h. 70/rar Vl; **ciop** s. n., pl. *ciópuri* 2° AMD, h. 219 MN/rar Tl; **ciub** s. n., pl. *ciúburi* 2°/rar Vn, Bz, Cț.

CIOBÁN s. m., pl. *cióbáni* 1° AO, Pl. 59/Mh, prin Vl, Gj și rar Dj; AMD, h. 260 MN/rar Vl, Ot „persoană care duce vacile la păscut; văcar”; cf. boúr...

2° AO, h. 406/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj; AMD, h. 271/rar Vl, Db, Ph „persoană care duce caii la păscut; herghelegiu”; cf. cãier...

3° AFLR/rar Gr „personaj alegoric în cadrul obiceiului numit cālúș”.

4° AO, Pl. 124/rar Gj „bulz de mămăligă cu brânză”; cf. boț 1°...

CIOBÂNĂȘUL s. art. AFLR/rar Db, Ph, Bz „numele unui dans popular”.

CIOBĂNEÁN s. m., pl. *ciobănéni* AMD/885 „locuitor din comuna Ciobanu”.

CIOBĂNÍ vb. IV tranz. și refl. pas. GM/Ph, prin Db și rar Ag, Br, Ot, Tr „a (se) tăia în bucăți, a (se) tranșa carnea”: [Porcul] după aia îl *ĉobănesc* oamenii, îl scoate bucăți, bucăți așa de carne [...] mergem și *ĉobănim* carne, le scoatem du pă oase bucățile/699. Găina o curăț de fulgi, dup-aia o *ĉobănesc*/701. Și-ncepe să-l taie [porcul], *să-l ĉopăne* GM/702; cf. *bucăturí*...

– var. *ciópăni* vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *ciópăne* GM/rar Ph.

CIOBĂNÍE s. f., în expr. a făce ~ AMD, Pl. 134/ rar Ot, Cț [d. proprietarii de oi] „a se asocia pentru a organiza stâna”; cf. a *mestecá* 1°...

CIOBĂNÍT s. n. 1° AMD, Pl. 136–137/rar VI „ocupația de cioban”.

2° GM/rar Tr, Cl „suma de bani, simbria achitată ciobanului pentru păscutul oilor”: Toamna îi plătea la cioban, îi plătea *ĉobănițu*, cât urma să-i plătească lui/785; cf. *ierbărit* 2°, *sâmbrie*, *zeciuială* 2°.

CIOBĂNOÁICĂ s. f., pl. *ciobănoáice* GM/rar Tr, Gr „ciobăniță”: Eram *ĉobănoáice* mai multe/830.

CIOBĂNÓI s. m. TDM I/rar Ag augm. de la *cioban*: Ș-ála, *ĉobănóji*, voinic, l-a luat și cum l-a dat în cap, a rămas mort/678.

CIOBĂNÓS adj., pl. *ciobănóși* AFLR/rar Db „grosolan, necioplit, necivilizat”: Erea mai *ĉobănóși* [oamenii], nu ca acuma, acu e mai boieroși/791; cf. *mojicós*, *mozác*.

CIOBĂRÍE s. f. colect. AMD, h. 227 MN/rar Ot „vase, veselă”; cf. *ciublăráie*, *ciúble*, *tacám* 1°, *váse* 2°, *văsăríme*, *veselărie*.

CIOBĂCÁN s. m., pl. *ciobăcáni* TDO/rar Dj „soi de pește de apă dulce; crap mic, crăpcean”: Ciortănică, pui de crap, noi zicem *ĉobăcán* pă lume... sau... țărănește/976; cf. *ciortán* 1°.

CIOBĂLCĂIALĂ s. f. GO/rar VI „stropire, împrăștiere a unui lichid”: Să stropea laptele pe troacă, înțelegi... așa *ĉobilcăială*, da, da, să stropea troacă-așa/917.

CIOBĂLCĂÍT adj., f. *ciobălcăită* GO/rar VI [d. lichide] „stropit, împrăștiat”: Vedeam laptele *ĉobilcăít* din troci/917.

CIOBĂRNEÁC s. n., pl. *ciobărnece* AO, h. 773/rar Mh „lemn așezat orizontal pe două furci, de care se agață căldarea la foc (la stână)”; cf. *arță* 1° 2°...

CIOBÍ vb. IV refl. AMD, h. 41/rar Ag [d. o măsea] „a se rupe, a deveni *ciob* 1°”: *S-a ĉobít* măseaua/690.

CIOBOTÁR v. *ciubotár*.

CIOBÓTĂ v. *ciubótă*.

CIOȘÓB s. n., pl. *ciošóburi* AMD, h. 673/rar Bz „cârd de oi”; cf. *bățără* u...

CIOBULÉȚ s. n. AFLR/rar Tr dim. de la *ciob* 3°: Puilor le dăm mălai să mănânce, un *ĉobuléț* cu apă, o farfurie, fiecare ce are acolo/797.

CIOBURÍ vb. IV refl. GO/rar Mh, Dj „a se aplica, a se înfige bucăți, cioburi de cărămidă sau de țigla în stratul (subțire) de tencuială de la pereții exteriori ai casei”: Dăm încă o tencuială mai subțire care *să ĉoburéște* cu cioburi de țigla sau cărămidă/968.

CIOC¹ v. *ciocă* 12°.

CIOC² s. n., pl. *ciócuri* 1° art. *ciócul bărbii* AO, h. 77/rar VI, Dj; AMD, h. 45/rar Db, Gr „partea ascuțită a maxilarului inferior; bărbie”; cf. *bărbă* 2°...

2° AO, h. 696/rar Mh; AMD, Pl. 93/Ag, prin Db, Ph, Bz, Tr și rar VI, Vn, Br, Ot, Gr, Cl, Cț „trompa albinei”; cf. *cléște* 6°, *gúșă* 4°, *límbă* 4°, *límbúță* 2°, *sugár* 2°, *trómbă* 1°, *trompíță*.

3° GO/rar Ot „băț, având la capăt un cârlig, împodobit, purtat de călușari în timpul jocului”; cf. *călúș* 2°.

4° art. *ciócul* AFLR/rar Dj „numele dansului popular executat în cadrul obiceiului numit cãlúş”; cf. cãlúş 1°.

5° AO, h. 298/rar Gj, Ot; AMD, h. 488; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Gr, Il, Cţ, prin Br, If, Cl şi rar Tr, Tl „vârful opincii (mai rar, al papucului); gurgui”; Le-ncreţea [opincile] şi le cosea colo *ćócu*, le-ncreţea şi la călcăie AFLR/706; cf. *ciort*, *ciup*¹ 2°, *gurgúil*¹, *íncrét*², *moţ*⁵, *nas*⁴, *tic*², *vârféte*⁴, *vârzób*⁴, *zorzeá*².

6° AFLR/prin Ph „ţapină”; cf. *bolţ*¹°.

7° AFLR/rar Tr „cârlig, ac de undiţă”: Avem undiţi cu gută şi *ćoc*/793.

8° AO, h. 459/Mh „teacă, toc, din tablă sau din piele, purtat de cosaş la brâu, în care se ţine gresia”; cf. *port*³, *supórt*⁶, *teşcói*, *toc*².

9° AO, h. 775/rar Dj „cârlig de lemn folosit drept cuier la stână”.

10° AMD, Pl. 138/rar Tr „cujbă din lemn”; cf. *cãldărár*°.

11° *cioc de ráţá* s. compus AMD, h. 686/rar Il „ghin folosit în dogărie”; cf. *cráimar*, *dólie*⁵, *frezór*, *gheárá*⁴, *ghin*¹, *ghinuitór*, *holáiză*ⁿ, *hólhen*, *hótchel*, *lingurár*¹, *lingureá*, *linguriţá*¹, *lingurói*⁴, *lotpáier*¹, *ochi*¹⁹, *ocolít*², *scobitoáre*³.

12° AO, h. 633/rar Dj; AMD, h. 635/rar Tr „măsea la coasă”; cf. *aducătúră*²°.

13° AO, h. 644/rar Mh, Ot; AMD, h. 647/rar Ag, Tr „cârligul din capătul cărceiei”; cf. *cióflíngă*².

14° AMD, Pl. 58/rar Ag „cuiul cu ajutorul căruia se leagă grindeul plugului de cotigă”; cf. cãlúş 10°.

15° AMD, h. 618/rar Ag „ţaişul sapei”; cf. *búrtă*³°.

16° TDM II/rar Vn „jgheabul prin care se scurge zerul din crintă”: Acolo este o crintă [...] şi cazanu care este pus, este pus la *ćócu* crinţii acolo/728; cf. *văgúş*.

17° AO, h. 722/rar VI, Dj „fiecare dintre cele două stinghii fixate orizontal la braţele războiului de ţesut, pe care se sprijină beţele de susţinere a itelor şi a vătalelor”; cf. *ajutór*¹⁴°.

18° AMD, Pl. 105–106/rar Tr „crucea răşchitorului”; cf. *blánă*⁷°.

– var. 3° *cióclu* s. GO/rar Dj.

CIOCÁ vb. I tranz. GO/rar Mh „a scurta, a tăia corzile, joardele viţei de vie”; cf. *căpeţi*°.

CIOCÁN¹ s. n., pl. *ciocáne* 1° AMD/rar Gr „partea din faţă a rotilelor (de forma unui unghi cu vârful înainte), de care se agaţă proţapul”; cf. *ciocáltéu*⁴.

2° AO, h. 728/rar VI; AMD, Pl. 114/rar Ph „bãrbătuş la războiul de ţesut”; cf. *amná*²°.

3° AMD, Pl. 115–116/rar Ot „scripete la iţe”; cf. *buceá*⁴°.

4° AO, h. 716/rar VI „braţ la vârtelniţă”; cf. *bátă*¹ 5°.

5° AMD, Pl. 167/rar Db „titirez la moară”; cf. *alergătoáre*² 3°.

6° AFLR/rar Tl „numele unui joc de copii: participanţii se împart în două grupe şi fug ferindu-se să nu fie loviţi de către adversari (cu mâna sau cu piciorul)”.

CIOCÁN² s. m., pl. *ciocáni* 1° AFLR/rar Dj; AMD, h. 627; TDM III; AFLR/II, prin Bz şi rar Ph, Vn, Gl, Br, Cl, Tl, Cţ şi s. n., pl. *ciocáne* TDO/rar Dj; TDM III/rar Cl; *ciocáni* *ibid.*/rar Il „tulpină de porumb”: [Chică de porumb] e aia care iasă... din *ćocánu* ăla sus AFLR/977. Şi el mort era-nvelit cu nişte *ćocán*! la malu Dunării *ibid.*/875; cf. *ciocálti*, *ciocléj*¹, *covrág*² 1°, *lujéán*, *struján*, *ştiuleág*, *tuléu*², *tulpínă*⁵, *tulúg*³.

2° AMD, h. 308 MN; AFLR/II, prin Bz, Br, Cl, Tl şi rar Vn, Cţ „ştiulete fără boabe, cocean”: Aicea nu prea sânt lemne de foc, mai mult cu *ćocán*! facem [foc], cu ogrinji AFLR/740; cf. *bút*¹²°.

3° TDM III/rar II; AFLR/rar Cț „rest din tulpina de porumb rămasă pe câmp după cules”; cf. cioátă¹ 1°...

4° AMD, h. 308; AFLR/prin Cț și rar Vn „știulete”; cf. ciocălău², cocean¹, cocolôș⁵, cotălău, cotolán¹, cotolói, drúgă² 5°, știuleág², știulete², ștuléu.

5° GD/rar Tl „cocean de varză”: Și p-ormă-i dăm [verzei] gaură la mijloc, îi scoatem *coceanu* și, când o punem la putină, îi punem sare în gaura asta/875; cf. cotolán⁶, covárlă, gămălie¹ 2°.

CIOCANTINĂ s. f. 1° AMD, h. 610; GM/rar Br, Tr, Gr „specie de porumb cu bobul mare și roșcat la vârf; cincantin”.

2° AMD/rar Cl „specie de porumb pentru floricele”.

– var. 1° ciucantină s. f. AMD, h. 610/rar Cl.

CIÓCĂ v. cioacă 5°.

CIOCĂLĂU s. m., pl. *ciocălăi* 1° AMD, h. 308 MN; GD/rar Tl, Cț „știulete curățat de boabe; cocean de porumb”; cf. but¹²°...

2° AMD, h. 308/prin Tl „știulete”; cf. ciocán² 4°...

3° ~ rar AMD, h. 609/rar Tl „știulete pipernicit, cu boabe mici și rare”; cf. bába¹⁰°...

4° AMD, h. 312/rar Tl „rest din tulpina de porumb rămasă pe câmp după cules”; cf. cioátă¹ 1°...

– var. ciucălău s. m., pl. *ciucălăi* 1° AO, h. 435/rar Dj; AMD, h. 308 MN/Tl și rar Gl, Cl, Cț; 3° ~ rar AMD, h. 609/rar Bz.

CIOCĂNĂR s. m., pl. *ciocănări* AMD, h. 443/rar Cl „ciocănitoare”; cf. ciocnitoare, ciocnitoare, ghionoáie¹, tocănitoare, toporășul¹, țipătoare, vârdárie, verdáne.

CIOCĂNĂȘ¹ s. m., pl. *ciocănăși* AMD, h. 613/rar Vn „porumb furajer”; cf. ciocănél² 2°, ciocăníš¹ 1°, ciolomádă, ciolomátic, cocean⁵,

cocenár², cocenáš², copiléț, mijlín, ormán, părăng², porumbár², porumbíște¹ 1°, porumbói, silóz¹.

CIOCĂNĂȘ² s. m., pl. *ciocănăși* AMD, h. 428/rar Ph „gonaci, hăitaș”; cf. alergător³°...

CIOCĂNĂU s. n. și m., pl. *ciocănăie* AMD, Pl. 115–116/rar Ot; *ciocănăi*/rar Ag „scripete la ițe”; cf. bucéá⁴°...

CIOCĂNEĂLĂ s. f. 1° AFLR/rar Br [fig.] „bătaie”; cf. ciufuíálă, poceálă.

2° AMD, h. 428/rar Ph „goană, abatere a vânatului”: Ciocăne prin butuci, face gălăgie ca să sperie animalele, am fost la *ciocănlă*/707; cf. bătăie³°...

CIOCĂNÉL¹ s. m. și n., pl. *ciocănéi* 1° AO, h. 732/Mh și rar Gj; AMD, Pl. 115–116/rar Ag, Db, Ot; *ciocănéle* AO/rar Mh; *ciocănăi* AMD/rar Tr „scripete la ițe”; cf. bucéá⁴°...

2° pl. *ciocănăi* AMD, Pl. 115/rar Ag „tâlpig la război”; cf. bláníă³°...

3° pl. tantum AMD, h. 477/rar Db „(model de) dantelă”.

4° art. de-a ciocănélui loc. subst. AFLR/rar Dj „numele unui joc de copii”.

CIOCĂNÉL² s. m., pl. *ciocănéi* 1° AMD, h. 308/rar Br, Il, Tl „știulete curățat de boabe; cocean”; cf. but¹²°...

2° pl. tantum AMD, h. 612; GM/prin Br și rar Vn, Bz, Cț; *ciocănéli*/rar Tl „porumb furajer”; cf. ciocănăș¹°...

CIOCĂNÍ vb. IV 1° ind. prez. 3 sg. *ciocăne* AO, h. 427; AFLR/Gj, Mh și rar Vl, Dj; AMD, h. 298/Db, prin Gr și rar Ag, Ph, Ot, Il; *ciocănéște* AO/rar Gj, Mh, Tr; AMD/rar Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț; *ciocăne* AO/rar Mh [d. găini] „a căuta mâncare cu ciocul, a ciuguli”; cf. ciocní⁵, ciugulí¹, pigulí², ticăí.

2° ind. prez. 3 sg. *ciocăne* TDM II/rar Ph [d. puiul aflat în ou] „a sparge coaja cu ciocul”: *Ciocăne* puii, să crapă... coaja aia dă la ou și iese puiul/713; cf. ciocní¹, înciocá, înciocní.

3° TDM II; AFLR/rar Br, Gr „a ciocni ouă (vopsite), pahare cu băutură”.

4° AMD, h. 596; GM; TDM III/rar Tr, Gr, Il; ind. prez. 3 sg. *ciocăne* GM/rar Tr „a săpa superficial; a prăși ușor”: După ce dă căpușa [la vița de vie] dă iese din pământ, atuncea-l sap mai rar, când crește iarba; da până dă căpușa trebuie să-l *ciocăni* mereu, după orice ploaie GM/785. Să mergem *să ciocănim* la porumb AMD/831; cf. b â r c â i 2°...

– var. 1° *ciucăi* vb. IV AO, h. 427/prin Mh.

CIOCĂNICĂ s. f., pl. *ciocănice* AO, Pl. 137/rar Dj „bașchie”; cf. b a s c h i e 1°...

CIOCĂNIȘ s. 1° AMD, h. 613/rar Vn „porumb furajer”; cf. c i o c â n â ș 1°...

2° GD/rar Tl „teren de pe care s-a recoltat porumbul (și au rămas c i o c a n i i 2° 3°)”; cf. c i o c â n i ș t e 2°, c o c e n i ș t e 2°, m â l â i ș t e, n a d â s 3°, p o r u m b i ș t e 1 2°, t u l u j i ș t e.

CIOCĂNIȘTE s. f. 1° AMD, h. 311/prin Br „cultură de porumb; porumbiște”; cf. p o r u m b â r i e, p o r u m b i ș t e 1 2°.

2° AMD; AFLR/rar Vn, Bz, Br „teren de pe care s-a cules porumbul”: A semănat pă *ciocăniște*-așa, cum zicem noi, pă *ciocăniște*, adică după ce-a tăiat ciocanii l-a semănat grâul și l-a dat numai cu boroana AFLR/733; cf. c i o c â n i ș 2°...

3° colect. AMD, h. 312/rar Br „coceni, tulpini de porumb”.

CIOCĂNITEA s. f. art. GM/rar Tr „numele unui joc de copii cu (patru) pietre”; cf. b a l d â c 1°...

CIOCĂNITURĂ s. f., pl. *ciocănituri* AO, Pl. 133/rar Dj „crestătură mărunță, riz în piatra alergătoare de la moară; zimț”; cf. d a t 1°, d â t â t ú r â, g â u r é l e 2°, j g h e a b 10°, p á n â 8°, r é m e ș, s â n 3°, t â i e t ú r â 2°, v a l 9°, z i m ț 3°.

CIOCĂTEALĂ s. f., o ~ de coasă GM/rar Ag [peior.] „cantitate mică de cositură, câteva brazde”: Nu mai pot lucra

încolo, pe acasă, pe coala: un lemn, o *ciocăteală de coasă*, două-trei copite-ntr-o zi, două-trei în alta/673.

CIOCĂLTĂU v. *ciocăltéu* 1°, 5°.

CIOCĂLTÉIE v. *ciocăltéu* 5°.

CIOCĂLTÉU s. n., pl. *ciocăltéie* 1° AO, h. 654; AFLR/VI, Gj, Mh, Dj și prin Ot; *ciocălteauă*/rar VI și s. m., pl. *ciocăltéi*/rar Mh „cui (de lemn sau de fier) folosit la prinderea jugului de proțap”; cf. c â l ú ș 14°...

2° AO, h. 644/rar Mh, Ot „cârceie”; cf. b r â ț â r â 4°...

3° AO, h. 641/rar Gj „cuiul folosit la prinderea grindeiului de cotigă”; cf. c â l ú ș 10°...

4° AO, h. 657/rar Mh „piesă, în formă de unghi cu vârful înainte, prinsă în partea anterioară a carului, de care se agață proțapul”; cf. c i o c â n 1 1°.

5° var. *ciocăltău* s. n., pl. *ciocăltăie* AMD, Pl. 115-116/rar Ot „fiecare dintre cei doi scripeți de la ite”; cf. b u c e á 4°...

– var. *ciocăltău* s. n., pl. *ciocăltăie* 1° AO, h. 654/rar Dj; *ciocăltéie* s. f., pl. *ciocăltéi* 5° AMD, Pl. 115-116/rar Ot.

CIOCĂLȚI s. m. pl. GM/rar Il „tulpini de porumb uscate, coceni”: Culegeam porumbu-ntâi, pă urmă... tăiam *ciocălți*, i-aduceam acasă/846; cf. c i o c â n 2 1°...

CIOCĂRLÁN s. m., pl. *ciocărláni* 1° AMD, h. 636/rar Cț „mănerul coasei”; cf. c â l c â i 11°...

2° AMD, Pl. 115-116/rar Gr „fiecare dintre cei doi scripeți de la ite”; cf. b u c e á 4°...

3° AMD; GM/rar Ot, Tr „plantă care crește prin semănături; coroniște”.

CIOCĂRLIE s. f., pl. *ciocărlii* AMD, Pl. 66-68; GM; TDM II/Vn, Bz, Br și rar Gl „lăstar, coardă de vița de vie tăiată pentru a fi sădită; butaș”: *Ciocărlie* este coarda de la vie, să taie din ea... patru-cinci ochi sau șase ochi și-aia îi spune *ciocărlie* și din aia vrem să plantăm altă vie GM/742; cf. b â ț 1°...

CIOCĂRLIȘTEAN s. m., pl. *ciocărlișteni* AMD/836 „locuitor din comuna Ciocărlia”.

CIOCĂRTÍ v. *ciopăți* 2°.

CIOCĂRTITÓR s. n., pl. *ciocărtitoare* AO, Pl. 135/rar Dj „scaun special de cioplít”; cf. b ó c¹ 3°...

CIOCHÍE v. *ceacăie* 1°–4°.

CIOCHINÁR s. n., pl. *ciochinारे* AMD, h. 694/rar Bz, Il „bașchie”; cf. b a s c h í e l°...

CIOCHÍȚĂ s. f., pl. *ciochíte* AMD/rar Tr „pasăre cenușie, dăunătoare, nemigratoare, asemănătoare cu cioara”.

CIOCI s. m. pl. GM/rar Il „papuci din postav, pâslari”; cf. c ă l ț ú n l°...

– var. *ciulci* s. m. pl. AMD; GD/rar Tl, Cț.

CIOCLÉJ s. m., pl. *ciocléji* 1° AMD, h. 312/rar Tl „tulpină de porumb”; cf. c i o c ă n² 1°...

2° var. *cioclód* s. m., pl. *cioclóji* AMD, h. 308/rar Vl „știulete fără boabe”; cf. b u t 12°...

CIOCLÓD v. *ciocléj* 2°.

CIÓCLU v. *cioc* 3°.

CIOCNÍ vb. IV 1° GM/rar Vn [d. pui, viermi de mătase] „a străpunge oul pentru a ieși”: [Viermii de mătase] începe să *čovnească* pe colo puțin GM/727. Făcea focu olecută așa nu tare și-i pune [viermii] și *čovneá*; după ce *čovneá* ieșeau ca furnicile-alea mici așa/738; cf. c i o c ă n í 2°.

2° GM/rar Tr [d. ghimpi, albine, viespi] „a înțepa”: Mi-a dat un ghimpe, m-a *čovnit* în vâna deștului/795.

3° var. *țocni* vb. IV GM/rar Db „a atinge, a lovi ușor”: Ș-atuncea nu să-mbrăca fata cu rochia, cu fusta neapretată. Stătea, era rochia de pluș și stătea rochia atât... când te *țocneá* băiatu peste picior, simțea că-i cu ceva fata, așa sta rochiile pã ele/699; cf. m i n ț í 3°.

4° var. *ciomni* vb. IV TDO/rar Dj „a bate, a lovi”: Îl *čovneá*y cu ciumagu, că el [câinele] se repezea la ailalți/990; cf. b u c i u m á 2°...

5° var. *ciomni* vb. IV AO, h. 427/prin Mh [d. găini] „a căuta mâncare cu ciocul, a ciuguli”; cf. c i o c ă n í 1°...

– var. 1° *ciogni* vb. IV TDM II/rar Br; *ciomni* vb. IV AFLR/rar Mh.

CIOCNÍRE s. f., în a da ~ AFLR/rar Db „a ataca, a da asalt”: Dacă *dam čovnire* ne bucuram/820.

CIOCNÍT adj., ~ de boală AFLR/rar Tl [fig.] „atins, afectat de o boală”; cf. s u f e r í t.

CIOCNITOÁRE s. f., pl. *ciocnitóri* AO, h. 559/prin Mh; AMD, h. 443/rar Tl „ciocănitoare”; cf. c i o c ă n á r...

– var. *ciognitoáre* s. f., pl. *ciognitóri* AO, h. 559/rar Mh; AMD, h. 443/rar Tl; *ciomnitoáre* s. f., pl. *ciomnitóri* AO/rar Mh.

CIOCONITOÁRE s. f., pl. *ciocconitóri* AMD, h. 443/rar Db „ciocănitoare”; cf. c i o c ă n á r...

CIOCÓT 1° s. n., pl. *ciocóte* AO, Pl. 131/prin Mh „titirez la moară”; cf. a l e r g ă t o á r e² 3°...

2° s. m., pl. *ciocóți* GO/rar Gj „ciucure”: [Mireasa împarte] batistute cu *čovót* la băieți/939; cf. c i ú c u r e 3°, m o ț 2°, n u n ú ț.

CIOCULÉȚ s. n. AMD, Pl. 93/rar Ag, Db, Tr, Gr, Il dim. de la c i o c² 2°; cf. c i o c u ș ó r.

CIOCUȘÓR s. n., pl. *ciocușoare* AMD, Pl. 93/rar Bz dim. de la c i o c² 2°; cf. c i o c u l é ț.

CIOFÁC s. n., pl. *ciofáce* AMD, h. 242/rar Ot „pahar mic”; cf. g l e á j ă², p â r ț i ó n 2°, ț u i¹ 1°.

CIOFÁIE s. f., pl. *ciofái* AMD, h. 619/rar Db „sperietoare (de păsări), momâie”; cf. c h i p¹ 5°...

CIOFLENGÁTĂ adj. f., pl. *cioflengáte* AO, Pl. 125/rar Gj [d. urechile oilor] „aplecată în jos, bleagă”.

CIOFLÍNGĂ s. f., pl. *cioflingi* 1° AMD, h. 647/rar Bz „cârceie”; cf. b r ă ț á r ă 4°...

2° var. **cioflînți** s. pl. GM/rar Vn „cârlige de fier folosite la prinderea bușteanului de tînjală”: Avem tînjăloaie la boi și cu *cioflînți* batem în ei [bușteni], și cu lanțuri, care nu țin *cioflînțile* legăm cu lanțuri TDM II/721; cf. *cioc* 13°...

CIOFLINGĂREALĂ s. f. GM/rar Vn „hoinăreală, trîndăvie, viață ușoară”: Puturos... șarlatan, nu să... îi place *cioflingăreală*, fetele, dansurile /727.

CIOFLÎNȚI v. **cioflîngă** 2°.

CIOGĂLÍ v. **ciugulí** 1°.

CIOGNÍ v. **ciocní** 1°.

CIOGNITOĂRE v. **ciocnitoăre**.

CIOHORĂNG adj., pl. *ciohorângi*, f. *ciohorângă*, pl. *ciohorânge* AO, h. 143, 144/rar Mh „infirm, schilod”; cf. *anchi-lózát* 1°...

CIOHURÉTE v. **ciuhuréte**.

CIOÍ s. n. 1° pl. *cióáie* AO, Pl. 123/rar Mh „căuș din lemn scobit”; cf. *blid* 5°...

2° pl. *cióuri* AMD, h. 242/rar Ot „vas din lemn scobit în care se pisează usturoi”; cf. *aván* 2°...

3° pl. *cióáie* GD/rar Tl „clopot (mare); talangă”; cf. *arán* g...

4° var. **cihoáie** s. f., pl. *cihói* AO, Pl. 128/rar Mh „bucată de fier, căpăcel fixat în pod omă la moară”; cf. *cep* 12°...

5° var. **ciói** s. n., pl. *cióuri* AFLR/rar Gj „ciot (mic), nod (pe copac)”.

6° var. **șihói** s. n., pl. *șihóáie* AMD, h. 198/rar Db „cui mare, piron (odinioară de lemn)”; cf. *bosc híu*...

– var. 3° **aciói** (3 sil.) s. n., pl. *acioáie* GM; TDM II/rar Bz, Tr.

CIOI v. **ciói** 5°.

CIOIÁȘ (3 sil.) s. n. GD/rar Tl dim. de la *ciói*.

CIOÍCĂ v. **ciuvică** 1°.

CIOIÓS (2 sil.) adj., pl. *cióióși* AFLR/rar Gj [d. copaci] „cu cióiuri, noduros”: Dacă paru e *cióiós*... cu cióiuri.../943.

– var. **ciórós** (2 sil.) adj. GO/rar Gj.

CIOIPĂȚÍ v. **ciopățí** 1°.

CIOITÍNĂ (3 sil.) s. f. GM/rar Vn „stârv, hoit de vită”: O vită moartă, când o trîntește un lup, ș-așa i să spune, e *cióitînă*/724.

CIOLÁC adj., pl. *cioláci*, f. *ciolácă*, pl. *cioláce* 1° AO, Pl. 7/rar Mh; AMD, h. 66 MN; 75 MN; AFLR/Cl, Il, Tl, prin Br, Cț și rar Vn, Bz „ciung”: Are mâna tăiată de la încheietură, e *ciolác* AMD/745; cf. *ciunt* 1°, *ciut* 2°, *mont, orfán* 3°.

2° var. **ciulácă** adj. f., pl. *ciuláce* AMD, Pl. 154/rar Ag, Bz [d. oi] „cu urechile foarte scurte”; cf. *bulgăreásă* 3°...

– var. 1° **cealácă** adj. f., pl. *cealáce* AO, Pl. 7/rar Mh; **ciulác** adj., pl. *ciuláci* AMD, h. 66 MN/rar Bz, Cl, Il.

CIOLÁN s. n., pl. *cioláne* 1° AFLR/rar Cț „corpul unui animal jupuit”: [După ce i-am luat pielea] l-am luat *ciolánu* și... i-am pus foc, am adunat un braț de lemne și i-am pus foc/891.

2° AMD, h. 244 MN/rar Tl „obadă”; cf. *naplát* 1°, *obádă* 3°.

CIOLÁNĂ (4 sil.) s. f. GD/rar Tl [în term. mineritului] „gaură forată înclinat”.

CIOLMÉC s. n., pl. *ciolméce* 1° AMD, Pl. 175–176/rar Cl „cancioc folosit de zidari”; cf. *cancéu* 1°...

2° AMD, h. 679/rar Cl „căuș din lemn”; cf. *blid* 5°...

3° var. **ciolmég** s. n., pl. *ciolmége* AMD, h. 201/rar Ph „vas din doage pentru scos apa din fântână; ciutură”; cf. *ciubăr* 3°, *ciútură* 2°, *cófă* 1°, *vedriță* 2°.

CIOLMÉG v. **ciolméc** 3°.

CIOLOFÁN s. n. TDM III; AFLR/rar Tr, Gr, Cl, Cț „celofan”.

CIOLOMÁDĂ s. f. AMD, h. 613/rar Tr „porumb furajer”: Mai semăna și *ciolomáte*, cum s-ar spune, parte din cetățeni GD/888; cf. *ciocănăș* 1°...

– var. **cealamádă** s. f. AMD/rar Tr; **ciolomát** s. n., pl. *ciolomáte* AMD, h. 613; GD/rar Cț; **ciulmeá** s. f. AO, h. 609/rar Vl.

CIOLOMÁT v. **ciolomádă**.

CIOLOMÁTEC v. **ciolomátic**.

CIOLOMÁTIC s. AMD, h. 613/prin Cț și rar Vl, Tl „porumb furajer”: *Ĉolomátic* sau nutreț verde pentru vite/756; cf. *c i o c ă n ă ș*¹...

– var. **ciolomátec** s. AMD, h. 613/rar Cț; **ciolomátică** s. f./rar Br.

CIOLOMÁTICĂ v. **ciolomátic**.

CIOLPÁN s. m., pl. *ciolpáni* 1° AMD/rar Bz „lăstar vechi (de unu, doi ani) de viță de vie”; cf. *a z m ă n* 1°...

2° AMD, h. 409/rar Db „pădure rară; rariște”; cf. *c h e l e m n e ă*...

CIOLPĂNEÁN s. m., pl. *ciolpănéni* AMD/840 „locuitor din comuna Ciolpani”.

CIOLTĂR s. n., pl. *cioltăre* 1° AO, h. 244/rar Vl „înelitoare, pătură groasă din lână țesută”; cf. *a ș t e r n ú t* 1°...

2° var. **ciontár** s. n., pl. *ciontăre* AMD/rar Cl „cergă, pătură țesută cu flori, care se pune pe cal, sub șa”; cf. *i b ă n c ă*.

CIOMÁG v. **ciumág** 3°, 4°.

CIOMÁGĂ v. **ciumág** 1°.

CIOMĂGÁȘI adj./s. m. pl. AFLR/rar Vn „bătăuși”: [Noi] n-am fost *ĉomăgáș!* /723; cf. *b o t á ș i*.

CIOMNÍ v. **ciocni** 1°, 4°, 5°.

CIOMNITOÁRE v. **ciocnitoáre**.

CIOMP s. m., pl. *ciompi* 1° AMD, Pl. 72–73/rar Ag „par de susținere la vița de vie (mai scurt decât un arac)”.

2° var. **cimp** s. m., pl. *cimpi* GO/rar Gj „ciot rămas după tăierea lăstarilor la vița de vie”: [Via] întâi o tăiem, pe urmă o legăm, care-i lăsăm *ĉimp!*, care nu, *ĉimpi!*... care-s mai sus îi legăm, care nu, rămân așa/939.

3° var. **țomp** s. m., pl. *țompi* AO, h. 336/rar Gj „stâlp folosit ca semn de hotar”.

4° var. **țump** s. m., pl. *țumpi* AO, h. 215/rar Mh „stâlp (gros) la gardul de scânduri”; cf. *b ă b ă* 13°...

CIOMPĂ vb. I GM/rar Vl „a tăia vârfurile lăstarilor, a cârni vița de vie”: După ce o legăm via... capetele, lăstarii

care nu au strugure îi rupem... îi *ĉompăm* de la patru, cinci frunze și dup-aceea începem cu stropitu/757; cf. *c ă p e ț i*...

CIOMTĂ v. **ciontá** 1°.

CIÓN v. **ceaón** 1°.

CIONCI s. GD/rar Cț „fier care leagă crucea din față de inima căruței”.

CIOND v. **ciont** 2°.

CIONEÁC v. **cenác** 5°.

CIONGĂRI vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *ciongăresc*, *cióngăr* AO, h. 970/rar Mh „a reteza, a tăia (vârful unui copac)”; cf. *c i o n t á* 2°, *c r u n t á* 1°, *c u r m á* 1°, *r ă t e z á* 2°, *r ă t ú n d e* 3°, *r ă t u n j i*, *s c á u n* 28°.

CIONÍ vb. IV intranz. AO, h. 134/rar Gj „a aiura”; cf. *a r u i ă*...

CIONT s. n. 1° AMD, Pl. 133/rar Ph „semn de recunoaștere la oi constând în ciuntirea vârfului urechii”; cf. *c i u l i t ú r ă*, *c i u m p ă v e á l ă*, *c i u n t ă t ú r ă*, *c i u p e á l ă*, *c i u p í t 1°*, *c i u p í t ú r ă*, *î m b ă r b u r ă t ú r ă*, *î m p ă l ă ș e t ú r ă*, *r ă t u n z ă t ú r ă*, *r e t e z ă t ú r ă* 1°.

2° var. **ciond** s. n., pl. *ciónduri* AFLR/rar Mh „așchie, țandără”; cf. *ă ș c h i*...

– var. 1° **cioántă** s. f., pl. *cioánte* AMD, Pl. 132–134; GM/rar Ag, Cl.

CIONTĂ vb. I tranz. 1° și refl. pas. AMD, Pl. 76–77/prin Ot și rar Vl, Tr „a (se) tăia, a (se) cârni vița de vie”; cf. *c ă r n i* 2°...

2° și refl. pas. AO, h. 970; Pl. 90; AFLR/rar Vl, Gj, Ot „a (se) reteza, a (se) tăia un copac (sau vârful acestuia)”: Tăia lemne lungi de opt-doispe metri [...] și după aia *se ĉontá* AFLR/905; cf. *c i o n g ă r i*...

3° și refl. pas. AO, Pl. 122/rar Ot; AMD, Pl. 133/rar Ot, Cl, Cț „a (se) tăia vârful urechii la oaie, pentru a o însemna sau pentru a-i lăsa sânge”; cf. *c i u p í* 2°, *r ă t ú n d e* 4°.

4° ind. prez. 3 sg. *cioántă* AFLR/rar Gj [d. gândaci] „a distruge o plantă rozând vârful, a roade vârful”: [Viermii, gândacii] *ĉoántă* grăul/938.

– var. **ciomtá** vb. I tranz. 1° AMD, Pl. 76–77/rar Ot; **ciontí** vb. IV tranz. 1°/rar Db; **ciumtí** vb. IV tranz. 1°/rar Br, Gr; **ciuntá** vb. I tranz. 1°/prin Tl și rar Vl, Cl, Ct; 3° AO, Pl. 122/Dj, prin Mh și rar Ot; AMD, Pl. 133/prin Ag, Ot, Tr și rar Vl, Bz, Br, Ct; ind. prez. 1 sg. **ciunt** 2° AO, h. 970; Pl. 90/rar Gj.

CIONTÁR v. **cioltár** 2°.

CIONTÁTĂ v. **ciuntătă**.

CIONTÁTÚRĂ v. **ciuntătúra**.

CIONTÍ v. **ciontá** 1°.

CIONVÍCĂ v. **ciuvică**² 1°.

CIOP¹ v. **cep** 2°, 9°.

CIOP² v. **ciob** 2°.

CIOP³ v. **ciup**¹ 1°, 2°.

CIOPĂNÍ v. **ciobăni**.

CIOPĂRTÍ v. **ciopărtí** 1°.

CIOPĂȚÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° TDO; AFLR/rar Dj, Ot; GM; TDM I–III; AFLR/Tr, prin Db, Gr și rar Ag, Bz, Ot, Cl „a (se) tăia (carnea) în bucăți; a (se) tranșa”: [Porcul] îl tăiem, îl *ciopățim* și-i punem carnea-ntr-o ladă GM/766. Dupe ce-o pârlești [găina], îi tai și ei... îi scoți gușa [...] pe-urm-o iei *la... ciopățit*; îi tai picioarele, îi tai pieptu, îi tai hălea toate ce... faci bucăți TDO/970; cf. b u c ă t u r í...

2° var. **ciocártí** vb. IV GM/rar Bz „a tăia un lemn scoțând bucăți mici; a ciopli”: *Ćocirtám* la un cui [de lemn], că *de ċocirtít ċocirtésc* cu mâna/750; cf. s c â r m á 3°.

– var. 1° **ciopăți** (3 sil.) vb. IV tranz. AFLR/rar Gr; **ciopărți** vb. IV tranz. TDM I/rar Ag; **ciumpăți** vb. IV tranz. GM/rar Ph; **ciupăți** vb. IV tranz. TDO/rar Dj.

CIOPĂRTÁC s. n. și m., pl. *ciopártáce* GM/rar Db, Vn; *ciopártáci*/rar Db „bucată tăiată dintr-un lemn, scurtătură”: Și pe urmă șarpele să ducea, venea după noi [...] și pă urmă am luat un *ciopirtág* d-ăla marile și i-am rupt gâtul/695; cf. c ă r ă v é i 1°...

– var. **ciopártág** s. n., pl. *ciopártáge* GM/rar Db, Bz; **ciopártág** s. n., pl. *ciopártáge* GM/rar Bz.

CIOPĂRTÁG v. **ciopártác**.

CIOPĂRTÁG v. **ciopártác**.

CIÓPIC s. m. GD/rar Tl „pui de șalău”: De exemplu este pui de șalău, *ćłopic*, ala nu să... n-ai voie [să-l pescuiești]/884.

CIOPLEALĂ s. f. AMD, h. 625/rar Ot „loc de pe care s-a curățat, s - a c i o - p l i t iarba”.

CIOPLÍ vb. IV TDO/rar Dj; AMD, h. 627; Pl. 54; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Vn, Ot „a tăia (cu sapa) iarba, buruienile dintr-o cultură, de pe un teren sau de pe aria pregătită pentru treierat”: Să făcea arie, *ćopleá* o față de arie așa TDO/968. *Ćopleá* locu dă... ștofleci, de miriște, de iarbă, de tot, dedea la o parte [pentru arie] AFLR/811. [Boabele] nu intra în pământ, pământu era bine *ćoplít* și uscat/702.

CIOPLITOÁRE s. f., pl. *cioplitóri* AO, h. 576/prin Dj și rar Ot „rindea”; cf. b r o á s c ă 8°...

CIÓPOR s. n., pl. *ciópore* AO, h. 405; 758/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 673/rar Ot „ciopor de 10–25 de oi”; cf. b ă ț ă r ă u...

– var. **ciópur** s. n., pl. *ciópure* AO, h. 758/rar Mh.

CIOPORÁȘ s. n., pl. *cioporáșe* AO, h. 758/Dj și rar Gj; AMD, h. 673/rar Ag dim. de la *ciopor*; cf. c i o p o r é l.

CIOPORÉL s. n., pl. *cioporéle* AMD, h. 673/rar Vl, Ag dim. de la *ciopor*; cf. c i o p o r á ș.

CIÓPUR v. **ciópor**.

CIORÁN s. m., pl. *cioráni* AMD, h. 439 MN/prin Tr și rar Db, Vn, Bz „cioroi (mare)”; cf. c r o n c á n 1°, g a r ó i 1°, g ă r v á n.

CIORĂNEÁN s. m., pl. *ciorănéni* AMD/719 „locuitor din comuna Ciorani”.

CIORĂRĂÍ vb. IV refl. GM/rar Tr „a se ciondăni, a se certa, a se ciorovăi”; cf. c ă l ț ă v í.

– var. **cioromăni** vb. IV refl. GM/rar Ag.

CIORÂȘFLEAȘCĂ v. **ciorofleacă** 2°.

CIORBADĂC s. n., pl. *ciorbadăcuri* AMD, h. 679/rar Ph „căuș de lemn”; cf. *blid* 5°...

CIORBAGIU s. m., pl. *ciorbagii* GD/rar Cț „stăpân al unei case, gospodar”: Auzim dimineața, prin zori așa, să lumina puțin, ciobanii la ușă: *corbașiule!* *corbașiule*, foc! foc!/898; cf. *târlăș* 5°.

CIORBĂR s. n., pl. *ciorbăre* 1° AMD; GM/rar Db, Ph, Bz, Br, Il „polonic”: Iau [supă] c-un *corbăr*, polonic, cum să spune, fiecare zice cum să pricepe GM/748.

2° AMD, h. 679; Pl. 147/rar Ph, Bz, Cl, Il „lingură (de lemn, cu găuri), căuș cu o coadă lungă, folosit la stână pentru scos urda din zer”; cf. *linguró* 3°, *lopătă* 2°, *piroșcăr*, *sădilă* 4°.

CIORBĂ s. f. 1° pl. *ciórburi* TDM I; AFLR/rar Ag, Db „mâncăruri gătite; ciorbe”: Da nu le duce legume [cosașilor], ca să stea să facă *corburí*, mai puține, că sunt și ei ocupați acolo TDM I/679; cf. *conác* 5°, *gătire*, *legú* m 1°.

2° AFLR/rar Gr „petrecere luni dimineața, după nuntă, cu persoanele care au servit nuntașii”: Luni dă dimineață făceau *corba*, alergătorii cu câțiva oameni din neam/835; cf. *borș* 1°...

3° art. *ciórba jidánului*, în expr. *a-i sări ~ ~ pe ochi* AO, h. 50/rar Mh „a fi pistruiat, a avea pistruii”.

4° AO, h. 193/rar VI, Dj, Ot; ~ de var/rar Ot „zeamă de var”.

5° AMD, h. 176 MN; AFLR/prin Ot, Tr și rar Ag „mortar”: La noi la... la țară, cum să spune, mortalu ăla dă... dă să pune pă cărămidă, dă zădești, la noi așa i să spunea, *corbă* AFLR/770; cf. *máltă* r, *moló* z 2°, *mortal*, *mózól* 1°, *oro-zán* 2°, *șamút*.

CIORBÎȚĂ s. f. AFLR/rar Gj dim. de la *ciorbă*: Noi o prindem cu ou *corbița*/921.

CIORCĂN s. m., pl. *ciorcăni* AMD, Pl. 67/prin Vn „coardă groasă, matură, de viță de vie”; cf. *cârlán* 4°...

CIORCHIE v. *ciorchin* 1°, 2°.

CIORCHIN s. m. și n., pl. *ciorchini* 1° AMD, Pl. 69-70/rar Ot, Tl; *ciorchine*/rar VI „ciorchine de struguri”; cf. *cârcé* i 4°...

2° var. *chiorchină* s. f., pl. *chiorchini* GM/rar Db „ciorchine fără boabe, cotor de ciorchine”: Mai e *korčiní* d-alea care-a fost boabele, pă alea le facem țucă/818; cf. *cârci* 2°...

– var. *chiorchină* s. f., pl. *chiorchine* 1° AMD, Pl. 69-70/rar Db; *ciorchie* s. f., pl. *ciorchii* 1° AMD; TDM I/rar Ag, Tr; 2° GM/rar Tr; *ciorchine* s. n., pl. *ciorchine* 1° AMD/rar Ag, Bz; *ciorpină* s. f., pl. *ciorpine* 1° AMD/rar Gr; *ciorpini* 1°/rar Cț; *ciorpine* s. m., pl. *ciorpini* 1°/rar Br; *corchină* s. f., pl. *corchini* 1°/rar Cl.

CIORCHINE v. *ciorchin* 1°.

CIORCHINOĂSĂ adj. f., pl. *ciorchinoase* 1° AMD, h. 423/rar Cț [d. unele flori] „sub formă de ciorchine”.

2° GM/rar Db [d. cânepă] „cu floarea, cu ciorchinele mare”: Cânepa o făceam glugă, o țineam trei zile sau nouă zile, după cum avea ciorchina de mare, dacă era *corkinçasă* o țineam mai mult/817.

CIORCIOBOATE v. *ciorciobute*.

CIORCIOBUTE s. f. pl. GM/rar If, Il „lucruri vechi dintr-o gospodărie, rareori utilizate”.

– var. *ciorcioboate* s. f. pl. GM/rar Br; *ciorboăie* s. f. pl. AFLR/rar Db.

CIORCION v. *ciorcior*.

CIORCIOR s. m., pl. *ciorciori* AO, h. 531/rar Gj „inflorescența alunului”; cf. *cercél* 5°...

– var. *ciorcion* s. m., pl. *ciorcioni* AO, h. 531/rar Gj.

CIORCIORUȘ s. m., pl. *ciorcioruși* AO, h. 320/rar Mh „țurture de gheață”; cf. *burlán* 3°...

CIORCOVĂ s. f. GM/rar Tr „sorcovă”.

CIORDĂC s. n., pl. *ciordăce* AMD, h. 644/rar Tl „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. *alcá* 8°...

CIOREĂSCĂ adj. f., pl. *cioréști* 1° prună ~ AMD; GM/rar Db, Bz „varietate de prune de culoare închisă”: Adică pruna neagră, zis cum să zice pe la noi, să zice cam *corăscă*, *prună corăscă*, da alții zice și prune negre GM/694.

2° uitătură ~ AO, h. 31/rar Dj „privire sașie, încrucișată”.

CIORECĒI s. m. pl. 1° AFLR/rar Gj „(un fel de) ciorapi fără talpă, din dimie groasă, care îmbracă piciorul până la genunchi”: [Făceam] *corecēj* de lână, până la genunche [...] țesuți din dimie nouă și ne-ncălțam în opinci/905; cf. c a l ț u n 2°...

2° var. *cioricēi* s. m. pl. GM/rar Ph dim. de la *cioareci*.

CIORÍC v. șoric 1°.

CIORICĂR s. m., pl. *cioricări* AO, h. 769/rar Dj „persoană care aduna postavurile de la săteni și le ducea la puiă”.

CIORICĒI v. ciorecēi 2°.

CIORMÓL s. n. AMD, h. 544/rar Ot „pământ moale, mâl pe fundul bălților sau rămas după inundații”; cf. b â l c i ș ó r...

CIOROBOÁIE v. ciorciobúte.

CIOROBÓȚI s. m. pl. GM/rar Tr „numele unei buruieni cu flori albastre și cu frunze mari; mierea ursului [?]”: *Ĉorobófi* face niște bețe-așa și cu flori albastre-n vârf, așa cu nește măciuci, *ĉorobófi*, nu, nu-nțepă/805.

CIOROFLEÁCĂ s. f. 1° AMD, h. 544/rar Tr „pământ moale, nămol, mâl pe fundul bălților sau rămas după inundații”; cf. b â l c i ș ó r...

2° GM; TDM I/rar Tr [fig.] „preparat nereușit, fiert insuficient, fără consistență”: Dacă nu e bun [săpunul], să face *ĉorofleacă* și-l ia din nou la tăiat și iar îl pune la fiert TDM/771. E mămăligă între mămăligă: e unele care face *ĉorișfleășcă*, o pune, nu poți s-o mănânci... o las-așa *ĉorișfleășcă*, nici încheată, nici... GM/806.

– var. 2° *ciorășfleășcă* s. f. GM/rar Tr.

CIOROMĂNI v. ciorârăi.

CIORÓS v. cioiós.

CIORPÁC s. m., pl. *ciorpáci* 1° AMD, h. 452/rar Tl „unealtă de pescuit; minciog”; cf. c i u r 6°, m i n c i ó c, v â r - c i ó g.

2° var. *cearpác* s. n., pl. *cearpáce* AMD/rar Gr „crâsnic (mic) din sârmă împletită, folosit în pescuitul la copcă”.

CIORPĪNĂ v. ciorchín 1°.

CIORPĪNE v. ciorchín 1°.

CIORPINĪȚĂ s. f. GM/rar Gr dim. de la *ciorpină*.

CIORT s. AO, h. 298/rar Gj „vârf, gurgui la opincă”; cf. c i o c 2 5°...

CIORTACRÁP s. m., pl. *ciortacrapi* AFLR/rar Tl „crap mare (între 2 și 10 kg)”.

CIORTÁN¹ s. m., pl. *ciortáni* 1° AFLR/rar Tl, Cț „crap mic”: Înainte prindeai *ĉortán*, albitură, știucă, moacă, d-astea mici, c-așa-i zicem noi/881; cf. c i o b â c á n.

2° AMD, h. 141; GM/rar If „băiețandru, flăcăiandru”; cf. b â i e c á n...

3° cu val. adj. AMD/rar Vl „de statură mijlocie”: Era un om *ĉortán* așa, nici înalt, nici mic/672; cf. p o t r i v í t 1°.

CIORTÁN² s. n., pl. *ciortáne* AMD, Pl. 65/rar Vn „butuc de viță de vie”; cf. b ú c i u m 2°...

CIORTĂNĂ s. f., pl. *ciortáne* AMD, h. 514/rar Db „fetișcană”: O *ĉortână*, o mijlocă, nici prea mare, nici prea mică/815; cf. b â i e t á n ă...

CIORTĂNĂȘ s. m., pl. *ciortănăși* AMD, h. 141/rar Db dim. de la *cior-ta n¹* 2°: Un *ĉortănăș* de școală/815.

CIORTĂNÉL s. m., pl. *ciortănéi* 1° GD/rar Tl dim. de la *cior-ta n¹* 1°; cf. c i o r t ă n í c ă.

2° GM/rar Bz „pui (de găină) mărișor”.

CIORTĂNICĂ s. TDO/rar Dj; TDM II/rar Br dim. de la *cior-ta n¹* 1°: *ĉortănică*, pui de crap, noi zicem ciobâcan TDO/976; cf. c i o r t ă n é l 1°.

CIOT v. cioată 1°, 5°.

CIOTĂRNĂ v. cetárnă 3°.

CIOTCĂ s. f. 1° cu val. adv. AFLR/rar Gl [d. un grup] „grămadă, strâns la un loc”: Desfacând-o ei [copiii] acolo *côtcă* toți, a explodat [grenada] și pe toți i-a fărmat/729; cf. c i ú r p e n e 4°, hălăciugă 4°.

2° var. *cioătcă* s. f., pl. *cioătce* AMD, h. 413/rar Gl, Tl „rest dintr-un pom tăiat, buturugă”; cf. b u t 4°...

CIOTÓI s. n., pl. *ciootóie* GM/rar Vl, Ot „pulpă de pasăre”; cf. a r m 2°...

CIÓTURE v. *ciútură* 4°.

CIOVÁTĂ s. f., pl. *ciovéți* GO/rar Mh „jumătate de dovleac curățat de miez, în care se păstrează diverse obiecte din gospodărie”; cf. c o t o v á i c ă, c o t o v á i e, d o á s c ă 3°, g l ă v e á j ă 4°, g l e b e j ú ț ă, g o á j ă, h ă r c ă 2 1°, s c o r o á i e.

– var. *cioătă*, s. f., pl. *cioáte* AO, h. 475; GO/rar Mh.

CIOZMÁN v. *azmán* 2°.

CIOZVÁRTÍ vb. IV tranz. TDM II/rar Ph „a rupe (carnea unui animal tăiat), a împărți, a tăia în ciozvárte”: *Am cözvörtit-o* [oaia] în părți la câini/707.

CÍPÁ adj. f., pl. *cípe* AO, Pl. 125/rar Dj, Ot; *cipi*/rar Tr [d. oi] „cu urechile foarte scurte”; cf. b u l g ă r e á s c ă 3°...

CÍPCÁ s. f., pl. *cípce* AO, h. 286/rar Vl, Gj, Mh „dantelă lucrată cu iglița”; cf. b a g a d e á 1°...

– var. *cítcă* s. f. AO, h. 286/rar Mh.

CIPCÉL v. *chipcél* 1°.

CIPCIÁ (3 sil.) vb. I intrans. AFLR/rar Il [d. apă] „a plescăi; a musti”: Pantofii mă udase că *čipčižáză* apa-n ei/858.

CIPCIÓG v. *chepceág*.

CIPILEÁG adj., pl. *cipilégi* AMD, h. 32/prin Tl „peltic”; cf. b a l a m ú t 1°...

CIR s. n. 1° TDO; AFLR/prin Vl și rar Gj, Mh; GM; TDM I, III/prin Ag și rar Vl, Db, Ot, Gr „terci de mămăligă”: O lași să fiarbă bine [mămăliga] până se îngroașă *čiru* și vine amestecată AFLR/913. Presărăm câteva mâini [de mălai], de să-ngroașă un

pic, îi facem un *čir* [mămăligii], cum să zice GM/677; cf. c o l a r é z 3°, p ă s á t 1°.

2° TDO/rar Gj, Mh; GD/rar Tl „fiertură (pentru porci) din mălai (sau tărâțe) și apă”: Noi le facem [porcilor] *čir* cu făină de porumb și cu apă, punem puțină sare și le mai punem și câte-o țără lapte TDO/920. [Porcului] îi facem *čir* fiert, din tărâță de grâu GD/881; cf. b é r e...

3° AO, Pl. 35/rar Vl, Mh „aluățel pentru dospit pâinea”; cf. a l u á t 2°...

4° AO, h. 719/rar Vl; AMD, Pl. 108–109/prin Vl și rar Ot „preparat din făină și apă folosit ca scrobeală”; cf. a p r e t e á l ă...

5° AO, h. 269/rar Mh „amestec din făină cu apă (sau lapte) și ouă pentru clătite”.

CIRÁP v. *cearáp*.

CIRCULĂTOÁRE adj. f., *piátră* ~ AMD, Pl. 164/rar Ot „piatră alergătoare (la moară)”; cf. r á ș n i ț ă 2°.

CIREÁC v. *ciric* 2 3°.

CIREÁDĂ s. f., pl. *čirézi* 1° AMD, h. 429/rar Db, Bz, Gr „haită”; cf. b á n d á 1 2°...

2° AO, h. 758/rar Ot; *čiréde* AMD, h. 673/rar Vl „grup mic, turmă mică de oi”; cf. b ă ț ă r ă u...

3° pl. *čiréde* AO, h. 401; 405/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 264; 270/rar Vl, Ag, Bz, Ot, Tr, Cl, Il „cirezi de vite”; cf. c i ú r d ă 3°, c i u r d í n ă, c r í l ă 3°, p r i ó c ă, s t á n ă 1°, t a m a z l ă c 1°, t ă l v u r ă 2°, t ă r l ă 1 8°, v ă c ă r í e 1°, v ă j d ó c 2°.

– var. 3° *cereádă* s. f., pl. *cerézi* AMD, h. 264/rar Tl; *ciureádă* s. f., pl. *ciurézi* AMD; GD/rar Tl, Ct.

CIREÁP v. *cearáp*.

CIREÁSĂ v. *čirేశă* 1°.

CIREÁȘĂ v. *čirేశă* 2°, 3°.

CIREÁȘE v. *čirేశă* 1°.

CIRÉJNĂ v. *cereásă* 3°.

CIREȘÁN s. m., pl. *čireșáni* AO/945 „locuitor din comuna Cireșu”.

CIREȘÁR s. m., pl. *čireșári* 1° AMD, h. 362 MN/rar Tr „cires”; cf. c i u r ేశ 1°, v i ř i n á r 2°.

2° AMD, h. 509/prin Tl „lăcustă care emite sunete caracteristice doar în luna iunie”.

3° AO, Pl. 42/rar Dj, Ot; AMD, h. 509 MN/prin Il și rar Vn, Bz, Cl „numele lunii mai”; cf. floáre 5°, florár 1°, málái 5°, r a i.

4° var. **cirișár** s. m. AO, Pl. 42/Dj, prin Vl și rar Ot „numele lunii iunie”; cf. grânár, iúnie.

5° AO, Pl. 42/rar Dj „numele lunii iulie”; cf. c u p t ó r 5°, i ú l i e.

– var. **cireșér** s. m. 4° AO, Pl. 42/rar Gj; **cireșír** s. m. 4°/rar Mh; **cirișár** s. m. 1° AMD, h. 362 MN/rar Tr; 3° AMD, h. 509 MN/rar Ag, Ot, Cl; **cirișér** s. m. 4° AO/rar Gj.

CIRÉȘĂ s. f., pl. *ciréše* 1° AO, h. 483/prin Vl și rar Mh; AMD, h. 362/rar Db, Bz, Tr; *ciréși* AO/rar Ot; AMD/rar Tl „cireașă”.

2° var. **cireășă** s. f., pl. *ciréše* GM/rar Il „vișină”: *Ćiréšile* are un gust acru; din *ćiréše* să face vișinată/839; cf. vișinátă, vișini.

3° var. **cireășă** s. f. AMD, Pl. 86-88/rar Tr „soi de viță de vie cu struguri roșietici”.

– var. 1° **cereășă** s. f., pl. *ceréše* AMD, h. 362/prin Db și rar Ph, Gr, Tl; **ciereășă** (4 sil.) s. f., pl. *ciéréși*/rar Tr; **cireășă** s. f., pl. *ciréși*/rar Il; **cireășe** s. f. pl./prin Ag, Ph și rar Bz; **ciureășă** (3 sil.) s. f., pl. *ciuréše* AO, h. 483; AFLR/prin Gj, Mh; AMD/rar Tl; *ciuréși* AMD/prin Cț și rar Tl.

CIREȘÉR v. **cireșár** 4°.

CIRÉȘINĂ v. **cereáslă** 1°.

CIREȘÍR v. **cireșár** 4°.

CIRÉȘNĂ v. **cereáslă** 2°.

CIRÍC¹ v. **cicric** 1°.

CIRÍC² s. n., pl. *ciríce* 1° AMD, h. 316 MN; 614; TDM III/prin Gr „bucată (mică) de teren egală aproximativ cu un sfert de pogan”; cf. círtă.

2° GM/rar Db „lucru mic, neînsemnat, fără valoare”: Nu pot să fac față niciunui *ćiric*, ál mai mic lucru din lume *ćiricu* e/817.

3° var. **cireác** s. n., pl. *cireácuri* AO, h. 518/rar Mh „pădure mică; pădurice”; cf. a n á c...

– var. 3° **tireác** s. n. GO/rar Mh; **tiriác** s. n. GO/rar Mh.

CIRICĂÍ vb. IV intranz. AMD, h. 440/rar Ot „a ciripi”: [Vrabia este] păsărică dă sat, dă *ćiricáje* p-acilea/769.

CIRIPCEÁ v. **chipcél**² 1°.

CIRIPÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 276/prin Db și rar Ot, Tr „a (se) însemna (oile) cu vopsea, pentru a fi recunoscute”: [Oaia] o *ćiripésc* s-o cunosc/761; cf. c ă n í l°...

CIRIȘÁR v. **cireșár** 1°, 3°, 4°.

CIRIȘÉR v. **cireșár** 4°.

CIRITRÍC v. **cicric** 4°.

CIRIZÁR s. m., pl. *cirizári*, ~ de cai AMD, h. 271/rar Cl „herghelegiu”; cf. c ă i é r...

CIRLÍCUL v. **celíche** 1°.

CIRMOÁCĂ v. **târmoacă**.

CÍRTĂ s. f. GO/rar Gj „unitate de măsură pentru suprafețe egală cu aproximativ un sfert de pogan”; cf. *ciríc*² 1°.

CIRULÉȚ s. n. GO/rar Gj dim. de la *cir* 1°.

CÍSNIC adj., pl. *cisnici* AMD/rar Tl „darnic, generos, care face cinste”; cf. *filótím, galantón*.

CISTÍ v. **cinsti** 2°.

CIȘÁLÁ v. **țeșălá**.

CIȘMEÁ s. f., pl. *cișméle* 1° GM/rar Tr; AFLR/rar Cț „izvor”: Am dat boii la *ćușméle*, cum îi spunem noi la un izvor mare acia-n sat TDM II/709; cf. b a r á - c ă l°...

2° var. **ciușmeá** s. f., pl. *ciușméle* TDM I/rar Tr; AMD; GD/rar Tl, Cț „izvor amenajat (cu pompă de scos apa)”; cf. ș t i u - b é i 2°.

3° AMD, h. 201/rar Gr „fântână, puț”; cf. b u n á r...

– var. **ceașmeá** s. f., pl. *ceașméle* 2° TDM I/rar Vl; **ceșmeá** s. f., pl. *ceșméle* 2° AO, h. 216; AFLR/rar Gj, Mh, Ot;

AMD/rar Tr; *ciusmeá* s. f., pl. *ciusméle* 2° GD/rar Ct; *ciuşmeá* s. f., pl. *ciuşméle* 1° TDM II/rar Ph; 3° AMD, h. 201/rar Tr; *cizmeá* s. f., pl. *cizméle* 2° GD/rar Ct.

CIȘTÁR v. *șuștár*².

CIT s. n., pl. *cíturi* 1° AMD/rar Ct „un fel de ladă sau coș din nuiele împletite, în care se depozitau odinioară cereale, făină”; cf. *c i n* 2°...

2° GD/rar Ct „jgheab din lemn scobit, în care se pun strugurii la stors; lin”; cf. *c á d á* 2°...

CÍTCA v. *cípcă*.

CITIRÉGI s. m. pl. GM/rar Ph „crăci, cioturi la prepeleac”: Bați... prepeleci, noi așa-i spunem, niște aia cu ștepi pe el cu... *cítirég* așa/707; cf. *b u t* 11°...

CITIRÍG v. *cicric* 1°.

CÍTORÁ v. *ciútorá* 2°.

CÍTOV adj., pl. *cítovi*, f. *cítová*, pl. *cítove* AMD, h. 91, 92/rar Ot „bolnăvicios”; cf. *b a ș o l d i u*...

CÍTURÁ v. *ciútorá* 2°.

CIU v. *ciuf* 2°.

CIUB v. *ciob* 2°.

CIUBÁR v. *ciubár* 2°, 4°.

CIUBÁRCÁ s. f. GO/rar Gj „putină”; cf. *a c ó v* 2°...

CIUBÁT v. *ciuciubát* 4°.

CIUBÁR s. n. 1° pl. *ciubáre* AO, h. 247; 681; Pl. 113/prin Mh, Dj; AMD, h. 236; Pl. 83–84/prin Ph, Vn și rar Ag, Bz, Br, Tr; *ciubáre* AO, h. 681; Pl. 113/rar Mh, Dj, Tr; AMD, h. 236; Pl. 83–84/prin Br, Tl, Ct și rar Ph, Bz, Tr; *ciubáruri* AMD, h. 236/rar Tr „ciubere, hârdaie (de capacități și cu întrebunțări diferite)”: Are o cadă mică, un *gibń*, noi îi spunem pă turcește *gibń*, care curge-n ea acolo [țuica] GD/896; cf. *b á l i e* 2°...

2° pl. *ciubére* AO, h. 394; 414/prin Vl și rar Gj, Mh; AMD, h. 255; 281/Ag, prin Db și rar Vl, Ph, Ot, Tl, Ct; *ciubáre* AMD/rar Vl, Ag, Db, Ph, Gr, Ct; *ciubáre* AMD, h. 281/rar Db, Ot, Tl „vas, găleată din doage, în care se mulge vaca, oaia”; cf. *b e r b e n í ț á* 2°...

3° pl. *ciubáre* AMD, h. 202/rar Ph, Tl „găleată din doage, cu care se scoate apă din puț; ciutură”; cf. *c i o l m é c* 3°...

4° pl. *ciubére* AO, h. 416/prin Gj; *ciubáre* AO, h. 784/rar Ot „putină (mică) în care se păstrează brânza”; cf. *b á l i e* 4°...

5° pl. *ciubáre* AO, Pl. 113/rar Mh, Dj „vas sub formă de jgheab, în care se pun strugurii la stors; lin”; cf. *c á d á* 2°...

– var. *cebár* s. n., pl. *cebáre* 1° AO, h. 681/rar Ot; *ciubár* s. n., pl. *ciubére* 2° AO, h. 414/rar Mh; 4° AO, h. 416/rar Gj; *ciubár* s. n., pl. *ciubáre* 1° AMD, Pl. 83/rar Ct; *ghibár* s. n., pl. *ghibáre* 1° AMD, Pl. 83–84/rar Ct; *gibár* s. n., pl. *gibáre* 1° AMD, h. 236; GD/prin Ct și rar Tl; *gibír* s. n., pl. *gibíre* 1° AMD, Pl. 142/rar Ct.

CIUBÁRÍCÁ s. f., pl. *ciubárici* AMD, h. 236/rar Ct dim. de la *c i u b á r* 1°.

CIUBÁR v. *ciubár* 1°.

CIUBLĂRÁIE s. f. pl. AMD, h. 227 MN/rar Br „vase, blide, veselă”; cf. *c i o - b á r i e*...

– var. *ciublărú* s. f. pl. AMD, h. 227 MN/rar Gr.

CIUBLĂRÚ v. *ciublăráie*.

CIÚBLE s. f. pl. AMD, h. 227 MN/rar Vn, Br „vase, veselă, blide”; cf. *c i o b á r i e*...

CIUBOTÁR s. m., pl. *ciubotári* AMD, Pl. 4/prin Vn și rar Tr, Tl „cizmar”; cf. *p a p u c á r, p l o t o g á r, ș ú s t e r*.

– var. *ciobotár* s. m., pl. *ciobotári* AMD, Pl. 4/rar Ag, Vn, Gl, Bz, Br, Tl.

CIUBÓTÁ s. f., pl. *ciubóte* AMD, h. 487/Vn, prin Br și rar Gl, Bz, Tl „cizmă”.

– var. *ciobótá* s. f., pl. *ciobóte* AMD, h. 487; AFLR/Bz și rar Ph, Vn, Br, Tl.

CIUBÚC s. n., pl. *ciubúce* 1° AMD, h. 530/Db, prin Ag și rar Ph, If, Gr, Cl, Il, Ct; *ciubúcuri*/rar Ag „țurture de gheață”; cf. *b u r l á n* 3°...

2° var. *cebúce* s. n., pl. *cebúcuri* AO, Pl. 54/rar Dj „teavă de lulea”.

3° AMD, Pl. 176/prin Tr, Ot și rar Db, Vn, Gr; *ciubúcuri*/prin Tr și rar Vl, Db, Ot „unealtă de zidărie cu care se fac orna-

mentele numite ciubuce"; cf. *colțár* 12°, *florár* 4°, *formáz* 2°, *frizl*°, *garníz* 1°, *gealón*, *présă* 2°, *strop* 2°, *şablón* 1°, *şalău*, *tipár* 1°.

4° AMD, Pl. 66/rar Tr „ochi, nod pe coarda de viță de vie”: Tăiam joarde cu două-trei *čubúce*/778; cf. *bobóc* 2°...

5° AMD, h. 251 MN/rar Db „model de cusătură matlasată la plapume, saltele etc.”: Avea o saltea cusută în *čubúce*/815.

6° GM/rar Br „contribuție bănească din partea tinerilor participanți la horă”: Venea fetele gratis la bal, nu mai plătea la bal seara, le luase *čubúcu* de ziua/753; cf. *refeneá* 3°.

CIUBUCATĂ adj. f. AMD, h. 193/rar Ot [d. şindrilă] „cu marginile suprapuse; care se îmbucă una într-alta”; cf. *solzít* 1°, *solzúítă*, *şumetáte*.

CIUBUCĂREALĂ s. f. colect. GM/rar Tr „ornamentele din partea superioară a zidurilor; ciubucărie”: D-acilea vine și-i face [casei] *čubucăreála* pe sus [...] sus la strașină zicem noi/806; cf. *cornuléț* 2°, *țóclu* 2°.

CIUBUCĂRIE s. f. AMD, Pl. 176/rar Tr „ocupație a zidarului care face modele, ciubuce pe tencuiala unui perete”.

CIUBUCÍ vb. IV intranz. GM/rar Ot „a câștiga bani în mod ocazional”: Ieri am fost la brigadă d-am învelit o casă, că mai *čubucésc* și eu, ba că dulgherie, ba că șitărie, ba că... iau și eu ce pot/761.

CIUCANTÍNA v. *ciocantína* 1°.

CIUCĂÍ v. *ciocăní* 1°.

CIUCĂLĂU v. *ciocăláu* 1°, 3°.

CIUCĂLÉTE s. m., pl. *ciucăléți* AMD, h. 415/rar Db „con de brad”; cf. *castravéte* 1°...

CIUCHIE v. *ceacăie* 1°.

CIUCÍ vb. IV refl. AO, h. 121; 905; TDO/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot „a se așeza îndoind genunchii, a se ghemui”; cf. *chiup* 2°...

CIUCI s., în expr. *a sta pe* ~ AO, h. 121/prin Dj „a sta pe vine, a se ghemui”; cf. *chiup* 2°...

CIUCÍT adj./adv. TDM I/rar VI „așezat pe vine”: Unu șade jos și altu în... *čucít*/757; cf. *chichirítă* 3°...

CIUCIUBÁT adj., f. *ciuciubátă* 1° AMD; GD; AFLR/rar Tl, Cț [d. oameni] „urât, pocit, hidos”.

2° AMD/rar Bz [d. femei] „ușuratică, frivolă”.

3° GM/rar Bz, Cl [d. haine] „urâtă, ponosită, uzată”: Își punea câte-o pălărie *čucubátă*/869.

4° var. *ciubát* adj. GM/rar Il „urâcios, ursuz, posac”: Ș-o puneam [fata, în strigături] c-un moș; un moș *čubát*, urât, care era mai rău din sat/855; cf. *balamút* 3°...

CIUCIUBÉI s. AMD/rar Cț „joc de copii, țurcă”; cf. *celíche* 1°...

CIUCIÚICĂ (3 sil.) s. f. cu val. adv., în *a sta* ~ AMD, h. 89 MN/rar Ph, Cț „a sta ghemuit, pe vine”; cf. *chiup* 2°...

CIUCIULÁN s. m., pl. *ciuciuláni* 1° AMD, h. 609/prin Bz, Br și rar Vn, Il „știulete nedezvoltat, pipernicit”; cf. *babă* 10°...

2° AMD, h. 605/rar Br „știulete în formare, păpușă de porumb”; cf. *chică* 3°...

CIUCIULÉTE s. m., pl. *ciuciuléți* 1° AMD, h. 609/rar Cț „știulete nedezvoltat, pipernicit”; cf. *babă* 10°...

2° AMD, h. 415/prin Bz și rar Ph, Vn „con de brad”; cf. *castravéte* 1°...

CIUCIULÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a rupe vârfurile viței de vie, a cârni”; cf. *capeți*...

CIUCIULÍȘ adv. GM/rar Tr „ghemuit”; cf. *chichirítă* 3°...

CIUCIULÍTE, pe ~ loc. adv. GM/rar Ot „ghemuit, ciuciulit”: Ne-am dus cu niște copii să furăm mere, rupem noi o ulucă, acolo, să facem un loc să intrăm *čucúlite*/761; cf. *chichirítă* 3°...

CIUCIUMÉL s. cu val. adv., în expr. *încărcát* ~ GM/rar Db, Tr, Gr [d. plante, pomi] „plin de roade”: Pom *încărcát čucumél*/824; cf. *rapăn* 4°.

– var. **ciurciumél** s. cu val. adv. GM/rar Db, Ot.

CIUCIUR s. n., pl. *ciuciúre* 1° AMD, h. 188/prin Bz și rar VI și s. m., pl. *ciuciúri*/rar Bz „burlan la streășina casei”; cf. *burlóil*°.

2° AMD; TDM II/prin Bz și rar Vn „jgheab la fântână”; cf. *crov* 7°, *guriță* 1°, *țurțur* 1°, *țurțur* 2°, *țuțur* 2°.

3° AMD, Pl. 164/prin Vn și rar Bz „jgheabul îngustat ca un cioc la capătul ulucului, prin care curge apa de răcire la cepul și la grindeul morii”; cf. *jgheab* 8°, *jghebuléte* 2°, *scoc* 2°, *scoculéte* 1°, *scoculéț* 1°, *șipot* 2°, *ulucé* 2°.

4° AMD, Pl. 167/rar Bz „scobitura, gaura prin care curge făina la măcinat”; cf. *guriță* 5°, *jgheab* 9°, *jghebuléte* 3°, *piscoáie*, *scoc* 1°, *scoculéte* 2°, *șipot* 3°, *ulúc* 1° 6°.

5° AMD, h. 224/rar Ph; *ciuciúruri*/rar Ph „gurguiul, țâța urciurului”; cf. *țăț* 7°, *țăț* 1°.

6° var. **cicoáre** s. f. GO/rar Mh „tub, țevă îngustă, de aramă, de trestie sau de cucută, folosită la degustarea țuicii”: *Ćicyárea*-i făcută din trestie... de... lungă, este de lungimea boții, să poți s-o bagi în botă și să bei țuică cu ea/950.

– var. **ciciór** s. n. 1° AO, Pl. 26/rar Mh; **șușór** s. n., pl. *șușoáre* 4° AO, Pl. 131/rar Mh.

CIUCUR v. **ciúcure** 5°.

CIUCURE s. m., pl. *ciúcuri* 1° AMD, Pl. 69-70/rar VI „ciorchine de struguri”; cf. *cârcéi* 4°...

2° AMD, h. 420 MN/rar Ph, Bz, TI „inflorescență la alun”; cf. *cercél* 5°...

3° var. **ciúre** s. m., pl. *ciúri* AMD; AFLR/rar Tr, Gr „ornament din fire împletite și/sau din smocuri de fire, aplicat ca terminație la unele obiecte de îmbrăcăminte ori la covoare, cuverturi, fețe de masă etc.”: Cusea *ciúri* la cămăși pã margine AFLR/827; cf. *ciocót* 2°...

4° GO/rar Gj „cocardă purtată în piept de către nuntași”; cf. *bete* 4° 4°...

5° AMD, h. 530/rar VI, Ag, Db, Vn, II, Cț „țurture de gheață”; cf. *burlán* 3°...

6° var. **ciúur** s. m., pl. *ciúuri* AMD, h. 301/rar Tr „bărbie la găină”; cf. *albișoáră* 2°...

– var. **ciúre** s. m., pl. *ciúri* 2° AMD, h. 420 MN/rar Gr; **ciúur** s. m., pl. *ciúuri* 5° AMD, h. 530/rar Bz.

CIUCURÉL s. m., pl. *ciucuréli* 1° AMD, h. 420 MN/rar Ph [mai mult la pl.] „inflorescență la alun”; cf. *cercél* 5°...

2° var. **ciúrel** s. m., pl. *ciúrei* AMD, h. 301/rar Tr „bărbie la găină”; cf. *albișoáră* 2°...

CIUCURÍCA s. f. art. AMD, Pl. 129-130/rar If „numele dat unei oi cu lâna creată”.

CIUCURLÚC s. n. AFLR/rar Gr „cusătură, spațiu cusut, în partea de sus a pantalonilor prin care se trăgea brăcinarul (în portul bărbătesc de odinioară)”: Nădragi largi, încrețiți cu brăcinar tras prin *ciucurlúc*/831.

CIUDÁT adj., f. *ciudată* AFLR/rar Gj „înciudat, supărat”: Moșneagu *ciudát* a plecat acasă și-a bătut cocoșu cu ciumagu/943; cf. *iná* t.

CIUF s. m., pl. *ciufi* 1° AMD, h. 446 MN/Db, Tr și rar Ag, Ph, Ot, Gr „bufniță”; cf. *búfnă* 1°...; AMD, h. 446 MN/rar Ot [p. restr.] „bărbătușul bufniței”.

2° var. **ciu** s. m. AO, h. 563/rar Ot „cucuvea”; cf. *ciuflică*, *ciuhuréz* 2°, *ciuvică* 1°, *conci* 5°, *cristélniță*, *cucuváie*, *cucuveá* 2°, *cucuvéică* 1°, *heréte* 2°, *pustiélnică*.

3° AFLR/rar Ag „copil obraznic, nerușinat”: Uite ce vrea *ciúfu* ăsta de copil/687.

4° AMD, Pl. 178-179/rar Ot „pământuf, praftoriță folosită în fierărie”; cf. *burété* 7°...

5° var. **ciúfă** s. f., pl. *ciúfe* AMD, h. 619/prin Db, Ph și rar Ag, Ot, II „sperietoare de păsări; momâie”; cf. *chip* 1° 5°...

6° var. *ciufă* s. f., pl. *ciúfe* AMD, h. 629/rar Ag „pãu zã la cãpiã de fãn”; cf. *ajutór* 9°...

– var. 5° *ciúhã* s. f., pl. *ciúhe* AO, h. 616/rar VI, Gj; AMD, h. 619/rar VI, Ph; *ciúie* (2 sil.) s. f., pl. *ciui*/rar Db.

CIUFĂ v. *ciuf* 5°, 6°.

CIUFĂNICĂ s. f. AMD, Pl. 129–130/rar Ot „nume dat oilor cu lâna de culoare neagrã”.

CIUFÉI s. n., pl. *ciuféie* 1° AO, h. 414/rar Mh „vas din doage pentru muls vaca, oile; șistar”; cf. *berbeniță* 2°...

2° var. *ciuhái* s. n. GO/rar Gj „ceaur”: [Mãmãliga] o mestecãm în *ciuhái* ș-o turnãm jos/935; cf. *cãldãre* 1°...

3° var. *ciuvicã* s. f., pl. *ciuvici* AMD, h. 219 MN/rar Tr „canã, ulcicã”; cf. *bãrdãc* 1°...

CIUFLICĂ s. f., pl. *ciuflici* AMD, h. 446 MN/rar Db „cucuvea”; cf. *ciuf* 2°...

CIUFUIALĂ s. f. GM/rar Ot „bãtaie, chelfãnealã”: Adicã *ciufuiãlã* am luat/775; cf. *ciocãnealã* 1°...

CIUFURÉZ v. *ciuhuréz* 1°.

CIUFURLUIT adj. AMD, h. 10/rar Bz [d. pãr] „creț și zbãrlit”; cf. *astrãgnós*...

CIUGĂLI v. *ciugulí* 1°.

CIUGULĂ v. *ciugulí* 1°.

CIUGULÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ciúgule* 1° AO, h. 427/VI, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, h. 298/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin VI, Ph, If și rar Ct; *ciugoále* AO/Dj și rar VI, Gj, Mh; AMD/rar Ot [d. gãini] „a cãuta mãncaie cu ciocul”; cf. *ciocãni* 1°...

2° AO, h. 89/rar VI, Dj; AMD, h. 55 MN/rar Ag; ind. prez. 3 sg. *ciugulește* AMD/rar Ot; *ciugoále* AO/rar Gj, Dj „a ciupi, a pișca (cu degetele)”; cf. *ciupí* 1°, *ciupicã*, *picurã* 2°, *țicurã* 1°.

– var. 1° *ciogãli* vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ciogãle* AMD, h. 298/rar Ph; *ciugãli* vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ciugãlește*/II, prin Cl și rar Bz, Br, Tl, Ct; *ciugulã* vb. I, ind. prez. 3 sg. *ciugulã*/rar Bz, Ct.

CIUGULÍT adj. AMD, h. 99 MN/rar Gr [d. pojar, vãrsat etc.] „care lasã urme”: Vãrsat mare, ăla *ciugulítu*/821.

CIUHÁI v. *ciuféi* 2°.

CIUHĂ v. *ciuf* 5°.

CIUHURÉTE s. m., pl. *ciuhuréti* AMD, h. 446 MN/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz „bufniță”; cf. *búfnã* 1°...

– var. *ciohuréte* s. m., pl. *ciohuréti* AMD, h. 446 MN/rar Bz.

CIUHURÉZ s. m., pl. *ciuhurézi* 1° AO, h. 563/VI, Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 446/rar Ag, Db, Ot „bufniță”; cf. *búfnã* 1°...

2° AO, h. 564/rar VI, Gj; AMD, h. 446 MN/rar VI „cucuvea”; cf. *ciuf* 2°...

3° var. *ciuréz-flúierã* s. compus AO, h. 557/rar Dj „mierlã”; cf. *flúierãtór* 1°, *fluirúș* 1°, *mierli*, *mierloáicã*, *rãș* 3°, *zãmfirã* 2°, *zãmfirói* 2°.

– var. *ciufuréz* s. m., pl. *ciufurézi* 1° AMD, h. 446/rar Ag; *ciuréz* s. m., pl. *ciurézi* 1° AO, h. 563/rar Dj, Ot; AMD/rar Gr; 2° AO, h. 564/rar Dj.

CIUIÁ (3 sil.) vb. I refl., în expr. a se ~ de cap AO, Pl. 64/rar Gj [d. oi] „a cãpia”; cf. *delibãși*, *incãpiã*, *indelibãși*, *nãrozí* 1°.

CIUIÁTĂ (4 sil.) adj. f. AO, Pl. 64/rar Gj [d. oi] „capie”; cf. *ciuiéti* 2°, *delibãșã*, *nãród* 2°.

CIUICĂ v. *ciuvicã* 1°, 2°.

CIUICĂ v. *ciuvicã* 2° 1°.

CIUÍE v. *ciuf* 5°.

CIUIÉTIC (3 sil.) adj., pl. *ciuiétici*, f. *ciuiéticã*, pl. *ciuiétice* 1° AMD, h. 91/rar VI „bolnav, șubred, neputincios”: E *ciujétic*, damblagiu, nu mai face nimic/756; cf. *bașoldíu*...

2° AO, Pl. 64/rar VI; AMD, h. 285/rar VI [d. oi] „capie, cãpiatã”; cf. *ciuiátã*...

CIUJDÍT adj., f. *ciujdítã* AMD/rar Db „ghemuit, pe vine”; cf. *ghimúit*, *împofilát*, *înghemúit*.

CIUL adj., pl. *ciuli*, f. *ciulã*, pl. *ciúle* 1° AMD, Pl. 155/prin Db, Ot, Tr și rar Ag, Ph, Bz, Br, Cl, Il [d. berbeci, oi] „fãrã carne, ciut”; cf. *bãl* 3°...

2° AO, Pl. 125/crt.; AMD, Pl. 133; 154/Ag, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Db, Ph, Vn, Br și rar If; f. pl. *ciuli* AO/rar Gj; AMD, Pl. 154/rar Vn, Br [d. oi] „cu urechile foarte scurte”; cf. *b u l g ă r e á s c ă 3°*...

3° AFLR/rar Cț [d. om] „fără o ureche”.

4° AMD, Pl. 156/rar Vl, Ag; f. pl. *ciuli*/rar Ag [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă”; cf. *a n á t i m ă*...

– var. 2° *ciurlă* adj. f., pl. *ciúrle* AMD, Pl. 154/rar Cl, Il.

CIULÁC v. *ciolác* 1°, 2°.

CIULAMEÁ s. f. TDO/rar Vl, Dj „ciulama”: Picioarele [puiului] le punem la pilaf... sau la tocană, tocăniță, sau la *čulamxi*/910.

– var. *ciurumeá* s. f. AFLR/rar Ot.

CIULÁN v. *ciulíne* 4°.

CIULĂ v. *cil* 3°, 4°.

CIULCI v. *cioci*.

CIULEÁ s. f. TDM II/rar Ph „jurubiță”; cf. *l e g ă t ú r ă 19°*, *m ă t c ă l ă*, *s u c i t ú r ă 1°*.

CIULEÁLĂ s. f., în expr. *a da în ~* AMD, Pl. 74–75/rar Db [d. struguri] „a da în copt; a se pârgui”; cf. *c i u l i*, *î m p ă r g u í*, *î m p o p i s t r ă*.

CIULÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 74–75/prin Tl și rar Cț [d. fructe, struguri] „a începe să se coacă, a se pârgui”; cf. *c i u l e á l ă*...

CIULÍCĂ adj. f., pl. *ciulici* AMD, Pl. 154/rar Gr [d. oi] „cu urechile foarte scurte”; cf. *b u l g ă r e á s c ă 3°*...

CIULÍN v. *ciulíne* 3°.

CIULÍNE s. m., pl. *ciulíni* 1° TDO/rar Dj; GM/rar Vl „gheară de animal”: [Úrsul] i-a băgat *čulínele*-n piept, și-a ajuns la plămâni, și n-a mai avut [boul] nici un fel de scăpare [...] Ghearele de la... ale labelor se numesc *čulíní* GM/671; cf. *c i n g h é l 4°*.

2° GM/rar Tr „gheară de metal cu ajutorul căreia se adună cârligele la pescuit”; cf. *a n c u r ó d*.

3° var. *ciulín* s. m., pl. *ciulíni* AO, h. 671/rar Ot „lemn, băț cu crăcane la un capăt cu ajutorul căruia se mustuiesc strugurii; mustuitor”; cf. *b ă t ă i ú ș 3°*...

4° var. *ciurlín* s. m., pl. *ciurlíni* GM/rar Db, Il „plantă cu tulpina și frunzele țepoase; scaiete”.

5° AMD, h. 415/rar Bz „con de brad”; cf. *c a s t r a v é t e 1°*...

– var. 4° *ciulán* s. m., pl. *ciuláni* GM/rar Il; *ciurlán* s. m., pl. *ciurláni* AMD/rar Tl.

CIULÍTĂ adj. f., pl. *ciulíte* AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „cu urechile foarte scurte”; cf. *b u l g ă r e á s c ă 3°*...

CIULITÚRA s. f., pl. *ciulitúri* AMD, Pl. 133/rar Tr „semn de recunoaștere la oi, constând în ciuntirea urechii”; cf. *c i o n t 1°*...

CIULMEÁ v. *ciolomádă*.

CIULPÍN s. m., pl. *ciulpíni* GM/rar Tr „capsulă la planta de ricin”: *Čulpíní*-aia care-i face [ricinul] i-adunăm până când terminăm cu totu [...] el pă bătu-ăla al lui formează sus acolo, adunăm numai... cu totu-așa... bobite, bobite d-ale lui d-acolo/805.

CIUMÁC v. *ciumág* 1°.

CIUMÁDĂ s. f. GM/rar Cl „obicei la nuntă: luni se plimbă nuntașii prin sat, cu lăutarii, făcând diferite glume”: Lunea... făcea *čumádă* așa, să plimbu cu lăutarii pă drum, cânta, făcea-n tot felu/828.

CIUMÁG s. n., pl. *ciumége* 1° TDO; AFLR/Dj și rar Gj, Mh, Ot; TDM I, III; AFLR/prin Ot și rar Ag, Db, Tr, Gr; *ciumáge* AO, h. 616/rar Ot „bătă, ciomag”: Dumneata iei un *čumág*, eu un *čumág* [...] îl ciomneam [câinele] cu *čumágu*, că el să rezeza la ailaț TDO/990; cf. *b ă t ó c*...

2° AMD, Pl. 137/prin Ot „băț lung având un cârlig la capăt, cu care ciobanii prind oile”; cf. *a r c á n 1°*...

3° AO, h. 723/rar Dj; AMD, Pl. 111/Ot și rar Ag, Tr; *ciumáge* AO/prin Vl și rar Dj „băț de care sunt atârinate ițele”; cf. *b ă t ă 2°*...

4° AMD, Pl. 111–112/Ot și rar Ag, Tr; *ciumáge* AO, h. 724/prin VI și rar Gj, Dj „bățul de care sunt atârnate vătalele”; cf. *antebrățe* 2°...

5° AO, h. 639; TDO/rar Mh, Dj „otic”: Pune mâna pe otic, cum îi zicem noi otic la *ciumág*, de rânea plugu, când să punea pământu TDO/974; cf. *cechél* 1°...

6° AO, h. 671/rar Dj „băț, lemn având câteva crăcane la un capăt, folosit ca mustuitor”; cf. *bătăiúș* 3°...

– var. *ciomág* s. n., pl. *ciomége* 3° AMD, Pl. 111/rar Ag; 4° AMD, Pl. 111–112/rar Ag, Db; *ciomáge* 4° AO, h. 724/rar Dj; *ciomágă* s. f., pl. *ciomége* 1° GM/rar Ph, Il; GD/rar Tl; *ciumác* s. n. 1° TDM III/rar Tr.

CIUMĂRÁT v. *ciumărát* 1°.

CIUMĂRÁT adj. 1° AMD. Pl. 80/rar Ph [d. vin] „care începe să se acrească; acrit”.

2° AFLR/rar Br „ursuz, supărăcios, urăcios, rău”: Dacă vine busuiocu [pus ca p u n t e] de să desface, zice că îl iei frumos, înflorit, dacă nu să desface busuiocu, zice că îl iei *ciumărăt*, veștejit, rău, urât/745; cf. *balamút* 3°...

– var. 1° *ciumărát* adj. AMD, Pl. 80/rar Ph.

CIUMĂRÍ vb. IV refl. AMD; TDM III/rar Gr „a se necăji, a se supăra tare, a se amărî”: S-a necăjit, s-a... *ciumărăt*, fo trei zile TDM III/834.

CIUMBÉR s. n., pl. *ciumbére* 1° AMD, h. 493; TDM I; AFLR/Tr, prin Tl și rar Gr, Cț; *ciumbéruri* AMD/rar Tl „basma”: *Ciumbér* legat la cap, cu *ciumbére* ne legam la cap, acuma spunem batice și basma AFLR/896; cf. *basma* 2°...

2° AMD, h.493/Tr, prin Tl și rar Cț „basma (groasă) de culoare neagră”: *Ciumbére* [sunt] alea negre, tulpane alea albele/785; cf. *bariș* 1°...

CIÚMBRU s. AFLR/rar Gr „cimbru”; cf. *cimbric*...

– var. *cimbur* s. GD/rar Cț; *ciúmbur* s. GD/rar Tl.

CIUMBRURÚȘ s. m. AO, h. 56/rar VI „omușor, uvulă”; cf. *beregátă* 2°...

CIÚMBUR v. *ciúmburu*.

CIUMITÍR v. *cimitíruri*.

CIUMOÁIE s. f., pl. *ciumói* AO, h. 616/rar Gj „sperietoare de păsări, momâie”; cf. *chíp* 5°...

CIUMPÁG v. *ciumpáv* 3°.

CIUMPÁV¹ adj., pl. *ciumpávi*, f. *ciumpávă*, pl. *ciumpáve* 1° AO, Pl. 122/rar Dj [d. urechea unei oi] „retezată la vârful (ca semn de recunoaștere)”; cf. *čárňá*...

2° var. *cimpáv* adj., pl. *cimpávi* AO, h. 400/rar Mh [d. bou] „cu un picior tăiat, retezat”.

3° AMD/rar Ot [d. boi, vite] „bolnav de picioare, rănit la picioare din cauza mersului pe un drum pietros”; cf. *bátút* 1°...

4° AMD, Pl. 152–153/rar VI [d. oi] „cu lână (foarte) scurtă”; cf. *ciunt* 4°, *ciut* 4°, *stíúfă*, *stógosă* 2°, *târcává* 2°, *țârcăvítă*, *țigáie* 4°, *țurcăná* 1°, *zgăriéce*.

5° AO, h. 798/rar Dj, Ot [d. oi] „cu lână puțină, rară”; cf. *chel* 3°...

– var. *cimpáv* adj., pl. *cimpávi* 3° AO, h. 400/VI, Gj și rar Mh, Dj; f. *cimpávă*, pl. *cimpáve* 4° AO, h. 801/rar Dj; *ciumpág* adj. 3° AO/rar VI; *ciupávă* adj. f., pl. *ciupáve* 4° AO/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 152–153/rar Ag; 5° AMD, Pl. 151–152/rar Ag.

CIUMPÁV² s. AO, Pl. 121/rar Ot „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând într-o tăietură în formă de seceră”; cf. *bulféi* 2°...

CIUMPĂȚÍ v. *ciopăți* 1°.

CIUMPĂVEÁLĂ s. f., pl. *ciumpăvéli* AMD, Pl. 133/rar Br „semn de recunoaștere în urechea oii, constând în ciuntirea vârfului”; cf. *cioint* 1°...

CIUMPÁVÍ vb. IV intranz. și refl. AO. h. 400/rar Gj, Mh; AMD/rar Ot [d. vite, boi] „a se îmbolnăvi, a se răni la unghii, la copite și a schiopăta din cauza mersului pe drumuri pietroase”; cf. *arítá*...

CIUMPĂVÍT adj., f. *ciumpăvită*, pl. *ciumpăvite* 1° AO, h. 549/rar Mh [d. șopârle, șerpi] „căruia i s-a retezat coada”.

2° var. *cimpăvít* adj., pl. *cimpăvîți* AO, h. 400/rar Mh [d. boi] „care s-a rănit la unghii și șchioapătă, din cauză că a mers pe drumuri pietroase”; cf. *bătút* 1°...

CIUMPÓI s. n., pl. *ciumpoáie* AFLR/rar Cț „cimpoi”; *c a r á b ă* 1°...

CIUMTÍ v. *ciontá* 1°.

CIUNG adj., pl. *ciungi*, f. *ciúngă* 1° AO, h. 143/rar Dj „schilod, infirm”; cf. *a n c h i l o z á t* 1°...

2° AMD, Pl. 154/rar Ph [d. oi] „cu urechile (foarte) scurte”; cf. *b u l g ă r e á s c ă* 3°...

CIUNT adj., pl. *ciunți*, f. *ciúntă*, pl. *ciúnte* 1° AMD, h. 66 MN; 75 MN/rar Tl „fără o mână, ciung”; cf. *c i o l á c* 1°...

2° AMD, Pl. 133/rar Cț [d, oi] „cu urechile ciuntite (ca semn de recunoaștere)”; cf. *c á r n ă*...

3° var. *cioántă* adj. f., pl. *cioánte* AMD, Pl. 154/rar Ag, Ot, Il [d. oi] „cu urechi (foarte) scurte”; cf. *b u l g ă r e á s c ă* 3°...

4° var. *cioántă* adj. AO, h. 801/rar Dj [d. oi] „cu lâna scurtă”; cf. *c i u m p á v* 4°...

– var. 2° *cioántă* adj. f., pl. *cioánte* AO, Pl. 122/rar Vl; AMD, Pl. 133/prin Ag, Cl și rar Db, Ot, Tl, Cț.

CIUNTÁ v. *ciontá* 1°–3°.

CIUNTÁTÁ adj. f., pl. *ciuntáte* AO, Pl. 122/prin Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 133/prin Ag, Ot, Tr și rar Vl, Bz, Br, Il, Tl, Cț [d. oi] „cu vârful urechii retezat, ciuntit (ca semn de recunoaștere)”; cf. *c á r n ă*...

– var. *ciontátá* adj. f., pl. *ciontáte* AO, Pl. 122/rar Ot; AMD, Pl. 133/rar Ot, Cl, Cț.

CIUNTÁTÚRÁ s. f., pl. *ciuntátúri* AMD, Pl. 133; AFLR/prin Bz, Br, Il, Tl, Cț și rar Vl, Vn, Gl, Cl „semn de recunoaștere la oi constând în retezarea, ciuntirea (vârfului) urechii”; cf. *c i o n t í* 1°...

– var. *ciontátúrá* s. f., pl. *ciontátúri* AMD, Pl. 133; AFLR/prin Bz, Il, Cț și rar Br, Cl; *ciuntítúrá* s. f., pl. *ciuntítúri* AMD/rar Il.

CIUNTITÚRÁ v. *ciuntátúrá*.

CIUP¹ s. n., pl. *ciúpur* 1° AMD, h. 298 MN; GD/prin Vn, Tl și rar Gl, Br „cioc de pasăre”; cf. *c l o á n ț e*.

2° AMD, h. 488; GM/rar Vn, Il, Tl „gurgui la opincă”: Aicea la spate să-ntorcea [opinca], să cosea patrat așa, ș-aicea cu un *cup* așa făcut, strâns așa GM/727; cf. *c i o c 2* 5°...

– var. *ciop* s. n., pl. *ciópuri* 1° AMD/rar Il; 2° AMD, h. 488/rar Il.

CIUP² s. m., pl. *ciupi* [mai mult la pl.] 1° AMD, h. 388; GM; TDM II/prin Ph, Bz și rar Br, Il „câlți”: Cânepa mai groasă, cum să spune *ćúki* ăia care-i scoteam de la dărac dintr-aia buna, îi torceam mai grosior GM/745; cf. *b u c i*...

2° AMD, h. 386/rar Cl „puzderie de cânepă”; cf. *b ă ț* 3°...

3° AMD, h. 388; Pl. 150–151; TDM II/Bz, prin Ph, Il și rar Vn, Gl, Br, Cl, Cț „canură”: Lâna, *ćupi* ăia, că să făcea și dă la lâna *ćupí*, ne duceam cu ea la mașină la ... oraș TDM II/720; cf. *a d u n ă t ú r ă* 3°...

4° AMD, Pl. 102/rar Ph „fir de cânepă rămas nedezvoltat, pipernicit”; cf. *b o d í n i*...

CIÚPA, de-a ~ loc. subst. AFLR/rar Ot „numele unui joc de copii; de-a băza, de-a fripta”; cf. *p í t ă* 2°...

CIUPÁG s. n., pl. *ciupáge* 1° AO, h. 303; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Gr „un fel de bluză purtată odinioară de țărănci”: [Femeile purtau] poale de la brâu în jos și *ćupág* de la brâu în sus AO/905.

2° TDO/rar Dj „nume pentru părțile componente ale iei: spate, piept (uneori și mâneci)”: Să făcea pânză în bumbac, făceam în bumbac și făceam cămăși, *ćupáge*, poale, la bărbați cămăși/973; cf. *c ă p t ú f* 1°...

CIUPÁVÁ v. *ciumpáv*¹ 4°, 5°.

CIUPĂRÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *ciupărește* AMD/rar Vn [d. om] „a mânca gustând câte puțin de ici, de colo; a face mofturi la mâncare”; cf. *h ă l b ă r í*.

CIUPĂȚI v. *ciopățî* 1°.

CIUPEALĂ s. f., pl. *ciupéli* AO, Pl. 122/rar Dj; AMD, Pl. 133/rar Tr „semn de recunoaștere la oi, constând din ciuntirea urechii”; cf. *ciupitúră*.

CIUPÉI s. n., pl. *ciupéie* AMD, Pl. 66-68/rar Tl „coardă de viță de vie scurtată (la doi-trei muguri) și lăsată pentru rod”; cf. *cap* 17°...

CIUPERCÁT adj., f. *ciupercátă* GM/rar Vl „cu pălărie deformată (ca o ciupercă)”: Îl fotografiati așa *ciupercát* cu pălăria asta?/678.

CIUPERCEÁN s. m., pl. *ciupercéni* AO/976; AMD/783 „locuitor din comuna Ciuperceni”.

CIUPI vb. IV 1° ind. prez. 1 sg. *ciup* AO, h. 89/crt.; AMD, h. 55 MN; AFLR/Vl, Ot, Tr și prin Ag „a apuca, a prinde cu vârful degetelor de pielea sau de carnea cuiva, a pișca”; cf. *ciugulí* 2°...

2° ind. prez. 3 sg. *ciúpe* AO, Pl. 122/rar Mh „a însemna o oaie tăindu-i, retezându-i vârful urechii”; cf. *ciontá* 3°...

3° TDO/rar Dj [d. lupi] „a lua pe furis, a fura (oi, miei)”.

4° TDM II/rar Bz [fig., d. câini] „a apuca, a prinde cu dinții, a mușca”: Câinele îl *ciupă* [pe urs]/730.

CIUPICĂ vb. I tranz. AMD, h. 55 MN/rar Ag „a ciupi, a pișca (cu degetele)”; cf. *ciugulí* 2°...

CIUPÍT s. AO, Pl. 122/rar Dj „semn de recunoaștere la oi constând în ciuntirea urechii”; cf. *ciontl* 1°...

CIUPÍTĂ adj. f., pl. *ciupíte* AO, Pl. 121, 122/prin Dj și rar Ot, Tr [d. oi] „cu urechea ciuntită (ca semn de recunoaștere)”.

CIUPITÚRĂ s. f., pl. *ciupitúri* AO, Pl. 121, 122/prin Dj și rar Vl, Mh, Ot „semn de recunoaștere la oi, constând în ciuntirea, îndepărtarea unei părți din ureche”: cf. *ciupeálă*...

CIUR s. n. 1° pl. *ciúre* AO, h. 261/Vl, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 456; TDM II/Ag, Vn, Bz, Cl, Il, Tl, Ct,

prin Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr și rar Vl, Gl „ciururi, dârmoane”; cf. *dârmón* 2°, *grătár* 3°, *obód* 4°, *vânturătoáre*.

2° pl. *ciúre* AO, h. 260/Vl, Dj, prin Gj, Ot și rar Mh; AMD, h. 456 MN/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Cl, Il, Tl, prin Vl, Vn, Br, Tr, If, Gr și rar Ct; *ciúruri* AO/rar Vl, Gj, Dj; AMD/rar Vl, Ag, Db, Bz, Tl „sită pentru mălai”; cf. *ciuré* 1°, *dârmón* 1°.

3° pl. *ciúre* AMD, h. 457 MN/rar Db, Gr; *ciúruri*/rar Ph „sită fină, pentru făină”.

4° pl. *ciúre* AO, h. 621/Dj; *ciúruri* TDM III/rar Db „vânturătoare acționată manual”; cf. *bacă* r...

5° pl. *ciúruri* AMD, Pl. 147/rar Vn „lingură cu găuri, folosită la separarea urdei din zer”; cf. *spumár*.

6° var. *ciură* s. f. GM/rar Ph „unealtă de pescuit, alcătuită dintr-o plasă deasă prinsă de un inel metalic fixat la capătul unui băț; un fel de minciog”; cf. *ciorpá* c...

7° în expr. *a da la ciur* GD/rar Ct „a da, a lua în târbacă; a batjocori”; cf. *dárjă*², *mištó*.

– var. 1° *giur* s. n., pl. *giúre* AMD, h. 456/rar Tr.

CIURĂ v. *ciur* 6°.

CIURĂÍ v. *ciuruí* 2°.

CIURCÍCĂ v. *surcică* 1°.

CIURCIUMÉL v. *ciuciumél*.

CIURDĂ s. f., pl. *ciúrde* 1° AO, h. 401/prin Vl și rar Mh; AMD, h. 264 MN/prin Ph și rar Db, Bz; *ciurzi* AMD/rar Bz „cireadă (de vite cornute mari)”; cf. *cireadă* 3°...

2° ~ de cai AO, h. 405/rar Mh „herghelie”; cf. *hărghelie*, *herghelie*, *stávă* 1°, *stávilă*², *stăvărie*, *tárlă* 7°.

3° AMD, Pl. 131/rar Ph, Bz „turmă de oi”; cf. *cireadă* 3°...

– var. *cióárdă* s. f., pl. *cióarde* 1° AO, h. 401/rar Mh; 2° AO, h. 405/rar Mh.

CIURDÍNĂ s. f., pl. *ciurdini* AMD, h. 264 MN/rar Bz „cireadă”; cf. *cireadă* 3°...

CIUREÁDĂ v. *cireadă* 3°.

CIUREAȘĂ v. *cirేశă* 1°.

CIURÉL s. n., pl. *ciuréle* 1° AO, h. 260; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 456 MN; TDM II/Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Ct, prin Br și rar Ag, Db, Gl, Bz „sită pentru mălai”; cf. *c i u r* 2°...

2° AFLR/rar Gr „petrecere sâmbătă seara înaintea nunții, în cadrul căreia cavalerul de onoare al miresei juca un *c i u r e l* 1° în care erau puse buchete de busuioc, simbolizând fecioria miresei”: Sâmbătă seara face florile, face așa ca să dea la meseni buchetele mici. Întinge cu pâine în vin, joacă masa cu vin cu tot acolo, cu ce-a rămas, cu busuiocu-ăla, cu *ciuréliu*, așa-i spune. Un ciurel, care pune florile-alea acolo, fratele de mână să joace florile [...] Aia e, cum să spune, cinstea fetii. Trimite ca să vadă lumea că a fost sau nu a fost/830.

CIURÉȘ s. m., pl. *ciurési* 1° AO, Pl. 80; AFLR/prin Gj, Mh; AMD, h. 362 MN/prin Tl, Ct „cires”; cf. *c i r e ș á r* 1°...

2° var. *cirేశ* s. m., pl. *cirési* GM/rar Il „vișin”; cf. *v i ș e n, v i ș i n á r* 1°.

– var. 1° *cerేశ* s. m., pl. *cerési* AMD, h. 362 MN/rar Gr, Tl.

CIURÉZ v. *ciuhuréz* 1°-3°.

CIURÍC v. *șoric* 1°.

CIURÍCĂ s. f. AMD, Pl. 99/rar Bz „pânză rară (precum ciurul)”; cf. *t r á i s t á* 5°, *ț á l n i c*.

CIURLÁN v. *ciulíne* 4°.

CIÚRLĂ v. *ciul* 2°.

CIURLÉZ s. m., pl. *ciurlézi* 1° AMD; TDM I/rar Ag „numele unui obicei de Bobotează, conform căruia copiii și tinerii umblă prin sat și stropesc oamenii cu apă sau îi ridică pe brațe”: Pă urmă la Bobotează-i mai spune [că] pleacă cu *ciurlézi*. Băieții să strâng mai mulți la un loc, și pleacă pân sat așa, și-ncep să ridice în sus, și d-asta le spune *ciurlézí*. TDM I/681; cf. *i o r d á n* 1°, *i o r d á n é a l á*, *i o r d á n í t*.

2° GM/prin Ag „petrecere (între tineri) în seara de Anul Nou sau de Bobotează”. La Anu Nou face *ciurléz*, face horă, să distrează, și aici la noi îi spune *ciurléz*/673.

CIURLÍN v. *ciulíne* 4°.

CIÚRPENE s. m., pl. *ciurpeni* 1° AMD, Pl. 69–70/prin Tl și rar Ag, Db, Ot, Gr „ciorchine de struguri”; cf. *c â r c é i* 4°...

2° AMD, Pl. 69–70; TDM III/prin Tr și rar Ot „ciorchine fără boabe”; Vinu-l pune-n butoaie și... *ciurpeni* ailanți îi face țuică TDM III/796; cf. *c â r c i* 2°...

3° AMD, Pl. 70/rar Tr „ciorchine cu boabele mici, pipernicite”; cf. *c â r c é i* 3°...

4° AMD, Pl. 99/rar Ot „grămadă, mulțime, ciorchine de albine adunate laolaltă”: [Albinele] fac un *ciurpene*, sânt înspre roire, trebuie să roiască, îți fac prevestire/767; cf. *c i ó t c á* 1°...

CIURUÍ vb. IV 1° tranz. TDM III/rar Tr „a trece peste o flacăra puii abia ieșiți din găoace, puși într-un ciur, pentru a-i fortifica”: Îi *ciuruím* pă foc, îi punem în ciur, și lom așchii dă la săcure [...] Și lom puiu dă colo, pă prag „d-altă boală să nu moară, dăcât dă cuțat să moară”, și aruncăm afară puiu [...] Nu mai moare d-aci puii, dăcă-i *ciuruím* pă foc. Îi punem și-i *ciuruím* așa pă vălvoare nițăluș/792.

2° var. *ciurái* vb. IV intrans. AO/rar Mh [d. apă în cascadă] „a cădea împrăștiat ca din ciur”.

CIURUMEĂ v. *ciulameă*.

CIUSMEĂ v. *cișmeă* 2°.

CIUȘ¹ interj. AO, Pl. 121/rar Ot „cuvânt cu care se alungă oile”; cf. *f i u²*, *h á i d e a* 2°, *h á ä*, *h â ș t i²*, *h e i*, *h o*, *s a l í*, *s â i d e á*, *s e a¹*, *z n a*.

CIUȘ² s. cu val. adv. GM/rar Tr „în spate, în cârcă”: Îl ducea mă-sa *ciuș*, mergea ce mergea și sta pe vine/783; cf. *s p á t e l e* 1°.

CIÚȘCĂ s. f., pl. *ciuști* 1° AO, h. 466; TDO/Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 342 MN; GD/Tl, Ct, prin Il și rar Ot, Cl; ar-dei ~ AO/rar Ot „ardei iute”; cf. *a r d é i* 4°...

2° AO, h. 465; TDO/prin Dj „soi de ardei lung”; cf. a r d é i 2°...

3° AO, h. 465/rar Mh „ardei gras”; cf. a r d é i 1°...

– var. 1° *giușcă* s. f., pl. *giuști* AMD, h. 342 MN/prin Cț și rar Cl, Il.

CIUȘMEĂ v. *cișmeă* 1°–3°.

CIUT adj., pl. *ciuți*, f. *ciută*, pl. *ciute* 1° ~ de coadă AMD, h. 436 MN; TDM III/rar Tr, Gr [d. un animal] „cu coada (foarte) scurtă”: Porcii-i duceam pă une treieram, îi duceam... îi duceam pă porumbiște [...] eu aveam unu-așa *cut dă cudadă* TDM III/800.

2° AMD, h. 66 MN; 75 MN/rar Tr [d. om] „ciung”; cf. c i o l á c 1°...

3° AMD, Pl. 154/prin Ag și rar Db, Vn, Cl, Il, Tl [d. oi] „cu urechile (foarte) scurte”; cf. b u l g ă r e á s c ă 3°...

4° AMD, Pl. 153/prin Ag și rar Vl [d. oi] „cu lâna scurtă (și moale)”; cf. c i u m p á v 1 4°...

CIUTÁC s. m., pl. *ciutáci* 1° GM/rar Ag „dansator, penultimul, din grupul de călușari”: Primu ar fi vâtafu și penultimu *cutác*/790.

2° GM/rar Bz [la pl.] „câlți”; cf. b u c i i...

CIUTÁN adj., pl. *ciutáni* AO, Pl. 125/rar Dj [d. berbeci] „care nu are coarne”; cf. b ă l 3°...

CIUTÂNCĂ adj. f., pl. *ciutânce* AMD, Pl. 154/rar Ph [d. oi] „cu urechile (foarte) scurte”; cf. b u l g ă r e á s c ă 3°...

CIÚTURĂ s. f., pl. *ciúturi* 1° AO, h. 216; TDO; AFLR/Gj, prin Vl, Mh și rar Dj „fântână”: Acuma sânt două feluri de puț: unu-i spune *cutură*, care să face ceva mai largă, iar puțuri la noi să spune puțuri americane [...] care să fac cu... un sfredel TDO/919. S-a dus, a pus mâna pe cocoș și l-a aruncat într-o *cutură*, într-o fântână AFLR/ 929; cf. b u n á r...

2° var. *citură* s. f., pl. *cituri* AMD, h. 202; 237; TDM I, III/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Db și rar If; *citure* AMD, h. 202/rar Vl, Ag, Db, Gr „vas, găleată (din doage)

cu care se scoate apă din fântână”: Când s-a dus să scoată apă, a dat drumu la gă [k] la *cutură* TDM I/785; cf. c i o l m é c 3°...

3° AO, h. 217/rar Gj „tambur pe care se înfășoară lanțul la fântână”; cf. b e d r e á g 2°...

4° var. *cióture* s. m., pl. *cióturi* AMD, Pl. 89/rar Bz „stup primitiv constând dintr-o buturugă scobită”; cf. b ă d ă l ă u 2°...

5° pl. *ciúture* AMD, h. 241 MN/rar Tl „piuliță de lemn, pentru piper, zahăr etc.”; cf. c e n á c 5°...

6° AO, Pl. 127; AFLR/Vl, prin Mh și rar Gj „roata morii”; cf. l o p á t ă 4°, o r d ú n , t a l á p , t i t i r é z 1°, v ă l ú g 8°.

7° art., în expr. a da cu *ciútura* TDO; AFLR/rar Vl, Gj „a presăra (mălaiul, pentru a obține terciul de mămăligă)”; cf. p r e s o r á.

– var. *citoră* s. f., pl. *citore* 2° AMD, h. 202/prin Ag; *citori*/rar Ag; *ciúture* s., pl. *ciúturi* 3° AO, h. 217/rar Gj; *scítură* s. f., pl. *scíturi* 2° GM/rar Tr.

CIÚTURE¹ v. *cioată* 1°, 2°.

CIÚTURE² v. *ciútură* 3°.

CIUVÍCĂ¹ v. *ciuféi* 3°.

CIUVÍCĂ² s. f., pl. *ciuvici* 1° AMD, h. 446 MN/prin Vl, Ag „cucuvea”; cf. c i u f 2°...

2° pl. *ciuvíce* AMD, h. 446/rar Ag „bufniță”; cf. b ú f n ă 1°...

3° AMD/rar Tr „pasăre de zi (de talie mică), nerăpitoare; nagăț [?]”.

– var. *cioică* (3 sil.) s. f., pl. *cioici* 1° AMD, h. 446 MN/rar Ag, Db; *cionvícă* s. f., pl. *cionvichi* 1° AO, h. 564/rar Gj; *ciuică* (3 sil.) s. f., pl. *ciuici* 1° AMD/rar Ag; 2° AMD, h. 446/rar Db; *ciuică* (2 sil.) s. f., pl. *ciuici* 1° AMD/rar Db.

CIUVÍT adj., f. *ciuvită* GM/rar Gr „albastru închis”: La bleomarin îi zice *cutívít*.

CIUVÓI v. *șivói* 4°.

CIZMEĂ v. *cișmeă* 2°.

CLÁCĂ s. f. 1° pl. *cláce* AFLR/rar Ag „clăci”; cf. ó b i ș t e , s i d e á n c ă , t o r c ă r i e , t o r c ă t o r i e.

2° copil de ~ AMD, h. 142/rar Ag, Ot „copil nelegitim, bastard”; cf. b a i s t r ú c...

CLAD v. cládă 2°.

CLADALÁC s. n., pl. *cladaláce* AMD, h. 673/rar Ot „cârd de oi”; cf. b ă ț ă r ă u...

CLÁDĂ s. f., pl. *clăzi* 1° AMD, h. 621/rar Db „jumătate de clăie formată din 10–15 snopi”; cf. c ă p i ț ă 6°...

2° GM/rar VI „copac smuls de furtună și căzut la pământ”.

– var. 2° clad s. n. GM/rar VI.

CLÁDĂRĂ s. f., pl. *cládăre* 1° AMD, Pl. 51/rar Gr „șir de știuleți legați între ei prin pănuși (pentru a fi agățați la uscat)”; cf. c l ă d ă r i e 3°.

2° AMD, h. 420/rar Db „inflorescență la alun”; cf. c e r c e l 5°...

CLĂIE s. f., în expr. a da ~ AFLR/rar Ot „a da grămadă, a aduna oile laolaltă, pentru vârat (în grija unui singur cioban)”: *Dăm* [oile] la cioban, cum să spune, *clăje*; mai mulți oameni la un loc au vorbit c-un alt cetățean [să le păzească]/773; cf. a m e s t e c ă l 1°...

CLĂMĂ s. f., pl. *cláme* 1° AO, Pl. 137/rar Dj; AMD, h. 698/rar Bz, Gr „menghină din lemn; clemă”; cf. g ă s c ă 4°, g ú r ă 10°, m é n g h i n i, n e c t l 1°, s t â n g ă c i 5°, ș ă r p e 2°, ș e r p ă l ă u 2°, ș r ă p ț i g, ș u r ú p 1°, v ă r t é j 8°.

2° AFLR/rar Cț „lamă de cuțit, briceag”.

CLĂMPĂ s. f., pl. *clámpe* 1° AMD, h. 183/rar Tl „mâner la clanța ușii”; cf. c l ă n ț ă 2°, c l ă n ț ă u l 1°, c l o ț 4°, d r ú c ă r, m a g e ă r, m â n ă r e 1°, m â n é r 6°, v é r v e r.

2° GD/rar Tl „scândurică, montată la capul caprei de Anul Nou, care, trasă cu ajutorul unei sfori, produce mișcarea fălcilor”.

– var. 1° cleámcă (2 sil.) s. f., pl. *clemc* AMD, h. 183/rar Tl.

CLANARÉTĂ s. f., pl. *clanaréte* TDO; AFLR/rar Dj, Ot; GM; AFLR/prin Db „clarinet”.

– var. *clanirét* s. n., pl. *claniréturi* AFLR/rar VI; *flanarét* s. n., pl. *flanaréte* AMD/rar Tr.

CLANIRÉT v. clanarétă.

CLANȘĂ vb. I intranz. AFLR/rar Vn [tehn.] „a (se) cupla”: Când a tras motoru sus tărăboanța... că tărăboanța e jos, așezată pă pământ, și când trage sus *clanșază* sus, pă sârmă, sus pă cablu/724.

CLĂNȚĂ s. f., pl. *clănțe* 1° AMD, h. 183/rar Db, Ot, Tr, Gr, Il; *clănți*/rar Tr „broasca ușii”; cf. z a r 2°.

2° AMD, h. 183/rar Db, Tr, If, Cl „mânerul de la broasca ușii”; cf. c l ă m p ă 1°...

3° AO, h. 496/rar VI; GM/rar Tr „limba meliței”; cf. b ă t ă g...

4° var. *cleánță* s. f., pl. *clénțe* AO, h. 201/rar Gj, Mh „zăvor la poartă”; cf. c ă t ú ș ă 3°...

– var. 2° clătă s. f., pl. *clâte* AMD, h. 183; GM/Ag, Vl, Ot și prin Db, Tr; *clăți* AMD/rar Ag, Db, Tr, Gr; *cleánță* s. f., pl. *clénțe* AO, h. 201/Gj, Mh, Dj și prin Vl.

CLÁPĂ s. f., pl. *clápe* 1° AMD; TDM II, III/rar Vn, Br, Il; *clăpi* AMD/rar Bz „capac la fântână sau la gura pivniței”; cf. p l o ă p ă 2°.

2° TDM II; AFLR/rar Vn, Br „ușă la gura cuptorului”.

3° AMD, h. 322/rar Il „capac la vase”; cf. a c o p e r e c i...

4° var. *clópă* s. f., pl. *clópe* AFLR/rar Db „capacul sicriului”; cf. p l o ă p ă 2°.

5° AO, h. 37/prin Mh și rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 19/prin Ph, Tl și rar Bz, Cl, Cț „pleopă”; cf. b o b o ă ș ă 2°...

6° art. *clápa capului* AMD, h. 1/rar Vn „creștetul capului”; cf. c a p ă c 16°...

7° AMD, h. 86/rar Bz, Tl; art. *clápa genúchiului*/rar Tl, Cț „rotulă”; cf. b í l ă...

8° AMD, h. 465/rar Gr, Cț „stăvilar la moară”; cf. a b ă t ă t ó r...

– var. *cleúpă* s. f., pl. *cleúpi* 5° AMD, h. 19/rar Ph; *clípă* s. f., pl. *clípe* 5°/rar Vn; *cloápă* s. f., pl. *cloápe* 5° AO, h. 37/rar Mh; *clúpă* s. f., pl. *clúpe* 3° AO, Pl. 30/rar

Ot; 5° AMD/rar Vn; *culúpă* s. f., pl. *culúpe* 3° AO/rar Ot; *plácă* s. f., pl. *plăci* 5° AO/rar Gj; 7° AMD, h. 86/rar Ph, Vn, Cl, Ct.

CLĂSĂ s. f., pl. *clăse* 1° AFLR/rar Ph „pregătire școlară”: Nu controlor... era băiat cu *clăse*/716.

2° GM/rar Vn, Ot „careu desenat pe pământ, la unele jocuri de copii”.

3° art. *de-a clăsa* loc. subst. AFLR/rar Ot; pl. *de-a clăsele* GM/rar Vn „numele jocului de copii șotron”; cf. *cruciulică* 1°, *jar* 2°, *pămpă, picioruș* 2°, *petricică* 2°, *țanc* 10°.

CLĂȚĂ v. *clănță* 2°.

CLĂCĂȘ s. m., pl. *clăcași* AMD, h. 646/rar Tr „băiat care mână vitele la arat; pogonici”; cf. *ajutór* 5°...

CLĂDĂRIE s. f., pl. *clădării* 1° AMD; AFLR/rar Br, Il, Tl „grămadă în dezordine; morman”; cf. *cúlme* 1°, *mazală, măglie* 1°, *mușurói* 2°.

2° TDM III/rar Cl „grămadă, glugă de cânepă”; cf. *căpiță* 8°...

3° AMD, h. 610/rar Gr „șir de știuleți legați între ei cu ajutorul pănușilor, pentru a fi agățați la uscat”; cf. *clădără* 1°.

4° ~ *de poamnă* GD/rar Tl „șir de ciorchini de struguri puși pe sfoară (la uscat, pentru iarnă)”.

5° AMD, h. 375/rar Br „tufă de viță de vie agățătoare”.

6° AMD, h. 407/rar Db, Ph „pâlc de arbori răsăriți dintr-o rădăcină”.

CLĂDŌI s. n., pl. *clădoăie* AFLR/rar Dj „stog, claie (din coceni)”: Care cum putea să-i facă [cocenii de porumb], alții făcea *clădŏi*, alții făcea pătuiege-n pom/970; cf. *cocenár* 1°, *porumbár* 1°, *tulenár, tulujár*.

CLĂÍ vb. IV tranz. TDO/rar Ot; TDM I; AFLR/rar Db, Ot, Tr „a face claie (din snopi)”; cf. *cârstuí*...

CLĂIĂȚĂ s. f., pl. *clăiête* AFLR/rar Vl „căpiță (de fân)”: Patru *clăiête* d-ălea mici, copiți, cum să zicem noi, patru copiți

d-ălea băgăm într-o claie d-ălea mari/678; cf. *căpicioară* 1°...

CLĂIȘOĂRĂ s. f., pl. *clăișoăre* TDM III/rar Il dim. de la *claie* (de cânepă).

CLĂNȚĂIE v. *clănțâu* 1°.

CLĂNȚĂIĂȘ s. n. GD/rar Ct dim. de la *clănțâu* 2°.

CLĂNȚĂNITŌR s. n., pl. *clănțănitoăre* AMD, h. 385/rar Vn „limbă la meliță”; cf. *bătăg*...

CLĂNȚĂU 1° s. n., pl. *clănțăie* 1° AMD, h. 183; GD/prin Tl și rar Vn, Br, Il, Ct; *clănțăie* AMD/rar Bz, Tl; *clănțăuril* rar Vn, Bz „mâner la broască, mai ales la ușile de tip vechi”; cf. *clămpă* 1°...

2° AMD, h. 182/prin Cl, Il și rar Ph, Vn, Br, Tl; *clănțăie*/rar Tl „ivăr, zăvor la ușă”; cf. *clăluș* 22°...

3° pl. *clănțăi* AMD, Pl. 137/rar Tl „băt (având cârlig la unul din capete) cu care se prind oile”; cf. *arcán* 1°...

- var. *clănțăie* s. f., pl. *clănțăi* 1° AMD, h. 183/rar Tl; *clățâu* s. n. 2° AMD, h. 182/rar Vl; *clențâu* s. n., pl. *clențăie* 1° AO, h. 201/rar Dj, Ot.

CLĂNȚĂU 2° v. *clățâu* 2° 1°.

CLĂNȚŌI s. n., pl. *clănțoăie* AMD, h. 182/rar Ph, Cl, Ct „zăvor la ușă”; cf. *clăluș* 22°...

CLĂNȚŪȘ s. n., pl. *clănțușe* AMD, h. 182/rar Cl; *clănțușuril* rar Bz; *clănțușil* rar Cl „zăvor la ușă”; cf. *clăluș* 22°...

CLĂPĂTŌR v. *cârpătór* 2°.

CLĂPŪȚĂ s. f. GM/rar Tr dim. de la *clapă* (a unui sistem tehnic).

CLĂȚĂRÍ vb. IV, ind. prez. 2 sg. *clătări* AFLR/rar Gj „a clăti (în mai multe ape)”: [Lâna] o *clătări* acolo bine/937.

CLĂȚÍTĂ s. f., pl. *clătite* 1° AO, h. 269/rar Gj, Mh, Dj, Ot „plăcintă din aluat dospit, umplută cu varză, brânză etc., prăjită în grăsime”; cf. *păine* 4°, *picătă* 2°, *prăjitură* 2°, *varzár* 2°.

2° AMD, h. 463; AFLR/prin Tr „scovardă”; cf. *ázimă* 3°...

CLĂȚĂIER s. m., pl. *clățăieri* 1° AMD, Pl. 135/Tr și prin Gr „sătean întovărășit cu alții pentru a alcătui o stână”; cf. *învoitor* 2°, *rândăș* 1°, *societări*, *târlăș* 1°, *titorăș*.

2° GM/rar Tr „sătean care dă câteva oi (un *clățău*) la stână”.

CLĂȚĂIE v. *clățău*² 1°.

CLĂȚĂU¹ v. *clănțău*¹ 2°.

CLĂȚĂU² s. n., pl. *clățăie* 1° AMD, h. 673; Pl. 131; 135; TDM I/Ag, Tr, prin Db, Cl, Cț și rar Ph, Ot, Gr, Il; *clățeauă* AO, h. 758/rar VI; AMD, h. 673/rar VI „cârd, turmă variind între 10–15 până la 100 de oi sau de capre (date în grija unui cioban, pentru vârat)”; cf. *bățărău*...; *oi de* ~ AMD, h. 673; Pl. 134; AFLR/prin Tr, Gr „oi adunate de la săteni pentru a fi vârate la stână”: E fo doi ciobani, dă sat d-aici dă la noi, și le strâng pã *oi* p-astea *dă clățău* zis, când le strânge mai multe, îi zice le dau *dă clățău* AFLR/806.

2° AMD, h. 429/rar Cl „haită de lupi”; cf. *bândă*¹ 2°...

– var. 1° *clănțău* s. n., pl. *clănțăie* AO, h. 758/rar Dj; AMD, h. 673; GM/prin Cl și rar Vn, Il, Tl, Cț; *clănțăie* AMD/rar Tl; *clățăie* s. f., pl. *clățăi* AMD, h. 673; Pl. 135; AFLR/prin Tr și rar Ot, Gr, Cț; *țăclăie* s. f., pl. *țăclăi* AMD, h. 673/rar Vn; *țăclău* s. n., pl. *țăclăie*/prin Il și rar Bz, Br, Tl, Cț.

CLEÁMCĂ v. *clámpă* 1°.

CLEANC v. *clenci* 1°, 2°, 4°.

CLEÁNCĂ v. *clenci* 1°.

CLEÁNȚĂ v. *clánță* 2°, 4°.

CLEÁȘTĂ v. *cléște* 10°.

CLEÁTĂ s. f., pl. *cléte* 1° AMD, h. 614; TDM I/rar Ot, Gr „fășie (îngustă) de teren”: [Secerătorii] îi înșiruiam așa pã *cléată*, noi vorbim dă *cléată*, c-aveam câte-o *cléată* dă... patru sute dă metri [lungă] TDM I/775; cf. *blánă* 16°...

2° AMD, h. 311; 316; 384; TDM III/prin Tr, Gr; *cleți* AMD, h. 316/rar Gr „bucată de teren cultivată cu o singură

cultură”: O *cléată* era grâu, o *cléată* era porumb TDM III/826; cf. *câmp* 1°...

3° AMD, h. 825/rar Db, Tr, Gr „drum prin care se delimitează terenurile agricole”; cf. *colnic* 3°, *hotăreacă*, *hotăreacă*, *țărână* 15°.

4° AO, h. 762/Dj și rar Mh, Ot „despărțitură, țarc îngrădit, în staul”; cf. *arcán* 2°...

5° AFLR/rar Db „grămadă, pală de borangic”; cf. *șirel* 1°, *tandăr* 5°, *turtă* 13°, *vângăr* 1°.

CLÉCE s. f., pl. *cleci* 1° AMD; TDM I, II; AFLR/prin Cl și rar Br, Tr, Il, Cț „lemn prins vertical la fiecare dintre părțile laterale ale năvodului, pentru a ține plasa întinsă”: [Plasa de pescuit] avea o *cléce* la un cap, o *cléce* la un cap TDM II/749. *Cléca* care era la capu nevodului mergea cu ea pã pământ așa, ca să îl ia pã pește în... în nevod AFLR/866.

2° AMD/rar Cl „ramă din patru pari între care se pune cânepa la topit”; cf. *carlig* 12°...

3° var. *cleci* s. n., pl. *cléce* AO, h. 222/rar Mh „vreasc”; cf. *bătă*¹ 6°...

4° var. *cleci* s. n., pl. *cléce* AO, h. 734/rar Mh „bețisorul pe care se pune țeava în suveică”; cf. *bătă*¹ 4°...

CLÉCI¹ v. *cléce* 3°, 4°.

CLÉCI² s. m. și n. pl. tantum AFLR/rar Bz; *cléciuri*/rar Bz „șalvari”: A purtat alde bātu, erau *cléce* așa, șalvari, *cléce*, largi tare, erau p-aicea numa *clécur* #740.

CLEFĂNI vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *cléfăn* AMD, h. 33/rar Db; *cleáfăn* AO, h. 58/rar Mh „a mesteca (mâncarea în gură)”; cf. *clefeti* 1°, *fărámá* 5°, *fonfăi*, *forfecá*, *fréca* 2°, *înmes-tecá*, *mistuí* 1°, *molfăi*, *molfecá*, *plămădí* 1°, *plescăi* 1°, *rugumá*, *tăvălí*, *tocá* 1°, *zdrumicá* 2°.

– var. *ceflăi* vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *céflăi* AO, h. 58/rar VI; *colfăi* vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *cólfăi* AMD, h. 33/rar Tr.

CLEFĂȚI v. *clefeti* 1°.

CLEFETEĂLĂ s. f. AMD, h. 74/rar Db „luxație, scrântea”; cf. *sclintitură*.

CLEFETÍ vb. IV tranz. 1° ind. prez. 1 sg. *cléfet* AO, h. 58/Dj și rar VI; AMD, h. 33/Tr, prin Ag, Ot și rar Db, Gr; *cléfetesc* AO/Dj și rar VI, Ot, Tr; AMD/rar Br, Gr „a mesteca (mâncarea în gură)”; cf. *clefăni*...

2° AMD, h. 74/rar Ag, Db, Tr „a scrânti, a luxa”: [Mâna] e *clefetită*, e mișcată de la locu ei și mă doare/689; cf. *desplasa, oligní, pleclinti, sári* 2°, *scrânti* 2°, *strugí, sucí* 1°.

– var. 1° *clefăți* vb. IV, ind. prez. 1 sg. *cléfăt* AO, h. 58/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 33/prin Tr și rar Cl; *clefătesc* AMD/rar Gr; *clomfoti* vb. IV, ind. prez. 1 sg. *clomfotesc* AMD/rar Ph.

CLEHÚI adj. AO, h. 176/rar Mh „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *abțiguít*...

CLEI s. n. 1° AO, Pl. 116/prin Dj și rar VI, Gj; AMD, Pl. 94/prin Ot și rar Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Cl „substanță culesă de pe mugurii unor arbori, cu care albinele ung pereții stupului; propolis”; cf. *ceară* 1°...

2° AO, Pl. 90/Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 416/Tr, Il, prin Br, If, Tl, Cț și rar Db, Ph, Bz, Ot, Cl, Gr „rășină de brad”; cf. *ápă* 7°...

3° AMD, h. 414/rar Tr, Cl „sevă la arbori, mazăgă”; cf. *ápă* 6°...

CLEJĂRI s. m. pl., ~ de foc AO, h. 223/rar VI „cărboni în stare de incandescență, care ard fără flacără”; cf. *carbujár*...

CLENCI s. m. și n., pl. *clenci* 1° AO, h. 775; AFLR/rar VI, Dj; *clenciuri* AFLR/rar VI „ciot pe tulpină după tăierea unei crăci”; cf. *bút* 11°...

2° var. *cleanc* s. n., pl. *cleáncuri* AMD, Pl. 55/rar Ag „prepeleac pentru fân”; cf. *ápă* 4°...

3° var. *clinci* s. n., pl. *clinciuri* AMD, h. 635/rar Bz „măsea la coasă”; cf. *aducătúra* 2°...

4° AMD, Pl. 131-132/rar Bz „semn de recunoaștere la oi, constând în îndepărtarea unei părți din ureche”; cf. *árbur* 2°...

5° var. *clengi* s. pl. TDM II/rar Db „un fel de cuțite la uncalta de tăiat fânul din claie”.

– var. *cleanc* s. n., pl. *cleáncuri* 1° GM; TDM III/rar Ag, Db; 4° AMD, Pl. 131-132/rar Ag; *cleáncă* s. f. 1° TDM III/rar Db; *clinci* s. n., pl. *clinciuri* 4° AMD, Pl. 131-133/rar Ph, Bz, Il.

CLENCIUIĂLĂ (4 sil.) s. f. AMD, Pl. 131-132/rar Br „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în formă de unghi ascuțit”; cf. *árbur* 2°...

CLENGI v. *clenci* 5°.

CLEŢĂU v. *clăntău* 1°.

CLEȘCENÓG adj., pl. *cleșcenógi* AO, h. 400/rar Mh [d. boi] „bolnav de picioare, fiindcă a umblat nepotcovit pe drumuri pietroase”; cf. *ătt* 1°...

CLEȘTĂR s. m., pl. *cleștări* AFLR/rar Ph „crăcană în care se pun bulgări de sare (pentru animale)”.

CLÊȘTE s. m., pl. *clești* 1° GO; TDO/rar Gj, Mh; TDM II; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Il „ramă, constând din patru pari legați între ei la capete, între care se fixează cânepa pusă la topit (sau, mai rar, șirurile de tutun puse la uscat)”: [Cânepa] o băgăm și-o murăm, acolo în *clêște* de lemn TDO/956; cf. *ârlig* 12°...

2° AMD; AFLR/rar If, Gr „grămadă de cânepă fixată între *clește* 1°”.

3° s. n., pl. *cleștiuri* (2 sil.) AO, Pl. 134/rar Mh, Dj; AMD, h. 209; Pl. 177; 179/Db, prin Bz, Gr și rar Ag, Vn, Br, Ot, If, Cl, Cț „clești”; cf. *cherpedín* 1°...

4° AMD, h. 629; Pl. 62-63/rar Br, Ot, Gr, Tl, Cț „legătură din doi sau mai mulți pari, cu ajutorul căreia se fixează fânul pe căruță sau pe căpiță”.

5° AMD, Pl. 71/rar Tl, Cț „soarfecă de tăiat coardele la vie”.

6° AMD, Pl. 93/rar Tr „trompa albinei”; cf. *cioc* 2°.

7° AO, Pl. 136; 141/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 684; 692; 695; 698; Pl. 166; 171; 174/prin Ag, Ot, Gr și rar Vl, Ph, Vn, Tr și s. n., pl. *cléștiuri* (2 sil.) AMD, h. 698/rar Ot „unealtă, dispozitiv, menghină cu ajutorul căreia se strâng piesele supuse prelucrării în diverse meșteșuguri (tâmplărie, dogărie etc.)”.

8° AO, h. 209/rar Ot; AMD, h. 189/rar Ot, Cț „chingă la căpriori”; cf. a d á o s l°...

9° AMD, Pl. 162/rar Vn „șir de stâlpi bătuți în pământ, cu ajutorul cărora se fixează ulucul la moară”; cf. r ă z b ó i 6°.

10° var. *cleăștă* s. f., pl. *cléște* AMD, Pl. 137/rar Cl „băț (având cârlig la un capăt) cu ajutorul căruia se prind oile”; cf. a r c ă n l°...

CLEUPĂ v. *clápă* 5°.

CLIC s. n., pl. *clícuri* 1° AMD, h. 390; TDM I, III; AFLR/Tr, prin Db și rar Ag, Bz, Ot, Gr „șezătoare”: Să făcea un *clíc* dă femeii și torceam AMD/767; cf. a d i ă n c ă ...

2° GD/rar Cț „haită de lupi (în perioada împerecherii)”; cf. b ă n d ă¹ 2°...

– var. 1° *clică* s. f., pl. *clícuri* AMD, h. 390/rar Tr.

CLICĂ v. *clíc* 1°.

CLIN s. n., pl. *clínuri* 1° AO, h. 595/Vl, Dj, prin Ot și rar Gj, Mh; AMD, h. 602/Tr, Il, Tl, Cț, prin Bz și rar Ag, Db, Ph, Br, Ot, If, Gr, Cl; *clíne* AO/rar Vl; AMD/rar Ag, Tr, Il, Tl, Cț „bucată de teren rămasă nearată între două brazde sau la capătul locului”; cf. a m n ă r 9° ...

2° s. m., pl. *clini* AMD, Pl. 134/rar Tr, Il „semn de recunoaștere în urechile oilor, constând dintr-un unghi cu deschidere mare”.

3° AMD, Pl. 173/rar Tr „stinghie fixată transversal pe fundul unui vas din doage, pentru a-i mări rezistența”; cf. a d á o s 2°...

4° s. m., pl. *clini* AFLR/rar Ph „sfert tăiat dintr-un buștean (din care se face sindrilă)”.

5° AO, h. 321/rar Dj, Ot, Tr; AFLR/rar Gr „bifurcație de drumuri”; cf. b i f u r c ă d ă ...

6° AFLR/rar Gr „loc înclinat, povârniș”; cf. c o á s t ă 2°, c o r h ă n ă, g h e r e b é n t, h u s t ú c ă, j g h e a b 13°, m ă g u r ă 5°, p r e v e l i ș, p r i p ó n, r ă s t u r n i ș, r e p e g ú ș, s c o b o r ă t ú r ă, s t r ă n ă, t a r a p ă n e, v i r o ă g ă 4°.

CLINCE s. f. 1° AFLR/rar Db, Tr, Gr, Cl; la ~ loc. subst./rar Ph; art. de-a *clíncea* loc. subst./rar Tr, Cl „numele jocului de copii țurca”; cf. c e l í c h e 1° ...

2° AFLR/rar Tr „bățul (mai) scurt folosit în jocul respectiv”; cf. c e l í c h e 2° ...

– var. *glînge* s. f. 1° GM/rar Il; 2° GM/rar Ag.

CLINCI v. *clenci* 3°, 4°.

CLINCIOAIE (3 sil.) s. f. GM/rar Db „vale seacă, pe care curge apă numai după ploii abundente”: *Clincioaie*, așa să zice la noi, părău mare. Acuma cât e secetă nici nu vine apă, da când vine ploaie așa mare, e părăuri mai multe și să strânge la un loc/697; cf. c r i v ă i e 2°.

CLINOI s. n., pl. *clinoaie* AMD, h. 602, 603/rar Ph augm. de la c l i n 1°.

CLINTĂ v. *crîntă* 1°.

CLINTÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Ag „a se clinti”: Copiii sta pă lângă pat, nu *clintéa* unu, nu să mișca dân loc/680; cf. d e z g h i l i n ă, d i j g ă i ă.

CLÍPĂ¹ v. *clápă* 5°.

CLÍPĂ², nici pe ~ loc. adv. AFLR/699 „nici o clipă; deloc”; cf. c ă p ă t ă i 5° ...

CLIPCUIÍ (3 sil.) vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *clípcuii* AO, h. 194/rar Dj „a bate leături sau nuiele la pereții casei de bârne, pentru fixarea tencuielii”; cf. a r ă c i ...

– var. *sclipcuiú* vb. IV AO, h. 194/rar Dj.

CLIPÍC v. *chirpíc*.

CLISÁN s. n. [?] AMD, h. 544/rar Vn „mâl, nămol”; cf. b ă l c i ș ó r ...

CLIȘCANIE s. f. GD/rar Tl „dezlănțuire provocată de forțele naturii; prăpăd; dezastru, nenorocire”: E! a douzea dimineață păi să fi văzut ce *clișcanie* a fost acolo! Era nenorocire/875; cf. d e z ă s t r u r i, z ă p ó r 2°.

CLIT s. n., pl. *clituri* AMD, h. 674/rar Vn „porțiune de gard, leasă mobilă”; cf. *arcáci* 3°...

CLIVISÍ v. *sclivisí* 1°, 2°.

CLÍZM s. n. GO/rar VI „clismă”.

CLOÁNTE s. n. pl. AMD, h. 298/rar Ph „ciocuri (la păsări)”; cf. *cíup* 1°.

CLOÁPĂ v. *clápă* 5°.

CLOÁPĂT s. n., pl. *cloápete* AMD, h. 252; TDM III; AFLR/rar Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Tl; *cloápete* AFLR/rar Gr; *clópete* TDM III; AFLR/rar Bz, Br, Cl „clopot”.

– var. *cloápet* s. n., pl. *cloápete* TDM II/rar Ph; *clópíte* s. n. pl. TDM III/rar If.

CLOÁPET v. *cloápăt*.

CLOB v. *glob* 2°.

CLOC s. n. GO/prin Mh „clocot”: Fierbi apa bine în *cloc*/950. Apa fierbe cu *cloc*/957; cf. *clócotíș*, *clócot*.

CLÓCĂ s. f., pl. *cloci* AO, Pl. 68/prin VI; AMD, h. 299; TDM I, II; AFLR/Ag, Db, Ph și rar VI, Ot; *clóce* AFLR/rar VI „cloșcă”: O *clócă* clocește trei săptămâni AFLR/695; cf. *clóșcă* 1°, *clóță*.

– var. *clóce* s. f., pl. *cloci* AO, Pl. 68; TDO; AFLR/prin VI; AMD, h. 299; GM; AFLR/rar VI; *clóce* AMD/rar VI; *clóci*/rar VI.

CLÓCĂT v. *cólcot*.

CLÓCE v. *clócă*.

CLOCEĂLĂ s. f. AO, h. 310/rar VI „căldură mare; zăduf”; cf. *aprinđere* 3°...

CLOCÍ vb. IV 1° intranz. AFLR/rar Db, Vn [d. cânepă] „a fermenta, a dospi (așezată în grămezi)”: Punea [cânepa] *la clocít*, cum s-ar zice. O punea așa munușe peste munușe, așa o făcea ca un fel de stoguleț/816; cf. *plămădi* 6°.

2° intranz. AFLR/rar Tl [d. semințele viermilor de mătase] „a învia (stând la căldură)”.

3° tranz. AMD, Pl. 94–95/rar Cț [d. albina-doică] „a îngriji, a hrăni ouăle ajunse în stadiul de larvă și, apoi, de nimfă”; cf. *zăce* 2°.

CLOCÍMB v. *clociúmp* 1°, 2°.

CLOCÍMP v. *clociúmp* 1°, 2°.

CLOCÍT adj., pl. *clociți* AMD, h. 91/rar Cț [iron.] „bolnăvicios”; cf. *bașo* 1° d i u...

CLOCITÓR s. n., pl. *clocitoare* AO, Pl. 68/rar Gj „ou lăsat în cuibar, pentru ca găinile (clocitoare) să-și găsească locul”.

CLOCÍÚMP s. n., pl. *clociúmpe* 1° AO, h. 717/prin Dj și rar Ot; AMD, Pl. 107/rar VI; *clociúmpuri* AO/rar VI „partea de jos, suportul vârtelniței”; cf. *but* 8°...

2° var. *clocímp* s. m., pl. *clóciimpi* AMD, h. 312/rar Bz „știulete fără boabe; cocean”; cf. *but* 12°...

– var. *clocímb* s. m., pl. *clóciimbi* 1° AMD, Pl. 107/rar II; 2° AMD, h. 312/rar Cl; *clocímp* s. n., pl. *clóciimpuri* 1° AO, h. 717/prin Dj, Ot și rar VI; AMD/prin Ot, Tr.

CLOCOTÍ vb. IV 1° tranz. AFLR/rar Db „a da în clocot, a fierbe”: [Cartaboășele] le mai *clocotím* nițel/811; cf. *înfiérb*e, *uncróp* 3°, *val* 11°.

2° intranz. AFLR/rar Db [d. apa unui izvor] „a ieși din pământ (cu bulbuci mici), a izvorî bolborosind”: De exemplu *clocotéște* apa singură, fără a fi săpată, acolo se spune că e fântână unde s-a găsit că *clocotéá* apă la suprafață [...] vine ș-o amenajează/700; cf. *fântâni*, *izvorá*, *parâiá*, *propúne* 2°, *slobozí* 5°.

3° intranz., ind. prez. 3 sg. *clócote* AO, h. 106/rar Gj [d. intestine] „a chiorâi”; cf. *bolborosí*...

– var. 1° *colcotí* vb. IV tranz. AFLR/rar Gr; intranz. TDM II/rar Db.

CLOCOTÍȘ s. n. AMD, h. 473/rar Tl „clocot”; cf. *clóc*...

CLÓCUT v. *cólcot*.

CLOCÚȚĂ s. f., pl. *clocúțe* GM/rar Ag dim. de la *clócă*: Chiar și eu am acumă zece pui la o *clocúță*/676; cf. *clóțișoáră*.

CLOMFOTÍ v. *clefetí* 1°.

CLOMPĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Vn [d. cloșcă] „a cloncâni”; cf. *cloncăná*.

CLONCÁN v. *croncán* 1°, 2°.

CLONCĂNĂ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *cloncănă* AFLR/rar Bz [d. cloșcă] „a cloncâni”; cf. *clompăni*.

CLOP v. uncróp 3°.

CLÓPĂ v. clápă 4°.

CLOPETICĂ s. f. GM/rar II „clopoțel”; cf. *clopoțele*, *harangél*, *păcăneată*, *țăcălie*².

CLÓPITE v. cloápăt.

CLOPÓRNIȚĂ s. f. AFLR/rar Vn „clopotniță”.

– var. *copólniță* s. f. GM/rar Gr; *copórniță* s. f./rar Bz.

CLOPOȚELE s. n. pl. AFLR/rar Gj „clopoței”; cf. *clopețică*...

CLOȘAN s. m., pl. *cloșeni* AO/937 „locuitor din satul Cloșani”.

CLOȘCĂR s. m./adj., pl. *cloșcări* GM/rar Vn „om șmecher; șarlatan”; cf. *hoț* 1°.

CLÓȘCĂ s. f., pl. *clóște* 1° AO, Pl. 68/prin Dj și rar Gj, Mh; AMD, h. 299; AFLR/rar Gl, Tr, If, Tl, Ct; *cloșci* AMD; TDM II/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Ct, prin Ot, Tl și rar Vl, If; *clóșce* AMD/rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br „cloști”; cf. *clócă*...

2° AMD/rar Gr „numele unui obicei de Anul Nou (nedescris îndeaproape)”.

CLOȘCĂREĂLĂ s. f. GM/rar Vn „șmecherie, învârteală”: Tot *cloșcăreălă*, că trebuia să-l dai [orzul] la alții, să te negustorească *ăia*/727; cf. *cocchivicuri*.

CLOȘCĂRÍ vb. IV refl. GM/rar Vn 1° „a se ocupa de lucruri neimportante, a irosi, a-și pierde timpul”.

2° „a se înstări, a se îmbogăți prin șmecherii, pe căi necinstite”: După ce *s-a cloșcărít* negustorași p-aici, lua pe un preț mai ieftin, de-acolea-l ducea [orzul] el la Brăila, să câștige el/727.

CLOȘCĂRÍT s. n. GM/rar Vn „numele acțiunii de a se cloșcări” 2°.

CLOȘÚG v. coșciúg 2°.

CLOTÓL v. cotlón 5°.

CLOȚ s. n., pl. *clóțuri* 1° AO, h. 70/rar Vl, Ot și s. m., pl. *cloți* AO/rar Vl; AMD, h. 41/rar Ag „colț dintr-o măsea ruptă”; cf. *burt* 14°...

2° pl. *cloáțe* GM; TDM III/rar Vl, Ag, If „bucată, spărtură dintr-o cărămidă (folosită la zidărie)”: Spărgeam cărămizi, *clóáțe* mici și-i făceam [cuptorului de ars ceramică] alicărie-așa TDM III/822; cf. *alicărie*...

3° GM/rar Ag „bucată, crâmpei tăiat dintr-un lemn”: O bucată din fagu *ăla* care l-am tăiat, îl tăiam așa *dă șaizeci* *dă centimetri* și-*ăla-i cloț*/685; cf. *căpăță* 3°...

4° AMD, h. 183/rar Ag „mâner la broasca ușii”; cf. *clămpă* 1°...

5° AMD, h. 182/rar Ag; *cloáțe*/rar Ag „zăvor la broasca ușii”; cf. *călúș* 22°...

6° AMD, h. 647; Pl. 58; 170–171/rar Ph, Bz „cui gros cu ajutorul căruia se leagă între ele diverse piese ale plugului”.

7° pl. *cloáțe* AMD, h. 208/rar Vl „vreasc”; cf. *bătă* 1° 6°...

CLOȚĂ vb. I refl. GM/rar Vl [d. cărămizi] „a se sparge, a se face *cloțuri* 2°”.

CLÓȚĂ s. f., pl. *clóțe* 1° AO, Pl. 68; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 299; GM; TDM III/Ot, prin Vl, Tr și rar Ag „cloșcă”: Ieri [...] am măturat pin cameră, mi-am aranjat paturle, apoi am dat la găini, am o *clóță* cu pui, am dat la pui TDO/945; cf. *clócă*...

2° art. *de-a clóța cu púii* AFLR/rar Gj „numele unui joc de copii”: Ne jucăm *de-a clóța cu púii*, stă unu hului și unu cloță și hului fugărește puii/937.

3° *clóță de pădure* AO, h. 517/rar Dj „loc în pădure cu mulți copăcei deși, prin care nu se poate trece; desis”; cf. *bugeac* 2°...

4° AMD/rar Ot „constelația Pleiade, Cloșca-cu-Pui”.

CLOȚEL s. n., pl. *clóțele* AMD, h. 208/rar Vl dim. de la *clóț* 7°.

CLOȚIȘOARĂ s. f., pl. *cloțișoare* TDO/rar Mh dim. de la *clóță* 1°; cf. *clócúță*.

CLOȚÚÍ adj., prun ~ GM/rar Ag „soi de prun”.

CLOȚÚÍ vb. IV GM/rar Ph [d. găini] „a cloci”: [Cloțele] pă urmă le pui *să cloțuească* trei săptămâni/715; cf. zăcă 1°.

CLOȚURĂ vb. I intrans. AO, h. 196/rar Ot „a bate, a pune cloțuri de cărămidă la pereții casei (în tencuială)”.

CLUB s. n., pl. *cluburi* GM/rar VI, Tr „grup de vecini cu relații strânse (care se ajută între ei)”: Ne strângem, de! fetili toate, stăm de vorbă, mergem la horă, mergem ș-așa, ne strângem *club* așa; *clubu*-ăsta, toți vecinii luăm apă [de la aceeași fântână]/671.

CLUC¹ v. *bucluc* 4°.

CLUC² v. *glugă* 3°.

CLÚCĂ v. *glugă* 3°-5°.

CLUCIȘ v. *cruciș*¹ 2°.

CLÚPĂ¹ v. *clăpă* 3°, 5°.

CLÚPĂ² s. f., pl. *clúpe* AO, h. 633/rar Mh „măsea la coasă”; cf. a ducă tura 2°...

CLÚPSĂ s. f., pl. *clúpe* AO, h. 551/Dj, prin Gj, Mh și rar Tr „cursă pentru prins șoareci”; cf. cătășă 1°...

– var. *crúpsă* s. f., pl. *crúpe* AO, h. 551/rar Mh.

CLÚȘCĂ v. *cúșcă* 1°.

COÁBĂ s. f. AMD, h. 64/rar Bz „șale”: Mijlocu, unii mai zice *cuábă*, alții șale/740; cf. cap 11°...

COÁCĂ¹ s. f., pl. *coci* 1° AO, h. 772/rar Mh; *coáce*/rar Gj, Mh „cujbă de lemn (folosită mai ales la stână)”; cf. căldără...

2° AO, h. 642/rar Mh „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. alcă 8°...

3° var. *cócă* s. f., pl. *coci* AO, h. 492/rar Gj „serpentină de răcire la cazanul de țuică”; búbă 2°...

4° GO/rar Mh „manivelă”: Acum a ieșit stroșitori de să pune și-nvârtește de-o *căc*-acolo și strugurii să fărâmă/949; cf. haităie, învârtitor 1°, manéj, manelă 1° 6°.

5° pl. *coáce* AO, h. 715/prin Dj „fiecare dintre cele patru brațe ale vârtelniței”; cf. bătă 1° 5°...

COÁCĂ² v. *cócă*² 1°, 4°.

COÁCĂTĂ s. f., pl. *coácăte* AMD/rar Cț „coacăză”.

COÁCE vb. III 1° intrans. AO, h. 603/rar Gj, Dj; AMD/rar Ph „a se coace”: Grăul a început *să coacă* AO/962.

2° tranz. și refl. pas. AO, Pl. 88; TDO; AFLR/prin VI, Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 400; TDM II, III/Ph, prin Bz și rar Db, Vn, Br, Ot „a (se) fierbe cu leșie pânza, tortul sau rufele, pentru albire”: [Cânepa] o toarcim... cu furca [...] și pe urm-o *coácem* la... băgăm în căldare-așa cu cenușă, cu leșie, ș-o *coácim* TDO/922. [Pânza] o fierbe, o *coáce* cu leșie, o albește TDM III/815; cf. bil 1°...

3° tranz. și refl. AO, Pl. 124; GO; TDO/prin VI, Gj și rar Dj; TDM I/rar Ag „a (se) pune cașul la fermentat (pentru a-l face brânză)”: [Cașii] îi lăsăm câte două săptămâni de zile. Și *să cocă* și să făcea așa galbini, frumoși TDO/907; cf. crî 2°...

4° tranz. AO, h. 676/rar Dj „a fierbe fructele fermentate sau vinul degradat, pentru a obține rachiu; a distila”: [Vinul stricat] îl lasă să facă oțat sau îl *coc* la cazan/975.

5° tranz. TDM II/rar Ph „a face să putrezească: Seva nu e bună, pentru că *coáce* lemnul [tăiat]/708.

6° intrans. AMD, h. 79 MN/rar Ph [fig.] „a suferi în tăcere, a răbda, a se consuma”: Nu spune că-l doare, răbdă, *coáce*-nel/720.

– var. *coceá* vb. II GO; AFLR/prin Mh și rar Dj; Ag, Tr.

COÁCERE s. f., ~ *măre* AO, h. 310/rar Gj „căldură mare; caniculă”; cf. aprinder 3°...

COÁDĂ s. f., pl. *coáde* 1° GO/rar Mh „fetișcană, codană”; cf. bătă 1°...

2° ~ (de fuioáre) AO, h. 712/rar VI „grămadă, păpușă de fuioare (împletite la capete, ca o coadă)”; cf. b o c c e á 5°...

3° AMD, h. 376; GM/prin Tr [mai mult la pl.] „rămășițe (coji și cozi) de la struguri după stors”: Din *cuádili* alea, cum să spune, tescovină, făcea țuică GM/829; cf. c â r c i 2°...

4° AO, h. 478/rar Mh, Dj; AMD, h. 355/Tr, Cl, prin Ot, Il și rar Ag, Ph, Tl „cotor, cocean de măr”; cf. b u t 15°...

5° AMD, Pl. 150–151/rar Tr, Cț „lână de calitate inferioară rămasă după dărăcit; canură”; cf. a d u n â t ú r ă 3°...

6° AMD, Pl. 149–150/rar Tr „lână de calitate inferioară (cu firul foarte scurt), tunsă de pe burtă și de pe coadă”; cf. c o d â r n e, c o d e á l ă, c ó d i n ă 1°, c o d i n â t ú r ă, c o d i n e á l ă, c o d i t ú r ă, f u r d á 4°, m â l ú r ă 6°, t u ș i n â t ú r ă 1°, t u ș i n é l.

7° AMD, h. 386/rar Cț [numai la pl.] „puzderii”; cf. b â ț 3°...

8° ~ de fân AO, h. 630/rar Dj [la pl.] „resturi de fân sfărâmat (folosite pentru hrana porcilor sau la inhalații)”; cf. f â r â m â t ú r ă 1°, f u l t u i á g, g u n ó i 1°, m â r u n ț i ș, n i m i c á r i ț ă, o t á v ă 1°, p a i 2°, p l e á v ă 2°, p o á l ă 7°, p u f 4°, p ú l b e r e 3°, r i s í p ă, t o c â t ú r ă 1°, t o h ó c 2°, t ó r i ș t e 5°, t o r o c á l ă 2°, z o b 1°, z o b o l ó g.

9° AO, h. 622/Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 624/rar Ag [la pl.] „impurități în semințele de cereale”; cf. b â d â d ă n i i 2°...

10° AO, h. 709/rar Dj „fir de cânepă rămas nede dezvoltat, pipernicit”; cf. b o d í n i...

11° AMD, h. 360; GM/prin Db și rar Ph, Gr „partea finală, de calitate inferioară, obținută la fiertul țuicii (sau al leșiei)”; cf. á p ă 3°...

12° AO, h. 807/rar Dj „oaie care, de obicei, rămâne în urma turmei”; cf. b o ș o r ó g 2°...

13° art. coáda pátului AMD, h. 228/rar Tl „partea opusă capului, căpătâiului (la pat)”.

14° ~ de vâlceá TDM II/rar Db; art. *coáda vâlcéleil*/rar Db „extremitatea, partea îngustă a unei vâlcele”.

15° art. coáda gárdului AMD, Pl. 161/rar Ot „loc îngust, pe cursul unui pârâu, din care se poate opri (abate) apa; stăvilár”; cf. s t e r p 2°, s t r â m t o á r e 1°, v é c s e l.

16° în expr. a se da de ~ AMD/rar Db [d. vite] „a se da înapoi în jug”.

17° AO, Pl. 72/rar Mh „bucată mică de teren; postată”; cf. h o l d í ț ă, p a r l á c, p ó r ț i e, p o s t á ț ă, r ă z ó r 8°, t a r l á 5°.

18° AMD, h. 43/prin Cț și rar Ag; art. coáda gúrii/rar Ag, Db, Ph, Cț; ~ de gúrá/rar Db, Ph; ~ de la gúrá/rar Ph „colțul gurii”; cf. c h e o t o á r e 1°.

19° AMD, h. 43/rar Cț; ~ de gúrá/rar Db, Ph; ~ de lîngurá/rar Ag, Db, Il; art. coáda lîngurii/rar Ph; ~ mâței AO, h. 75/rar Mh; ~ mâțului/rar Mh „boală contagioasă constând în bubulițe la colțul gurii; zăbală; cf. a b ú b ă 2°...

20° TDM II, III/prin Db și rar Bz „toartă, mâner la vase”: O cofă legată c-un șervet la *coáde* TDM III/812; cf. a g ă ț ă - t o á r e 1°...

21° AO, h. 458/Gj, Mh, prin Vl și rar Dj „lemnul în care este înfiptă coasa”; cf. c o d â r i ș t e 1°, c o d e r í e 2°, c o p o r á i e 1°, c o s á i e, d â r j á l ă 1°, d o r á n g ă 3°, t o p o r á i e, t o p o r á ș t e.

22° art. coáda coásei AO, h. 633/rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 635/rar Vl, Db, Tr, Gr „mânerul coasei”; cf. c â l c á i 11°...

23° art. coáda coásei AO, h. 632/rar Dj „muchia coasei”; cf. a m n á r 7°...

24° art. coáda nicovélei AO, h. 636/rar Mh; AMD, h. 638/rar Tr, Gr „butucul de lemn în care este înfiptă nicovală de bătut coasa”; cf. b ú c i u m 4°...

25° art. coáda meliții AO, h. 496/rar Mh, Ot; AMD, h. 385/rar Tr „limbă la meliță”; cf. b â t á g...

26° AO, h. 644/Dj și prin Ot; AMD, h. 647/prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Tr, Gr „piesă metalică (de obicei câteva zale de lanț) cu care se leagă tânjala de proțap (când se înjugă patru boi); cârceie”; cf. b r ă ț ă r ă 4°...

27° AMD, Pl. 58/rar Ot „belciug cu ajutorul căruia se prinde grindeiul de cotigă”; cf. c ă l ú ș 10°...

28° AO, h. 637/rar Gj „plazul plugului”; cf. b ă r s ă 2°...

29° AO, Pl. 126/rar Mh „b o g d a n la stavila de la ulucul morii”; cf. a j u t ó r 12°...

30° art. **coáda vácii** s. compus AMD, h. 425/rar Tr „pătlagină”; cf. p a t l á g i n ă , p o d v á l 2°.

31° art. **coáda óii** s. compus AMD, Pl. 86–88/rar Ot, Tl; ~ **vúlpîi** s. compus/rar Br, Il „numele unor soiuri de struguri cu boabe mari, negre”.

COAFĂRIȚĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Ph „coafeză”.

– var. **coferiță** s. f. AFLR/rar Gr.

COÁJĂ s. f., pl. *coji* 1° AMD, h. 207/rar Vl, Ag, Ot „așchie (de lemn)”; cf. ă ș c h i i...

2° GO/rar Mh „felie, bucată (de cartof)”: Tăiem cartofii, care-s mai mari îi tăiem *cojî* și care-s mai mici îi punem întrăgi/941.

3° pl. **coáje** AO, Pl. 35–36; 82; 89/prin Vl și rar Mh, Dj, Ot „coji (de pâine, de copac, de nuci etc.)”.

4° AO, h. 678/rar Dj; AMD, Pl. 81–82/rar Ag, Tr, Cl, Il, Tl „peliculă formată deasupra vinului păstrat în condiții improprie; cămașă”; cf. a l b e á l ă 2°...

5° AO, h. 679/rar Gj „sediment pe pereții butoiului cu vin”; cf. c i m e n t u - i á l ă...

6° AMD, h. 1 MN/Tr, prin Ot și rar Ag, Db, Gr [mai mult la pl.] „mătreață în păr”; cf. c o t r e á ț ă 1°, f u l g e r ă t ú r ă 2°, l i n t e , l í n t e ț ă , m ă l ă i á ț ă , m ă t r e á ț ă 2°, p l e á v ă 1°, p l e á z n ă 1°, s c á - m ă 4°, t ă r á ț ă 2°, t ă r i c é r .

7° AMD, Pl. 157/prin Ot și rar Ag, Ph, Cț [mai mult la pl.] „boală de piele la oi, constând în descuamarea epidermei (și căderea lânii)”; cf. f u l g e r ă t ú r ă 3°, h ă r ă 1°, j e g 2°, m ă t r e á ț ă 1°, ó c n i ț ă 1°, p e l g h e á r i ț ă , p o j ă r 2°, u s ú c 1°.

8° AMD, h. 386/rar Ot [mai mult la pl.] „puzderii”; cf. b ă ț 3°...

COÁLBĂ v. **coárbă** 1° 2°, 3°.

COÁLEA adv. TDM II; AFLR/prin Ph și rar Bz „(pe) aici pe aproape”: Lucru la grădină, mai *coálea*, mai *coálea* TDM II/701; cf. a c ó l e a 1°...

– var. **cólea-șa** adv. TDM II, III/rar Db, Ph, Il.

COÁLTE v. **colț** 1°.

COAMĂ s. f., pl. *coáme* 1° AO, Pl. 26/Vl, prin Dj și rar Ot; AMD, h. 191; GM/Vl, Ag, Db, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Ph, Vn, If și rar Gl, Ot; *comi* AMD/rar Ph „olan de pus pe casă”: Am pus țigla pe casă, am pus *coámile*, *coámile* le-am pus cu ciment GM/694; cf. c a p á c 8°...

2° pl. *comi* AO, h. 208/rar Gj, Mh; AMD, h. 188/rar Ag, Db, Ph „creste, coame la acoperișul casei”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

3° GM/rar Il „ridicătură formată de aripile de pe spatele peștelui”: Bate-n barcă, îi face bătaie la pește și el... atuncea fuge și p-o parte și pă alta [...] s-agață-n ea [= avă], de aripile-alea, de *coámă*/839.

4° AO, h. 597/Gj, prin Vl, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 603/Ag, Tr, Gr, prin Vl, Db, Bz, Cl, Il, Tl, Cț și rar Ph, Vn, If „ridicătură rezultată din răsturnarea brazdelor, atunci când arătura începe de la mijlocul ogorului”; cf. c ă r l á n 7°...

5° art. **coáma coásei** AO, h. 632/rar Ot „muchia coasei”; cf. a m n á r 7°...

6° AO, h. 642/rar Mh „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

7° AMD, h. 629/rar Il „p ă u z ă la căpiță”; cf. a j u t ó r 9°...

8° ~ de cal loc. subst. AMD, Pl. 103/rar Ag „legătură, păpușă din fuioare”: cf. b o c c e á 5°...

COAPĂN v. **copán**.

COÁRBĂ¹ s. f., pl. *coárbe* 1° AMD, h. 644/rar Ph „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

2° var. **coálbă** s. f., pl. *coálbe* AMD, h. 697/rar Il „burghiu, sfredel”; cf. c o á r d á¹ 15°, l á i b á r, s f r é d e r, s p i ț é l n i c 2°, s p i ț é r.

3° var. **coálbă** s. f. GM/rar Cl „cerc, brătară metalică (la diverse unelte)”.

COÁRBĂ² v. **coárdă**¹ 2°.

COÁRDĂ¹ s. f., pl. *coárde* 1° AMD, Pl. 65–66/rar Bz, Gr, Il; *corzi*/rar Bz „rădăcină aeriană la vița de vie”; cf. b á r b á 7°...

2° AMD, h. 190; TDM III; AFLR/Br, prin Vn, Gr și rar Gl, Bz, Cl, Tl; *corzi* AFLR/rar Br „c o s o r o a b á”; cf. b i l i m a n é l e...

3° AO, h. 209/rar Mh; AMD, h. 189/rar Ph, Tr, If, Cl, Il, Ct; *corzi* AMD/rar Cl „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

4° AMD, h. 189/prin Ph și rar Ag, Db, Gr; *corzi*/rar Db „lemn lung pus la coama casei, în capătul căpriorilor”; cf. b a l á u r 2°...

5° AMD/rar Bz; AFLR/rar Tl „grindă așezată pe mijlocul plafonului, care susține tavanul (și de care se pot atârna diverse obiecte casnice)”.

6° AMD/rar Tr „fiecare dintre cele patru stîngii care formează rama de susținere a coșului (în podul casei)”.

7° AO, h. 640/rar Vl „potâng”; cf. b e l c i ú g 2°...

8° AO, h. 638/rar Mh; AMD, h. 642/rar Tr „brăcinar între coamele plugului”; cf. a j u t á t ó r 2°...

9° AMD, h. 334/rar Ot „c a r â m b l a greblă”; cf. b á n t á² 11°...

10° AMD, h. 637/prin Tr și rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Cl, Il „nuia arcuită atașată la coasă, pentru a ordona brazda”; cf. a l e r g á t o á r e² 5°...

11° AMD, Pl. 62–63/rar Ot, Tr „prăjină cu ajutorul căreia se leagă fânul pe căruță”; cf. a n g á ș 2°...

12° AMD, h. 662/rar Tr „prăjină pusă de-a lungul peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. a j u t ó r 15°...

13° AO, h. 642/rar Gj, Ot; AMD, h. 644/rar If „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

14° AMD, Pl. 167/rar Bz „titirez la moară”; cf. a l e r g á t o á r e² 3°...

15° AMD, h. 697/rar Ag, Gr „burghiu, sfredel, coarbă”; cf. c o á r b á¹ 2°...

– var. 2° **coárbă** s. f., pl. *coárbe* AMD/rar Il.

COÁRDĂ² s. f., pl. *coárde* AO, h. 283/rar Gj; AMD, h. 475/rar Ot „panglică la pălărie”; cf. b á t á 1°...

COORDIÓN (3 sil.) s. n. GM/rar Il „acordeon”; cf. a r m ó n i e.

COÁRMÂNĂ v. **cormână** 1°.

COÁRNĂ s. invar., **ardéi** ~ v. **ardéi** 1°.

COÁSĂ s. f., pl. *coáse* AO, Pl. 134; 141/prin Dj și rar Ot; AMD, Pl. 181/rar Ot „unealtă, asemănătoare cu o cuțitoaie, folosită la curățat carnea de pe pieile mari pregătite pentru tăbăcit”; cf. c o l t ú c 2°, c o s ó i 6°, c u s t ú r á 3°, d r í ș c á 2°, d u l á p 10°, g r í p c á¹ 2°, g r ú i c á 1°, r á z á ș, r á z b ó i 11°, s á p á¹ 5°, s c á f á 2°, s p e t e á z á 19°, t é z l á 6°, u m e r á r 2°.

COÁSE vb. III 1° refl. pas. GM/rar Ag „a se încheia o casă de lemn”: Și pă urmă [casa] *să coseá*-n lații ceia/788.

2° var. **coseá** vb. II, ind. prez. I pl. *cosém* AO, h. 975/Gj, Mh și rar Vl, Dj, Ot, Tr; AMD, ch. 1775; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Ct, prin Bz, If și rar Vl, Br, Tl „a prinde între ele părțile unei haine sau un petic, un nasture la o haină, trecând prin ele un fir de ață cu ajutorul unui ac”.

– var. 2° **cosí** vb. IV AO, h. 975/rar Gj; AMD, ch. 1775; GD/prin Br, Tl și rar Vn, Bz, If, Ct; **cusá** vb. I AO; GO; AFLR/Mh, Dj și prin Ot; AMD/rar Vn; **cuséa** vb. II

AO; GO/prin Ot și rar Dj, Tr; AMD/II, prin Ot și rar Ag, Ph, Vn, Br, Tr, Cț; **cusii** vb. IV AFLR/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD/prin Vn, Br și rar Gl, Tl.

COÁSTĂ s. f. 1° art. de-a **coásta** loc. adv. AFLR/rar Db „de-a latul unui povârniș”.

2° var. **coáste** s. f., pl. *coáste* AMD, h. 406/rar Ot „pantă”; cf. *clîn* 6°...

COÁSTE v. **coastă** 2°.

CÓBĂR s. GM/rar Vn „soi de viță de vie nealtoită”.

COBEJÍT adj., pl. *cobejiți*, f. *cobejită*, pl. *cobejite* AMD, h. 91, 92/rar Bz „bolnăvicios”; cf. *bașoldiu*...

COBÍ v. **goví**.

CÓBIE s. f., pl. *cóbii* AFLR/rar Mh „osul pieptului la păsări; iadeș”.

COBÍL v. **cobilă** 1°.

COBILÁ v. **cobilí**.

COBÍLĂ s. f., pl. *cobile* 1° AMD, h. 645/Ag, Ot, Il, Cț, prin VI, Db, Bz, Tr, If, Cl și rar Db, Vn, Bz, Br, Il, Tl „suport din lemn pe care se transportă plugul”; cf. *căpră* 14°...

2° AMD, Pl. 57–58/rar Cț „cotigă la plug”; cf. *căpățâie*...

3° AMD, Pl. 62/rar Br „codârlă la căruță”; cf. *căpră* 12°...

4° AO, h. 626/rar Ot „păuză la căpiță”; cf. *ajutor* 9°...

5° var. **cóbile** s. f., pl. *cobili* AFLR/rar Gj „cobilită”: Venea cu niște săcuie de brânză pe-o *cobile*/947; cf. *cobilită* 2°.

– var. **cobil** s. n., pl. *cobile* 1° AMD, h. 645/rar Bz; **cobilă** s. f., pl. *cobili* 1° AMD/rar VI, Cț.

CÓBILĂ v. **cobilă** 1°.

CÓBILE v. **cobilă** 5°.

COBILÍ vb. IV tranz. AMD, h. 645/rar Tr „a pune plugul pe *cobile* 1°”; cf. *împilá* 2°, *încobilá*.

– var. **cobilá** vb. I tranz. AMD, h. 645/rar Tr.

CÓBILITĂ s. f., pl. *cobilite* 1° AMD, h. 645/prin Ag și rar VI, Db, Bz, Tr, Cl, Il

„suport din lemn pe care se transportă plugul”; cf. *căpră* 14°...

2° var. **cobilită** s. f., pl. *cobilite* AFLR/rar Tl „bucată de lemn curbată la mijloc și crestată la cele două capete, cu ajutorul căreia se transportă gălețile pe umăr”: O ungureancă [...] venea cu niște săcuie pe-o *coblită* TDO/947; cf. *cobilă* 5°...

3° AMD, Pl. 138/rar Ag „cujbă din lemn (folosită la stână)”; cf. *căldără* r...

– var. **cobilită** s. f., pl. *cobilite* 1° AMD, h. 645/rar Tl; **coblită** s. f., pl. *coblite* 2° TDO/rar Gj; **cólbiță** s. f., pl. *cólbițe* 2° GM; AFLR/rar Ph, Tr, Gr; *cólbiți*/rar Db; **colibită** s. f., pl. *colibite* 2° GM; AFLR/prin Ph.

COBILITĂ v. **cobilită** 1°, 2°.

COBÍRLĂ s. f., pl. *cobirle* 1° AMD, h. 645/rar Il „suport din lemn pe care se transportă plugul”; cf. *căpră* 14°...

2° AMD, Pl. 62/rar Bz, Br „codârlă la căruță”; cf. *căpră* 12°...

CÓBLITĂ v. **cobilită** 2°.

COBZÁR s. m., ~ de **gúrá** AMD/rar Tl „palavragiu”; cf. *palavragios*, *vorbitór*.

COBZÁRÍ vb. IV GM/rar Ph „a conveni, a cădea de acord”; cf. *aduce* 2°...

COC s. n., pl. *cócuri* GM/rar Il „împletură din snopi mici de stof la creasta acoperișului”: Mă suiam pă creștetu casei acolo și-i puneam un șomoioș de stof, unu din partea asta, unu din partea asta, și făceam un *coc* ^H, cum îi spuneam atuncea/842; cf. *pléter* 1°.

COCÁI v. **cocáie** 2°.

COCÁICĂ (3 sil.) s. f. 1° pl. *cocáici* AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. *alcá* 8°...

2° pl. *cocáice* AO, h. 640/rar Dj „potâng”; cf. *belciúg* 2°...

COCÁIE s. f. 1° AO, h. 772/rar Gj „cujbă din lemn (folosită la stână)”; cf. *căldără* r...

2° GO/rar Gj „țeavă de răcire la cazanul de țuică”; cf. b u b ă²...

– var. 2° cocăi s. n., pl. *cocăie* GO/rar Gj.

COCALÉTE v. *cocléte*¹ 3°.

COCÁR s. n. GD/rar Tl „cârlig de lemn cu care se prinde teancul din frunze de tutun”; cf. c i o á c ă¹ 13°.

COCARGEÁN s. m., pl. *cocargéni* AMD/863 „locuitor din fostul sat Cocargeaua (actualmente Borcea)”.

COCÁ¹ v. *coacă¹* 3°.

COCÁ² s. f. 1° AO, h. 233/Mh, Dj și prin Vl, Gj, Ot; AMD, h. 220/Ot, prin Ag, Tr și rar Vl, Db, Ph, Gr, *subțire* AMD/rar Ag „foaie de aluat pentru tăitei”; cf. á z i m ă² 2°...

2° AO, h. 268/rar Vl, Ot „umflătură, deformație la pâinea pusă la copt”; cf. b ă ș i c ă¹ 1°...

3° ~ în foc TDM II/rar Ph „turtă din mălai pregătită în pripă (și coaptă în spuză)”.

4° var. *coacă* s. f., pl. *coáce* GD/rar Tl „rămășiță din aluatul de pâine, coaptă pe jar sau în spuză”.

5° pl. *coci*, *la* ~ loc. subst. AFLR/rar Cț „numele unui joc de copii”.

– var. 1° *coacă* s. f., pl. *coáce* AO, h. 233/rar Gj.

COCACÉLE v. *cococéle* 5°.

COCĂRĂI s. pl., în a ieși (*cuiva*) ~ AMD, h. 11/rar Ag [fig., iron.] „a încărungi”; cf. c ă r u i á...

COCĂRÍT s. n. TDM III/rar Il „cotă, dijmă, constând dintr-o cantitate de știuleți datorată boierului în contul presupusei pagube pricinuite de faptul că, în timpul culesului, țăranul a copt porumb”: [Boierul] își lua pentru *cocărít*, îi zicea *cocărít*, îi dădeai o tărână, zicea c-ai copt porumb dă acolo ș-ai mâncat și dă la el, porumb copt, și-i dădeai o tărână din grămada dumneata/844.

COCĂTOÁRE s. f. 1° GO/rar Vl „cuptor la mașina de gătit”; cf. b r ó t i n ă...

2° AMD, h. 359/rar Ag „l o j n i ț ă”; cf. a f u m ă r i e 2°...

COCĂTÚRI s. f. pl. GM/rar Il; GD/rar Cț „preparate din făină (mai ales prăjituri) coapte în cuptor”.

COCĂRJÁ vb. I refl. AO, h. 615/rar Dj [fig., d. spicul de grâu răscopt] „a se încovoia, a se apleca”.

COCÁRLÁ s. f., pl. *cocărle* 1° AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

2° AFLR/rar Gj „partea încovoiată, curbată a unei cărji”: A luat un ciumag cu *cocăr-lă*/921.

COCĂRTEÁLÁ s. f., pl. *cocărțeli* AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

COCEÁ v. *coáce*.

COCEÁN s. m., pl. *cocéni* 1° AO, h. 434/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 308/prin Ag și rar Db, Ph, Bz, Cț „știulete”; cf. c i o - c á n² 4°...

2° AO, h. 439/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 308 MN; 312/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, prin Vl, Cț și rar Bz, Gr, Cl, Il, Tl „parte din tulpină și rădăcina rămase pe câmp după tăierea porumbului”; cf. c i o á t ă¹ 1°...

3° s. n., pl. *cocéne* AO, h. 478/rar Mh „cotor de măr”; cf. b u t 15°...

4° AO, h. 778/rar Ot [la pl.] „ogrinji”; cf. c o c i o á c ă 2°, c o t ó r 4°, d r o d e á n, g l o j d e á n 3°, g o z 3°, m ă r u n t á i 4°, o g r i n j 1°, p ă i o á s e, t o c ă t ú r ă 2°, t o h ó c 3°, t o r 3°, t ó r i ș t e 3°, t r e a s c 1°, ț á c ă r 4°, z o b 2°.

5° AO, h. 609/rar Dj, Ot; *cocéni semănăți*/prin Dj, Ot și rar Tr; GM/rar Tr; ~ *verzi* AO, h. 609/rar Dj [la pl.] „porumb furajer”; cf. c i o c ă n á ș¹...

6° AMD, Pl. 69–70/rar Ag „ciorchine de struguri fără boabe”; cf. c ă r c i 2°...

7° în expr. a fáce de ~ GO/rar Mh „a face (ceva) de mântuială”; cf. b ă r c ă i 3°...

COCENĂR 1° s. n., pl. *cocenăre* GM/rar Ag „stog, glugă mare din coceni de porumb”; cf. c l ă d ó i...

2° s. m., pl. *cocenări* AO, h. 609/rar Dj „porumb furajer”; cf. c i o c ă n ă ș¹...

COCENĂȘ s. m., pl. *cocenăși* 1° AFLR/rar Dj; Ph, Gr dim. de la *cocean* („tulpină de porumb”).

2° AO, h. 609/rar Dj; AMD, h. 613; GM/Gr, prin Db și rar Ph, Tr, If [la pl.] „porumb furajer”; cf. c i o c ă n ă ș¹...

COCENIȘTE s. f. 1° colect. AMD, h. 312/rar Cl „mulțime de coceni (tulpini) de porumb”.

2° AMD, h. 311/rar Db, Cl „teren de pe care s-a recoltat porumbul”; cf. c i o c ă n ă ș²...

COCENTRĂRE v. *concentrare*.

COCENTRĂT adj., pl. *cocentrăți* TDM II/rar Gl, Bz, Br „chemat vremelnic sub arme; concentrat”.

COCEOLEÂN (3 sil.) 1° s. n., pl. *coceolene* AO, h. 478; GO/rar Gj, Mh „cocean, cotor de măr”; cf. b u t 15°...

2° s. m., pl. *coceoleni* AO, h. 439/rar Dj „parte din tulpina (cu rădăcină) de porumb rămasă pe câmp, după tăierea cocenilor”; cf. c i o ă t ă¹ 1°...

COCHIVÍCURI s. n. [?] pl. GO/rar Mh „șiretlicuri”: Scăpa cu *coķivícūr-ĭ* de-ale lui; cf. c l o ș c ă r e ă l ă.

CÓCINĂ s. f., pl. *cócini* AO, h. 428/Dj și prin Mh; *cócine*/rar Dj „cotet pentru păsări”; cf. b o r d é i 7°...

COCIOÁCĂ (3 sil.) s. f., pl. *cocioáce* 1° AMD, h. 312/rar Db, If, Il „parte din tulpină (cu rădăcină) de porumb, rămasă pe câmp după tăierea cocenilor”; cf. c i o ă t ă¹ 1°...

2° var. *cocióc* s. n. colect. AMD, Pl. 140/rar Vn „ogrinji”; cf. c o c e ă n 4°...

3° var. *cociób* s. n., pl. *cocioábe* AMD, Pl. 102/rar Il „fir de cânepă rămas nedevelopat, pipernicit”; cf. b o d í n i...

– var. 1° *cociógă* s. f., pl. *cociógi* AMD, h. 312/rar Ph, Il.

COCIÓB v. *cocioácă* 3°.

COCIOBĂR s. m., pl. *cociobări* AMD/rar Vn „om nevoiaș, care locuiește în cocioabe”.

COCIÓC¹ v. *cocioácă* 2°.

COCIÓC² (2 sil.) s. n., pl. *cociócuri* 1° AMD, h. 544/rar Gr „nămol, mâl”; cf. b ă l c i ș ó r...

2° AMD/rar Gr „teren nămolos; mlaștină”: Pă *coćoc* nu poți să treci, că e moale/827; cf. b r o ă ș t i n ă...

COCIÓGĂ v. *cocioácă* 1°.

COCIÚMP s. n., pl. *cociúmpé* AO, h. 717/prin VI, Mh și rar Gj, Dj; *cociúmpuri*/prin Dj și rar VI, Gj, Mh „partea de jos, suportul vârtelnitei”; cf. b u t 8°...

COCLÉNCI s. m. [?] pl. AMD/rar Br „crestături la capetele cobiliței (unde se agață gălețile)”.

COCLÉT v. *cocléte*¹ 1°.

COCLÉTE¹ s. m., pl. *cocléți* 1° AO, h. 730/crt; AMD, Pl. 115/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin VI, Bz și rar If, TI „ochi la ițe prin care trece firul de urzeală (pentru a merge drept la țesut)”; cf. í n i - m ă 14°, í ț ă 2°, o c h é t e 4°, o c h i 15°.

2° AMD, Pl. 118–119/rar VI, Ag, Db, Ot, Tr „bețișor cu ajutorul căruia se înnoadă firele din natră rupte în timpul țesutului”; cf. b ă t ă¹ 3°...

3° AMD, h. 357/prin Ph și rar Db „prună chircită și uscată înainte de maturitate”; cf. b o b o l o ă n ă...

4° AMD, h. 420/rar Db, Ph „inflorescență la alun”; cf. c e r c é l 5°...

5° AMD, h. 370/rar Db „miez de nucă integral (cu cele patru părți componente)”; cf. c o c o ș é 12°, c u c u r í g, c u c u r ú z 2°.

– var. 1° *coclét* s. m. și n., pl. *cocléți* AMD, Pl. 115/rar VI, Ag, Tr; *cocléte* AO, h. 730/rar VI; *coclét* s. m., pl. *cocléți* AO/prin VI; AMD/rar VI; *codléte* s. m., pl. *codléți* AMD/prin Br și rar Vn, Bz; *codlét* s. m. și n., pl. *codléți*/prin Br și rar Vn, Bz; *codléte*/rar Bz; *corléte* s. m., pl.

corlėti/prin Bz și rar Vn, Br; *corlét* s. m., pl. *corlėti*/rar Bz, Br; *cotlète* s. m., pl. *cotlėti*/rar Vn, Gl, Br, Cț; *cotlét* s. m. și n., pl. *cotlėti*/prin Tl; *cotlète*/prin Tl și rar Cț; 3° *cocalète* s. m., pl. *cocaléți* AMD, h. 357/rar Db.

COCLETE² s. AFLR/rar Ph „țuică de calitate inferioară (care curge ultima la cazan)”: Țuica aia mai slabă, *coclète* zis/703; cf. á p ă 3°...

COCLÉT v. *coclète*¹ 1°.

COCLÍ vb. IV refl. 1° TDM II/rar Db [d. hainele țesute cu fir metalic] „a rugini”: Fotele *s-a coclít* acolo-n ladă/691.

2° var. *cotlí* vb. IV intranz. AMD/rar Tl [d. vase] „a produce cocleală; a altera (o mâncare sau o băutură)”; cf. c ă l d ă r í.

3° var. *cotlí* vb. IV intranz. AMD/rar Tl „a fi lihnit de foame”; cf. f l ă m ă n z í, î n f l ă m ă n z í.

COCOÁCE s. f., pl. *cocóci* 1° AMD; GM/rar Ot, Tr, Gr „turtă (mai ales din aluat nedospit)”: [Pe masa ursitorilor] pun trei *cocóci* dă pâine, trei cepe, două-trei bucăți de zahăr, îi pune tichie nouă/830; cf. p o p ó i.

2° pl. *cocoáce* AMD, h. 460/rar Tr; GD/rar Cț „aluat pentru plămădeală”; cf. a l u á t 2°...

3° AMD, h. 463/rar Db „scovardă”; cf. á z i m ă 1 3°...

COCOCÉLE s. f. pl. 1° GM/rar Db dim. de la *c o c o a c e* 1°.

2° AMD, h. 460/rar Tr dim. de la *c o c o a c e* 2°.

3° AMD, h. 463/rar Db dim. de la *c o c o a c e* 3°.

4° GD/rar Cț „bucăți, boțuri de aluat din care se întinde foaia de plăcintă”.

5° var. *cocăcele* s. f. pl. GD/rar Cț „bucățele, boțuri de aluat pentru ornarea colacilor”: Deasupra [pe colac] facem așa un... niște *cocăcél* mici așa ca merile/894; cf. b ă b ú ț ă...

COCOCÚTE s. f. pl. GD/rar Cț „aluat pentru plămădeală”; cf. a l u á t 2°...

COCÓI v. *cucúi* 1°.

COCOLÍ vb. IV tranz. 1° ind. prez. 1 sg. *cocol* AO, Pl. 35/rar VI „a frământa aluatul”; cf. b o s o l í 1°...

2° GO/rar VI „a tăvăli aluatul, sarmalele prin făină pentru a le da o anumită formă”: Punem un pic de făină-așa [la sarmale], le *cocolím*, cum se face-așa. [Gogoșile de aluat] le *cocolím* așa în făină/926.

COCOLÍ² vb. IV tranz. 1° TDM II/rar Ph „a înfolfi, a înfășura în (mai) multe haine, ca pe un copil mic”: În fine, mai l-am făcut noi [pe soțul bolnav], mai l-am *cocolít*, i-am mai dat...câte ceva/703.

2° var. *coconí* vb. IV tranz. GM/rar Bz „a îngriji excesiv (ca pe) copiii mici; a răsfăța”: Ș-atuncea-l nășteai, îl lua femeia copilul, îi lega buricu, îl băga în niște cârpușoare și-l aunca sub pat. Scea [= zicea] ca să tacă ca supatu, că acuma copiii-s *corconí*, da atuncea... TDM II/736. Nu faci nimica cu fata asta a noastră, e *cuorcuonít*-a fost numa una [la părinți]/TDM III/811; cf. g l i v í.

– var. 2° *corconí* vb. IV tranz. AMD; TDM II, III; AFLR/prin Db și rar Bz, Gr.

COCOLOÁȘĂ v. *cocoloș* 2°, 3°.

COCOLÓI s. n. AFLR/rar Gr „cocoloș, bulgăre, boț”: Un *cocolói* de mămăligă/831; cf. b ú r í c 4°.

COCOLÓȘ s. m. și n., pl. *cocolóși* 1° AO, Pl. 124/prin Dj și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 144–145/rar Bz, Gr, Il, Tl „bulz (de mămăligă cu brânză)”; cf. b o ț 1°...

2° var. *cocoloáșă* s. f., pl. *cocolóși* AO, h. 316/prin Mh și rar Gj, Dj „bulgăre de zăpadă”; cf. b o l o v ă n 1°...

3° AMD, h. 609/rar Db, Ph, Bz; *cocoloáșe* AMD; GM/Db, Ph, prin Ag și rar Bz, If, Gr, Il „știulete pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

4° pl. *cocoloáșe* AMD, h. 605/rar Ph „știulete în curs de formare, cu boabele abia conturate”; cf. c h í c ă 1 3°...

5° pl. *cocoloáșe* AMD, h. 308/rar Ag „știulete”; cf. *c i o c á n² 4°*...

6° AMD, h. 357/rar Bz „prună chirchită (care cade din pom înainte de maturizare)”; cf. *b o b o l o á n ä...*

7° ~ *dușmănós* AMD, h. 462/rar Ph [iron.] „umflătură, deformație la pâinea pusă la copt”; cf. *b ä ș i c ä 1°*...

8° cu val. adj. AFLR/rar VI „încolăcit”: Șarpele era ascunsat cu... așa culcat, făcut *cocoloș*/917.

– var. *cocoloășă* s. f., pl. *cocoloáșe* 3° AMD, h. 609/prin Ag, Db și rar Ph, If; *gogolôș* s. n., pl. *gogoloáșe* 2° AMD, h. 528/rar Tl; *gorgoloășă* s. f., pl. *gorgolôși* 2° AO, h. 316/rar Mh.

COCOLOȘÉL 1° s. n., pl. *cocoloșéle* GM/rar Ph, Cl, Il dim. de la *c o c o l o ș 2°*.

2° s. m., pl. *cocoloșéi* AMD, h. 609/rar Ph dim. de la *c o c o l o ș 3°*.

COCOLOȘÍ vb. IV tranz. TDM III/rar Il „a da formă rotundă, a face cocoloș”: Și strângeam cașu așa-l *cocoloșám*/838; cf. *c e a u n í*.

COCONÉTE s. m., pl. *coconéți* GO/rar Ot „turtă coaptă în spuză”; cf. *p ä l ä m í d ä*.

COCONÍ v. *cocoli² 2°*.

COCÓRZI v. *concoárdă*.

COCÓS adj., f. *cocoásă* GM/rar Tr, Gr [d. grâul cules înainte de coacere, d. alut etc.] „clisos, lipicios”: Grâul [necopt bine] e *cocós* el când îl mănânci/821; cf. *l u t ó s 2°*.

COCOSTÁRC s. m., pl. *cocostârci* AMD, h. 444 MN/prin Tl și rar Ag, Br „barză”; cf. *b á r d ä ș*.

– var. *cucostârc* s. m., pl. *cucostârci* AMD, h. 444 MN/rar Tl.

COCÓS¹ s. n. și m., pl. *cocoáșe* 1° AMD, h. 68/prin Ag și rar Db „cocoașă, gheb”: Se cocoșează și-î iese un *cocós* în spinare/689; cf. *b o ș o á l c ä 2°*...

2° art. *cocóșul gătului* AMD, h. 52/rar Ph „omușor”; cf. *b e r e g á t ä 2°*...

3° pl. *cocóși* AO, h. 268/rar Dj „umflătură, deformație în pâinea pusă la copt”; cf. *b ä ș i c ä 1°*...

– var. 1° *cocóși* s. f. pl. AO, h. 101/Vl, Gj, Dj, prin Mh, Ot și rar Tr; AMD, h. 68/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Il, prin If, Gr, Cț și rar Vl, Br, Tl.

COCÓȘ² s. m., pl. *cocóși* 1° AMD, h. 636/rar Tr „mânerul coasei”; cf. *c ä l - c ä i 11°*...

2° GO/rar Dj „fiecare dintre cele două roțițe de la struna zăbalei (care se pune în gura calului năvăș)”.
3° AO, h. 641/rar Dj „cui cu ajutorul căruia se leagă grindeiul plugului de cotigă”; cf. *c ä l ú ș 10°*...

4° var. *cucóș* s. m., pl. *cucóși* AMD, h. 298 MN; TDM I/prin Vn, Bz, Tl și rar Br, Ot „bărbătușul găinii”.

COCOȘÁR s. m., pl. *cocoșári* AMD, h. 445 MN/rar Bz „potârniche”; cf. *g ä i - n ú ș ä 1°*, *p i t p a l ä c i² 2°*, *p o t ä r n i c ä*.

COCOȘÁTŪRĂ v. *cocoșitŭră*.

COCOȘÉL s. m., pl. *cocoșéi* 1° AMD, h. 653/rar Ag „cui care se pune în capătul osiei (pentru a nu ieși roata)”; cf. *b l e a u 3°*...

2° AMD, h. 370/rar Db „miez de nucă integral (cu cele patru părți componente)”; cf. *c o c l é t e¹ 5°*...

COCOȘÉȚI adj. pl. AO, Pl. 7/prin Vl, Gj „cocoșăți”; cf. *g ä r b o v á t, g h e b o ș ä t, g r e b ä n ó s, s t â r n á v*.

COCÓȘI v. *cocóș¹ 1°*.

COCOȘITŪRĂ s. f., pl. *cocoșitŭri* AO, h. 101/rar Dj; AMD, h. 68/rar Br, Ot „cocoașă, gheb”; cf. *b o ș o á l c ä 2°*...

– var. *cocoșătŭră* s. f., pl. *cocoșătŭri* AMD, h. 68/rar Ot, Tr.

COCŪÍ v. *cucúí 1°*.

COCULÍȚĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *cocă* („aluat”).

COCŪȚ s. GD/rar Tl „păpușă (jucărie)”: Aveam pă o tavă un *cocúț* făcut de cârpă/875.

CODÁ v. *codí 1°, 2°*.

CODÁCE adj. f., pl. *codáce* AMD, Pl. 155–156/rar Br [d. oi] „care rămâne mereu în urma turmei”; cf. *b o ș o r ó g 2°*...

CODĂLNICĂ adj. f., pl. *codălnici* AO, h. 807/rar Dj [d. oi] „care rămâne mereu în urma turmei”; cf. b o ș o r ó g 2°...

CODÁN s. m., pl. *codáni* AMD, h. 141/rar Ot, Gr „băiețandru”; cf. b ă i e c á n...

CODĂIOARĂ s. f., pl. *codăioare* AMD, h. 138/rar Ag „fetișcană”; cf. b ă i e t á n ă...

CODĂLBÍ vb. IV refl. AMD, h. 618/prin Ph și rar Vn [d. holdă, pădure etc.] „a începe să-și schimbe culoarea, a începe să îngălbenească”: *S-a codălbít* grâul, nu mai e verde, e ca coada vacii sau a vulpii/714. *S-a codălbít* frunza codrului/725.

CODĂNÁC s. m., pl. *codănáci* AMD, h. 140, 141/rar Ph, Bz, Tr, Gr „băiețandru”; cf. b ă i e c á n...

CODĂNÁCĂ s. f., pl. *codănace* AMD, h. 137, 138/rar Ph, Bz, Tr „fetișcană”; cf. b ă i e t á n ă...

– var. *codinácă* s. f., pl. *codináce* AMD, h. 138/rar Ot.

CODĂNÁȘ s. m., pl. *codănáși* AMD, h. 141/rar Tr „băiețandru”; cf. b ă i e c á n...

CODĂNÍ v. *codiní* 1°.

CODĂNICĂ s. f., pl. *codănici* AMD, h. 138/rar Vn; *codănice*/rar Cl; *codănéle*/rar Ag „fetișcană”; cf. b ă i e t á n ă...

CODĂNIȚĂ s. f., pl. *codănițe* AMD, h. 138; AFLR/prin Br și rar Tr; *codăniți* AMD/prin Vn „fetișcană”: Finu avea o fată, o *codăniță* așa AFLR/749; cf. b ă i e t á n ă...

– var. *codiniță* s. f., pl. *codinițe* AMD, h. 138/rar Db.

CODĂRIE v. *coderie* 3°.

CODĂȚELE adj. f. pl., mére ~ AO, h. 477/rar VI „soi, varietate de mere timpurii”.

CODĂRIȘTE s. f., pl. *codăriști* 1° TDO/rar Mh „coadă la coasă”; cf. c o á d ă 21°...

2° var. *codiréște* s. f., pl. *codiréști* AMD, Pl. 57/rar TI „coadă de bici”; cf. *coderie* 1°, *codie*, *strămurăre* 3°.

– var. 1° *codorăște* s. f., pl. *codorăști* AO, h. 632/rar Mh.

CODĂRNE s. f. pl. AO, h. 794/rar Dj „(smocuri de) lână (de calitate inferioară) tunsă de pe burta și coada oilor”; cf. c o á d ă 6°...

CODEĂLĂ s. f. AO, h. 794/rar Dj; AMD, Pl. 149–150/rar Br, Tr, TI „lână (de calitate inferioară) tunsă de pe burta și de pe coada oilor”; cf. c o á d ă 6°...

CODELÍE v. *coderie* 1°.

CODÉLNICĂ adj. f., pl. *codélnice* AMD, Pl. 155–156/rar Bz [d. oi] „care rămâne mereu în urma turmei”; cf. b o ș o r ó g 2°...

CODERÍE s. f., pl. *coderii* 1° AO, h. 639/rar Dj; AMD/rar Tr „coadă de bici, codiriște”; cf. c o d ă r í ș t e 2°...

2° GO/rar Mh „coadă la coasă”; cf. c o á d ă 21°...

3° var. *codărie* s. f., pl. *codării* AO, h. 652/rar VI „codărlă”; cf. c á p r ă 12°...

– var. 1° *codelie* s. f., pl. *codelii* AMD, h. 274 MN/rar Ot.

CODÍ vb. IV 1° tranz. AO, h. 793/Mh, Dj, Ot, prin VI, Gj și rar Tr; AMD, Pl. 149/Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, TI, Cț, prin Ot și rar Db, Gl, If „a tunde oile pe burtă și pe coadă”; cf. c o d i n í 1°, t u ș i n á 1°.

2° var. *codá* vb. I refl. AFLR/rar VI [d. oi] „a (li) se degrada lâna din jurul cozii (din cauza diareei)”: *Codăiză* oile, știți că, dacă dă de iarbă verde ele, să balebă și să prăpăde lâna/903.

– var. 1° *codá* vb. I tranz. AO, h. 793/rar VI.

CODÍE s. f., pl. *codii* AMD, Pl. 57; AFLR/prin Gr și rar Ag, Db „coadă de bici; codiriște”; cf. c o d ă r í ș t e 2°...; *codie* de mare AFLR/rar Gr „codiriște flexibilă (de obicei, din trestie, pe care o purtau flăcăii în mână la horă)”: *Codij dă mare* cu bici cu fișcă la ele [purta la horă]; parte pân noi aveam *codij dă mare*, parte pân noi aveam *bețe*/827.

CODINÁ v. *codiní* 1°.

CODINÁCĂ v. *codănácă*.

CODINĂR s. m., pl. *codinări* AO, h. 604/rar VI „știulete pipernicit”; cf. b á - b ă 10°...

CÓDINĂ s. f., pl. *códine* AO, h. 794/VI, prin Ot și rar Gj; AMD, Pl. 149–150/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Bz, Br, Tl și rar VI; *códini* AO/rar Gj [mai mult la sg.] „lână tunsă de pe burta și de pe coada oilor”; cf. c o á d ă 6°...

2° AMD, Pl. 150–151/rar Ph, Vn, Bz „lână de calitate inferioară rămasă la dărăcit; canură”; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

3° AO, h. 604/rar VI; AMD, h. 609/rar Bz „știulete pipernicit”; cf. b á b ă 10°...

4° var. **codînă** s. f. colect. AO, h. 622/rar VI, Mh; AMD, h. 624/rar Ph „impurități în semințele de cereale (mai ales de grâu)”; cf. b ă d ă d ă n i 2°...

5° var. **codînă** s. f. AO, Pl. 117/rar Mh „rămășiță din fagurele fiert, din care s-a extras mierea și ceara; boștină”; cf. b o á s - c ă 4°...

6° pl. *códini* AMD, h. 628/rar Tl „ceea ce rămâne în partea de sus a parului după ce baza clăii a fost folosită”.

– var. **codînă** s. f., pl. *codine* 1° AO, h. 794/Mh, Dj și prin VI, Gj, Ot; 2° AO, h. 796/rar Mh, Tr; *codini* 1° AO/rar VI, Gj.

CODINĂ v. *códină* 1°, 2°, 4°, 5°.

CODINĂTURĂ s. f., pl. *codinături* AMD, Pl. 149–150/rar VI, Ot „lână de calitate inferioară tunsă de pe burta și de pe coada oilor”; cf. c o á d ă 6°...

CODINEĂLĂ s. f. AMD, Pl. 149–150/rar VI „lână de calitate inferioară tunsă de pe burta și de pe coada oilor”; cf. c o á d ă 6°...

CODINÍ vb. IV tranz. 1° AO, h. 793/ prin VI și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 149–150/ Ag, Db, Ot, Tr, prin VI și rar Cț „a tunde oile pe burtă și pe coadă”; cf. c o d í 1°...

2° AMD, Pl. 150/rar Ot „a tunde mieii, a mițui”; cf. z m i ț u í.

– var. 1° **codăni** vb. IV tranz. AMD, Pl. 149/rar Tr; **codină** vb. I tranz. AO, h. 793/rar VI; AMD/prin VI și rar Ag.

CODINĂȚĂ v. *codăniță*.

CODIRĂȘTE v. *codăriște* 2°.

CODIRIE v. *coderie* 1°.

CODIRLĂR s. n., pl. *codirlăre* AMD, Pl. 62/rar Ag, Db „codărlă la căruță”; cf. c á p r ă 12°...

CODÍT s. n. AO, h. 794/rar Dj „acțiunea de a c o d i (oile)”.

CODÍTĂ adj. f. AO, h. 794/rar Ot; AMD, Pl. 149–150/rar Ag, Tr [d. lâna] „tunsă de pe burta și de pe coada oilor”; cf. t u ș i n ă t ă.

CODITURĂ s. f., pl. *codituri* AO, h. 794/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 149–150/Vn, Bz, prin Br și rar Tr, If, Il „lână de calitate inferioară, tunsă de pe burta și de pe coada oilor”; cf. c o á d ă 6°...

CODLĂRI vb. IV 1° intrans. și refl. AMD, h. 549/rar Br; AFLR/rar Cț [d. o apă] „a eroda un teren, un mal până la prăbușire (prin producerea unei gropi, a unui c o d l o n)”: Unde rupe apa și *codlărăște* pescuim AMD/742. Când să surpă fântâna-i zice „ia, uite cum s-a *codlărit* fântâna!”; da, s-a... surpat pământu, s-a dărâmat sau nu mai e bună AFLR/891; cf. s p ă l u r ă 2°.

2° refl. GD; AFLR/prin Cț [d. o groapă, o fântână] „a se lărgi în partea din profunzime, căpătând o formă conică”: O groapă să făcea la... deasupra să făcea mai strimță și p-ormă să făcea mai *codlărit*-așa GD/886. Păi da, să zice [d. groapă], adică... înăuntru-i *codlărită* sau o fântână *codlărită*, să zice, e *codlărită*, adică... sus strâmță și jos lărgită AFLR/898.

CODLEĂLĂ s. f. GM/rar Il „țuică de calitate inferioară, care curge ultima la fiert”: Ce-a rămas acolo, a rămas în apa aia, a rămas *codleăl*-aia, cum să zice, acolo-șă, *codlăălă*/848; cf. á p ă 3°...

CODLÉTE v. *cocléte*¹ 1°.

CODLÉȚ v. *cocléte*¹ 1°.

CODLÓN v. *cotlón* 5°, 6°.

CODOBĂLTĂRĂ s. f. AMD/rar Bz „codobatură”; cf. c o d o b ă ț ă 1°, c o t o - b ă r i ț ă.

CODOBĂȚĂ s. f., pl. *codobățe* 1° AMD/rar Ph „codobatură”; cf. *c o d o b ă l ă t ă r ă*...

2° var. **cotobăță** s. f., pl. *cotobățe* AMD, h. 443 MN/rar Il „coțofană”; cf. *c i o ă r ă* 1°...

CODÓL v. **codóla**.

CODÓLĂ s. f. GD/rar Il „frânghie cu care se prinde năvodul de barcă”: *Codólu* e o frânghie de cânipă sau de nailon/879; cf. *c o d ó l c i*.

– var. **codól** s. m., pl. *codóli* GD/rar Tl; **codúlă** s. f./rar Tl.

CODÓLCI s. pl. GD/rar Tl „frânghii cu ajutorul cărora se prinde năvodul de barcă”; cf. *c o d ó l ă*.

CODORĂȘTE v. **codârîște** 1°.

CODÓȘ s. m., pl. *codóși* 1° AFLR/rar Br „om al boierului, vechil care stabilea condițiile învoielilor agricole”: Era câte-un *codóș* de om; *codóși* boierului, de ținea cu boieru, că ăia învoia cu țărani/751; cf. *c h i l i é r*.

2° AO, h. 377/rar Mh; AMD, h. 602/prin Tl și rar Gr, Cț „om viclean”; cf. *c o f ă ș, s p i ó n* 1°, *t ă l m á c i* 2°.

– var. 2° **codúș** s. m., pl. *codúși* AO, h. 377/rar Mh.

CODOȘÍ vb. IV tranz. AMD, h. 602/rar Tl „a trăda (pe cineva)”; cf. *p o v e s t í* 1°.

CODRÍ vb. IV refl. AO, Pl. 55/rar Tr [d. teren, la secetă] „a crăpa în bucăți (codri)”: La secetă [pământul] să crapă, *să codrêște*, să face codri/998; cf. *r ă ș c h i r á* 2°, *s e c e t á*.

CODRICÉL s. m. și n., pl. *codricéi* AMD, h. 403/rar Gr; GD/rar Cț; *codricéle* AMD/rar Tl dim. de la *codru* („bucată, calup”): Ne duceam la școală cu *codricélu* dă mămăligă în trastie/895; cf. *c o d r i ț é l*.

CODRIȘÓR s. m., pl. *codrișóri* AMD, h. 408/rar Bz „pădure mică și deasă; huceag, desis”; cf. *b u g e á c* 1°...

CODRIȚÉL s. m. TDM III/rar Tr dim. de la *codru* („bucată”); cf. *c o d r i c é l*.

CODRÓN s. n. AFLR/rar Mh „carton gudronat”.

CÓDRU s. m., pl. *códri* 1° AO, h. 512/Vl, Mh, Dj, prin Gj, Ot și rar Tr; AMD, h. 403; 405/rar Vl, Db, Br, Tr, Tl „pădure înfrunzită (în perioada primăverii)”: [Pădurii] îi zice *códru* când se despică, primăvara AMD/756; AO/rar Vl [p. restr.] „frunza verde a pădurii”; art. în expr. a dat *códrul* AO/rar Vl; a ieșiț ~ /rar Vl „a înverzit pădurea; a înfrunzit”; cf. *d e s c h í d e* 1°, *d e s p i c á, f r u n z í, î n c h e i á* 1°, *v ă r s á* 2°.

2° s. n., pl. *códruri* AO, h. 512/prin Dj, Ot și rar Gj, Mh; AMD, h. 403; 405/prin Bz și rar Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl; *coádre* AMD/rar Br „pădure mare (seculară)”.

3° AO, h. 512/rar Mh; AMD, h. 403/rar Tr „pădure tânără; lăstăriș”; cf. *c r â n g* 2°, *c r â n g ă r í ș, m ă r ú n t ă* 1°, *m i ș i l í c, s e m i n ț í ș, s t u r i c h í ș, z ă v ó i* 2°, *z ă v o i á ș*.

4° AO, h. 512/rar Dj; AMD, h. 405/rar Tl „pădurice în luncă; zăvoi”; cf. *c h í c i u*...

5° AO, h. 512/prin Mh, Dj, Ot și rar Vl; AMD, h. 403; 405/rar Db, If, Tl „bucată, porțiune dintr-o pădure”; cf. *b l o c*.

6° AO, h. 512/rar Dj; AMD, h. 403/rar Gr „denumire a pădurii în basme, povești, mai ales, cu haiduci”.

7° AO, h. 512/rar Dj „câmp, teren cultivat”; cf. *ț á r i n ă* 2°.

8° var. **crod** s. m., pl. *crozi* AMD, h. 403; Pl. 97; GM/Db, prin Tr, Gr, Il și rar Ph, If „bucată, calup de pâine, de mămăligă, de săpun etc.”; cf. *c a l ă p* 5°...

9° AMD, h. 405/rar Tl „marginea mămăligii sau a pâinii necrescute”.

10° în expr. a sta ~ GO/rar Mh [d. laptele prins] „a fi bine încheșat”; *lápte* ~ GO/rar Mh „lapte bine prins, bine încheșat”.

– var. 5° **crod** s. m., pl. *crozi* AMD, h. 403/rar Gr.

CODÚLĂ v. **codóla**.

CODUȘ v. *codóș* 2°.

COFĂ vb. I tranz. AFLR/rar Gj „a coafa”.

COFĂȘ s. m., pl. *cofăși* AO, h. 377/rar Mh [fig.], „om viclean, care te bagă în cofă”; cf. *codóș* 2°...

CÓFĂ s. f., pl. *cófe* 1° AMD, h. 202; 237/rar Ph, Vn, Il, Tl, Cț „vas din doage pentru scos apa din fântână; ciutură”; cf. *ciolméc* 3°...

2° AO, h. 394; 414/rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 281/rar Vl, Db, Vn „vas din doage (de capacitate mică) folosit la mulș”; cf. *berbeniță* 2°...

3° AO, Pl. 123/rar Dj; AMD, Pl. 141/rar Vl, Bz, Ot, Tr „vas mic din lemn scobit; căuș”; *blid* 5°...

4° AMD, Pl. 100–101/rar Db, Ph, Il „stup mic, portativ, pentru captarea unui roi”; cf. *cotăriță* 1°, *prinzătoáre* 1°, *roiélniță* 1°, *róiniță* 1°.

5° AO, h. 263/rar Dj „covată pentru frământat aluatul”; cf. *álbie* 2°...

COFĂLCÍT adj., pl. *cofălcíți*, f. *cofălcită* AMD, h. 26/rar Ph „palid la față”; cf. *ceriu* 2°...

COFÉR s. n., pl. *cofere* 1° TDO/rar Tr; AMD, h. 255; 281; TDM II/prin Ph și rar Db, Vn, Il „vas mic din doage, cu diverse întrebuințări; cofiță”: [Țuica] curge jos într-un *cofer*, așa-i spunem noi, într-un hârdău TDO/998. Dacă este vaca deocheată și nu să prinde laptele... pui o oală deas... cu apă, deasupra grajdului, oala care mulgi în ea, *cuféru* de mulgi vaca-n ea, o pui în... pă grajdu ei TDM II/714; cf. *bodélcă*...

2° AMD, h. 219/rar Cl, Il „căuș din lemn scobit”; cf. *blid* 5°...

3° AMD, h. 236/rar Vl „ciubăr, hârdău”; cf. *balie* 2°...

– var. 1° *cufér* s. n., pl. *cufere* TDM II/rar Ph.

COFERIȚĂ v. *coafăriță*.

COFÉT s. n., pl. *coféturi* AFLR/rar Dj; AMD, h. 601 MN/rar Db, Gr, Tl „bomboană”, cf. *acadică*...

COFÉU s. n. AFLR/rar Ot „vas din doage cu diverse întrebuințări”; cf. *bodélcă*...

COFIȚĂ 1° pl. *cofiți* AMD, h. 238; GM/rar Vn dim. de la *cofă*.

2° pl. *cofițe* AMD, Pl. 67–68/rar Cț „coardă din tulpina viței de vie scurtată la doi-trei ochi și lăsată pentru rod; cep”; cf. *cap* 17°...

COFLECÍ vb. IV refl. GM/rar Il „a se înmuia, a se epuiza fizic, a-și pierde puterea”; cf. *baldo sí*...

COFOI s. n., pl. *cofoáie* AMD; GM/rar Vn augm. de la *cofă* („doniță”): [La târg] venea cu cofe, cu *cofuáje*, cu *cofiți*, cu... și cumpăram GM/725.

COFRÁG 1° s. m., pl. *cofrági* 1° GM; TDM III; AFLR/prin Db și rar Br, Gr „cofraj”: *Cofrágu* este betonul turnat, să face *cofrág* și să toarnă-n *cofrágu* ăla betonul AFLR/699.

2° AO, h. 219/rar Vl „căptușeală din scânduri la pereții fântânii; ghizd”; cf. *cășită* 2° 7°...

– var. 1° *cofreág* s. GM/rar Ot; *covrág* s. m., pl. *covrági* GO/rar Vl; *cufrág* s. m., pl. *cufrági* GM/rar Ot.

COFRÁG 2° v. *covrág* 2° 1°.

COFRĂGĂRIE s. f. colect. GO/rar Vl „totalitatea scândurilor de la un *cofra* g¹ 2°”: Ceșmeaua de ciment, aia să face cu balastru... *cofrăgăria* îl bag-acolo-n jos, l-așază bine/908.

COFREÁG v. *cofrág* 1°.

COFUNDÁ vb. I intranz. și refl. AMD; GM/rar Ph, Gr „a se scufunda în pământ”: Când am intrat [cu plugul] a doua [oară] a *cofundát* bou; a *cofundát* bou-n pământ, gol, cine știe cum GM/821. Groapa și-a dat drumul, *s-a cofundát* mai mult AFLR/821.

COGEÁMITE adv. AMD/rar Tr „ditai, coșcogeamite”: [În comună] sânt *cogeámite* vreo douăzeci de familii de țigani/781; cf. *baríta* i...

COGÍ v. *gogí* 1°.

COHÁLM v. *cuhálm*.

CÓHLÁ s. f. AFLR/rar Ag „coș la casă”; cf. *b u g e á c...*

COI s. n., pl. *coáie* AMD, Pl. 175/rar Tl „fir cu plumb, cumpănă folosită în construcții”; cf. *c a n t á r 4°...*

COICÁ (3 sil.) vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *coică* AO, h. 420/rar Gj „a guița”; cf. *c h i r á í 3°...*

COICĂÍ (4 sil.) vb. IV, ind. prez. 3 sg. *coicăie* AO, h. 420/Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar VI, Tr; AMD, h. 287/rar Tr „a guița”; cf. *c h i r á í 3°...*

– var. **coicíí** (4 sil.) vb. IV, ind. prez. 3 sg. *coície* AO, h. 420/rar VI, Dj; **coiecăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *coiecăie* GO/rar Dj; **cuicái** (4 sil.) vb. IV, ind. prez. 3 sg. *cuicăie* AO/rar Mh.

COICÍÍ v. *coicăí*.

COIDÁC (2 sil.) s. n., pl. *coidáce* AMD, Pl. 113/rar Tl „băt, țaruș cu ajutorul căruia se fixează plasa de pescuit sau vintirul pe fundul apei”; cf. *c ó l i c, h ä d ä r á g 3°, s t ä n o á g ä 5°, ș u f á n.*

COIECĂÍ v. *coicăí*.

COIFÍ (2 sil.) vb. IV refl. AO, h. 268/rar Gj [d. pâine, la copt] „a i se desprinde coaja de miez (din cauza supraîncălzirii cuptorului)”: Să bășică, să *cojfi* pâinea, când e prea pripită cu focu, coaja să desprinde de miez/942; cf. *c o j í 2°.*

COINÁC¹ (2 sil.) s. n., pl. *coináce* 1° AMD; AFLR/prin Vn, Br și rar Bz „greutate, pietroi rotund la cumpăna fântâni”; cf. *c o i n ä r á c, m ä c ä r ä u 1°.*

2° GM/rar Gr „bătul din partea de jos a ițelor, de care se leagă tălpilegele războiului”.

COINÁC² s. m., pl. *coináci* AMD, h. 266 MN/rar Tr „armăsar cu unul dintre testicule nedezvoltat”; cf. *b o ș o r ó g 1°...*

COINĂRÁC (3 sil.) s. n., pl. *coinărăce* AMD, Pl. 175/rar Vn „greutate la cumpăna fântâni”; cf. *c o i n á c¹ 1°...*

COINĂRÍ (3 sil.) vb. IV refl. „a hoinări”; cf. *g o l ä n í.*

COIȚĂÍ v. *guițái*.

COIȚELE v. *cuițele*.

COJÁ v. *cojí* 2°.

COJÁN 1° s. m., pl. *cojáni* AMD; TDM II; AFLR/prin Bz și rar Ag, Tl, Ct; *cojéni* AMD, Pl. 36; AFLR/prin Ct „termen folosit pentru denumirea țăranilor de la câmpie (în opoz. cu cei de la munte)”: Locuitorii care sânt în Vlașca. ăștia le zicem noi *cojání* AFLR/674; cf. *v ä m á ș.*

2° var. **cojáne** s. pl. GM/rar Bz „(amestec de) pământ, lut înmuiat, cu paie sau cu pleavă, folosit la tencuirea caselor de paiantă (specifice zonei de câmpie)”: La noi aicea punem pământ cu paie, cum să pune, *cojáne, cojáne*, cum punem la câmp/743.

COJÁNCĂ s. f. TDM II/rar Bz „femeie de la câmpie (în opoz. cu cea de la munte)”.

COJÁT adj. GM/rar II [d. săpun] „cu coji; grunzuros”: Să nu iasă [săpunul] colțurat, *cojât*, să iasă la un nivel tot/846; cf. *b u b i n ț ó s...*

COJENEĂSCĂ adj. f. AMD, h. 652/rar Ph [d. căruță] „de câmpie, ca la *c o j a n i, c a c o j a n i l o r*”.

COJÍ vb. IV tranz. 1° AMD, Pl. 180; TDM I/prin Ag și rar Vn „a jupui (pielea unui animal)”: [Ursul] decăt o *cojéște* oaia [...] o *cojéște* ca omu, cu ghearele și o dă alături pielea TDM I/674; cf. *b e l í 1°...*

2° var. **cojá** vb. I refl. AO, h. 268/rar Dj [d. pâine, la copt] „a se umfla, a crește peste măsură, desprinzându-i-se coaja de miez (din cauza supraîncălzirii cuptorului)”; cf. *c o i f í.*

COJÍȚĂ s. f., pl. *cojíte* AMD, h. 207, 208/rar Ag, Ot „așchie”; cf. *ă ș c h i i...*

COJLĂIALĂ s. f. GO/rar Dj „hoinăreală”; cf. *g o l ä n í e.*

COJMÍR v. *cașmír* 1°.

COJOÁCĂ v. *cojóc* 1°–3°.

COJÓC s. n., pl. *cojoáce* 1° AO, h. 291/VI, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh; ~

înfundát GO/rar Gj; AMD, h. 481/rar Ot „îmbrăcăminte fără mâneci, din piele de oaie tăbăcită (cu lâna pe dos), încheiată pe umăr, pe piept sau sub braț; pieptar”; cf. b a i b ä r á c...

2° var. **cojoacă** s. f., pl. *cojoáce* AMD, h. 478; 482; TDM III/rar Ag, Br, If, Gr „haină lungă, cu mâneci, din piele de oaie tăbăcită (cu mițele pe dos sau pe față, purtată mai ales de ciobani)”; cf. b i t ú š ä 1°...

3° var. **cojoacă** s. f., pl. *cojoáce* AFLR/rar Cț „haină scurtă îmblănită; scurteică”; cf. c a ț a v é i c ä 1°...

4° AO, h. 691/rar Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 90/rar Br, Gr, Tl „adăpost de iarnă pentru stupi (învelit cu paie, coceni sau cu rogojini)”; cf. i e r n á t i c 3°, p e r d e á 2°, ș á t r ä 3°, ș o p r o n e á ț ä 2°.

– var. **cojoacă** s. f., pl. *cojoáce* 1° AO, h. 291/rar Dj, Ot; AMD, h. 481/Gr și rar Br, Tr, Cl; ~ *înfundată* AMD/rar Gr; *corjóc* s. n., pl. *corjoáce* 2° GM/rar Bz.

COJOCÉL s. n., pl. *cojocéle* AO, h. 291/rar Dj, Ot dim. de la *c o j o c* 1°; cf. *c o j o c h í ț ä*, *c o j o c í c ä*, *c o j o c ú ț ä*.

COJOCHIȚA s. f., pl. *cojochițe* AMD, h. 481/rar Gr dim. de la *c o j o c* 1°; cf. *c o j o c é l*...

COJOCÍCĂ s. f., pl. *cojocéle* AMD, h. 481/rar Gr dim. de la *c o j o c* 1°; cf. *c o j o c é l*...

COJOCUȚĂ s. f., pl. *cojocúțe* AMD, h. 481/rar Db dim. de la *c o j o c* 1°; cf. *c o j o c é l*...

COL, de ~ loc. adv. GM/rar Ag „de pază”: Eram *dă col*, cum s-ar spune p-aici pă la noi, *dă pază pân sat/790*.

COLÁC s. m. și n., pl. *coláci* 1° AO, h. 219/prin Gj, Dj și rar Ot „căptușeală la fântână din bârne (sau din piatră)”; cf. b u t ó i 2°...

2° AO, h. 712; GO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj și rar Ot; AMD, h. 386; Pl. 103/Ag, Ot, Tr, prin Gr, Cl și rar Db, Bz, Il; *coláce* AO/prin Vl, Mh și rar Gj, Dj; AMD/rar Tr, Il „mănunchi, legătură,

păpușă din fuioare”: [Cânepa] o batem, o melițăm, o facem *colác* GO/987; cf. b o c e á 5°...

3° pl. *coláce* AO, h. 492; TDO/prin Mh și rar Vl; AMD, h. 379/rar Ag, Vn, Gr; *colăcuri* AMD/rar Ag „serpentină, țevă de răcire la cazanul de rachiu”; cf. a l a m b í c 2°...

4° pl. *coláce* AMD, h. 244/prin Ag și rar Ph „șină pe roata carului”; cf. f e r e c ä t ú r ä 4°, r a f 1°, ș i n ä 3°.

5° pl. *coláce* AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

6° AO, h. 208/rar Mh „prăjină care unește capetele căpriorilor la coama casei”; cf. b a l á u r 2°...

COLARÉZ s. m., pl. *colarézi* 1° AMD; AFLR/rar Db, Tr, Gr „mâncare preparată din orez și cocoloașe mici de cocă fierte în lapte”.

2° AFLR/rar Cț „bucățică de aluat folosită pentru plămădeală (în loc de drojdie)”: Adică maiaua, în loc *dă drojdie noi* facem un fel *dă colărjéz* cu mălai așa, îi muiem și facem pâine GD/892. Plămădesc cu *colaréz!* [...] Din coca aceea [de pâine] opresc puțină și-o las *dă stă o zi ș-o noapte*, care-i face *colărézi*ăștia, *colăréz!* mici, îi usuc bine și din aia plămădim maiaua pentru pâine *ibid./896*; cf. a l u á t 2°...

3° TDO/rar Vl „terci de mămăligă”: Când *dă-n fiert* [apa], punem mălaiu și-i *dăm* cu ciutura și să face *colaréz*, noi *colaréz* îi zăcem, da în alte părți îi zăce *cir/910*; cf. c i r 1°...

4° var. *colărézi* s. m. pl. AMD, Pl. 144/rar Vn, Bz „balmoș”; cf. b á l m o ș...

– var. *calaréz* s. m. 1° AMD/rar Tr; *colăréz* s. m., pl. *colărézi* 1° AMD, h. 220/prin Cț și rar Br; 2° AMD. h. 460; GD; AFLR/prin Cț și rar Tl; *coloréz* s. m., pl. *colorézi* 2° AFLR/rar Cț.

COLĂRNIC s. n. GO/rar Dj „scaun prevăzut cu un fel de menghină, folosit la înșpițatul roților”; cf. *b o c*¹ 3°...

COLĂSTĂ v. *corăstră* 1°.

COLĂCĂR s. m., pl. *colăcări* 1° GD; AFLR/rar Tl „flăcău din ceata colindătorilor însărcinat cu strângerea colacilor”: Altu să făcea... *colăcăr*, strângea colacii GD/875.

2° var. *colăcér* s. m., pl. *colăceri* AMD/rar Br „fiecare dintre flăcăii care participă la împodobirea bradului de nuntă”.

3° var. *colicér* s. m., pl. *colicéri* GD/rar Cț „cavaler de onoare la nuntă”; cf. *b r á n i ș t e*¹ 1°...

COLĂCÉR v. *colăcăr* 2°.

COLĂCÉRI v. *colăcère*.

COLĂCERIE s. f., pl. *colăcerii* TDO/rar Vl; TDM I; AFLR/rar Vn, Ot „orație la nuntă”: Vin nuntașii, după ce spun *colăcerile* și împărtășc acolo basmale, una, alta TDO/914; cf. *colăcère*, *col o c ă ș i i* 1°, *g o l o g ă ș é n i i*, *or ă ț i i*, *pr o r o c i r e*.

COLĂCÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Tl „a recomanda, a propune (pe cineva) pentru căsătorie”: Cine m-o fi *colăcítă* pe mine să vină [să mă ceară de soție]?/871.

COLĂCIRE s. f. AMD/rar Vn „orație la nuntă”: Nuntașii merg călări, prezintă nunta și zic *colăcirea* și iertăciunile/728; cf. *colăcerie*...

– var. *colăcerí* s. f. pl. AFLR/rar Bz.

COLĂIAN v. *căluian*.

COLĂIȚĂ v. *caloiță*.

COLĂRÉZ v. *colaréz* 1°, 2°, 4°.

COLĂVIE v. *colibie*.

COLB s. n. AMD, h. 552; TDM II/Vn, prin Bz, Tl și rar Ph, Br, Cl; ~ de *praf/rar* Br, Tl „praf, pulbere”; cf. *c ó l b u r ă*, *praf* 5°, *p ú l b e r e* 2°, *ș t i u p*, *t ă r ă b ú c*, *t r e a s c* 4°, *ț ă r ă n ă* 1°.

– var. *holb* s. n. AMD, h. 552/rar Il.

COLBĂRIE s. f. AMD, h. 552/rar Tl „pulbere multă; prăfărie”.

COLBITĂ v. *cóbiliță* 2°.

CÓLBURĂ s. f. AMD, h. 552/rar Cț „praf, pulbere”; cf. *c o l b*...

– var. *córbură* s. f. AMD, h. 552/rar Cț.

COLCĂÍ vb. IV intranz. AMD, h. 72/rar Gr „a chiorăi”; cf. *b o l b o r o s í*...

CÓLCĂITE v. *cólcot*.

CÓLCĂT v. *cólcot*.

CÓLCOT s. n., pl. *cólcote* AMD, h. 473; TDM I; AFLR/Ag, prin Db, Gr și rar Vl, Ot, Tr „clocot”; cf. *c l o c*...

– var. *clócăt* s. n., pl. *clócăte* TDM II; AFLR/rar Bz, Br; *clócut* s. n., pl. *clócute* AMD, h. 473; TDM II/rar Ph, Tl; *cólcăite* (3 sil.) s. n. pl. GM/rar Cl; *cólcăt* s. n., pl. *cólcăte* AMD; GM; TDM I–III; AFLR/prin Il și rar Ag, Ph, Bz, Gr, Cl; *cólcotă* s. f., pl. *cólcote* AFLR/rar Ag; *córcot* s. n., pl. *córcote* GM/rar Ot.

CÓLCOTĂ v. *cólcot*.

COLCOTÍ v. *clocotí* 1°.

COLCOVÁN s. n. AMD/rar Db „bucată mare (de pâine)”; cf. *c a l ă p* 5°...

COLDÓN v. *cotlón* 5°.

COLEÁSTRĂ v. *corăstră* 1°.

CÓLEA-ȘA v. *coălea*.

COLEÁȘĂ s. f. AMD, Pl. 144/rar Bz, Br, Il, Tl, Cț, pl. *coléșuri*/rar Br „mâncare preparată din lapte fiert cu făină, un fel de ciulama cu lapte”.

COLEȘÍ vb. IV 1° tranz. și refl. AMD, h. 116; AFLR/prin Tr și rar Ot, Gr [d. ființe] „a (se) moleși, a (se) înmuia; a leșina”; cf. *b a l d o s i*...

2° refl. AFLR/rar Ag [d. plante] „a se ofili, a se veșteji”: Dacă-l săpi [porumbul] pã uscătură, *să coleșește* de soare și de uscătura aia a pământului/680; cf. *f i l i v í*.

COLÉT s. n. [?] AFLR/rar Ag „nod la altoi”: Altoiu ıla are un nod acolo; dacă pui pământ peste el, ca să treacă de *colétu* ıla mult, apoi el să usucă/681.

COLFĂÍ v. *clefăni*.

COLÍBĂ s. f. 1° pl. *colíbi* AO, h. 212/prin Vl, Gj, Mh; AMD, h. 195/Vn, Cl, Il, Tl, prin Br, Tr, Cț și rar Bz, If, Gr

„adăposturi improvizate din crengi (în câmp sau în pădure), acoperite cu paie ori cu fân; colibe”; cf. b ă r á c ă 1°...

2° pl. *colibe* AMD, Pl. 137-138/rar Cl; *colibi* AO, h. 770/rar Mh; AMD/rar Tr, Gr, Cl, Il „comarnic”; cf. b o r d é i 3°...

COLIBĂȘEAN s. m., pl. *colibășeni* AO/932 „locuitor din satul Colibașu”.

COLIBÍE s. f., pl. *colibii* AO, Pl. 27/prin Gj, Mh; AMD, h. 196/prin Ph „colivie (pentru păsări)”; cf. c ă s ú ț ă 1°...

– var. *colăvie* s. f., pl. *colăvii* AMD, h. 196/rar Cl; *colilie* s. f., pl. *coliliu*/prin Cl și rar Ag, Db, Ph, Gr; *colovie* s. f., pl. *colovii*/rar Db.

COLIBÍȚĂ v. *cóbilită* 2°.

CÓLIC s. m., pl. *cólici* GD/rar Tl „par, țaruș înfipt pe fundul apei, de care se ancorează plasele de pescuit (în larg)”: A bătut un *cólic* ș-a legat un capăt de scule de *cólic*/879; cf. c o i d á c...

COLICÉR v. *colăcár* 3°.

COLIDÓR v. *coridór* 2°.

COLIERĂȘ s. GM/rar Cl dim. de la *colier* (podoabă).

COLILÍE v. *colibíe*.

COLINDÁ vb. I 1° intranz. AO, h. 903/rar Ot [spec., d. copilul mic] „a începe să meargă, a face primii pași”; cf. b r a d 7°...

2° var. *colindí* vb. IV intranz. și tranz. AFLR/rar Vl „a umbla cu colindul de Crăciun”.

COLINDÉCE s. pl. GM/rar Ag „colinde”: Când eram eu fetiță [...] ne strângeam mai multe fete și ne-nvățam *colindéce*/676; cf. b o l i n d é ț 3°...

COLINDÉȚ s. n., pl. *colindéțe* 1° AMD/rar Ph, Tr [la pl.] „colăcei, covrigi (și alte daruri: mere, nuci etc.) primite de colindători”; cf. b o b â r n á c 1°...

2° AMD/rar Ag, Db, Tr, Gr, Tl „colind”; cf. b o l i n d é ț 3°...

3° var. *colindéțe* s. f., pl. *colindéțe* GM; AFLR/rar Db, Gr „acțiunea de a colinda, colindatul”.

COLINDÉȚE v. *colindéț* 3°.

COLINDÍ v. *colindá* 2°.

COLÍNDRĂ v. *colinduri*.

COLÍNDURI s. n. pl. AMD; TDM III/rar Br, Cl „colinde”; cf. b o l i n d é ț 3°...

– var. *colíndră* s. f., pl. *colíndre* AFLR/rar Tl.

CÓLIVĂ v. *colívi*.

COLÍVI s. f. pl. AFLR/rar Tl; *colívuri* AFLR/rar Tr „colive”; cf. c ă p e ț é 1² 3°; a purtá colivele v. purtá 1°.

– var. *cólivă* s. f. GM/rar Vl.

COLIVÍȚĂ s. f. GM/rar Ph dim. de la *colivă*; cf. c o l i v ú ț ă.

COLIVÚȚĂ s. f. GM/rar Ag dim. de la *colivă*; cf. c o l i v í ț ă.

COLNÍC s. n., pl. *colnice* 1° AMD, h. 404/rar Db; *colnici* AMD, h. 407/rar Db „desiș, huceag”; cf. b u g e á c 1°...

2° AMD, h. 531/rar Db, Tr, Gr „drum de căruță prin pădure”.

3° AMD, h. 531/rar Ph „drum printre haturi”; cf. c l e á t ă 3°...

– var. 2° *cúlnic* s. n., pl. *cúlnice* TDO/rar Dj.

CÓLNIȚĂ s. f., pl. *cólniți* AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la plug, prin care se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

COLOCĂȘ s. m., pl. *colocăși* AFLR/rar Gj „tânăr din alaiul nunții care spune orațiile; colăcar”: *Colocășu* se ducea la mireasă și spunea colocășii/943.

COLOCĂȘII s. f. pl. 1° TDO/rar Gj, Mh „orații (la nuntă)”; cf. c o l ă c e r í e...

2° AFLR/rar Vl, Gj „rugăciuni, psalmi”.

COLOIÁN v. *căluian*.

COLOÍȚĂ¹ v. *caloíță*.

COLOÍȚĂ² s. f., pl. *coloíțe* GM/rar Br „perechea feminină a caloianului”: O fată face caloian și alta face *coloíța*/753; cf. c a l o i e n í ț ă.

COLÓN v. *cotlón* 1°.

COLORÉZ v. *colaréz* 2°.

CÓLO-ȘA adv. TDO/rar Ot; TDM I–III; AFLR/prin Ph și rar Ag, Db, Vn, Bz, Tr, Il „acolo”; cf. a c ó l o 1°.

COLOVIE v. colibie.

COLTE v. colț 1°, 2°.

COLTÚC s. n., pl. *coltúcuri* 1° AO, h. 268/rar VI „umflătură, deformație în pâinea pusă la copt”; cf. b a ș í c ă 1°...

2° var. *cultúc* s. n., pl. *cultúcuri* AMD, Pl. 181/rar Tr „un fel de cuțitoaie, cu ajutorul căreia se curăță carnea de pe pieile mari pregătite pentru tăbăcit”; cf. c o á s ă...

– var. 1° *cultúc* s. n., pl. *cultúce*, *cultúcuri* AMD, h. 462/rar Br.

COLȚ s. n. și m., pl. *colțuri* 1° AO, h. 70/Mh, Dj, prin Ot și rar VI, Gj; AMD, h. 41/Ot, Tr, prin Bz și rar VI, Db, Vn, Br, Gr „bucată de măsca ruptă (rămasă în gingie)”; cf. b u t 14°...

2° var. *colte* s. m., pl. *colți* GM/rar Tr „vârf de sămânță în germinație”: Atuncea [orezul] să-ncălzește și pleacă *coltele*, așa grămadă cum e el/780.

3° AO, h. 268/VI, prin Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 477; TDM III/prin Ot și rar VI, Ag, Tr, Il „dantelă croșetată”; cf. b a g a d e á 1°...

4° AMD, h. 599/rar Br, Tr, Gr, Cț „tâișul sapei”; cf. b ú r t ă 3°...

5° AO, Pl. 139/rar Ot; AMD, h. 696; Pl. 176–177/rar VI, Tr „vinclu folosit în construcții pentru trasarea sau măsurarea unghiurilor”; cf. *colțár* 1°, *cornurár* 2°, *cot* 5°, *cotár* 1°, *ghimirlie*, *ghiuníe* 1°, *stínghie* 15°, *șablón* 3°, *ștrécvinclu*, *șușplái* 2°, *tríúnghi* 1°, *unghér* 2°, *unghi* 1°, *vinclé*.

6° AO, Pl. 26/rar Gj; AMD, h. 191/rar Vn, Db, Tr, Gr „țiglă de formă semicilindrică; olan”; cf. c a p á c 8°...

7° AMD, h. 462/rar Ot, Gr, Cl, Il „umflătură, deformație în pâinea pusă la copt”; cf. b a ș í c ă 1°...

8° pl. *tantum colți* GM/rar Ph „tetanos”: Au murit [copii] *dă colț*, uite l-apuca niște crize așa și-l înțeșta, i-nțeșta gurița/701; cf. f á l c ă 6°. f á l c á r i ț ă 2°, t i t á n o s.

9° pl. *colți*, *colț* de lup s. compus AMD, h. 110/rar Br „flegmon (la subsuoară)”; cf. b r o á s c ă 5°...

10° pl. *colți*, art. *colțul călului* s. compus GM/rar Bz „soi de porumb (cu bobul lunguiet)”; cf. d í n t e 2°.

11° *ardéi* ~ v. *ardéi* 3°.

– var. 1° *coálte* s. m., pl. *colți* AO, h. 70/rar Dj, Ot, Tr; *colte* s. m. și n., pl. *colți* AO/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 41/VI și prin Tr; *colțuri* AO/rar Dj.

COLȚÂN s. m., pl. *colțani* AFLR/rar Cț „colț mare de stâncă”: [Oile] le-am belit la Cerna, cum v-am spus, în niște *colțáni* p-acolo-i spunea... Crapea, Balabancea, Pietrosu, la niște munți/891.

COLȚĂR s. n. și m., pl. *colțare* 1° AO, Pl. 139/Dj, prin Mh și rar Ot; AMD, h. 696/Cl, prin Ag, Cț și rar Db, Ph, Ot, Gr, Il, Tl; *colțăruri* AO/rar Dj; *colțári* AO/rar Mh; AMD/Br, prin Vn, Bz și rar Gl, Il, Tl „vinclu folosit în construcții pentru fixarea și măsurarea unghiurilor”; cf. c o l ț 5°...

2° pl. *colțári* AO, Pl. 139/rar VI „dințar cu care se împart colții ferăstrăului”; cf. c e a p r á z 3°...

3° AO, h. 735/prin Gj; *colțári*/Gj și prin Mh „tindeche”; cf. g r é b l ă 2°, î n t i n z ă t ó r 6°, t i n d é c h e 1°, z i m ț 2°, z i m ț á r.

4° AMD, h. 5; GM/Vn, prin Bz și rar Br „pieptene (cu dinții rari)”; cf. g r e b l á r.

5° pl. *colțári* AMD, h. 662/rar Il „fiecare dintre cele patru țepușe înfipte la capetele loitrelor (pentru a mări capacitatea căruței)”; cf. s u i á n 2°, ț ă r ú ș 1°, ț e á p ă 2°.

6° AFLR/rar Bz „fiecare dintre stâlpii bătuți la colțurile casei de lemn, pentru susținerea grinzelor”; cf. a m n á r 5°...

7° pl. *colțári* GM/rar Il „fiecare dintre cei patru țaruși bătuți la colțurile țarcului”.

8° pl. *colțári* AMD, h. 191/rar Ph, Bz, Ot, Tl „olan la acoperișul casei”; cf. c a p á c 8°...

9° pl. *colțări* AMD, h. 189/rar Ct „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

10° AMD, h. 493/rar Ph „băsmăluță triunghiulară”.

11° AMD, h. 689/rar Vn „unealtă cu ajutorul căreia rotarul însemnează găurile obezilor”; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

12° AMD, Pl. 176/rar Ot „unealtă, folosită în zidărie, pentru obținerea ciubucelor”; cf. c i u b ú c 3°...

13° pl. *colțări* AMD/rar If „fructul copacului numit cer”.

COLȚÁT v. *colțată*.

COLȚÁTĂ s. f. GM/rar Ag, Tr „obicei (la Bobotează sau la Sfântul Ion) în cadrul căruia tinerii își ghicesc viitorul”: Înspre Sfântu Ion, să duce fete, băieți, trage la *colțată*. El la *colțat* este pâine, inel, pieptene, oglindă. *Colțata*-i ziceam noi sau pieptenele/763; cf. g h i c i t o á r e, p é r i e 4°, p i e p t ă n ú ș 1°, p i e p t e n e 4°, s ă n v ă c s i á t.

– var. *colțat* s. n. GM/rar Ag.

COLȚĂNEI s. m. pl. AMD, h. 477/rar Db dim. de la c o l ț 3°; cf. c o l ț ă r é i, c o l ț i ș ó r.

COLȚĂREI s. m. pl. AMD, h. 477/rar Db dim. de la c o l ț 3°; cf. c o l ț ă n é i...

COLȚIȘÓR s. m., pl. *colțișóri* AMD, h. 477/prin Ph, Cl și rar Bz, Il dim. de la c o l ț 3°; cf. c o l ț ă n é i...

COLȚORÁT v. *colțurat* 2°.

COLȚURÁT adj. 1° GM/rar Il [d. săpun] „grunjos, grunțuros”; cf. b u b i n ț ó s...

2° var. *colțorat* adj., f. *colțorată* AFLR/rar Ph [d. batic, basma] „cu dantelă, cu c o l ț u r i 3°”.

COLÚZ s. n. [?] TDM I/rar Tr „fiecare dintre cele două bucăți de lemn fixate la capetele năvodului, cu ajutorul cărora este manevrată plasa în timpul pescuitului”.

COLVÂNTÍR v. *coviltir* 2°.

COLVITÍR v. *coviltir* 2°.

COMÁC s. m., pl. *comáci* AMD, h. 191/rar Ph „olan folosit la acoperișul casei”; cf. c a p á c 8°...

COMANDÁR s. m., pl. *comandári* GD/rar Tl „grădinar”; cf. v ă r z á r 1°.

COMÁR s. m., pl. *comári* 1° GO/rar Gj „lemn lung pus peste căpriori, la creasta casei”; cf. b a l á u r 2°...

2° AMD, h. 191/rar Bz, Il „olan de acoperit creasta casei”; cf. c a p á c 8°...

COMÁRNIC s. n., pl. *comárnice* AO, h. 767/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 136/Ag, Ph, Bz, Br, Cl, Il, Ct, prin Vn, Tl și rar Vl, Db, Gl, Ot; *comárnicuri* AMD/rar Ph „acoperișul strungii”; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

COMÁȘ s. n. și m. 1° pl. *comășuri* AMD, h. 188/rar Ph „creastă la acoperișul casei”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

2° pl. *comăși* AMD, h. 191/rar Ph „olan folosit la acoperișul casei”; cf. c a p á c 8°...

COMĂNÁC s. m. și n., pl. *comănáci* 1° AMD, Pl. 53–54/rar Gl „snop care se pune deasupra clăii”; cf. c a l 9°...

2° AMD, h. 413/rar Db; *comănăce*/rar Ag „creangă groasă”: Cracă care-i mai mică și *comănác* care-i mai gros/689; cf. s u l i n á r 2°.

– var. 2° *comănăcă* s. f., pl. *comănăce* AMD, h. 413/rar Db.

COMĂNÁCĂ v. *comănác* 2°.

COMĂNEÁN s. m., pl. *comănéni* AMD/825 „locuitor din comuna Comana”.

COMĂNICEÁN s. m., pl. *comănicéni* AMD/765 „locuitor din comuna Comănița”.

COMĂNĂ v. *comúni* 1°.

COMBÁINER v. *combiniér*.

COMBAINIÉR v. *combiniér*.

COMBANIÉR v. *combiniér*.

COMBILIZÓN s. n. GO/rar Vl „combinezon”.

COMBINIÉR (4 sil.) s. m., pl. *combiniéri* AMD, h. 649/prin Bz, Br, Tr, Tl și rar Vn, Gl, Ot, If, Gr, Il, Ct „combiner”; cf. c o m b i n í s t.

– var. *combainér* (3 sil.) s. m. AMD, h. 649/Cț și rar Br, Tl; *combainiér* (4 sil.) s. m./prin Db, Cț și rar Ph, Bz, Tl; *combaniér* (4 sil.) s. m./prin Cț.

COMBINÍST s. m., pl. *combi niști*
AMD, h. 649/rar II „combiner”; cf. *combi niér*.

COMEDIÁȘ adj. GM/rar Cl „comic, poznaș”: Era un om bătrân, Crier, cam *comediăș* 4/865; cf. *bleoj*...

COMÉDIE s. f., pl. *comédii* 1°
AFLR/rar Ph „carusel, călușei”: Mai înainte era *comédie*, ori cu cai, ori cu motor/709. [De sărbători, veneau] *comédii* [...] care se-nvârtește, se dă-n lanțuri/713; cf. *crîșcuri, duláp* 8°, *hâițuri, lanț* 2°, *lăvicére, roată* 6°, *saloáne, tiribómbă*.

2° AFLR/rar Cț [mai ales la pl.] „obicei, la Lăsatul Secului de Paști, conform căruia oameni mascați umblau prin sat”.

CÓMINĂ s. f. 1° AO, h. 490; Pl. 84; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, Ot și prin VI „tescovină”; cf. *boáscă* 1°...

2° AO, Pl. 80/prin Dj „borhot (de prune)”; cf. *bleoázgă*...

3° AO, h. 676; AFLR/Mh și prin Dj „drojdie de vin”; cf. *boroghínă* 3°...

– var. 3° *comínă* s. f. AO, h. 676/rar Dj; *cómnie* s. f. AFLR/rar Dj.

COMÍNĂ v. *cómină* 3°.

COMITÁ v. *vomitá*.

COMITAGÍU s. m., pl. *comitagii*
AFLR/rar Cț „membru al unei organizații naționaliste bulgare”; cf. *comitár, comităș*.

COMITÁR s. m., pl. *comitári* GD/rar Cț „membru al unei organizații naționaliste bulgare”; cf. *comitagiú*...

COMITÁȘ s. m., pl. *comitășii* GD/rar Cț „membru al unei organizații naționaliste bulgare”; cf. *comitagiú*...

COMÍTÁ s. f. GD/rar Cț „ceată de *comitagiú*”.

CÓMLE v. *cúlme* 2°.

CÓMNIÉ v. *cómină* 3°.

COMORÁȘ v. *cămărăș*.

COMPANIÁ vb. I tranz. AFLR/rar Br „a însoți, a acompania”: O *companiáză*, vezi, lăutarii, ca să se gătească mireasa/746.

COMPARATÍVĂ v. *cooperatívă*.

COMPÁS s. n. și m., pl. *compáse* 1°
AO, Pl. 137/Dj, prin Mh, Ot și rar VI, Gj, Tr; AMD, Pl. 171/Db, Tr, Cl, Il, prin Vn, Bz, Br, Ot, Gr, Cț și rar Ag, Ph, If, Tl; *compáși* AO/rar Gj; AMD/rar Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Tl „unealtă cu două brațe mobile, folosită în dogărie la măsurarea dimensiunilor și la trasarea cercurilor”; cf. *cápără* 8°...

2° AO, Pl. 136/Dj și rar VI, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 689/Tr, Cl, prin Db, Il și rar Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, If, Gr, Tl; *compásuri* AO/Dj, prin Ot și rar VI, Gj; AMD/Ag, Tr, Cl, Il, prin Db, Bz, Br, Ot și rar Ph, Vn, Gl, If, Gr; *compáși* AMD/rar Br, Il „unealtă cu două brațe fixe (unul prevăzut cu găuri), așezate în unghi drept, folosită în dogărie și în rotărie la măsurarea și însemnarea doagelor sau a obezilor”; cf. *călcătoare* 9°...

3° pl. *compásuri* AO, Pl. 130/rar VI; AMD, Pl. 165–166/rar VI, Ph „lemn scobit folosit ca unealtă pentru măsurarea elementelor componente de la roata morii”; cf. *triúngghi* 2°, *țanc* 3°.

4° pl. *compásuri* AMD, h. 645/rar Ag „cobilă pentru transportat plugul”; cf. *cápără* 14°...

– var. *cómpas* s. n., pl. *cómpase* 2°
AO, Pl. 136/rar Dj; *compáx* s. n., pl. *compáxe* 1° AO, Pl. 137/rar VI, Gj, Mh; AMD, h. 689/rar Db; 2° AO/rar VI; *compáxuri* 1° AO/rar Mh.

CÓMPAS v. *compás* 2°.

COMPÁX v. *compás* 1°, 2°.

COMPÁRATÍVĂ v. *cooperatívă*.

COMPÁTIMÍ vb. IV intranz. AMD/rar Tl „a pătimi, a suferi”; cf. *amarnicú*...

COMPERATÍVĂ v. *cooperatívă*.

COMPISCÁT v. *costipát*.

COMPISTÁT v. *costipát*.

COMPLÉXE v. *compresie*.

COMPRESÍE s. f. TDM II/rar Vn „compresă”.

– var. *compléxe* s. f. pl. TDM III/rar II.

COMÚNE v. **comúni** 1°.

COMÚNI s. f. pl. 1° AO, Pl. 51/crt.; AMD, Pl. 16; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cț și prin Vl, Vn, If, Gr „comune (localități)”.

2° AMD/rar Db „terenuri de la improprietărea din 1864”.

– var. 1° **comănă** s. f., pl. *comăni* AMD, Pl. 16; TDM I–III; AFLR/Tr, Gr, Cl și rar Db, Vn, Bz, Br, Il; *comăne* AMD/rar Tr, Gr; **comúne** s. f., pl. *comúni* AMD/rar Db.

COMÚRĂ adj. f. AMD/rar Cț [d. pâine] „făcută din făină integrală; neagră”.

CON s. m. și n., pl. *coni* AMD, h. 415/rar Db, Ph, Cț; *coáne*/rar Tr „fructul coniferelor”; cf. *c a s t r a v é t e* 1°...

CONÁC s. n., pl. *conáce* 1° AO, h. 212; Pl. 48; TDO; AFLR/prin Gj, Mh și rar Vl „adăpost rudimentar pe câmp sau în pădure; colibă”: La munte să spune colibă, da la noi să zice *conác* AO/922. Are *conác* acolo [în câmp], doarme acolo, îi socotit la noi tot ca ș-o casă, nu ca asta, da *conácu*, vorbă țărănească, are *conácu* sobă sau n-are [...] poate are pe lângă el, poate, grajd sau șopru [...] era și de vară și de iarnă AFLR/937; cf. *b á r á c ă* 1°...

2° TDO/rar Mh „încăpere, la stână, unde se prelucrează laptele”; cf. *b á c i e* 1°...

3° AMD, Pl. 135–136; AFLR/prin Db și rar Ag, Bz, Br, Gr, Cl, Cț „interval de timp cuprins între două mese”; TDM I, III; AFLR/rar Ag, Db, Gr, Il „jumătate de zi de lucru”; cf. *p r â n z* 4°...

4° TDO/rar Vl; AMD, h. 466; 468; GM/prin Bz și rar Vl, Ag, Ph, Br, Tr, Cl, Il, Cț „pauză de masă (sau de odihnă) în timpul lucrului la câmp”: Aram până la douășpe, la unșpe jumate, făceam *conácu* GM/868. Puneam ceaonu cu fasole, cu mămăligă [...] făceam mâncare... mâncam și ne culcam un *conác*. Ne hodineam și de-acolea mergeam la... la sapă, la... cosit TDM III/858; cf. *m a g ă l ă*.

5° GM/rar Db „mâncare (gătită pentru amiază)”: Trebuia să facă *conác* la ăilanti, că mai aveam șapte copii/820; cf. *c i ó r b ă* 1°...

6° GM/rar Ag „bucată de teren care se poate lucra într-o jumătate de zi”: Primăvara dă bruma, nu rămân bucate, toamna dă bruma de timpuriu, ori ce moartea! noi, un *conác* dă arătură, cu ce să trăiești?/673.

7° TDM I/rar Ot „unitate de măsură pentru distanță care poate fi parcursă într-o jumătate de zi”: Pitește-te, să nu te găsească zmeul, că vine-acu la prânz, și dă cu buzduganu d-aruncă un *conác*/761.

8° GM/rar Ph „cantitate de lapte obținută (la stână) de la o mulsoare”: Făceam socoteală pă oi: câte oi ai cu lapte, atâtea ai la *conác* [...] Dacă ieșea două oi sau trei oi la *conác*, aveai cinci oi șase oi cu lapte, luai două *conăcel*/717; cf. *c a ș* 1°...

9° AMD, Pl. 135–136/rar Ph „denumire pentru pascăutul oilor după mulsul de seară”; cf. *c i n á r e* 2°...

CONĂCÉL s. n., pl. *conăcele* AMD, h. 466/rar Bz „denumire pentru masa de dimineață (luată la câmp)”; cf. *p r â n z i t*.

CONĂCÍ vb. IV intranz. AMD, h. 467; 469/rar Db, Il „a mânca de amiază (la câmp)”; cf. *a m i e z í*...

CONĂTÁU s. n., pl. *conătáie* GM/rar Vn 1° „manivelă la crivacul de forat puțuri”.

2° „ax la roata ferăstrăului de apă”.

CONCÉD v. **concediuri**.

CONCÉDIURI (3 sil.) s. n. pl. AO, h. 364/Gj, prin Mh și rar Vl, Ot; AMD, h. 568/Ph, Tr, prin Db, Ot, Gr și rar Vl, Ag, Vn, Gl, Br, Cl, Il, Cț; *concediuri* (4 sil.) AMD/rar If, Cl, Il; *concedie* (4 sil.)/rar Gr „concedii”; cf. *s ă b ă c e á g ă*.

– var. **conced** s. n., pl. *conceduri* AO, h. 364/Mh, prin Dj, Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 568; TDM I/prin Tr, Il și rar Ag, Db, Ph, Ot, If, Gr, Cl, Tl; *concede* AO/prin Mh și rar Vl, Gj, Dj, Tr; AMD/rar Ag, Bz, Tr, Il, Cț; **concedu** s. n., pl. *conceduri* AO/Vl, Dj, prin Gj, Ot și rar Mh; AMD/Ag, Ot, Tr, prin Db, Vn, Cl și rar Vl, Ph, Bz, Br, Cț; *concede* AMD/prin

Ag, Tl și rar Vl, Db, Ot, Tr, Cl; **concét** s. n., pl. *concéturi* AO/rar Mh; AMD/rar Tl; *concéte* AO/prin Mh.

CONCEDU v. **concediuri**.

CONCEREĂLĂ s. f. GM/rar Bz „obicei conform căruia, luni după nuntă, se îmbrobodește mireasa, ca semn al trecerii în rândul nevestelor”: Așa să numea, *concereălă*, de-o lega pă mireasă, o-mbrobodea, luni de zi/735; cf. *înveleit-oáre* 5°, *legát1°*, *legát-oáre* 3°, *legátúrá* 4°, *léucă* 2°.

CONCÉS s. n. GM/rar Br „concesie”: I-au făcut *concésu* lui să-și ia armă de vânătoare/754.

CONCESĂMÂNT s. n. AMD/rar Tr „consimțământ”.

CONCÉT v. **concediuri**.

CONCETRĂRE s. f. TDO; AFLR /rar Mh, Dj „mobilizare temporară (în armată); concentrare”; cf. *înconcentrăre*.

– var. **cocentrăre** s. f., pl. *cocentrări* AMD; TDM II/rar Bz, Br.

CONCI s. n., pl. *cónciuri* 1° GM/rar Tr „horă (la nuntă), nuneasca”; cf. *hóră* 1° 2°, *lunéasca*, *núnă* 5°, *nunéaua*.

2° AO, h. 642/rar Ot; AMD, Pl. 58–59/rar Tr „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. *alcă* 8°...

3° GD/rar Tl „funie legată la capătul bărcii, pentru ancorat”; cf. *edéc* 2°.

4° AMD/rar Cț „partea de deasupra captorului la sobă”.

5° s. m., pl. *conci* AFLR/rar Db „cucuvea”; cf. *ciuf* 2°...

CONCIÓC v. **cancéu** 1°.

CONCOÁRDĂ s. f., pl. *concórdzi* GM; TDM III/rar Br, Il; GD/rar Tl; *concoárde* GM/rar Tr „cocarde purtate în piept de către nuntași”: Începea să dea la toată masa [nunții] *concóarde* în piept GM/806; cf. *betea* 2° 4°...

– var. **cocórdzi** s. f. pl. TDM III/rar Il.

CONCURĂȚIE s. f., pl. *concurății* TDM I, III; AFLR/rar Bz, Ot, Il „concurență, întrecere”: Ei s-au luat la *concurăție* care poa[te] să traverseze apa de mai multe ori AFLR/740.

CONDÉI s. n., pl. *condéie* 1° ~ de *piătră* AO, Pl. 49/rar Dj, Ot; AMD, h. 558 MN/Ot, prin Db și rar Bz, Tr, Gr, Il; ~ de *cenúșă* AMD/prin Db și rar Gr „creion special pentru scris pe tăblița de ardezie”; cf. *creión* 1°.

2° AMD, h. 556/rar Ph, Bz, Br; AFLR/rar Tl „creion”; cf. *creión* 2°, *plavás* 1°, *plumb* 3°.

3° AMD, Pl. 183/rar Bz „unealtă, constând dintr-un cornet de tablă, pentru decorat vasele de lut”; cf. *pálnie* 3°, *șucheăș*, *tipár* 4°.

CÓNDEL v. **cónder**.

CONDEMNĂ vb. I TDM II/rar Vn; AFLR/rar Cț „a condamna”; cf. *încondamná*.

CÓNDER s. AMD, Pl. 86–88/prin Cț și rar Tl „numele unui soi de viță de vie hibridă”.

– var. **cóndel** s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl; *cónderă* s. f./rar Br; *cóndir* s. /rar Tl.

CÓNDERĂ v. **cónder**.

CÓNDIR v. **cónder**.

CONDUCTÓR s. m., pl. *conductóri* 1° AFLR/rar Db, Il „persoană care conduce o căruță”.

2° AMD, h. 646/rar Ph „băiat care mână boii la plug; pogonici”; cf. *ajutor* 5°...

– var. 2° **condúctor** s. m., pl. *condúctori* AMD, h. 646/rar Ph.

CONDÚCTOR v. **conductór** 2°.

CONDÚR s. m., pl. *condúri* AMD, h. 491/rar Cț „pantof”; cf. *jumătăte* 2°, *papúc* 1°.

CONJORĂ v. **conjurá**.

CONJURÁ vb. I AO, h. 381; 996/rar Vl; TDM I/rar Tr „a înconjura”; cf. *împrejurá* 1°, *încercuí* 1°, *înconjurá*, *întârcolí*, *învártí* 2°, *ocolí*, *ogóí* 1°, *rotocolá* 1°, *rotocolí*, *târcóli*, *târcoli*.

– var. **conjorá** vb. I AO, h. 381; 996/rar Gj.

CONOPÁDE v. **panacót** 1°.

CONOȘMÁN s. n. GD/rar Cț „șezătoare (urmată de petrecere)”: Să strângea toate, mai multe [fete], nu așa șapte, opt, zece, vinea băieți și... *conoșmánu* cu băieți era mai frumos/896; cf. *a d i á n c ă*...

CONOVĂȚ s. n., pl. *conovéte* AMD, h. 253 MN/rar Ot „iesle”; cf. *i e s l á r*, *i e s l e* 1°.

CONSOÁLĂ v. **consól**.

CONSOÁNĂ v. **consól**.

CONSÓL s. m., pl. *consóli* 1° AMD, h. 189; GM/rar Db, Ph, Tr „grindă de susținere la streășina casei; consolă”: Pe lângă grinzi mai există și alte grinzișoare sau *consoáne*, cum s-ar spune, la colțurile casii GO/922; cf. *c o t ó c 2 3°*.

– var. **consoálă** s. f., pl. *consoále* AFLR/rar Cț; **consoánă** s. f., pl. *consoáne* GO/rar VI; GM/rar Db, Gr; **cónsul** s. m., pl. *cónsuli* GO/rar Dj, Ot; GM/rar Ot; **conzoánă** s. f., pl. *conzoáne* AO, Pl. 26/rar Gj.

CONSOLĂRIE s. f. colect. GM/rar Db „totalitatea *c o n s o l i l o r* de la casă”.

CONSTUPÁT v. **costipát**.

CÓNSUL v. **consól**.

CÓNTĂ, **pe** ~ **că** loc. conjunct. GM/rar Bz „pe motiv *c ă*”: Ne-am divorțat *p ă c ó n t ă c ă* era baba, din cauza babei... pleca toate/748.

CONTENÁ v. **continá** 1°.

CONTÍN adv. GM/rar II „fără întrerupere; continuu”; cf. *n ă p r i s t á n*, *n e c o n t i o á r ă*, *ú n a 4 1°*.

CONTINÁ vb. I tranz. 1° GM/rar Ph „a termina, a sfârși; a conțeni”; cf. *a c h i t á* 1°...

2° AFLR/rar Ph „a continua”.

– var. 1° **contená** vb. I AFLR/rar Bz.

CONTRAFÍSĂ s. f., pl. *contrafise* 1° AO, h. 209/rar Gj, Ot; AMD, h. 189/rar

Db, Ph, Vn „chingă la căpriorii casei”; cf. *a d á o s* 1°...

2° GO/rar Gj; GM/rar Ph „fiecare dintre lemnele puse oblic între stâlpii de susținere a casei de paiantă”: Pui *contrafise* la stâlpi, ca să fie-ntăritură GM/706; cf. *d r u i é t e* 2°, *p a i á n t ă* 3°.

3° AFLR/rar Gj „fiecare dintre lemnele care formează căptușeala interioară a fântâniei”: După cum e adâncimea de mare pentru a da de izvor, fedeleșul, întărim cu *contrafise* în mal, ca să nu se dărâme/921; cf. *o b á d ă* 1°.

4° AMD, h. 642/rar Gr „brăcinar la plug”; cf. *a j u t ă t ó r* 2°...

5° var. **contrafixă** s. f., pl. *contrafixe* AMD, h. 629/rar Ph „p ă u z ă la căpiță”; cf. *a j u t ó r* 9°...

– var. **contrafișă** s. f., pl. *contrafișe* 1° AMD, h. 189/rar Ph; *contrafișuri* 1° AMD/rar II; **contrafix** s. m., pl. *contraficși* 1° AMD/rar Cț; **contrafixă** s. f., pl. *contrafixe* 1° AMD/rar Bz, Cț; 4° AMD, h. 642/rar Cț.

CONTRAFIȘĂ v. **contrafisă** 1°.

CONTRAFÍX v. **contrafisă** 1°.

CONTRAFÍXĂ v. **contrafisă** 1°, 4°, 5°.

CONTRAGÍU s. m., pl. *contragii* GM/rar Tr „tânăr însărcinat cu organizarea horei, încasarea banilor de la participanți și angajarea lăutarilor”: În cursu când ne duceam cu lăutarii la fete, ele nu ne plătea, astea cu odoarli, ele nu da nici la lăutari, că vrea să-i plătească băieții, *contragii* c-un pol, cum eram noi băieții care conduceam lăutarii/782; cf. *c a s i é r*...

CÓNTRĂ s. f., pl. *cóntre* 1° AMD, h. 642/rar Gr „brăcinar la plug”; cf. *a j u t ă t ó r* 2°...

2° AMD, h. 189/rar Ag, Tr „chingă la căpriori”; cf. *a d á o s* 1°...

3° AMD, Pl. 173/rar Br, Tr „stinghie fixată de-a curmezișul pe fundul vaselor din doage (pentru a le spori rezistența)”; cf. *a d á o s* 2°...

CONZOANĂ v. **consól**.

COOPERATIVĂ s. f., pl. *cooperativi* AO, h. 368/prin Dj și rar Mh, Ot „magazin sătesc”; cf. b ó l t ă 7°...

– var. **comparativă** s. f., pl. *comparative* AO, h. 368/rar Mh, Dj; AMD, h. 571; AFLR/rar Gr, Tl; *comparativi* AO/rar Gj, Mh; **compărativă** s. f., pl. *comperative* AMD/rar Db; **comperativă** s. f., pl. *comperative* AO/Mh, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Il, Tl; *comperativi* AO/rar Mh; **coparativă** s. f., pl. *coparative* AMD/rar Db; *coparativi* AO/rar Mh; AFLR/rar Ph; **copărativă** s. f., pl. *copărative* AMD/rar Tr; **coperativă** s. f., pl. *coperative* AMD; TDM III/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț și prin Vl, Br, If; *coperativi* AMD/prin Cl și rar Ph, Bz, Br, Ot; **cumparativă** s. f., pl. *cumparative* AFLR/rar Db; **cumpărativă** s. f., pl. *cumpărative* AO/rar Gj; *cumpărativi* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Db, Tr; **cumpărativă** s. f. GO/rar Mh; GM/rar Db; **cumperativă** s. f., pl. *cumperative* AO/rar Mh; AMD/rar If, Tl; **cuperativă** s. f., pl. *cuperative* TDO/rar Mh; AMD; TDM III/rar Tr, Il.

COPÁC s. m., pl. *copáci* 1° AO, h. 522/rar Gj, Dj „arbore mare și bătrân”.

2° AFLR/rar Vl „gorun”: Spițele [roții se fac] fie de gorun, la noi le spune *copăc*, fie de frasin/919; cf. g o r ă n 1°.

3° ~ **fructifer** AMD, h. 373/prin Tl „pom”; cf. b o l b o t i n ă r...

4° var. **copáci** s. m., pl. *copáci* TDM II; AFLR/rar Db, Ph, Bz „arbore”: Era un *copăc* căzut așa TDM II/710. Am găsit înfășurat *copăcu*-ăla numa cu balauri *ibid.*/734; cf. l e m n 1°, p o m 1°, t u f ă n 1°, t ú f ă 4°.

COPĂCI v. **copăc** 4°.

COPĂIE s. f., pl. *copăii* 1° AO, h. 263; TDO/prin Vl și rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 458; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il, prin Br, Ot, If, Tl, Cț și rar Vl „vas alungit din lemn scobit, în care se

frământă aluatul”: Cern făina în lighean sau în *copăie* [...] nu mai sânt blidari să ne facă *copăi* AFLR/699; cf. á l b i e 2°...

2° AO, h. 227/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 214/Ag, Db, Ph, prin Bz, Cl, Cț și rar Tr, Tl; *copăie* AO/rar Ot „vas alungit din lemn scobit sau din doage, în care se spală rufe”; cf. á l b i e 1°...

3° AMD, h. 151/Db, Ph, Bz, prin Tr, Gr și rar Vl, Ag, Ot, Cl „leagăn (din lemn scobit) pentru copiii mici”; cf. á l b i e 5°...

4° AO, Pl. 131/rar Vl „vas din lemn în care curg boabele la măcinat; teică”; cf. c a p á c 10°...

5° AMD, Pl. 143/rar Ag, Tr, If „crintă”; cf. á l b i e 3°...

6° AMD, h. 679/rar Br „căuș de lemn (cu diverse întrebuințări la stână); cf. b l i d 5°...

7° AMD, Pl. 86/rar Bz „vas în care se pun strugurii la stors; lin”; cf. c á d ă 2°...

8° AMD, Pl. 92/rar Cț „vas mic din lemn din care se adapă albinele”; cf. a d ă p ă t ó r...

COPÁN s. n., pl. *copáne* TDM III/rar Cl; AFLR/rar Cț „pulpă de pasăre (sau de miel)”; cf. a r m 2°...

– var. **coápăn** s. n., pl. *coápene* GM/rar Gr; **copón** s. n., pl. *copoáne* GM/rar Gr.

COPARATIVĂ v. **cooperativă**.

COPĂI¹ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *cópăi* 1° AO, h. 593; 666; Pl. 71/rar Vl, Gj, Mh; *copăiesc* AO, h. 593; TDO; AFLR/Gj, prin Vl și rar Mh, Ot; AMD, h. 598; Pl. 72/rar Ot „a prăși făcând mușuroi (la plante și la pomi)”: Al doilea îl prășim, al treilea spunem că îl *copăim*, noi așa spunem, zice „hai *la copăit*”, știi, sapa de-al doilea, de-al treilea AFLR/919; cf. c o r m ă n i 2°, g r o p á, î n c ă l ț á, î n c u i b ă r i, m u ș u r o i á 1°, o g o r i 3°.

2° AFLR/rar Gj „a acoperi cu pământ semințele, după semănat”: Primăvara sapă ogoru, îl samână cu sământă și îl *acopăie* GO/954; cf. î n v ă l i 6°.

– var. **acopăi** vb. IV tranz. și refl. pas., ind. prez. 3 sg. (*se*) *acópăie* 1° AFLR/rar Ot; 2° GO/rar Mh; **căpuí** vb. IV tranz. 2° GM/rar Br; **copií** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *copiésc* 1° AMD. Pl. 72/rar Tr; **copoi** vb. IV tranz. 1° AO, h. 593/rar Ot.

COPĂI² vb. IV refl. AMD, h. 603/rar Db [d. terenuri, după o arătură necorespunzătoare] „a se adânci, a se lăsa în mijloc”: Dacă se ară mereu de pe margine, locurile *să copăjesc*, se adâncesc la mijloc/817. Unde *s-a copăjât*, unde e terenu *copăjât* e vale AMD, h. 540/813.

– var. **copăiá** vb. I refl. AMD, h. 540/rar Db.

COPĂIÁ v. **copăi²**.

COPĂIÁLĂ s. f., pl. *copăieli* GO; AFLR/rar VI, Mh; AMD, h. 598; GM/rar VI, Ag „prașila a doua; mușuroitul (porumbului)”: Îl săpam [porumbul] și-l lăsam după prășitu ăsta [...] Și veneam cu... cuibăritu sau *copăjăla*-i spunem noi GM/683; cf. *copăít, cui băreálă, cui bărít, mușuroiát, ogorát, răriță* 2°, *rălițát, rărițát úrá* 1°.

COPĂIÉR s. m., pl. *copăieri* AMD, Pl. 4/rar II „meșter care face obiecte din lemn cioplit: linguri, *copăie* etc.”; cf. *albiér*...

COPĂÍT s. n. AO, h. 593; GO; TDO/VI și rar Gj; AMD, h. 597, 598/rar VI, Ot „acțiunea de *copăi* 1°”; cf. *copăiálă*...

COPĂIȚĂ s. f., pl. *copăițe* 1° AMD, h. 458; AFLR/rar Ag, Db dim. de la *copăie* 1°.

2° AMD, Pl. 167/rar Ag dim. de la *copăie* 4°.

COPĂRĂTÍVĂ v. *cooperatívă*.

COPĂRÁIE v. *coporáie* 1°.

COPĂRIE v. *coporáie* 1°.

COPĂTÁI v. *căpătái* 3°.

CÓPCĂ¹ s. f., pl. *copci* 1° AO, h. 571/rar Gj; AMD, h. 478/prin Db și rar VI, Ag „butonieră”; cf. *bábă* 22°...

2° AMD, h. 490/rar Db „gaură la opincă prin care trece nojița”; cf. *bělciúg* 3°...

3° GO/rar VI „tăietură în trunchiul unui copac; tapă”; cf. *bábă* 11°...

4° GO/rar Ot „bucată de tinichea, bătută în cuie, pentru fixat tabla pe acoperișul casei”.

5° AMD, h. 640/rar Tr „bârșă plugului”; cf. *alcá* 9°...

6° AMD, Pl. 65–66/rar VI „rădăcină aeriană la vița de vie”; cf. *bárbă* 7°...

CÓPCĂ² v. *cótcă¹*.

CÓPCE s. f., pl. *copci* AO, h. 571/rar VI, Gj; *cópce*/rar VI, Gj; *cópcii*/rar VI, Ot „copcă (în gheață)”; cf. *bórtă* 2°...

– var. **cópcie** s. f., pl. *cópcii* AO, h. 571/rar VI, Gj; **cópșă** s. f., pl. *copși* AMD, h. 452 MN/rar Ag; **găpcă** s. f., pl. *găpci* AMD/rar Db; **goci** s. n., pl. *gócii* AO/rar Gj; **gópcă** s. f., pl. *gopci* AMD/rar Db.

COPCEÁLĂ s. f., pl. *copcéli* 1° GO/rar VI; AMD, Pl. 72/rar Db, Ot, II. Ct „acțiunea de *copci* 1°”; cf. *cárnít* 1°...

2° GM/rar Vn „acțiunea de *copci* 2°”: O zgândări la rădăcină [vița], îi faci un fel de *copcălă*/723; cf. *copcít* 2°.

COPCÍ vb. IV tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 666/prin VI, Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 72; TDM III; GD; AFLR/Ot, prin VI, Ag, Ph, Tr, II, Tl, Ct și rar Db. If. Gr. Cl „a (se) tăia, a (se) reteza rădăcinile aeriene la vița de vie (pentru a permite dezvoltarea plantei)”: Pă urmă-ncoace, după ce s-a maturit via, iar așa o tăiam, tot cu foarfica-i făceam la rădăcină-i spuneam c-o *copcím* [...] tăiam mustățile-alea, rădăcinile-alea TDM II/848; cf. *cárnít* 1°...

2° TDM II; AFLR/rar Vn, Bz „a afâna pământul în jurul unui pom (în special, la vița de vie)”: *Copcím* [vița], știi, o ridic... o răcâim la rădăcină, ca să... să crească [...] și de ce-o *copcéstí*. de ce... crește mai repede TDM II/723.

CÓPCIE v. *cópce*.

COPCÍT s. n. 1° AO, h. 666; GO/prin Dj și rar VI, Mh, Ot; AMD, Pl. 65–66; 72;

GM/rar Db, Ot, Il „acțiunea de a copcili¹”:
Și-ncepea să facă *copcîtu* la ea, ca să nu
facă [vița de vie] mustăți deasupra
GO/931; cf. c â r n î t 1°...

2° GM/rar Ag „acțiunea de a copcili²”:
Primăvara începeau săpăturile, *copcîtu*,
cum să spune, le puneam bălegar, îi
copceam [pomii]/681; cf. c o p c e á l ă 2°.

COPCITURĂ s. f. AFLR/rar Ag
„rezultatul acțiunii de a copcili²”.

COPERATÍST s. m., pl. *cooperatiști*
AMD, h. 324 MN/rar Ag, Br, Gr „membru
al unei cooperative de producție”.

COPERATIVĂ v. cooperativă.

COPERATIZĂRE s. f. AFLR/rar Bz
„cooperativizare”.

COPERÍ v. acoperí.

COPERÍȘ v. acoperiș 1°, 2°.

COPETEĂ v. copiteă 2°, 3°.

COPICÉLE s. f. pl. AFLR/rar Vl dim.
de la *copită* (de fân); cf. c o p i c i o á r á ,
copițea 1°, *copițică*.

COPICIOÁRA s. f., pl. *copicioare*,
AMD, h. 331, 332; GM; AFLR/rar Vl,
Db, Ph, Ot, Gr, Tl dim. de la *copită*
(de fân); cf. c o p i c é l e...

COPIÍ v. copăi¹ 1°.

COPÍL s. m., pl. *copii* 1° TDO/rar Gj,
Mh „băiat”: A-nvățat la școală și fetele și
copii/965; cf. p r u n c.

2° AO, h. 599/Dj și rar Vl, Mh, Ot;
AMD, Pl. 71/rar Cl, Cț; *copi* GO/rar Ot;
copili AMD/rar Cl, Il „copileț, copil”:
[Porumbul] îl îngropăm cu sapele, după
ce-l îngropăm cu sapele, adică îi rărîm
bine, aruncă niște *copi* și pă urmă rupem și
copi-ăia toți GO/995; cf. c á l ú g ă r 3°...

3° AO, h. 167/prin Mh și rar Dj; ~ de ~
loc. subst./rar Mh; ~ de *copilită*/rar Mh;
copili/prin Mh și rar Gj „copil nelegitim,
bastard”; cf. b a i s t r ú c...; ~ de/din *túfă*,
~ făcut de/din *túfă* v. *túfă* 9°.

4° voc. pl. GM/rar Ag „cuvânt folosit
la chemarea puilor de curcă”: [Puii de
curcă] îi strigăm *copii* și p-ăi dă găină
pui/680.

5° GO/rar Dj „acțiunea de a copili
(porumbul)”: După ce răsar porumbii
treceam la *copil*/988; cf. a l é s 2°...

COPILĂ v. copil² 2°.

COPILĂRÍ vb. IV tranz. AMD, Pl.
76-77/rar Il „a rupe copilii unei plante; a
copili”; cf. a l é g e 1°...

COPILĂRÍE s. f. colect. GM/rar Db
„mulțime de copii”: Era lume, nu că așa,
lumea toată, *copilărije*, toată lumea la
nuntă/699.

COPILEÁLĂ s. f., pl. *copileli* AMD,
Pl. 76-77/rar Db „acțiunea de a copili²”;
cf. c â r m í r e...

COPILETE s. m., pl. *copileți* AO, h.
598; 664; Pl. 89; AFLR/Gj, Mh, Dj și prin
Vl; AMD, Pl. 71/rar Tl „lăstar la rădăcina
sau la subsuoara unei plante; copil”; cf.
c á l ú g ă r 3°...

COPILEȚ s. m., pl. *copileți* AO, h.
609/Dj „porumb furajer”; cf. c i o c ă n ă ș 1°...

COPILÍ vb. IV 1° intranz. și refl. AO,
h. 599/rar Gj, Mh; AMD, h. 604; Pl. 52-
53; GM/prin Ag, Ot și rar Ph, Cl, Il
[d. plante] „a face, a-i da copili; a înfrăți”:
Dintr-un bob, dacă-i merge bine, [grâul]
face o tulpină, face cinci-șase boabe,
cokiléște el din bobu ăla GM/855; cf.
a r u n c á 1°...

2° var. *copilá* vb. I tranz. AMD, Pl.
50-51; 76-77/rar Vl, Ag, Db, Tr, Cl „a
tăia copilii unei plante”; cf. a l é g e 1°...

3° refl. AO, h. 167/rar Gj [d. o tânără]
„a naște, a face copii nelegitimi”; cf. p r i -
p ă ș í.

COPILÍT¹ s. n. AO, h. 666/rar Dj
„acțiunea de a copili²”; cf. a l é s 2°...

COPILÍT² adj., f. *copilită* 1° AO, h.
167/rar Gj „(copil) nelegitim; bastard”; cf.
b a i s t r ú c...

2° AO, h. 167/rar Mh „(fată, femeie)
care are copii nelegitimi, cu bastarzi”; cf.
c o p i l i t ú r ă 2°, f ă t ú i c ă 1°, n e -
l e á p c ă 5°, v ă d ă n ă 3°.

COPILITURĂ s. f., pl. *copilituri* 1°
colect. AO, h. 664/rar Mh „lăstari

neroditori, copili la subsuoara unei frunze (de viță de vie)”; cf. m o r t 1°, p a t 24°.

2° AO, h. 167/rar Mh „tânără care naște un copil natural”: Copil dă copil, mama lui – o *copilitură*/945; cf. c o p i - l i t 2°...

COPILIȚĂ vb. I tranz. GO/rar Gj „a copili (viță de vie)”; cf. a l é g e 1°...

COPILIȚĂT s. n. GO/rar Gj „acțiunea de a c o p i l i ț a”; cf. a l é s 2°...

COPILÎȚĂ s. f., pl. *copilîțe* AO, h. 453/rar Dj „cantitatea de fân luată o dată în furcă; pală”; cf. b a s á m...

COPILÓS adj., f. *copiloásă* TDM III/rar Db „tânăr (ca un copil); copilăros”: Și vineam p-acolo singur, era soarile... să sfînțească, și acolo-mi iese o.. fetișcană-nainte, tânără, *copiloásă*, tânără/815.

COPISTĂRŪI v. *căpistărúie*.

COPITĂRIȚĂ s. f. 1° AMD/rar VI „boală de picioare (la cai), constând în formarea unor umflături între copite”.

2° AMD, h. 206 MN/rar VI „ciupercă parazită (în formă de copită) pe tulpina unor copaci; iască”; cf. i á z m á 2°, s á s c á.

COPÍTĂ v. *căpîță* 1°–5°, 7°, 9°.

COPIȚĂR s. n., pl. *copițare* AMD, Pl. 55/rar Db „prepeleac pentru fân”; cf. c á p r á 4°...

COPÍTĂ v. *căpîță* 1°, 2°, 4°, 5°.

COPIȚEĂ s. f., pl. *copițele* 1° AO, h. 454, 455; TDO; AFLR/prin VI și rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 332/rar VI, Gr dim. de la c o p i ț á 1°; cf. c o p i c é l e...

2° AO, h. 454; AFLR/VI, Gj, Mh și prin Dj; AFLR/rar VI dim. de la c o p i ț á 2°.

3° AO, h. 453, 454/Dj și prin Gj, Mh dim. de la c o p i ț á 4°.

– var. *copeteă* s. f., pl. *copețele* 2° AO, h. 454; GO/prin Mh și rar Gj; 3° AO, h. 453, 454/prin Mh și rar Gj.

COPÎȚI s. f. pl. AO, Pl. 60/Mh, prin Gj și rar VI, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 263 MN/Ag, Db, Ph, Tr, prin Ot, Gr, Cl, Tl și rar VI, Br, If, Il „unghii la vite, copite”.

COPIȚICĂ s. f., pl. *copițele* AMD, h. 331/rar Ag dim. de la c o p i ț á 1°; cf. c o p i c é l e...

COPITÓI s. n. GO/rar Gj augm. de la c o p i ț á 1°.

COPLEȘÍ vb. IV AFLR/rar VI, Ag [d. un lichid, un material etc.] „a acoperi în întregime”: Pui untură în tuci și le *copleşte* [bucățile de carne] și le fierbi acolo/675. După ce s-a spălat bine [porcul tăiat] l-am *cuplușit* cu un sac GO/987; cf. c u t r u p í, m i s t u í 3°.

– var. *cupluși* vb. IV GO/rar Dj.

COPOÁCE s. f. pl. GO/rar Mh „femelele copoilor”: Nu putea *copoácele* să-i ia [pe lupi]/963.

COPOÍ v. *copăi* 1°.

COPÓLNITĂ v. *clopórniță*.

COPÓN v. *copán*.

COPORÁIE s. f., pl. *coporái* 1° AO, h. 458; AFLR/VI, Dj, Ot și rar Tr; AMD, h. 335 MN; AFLR/VI, Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, prin Cl și rar If, Il, Cț „toporâște”; cf. c o á d á 21°...

2° AO, h. 635/rar VI, Ot; AMD, h. 636/rar II „mânerul coasei”; cf. c á l c á i 11°...

– var. *copărăie* s. f., pl. *copărăi* 1° AO, h. 458; AFLR/prin VI; AMD, h. 335 MN/rar Ag, Bz; *copărie* s. f., pl. *copării* 1° AMD/rar Gl, Tl; *coporie* s. f., pl. *coporii* 1° AMD; AFLR/Ph, prin Bz, Cl, Il și rar If, Gr, Tl; 2° AO, h. 635/prin VI și rar Dj, Ot.

COPORÍE v. *coporáie* 1°, 2°.

COPÓRNIȚĂ v. *clopórniță*.

COPÓU v. *căpói*.

COPREÁLĂ s. f., pl. *copréle* AMD; AFLR/rar Gr „obiect pentru mânat vitele (la rărițat), format dintr-o nuia lungă, bifurcată la un capăt; pe brațele furcii are o vergea metalică pe care sunt înșirate bile, iar unul din craci are vârful ascuțit”.

COPRIOĂRĂ s. f., pl. *coprioare* AFLR/rar Gr „căprioară”.

CÓPȘĂ v. *cópce*.

COPT adj., pl. *copti* AMD, h. 91/rar Cț [fig.] „foarte bolnav”.

COPTIÓR v. *cuptór* 2°, 5°.

COPTÓR v. *cuptór* 2°, 3°, 5°.

COPTÚRĂ s. f., pl. *coptúri* 1° AMD, h. 359/rar Ag „l o j n i ț ă”; cf. a f u m ă r i e 2°...

2° var. *cuptură* s. f., pl. *cupturi* AO, h. 141/Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 109/rar Ag „coptură, puroi”; cf. m a t e r i á l, m a t é r i e, m ă l ú r ă 5°, m i z é r i e, m u r d ă r i e, p o s o ă c ă l 1°, r ă u t ă t e 3°, t i r i g h i e 4°, ț ă ț ă n ă 5°, v e n i n 1°.

COR v. *cori* 1°, 2°.

CORÁJ v. *curáj* 1°, 2°.

CORÁSTĂ v. *corástră* 1°, 2°.

CORÁSTRĂ s. f. 1° AMD, h. 256 MN; TDM III; AFLR/Db, Ph, Bz, Cl, Il, Cț, prin Ag, Br, Tr și rar Vn, Gl, Tl „laptele de la o vită în primele zile după fătare; coraslă”.

2° var. *corăstă* s. f. AO, Pl. 124–125/rar Dj „jintiță”; cf. j é r p e l i ț ă, j i n t i ț ă 2°, p a p ă r ă 4°, ú r d ă l 1°.

– var. 1° *colăstă* s. f. AO, Pl. 58/rar Ot; *coleastră* s. f. AMD, h. 256 MN/rar Gr, Cl, Cț; *corăstă* s. f. AO; TDO/Mh, Dj, prin Vl, Gj și rar Ot; AMD/Ag, Br, prin Vn, Cț și rar Db, Ph, Il, Tl; *curăstă* s. f. AO/Vl, Gj, prin Dj și rar Mh; *curăstră* s. f. AO/rar Vl.

CORĂSPÜNDE vb. III intranz. TDM III/rar Il „a se potrivi, a fi conform cu”: Dacă ogoru nu era bun, *nu corăspundeá*, l-aram dân nou/850; cf. r ă s p ú n d e 2°.

CORĂNĂ v. *gorán* 2°.

CORÁTĂ v. *corită* 1°–3°, 5°.

CORB s. n. 1° AMD, Pl. 86–88/Tr și rar Gr „soi de struguri negri (din viță nealtoită)”.

2° pl. *corbi* s. m. cu val. adj. AFLR/rar Ag, Bz [d. cai] „de culoare neagră”.

CÓRBURĂ v. *cólbura*.

CORCÁN s. m., pl. *corcáni* 1° AO, h. 661/rar Ot; AMD, Pl. 66–67/rar Ot, Tr „butaș de viță de vie”: *Corcán* îngropat, îi lăsăm capu-afar și el pleacă AMD/780; cf. b ă ț 1°...

2° AMD, Pl. 66/rar Tr „coardă de viță de vie tăiată pentru rod”: *Corcánu*-i joardă cu două-trei ciubuce/778; cf. c a p 17°...

3° AMD, Pl. 65–67; TDM I/Tr și rar Bz „coardă groasă, veche de viță de vie”: Al treilea an nu mai e normală s-o mai tăiem [vița] dân fața pământului, ca al doilea an, și ea atuncea-și formează *corcán*. Și dân *corcánu* ăla sigur că ea... îi pleacă lăstarii și-ncepe să facă struguri TDM I/779; cf. a z m ă n 1°...

– var. 3° *curcán* s. m., pl. *curcáni* AMD, Pl. 67/rar Tr, Tl.

CORCEGÍ v. *corcigí*.

CORCHÍNĂ v. *ciorchín* 1°.

CORCI s. AMD, h. 269 MN/rar Tl „corcitură”; cf. c o r c i g i t ú r ă.

CÓRCIE s. f., pl. *córcii* 1° AMD, Pl. 62/rar Vn „codărlă la căruță”; cf. c á p r ă 12°...

2° AMD, h. 662/rar Vn „fiecare dintre drugii puși de-a curmezișul peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. c u r m e z i ș 2 5°, d r e s, f u n d 7°, g r i n d ă 4°, m a n é l ă 1 4°, m i j l o c ă r 1°, m i j l o c ă ș 1°, r ă s c ó l 8°, s a m ă r 2°, s p e t e ă z ă 15°, s t r ă j ă 7°, s u p ó r t 5°.

3° AMD, h. 248/rar Vn „loitră”; cf. c a n ă t 1°...

CORCIGÍ vb. IV refl. AMD/rar Ot [d. oameni și animale] „a se corci”; cf. c u r c í.

– var. *corcegi* vb. IV refl. AMD, Pl. 160–161/rar Ot.

CORCIGITÚRĂ s. f., pl. *corcigituri* AMD/rar Ot „corcitură, amestec, contaminare”: Ionescu Constantin [mă cheamă], poreclit Costic-a lu Niță, numit Bălmajă: *corcigítură* și din Bălmăjești și din Tomești/760; cf. c o r c i.

CORCIOMĂNĂ s. f./adj., pl. *corciománe* AMD/rar Il „soi de găini (albe sau roșii) de statură mare”.

CORCÍU adj., pl. *corcii*, f. *corcie* AO, Pl. 3/rar Dj [d. oameni] „slab (ca un par)”; cf. a m ă r ă t 1°...

CORCOAȚE s. f. pl. AMD/rar Db „haine de calitate inferioară sau rupte”; cf. b ú r f e...

– var. **gorgoațe** s. f. pl. AMD, h. 483/rar Br.

CORCOBITĂ v. **curcubită**.

CORCODĂR s. m., pl. *corcodări* AMD, h. 367; GM/rar Tr, Gr „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

CORCODUȘ s. m., pl. *corcoduși* 1° AO, pl. 81/rar Dj „soi de cais cu fructe mici; zarzăr”; cf. b o m b 2°...

2° var. **curcoduș** s. m., pl. *curcoduși* AO, Pl. 81/rar Dj, Ot, Tr „arbust cu flori albe și cu fructe mici galbene, roșii sau vinete”; cf. a g ú d 2°...

3° AMD, h. 367/rar Db „porumbar (arbust)”; cf. p o r o á m b e.

CORCODUȘĂ s. f. 1° pl. *corcoduși* AO, h. 486/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot, Tr „fructul corcodușului”; cf. b e ș i c ú ț ă...

2° pl. *corcodușe* AO, Pl. 81/rar Mh, Dj „fructul c o r c o d u ș u l u i 2°; zarzără”; cf. b o á b ă 5°...

3° pl. *corcodușe* AMD, h. 366/rar Db „fructul c o r c o d u ș u l u i 3°; porumbă”; cf. p o r ó b i, p o r u m b ú c ă.

CORCOFELÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a zăpăci, a face să-și piardă cumpătul, mințile”; cf. î n c o r c o f e l í, t u l n i c í, z u l u m í.

CORCONEĂLĂ s. f. AMD, h. 119; AFLR/rar Db, Ph „îngrijire excesivă; răsfăț”.

CORCONET v. **porcoiătă**.

CORCONÍ v. **cocolí** 2°.

CÓRCOT v. **cólcot**.

CORCOTOÁȘE s. f. pl. AMD. h. 107/rar Br „varice”; cf. a r g í n t 1°...

CORCOȚĂR s. m., pl. *corcoțări* GM/rar Ag „om îmbrăcat cu haine uzate; care poartă c o r c o a ț e”; cf. j u v é t e.

CORCUDÉL s. m., pl. *corcudéi* AMD, h. 367/rar Gr „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

CORDĂR s. n., pl. *cordăre* 1° GM/rar Br „cosoroabă”; cf. b i l i m a n é l e...

2° art. **cordărul** măre GM/rar Br „lemnul lung așezat la coama casei, în capetele căpriorilor”; cf. b a l á u r 2°...

3° AMD, h. 581/rar Ag, Bz „ferăstrău de mână (cu coardă) acționat de o singură persoană”; cf. f i r ă s t r ă u 1°, f i r í z 1°.

4° AMD, Pl. 73–74/rar Db „chitonag”; cf. a r á c 1°...

CORDEĂ s. f., pl. *cordéle* AO, h. 283; 286; 306/Vl, Gj, Dj, Ot și prin Mh; AMD, h. 475 MN; 497; GM/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Br, If, Tl și rar Vn „panglică”; cf. b á n t ă 2 1°...

CORDELUȚĂ s. f., pl. *cordeluțe* AMD, h. 497/prin Gr și rar Cl „panglică”; cf. b á n t ă 2 1°...

CORDENĂȘ s. n. TDM III/rar Db „cuptor mic, improvizat în curte”: Avea un *cordenăș* așa de pământ, făcut așa de cărămidă cu pământ, lipit așa/811.

CORDENCI s. n., pl. *cordenci* AMD, Pl. 114/prin Tl „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut”; cf. a m n á r 2°...

CORDICĂ s. f., pl. *cordéle* AMD, h. 475 MN; 497; AFLR/Tl, prin Vn, Cț și rar Br; *cordici* AMD, h. 475 MN; 497/Vn, Br, prin Cl, Tl, Cț și rar Gl, Bz, Tr „panglică”; cf. b á n t ă 2 1°...

CORDIȚĂ 1 s. f., pl. *cordițe* 1° AFLR/rar Dj; AMD, Pl. 66-68; TDM III; AFLR/rar Vl, Ag, Tr, Il, Tl, Cț dim. de la *coardă* (la vița de vie): [Vieii] îi lăsăm noi anumite *cordițe* care s-arunce și ea stropituri, să vedem cum... cum este AFLR/980.

2° AMD, h. 190; AFLR/prin Il, Cț și rar Cl dim. de la c o á r d ă 1 2°.

3° AMD, h. 637/rar Cl dim. de la c o á r d ă 1 10°.

CORDIȚĂ 2 s. f., pl. *cordițe* AMD, h. 475 MN; 497/rar Tr „panglică”; cf. b á n t ă 2 1°...

CORDÓN s. n., pl. *cordoáne* AMD, h. 189/rar Il „chingă la căpriori”; cf. a d á o s 1°...

CORDÚN v. **cotlón** 5°.

CORÉNT s. n. [?] AFLR/rar Db „curent de aer”.

CORENTĂ vb. I tranz. TDM I/rar Ot, Tr [d. c o r e n t] „a produce răceală, a îmbolnăvi”: Ioane, tu stai jos, fiindcă ești venit de la băi, că te *corentăză*, că sus e curent rece/767.

CORESPÜNDE vb. III tranz. AMD/rar Cț „a ajunge până la; a răspunde”: Dacă nu apeși, nu *corespunde* creionu [pentru a imprima prin indigou]/895; cf. r ă s p ă n d e¹.

CORÉTĂ v. corită 4°, 5°.

CORETICÉL s. n. AFLR/rar Ph „cantitate mică dintr-o țesătură”: Și-acuma mai am un *coreticél* dă trâmbă dă pânză/715.

CÓRFĂ s. f., pl. *córfe* 1° AO, Pl. 127/rar Mh „ulucul morii”; cf. b u r ú g ă..

2° GO/rar Gj „lin în care se storc strugurii”; cf. c á d ă 2°...

CORHĂNĂ s. f., pl. *corhâne* GM/rar Vn; *corhăni*/rar Vn „coastă abruptă de deal, pantă înclinată”: Am venit așa în gât pă *corhâna* aia/722; cf. c l i n 6°...

CORHĂNÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AFLR/rar Vl, Gj; GM; TDM II/prin Ph și rar Vl, Ag, Vn „a (se) împinge buștenii cu țapina la vale pe c o r h ă n ă sau pe canal”: Acolo sus *corhănesc* și rictuiesc [bușteanul], am mers sus în coastă *la corhănit* AFLR/937. Și noi l-am *corhănit* [bușteanul] dă la locu lui, să-l dăm la vale GM/706; cf. b ă r ă í..

CORHĂNÍRE s. f., pl. *corhăniri* GM/rar Ph „acțiunea de a c o r h ă n í”; cf. c o r h ă n í t.

CORHĂNÍT s. n. GM/rar Ag „acțiunea de a c o r h ă n í”; cf. c o r h ă n í r e.

CORHĂNITÓR s. m., pl. *corhănitóri* GM/rar Ag „muncitor forestier care c o r h ă n e ș t e buștenii”.

CORI s. m. 1° AMD, h. 99/rar Vn, Br „pojar”: *Córu* iese un pojar pă piele, mărunt așa GM/728; cf. b u b á t 1°...

2° AMD, h. 99/rar Br „vărsat de vânt; variolă”.

– var. cor s. m. 1° GM/rar Vn; GD/rar Tl; 2° AMD, h. 99/rar Tl.

CORIÁN (3 sil.) s. m. GM/rar Db „plantă de câmp cu sămânța măruntă și aromată; coriandru”.

CORÍCOV s. m./adj., pl. *corícovi* AO, h. 479/Gj, Mh și prin Dj „soi, varietate de măr pădureț”.

CORIDÓR s. n., pl. *coridoáre* 1° AMD, h. 184/rar Ag, Cl „antreu, vestibul”; cf. a n t r é i e..

2° AMD, h. 174/rar Ph, Cț „pridvor închis”; cf. b a l c ó n..

– var. 2° *colidór* s. n., pl. *colidoáre* AMD, h. 174/prin Tl și rar Ot, Cl.

CORÍTĂ s. f., pl. *coríte* 1° AMD, Pl. 83; 86; TDM III/rar Cl; *coríți* AMD, Pl. 86/rar Tl, Cț „vas mare din doage, în care se pun strugurii la cules”: Strângeam [strugurii] în *corítă*, l-aduceam acasă și intram cu picioarele-n *corítă*; nu-i ca acuma că presa; intram cu picioarele-n *corítă* și îl pisam bine AFLR/896; cf. a c ó v 2°...

2° pl. *coríți* AMD, Pl. 86/rar Tl „vas dintr-un lemn scobit, jgheab în care se pun strugurii la stors”; cf. c á d ă 2°...

3° var. *corátă* s. f., pl. *coráte* AMD, h. 458/rar Tl „vas alungit, dintr-un lemn scobit, în care se frământă aluatul”; cf. á l b i e 2°...

4° pl. *coríți* AMD, Pl. 83/rar Gr „vas din doage (având capacitate de aproximativ 30 de dubli-decalitri) folosit la măsurarea cerealelor”.

5° var. *corátă* s. f., pl. *coráte* AMD, Pl. 83–84/rar Gr; AFLR/rar Tl „vas din doage (de capacitate medie) folosit la pritocitul vinului sau în care curge țuica la cazan”; cf. á l b i e 4°...

– var. *corátă* s. f., pl. *coráte* 1° AMD; AFLR/rar Cl, Cț; 2° AMD, Pl. 86/rar Gr, Cț; *corétă* s. f., pl. *coréte* 4° AFLR/rar Gr; 5° AMD, Pl. 83–84/rar Gr.

CORJÓC v. *cojóc* 2°.

CORLÁT v. *corlátă* 10°.

CORLÁTĂ s. f., pl. *corlăți* 1° AO, h. 246; TDO/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 235; TDM III/prin Tr și rar Db, Ot, Gr; *corlate* AMD/Tr și rar Db, Ot „poliță (pentru vase) în jurul cuptorului”; cf. t e p ș á n 2°.

2° AMD, h. 359; 674/Br, Il, prin Ph, Cț și rar Vn, Bz, Cl; *corlate* TDO/rar Mh; AMD, h. 674/prin Cț și rar Cl „porțiune de gard detașabilă, mobilă”; cf. a r c á c i 3°...

3° var. *corlate* s. m., pl. *corlăți* AFLR/rar Tl „loc, spațiu împrejmuț cu gard (din scânduri), țarc pentru animale”: În curte avea un... gărlaj d-ăla, un *corlate*, cum să zice, unde stau închiși [caii]/874; cf. a r c á n 2°...

4° GM; AFLR/rar Db, Il „construcție rudimentară, constând din două prăjini sprijinite pe patru furci, pe care se pune rama pentru uscat tutunul”; cf. s c h é l á 5°, t e j g h e á 4°.

5° pl. *corlate* AO, h. 219/rar Mh „căptușeală din nuiele împletite sau din scânduri la pereții fântânii”; cf. g a r d¹ 6°, g a r d é j, g ă r d ú ș 1°, o b ó r 12°, p o l á t á 6°.

6° GO/rar Ot „scândură peste ghizdurile fântânii”; cf. c o r o á n ă 9°, s l a i¹ 5°.

7° AMD, h. 662/rar Vn, Gl, Tr, Cț „cadru, grătar din pari așezați peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. a n g á ș 1°...

8° pl. *corlate* AO, Pl. 129/rar Vl „ramă formată din patru bârne încheiate între ele la capete, în care se fixează piatra zăcătoare a morii”; cf. g á r d i n 4°, j u g 5°, o b ó d 7°, o c ó l 1°, p o d 12°, p o s á d ă 3°, s t r a t l 1°, t r o n 6°, v ă ș c á l i e 3°.

9° AO, Pl. 131/rar Vl „cerc din coajă de copac, veșcă în jurul pietrelor de moară”; cf. c o ș¹ 10°, c o v ă ț e á 6°, c r i v á c 3°, m u ș c h i¹ 3°, o b ó d 5°, o c ó l 3°, s c o á r ț ă 6°, t ó b ă 5°.

10° var. *corlát* s. n., pl. *corlate* AO, h. 767/prin Gj și rar Vl; *corláturil*/rar Mh „acoperiș la strungă”; cf. a p l e c á t o á r e 3°...

– var. 3° *scorlăți* s. f. pl. AMD, h. 197/rar Gr.

CORLÁTE v. *corlátă* 3°.

CORLEÁLĂ s. f. GM/rar Br „cocleală”: Face sârmăluțele, așază tot la copăi, că nu le pune la cazan... că să îți de sâmbătă și până duminică noaptea, când să da masa, i-e teamă de *corleală*/754.

CORLÉTE v. *cocléte*¹ 1°.

CORLÉȚ v. *cocléte*¹ 1°.

CÓRLIȚĂ s. f., pl. *córlite* AO, h. 653/rar Vl; AMD, h. 662/prin Ot și rar Vl „grătar, cadru din pari așezați peste loitre (uneori, completați cu țepușe înfipte în capetele loitrelor), pentru a spori capacitatea căruței”; cf. a n g á ș 1°...

– var. *córniță* s. f., pl. *córnițe* AMD, h. 662/rar Ot.

CORLÓN v. *cotlón* 1°, 2°, 4°–6°.

CORLÚN v. *cotlón* 2°.

CORLÚNĂ v. *cotlón* 5°.

CORMÁN v. *cormánă* 1°, 2°, 6°.

CORMANĂ s. f., pl. *corméne* 1° AMD, Pl. 56/Db, Tr, Cl, Cț, prin Ag, Ph, Il, Tl și rar Vn, Bz, Br, Ot, If, Gr; *corméni* AMD; TDM I/Db, Br, Tr, Gr, Il, prin Vn, Bz, Cl, Cț și rar Ph, If, Tl; *cormăni*/rar Ag, Ph, Gr, Il „brăzdar la plug”; cf. b á r s á 3°...; a ar á la ~ AO, h. 597/rar Dj; AMD, h. 603/prin Db, Tr și rar Ph, Bz, Br, If, Gr, Cl, Tl, Cț; a da la ~ AMD/prin Db, Gr și rar Ph, Tr „a face arătură începând de la mijlocul terenului”; cf. c o r m ă n í 1°; arătură la ~ AMD, h. 603/Vn, Bz, Br, prin Ph și rar Db, Gl, Gr, Cț „arătură circulară, făcută începând de la mijlocul terenului”.

2° AMD, h. 603/rar Db, Ph; *cormáne*/rar Db, Ph, Bz, Br, Gr; *corméni* AMD; GM/prin Db și rar Bz, Gr „ridicătură rezultată din răsturnarea brazdelor când se ară începând de la mijlocul terenului”; cf. c â r l á n 7°...

3° AMD, Pl. 58–59/rar Tr, Il „trupită”; cf. b á r s á 1°...

4° AMD, Pl. 170/rar Ph „partea teșită a tăișului unui topor”.

5° GM/rar Db „culmea, vârful unui deal”: [Nemții] să retrăsese din Cincu [...] și era pă *cormána* dealului/697; cf. m ă - gură 9°, troi an 3°, vâr f 2°, vâr f e t e 1°.

6° var. *cormán* s. n., pl. *cormáne* AMD, h. 538/rar VI „vad pe cursul unui râu”; cf. b á l t ă 6°...

– var. *coármănă* s. f., pl. *coármene* 1° AFLR/rar Ct; *cormán* s. n., pl. *cormáne* 1° AMD, Pl. 56/Ag, Ot, prin VI, Tr și rar Tl; a ará la ~ AO, h. 597/rar Ot, Tr; AMD, h. 603/rar Ot, Tr; a da la ~ AMD/rar Tr; *brázdă la* ~ AO/rar Dj; 2° AO, h. 597/rar Ot, Tr; AMD, h. 603/rar Ag, Ot, Tr; *córmană* s. f., pl. *córmene* 1° AMD/rar Cl, Il, Ct; a ará la ~ AMD/rar Tl; *córmănă* s. f., pl. *córmeni* 1° AMD/rar Cl; *coármene* 1°/rar Ct; *cormeánă* s. f., pl. *corméni* 1° AMD/rar Ag; *cormoánă* s. f., pl. *cormoáne* 1°/rar Cl; *córmonă* s. f., pl. *córmone* 1°/rar Cl, Tl; *cormúnă* s. f., pl. *cormúne* 1°/rar Tl; *córmună* s. f., pl. *córmuni* 1°/rar Ct; *curmán* s. n., pl. *curmáne* 1°/rar Tl.

CÓRMANĂ v. *cormánă* 1°.

CÓRMĂNĂ v. *cormánă* 1°.

CORMĂNEĂLĂ s. f. AMD, h. 603/rar Tr „ridicătură din brazde răsturnate la arătura începută de la mijlocul terenului”; cf. c á r l á n 7°...

CORMĂNÍ vb. IV tranz. 1° AO, h. 597/rar Dj; AMD, Pl. 56/rar Db „a ara începând de la mijlocul terenului”; cf. c o r m á n ă 1°.

2° var. *cormoní* vb. IV tranz. AFLR/rar Gr „a mușuroi (porumbul)”: Raliță dă lemn aveam și *cormonám*, dam cu grapa, căreăream, când spârgeam cărările/827; cf. c o p ă i 1° 1°...

CORMEĂNĂ v. *cormánă* 1°.

CORMOĂNĂ v. *cormánă* 1°.

CÓRMONĂ v. *cormánă* 1°.

CORMONÍ v. *cormáni* 2°.

CORMÚNĂ v. *cormánă* 1°.

CÓRMUNĂ v. *cormánă* 1°.

CORN s. n., pl. *coárne* 1° AO, h. 696/prin VI și rar Gj, Mh; AMD, Pl. 93/Ag, prin Ph, Ot și rar VI, Db, Vn, Bz, Br, Tr „antena la albină”; cf. c á r l i ó n ț 3°...

2° art. *córnul căpului* AMD, h. 13 MN/rar Ag „partea laterală a frunții”; cf. l á t u r ă 9°, t á m p l ă 1°, t é m e 2°.

3° pl., în expr. a scoáte *coárne* AFLR/rar Db „a face nazuri, mofturi”: Eu mai *scoteám cǎrne*, „hai, c-ai adus pieptănăreasă, n-ai adus noră în casă”/812; cf. g á ț ă 2°.

4° AMD, h. 341/rar Ag; art. *córnul berbécului* GM/rar Ph; ~ *caprei* AO, h. 465/rar Mh, Dj, Ot; AMD; AFLR/rar Bz „soi de ardei gras de formă alungită”; cf. a r d é i 2°; *ardéi córnul berbécului*; ~ ~ *caprei*; ~ *corn de căpră* v. *ardéi* 2°.

5° art. *córnul căprei* AO, h. 466/rar Gj „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

6° AMD, Pl. 86–88/rar Tr „soi de struguri cu bobul alungit”; cf. c o r n í ț ă 2°, c o r n o r á t ă.

7° GM/rar Ag „colț, proeminență (la colaci, prescuri etc.)”: Năprojnje spunem la prescurea aceea cu patru *cǎrne*/682.

8° pl. *córnuri* TDO/rar Mh și s. m., pl. *corni* AFLR/rar Ct „colț, crac, crăcană”: [Strugurii] îi stroșim într-un hârdău c-o ștircă de lemn care are... după cum o găsăști pin pădure, doi, trei... *córnurí* d-ăștia, crăculeți/955. [Furca] e un băț lung cu trei *corní* de fier/892; cf. c r á c ă 3°, c r é n g e, g e m ă n ă r e 3°, m ă c i o ă l f ă.

9° AFLR/rar Db „căprior la casă”; cf. m a c á z 1°, m a r t á c 1°.

10° AMD, h. 636/rar Ph, Bz, Br, Tr „mâner la coasă”; cf. c ă l c ă i 11°...

11° AMD, h. 635; Pl. 55–56/rar Bz, Il „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

12° AMD, h. 637/Il, prin Br și rar Bz, Cl, Ct; *córnuri*/rar Bz „nuia arcuită atașată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. a l e r g ă t o á r e 2° 5°...

13° AO, h. 715/rar Gj, Mh „fiecare dintre cele patru brațe ale vârtelniței”; cf. b á t á l 5°...

14° AMD, Pl. 110/rar Tr „fiecare dintre cele două brațe ale războiului”; cf. a j u t ó r 13°...

CORNÁC v. *cornáci*¹.

CORNÁCI¹ s. m., pl. *cornáci* AMD, Pl. 151; TDM III/rar Gr, Cl; *cornéci* GM/rar Ag „plantă din familia scaietilor, cu fructe sferice, pline de țepi (care se agață de lâna oilor)”: [Lâna] o curățim dă *cornéci* ăia GM/677; cf. c o r n é ț i, c o r n ú ț e.

– var. *cornác* s. m., pl. *cornáci* AMD, Pl. 151/rar Ct.

CORNÁCI² s. m., pl. *cornáci* 1° AO, h. 643/rar Dj „persoană care conduce plugul (la arat) ținându-l de coarne”; cf. c o r n á ș.

2° var. *cornéci* s. n., pl. *cornéce* AO, h. 638/rar Dj „brăcinar între coarnezle plugului”; cf. a j u t á t ó r 2°...

CORNÁȘ s. m., pl. *cornáși* AMD, h. 646/rar Ot „persoană care conduce plugul (la arat) ținându-l de coarne”; cf. c o r n á c i 1°.

CORNĂȚEL¹ s. n. și m. 1° pl. *cornăței* AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute”; cf. a r d é i 4°...

2° pl. *cornățele* AMD, h. 251; 658/prin Tr, Gr; *cornăței* AMD, h. 658/rar Tr „orcic la căruță sau la sanie”; cf. c a n t á r 3°...

3° pl. *cornățele* GM/rar Tr „fiecare dintre cele două nuiele încovoiate de care se prind capetele crâșnicului”; cf. c é r g á 4°...

CORNĂȚEL² s. AFLR/rar Db „numele sărbătorii de la 8 Septembrie; Sfânta Maria Mică”: *Cornățelu* este la opt septembrie, [cânepa] o culegeam până-n *Cornățel*, p-ăia dă toamnă/812.

CORNEĂLĂ s. f. GD/rar Tl [la pescuitul cu năvodul sub gheață] „introducere a sacului astfel încât cele două capete, legate cu frânghie, să intre unul în dreapta și altul în stânga”: Facem *cornălă*, facem o copcă mare ș-atunci

spunem *cornălă*; sucește imediat nevodu la stânga ș-ăllant la dreapta, și ne-adunăm grămadă/873.

CORNÉCI v. *cornáci*² 2°.

CORNÉL s. GM/rar Bz „soi hibrid de viță de vie”.

CORNÉȚI s. m. pl. AMD; GM/rar Cl, Il „plantă din familia scaietilor, cu fructe sferice țepoase (care se agață de lâna oilor)”: Adunam *cornéți* din lâna GM/846; cf. c o r n á c i 1°...

CORNÍC v. *curníc*.

CORNİȘÓR s. n., pl. *cornișódre* AMD, Pl. 93/rar Ag, Db, Ot, Tr dim. de la c o r n l °; cf. c o r n i ț á 1°, c o r n u l é ț 1°.

CORNÎȚ v. *corniță* 1°.

CORNÎȚĂ s. f., pl. *cornițe* 1° AO, h. 696/prin Dj și rar VI, Mh; AMD, Pl. 93/prin Bz și rar VI, Ph, Vn, Ot, Tr dim. de la c o r n l °; cf. c o r n i ș ó r...

2° AMD, Pl. 86–88/rar Cl, Il „soi de struguri (cu bobul alungit)”; cf. c o r n 6°...

– var. 1° *corniț* s. n., pl. *cornițe* AO, h. 696/rar Mh, Dj.

CORNÎȚĂ v. *córliță*.

CORNÎZĂ s. f., pl. *cornizi* AMD/rar Tl „bară de lemn sau din metal de care se atârnă perdeaua; galerie”.

CORNORÁR v. *cornurár* 1°, 2°.

CORNORÁTĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „soi de viță de vie cu struguri de formă alungită”; cf. c o r n 6°...

CORNULÉȚ s. n., pl. *cornulețe* 1° AMD, Pl. 93/rar Tl dim. de la c o r n l °; cf. c o r n i ș ó r...

2° AFLR/rar Tl [la pl.] „stucaturi”: Fratele mai mare aduce toți meșterii din țară ș-a făcut un grajd cu *cornulețe*, cu de toate/874; cf. c i u b u c á r e á l á...

CORNURÁR s. n., pl. *cornuráre* 1° AO, h. 724/rar VI „fiecare dintre cele două brațe ale războiului de țesut”; cf. a j u t ó r 13°...

2° var. *cornorár* s. n., pl. *cornoráre* AMD, h. 696/rar VI „unealtă folosită în dulgherie pentru stabilirea unghiurilor”; cf. c o l ț 5°...

– var. 1° *cornorâr* s. n., pl. *cornorâre* AO, h. 723/rar Dj.

CORNUȚE s. pl. AFLR/rar Br „plante din familia scaietilor, cu fructe sferice țepoase (care se agată în lâna oilor)”: [Lâna] o mai băteam cu o vergea așa, să mai scutura și *cornuțe* din ea/749; cf. *cornáci* 1°...

COROABĂ s. f., pl. *coroabe* AMD, h. 448/rar VI „coropișniță”; cf. *carcâiac* 1°...

COROABE s. f. pl. cu val. adj., *prune* ~ AO, h. 480/rar Gj „varietate de prune târzii (bune pentru țuică)”.

COROÂNĂ s. f., pl. *coroâne* 1° art. *coroâna* capului AMD, h. 3/rar Cl „țeastă, craniu la om”; cf. *capăc* 4°...

2° art. *coroâna* piciorului AMD, h. 86/rar Gr „rotulă”; cf. *bilă*...

3° AMD, Pl. 110–111/prin Tr și rar Ot „parte a războiului formată din brațe și din betele de susținere a vâtaelor și a itelor”.

4° AMD, h. 475/rar Br „bor la pălărie”; cf. *aripă* 7°...

5° AMD, Pl. 94–95/rar Cț „parte din fagure formată din alveolele în care matca depune ouăle”.

6° AO, h. 642/prin Gj, Dj și rar VI, Mh; AMD, h. 644/prin Vn, Tr și rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Il, Tl „schimbătoare la plug pentru reglat adâncimea brazdei”; cf. *alcă* 8°...

7° AMD, h. 334/rar Ot „*carâmb* la greblă”; cf. *bântă* 11°...

8° AO, h. 219/rar Gj „căptușeală la pereții fântânii”; cf. *butoi* 2°...

9° GO/rar Gj „cadru format din cele patru scânduri fixate pe ghizdurile fântânii (pentru sprijinit găleata)”; cf. *corlă* 6°...

10° GD/rar Cț „schelet la barcă”: Prima dată-i face *coruâna* [bărcii] și după ce-i face *coruâna*, le-nșurupează [scândurile] de la un capăt și vine cu ele roată până la capătu ălăntu/900.

11° AO, h. 712/rar VI, Gj „mănunchi, legătură din fuioare”; cf. *bocce* 5°...

12° AO, h. 538/rar VI „caliciu la flori”.

13° var. *corună* s. f., pl. *corîne* AMD, h. 189/rar Ot „coama, creasta acoperișului”; cf. *căciulă* 4°...

– var. 3° *corună* s. f., pl. *corîne* AO, h. 720; 722/Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD, Pl. 110–111/prin Tr și rar Ot.

COROBĂIE s. f., pl. *corobăi* TDO/rar Gj „trunchi de copac scorburos (în care se depozitează cereale)”: Obişnuim ulei de lemn, o scorbura de fag, adică *corobăie*, așa zicem noi, care-s găunoase înăuntru, scobit frumos acolo, curățat bine/937.

COROBĂIOS adj., f. *corobăioasă* AFLR/rar Mh „scorburos, găunos”: Ala-i obod, *corobăios* pe mijloc [...] este așa cât o turugă mare și-i *corobăioasă* pe mijloc/941; cf. *borotoros*...

COROMĂSLĂ v. *sălmăzdră*.

COROPCĂR s. m., pl. *coropcări* TDM II/rar Br „negustor ambulant”; cf. *marchidán, tolbár*.

CORÓPCĂ s. f. TDM II/rar Br „un fel de ladă purtată în spate de către negustorii ambulanti”: Coropcar e un om c-o ladă așa-n spate, *corópcă* să zicea, o lega cu curele/738; cf. *tólbă* 1°.

COROPÉLNITĂ v. *coropișniță* 1°.

COROPÉȘNIȚĂ v. *coropișniță* 2°.

COROPÍȘNIȚĂ s. f. 1° pl. *coropișniți* AO, h. 566/rar Mh „coropișnițe”; cf. *carcâiac* 1°...

2° pl. *coropișnițe* AMD, h. 448 MN/rar Ph, Cl, Il, Tl „urechelniță”; cf. *urechelniță* 2°.

– var. 1° *coropélniță* s. f., pl. *coropélnițe* AMD, h. 448/rar Cl, Il, Cț; *coropízniță* s. f., pl. *coropíznițe*/rar Ph; *coropléșniță* s. f., pl. *coropléșnițe* AO, h. 566/Mh, Dj și prin VI, Gj, Ot; AMD/rar Cl; *corospérniță* s. f., pl. *corospérnițel*/rar Il; *corospílniță* s. f., pl. *corospílnițel*/rar Bz; *corospílniți* AMD; GD/rar Cț; *curișchélniță* s. f., pl. *curișchélnițe* AMD/rar Vn; *curopișniță* s. f., pl. *curopișnițel*/rar Tr; *curopélniță* s. f., pl.

curopélnițe/rar Vn, Ct; *curupîșniță* s. f., pl. *curupîșnițe/Tr* și rar VI, Ot; *curuplêșniță* s. f., pl. *curuplêșnițe* GO/rar Dj; *curuplîșniță* s. f., pl. *curuplîșnițe* AMD/rar Ot; *goropélniță* s. f., pl. *goropélniți* AO/Gj și rar Dj; *goropêșniță* s. f., pl. *goropêșnițe/rar* VI, Gj; *goropîștiță* s. f., pl. *goropîștiți/rar* Gj; *oropérniță* s. f., pl. *oropérnițe* AMD/ rar II; *pirospélniță* s. f., pl. *pirospélnițe/rar* Ct; 2° *coropêșniță* s. f., pl. *coropêșnițe* AMD, h. 448 MN/rar Vn, Br; *coroșchélniță* s. f./rar Bz; *coroșchérniță* s. f./rar Ct.

COROPÍZNIȚĂ v. *coropîșniță* 1°.

COROPLÊȘNIȚĂ v. *coropîșniță* 1°.

COROȘCHELNITĂ v. *coropîșniță* 2°.

COROȘCHÉRNITĂ v. *coropîșniță* 2°.

COROȘPÉRNITĂ v. *coropîșniță* 1°.

COROȘPÍLNITĂ v. *coropîșniță* 1°.

COROVÁTICĂ s. f. GD/rar TI „pasăre migratoare cu pene albastre-verzui; dumbrăveancă”.

CORP s. n., pl. *córpuri* 1° AO, h. 523/rar Ot; AMD, h. 413; TDM I/prin Ot și rar VI, Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr, II „trunchi, tulpină”; cf. b u t 6°...

2° art. *córpul óchiului* AMD, h. 17 MN/rar Ct „globul ocular”; cf. b o b o á ș ă 1°...

3° AMD, Pl. 109–110/rar Ag, Ph „partea de jos, formată din tălpi, a războiului de țesut”; cf. p a t 10°.

4° AMD, Pl. 55; 170/rar Bz, Tr, II, Ct „tăișul unei unelte (coasă, topor etc.)”; cf. g ú r ă 6°, p i e p t 4°, t ă i ș e, t ă i ú ș.

5° AO, h. 457/rar Gj; AMD, h. 334/rar Bz, Ct „c a r â m b la greblă”; cf. b á n t ă 2 11°...

6° AMD, Pl. 56–59/rar Bz, Br, TI „grindeiul plugului (împreună cu trupița)”.

CORPORÁ vb. I intranz. și refl. AFLR/rar Dj; GM; AFLR/rar Db, II „a (se) încorpora în armată”: Când *a corporát* leatu nostru GM/852; cf. r á c u t á.

CORT s. n., pl. *córturi* AO, Pl. 57/rar Mh; AMD, h. 249/rar Vn, Br, TI „coviltir (la căruță)”; cf. c e r g h í l ă 2°...

CORTÉL s. n., pl. *cortéle* 1° GM/rar Ot „haină de dimie, cu găitane”: Haină, *cortél*, așa-i ziceam, dă lână albă, *cortél*, c-așa-i zicea, *cortél*, lână albă și cu găitane negre, așa/758; cf. m i n t e á n 2°.

2° AMD, h. 522 MN/rar Vn, GI „umbrelă”; cf. u m b r é l i, v é t r ă l ă.

CORTÍNĂ s. f. TDO/rar Dj; GM; TDM I/rar Tr „construcție improvizată, acoperită cu rogojini, pentru instalarea meselor la petreceri (nuntă, botez etc.)”: Să face afară *cortină* mare, dă intră șaptezeci, optzeci dă meseni GM/782; cf. b ó l t ă 5°...

CORÚMB v. *porúmb* 1°.

CORÚNĂ v. *coroánă* 3°, 13°.

CORVEDÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a supune la corvoadă”: După ce s-a... după ce-a plecat ei [nemții] și s-a retras încolo, atuncea ne-*a corvedít* [...] ne lua dă rechiziție/700.

COSÁC¹ s. m., pl. *cosáci* 1° AMD, h. 200/II și rar If, Cl „lemn (sau scândură) orizontal la un gard”; cf. b ă c ă n á u ă...

2° AMD, h. 192/rar Cl „leat, șipcă”; cf. b a s c h i e 2°...

3° GM/rar Ph „șindrilă îngustată la un capăt, folosită la colțurile acoperișului”: Eu am făcut niște *cosácí*, să zice, *cosácí*. Vine șindila la un cap lată, cât e ea și la un cap îi trag... conic-așa, o ascuț la un cap... la coadă/706; cf. ș í l i ț ă, ș í ț ă 2°.

4° AMD, Pl. 62/rar Cl „carâmb la loitră”; cf. c a r á m b 2°...

5° AMD, h. 602/rar Ph, Tr „clin de teren rămas nearat la capătul ogorului sau între brazde”; cf. a m n á r 9°...

COSÁC² s. m., pl. *cosáci* AO, h. 460/rar VI, Gj; AMD, h. 335/rar VI „cositor, cosăș”; cf. o l t e á n, t a m b u r á ș 2°.

COSÁC³ s. n., pl. *cosáce* AMD, Pl. 2/prin Ot „ferăstrău mare, cu două mânere, acționat de două persoane; beschie”; cf. b é ș c h i e...

– var. *coțác* s. n., pl. *coțáce* AMD, Pl. 173–174/rar Ot.

COSĂIE s. f., pl. *cosăi* AMD, h. 335 MN/rar Tl „coadă de coasă, toporăște”; cf. c o á d ă 21°...

CÓSCHIUL s. art. GD/rar Tl 1° „numele unui joc de copii”.

2° „băț cu crăcană la un capăt, folosit în jocul numit ~”: *Cóskülü* cum îi? E o crăcană de lemn așa dintr-un crac de copac cu trei picioare/875.

COSCODĂȚI v. *cotcodăță*.

COSEĂ v. *coăse* 2°.

COSÍ v. *coăse* 2°.

COSÍRE s. f. GD/rar Tl „recolta de nutreț; cositură”: Adunam *cosiră* de la câmp cu căruța/877.

COSÍȘ adv. GM/rar Ph „pieziș”; cf. *chiordíș* 4°...

COSITÓR s. n. GM/rar Ag „mașină de cosit; cositoare”.

COSITORÁR s. m., pl. *cositorári* AFLR/rar Dj „meseriaș (țigan) care cositorește vase din metal și care, uneori, este angajat ca muzicant”: *Cositorári* d-ăștia de... spoia căldările/979. Ne cânta *cositorári* d-ăia cu fluieru și noi jucam, asta a fost distrarea noastră/979.

– var. *costorár* s. m., pl. *costorári* AO/prin Dj.

COSÍȚA s. f. art., ~ *bunárului* AO, h. 219/rar Mh „căptușeală din lemn la fântână”; cf. *b u t ó i* 2°...

COSOĂIE v. *cosói* 5°–7°.

COSÓI s. n., pl. *cosoăie* 1° AMD/rar Bz „coasă mică”.

2° AO, h. 654/rar Gj „parte a proțapului în care se prinde jugul”; cf. *b á r s ă* 5°...

3° AMD, h. 603/rar Db, Ph „clin de teren rămas nearat la capătul ogorului sau între brazde”; cf. *a m n á r* 9°...

4° AMD/rar Ot „clin la haine”: Se purtau cojoace în *cosoăie*/769.

5° var. *cosoăie* s. f., pl. *cosói* AO, h. 631/rar Ot „tăiș la coasă”; cf. *b á n t ă* 2° 12°...

6° var. *cosoăie* s. f., pl. *cosói* AO, Pl. 134/rar Ot „un fel de gripcă folosită la curățirea bucățelelor de carne rămase pe pieile (mari) de găsit”; cf. *c o á s ă*...

7° var. *cosoăie* s. f., pl. *cosoăie* AO, h. 641/rar Gj „cui de lemn (în opoz. cu *o p o r n i ț*) cu ajutorul căruia se fixează jugul la proțap”; cf. *c ă l ú ș* 14°...

COSÓR s. n., pl. *cosoăre* 1° AO, Pl. 117; 138/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 240 MN; Pl. 85; 99; 172–173; 177/Ag și rar Vl, Db, Vn, Bz, Ot „un fel de cuțit cu lama încovoiată, de mărimi diferite, folosit la cioplitul doagelor, la retezatul fagurilor etc.”; cf. *c u s t ú r ă* 5°, *c u ț i t o ă i e* 6°, *g r i p c ă* 1° 4°, *retezătoăre*.

2° GO/rar Gj „unealtă pentru plivit constând dintr-o lamă metalică fixată la capătul unui băț”; cf. *c o s o r í ț ă*, *o t í n c* 2°, *r a z* 2°, *r ă z ú ș* 3°, *ț e p e l í g ă* 1°, *ț e p í g ă* 1°.

COSORÍȚĂ s. f., pl. *cosoríte* GO/prin Mh și rar Dj „unealtă (constând dintr-o lamă metalică fixată la capătul unui băț) folosită la plivit”; cf. *c o s ó r* 2°...

COSOROĂBĂ s. f., pl. *cosoroăbe* 1° AO, Pl. 26/rar Vl; AMD, h. 187; 190/prin Db și rar Bz, If, Cl, Il, Ct; *cosoróbi* AMD; TDM I; AFLR/prin Ag, Db, Il și rar Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Tl „fiecare dintre bârnele așezate orizontal deasupra pereților casei în lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii”; cf. *b i l i m a n é l e*...

2° AMD, h. 188, 189/rar Db, Ph, Ot, Gr „prăjină lungă pusă la coama casei, peste capetele căpriorilor”; cf. *b a l á u r* 2°...

3° AO, h. 209/rar Vl, Mh; AMD, h. 189/rar Tl; *cosoróbi* AMD/rar Db, Ph „chingă la căpriorii casei”; cf. *a d á o s* 1°...

4° AMD, h. 475/rar Br „bor la pălărie”; cf. *á r i p ă* 7°...

– var. *cosorób* s. n., pl. *cosoroăbe* 2° AMD, h. 189/rar Ot; 4° AMD, h. 475/rar Cl; *costoroăbă* s. f., pl. *costoroăbe* 1° AMD, h. 190/rar Tl; *costoróbi* 1°/rar Vn; *costoroágă* s. f. 1° GM/rar Vn.

COSORÓB v. *cosoroăbă* 2°, 4°.

COSTANȚIÉR (4 sil.) s. m., pl. *costanțieri* AFLR/672 „locuitor din orașul Constanța; constănțean”.

COSTATĂ vb. I tranz. AFLR/rar Ph „a cerceta, a observa”: Stai puțin, și *costât*/puțin terenu și mergi încă un metru sau doi după ce ai dat dă izvoru dă apă și-atunci te oprești/703.

COSTEIVĂ v. *costelivă* 1°.

COSTELIVĂ adj. f., pl. *costelive* 1° AMD, h. 370/prin Bz [d. nuci] „fără miez, seacă”; cf. *încheiată*.

2° AMD/rar Ot [d. nuci] „fără coaja verde”.

– var. 1° *costeivă* adj. f., pl. *costeive* GO/rar Mh.

COSTEȘTI s. m. pl. AO/944 „locuitor din satul Costești”.

COSTIPÁT adj., pl. *costipáti* AO, h. 104/prin Mh și rar VI, Dj „constipat”; cf. *astupát*...

– var. *compiscát* adj., pl. *compiscáti* AO, h. 104/rar Dj; *compistát* adj., pl. *compistáti* AMD, h. 71/rar Gr; *constupát* adj., pl. *constupáti* AO/rar Mh; AMD/Cț, prin Vn, Cl, Tl și rar Ag, Db, Ph, Bz, Gr, Il.

COSTIȘ s. n., pl. *costișuri* 1° AO, h. 209/rar Tr; AMD, h. 189/rar Tr „chingă la căpriori”; cf. *adós* 1°...

2° AMD, Pl. 62/rar Db [la pl.] „lanțuri cu care se leagă cadârla la căruță”.

COSTOÁME v. *costúm* 2°.

COSTORÁR v. *cositorár*.

COSTOROÁBĂ v. *cosoroábă* 1°.

COSTOROÁGĂ v. *cosoroábă* 1°.

COSTRÁI s. m. GM/rar Il „plantă asemănătoare cu stuful; costrei”; cf. *bálur*...

– var. *costríe* s. f. AMD, h. 313/rar Ot.

COSTREÁVĂ s. f. AMD/rar Cl „plantă asemănătoare cu stuful; costrei”; cf. *bálur*...

COSTRÍE v. *costrái*.

COSTÚM s. n., pl. *costúme* 1° AO, h. 303, 304/rar VI, Dj, Ot; AMD, h. 495, 496/rar Bz, Ot; *costúmuri* AMD, h. 496/rar Ot „fotă dintr-o singură bucată”; cf. *bocceá* 2°...

2° pl. *costúmuri* TDM II; AFLR/rar Db, Ph, Tl „îmbrăcăminte (bărbătească sau femeiască) compusă din două piese (haină și pantaloni sau fustă)”.

– var. 2° *costoáme* s. n. pl. TDM II/rar Ph.

COSTUMĂȚIE s. f. GD/rar Tl „îmbrăcăminte (de sărbătoare)”: Mirile îi ia la mireasă cadou o *costumăție*/880; cf. *hăini, îmbrăcăminturi, îmbrăcătura* 1°, *țoală* 1°, *veșmânturi*.

COSTURĂ v. *custură* 5°.

COȘ¹ s. n., pl. *côșuri* 1° AO, h. 689/prin Dj și rar Gj; AMD, Pl. 88–89; 100–101/rar Db, Ot, Tr, Cț „stup primitiv din nuiele sau din papură împletite, lipit cu lut; coșniță”; cf. *bădălu* 2°...

2° AO, Pl. 70/rar Mh; AMD, h. 307; 321/prin Vn și rar Bz și s. m., pl. *coși* AMD/prin Bz „pătul din nuiele împletite, lipit cu lut; coșar”: Leasă [se spune] când e din leături, *coș* când e din nuiele AMD, h. 307/728; cf. *coșár* 5°, *covércă* 4°, *hambár* 2°, *leásă* 2°, *sâsâiac* 1°, *slon* 2°, *țarc* 1°, *țarcălău* 3°, *țurlió* 2°.

3° s. m., pl. *coși* AO, Pl. 129/rar Mh „ladă cu gura largă și fără fund, în care se toarnă grăunțele la măcinat”.

4° ~ **orb** loc. subst. GD/rar Tl „sculă de pescuit, din nuiele împletite, de formă conică, cu gura răsfrântă spre interior, astfel încât peștele, odată intrat, să nu poată ieși”: *Côșu orb* îi îngădit de jur împrejur și îi lași o gură după ce-l termini... și peștile vine la mămăligă și scapătă acolo în coșu ăla/881; cf. *coșórb*, *odorób*, *țópă*.

5° AMD, h. 359/rar Ot „porțiune de gard mobilă”; cf. *arcáci* 3°...

6° AMD, h. 482/rar Ot, Tr „leasă la lojniță”; cf. *coșárel* 1°, *cúșcă* 2°, *gard* 5°, *grátie* 1°, *grátár* 1°, *lójniță* 2°, *uscătoare* 2°, *uscătorie* 2°.

7° ~ (de pernă) AMD, h. 230/Tl, prin Vn și rar Ph, Bz, Br, Il „dos de pernă”; cf. *burdúf* 3°...

8° GM/rar Gr „sticlă, cilindru la lampa cu gaz”.

9° GM/rar Ph „ramă de răsadniță, așezată direct pe băligar și umplută (pe jumătate) cu pământ”; cf. c o ș c i ú g 3°, g e a m l á c.

10° AMD, Pl. 167/rar Vn „scobitura, lăcașul în care stau pietrele morii”; cf. c o r l á t á 9°...

11° AMD, Pl. 179/rar Il „vatra (prevăzută cu un coș de evacuare a fumului) pe care ard cărbunii la fierărie”; cf. c ă m í n 3°...

COȘ² s. m., pl. *coși* AMD, h. 357/Ag și rar Db, Ph „prună închircită și uscată înainte de maturizare”; cf. b o b o l o á n á...

COȘĂR¹ s. n., pl. *coșare* 1° AMD, h. 253; 307; AFLR/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Cl, Il, prin Tr, Cț și rar Gl, If; *coșăruri* AMD, h. 253/prin Db și rar Br, Tr, Il; *coșeri* AO, h. 392/rar Ot „grajd”; cf. f â n á r 2°, g r a j d i, o l á t 2°, o l e á b 1°, p o i á t á, s a i á 1°, s a i v á n 1°, s t o l 7°.

2° AMD, h. 280; 675/rar Ag, Ot „grajd pentru oi, staul”: Păi avem câte-o... saivane-așa, saivan dă oi sau un grajdi-așa, o *coșară*, frumos TDM I/778; cf. a r c á c i 1°...

3° AMD, h. 675/rar Ag; *coșeri*/rar Ot „adăpost pentru oi construit din nuiele și acoperit cu paie”; cf. b o ș i r c á u...

4° AMD, Pl. 140/rar Ot „țarc pentru mieii înțărcați”; cf. n ă m á t 2°, s t á u l 3°, s t r u n g ă r e á ț ă 2°, t á r l á 4°, ț ă r c ă d á u 1°, ț ă r c ă l ă u 1°.

5° var. *coșare* s. f., pl. *coșeri* TDM I/rar Vl, Ot „pătul pentru depozitat cerealele”; cf. c o ș 1 2°...

6° AMD, h. 186; 321/rar Ph „magazie în care se păstrează diferite produse agricole; hambar”; cf. h a m b á r 5°, j í g n i ț ă 1°.

7° var. *coșară* s. f., pl. *coșări* AO, h. 212/rar Vl; AFLR/rar Vl, Ag „adăpost rudimentar improvizat în care stau paznicii de câmp sau de pădure”; cf. b ă r á c ă 1°...

8° var. *coșare* s. f., pl. *coșări* AO, Pl. 36/rar Dj, Ot „bucătărie de vară”; cf. c ă s o á i e 4°...

9° AO, h. 482/rar Gj; AMD, h. 389/rar Vl „lojniță”; cf. a f u m ă r i e 2°...

10° AMD, h. 674/rar Bz „porțiune, bucată de gard mobilă”; cf. a r c á c i 3°...

11° AO, h. 652/rar Mh „codârlă la căruță”; cf. c á p r ă 12°...

– var. *coșară* s. f. 2° TDM I/rar Tr; *coșare* s. f., pl. *coșeri* 1° AO, h. 392/prin Dj, Ot; AMD, h. 253; TDM I/Ot, Tr și rar Vl, Ag; *coșări* 1° AO/prin Dj, Ot și rar Tr; 2° AMD, h. 280; TDM I/rar Vl, Ot, Tr; 4° AO, h. 777/rar Tr; 7° AO, h. 212/rar Ot; *coșare* s. f., pl. *coșări* 1° AO/rar Mh; *coșér* s. n., pl. *coșere* 7° AO, h. 764/rar Dj; *coșere* s. f., pl. *coșeri* 1° AO/prin Dj și rar Mh; *coșere*/rar Dj.

COȘĂR² s. m., pl. *coșari* 1° AFLR/rar Dj; AMD, h. 595; GM; AFLR/rar Ag, Tr, Gr, Cl „persoană care introduce snopii în coșul batozei”: *Coșaru*-l lua [snopul] foarte frumos și-l răsfirea și-l băga-n tobă GM/788.

2° var. *coșér* s. m., pl. *coșeri* AMD, Pl. 11/rar Bz „persoană care curăță coșurile caselor”; cf. c o ș n i c é r, h o r n a g i u, o r n á r, s o b á r.

COȘĂRĂ v. *coșár*¹ 2°, 7°.

COȘĂRE v. *coșár*¹ 1°, 2°, 4°, 5°, 7°, 8°.

COȘĂRNITĂ s. f., pl. *coșărnițe* AO, h. 689/rar Gj „stup primitiv din nuiele sau din papură împletite, lipit cu pământ”; cf. b ă d ă l ă u 2°...

COȘĂRÉL s. n., pl. *coșărele* 1° AMD, h. 359/rar Vl „leasă la lojniță”; cf. c o ș 1 6°...

2° AO, h. 652/rar Ot; AMD, Pl. 62/rar Vl dim. de la c o ș á r 1 11°.

3° pl. tantum GM/rar Ot „împletituri, lese din nuiele puse la car, în spate și în față, la transportul cerealelor”: [Porumbul] îl culegeam du pă loc, îl puneam în car cu *coșărele*, l-duceam acasă, îl descărcam/776; cf. c o ș ă r i e, g r á t i e 6°.

COȘĂREȘTE adv. GM/rar Gr [d. modul de a construi o casă] „ca un coșar, cu baza căpriorilor rezemată de cunună”.

COȘĂRIE s. f., pl. *coșării* AMD, Pl. 62/rar Ag, Tr, Gr „împletură din nuiele, leasă pusă la căruță, în spate și în față, când se transportă cereale”; cf. c o ș ă r é l 3°...

COȘĂRIȚĂ s. f. TDO/rar Ot; GM/rar Tr „casă sărăcicioasă, ca un coșar”: Ne-a făcut tata, cum vă spusei, o *coșăriț*-acolo, cum am putut [...] cu două odăi, învălita cu coceni/778; cf. a ș c a n á...

COȘCĂI v. *cușcăie*.

COȘCIÚB v. *coșciúg* 2°.

COȘCIÚG s. n., pl. *coșciúge* 1° AMD, Pl. 62; GM/rar Tr; *coșciúguri* AMD/rar Tr, Gr „coș la căruță (sau la sanie)”: N-aveam *coșcúg* la sanie, aveam doar nește scânduri care stam pã ele GM/810; cf. c á s ă l 4°...

2° var. *coștiúg* s. n., pl. *coștiúge* AO, h. 183/prin Mh și rar Gj; AFLR/rar Tl; *coștiúguri* AO/prin Mh și rar Dj „sicriu”: Atunci vine priotu, îl ia [pe mort], îl pune în *cloșúg*, îl duce la biserică, îl slujește, îl ia și-l îngroapă GO/933; cf. l á c r ă 3°, l e m n 5°, s ă c r í u, t r o n 7°.

3° GM/rar Ph „ramă de răsadniță așezată direct pe báligar și umplută pe jumătate cu pământ”; cf. c o ș 1 9°...

4° AMD, h. 662/rar Tr; *coșciúguri*/rar Tr „ramă din prăjini așezate pe căruță, pentru a-i spori capacitatea”; cf. a n g á ș 1°...

5° AMD, h. 57/rar Gr „cavitate toracică, coșul pieptului”.

– var. 2° *cloșúg* s. n., pl. *cloșúguri* GO/rar Dj; *coșciúb* s. n., pl. *coșciúbe* AO, h. 183/rar Dj; AMD, h. 167/prin Ph și rar If; *coșciúv* s. n., pl. *coșciúvuri* AO/rar Ot; *coștúg* s. n., pl. *coștúge* AMD/prin Ph și rar Ag, Db, If, Il, Tl, Cț; *coștúguri* AO/rar Mh; AMD/Cț, prin Ag, Ot, Tr, Il și rar Vl, Ph, Bz, Gr, Cl; *coșúg* s. n., pl. *coșúguri* AMD/prin Ph și rar Ag, Db, Tr, Cl; *cusciúg* s. n., pl. *cusciúge* TDM I/rar Ag; *cuștiúc* s. n., pl. *cuștiúcuri* GO/rar Dj; 1° *coșúg* s. n. TDM II/rar Ph.

COȘCIÚV v. *coșciúg* 2°.

CÓȘCOVĂ s. f., pl. *cóșcove* AMD, h. 457/rar Bz „veșcă (la sită)”; cf. c a s n á c...

CÓȘCOVIȚĂ s. f., pl. *cóșcovițe* GM/rar If [la animale] „cavitate toracică; coșul pieptului”.

COȘÉR¹ v. *coșár¹* 7°.

COȘÉR² v. *coșár²* 2°.

COȘÉRE v. *coșár¹* 1°.

COȘERENĂR s. m., pl. *coșerenări* GM/841 „locuitor din comuna Coșereni”.

COȘÍ vb. IV refl. 1° TDM III/rar II [d. cânepă] „a se scămoșa”; cf. c â l ț u í 1°...

2° AMD, h. 462/rar Tr [d. pâine, la copt] „a crăpa și a se deforma”; cf. b ă ș i c á...

COȘÍE s. f., pl. *coșii* GD/prin Tl, Cț „întrecere, alergare cu cai, practică în cadrul obiceiurilor de Bobotează”: La Bobotează... umblă... când era vorba de Bobotează de ișea afară cu slujba, ișea flăcâii călări, făcea *coșii*, să-ntrecea care să facă *coșii* mai... care are cai mai buni/875; cf. î n t r e á c ă.

COȘMELÍE s. f., pl. *coșmelii* AMD, h. 170/rar Ag, Ph „casă mică, neîngrijită, dărăpănată” cf. b ó ș c ă 3°...

COȘNICÉR s. m., pl. *coșnicéri* AMD, Pl. 11/rar Db „persoană care curăță coșul casei; coșar”; cf. c o ș á r 2°...

CÓȘNIȚĂ s. f., pl. *cóșnițe* 1° AMD, h. 359/rar Tr „porțiune de gard demontabilă”; cf. a r c á c i 3°...

2° var. *cúșniță* s. f., pl. *cúșnițe* AMD, Pl. 100–101/rar Ph „stup primitiv din nuiele împletite”; cf. b ă d ă l ă u 2°...

COȘÓRB s. GD/rar Cț „sculă de pescuit, din nuiele împletite, de formă conică, cu gura răsfrântă spre interior, astfel încât peștele, odată intrat, să nu poată ieși”; cf. c o ș 1 4°...

COȘÓS adj., pl. *coșóși* AMD, h. 7 MN/rar Br [d. om] „cu coșuri pe față”.

COȘTÉIE v. *coștie*.

COȘTEREAȚĂ s. f. 1° AO, h. 767/rar Dj „acoperiș la strungă”; cf. a p l e c ă - t o á r e 3°...

2° var. *coștireăță* GD/rar Tl „coteț (pentru porci)”; cf. c o t á r 2°.

COȘTIE s. f., pl. *coștii* GM/rar Cl „bordei”: Era bordeie, învelite cu pământ, cu ce era-mprejur, așa să zicea, *coștij* la asta, la bordeiele-alea/859; cf. b o r d é i 8°.

– var. *coștéie* s. n. pl. GM/rar Cl.

COȘTIREĂȚĂ v. *coștereăță* 2°.

COȘTIÚG v. *coșciúg* 2°.

COȘTOBÁR s. n., pl. *coștobáre* AO, h. 653/rar VI „ramă din prăjini pusă peste loitre pentru a spori capacitatea căruței”; cf. a n g á ș 1°...

COȘTÚG v. *coșciúg* 2°.

COȘÚG v. *coșciúg* 1°, 2°.

COȘULEȚ s. n. AO, h. 706/rar Mh dim. de la c o ș 1°.

COT s. n. și m. 1° pl. *cóturi* AO, Pl. 7; TDO/rar Mh; AMD, h. 392; 484; TDM I/rar VI, Tr, Gr, Tl „unități de măsură pentru lungimi, egale, aproximativ, cu distanța de la cot până la vârful degetului mijlociu”: Le-adunăm [firele de borangic] de pe mosoare [...] punem mosoarele pe vârteniță și le urzăm cu vârtenița atâtea *cóturí* câte ne trebuie nouă TDO/957. Așa am crescut eu copiii, făceam câte două sute de *cóturí* de pânză TDM I/671.

2° pl. *cóte* AO, Pl. 7/rar Gj; AMD, h. 76/prin Ag, Tr și rar Ph, Bz; *coți* AO/rar VI, Gj, Dj; AMD/prin Ag, Db, Cț și rar Vn, Bz, Br, Ot [la om] „articulațiile dintre braț și antebraț”.

3° pl. *cóturi* AMD, h. 676/rar Db, Bz, Tr; *coți*/rar Ag „răboj folosit la măsurarea cantității de lichid (mai ales, lapte) dintr-un vas”; cf. c a r á m b 8°...

4° pl. *cóturi* AO, h. 521; 595/rar Mh „clin de teren (sau de pădure)”.

5° pl. *cóturi* AO, Pl. 136; 139/rar Dj; AMD, h. 696; 698; Pl. 176–177/prin Bz și rar Gí, Br, Ot, Tr, Cț „vinclu folosit în diverse meșteșuguri”; cf. c o l ț 5°...

6° pl. *cóturi* AO, h. 635/rar Dj „mâner la coasă”; cf. c á l c á i 11°...

7° AMD, h. 635/rar Ot, Tr, Tl, Cț „măsea la coasă”; cf. a d u c á t ú r á 2°...

8° AFLR/rar Tl „tub obținut din tulpini de floarea soarelui legate în unghi drept, folosit pentru eliminarea gazelor din vasul cu vin în fermentație”.

9° AMD/rar Ph „ramă la faguri”; cf. c a t 1°...

COTÁR¹ s. n. și m. 1° pl. *cotáre* AO, h. 501/rar Mh „rășchitor”; cf. d e p ă n ă t o á r e 2°, i n d i z e á, r ăș c h i t ó r.

2° pl. *cotáre* AO, Pl. 139/rar Dj „colțar, vinclu folosit în tâmplărie”; cf. c o l ț 5°...

3° pl. *cotári* AMD, h. 373/rar Db „omidă”: *Cotári* se adună [în mers], parcă măsoară cu cotu/697; cf. o m i d ă 1°, p a s 2°, v i é r m e 1°.

4° pl. *cotári* AMD, Pl. 96/rar Ag, Db „larvă a unui fluture care atacă fagurii din stup; găselniță”; cf. c a r a b é t i...

COTÁR² s. n., pl. *cotáre* 1° AO, h. 428/rar Gj „coteț pentru păsările de curte”; cf. b o r d é i 7°...

2° var. *cotără* s. f. GD/rar Tl „coteț pentru porci”; cf. c o ș t e r e ă ț ă 2°.

COTÁRÁ v. *cotár*² 2°.

COTĂLÁU s. n. și m., pl. *cotăláuă* AO, h. 434; AFLR/rar VI; AMD/h. 308/rar VI; *cotăláie* AMD; GM/rar VI; *cotălái* AMD/rar VI „știulete”: La noi *cotăláuă* de porumb zăcem AFLR/901; cf. c i o c á n 2 4°...

COTĂRÍ v. *cotorí*.

COTĂRÍȚĂ s. f., pl. *cotăríți* 1° AO, h. 706/rar Mh „stup primitiv din nuiele împletite, în care se prinde roiul”; cf. c ó f ă 4°...

2° var. *cotoríță* s. f., pl. *cotoríțe* AFLR/rar Gj „coș mare din nuiele”: [Strugurii se culeg] în *cotoríțe* d-eștea, așa zic la noi, corfe/913; cf. t á r n ă 1°, t e l t é u.

CÓTCĂ¹ s. f., pl. *cotei* GD/rar Cț „minge confecționată din cărpe”; cf. g ú l ă 1°, t ó p c ă.

– var. *cópcă* s. f., pl. *copci* AMD, Pl. 25/rar Tr.

CÓTCĂ² s. f. TDM III/rar Gr „fetișcană”; cf. b ă i e t ă n ă...

COTCODĂȚĂ vb. I intrans. GO/rar VI; AMD, h. 296/rar Ot „a cotcodăci”: Găina pleacă pe drum și găsește o mărșică, sare repede gardu, se duce la cuibar și scoate mărșica, atunci ea se dă repede jos *coscodățind* GO/911; cf. c â t c â r i g î...

– var. *coscodăți* vb. IV intrans. GO/rar VI; *cuscudetă* vb. I intrans. GO/rar VI, Dj; *cutcudăță* vb. I intrans. AO, Pl. 68/rar Dj.

COTEĂC s. n., pl. *coteăcuri* AMD/rar Br „cot, cotitură (la o apă curgătoare)”; cf. a d u c â t ú r â 1°...

COTEĂLĂ s. f., în expr. a púne în ~ GM/rar Gr „a pune pe fugă; a fugări”; cf. î n c u r s á.

COTEĂȚĂ v. cotéț 2°, 6°, 7°.

COTECÉR s. m., pl. *cotecéri* AMD/rar Gr „om care pescuiește cu unealta numită cotéț”.

COTECIOĂRA s. f. GM/rar Bz dim. de la *cotéț* (pentru păsări).

COTÉL s. n. GM/rar VI „trebăluitul prin casă”: Când faci mâncarea [...] ce faci, *cotélu* casii, ăsta să zice că faci, pentru casă, să mâncăm/756.

COTELÉNÓS adj., f. *cotelenoásă* GO/rar VI [d. cânepă, fân] „cu tulpini fibroase”; cf. b â ț â g â n ó s 1°...

COTELÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a plivi”; cf. b u r u í 1°...

COTENEĂȚĂ v. cotineăță.

COTÉTE s. AO, h. 652/rar Mh „codărlă (la căruță)”; cf. c á p r â 12°...

COTÉȚ s. n., pl. *cotéțe* 1° AO, h. 777/prin Mh și rar VI, Gj, Dj; AMD, Pl. 140/rar VI, Ag, Ph, Bz, Br, Ot; *cotéțuri* AMD/rar Bz; *coteâte* AO/rar Mh „loc îngrădit, pe lângă casă sau în câmp, unde se țin oile; țarc”; cf. a r c á n 2°...

2° pl. *cotéțuri* AO, h. 428/rar VI, Mh, Dj; AMD, h. 300/prin Ag, Tr și rar VI, Db, Ph, Ot, Gr; *coteâte* AO/prin Dj și rar Mh; *cotéțil*/rar VI „adăpost pentru păsări (din scânduri sau din zid)”; cf. b o r d é i 7°...

3° GM/rar Br, Tr; *cotéți* GD/rar Cț „schelet al plafonului, la casa de pământ,

constând dintr-o împletitură din sârmă și stuf; rabiț”: Face acoperișu [...] p-ormă să bate șipcă, *cotéț* de stuf sau rapiță [...] stuf din ăsta de baltă, să alege firu bun și vine de să face ca o plasă. Ș-aia să bate pă plafon GM/751. După ce-am ajus la chirpici sus, noi am pus *cotéț* de stuf: am curățat stufu, am pus sârmă, cuie, ș-am pus *cotéț*, și am lipit-o întâi pă... sus la podină GD/896; cf. r á p i ț, s â r m u i á l â.

4° AMD, h. 546/rar Ag, Db „împletitură din nuiele fixată în malul unei ape, pentru a preveni surparea”; cf. c â ș í ț á 2°...

5° AO, Pl. 27/rar VI „colivie”; cf. c â s ú ț â 1°...

6° var. *coteăță* s. f., pl. *cotéțe* AMD, Pl. 88–89/rar Ph „stup primitiv din nuiele împletite”; cf. b â d â l â u 2°...

7° var. *coteăță* s. f. GO/rar Dj „împletitură (cu ochiuri mari) din papură sau din nuiele, folosită ca așternut la viermii de mătase”: [Goangele] le bag într-o odaie separată [...] le facem rafturi, punem *coteăță*, peste *coteăță* punem coalele de... de îrtie/977.

8° GO/rar VI „postamentul rampei unui funicular”: Rampa să lucrează p-un... din lemn rotund și pă *cotéță*, așa le spunem noi la... une să-ncheie acolo, une punem lemnele ălea, *cotéță* să spune/908.

– var. 2° *coteăță* s. f., pl. *cotéțe* AMD, h. 300; AFLR/Bz, prin Ph și rar Db, Vn, If; *cuteăță* s. f., pl. *cutéțe*/rar Ph.

COTETĂR s. m., pl. *cotețări* GD/rar Cț „cioban”: Mă, zic, eu am fost pe la mocani pân baltă, la *cotețăr*/891; cf. b a c i 3°...

COTÍC v. otínc 1°.

COTÍCĂ v. cotigă 1°–3°.

COTICÉL s. GM/rar Ph dim. de la c o t 1°: Și-acuma mai am un coreticel, un *coticél* dă... dă trambă, de pânză/715.

COTIGĂR s. n., pl. *cotigăre* 1° AMD, h. 243/rar Vn „car”; cf. c a r 1°.

2° AMD, Pl. 57–58/rar Cț „cotigă, teleagă de transportat plugul”; cf. c â p â ț á i e...

COTIGĂ s. f., pl. *cotigi* 1° AO, h. 646, 647/rar Mh; AMD, h. 655, 656/prin Ph și rar Bz, Br, Tr, Cl, Tl „dricul căruței”; cf. crác 4°, dric 3°, drigărie 1°, fúrcă 4°, perinóg 1°, pod 4°, postamént 8°, strat 10°, suián 3°, ștel 1°, ștelărie, tacám 2°.

2° AMD, h. 174 MN/rar Tl „roabă”; cf. róburi, tejgheré.

3° var. **cotică** s. f., pl. *cotici* AMD, Pl. 57–58/rar Bz „telegă pentru transportat plugul”; cf. cãpãțâie...

– var. **cotică** s. f., pl. *cotici* 1° AMD, h. 655, 656/rar Ph, Bz; 2° AMD, h. 174 MN/rar Ph, Bz.

COTIGUȚĂ s. f. GD/rar Cț dim. de la *cotigă* („telegă”).

COTINĂ s. f. AFLR/rar Db „cot, cotitură”; cf. aducătúra 1°...

COTINEĂȚĂ s. f., pl. *cotinéți* AMD, h. 300/prin Cl, Il și rar Bz, Cț „cotet pentru păsări”; cf. bordéi 7°...

– var. **coteneăță** s. f., pl. *cotenéți* AMD, h. 300/rar Cț; *cotenéturi*/rar Vn.

COTIȘCANĂ s. f., pl. *cotișcane* AMD, h. 138/rar Tl „fetișcană”; cf. băietână...

COTIȘÓR s. n. [?] AMD, h. 411/rar Br „(clin de) pădure în luncă; zăvoi”; cf. chiciu...

COTLÉTE v. *cocléte* 1°.

COTLÉȚ v. *cocléte* 1°.

COTLÍ v. *coclí* 2°, 3°.

COTLÓN s. n., pl. *coltoáne* 1° AFLR/rar VI „adâncitură, groapă în pământ în care se face foc (în curte sau în câmp)”.

2° var. **corlón** s. n., pl. *corloáne* AMD, h. 359/rar Ag „lojniță”; cf. afumărie 2°...

3° AMD, h. 461 MN/rar Br „cuptor rudimentar (în curte)”: Făceam [pâine] la *corlón*. I-așa pă bătătură [...] tot așa ca cuptoru GM/832.

4° var. **corlón** s. n., pl. *corloáne* AMD, Pl. 179/rar Db „vatra în care se ard cărbunii la fierărie”; cf. cămín 3°...

5° var. **codlón** s. n., pl. *codloáne* GM/rar Bz „suport din zid în formă de potcoavă, pe care se instalează cazanul de fiert rachiú”: Când l-aranjam [cazanul], l-așezam, făceam *corlón* de cărămidă GM/744.

6° var. **cotrúnă** s. f., pl. *cotrúne* AMD, Pl. 139/rar Ph „vatră improvizată în bucătăria de vară”; AMD, h. 471/rar Gl, Cț [p. ext.] „bucătărie de vară”; cf. căsoáie 4°...

7° var. **cordún** s. n., pl. *cordúnuri* GM/rar Ag „cort amenajat în curte (din crengi întinse pe pari), în care se pun mesele pentru nunți, petreceri”; cf. bóltă 5°...

– var. **cătrúnă** s. f., pl. *cătrúni* 4° AMD, Pl. 179/rar Tr; *clotól* s. n., pl. *clotoále* 5° GM/rar Cl; *codlón* s. n., pl. *codloáne* 6° AMD, h. 471/rar Il; *coldón* s. n. 5° GM/rar Il; *colón* s. n., pl. *coloáne* 1° AMD/rar Cl; *corlón* s. n., pl. *corloáne* 1° GD/rar Cț; 5° AMD, h. 359; 378; GM/prin Ag, Bz și rar Db, Ph, Ot; 6° AMD/rar Ph, Vn, Cl; *corlún* s. n., pl. *corlúne* 2° AO, h. 482/rar Vl; *corlúnă* s. f., pl. *corlúne* 5° GM/rar Ph; *cotroánă* s. f., pl. *cotroáne* 4° AMD/rar Cl; *cotrún* s. n., pl. *cotrúne* 4° AO, Pl. 141/rar Gj; *cotrúnă* s. f., pl. *cotrúne* 1° AMD, Pl. 139/rar Ph; 5° AMD/rar Ph; *porlón* s. n., pl. *porloáne* 5° GM/rar Db; *potlón* s. n., pl. *potloáne* 1° GD/rar Cț.

COTOBĂRIȚĂ s. f. GM/rar Gr „codobatură”; cf. codobáltără...

COTOBĂȚĂ v. *codobăță* 2°.

COTÓC¹ s. m., pl. *cotóci* AO, h. 424/rar Vl, Tr; AMD, h. 292/Ot, Tr și prin Vl, Ag „motan”; cf. cotóci¹, cotoșmán, mâr tán 1°, măt 2°, mătóci, písóc 2°.

COTÓC² s. m., pl. *cotóci* 1° AMD, Pl. 62/rar Ag, Db, Ot „carămb la loitră”; cf. carám b 2°...

2° AMD, h. 662/rar Ag „fiecare dintre lemnele așezate de-a lungul peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. ajutor 15°...

3° GO/rar Ot și s. n., pl. *cotoáce*/rar Ot „consolă la casă”: S-a terminat zidăria, să pune acoperișu; acoperișu să pune-ntâi ăștia dă la streășină, noi le zăcem *cotóc*/997; cf. c o n s ó l...

4° AMD, h. 334/rar Gr și s. n., pl. *cotoáce* AO, h. 457/rar Dj „c a r â m b l a greblă”; cf. b á n t â² 11°...

5° AO, h. 635/rar Dj și s. n., pl. *cotoáce* AMD, h. 636/rar Ag „mâner la coasă”; cf. c ă l c ă i 11°...

6° AMD, h. 457/rar Ag „veșcă la sită”; cf. c a s n á c...

7° AO, h. 720/prin Dj și rar Mh „fiecare dintre cele două tălpi ale războiului de țesut”; cf. c a p 15°...

8° GO/rar Mh „mâner, coadă la plasa de pescuit”; cf. p o t i g á c i 1°.

COTOCÊI s. m. pl. AO, h. 531/rar VI „inflorescența alunului”; cf. c e r c é l 5°...

COTÓI¹ s. m., pl. *cotói* AO, h. 424/rar Dj; AMD, h. 292/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin If, Tl și rar VI, Vn „motan”; cf. c o t ó c¹...

COTÓI² s. n., pl. *cotoáie* 1° AFLR/Dj și rar Gj, Mh „pulpă la pasări”; cf. a r m 2°...

2° AMD, h. 249/rar Br „leucă”; cf. c h i l i m í e 1°...

3° AO, h. 635/rar Gj; AMD, h. 636/rar Db, Bz, Il; *cotói* AMD/rar Vn „mâner la coasă”; cf. c ă l c ă i 11°...

COTOLÂN s. m., pl. *cotoláni* 1° AMD, h. 605; AFLR/prin Db și rar Ag, Gr „știulete”; cf. c i o c á n² 4°...

2° var. *cotoleán* s. m., pl. *cotoléni* AO, h. 434/rar Gj „cocean de porumb fără boabe”; cf. b u t 12°...

3° AO, h. 439/rar Ot „rest din tulpina de porumb rămas pe câmp după cules”; cf. c i o á t á¹ 1°...

4° AFLR/rar Dj „tulpină de floarea-soarelui (fără pălărie)”: Am tăiat floarea-soarelui [...] am tăiat turte pentru școală și *cotoláni* pentru noi/983; cf. l e m n 4°.

5° var. *cotoleán* s. m. și n., pl. *cotoléni*, *cotoléne* AO, h. 478/rar VI „cocean de măr”; cf. b u t 15°...

6° var. *cotoleán* s. n., pl. *cotoléne* AFLR/rar Mh „cocean de varză”; cf. c i o c á n² 5°...

– var. 3° *cotoleán* s. m. și n., pl. *cotoléni* AO, h. 439/prin Gj și rar VI, Dj, Ot; *cotoléne* AFLR/rar Gj; *cotuleán* s. m., pl. *cotuléni* AO/rar Gj.

COTOLEÁN v. *cotolán* 2°, 3°, 5°, 6°.

COTOLÓI s. m., pl. *cotolói* AMD, h. 605/rar Ag „știulete”; cf. c i o c á n² 4°...

– var. *cotorói* s. n., pl. *cotoroáie* AFLR/rar Ag.

COTÓN s. GD/Cț „ulei comestibil (de cumpărat)”: *Cotón* îi ziceam; ulei îi zicea numa la uleiu care-l făceam noi, din floarea-soarelui, din rapiță/892.

COTONÓG adj., pl. *cotonógi* 1° AO, h. 400/rar VI; AMD, h. 84/rar Ag [d. oameni și, mai rar, d. vite] „bolnav de picioare, șchiop”; cf. l e o á c ă ș, o b ă d á t 1°, o l ó g 3°, p e l t é c 2°, s c h i f o r ó g, ș a l í u 1°, ș a n t a l í u, ș a s í u 3°, ș c h i o p¹ 2°, ș o l c ă í t, ș o n t í u, ș o n t r ó p, ș o v ă r n ó g.

2° AMD, h. 111/rar Tr „infirm, schilod”; cf. a n c h i l o z á t 1°...

3° GM/rar Gr [d. lemne] „încovoiat, curbat, îndoit”; cf. a d ú s...

COTONOGÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a face un lemn să devină c o t o n o g 3°; a curba; a îndoi”; cf. a d ú c e 1°...

COTÓR s. n., pl. *cotoáre* 1° AO, h. 478/Dj, Ot și rar VI, Mh, Tr; AMD, h. 355/Db, Ph, Tr, prin Vn, Br, Cl, Il, Tl și rar Ag, Gl, Bz, If, Gr, Cț „cocean de măr”; cf. b u t 15°...

2° AO, h. 439/prin Dj și rar Mh, Ot, Tr „parte din tulpina de porumb rămasă pe câmp după recoltare”; cf. c i o á t á¹ 1°...

3° AMD, h. 312/Tr, prin Vn, Gr și rar Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Cl, Il, Cț „cocean de porumb fără boabe”; cf. b u t 12°...

4° AO, h. 778/rar Ot; AMD, Pl. 140/rar Ot [la pl.] „ogrinji”; cf. c o c e á n 4°...

5° AMD, h. 396/rar Br, Cț și s. m., pl. *cotóri*/rar Cț [la pl.] „puzderii”; cf. b ă ț 3°...

6° AO, h. 70/rar Ot; AMD, h. 41/rar Bz, Tr, Il „colț de măsea ruptă”; cf. b u t 14°...

7° AO, h. 633/rar Dj, Ot; AMD, h. 635/rar Br, Ot, Tr „măsea la coasă”; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

8° AO, h. 457/rar Dj; AMD, h. 334/rar Ag, Db „c a r ă m b l a greblă”; cf. b á n t ă 2 11°...

9° AMD, h. 638/rar Bz „butuc la nicovală”; cf. b ú c i u m 4°...

10° AFLR/rar Db „grămadă, stivă”: Mi-am făcut odată un *cotór* dă cărămidă/695; cf. b a n c h é t...
- var. *cotúr* s.m. și n., pl. *cotúri* 2° AO, h. 439/rar Mh; *cotúre* 7° AO, h. 633/rar Dj.

COTORĂT s. n. AO, h. 666/rar Ot; AMD, Pl. 72; GM/prin Vn „acțiunea de a c o t o r í”; cf. c ă r m í r e...
- var. *cotorít* s. n. AMD, Pl. 72/rar Bz, Br, Tl.

COTOREĂLĂ s. f. AMD, Pl. 72/rar Vn „acțiunea de a c o t o r í”; cf. c ă r m í r e...
COTORÍ v. cotorí.

COTORÍT v. cotorát.

COTORIȚĂ v. cotăriță 2°.

COTORÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AO, h. 666/prin Ot și rar VI, Dj; AMD, Pl. 72; GM/rar Vn, Tl „a (se) tăia lăstarii tineri la pomi, la vița de vie; a (se) cârni”: După ce-i dai pe rod [prunii], îi cureți și-i *cotorășt* din an în an GM/721; cf. c ă p e ț í...
- var. *cotări* vb. IV tranz. AMD, Pl. 72/rar Br; *cotorí* vb. IV tranz. și refl. pas./prin Vn, Br și rar Ph, Bz, Tl, Cț.

COTOROÁGE s. f. pl. tantum AO, h. 281/rar VI; AMD, h. 474 MN/rar Bz „piftii”; cf. p a c e á 1°, p i f t í i 2°, r ă c i t ú r ă, t r e m u r í ș t e.
- var. *chitoroáge* s. f. pl. tantum GD/rar Tl.

COTOROGÍ vb. IV intranz. și tranz. GM/rar Ph „a face zgomot, a hodrogi”: Strigoii se suie pân pod, sparge pân casă, *cotorogéște*/715. Baba-n puț *cotorogă* gălețile/711; cf. z d r o n c ă n í l°.

COTORÓI v. cotołoi.

COTOROIÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a căuta făcând zgomot; a cotrobăi, a scotoci”: A găsit unu în casă *cotoroind* pân halea, p-acolo pân ladă/696; cf. b u r f u í 1°...

COTOROIĂLĂ s. f. GM/rar Db „cotrobăială, scotocire”: Dă-i *cotoroială* pã mine, hodorogeală pân pod p-acolo, ca să caut prunili și fasolea/816.

COTOȘMÁN s. m., pl. *cotoșmáni* AMD, h. 292/rar Ag „motan (mare)”; cf. c o t ó c 1°...

COTOVÁICĂ (4 sil.) s. f. TDO/rar Gj „jumătate de dovleac (curățat de miez), folosită ca recipient”: *Cotováică* de dovlete... taie un dovlete-n două/947; cf. c i o v á t ă...
COTOVÁIE s. f. AO, h. 236/rar Mh „jumătate de dovleac (curățat de miez), folosită ca recipient”; cf. c i o v á t ă...

COTOVÁRCĂ s. f., pl. *cotovárci* AO/rar Dj „lemn curbat, înfipt în pământ, cujbă de care se agață căldarea, la stână”; cf. c ă l d ă r ă r...
COTOZBÚRU, cu ~ loc. adv. GM/rar Gr „cu forța, forțat”: A luat-o [pe soție] în capu lui, *cu cotozbúru*, forțat/835; cf. í n f o r ț á t.

COTREĂȚĂ s. f. 1° AMD, h. 1 MN/prin Tr, Gr „mătreăță”; cf. c o á ĵ ă 6°...
2° GM/rar Tr, Gr „reziduu la prepararea săpunului”; cf. b o r o g h í n ă 4°...
COTROÁNĂ v. cotlón 4°.

COTROCÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 72/rar Tl „a tăia lăstarii (la pomi, la vița de vie)”; cf. c ă p e ț í...
COTROFÉLNITĂ s. f. 1° AMD, Pl. 178-179/rar VI „pământuf, praftoriță folosită la fierărie”; cf. b u r é t e 7°...
2° AMD, h. 101/rar Bz, Cl [iron.] „răceală, guturai”; cf. b a l é v n i ț ă...
COTROȘÍ vb. IV refl. AMD/rar Tl „a se împerechea, a face dragoste”.
COTRÚN v. cotlón 4°.
COTRÚNĂ v. cotlón 1°, 5°, 6°.

COTRÚȚĂ s. f. AFLR/rar Br „adăpost (pe lângă casă) pentru oi”: În spatele grajdului aveam ș-o *cotrúță* de oi/751; cf. b o ș i r c ă u...

COTULEÁN v. cotelán 3°.

CÓTU-LUNGEÁN s. compus, pl. *cótu-lungéni* AMD/738 „locuitor din satul Cotu Lung”.

COTÚR v. cotor 2°, 7°.

COTÁC v. cosác³.

CÓȚCĂ s. f. GD/rar Tl „persoană provenită din căsătoria a doi indivizi de naționalități diferite”: Bunelu a fost bulgar, mama... bunica a fost româncă, și ea [= mama] *cóțcă*, cum am fost și eu/878.

COTOFÂNĂ s. f. 1° pl. *coțoféni* AO, h. 560/VI, Gj, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 443 MN/Db, Ot, prin Ag, Ph, Tr, Gr, Cl și rar Vl, Vn, If; *coțofáne* AO/Dj și rar Vl, Mh, Ot; AMD/prin Bz și rar Ag, Db, Ph, Tr, Cl, Il „coțofene”; cf. c i o á r ă 1°...

2° cal ~ AO, h. 402/rar Dj „cal bălțat (negru cu alb)”.

3° pl. *coțoféne* AMD, Pl. 114–115/rar If „fiecare dintre cele două piese de la război (b ă r b ă t u ș și m u i e r u ș c ă) cu ajutorul cărora se fixează slobozitorul”; cf. c i o á c ă 1° 9°...

4° GM/rar Il „limbă la meliță”; cf. b ă t á g...

– var. 1° *cățifână* s. f., pl. *cățifáne* AMD, h. 443 MN/rar Vn.

COTOFÂNCĂ s. f., pl. *coțofánce* AMD, h. 443 MN/rar Cl „coțofană”; cf. c i o á r ă 1°...

COTOIMÁN (3 sil.) s. GM/rar Bz „numele unui joc de copii: un fel de capră”; cf. z d r ó p u l 1°.

COTOPIÂNĂ s. f., pl. *coțopíni* AMD, h. 312/prin Cl și rar Cț; *coțopíne*/rar Cț „parte din planta de porumb rămasă pe câmp după tăierea tulpinei”; cf. c i o á t ă 1°...

COVÁC s. n. AFLR/rar Gr „tencuială (la pereții exteriori)”: S-o dau [casa] cu *covác*, cum îi spunem noi, s-o tencuim și pe dinafară/826.

COVÁLI s. m. GM/rar Vn „fierar”: Țăgan de-ăsta, *cováli*/722; cf. a c á r.

COVÁSA s. f. GM/rar Tr „cvas”: Ne-a dat niște *covásă*, îi zicea ei, ca vinu venea, roșu/798.

COVÁTĂ s. f., pl. *covéti* 1° AMD, h. 458; GD; AFLR/Vn, Tl, Cț, prin Ag, Bz, Br și rar Db, Gl, Ot, Tr „vas de formă alungită făcut din trunchi de lemn scobit, în care se frământă aluatul”; cf. á l b i e 2°...

2° AO, h. 227/rar Mh; AMD, h. 214/rar Vn „vas de formă alungită făcut din trunchi de lemn scobit, în care se spală rufe”; cf. á l b i e 1°...

3° AMD, h. 151/prin Vn „leagăn pentru nou-născuți (făcut din trunchi de lemn scobit); cf. á l b i e 5°...

4° AO, Pl. 131/rar Vl; AMD, Pl. 167–168/rar Vn; *cováte*/rar Bz „teică la moară”; cf. c a p á c 10°...

COVĂSEÁLĂ s. f. AFLR/rar Cț „cheag”: Se mulgea [laptele] și îi dam *covăseálă* [...] de la mieii; tăiam mieii și luam o... are un fel de brânză, cheagu, că cheag să zicea/892; cf. c h e a g 2°...

COVĂȚEÁ s. f., pl. *covățele* 1° AO, h. 236/Dj; AMD, h. 223/rar Tr, Gr „solniță”: *Covățele* [sunt] alea cu două [despărțituri]/834; cf. c h i c h i ț ă 3°...

2° AO, h. 255/rar Dj „strachină de lemn”; cf. b l i d 1°...

3° AO, h. 254, 255/rar Dj „piuliță (din metal sau din lemn) pentru sare, zahăr, piper etc.”; cf. c e n á c 5°...

4° AMD, Pl. 167/rar Vl „teică la moară”; cf. c a p á c 10°...

5° AMD, h. 457/rar Vl „veșcă la sită”; cf. c a s n á c...

6° AMD, Pl. 167/rar Vl „veșcă la roata morii”: În juru pietrii să pune *covăță* care oprește mălaiu/757; cf. c o r l á t ă 9°...

– var. 4° *covețeá* s. f., pl. *covețele* AO, Pl. 131/rar Vl, Gj.

COVĂȚICĂ s. f., pl. *covățele* 1° AMD, h. 223/rar Cl „solniță”; cf. c h i c h i ț ă 3°...

2° AMD, h. 242/rar Ag, Tl „piuliță pentru usturoi”; cf. a v á n²...

3° AMD, Pl. 167/rar Ag „teică”; cf. c a p á c 10°...

– var. 1° *covețică* s. f., pl. *covețici* AMD, h. 223/rar Gr.

COVÂLTÎR v. *coviltîr* 2°.

COVÂRGÎC s. n., pl. *covârgice* AMD, h. 644/rar Ag „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

COVÁRLĂ s. f. GM/rar Tr „cocean de varză”: Uite cum să pune varza: o puneam la puțină, îi scoatem *covîn-la* și o umplem cu sare/805; cf. c i o c á n² 5°...

COVÉI s. n., pl. *covéi* AO, h. 549/rar Gj, Mh „dungă, dără, linie șerpuită”: [Năpârca] are *covéj* negru ca pișatu boului, are *covéj* pe spate/937.

COVEIÁT adj., f. *coveiátă* AFLR/ rar Mh [d. lemn] „încovoiat”: O sanie-i făcută din lemn așa... lemn *coveiát* așa/941; cf. a d ú s...

COVELTÎN v. *coviltîr* 2°.

COVELTÎR v. *coviltîr* 2°.

COVELTÚRĂ v. *covertúrá*.

COVÉRCĂ s. f., pl. *covérci* 1° AO, h. 212; 770; TDO/crt.; AMD, h. 195; Pl. 137–138/Ot, Tr și rar Vl, Db, Tl, Ct „colibă (pe câmp sau în pădure)”: Și ei [= iepurii] când venea, eu stam adăpostit într-o... într-o *covércă*, știi, așa TDO/993; cf. b ä r á c á 1°...

2° AMD, h. 675/rar Ot, Tr „adăpost (în câmp) pentru oi, construit din nuiele împletite și acoperit cu paie”; cf. b o ș i r c á u...

3° AO, h. 767/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 136/Tr și rar Vl, Ot „acoperiș la strunga oilor”; cf. a p l e c á t o á r e 3°...

4° var. *covérgă* s. f., pl. *covérgi* GM/rar Tr „pătul pentru cereale”: I-a pus foc la *covérgile* cu porumb/805; cf. c o ș¹ 2°...

5° var. *covérgă* s. f., pl. *covérgi* AMD; GM/rar Db, Gr „glugă din mănunchiuri de cânepă sau din snopi de coceni”: [Cânepa] o făceam așa *covérgă* [...] o strângeam așa

toată la un loc, roată, dă jur împrejur GM/791; cf. b ó g h i e 1°...

6° AO, Pl. 27/rar Dj „colivie”; cf. c ä s ú ț ä 1°...

7° var. *covérgă* s. f. AMD, h. 444 MN/rar Vn, Gr „varga arcului (cu săgeți)”; cf. s p r i n g ä 2°.

8° var. *covérgă* s. f., pl. *covérgi* AMD, h. 452; GM/rar Ph, Cl, Il „nuia arcuită (la unele scule de pescuit)”: [La halău] să pune nește *covérgi*, așa-i spunem noi, *covérgi* care vine... să arcuieste-așa GM/836; cf. c é r g ä 4°...

9° var. *scoveárcă* s. f., pl. *scovérci* AMD, h. 637/rar Ct „nuia arcuită atașată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. a l e r g ä t o á r e² 5°...

10° var. *covérgă* s. f. AMD, h. 644/Db și rar Ph „schimbătoare la plug pentru reglat adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

– var. *covérgă* s. f., pl. *covérgi* 1° AMD, h. 195/Ag, Db, Tr, prin Ph și rar Vl, Ot; *govérgă* s. f., pl. *govérgi* 1° AMD/rar Db; *scoveárcă* s. f., pl. *scovérci* 7° AMD/rar Ct; *scoveárgă* s. f., pl. *scovérgi* 7° AMD, h. 444 MN/rar Gr; 9° AMD, h. 637/rar Gr, Cl; *covérgă* s. f., pl. *scovérgi* 8° GM/rar Cl.

COVÉRGĂ v. *covércă* 1°, 4°, 5°, 7°, 8°, 10°.

COVÉRTĂ s. f. GM/rar Il „capotă”: Dăsupra era cosciugu pus, înfășurat în... pachetat, cu hârtii, cu astea, legat acolo pă *covérta*... mașinii/851.

COVERTÎL v. *coviltîr* 2°.

COVERTÎR v. *coviltîr* 2°.

COVERTÚRĂ s. f., pl. *covertúri* TDM I; AFLR/rar Tr, Tl, Ct „cuvertură”; cf. a n a f t á r...

– var. *covertúrá* s. f., pl. *covertúri* AMD, h. 232; TDM III; AFLR/prin Ph, Ct și rar Br, If, Tl; *coviltúrá* s. f., pl. *coviltúri* AMD; GM/rar Ph, Br, Tl.

COVEȚEĂ v. *covățeá* 4°.

COVEȚICĂ v. *covățică* 1°.

COVILÍȚĂ s. f. AO, Pl. 27/rar Mh dim. de la *colivie*.

COVILTÎR s. n., pl. *coviltire* 1° AMD, Pl. 137–138/rar Tr „colibă (la stână)”; cf. b ă r á c ă l 1°...

2° var. **covâltîr** s. n., pl. *covâltire* AO, Pl. 57/VI, Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Tr; *covâltiruril*/rar Gj, Mh „acoperiș la căruță”; cf. b ó l t ă 4°...

3° AMD, h. 644/prin Ag, Cl și rar Db, Tr, Gr, Il „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c ă 8°...

– var. 2° **colvântîr** s. n., pl. *colvântire* AMD, h. 249 MN/rar Ph; **colvítîr** s. n., pl. *colvítire* GM/rar Cl; **coveltîn** s. n., pl. *coveltine* AMD/rar Tl; **coveltîr** s. n., pl. *coveltire* TDM III/rar Cl; **covertîl** s. n., pl. *covertile* AMD/rar Tl; **covertîr** s. n., pl. *covertire*/rar Tl, Cț; **covilțîr** s. n., pl. *coviltire*/rar Il; **covultîr** s. n., pl. *covultire*/rar Cț.

COVILTÚRĂ v. *covertúrá*.

COVILȚÎR v. *coviltîr* 2°.

COVIȚĂI v. *guițái*.

COVIȚUI v. *guițái*.

COVOREȘTE adv. GM/rar Bz [d. modul de a țese] „ca la covoare”: [Când facem carpete] alegem și cu vergeaua și *covorêște*, în război/735.

COVRÁC v. *covrág*² 1°.

COVRÁG¹ v. *cofrág*¹ 1°.

COVRÁG² s. m., pl. *covrági* 1° AO, h. 434, 435; 600; TDO; AFLR/prin VI, Dj și rar Gj; AMD; GM; TDM I/rar Ag, Bz, Ot „tulpină de porumb, cocean (după culesul știuleților)”: [Porumbul] îl culeg, ne ducem cu caru-n deal [...] ăi rupem din *covrágu* ăla, c-așă-i spunem, *covrág* TDO/914. Dăm la vite coceni de ăștia [...] și ele mănâncă foile și rămâne *covrágu* întreg GM/734; cf. c i o c ă n 2° 1°...

2° TDO/rar Dj „tulpină de ardei, roșii, cartofi etc.”: [Legumele] le-aculegem din *covrági* lor, le spălăm frumos și le punem la ardu, la saramură de sare/976; cf. r ú j e r.

3° AMD, h. 386/rar Br „puzderie”; cf. b ă ț 3°...

– var. 1° **cofrág** s. m., pl. *cofrági* AMD; GM/rar VI, Bz; **covrác** s. m., pl. *covráci* AFLR/rar Dj; **covreág** s. m. GM/rar Ag, Ot; **crovág** s. m. GO/rar Dj; **cufrág** s. m. AFLR/rar Gj.

COVREÁG v. *covrág*² 1°.

COVRÍG s. m. 1° pl. *covrígi* de ou GM/rar Ag „un fel de colăcei preparați cu ouă și zahăr, tradiționali de sărbători”.

2° var. **crovíg** s. m., pl. *crovigi* GO/rar Dj „colăcel în formă de cerc”.

COVRIGĂNÍT adj., f. *covrigănită* GO/rar Dj „încovoiat, încovrigat”: [Secera] vine așa... așa-ncovrigănită, așa vine *covrigănită*/979; cf. a d ú s...

COVULTÎR v. *coviltîr* 2°.

COZÂNÁC v. *cozonác* 1°.

COZÂNÁC v. *cozonác* 1°.

COZONÁC 1° s. n., pl. *cozonáce* AO, Pl. 36/rar VI, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 459 MN/rar Bz „cozonaci”.

2° s. m., pl. *cozonáci* AFLR/rar Db „colac din lut lipit în jurul capacului la cazanul de fiert rachiu”.

– var. 1° **cozănác** s. n., pl. *cozănáce* AMD, h. 459 MN/rar Ag; **cozănác** s. m., pl. *cozănáci*/rar Ag, Db, Gr; **gozănác** s. m., pl. *gozănáci*/rar Ag; **gozonác** s. m., pl. *gozonáci* AO, Pl. 36; TDO/Gj și rar VI, Ot, Tr; AMD; AFLR/prin Db, Vn, Bz și rar Br, Tr, Cl, Il, Cț și s. n., pl. *gozonáce* AO/rar Gj.

CRAC s. m. și n., pl. *craci* 1° AO, h. 713/prin VI, Gj, Mh și rar Dj; AMD, Pl. 105/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il, prin Br, Ot, Cț și rar VI, Vn, Gl, If, Tl; *cráce* AO/rar Ot, Tr; AMD/prin Ot, Tr „fiecare dintre cele două coarne care formează crăcana rășchitorului”; cf. c ă ț é l 14°...

2° AMD, Pl. 109–110/Ag, Db, Ph, Tr, prin Vn și rar Bz, Gr, Cl, Il; *crácuri*/rar Db „fiecare dintre cele două tălpi ale războiului de țesut”; cf. c a p 15°...

3° AMD, Pl. 106/rar If „fofează la vârtelniță”; cf. c á ș c ă...

4° AMD, h. 655–657; Pl. 61/rar Db, Bz, Br, Tr, Gr, Tl, Cț [la pl.] „lemnele de sub podul căruței (care formează cele două părți principale, din față și din spate, ale vehiculului); dric”; cf. c o t i g ă 1°...

5° AMD, h. 659/rar Db „bucată de lemn îndoit sau de fier deasupra proțapului formând scobitura în care se prinde jugul”; cf. b á r s á 5°...

6° AMD, h. 667/rar Cț „pisc la sanie”; cf. a l c á 7°...

7° AO, h. 70/rar VI, Mh „colț de măsea rămas în maxilar”; cf. b u t 14°...

8° pl. *cráce* AFLR/rar Ag „braț al unui râu”.

9° pl. art. *crácii* rișchitorului AMD, Pl. 69–70/rar Db „formă de ciorchine răsfirat”.

CRĂCĂ s. f. 1° în expr. a se púne de ~ AMD/rar Db „a se împotrivi, a se pune contra”: *Să punęă de crăcă*, să punea contra, că nu-i adevărat/811; cf. p r i c i n ă, t á g a.

2° var. *creacă* s. f., pl. *creci* AO, h. 713/prin Dj „fiecare dintre cele două coarne ale rășchitorului”; cf. c á ț é l 14°...

3° var. *creacă* s. f., pl. *creci* AO, h. 524/crt. „ramură, creangă de copac”; cf. c o r n 8°...

4° var. *creacă* s. f. AO, h. 692/rar Dj „bețișor pus în interiorul stupului, pe care albinele clădesc fagurii”; cf. c á t ú ș á 6°...

CRAI s. m., pl. *crai* GM/rar Db, Ph, Vn, Bz; în expr. ~ *mă rog* GM/rar Bz; pl. art. *de-a crăii*/rar Db, Ph; ~ *slozuiesc*/rar Bz „numele unor jocuri de societate practicate la priveghi”.

CRAIÓN v. *creiÓN* 2°.

CRÁIMAR s. n., pl *cráimare* AMD, h. 686/rar Ot „daltă cu tăișul curbat, folosită pentru scobit în lemn; ghin”; cf. c i o c l 1°...

CRĂMĂ s. f., pl. *cráme* GM; AFLR/rar Tr, Gr, Il „cămară”: [După tăiere] porcu îl băgăm într-o... *cram*-acolo, într-o odaie GM/839; cf. c h i l é r 1°...

CRÁNE v. *craníu*.

CRÁNGĂ s. f., pl. *crángi* 1° AMD, h. 476/rar Vn „model de cusătură pe mânecile ieii”.

2° GM/rar Gr „ac de păr”; cf. s p í l c ă 2°, s p i r o á n c ă.

CRÁNGHIȚĂ s. f. GM/rar Cl „reziduu la prepararea săpunului”: Când făceam săpunu, rămânea *crángiță* d-ai-a dă la săpun, știi?/866; cf. b o r o g h í n ă 4°...

CRÁNÍU s. n. AMD, h. 3/rar VI, Ot „craniu, țeastă”; cf. c a p á c 4°...

– var. *cráne* s. n. pl. AO, h. 4/rar Ot.

CRÁNTĂ v. *críntă* 1°.

CRANȚ¹ s. n., pl. *cranțuri* AMD, Pl. 85/rar Tl „canea”; cf. c a n á 1°...

CRÁNȚ² s. n., pl. *cranțuri* AO, h. 194; AFLR/rar Dj „leaț, șipcă”: Pereții se cranțuieasc cu niște stinghii de lemne sparte, noi spunem *cranțurí*, și într-acelea se bagă pământ AFLR/972; cf. b a s c h í e 2°...

CRAP s. m. și n. 1° pl. *crapi* AO, h. 575; Pl. 139/rar VI, Dj, Ot; *crápe* AO, h. 575/rar Dj; *crápuri*/prin Dj „ferăstrău cu pânza lată, cu două mânere; beschie”: [Îi zice] *crap*, îi cu burtă ca crapu AO, h. 575/928; cf. b é ș c h i e...

2° var. *crápă* s. f. GM/rar Ph „pește de apă dulce, cu solzi mari ruginii-argintii”.

CRÁPĂ v. *crap* 2°.

CRASTAVÉTE v. *castravéte* 2°.

CRASTÓN v. *castrón* 2°.

CRAȘTÓL s. n., pl. *crăștoále* GM /rar Db „derivație secundară dintr-o galerie principală în mină (aflată în ruină)”: Din înaintare să didea ramuri, adică numite *crăștuále*/694.

CRATÍNȚĂ v. *catrință* 5°.

CRAȚ v. *crăț*¹ 1°, 2°.

CRĂȚĂ¹ s. f., pl. *cráte* 1° AMD, h. 386; GM/Cl, Il și rar Ph [mai mult la pl.] „puzderie de cânepă”: Ș-apoi o luam [cânepa] după ce-o scoteam d-acolo, o luam ș-o scuturam așa frumos și curgea *crățile* alea jos și rămânea cum îi mătasea [...] toată *crățta* cădea GM/846; cf. b á ț 3°...

2° AMD, h. 388/rar Cl, Il [mai mult la pl.] „călți”; cf. b u c i i...

3° AMD, Pl. 69–70/rar Cl „ciorchine fără boabe”; cf. c â r c i 2°...

– var. craț s. m. și n., pl. *crați* 1° AMD, h. 386; GM/rar Bz, Br; 2° AMD, h. 383; 388/rar Vn, Br; *crățe* 1° AMD/rar Il.

CRĂȚĂ² s. f., pl. *crățe* AMD, h. 443/rar Ag „coțofană”; cf. c i o á r á 1°...

CRAVÁȘĂ s. f., pl. *cravăși* AMD, h. 274/rar Cț „bici (de piele)”; cf. b i c i 1°...

– var. crăváce s. f. AMD, h. 274/rar Tl.

CRAVÁȘCĂ s. f., pl. *cravăște* AO, Pl. 62/rar Gj, Mh; GD/rar Cț „bici”; cf. b i c i 1°...

CRĂCÁN v. crăcănă 1°, 2°, 5°–8°, 10°, 11°, 13°, 16°.

CRĂCĂNĂ s. f., pl. *crăcâni* 1° AO, h. 774/rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 139/prin Bz, Tr, Tl și rar Ag, Ph, Vn, Ot, Gr, Il, Cț „fiecare dintre cele două lemne bifurcate la un capăt, înfipite în pământ, pe care se sprijină bățul de susținere a ceanului la foc”; cf. f ú r c á 10°, ț á r ú ș 5°.

2° AMD, Pl. 138/prin Cl, Il și rar Ph, Tr, Gr, Tl, Cț „cârlig, cujbă de care se atârână ceanul la foc”; cf. c á l d á r á r...

3° AO, h. 628/rar Gj; AMD, Pl. 55/prin Ph și rar Ag, Db, Tr, Gr „perpeleac pe care se clădește căpița”; cf. c á p r á 4°...

4° AMD, Pl. 139/rar Vn, Cl „sărciner”; cf. a g â ț á t o á r e 2°...

5° AMD, h. 629/prin Il, Cț și rar Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Tl; *crăcâne*/rar Gr „p â u z â la căpița”; cf. a j u t ó r 9°...

6° AO, h. 713/rar Mh; AMD, Pl. 105/prin Br și rar Vn, Tl, Cț; *crăcâni* AO/rar Gj, Dj „capătul bifurcat al rășchitorului”; cf. c â ț é l 14°...

7° var. crăcán s. n., pl. *crăcâne* AO, h. 717/rar Tr; AMD, Pl. 107/rar Tr „trepiedul pe care se sprijină brațele vârtelniței”; cf. b u t 8°...

8° pl. *crăcâne* AMD, Pl. 73–74/rar Cț „chitonag”; cf. a r á c 1°...

9° pl. *crăcâne* AMD, h. 637; Pl. 56/prin Bz, Br și rar Vn, Ot „nuia arcuită atașată la coasă, pentru a direcționa brazda”; cf. a l e r g â t o á r e 2 5°...

10° AMD, h. 645/rar Ph, Cl; *crăcâne*/Tr și rar Ag, Ph, Vn, Ot, Gr, Tl „cobilă (la plug)”; cf. c á p r á 14°...

11° AO, h. 671/rar Ot; *crăcâne* AMD, Pl. 77/rar Cț „mustuitor”; cf. b â t â i ú ș 3°...

12° AMD, Pl. 171/rar Db, Ot „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de pus între doage”; cf. a d u c â t ó r 2°...

13° AO, Pl. 138/rar Mh; *crăcâne* AO, Pl. 135/rar Mh; AMD, h. 695/rar Ot, Il „scaun de cioplit”; cf. b o c 1 3°...

14° pl. *crăcâne* AO, Pl. 128/rar Mh „b r o a s c â la moară”; cf. b r o á s c â 11°...

15° AO, Pl. 128/rar Mh „p e r i n o c la moară”; cf. b l á n â 11°...

16° var. crăcán s. n., pl. *crăcâne* AO, Pl. 129/rar Tr „cadru, format din cele patru bârne încheiate, care susține coșul morii”; cf. b l á n â 12°...

17° var. crecán s. n., pl. *crecâne* AO, Pl. 132/rar Dj „un fel de pârgie (dintr-un lemn lățit la un capăt) de ridicat piatra morii”; cf. c a l 5°...

18° AMD, Pl. 86–88/rar Br „soi de viță de vie”; cf. c r á c â n á t â.

– var. crăcán s. n. și m., pl. *crăcâne* 1° AO, h. 773, 774/rar Ot; 2° AMD, Pl. 138/rar Tr; 5° AO, h. 626/rar Vl, Ot; 6° AO, h. 713/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 105/rar Il; 10° AMD, h. 645/rar Tr; 11° AMD, Pl. 77/rar Tr; 13° AMD, h. 695/rar Tr; *crăcâni* 6° AMD, Pl. 105/rar Tl; 8° AMD, Pl. 73–74/rar Gr; 11° AMD, Pl. 77/rar Gr, Il; *crecán* s. n. și m., pl. *crecâne* 5° AO, h. 626/rar Dj; *crecâni* 11° AO, h. 671/rar Dj; *crecănă* s. f., pl. *crecâne* 1° AO, h. 774/rar Dj; 6° AO/rar Ot; 11° AO/rar Dj; 12° AO, Pl. 137/rar Vl; *crecâni* 6° AO/rar Vl.

CRĂCĂNĂR s. n., pl. *crăcănâre* AO, h. 773/rar Vl „lemn așezat pe două furci înfipite în pământ, pe care se agață căldarea la foc”; cf. a r ț á r 1 2°...

CRĂCĂNATĂ s./adj. f. GM/rar Tr „soi de viță de vie”; cf. c r ă c ă n ă 18°.

CRĂCĂNĂU s. n., pl. *crăcănăie* AO, h. 717/rar VI „trepiedul vârtelniței”; cf. b u t 8°...

CRĂCĂNIE s. f., pl. *crăcănii* AMD, Pl. 138/rar Tr „un fel de cujbă formată din trei țaruși înfipti în pământ și legați la capăt între ei”.

CRĂCĂNIȚĂ s. f. GM/rar Ph dim. de la *crăcană*.

CRĂCĂNÓS adj., f. *crăcănóasă* AMD, Pl. 101-102/rar Gr „cu multe crăci; rămuros”: Cănipă sălbatică, crește înaltă și *crăcănóasă*/833; cf. c r ă c ă c ă n ă o s ă, c r ă n g o a s ă, c r ă n g u r o a s ă, r ă t i n ă o s, t ă r ș ă n ă o s.

– var. **crăchinós** adj. GM/rar Gr.

CRĂCĂRIE s. f. colect. GM; TDM II/rar Ag, Ph „mulțime de crăci”: Punem un plasament acolo jos [sub clăie], lemne, *crăcărîe*, nu știu ce, ca să nu putrezească [fânul]/681; cf. c r ă n g ă r i e.

CRĂCĂRIȘ s. n. GM/rar Bz „desiș”: Acolo era o baltă cu *crăcărîș*, cu alea/732; cf. b u g e ă c 1°...

CRĂCHINÓS v. **crăcănós**.

CRĂCHITĂ s. f., pl. *crăchițe* GM/rar Ot dim. de la *cracă*; cf. c r ă c i u l ă ț, c r ă c u l i ț ă.

CRĂCIULÉȚ s. m., pl. *crăciuleți* GO; TDO/rar Mh, Ot dim. de la *crac* („cracă, crăcană”): [Strugurii] îi storșim într-un hârdău c-o știrică de lemn care are... după cum o găsești pin pădure, doi trei... cornuri d-ăștia, *crăculéț* TDO/955; cf. c r ă c h i ț ă...

CRĂCIUNICĂ s./adj. f. AFLR/rar Db „varietate de viță de vie”.

CRĂCÓS adj., f. *crăcósă* AMD, h. 419; TDM III/rar II, Cț „cu multe crăci, rămuros”: Nici mare, *crăcósă* să crească [cânepa] nu era bine TDM III/838; cf. c r ă c ă n ă o s...

CRĂCULIȚĂ s. f., pl. *crăculiți* TDM II/rar Br dim. de la *cracă*; cf. c r ă c h i ț ă...

CRĂGUEȘTEÁN s. m., pl. *crăgúeșteni* AO/949 „locuitor din comuna Crăgúești”.

CRĂIÓN v. creión 2°.

CRĂIȚĂ s. f., pl. *crăițe* 1° GO/rar Dj „femeie membră a formației de călușari”: Era doisprezece călușeri și cu două fete, *crăiță*/968; cf. v ă t ă ș i ț ă.

2° pl. art. *crăițele* AFLR/rar Dj „numele unui dans popular”.

CRĂMIERE (3 sil.) s. n. [?] GM/rar Db „canapele, sofale”: Era rogojini înainte, ce era ca acuma?, acum e dormeze, e *crămiere*/699; cf. s t ú d i u.

CRĂNGĂRIE s. f. colect. AMD, h. 413/rar Br „mulțime de crengi”; cf. c r ă c ă r i e.

CRĂNGULICĂ s. f. GM/rar Br dim. de la *creangă*: Iei o crenguță [...] și dai până când s-agață firele-alea [de borangic] de *crăngulică* aia/751.

CRĂNȚUI vb. IV tranz. și refl. pas., ind. prez. 1 sg. *crănțuiesc* AO, h. 194; GO/prin Dj; *crănțui* AO/rar Dj „a (se) bate șipci (c r a n ț u r i) la pereții casei, înainte de tencuit”: Pereții *se crănțuiesc* cu niște stinghii de lemne sparte, noi spunem cranțuri, și într-acelea să bagă pământ GO/972; cf. a r ă c i...

CRĂPĂ vb. I 1° AO, h. 472/rar Mh „a desface, a dezghioaca păștile de fasole”; cf. b o b i...

2° în expr. a-i crăpă în cap v. cap 6°.

– var. **crepă** vb. I AO, Pl. 55/rar VI, Mh; AMD, ch. 1883; AFLR/rar Gr, Cț.

CRĂPĂCIOĂSĂ s./adj. f. AMD, Pl. 86-88/rar II „varietate de viță de vie ale cărei boabe de struguri crapă ușor”.

CRĂPĂRIE s. f. colect. GM/rar Bz; GD/rar Tl „cantitate mare de crapi”: Era *crăpărie* atât de multă, așa cum stă păru-n cap la mine, așa era de des GM/740.

CRĂPĂTOR¹ v. cârpător 1°, 2°.

CRĂPĂTOR² s. n., pl. *crăpătoare* AMD, Pl. 172-173/rar Cț „unealtă asemănătoare cu o seceră, cu care se crapă lemnele pentru doage; dogar”; cf. c ă r l ă n 11°...

CRĂPET s. n., ~ de căldură AO, h. 310/rar Mh „căldură mare; caniculă”; cf. *a p r i n d e r e* 3°...

CRĂPOAICĂ s. f. GM/rar Tr „femela crapului”.

CRĂPOASĂ v. căproasă.

CRĂPUI v. căprui 2°.

CRĂSTĂVETE v. castravete 2°.

CRĂTÎNȚĂ v. catrință 1°.

CRĂTIȚI s. f. pl. AO, h. 252; Pl. 124/crt.; AMD, h. 239 MN/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț și prin Vl, Br, If; *crățiți* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Db, Ph, Vn, Bz; *crățițe* AO/rar Dj; AMD/prin Bz și rar Ag, Vn, Br, Tr, Cț „cratițe”; cf. *c a s t r ú l e*...

– var. *cătrită* s. f., pl. *cătrițe* AMD, h. 239 MN/rar Cț; *cătrită* s. f., pl. *cătrițe* AMD; GD/rar Cț; *grătiță* s. f., pl. *grățițe* GD/rar Cț; *grățiți* AMD/rar Tr.

CRĂȚ s. n., pl. *crățe* AO, h. 303, 304/rar Mh „catrință dintr-o singură bucată, fotă”; cf. *b o c c e á* 2°...

CRĂVÁC v. crivác 4°.

CRĂVÁCE v. cravășă.

CRĂMÍ v. cârni 2°.

CRĂMÍT v. cârnit 2°.

CRĂMPÉI s. n., pl. *crâmpéie* 1° AMD, h. 603/rar Db „clin de teren rămas nearat între două brazde”; cf. *a m n á r* 9°...

2° var. *grâmpéi* s. n., pl. *grâmpéie* AO, h. 494/rar Tr „bucată, porțiune ruptă din ceva”; cf. *c ă p ă t ă i* 3°...; pl., în expr. *din téie, din crâmpéie* AMD/rar Tr „din resturi, din te miri ce”.

CRĂMPÉL v. crumpănă.

CRĂMPIȚĂ s. f., pl. *crâmpite* 1° AMD, Pl. 106/rar Db, Bz, Br, Cț; *crâmpiti* AO, Pl. 118/rar Vl; AMD/rar Ph, Il „încurcătură a firelor de urzeală”; cf. *z d r á m b i ț ă* 2°, *z g r é b ă n* 4°.

2° AMD, h. 392, 393/rar Db, Gr; *crâmpiti*/prin Db și rar Gr „scul (făcut pe rășchitor)”; cf. *b u ș* 3°...

– var. 1° *scrâmbiță* s. f., pl. *scrâmbițe* AMD, Pl. 107–108/rar Vn, Br, Tl; *scrâmpită* s. f., pl. *scrâmpite*/rar Cț.

CRĂMPOIÁ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 91/rar Dj „a face crâmpie, a reteza”.

2° GM/rar Ag „a schimba direcția, a coti”: Era să dea o mașină peste noi, atât c-a *crîmpoia*-o la dreapta și noi la stânga/787; cf. *r ă z n í* 2°.

CRĂMPOȘIE s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ph, Vn, Ot, Cl „varietate de struguri albi”.

CRĂNCUȘ s. m., pl. *crâncuși* AO, h. 167/rar Vl „copil nelegitim, bastard”: *Crîncuș*, [adică] făcut în crâng/917; cf. *b a i s t r ú c*...

CRĂNG s. n., pl. *crânguri* 1° AO, h. 513/rar Gj, Mh, Dj „poieniță în pădure”; cf. *p l a i* 4°, *p o i á n ă* 1°.

2° pl. *crângi* AO, h. 513/rar Vl, Gj; AMD, h. 411/rar Gr „pădurice de arbori tineri și de lăstari; lăstăriș”; cf. *c ó d r u* 3°...

3° AO, h. 513/rar Mh „huhurez”; cf. *c u c u m é l n i ț ă, h u h u r é t e, h u h u r é ț, r â s* 2°, *ș t i ó i*.

4° AO, Pl. 129/rar Vl; AMD, Pl. 165/rar Vn „rotiță dințată care antrenează roata alergătoare la moară”; cf. *c â r s t é i* 2°...

CRĂNGÁN s. m., pl. *crângáni* AO/968 „locuitor din satul Crângu”.

CRĂNGĂRIȘ s. n. AMD, h. 404/rar Tr, Tl „pădurice de copaci mărunți, lăstăriș”; cf. *c ó d r u* 2°...

CRĂNGOÁȘĂ adj. f. AMD, h. 408/rar Ph [d. pădure] „cu multe crengi, rămuroasă”; cf. *c r ă c ă n ó s*...

CRĂNGUROÁȘĂ adj. f. AMD, h. 408/rar Ag [d. pădure] „cu multe crengi, rămuroasă”; cf. *c r ă c ă n ó s*...

CRĂNJÉU v. gânjéu 3°.

CRĂNT v. crintă 1°.

CRĂSNIC s. n., pl. *crásnice* AMD, h. 452/rar Ag, Vn „unealtă de pescuit; halău”; cf. *c a n c é u* 4°...

CRĂSTĂ v. cărstă 1°.

CRĂSTÓV s. n. GM; AFLR/rar Ot, Tr „sărbătoare religioasă pe 14 septembrie; Ziua Crucii”; cf. *T r ó i ț ă* 1°.

– var. *Cristóv* s. n. AFLR/rar Gr.

CRĂȘTEL v. cărstéi 1°.

CREÁCĂ v. *cracă* 2°-4°.

CREÁSTĂ s. f., pl. *crește* 1° art. *creásta* *cábului* AO, h. 2/rar Ot; AMD, h. 1/rar Ph, Il, Cț „creștetul capului”; cf. *c a p á c* 3°...

2° pl. *crești* AO, Pl. 68, 69/rar Mh „creste la cocoș”.

3° AMD, Pl. 53-54/rar Bz „snop care se pune deasupra clăii”; cf. *c a l* 9°...

4° TDO/rar Vl „crestătură în lemn”: Și-aveam un crestez de brad, făcut cu *crește*, și-l frecam [cașul] cu mâinile pe ciubăr/907; cf. *cresteá*, *cresteáză* 1°, *crestișe*, *crestúș*, *riz* 2°.

CREĂȚĂ v. *creț* 2°.

CRECÂN v. *crăcănă* 5°, 11°, 17°.

CRECĂNĂ v. *crăcănă* 1°, 6°, 11°, 12°.

CRECÚȚĂ s. f., pl. *crecúțe* AO, h. 222; Pl. 89/prin Dj dim. de la *cracă*; cf. *crăchită*...

CREDEÁ vb. II AFLR/prin Tr și rar Ag, Db „a crede”.

CRÉIER s. m., pl. *créieri* 1° în a *aveá* ~ bun AMD, h. 1 MN/rar Ot, Cl; art. a *aveá* *créierul* deschis AO, Pl. 1/rar Dj; ~ ~ ~ *descurcát* AO/rar Ot; ~ ~ ~ *desfăcút* AMD/rar Ot; ~ ~ ~ *ușure* AMD/rar Gr; a *fi curát* la ~ AMD/rar Tr „a fi inteligent, ager la minte”; cf. *descurcát* 1°, *ușure* 2°.

2° var. *créiere* s. m., pl. *créieri* AMD, h. 2/Ph, prin Ot, Tr, Il și rar Ag, Db, Vn, Bz, Gr, Cl „partea principală a sistemului nervos central”.

3° AMD, Pl. 98; GM/prin Db și rar Ph „partea mai bună, mai groasă a fagurilor, care se taie, de obicei, pentru a se extrage mierea”.

- var. 2° *crel* s. m., pl. *creli* AO, h. 3/prin Mh; *crer* s. m., pl. *creri* AO/Vl, Gj, prin Mh și rar Dj, Ot; AMD, h. 2/Ag, prin Vl și rar Ot și s. n., pl. *créuri* AO/rar Mh; *crier* s. m., pl. *crieri* AO/prin Gj și rar Mh.

CRÉIERE v. *créier* 2°.

CREIERÉTĂ s. f. AMD, Pl. 86-88/rar Bz „varietate de struguri”.

CREIÓN s. n., pl. *creioáne* 1° ~ de *cenúșă* GM/rar Db; ~ de *piátră* AO, Pl. 49/rar Dj „condei de scris pe tăbliță de ardezie”; cf. *c o n d é i* 1°.

2° var. *creón* s. n., pl. *creoáne* AO, h. 349/Mh, Dj, prin Gj, Ot și rar Vl; AMD, h. 556; TDM II/Ag, Db, Tr, Il, prin Vl, Ph, Bz, Br, Ot, Cl, Tl, Cț și rar If, Gr „unealtă de scris”; cf. *c o n d é i* 2°...

- var. 2° *craión* s. n., pl. *craioáne* AO, h. 349/rar Mh; *crăiôn* s. n., pl. *crăioáne*/prin Mh; *creiôn* (3 sil.) s. n. AMD, h. 556/rar Ag; *criôn* s. n., pl. *crioáne* AO/rar Mh; AMD; TDM III; AFLR/Tr, prin Db, Ph, Gr, Il, Tl și rar Ag, Vn, Br, Ot, Cl, Cț.

CREIÓN (3 sil.) v. *creiôn* 2°.

CREL v. *créier* 2°.

CRÉMĂ adj. f. TDM III/rar Gr „de culoare crem”.

CRÉMĂNĂ v. *crémene* 2°.

CRÉMENĂ v. *crémene* 2°.

CRÉMENE s. f. 1° GD; AFLR/prin Cț „unealtă de lemn în care sunt înfipte bucăți de piatră de silex, folosită pentru tăiat paiele în arie”; cf. *d i c á n i e*, *d u i é n*, *s á n i e*.

2° var. *crémeneá* s. f. AO, Pl. 28/Gj, Mh, Dj, prin Vl, Ot și rar Tr; AMD, h. 210 MN/Ph, prin If, Cț și rar Vl, Db, Tr, Gr, Cl „piatră de silex folosită la scăpărat”; cf. *p i ș á t* 1°.

- var. 2° *crémănă* AMD, h. 210 MN/rar Cl; *crémi* s. /rar Br; *crémină* s. f. AO, Pl. 28/Dj, prin Gj, Ot și rar Vl; AMD/rar Db; *crémine* s. f. AO/prin Dj; AMD/Vn, Cl, Il și prin Bz, Br, Tl, Cț.

CRÉMI v. *crémene* 2°.

CRÉMINĂ v. *crémene* 2°.

CRÉMINE v. *crémene* 2°.

CREMUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *crémui* AMD/rar Tr „a da cu cremă pe încălțăminte”; cf. *b á c s u í*.

CRENARĂ s. f., pl. *crenăre* AMD, h. 3/rar Ot „craniu, țeastă”; cf. *c a p á c* 4°...

CRÉNGE s. f. pl. AO, h. 524; AFLR/rar Mh „crengi”: După ce facem clăia, punem niște povasnițe pe ea, ca să n-o ia vântu... niște *crénze* tăiate din pădure/940; cf. c o r n 8°...

CRENGUȘ s. AMD, h. 208/rar Tl „vreasc”; cf. b â t â 1 6°...

CREÓN v. creiÓN 2°.

CRER v. creier 2°.

CRESCĂNIE s. f. AFLR/rar Cț „creștere, dezvoltare fizică”: Mai stânjenește omu din *crescănie*, când îi amărât și-nnăcăjit/886; cf. c r e s c â t ú r â.

CRESCĂTORIE s. f. AFLR/rar Ph „creștere, îngrijire”: [Mă ocup] cu *crescătoria* vitelor/713.

CRESCĂTURĂ s. f. AFLR/rar Ph „creștere, dezvoltare fizică”: Merge mai bine la *crescătura* lui [a cartofului]/712; cf. c r e s c â n i e.

CRESTATĂ v. cârstác 1°.

CRESTĂTURĂ s. f., pl. *crestături* AMD, h. 28/rar Ag, Vn, Br „zbârcitură pe obraz, rid”; cf. creț², crețulie, crov⁹, încrét¹, încrეტă t ú r ă, încrეტe ál ă 2°, l á b ă 11°, riz 1°, șanț, tăiet ú r ă 3°, v a l 10°, z b â r c e á, z b â r c e ál ă, z b â r c é n i e, z b â r c i, z b â r c i t ú r e, z g â r c e ál ă, z g â r c i 2°, z g â r c i t ú r ă.

CRESTĂU s. n., pl. *crestăie* AMD, h. 188/rar Cț „creastă la acoperișul casei”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

CRESTEÁ s. f., pl. *crestele* AFLR/rar Ag, Db „crestătură (pe un lemn)”: Făceam răboj; tăiat așa cu *crestele*/820; cf. c r e á s t ă 4°...

CRESTEÁTĂ s. f., pl. *crestete* AO, Pl. 121/rar Mh „crestătură făcută în urechea oii, ca semn de recunoaștere”; cf. c ă l ú ș 25°...

CRESTEÁZĂ s. f., pl. *crestéze* 1° AFLR/rar Vl; AMD, Pl. 167; TDM III/rar Ag, Db: *crestézi* GM/rar Cl „crestătură (în lemn sau în piatră, metal)”: Eu am un frecuci... făcut dă fier așa, făcut *crestéze*

cu pila AFLR/911. Făcea *crestéz*! la... blăni așa [...] și la capete să crestau dă intra una-ntr-alta GM/862; cf. c r e á s t ă 4°...

2° var. **crestéz** s. n. TDO/rar Vl „băt cu c r e s t e z e folosit la fărâmițarea cașului pentru brânză”: Și-aveam un *crestéz* de brad făcut cu creste și-l frecam [cașul]/907; cf. r ă v á r.

CRESTÉZ v. cresteáză 2°.

CRESTÍȘE s. pl. AFLR/rar Ag „crestături (pe un lemn)”; cf. c r e á s t ă 4°...

CRESTUȘ s. n., pl. *crestușuri* GM/rar Ag, Ot, Tr, Gr; *crestușe*/rar Gr „crestătură (pe un lemn)”: Îți da un bețișor cu *crestușur*!, cu alea pe el, cât știa el că ai/796; cf. c r e á s t ă 4°...

CREȘ s. n. AFLR/rar Br „crescătorie, fermă (de păsări)”.

CREȘT v. creștet 1°.

CREȘTE vb. III 1° refl. GD/rar Tl, Cț „a crește”: Avea bordeiu-n pământ, acolo *ne-am crescut* noi/892; cf. a j ú n g e 1°...

2° sup. **în crescut**, în expr. *a da ~ ~* GM/rar Tr „a ceda copilul altei familii pentru înfiere”: Un copil *l-a dat în crescut* la Islaz/780.

– var. 1° **creșteá** vb. II AFLR/prin Mh și rar Ag, Ot.

CREȘTEÁ v. crește 1°.

CREȘTERI v. creștet 1°.

CREȘTET s. n. 1° și m., pl. *creșteți* AO, h. 2/rar Gj „vârful capului”; cf. c a p á c 3°...

2° pl. *creștete* AMD, h. 188; GM/II, prin Vn, Br, Cl, Tl și rar Gl, Cț „coama acoperișului la casă”: Mă suiam pã *creștetu* casei acolo și-i puncam un șomoio de stof GM/842; cf. c ă c i ú l ă 4°...

– var 1° **creșt** s. n., pl. *creșturi* AMD, h. 1/prin Tl; *crește* AO, h. 2/rar Gj, Mh; **creșteri** s. pl. AO/rar Gj; **creștir** s. n. AMD/rar Br.

CREȘTÍN s. m. AMD/rar Db „soț”: *Creștinu* meu e plecat/819; cf. r u m ă n 1°, s o ț í e, v o i n í c.

CREȘTINĂ s. f. AMD/rar Db „soție”; cf. m ă t ú ș ă 4°, m u i é r e 2°, s o ț 1°.

CRÉȘTIR v. créștet 1°.

CRETÎNȚĂ v. catrință 1°-6°.

CRET¹ adj. AMD, h. 589/rar VI, Ag, Ph, Il [d. pământ] „afânat, mărunț”; cf. a r s...

CRET² s. n., pl. *créțe* AO, h. 51/rar Mh; AMD, h. 28/rar Ph, Bz, Cț „zbârcitură, rid”; cf. c r e s t â t ú r ă...

– var. **creăță** s. f., pl. *créțe* AMD, h. 28/rar Cț.

CRETÉSC adj., măr ~ AO, h. 479/rar Dj „măr pădureț”.

CRETULIE s. f., pl. *crețulii* AO, h. 51/rar VI „rid, zbârcitură pe obraz”; cf. c r e s t â t ú r ă...

– var. **crețurie** s. f., pl. *crețurii* AO, h. 51/rar Mh.

CRETURIE v. crețulie.

CREVEDIÂN s. m., pl. *crevedieni* AMD/820, 821 „locuitor din localitatea Crevedia”.

CRIBÎT v. chibríte.

CRICĂLĂ s. f. GO/rar VI „un fel de omletă pregătită din ouă prăjite cu ceapă, slănină și făină de porumb”.

CRIER v. créier 2°.

CRÍJMĂ s. f. GD/prin TI, Cț „bucată de pânză nouă pentru înfășat copilul scos din apa de botez”: Când să duce cu el la biserică, nașa are o *críjmă* de-un metru jumate de pânză/888.

– var. **crișmă** s. f. AFLR/rar Cț.

CRILĂ s. f., pl. *crile* 1° AFLR/rar Br „grup, ceată de oameni”: Erau *crile*, *crile* așa de soldați/738; cf. s c h é l ă 13°, ș l e á t c ă; AMD, h. 428 MN/prin Gr și rar Tr [spec.] „grup, ceată de hăitași”: O *crilă* de vânatoare, *crilă* dă uidiue iepurii/834; cf. p ó t e r ă 2°.

2° AMD, h. 429/prin Tr „haită de lupi”; cf. b á n d ă 1 2°...

3° AMD, h. 264 MN/rar Gr „cireadă”; cf. c i r e á d ă 3°...

4° TDO/rar Ot „fiecare dintre cele două părți laterale ale năvodului”: Două bărci d-alea au un nevod, pricepi dumneata, unu o *crilă* ș-altu o *crilă* [...] Înădesc acolo cu amândouă *crilele* alea, pun un... matită-ntre ele, la mijloc/995.

CRÍNĂ v. crivină 5°.

CRINT v. crintă 1°.

CRÍNTĂ s. f. 1° pl. *crinți* AO, h. 784/prin VI; AMD, Pl. 143/prin Ag, Br, Il și rar VI, Db, Ph, Bz; *crinturi* AMD/rar TI „vase din lemn scobit, în care se pune cașul la scurs; crinte”; cf. á l b i e 3°...

2° var. **crinț** s. n., pl. *crințe* GO; TDO/rar Gj „jgheab din lemn scobit în care se pun strugurii la stors; lin”: Era țarc de nuiele tot ca ășt de pățul așa, ca un coteț, avea jos nește *crință* de lemn, așeza pățulu ăla pe el acolo, punea un coș de struguri TDO/915; cf. c á d ă 2°...

– var. 1° **clintă** s. f., pl. *clinte* AMD, Pl. 143/rar Br; **crântă** s. f. GD/rar TI; **crânt** s. n. GD/rar TI; **crint** s. n., pl. *crinturi* AMD; GD/rar TI; *crinte* AO, h. 784/rar Mh; **crită** s. f., pl. *críte* GM/rar Br.

CRINȚ v. crintă 2°.

CRIÓN v. creión 2°.

CRIPĂLCĂ s. f., pl. *cripălce* AMD, Pl. 114-115/rar Tr „m u i e r u ș c ă la războiul de țesut”; cf. a m n á r 3°...

CRÍPCĂ v. grípcă 1°, 2°.

CRISTĂȚII v. cârstác 1°.

CRISTÉLNIȚĂ s. f., pl. *cristélnițe* AMD, h. 446 MN/rar CI „cucuvea”: Aia dâן Satu Nou, veniți din Banat, îi zicea *cristélniță* în loc de cucuveică/868; cf. c i u f 2°...

CRISTÓV v. Crâstóv.

CRİȘ s. n. AFLR/rar Ag „murdărie pe pielea porcului, jeg”: După ce l-am spălat [porcul tăiat], îl lăsăm învălit, ca să să înmoaie *crișu* ăla de pe el, murdăria aia/680; cf. b l e a s c...

CRİȘĂNEÁN s. m., pl. *crișăneni* AMD/879 „locuitor din comuna Crișan”.

CRİȘCURI s. n. pl. GD/rar TI „carusele, călușei”; cf. c o m é d i e...

CRİȘMĂ v. crijmă.

CRİȘÓS adj. AMD, h. 215 MN/rar Ag „murdar, nespălat”; cf. c ă r ă i á t...

CRÍTĂ v. crintă 1°.

CRIVÁC s. n., pl. *criváce* 1° AMD, Pl. 171/rar II „unealtă, folosită în dogărie, pentru răsucit teiul cu care se leagă cercurile de lemn”; cf. a d u c ă t ó r²...

2° AMD/rar Db „steajer la arie”; cf. b o l o b ó c 3°...

3° var. *criváci* s. AO, Pl. 131/rar VI „veșcă la piatra de moară”; cf. c o r l á t ă 9°...

4° var. *crăvác* s. n., pl. *crăváce* GD/rar Tl „fiecare dintre lemnele curbate care formează scheletul bărcii”.

5° var. *grivác* s. n., pl. *griváce* AMD, Pl. 168/rar Db „un fel de pârghie cu ajutorul căreia se ridică piatra alergătoare la moară”; cf. c a l 5°...

– var. 1° *criveác* s. n., pl. *criveácuri* AMD, Pl. 171/rar Db, Ph.

CRIVÁCI v. *crivác* 3°.

CRIVÁIE s. f., pl. *crivái* 1° GM/rar II „loc umed, cu bălți, bălțit”: Era *crivái* din astea [...] bălține, cum le spunem noi, ș-o băgam acolo [cânepa la topit]/850; cf. b ă l t í n ă...

2° AMD/rar II „pârâu secat, vale seacă, pe care curge apă doar când plouă”; cf. c l i n c i o á i e.

CRIVÁL v. *criveá* 13°.

CRIVÁT s. n., pl. *criváturi* AMD, h. 228 MN; GD/prin Tl „pat”: Dormea cum era obiceiul acolo, nu ca acum, fiecare-n *crivát*, de-a rândul GD/880; cf. l á v i ț ă 5°.

CRIVĂȚ s. n. AMD; TDM III/prin Br, II și rar Bz „punct cardinal: nord”.

CRIVEÁ s. f., pl. *crivéle* 1° AMD, Pl. 171/prin Ag și rar Db, Ph, Vn, Bz, If, Cl, Il, Cț „unealtă cu ajutorul căreia dogarul răsucește teiul pentru legat cercurile de lemn”; cf. a d u c ă t ó r²...

2° AMD, h. 637; Pl. 56/prin II și rar Ph, Bz „nuia atașată la coasă pentru a direcționa brazda”; cf. a l e r g ă t o á r e² 5°...

3° AMD, h. 644/rar Ag „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

4° AMD, h. 643/rar Ag „potâng”; cf. b e l c i ú g 2°...

5° TDM III/rar Cl „bucată de scândură găurită la capete, folosită ca jug la cai”: [La arie, caii] îi puneai alătura, îi băgai în *crivéle*, *criveáya* să numea... un lemn atâta [= de 40-50 cm], avea niște găuri și cu un căpătâi dă sfoară, dă i-l puneai după gât/863. [La treierat] caii era legați la gât cu niște *grivéle*. *Grivélele* era de lemn, găurite, și le legam la zgarda calului TDM II/751; cf. j u g ă l e á ț ă, j u j é u 3°, v ă t á l ă 3°.

6° AMD, h. 385/rar Db „limbă la meliță”; cf. b ă t á g...

7° AMD/rar Db „limbă de lemn cu ajutorul căreia se ridică stăvilarul la ulucul morii”.

8° var. *criveá* s. f., pl. *crivéle* AMD, h. 189/rar Ag „chingă la căpriorii casei”; cf. a d á o s 1°...

9° AMD, Pl. 114/Db și rar Ag, Ph, Tr „b ă r b ă t u ș la război”; cf. a m n á r 2°...

10° AMD, Pl. 114–115/Db și prin Ag „m u i e r u ș c ă la război”; cf. a m n á r 3°...

11° AMD, Pl. 114/rar Ag, Db, Gr „dispozitiv la război format din b ă r b ă t u ș și m u i e r u ș c ă”; cf. c i o á c ă¹ 9°...

12° AMD, h. 684/rar Ag „scaun special folosit pentru fixarea lemnului de cioplit, de rindeluit sau a obezilor de găurit”; cf. b o c¹ 3°...

13° var. *crivál* s. n. GM/rar Bz „scripete (la fântână)”; cf. b o b...

– var. *criveálă* s. f., pl. *crivéli* 1° AO, Pl. 137/rar Ot; *greveá* s. f., pl. *grevéle* 5° GD/rar Cț; *griveá* s. f., pl. *grivéle* 1° AMD, Pl. 171/rar Vn, Bz, Br; 2° AMD, h. 637; Pl. 56/Vn; 5° GM/rar Br; 9° AMD, Pl. 114/rar Db, Ot; 10° AMD, Pl. 114–115/rar Db, Ot; 11° AMD, Pl. 114/rar Db; *grivére* s. pl. 5° GM/rar Br; *scriveá* s. f., pl. *scrivéle* 12° AO, Pl. 136; 138/rar Dj; *scriveálă* s. f., pl. *scrivéli* 12° AO/rar VI, Gj; *scrivéle*/rar Gj.

CRIVEÁC v. *crivác* 1°.

CRIVEÁLĂ v. *criveá* 1°.

CRIVETEAN s. m., pl. *crivețeni* AMD/745 „locuitor din partea de nord (dinspre *crivăț*) a satului”.

CRIVINĂȘ s. m., pl. *crivinăși* AO/961 „locuitor din comuna Crivina”.

CRIVINĂ s. f., pl. *crivini* 1° AO, h. 520/rar Gj, Mh; AMD, h. 545/rar Bz „aluviune, viitură”; cf. *alimăn*...

2° AO, h. 584/rar Gj „pământ argilos”; cf. *mal* 2°, *trap* 2° 5°.

3° TDO/rar Gj „pământ amestecat cu apă în vederea prelucrării pentru țest”: Face pământu, îl udă, *crivină* dă pământ, îl udă bine, îl joacă... cu picioarele/915.

4° AMD, h. 410/rar Bz „luncă”; cf. *baltă* 3°...

5° AMD, h. 411/rar Ph, Bz „pădurice de arini, plute, sălcii (pe malul unui pârâu); zăvoi”; cf. *chiciu*...

– var. 5° *crină* s. f. AFLR/rar Ag.

CRIVINÓS adj. AO, h. 520; 584/prin Gj și rar Ot [d. un teren] „cu pământ nisipos, de luncă”; cf. *chișăi* 0 s...

CROB¹ v. *crov* 5°, 8°.

CROB² v. *scrob* 2°.

CROD v. *códru* 5°, 8°.

CROIÁLĂ s. f. GM/rar Cl „logodnă”: Ș-am făcut *croială*; era înțelegerea, cum este acuma o logodnă. Luam lăutari și mergeam pe stradă/832; cf. *așez* 4 t...

CROITOÁRE s. f., pl. *croitoáre* AMD, Pl. 6–7/rar Ph „croitoreasă”; cf. *croitorési*, *croitorită*.

CROITÓR s. m., pl. *croitori* AMD, h. 639/ rar Ag „fierul, cuțitul plugului”; cf. *brăzdător*...

CROITORÉSI s. f. pl. AMD, Pl. 6–7/ rar Tl „croitorese”; cf. *croitoare*...

CROITORÍȚĂ s. f., pl. *croitorite* AMD, Pl. 6–7; TDM II/prin Bz și rar Ag, Ph, Br, Ot, Cl, Il; *croitoriți* AO, h. 100/rar Mh; AMD/rar Bz „croitoreasă”; cf. *croitoare*...

CROMPÍR v. *crumpănă*.

CRONCÁN s. m., pl. *croncáni* 1° AMD, h. 439 MN/rar Bz „cioroi”; cf. *ciorán*...

2° var. *cloncán* s. m., pl. *cloncáni* AMD/rar Vn, Ct „erețe de talie mare care atacă (și) miei”.

– var. 1° *cloncán* s. m., pl. *cloncáni* AMD, h. 439 MN/rar Vn.

CRONCĂNĂ s. f., pl. *croncâne* AMD, h. 439 MN/rar Bz „cioară de talie mare”; cf. *baroănă*.

CROP¹ v. *crov* 5°.

CROP² v. *uncróp* 2°, 4°, 5°.

CRÓSNIE s. f. 1° AMD; GM; AFLR/prin Ph și rar Gr „legătură, maldăr de lemne cărate în spate”: Mă duceam la pădure, aduceam lemne cu *crósni* [...] lemne așa, scurtături, legate, cât poate să ia omu în spate AFLR/705; cf. *spinare* 1°.

2° var. *cróznă* s. f. AMD, Pl. 103/rar Ph „legătură din mai multe fuioare”; cf. *bocce* 5°...

3° TDM I/ rar Ag „țarc (pentru oi)”: [Ursul] a trecut la *crósnie*, la saiaua oilor. În capu saielii era vacile și de la un loc încolo era oile/677; cf. *arcán* 2°...

– var. 1° *crósnie* s. f. AFLR/rar Vn.

CRÓȘNIE v. *crósnie* 1°.

CROTALIZÁTĂ adj. f. AMD /rar Ph [d. urechea oii] „însemnată printr-un cercel de tablă”.

CROȚÁP v. *proțáp* 1°.

CROV s. n., pl. *cróvuri* 1° AO, h. 332/rar Mh „loc cu apă stătătoare, baltă cu apă provenită din răvârsarea unui pârâu”; cf. *baltă* 1°...

2° AO, h. 710/ rar Mh „topilă”; cf. *bălvan* 1°...

3° TDO; AFLR/ rar Gj, Mh „baltă artificială (făcută în curte sau în grădină, în care se tăvălesc porcii)”: Îi facem *cróvu* [porcului] în curte, să să scalde, și lui, la umbră/920; cf. *heleșt* 5°.

4° AFLR/rar Mh „groapă, adâncitură în pământ”: [Via] când o săpăm, facem o țără *crov* și punem un pumn de bălegar/949.

5° AO, h. 571/rar Gj, Mh „copcă în gheață”; cf. *bortă* 2°...

6° AO, h. 216/ rar Mh „izvor”; cf. b a r á c ă 1°...

7° AFLR/rar Mh „jgheab la fântână”; cf. c i u c i ú r 2°...

8° AO, h. 520/rar Mh „pădurice pe malul unei ape; zăvoi”; cf. c h í c i u...

9° AO, h. 51/rar Mh „rid, zbârcitură pe obraz”; cf. c r e s t ă t ú r ă...

10° AO, Pl. 141/rar Gj, Mh „vatra focului la fierărie”; cf. c ă m í n 3°...

– var. **crob** s. n., pl. *cróburi* 5° AO, h. 571/rar Dj; 8° AMD, h. 407/rar Tr; **crop** s. n., pl. *crópuri*, *croápe* 5° AO/rar Gj.

CROVÁG v. *covrág*² 1°.

CROVÍG v. *covríg* 2°.

CRÓZNĀ v. *crósnie* 2°.

CRÚBĀ v. *hrúbă*.

CRUCE s. f., pl. *cruci* 1° AO, 715, 716/ VI, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, Pl. 106–107/ Db, Ph, Bz, Tr, Cl, Il, Cț, prin VI, Ag, Vn, Ot, Gr, Tl și rar Gl, Br, If „parte a vârtelniței formată din cele două spezeze încrucișate, în care sunt înfipite fofezele”.

2° AO, h. 722/rar Ot; AMD, Pl. 110–111/rar Ph, Tr „fiecăre dintre cele două spezeze de care se agață bețele de susținere a ițelor și a vătalelor”; cf. a j u t ó r 14°...

3° AO, h. 649/ rar Gj; AMD, Pl. 61/rar Ph, Tr, Gr „stinghia care unește capetele cracilor (de la dricul dinainte al) căruței”; cf. c ă n t ă r á ș 2°...

4° AMD, h. 657/rar Cl „lambă la căruță”; cf. a j u t ó r 10°...

5° AO, h. 650/crt.; AMD, h. 658/Ag, Ot, Tr, Gr, prin VI, Db, Cl și rar Cț; ~ **mícă** AO/Mh și rar VI, Gj, Dj, Ot; AMD/prin Cl și rar VI, Db, Ot, Tr „orcic”; cf. c a n t ă r 3°...

6° AO, h. 390/Gj, Mh, prin Dj, Ot și rar VI, Tr; AMD, h. 251/Tr, prin Ag, Ph, Gr, Cl, Cț și rar VI, Db, Vn, Gl, Bz, Br, Il, Tl „bucată de lemn care leagă între ele cele două tălpi în partea dinainte a saniei”; cf. b o t á r 1°...

7° AO, h. 657/prin Mh, Ot și rar VI, Dj, Tr; AMD, h. 667/prin Ph, Tr și rar VI, Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Gr, Il „pisc la sanie (mai ales la cea trasă de cai)”: Măsea [se zice] când e cu boi, *crúce* cu cai AO/960; cf. a l c á 7°...

8° AO, Pl. 128/ prin VI și rar Gj, Dj, Ot, Tr „parte a morii formată din cele patru capete de lemn fixate între grindei și obezi, de o latură și de alta a roții”; cf. a j u t ó r 11°...

9° AMD, h. 645/ rar Ag, Tr „cobilă pentru transportat plugul”; cf. c á p r ă 14°...

10° AMD, h. 642/rar Br „brăcinar între coarnele plugului”; cf. a j u t ă t ó r 2°...

11° AMD, h. 640/rar Ph, Tl, Cț „bârsă la plug”; cf. a l c á 9°...

12° AO, h. 457/rar Mh; AMD, h. 234/rar Tr „c a r â m b u l greblei”; cf. b á n t ă 2 11°...

13° AO, h. 209/prin Gj; AMD, h. 189/rar Gl, Tl „chingă la căpriorii casei”; cf. a d á o s 1°...

14° AO, h. 692/prin VI, Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 90/rar VI, Ot [mai ales la pl.] „bețe așezate (cruciș) în interiorul stupului, pentru a susține fagurii”; cf. c ă t ú ș ă 6°...

15° AMD, h. 621/rar VI „(jumătate de) claie formată din patru-cinci snopi”; cf. c ă p i ț ă 6°...

16° TDM III/rar Gr „glugă din mănunchiuri de cânepă”; cf. c ă p í ț ă 8°...

17° AMD, h. 57/rar Ph „stern (la om)”; cf. c a p 8°...

18° în ~ loc. adv. AO, h. 30, 31/rar Dj; AMD, h. 14, 15/ Db, Gr și rar Cl, Tl [mai mult la pl.; d. modul de a privi] „cruciș, sașiu”; cf. a b r á ș 2°...

19° **văr** ~ AMD, h. 135/rar Ag, Ot; ~ **de** ~ AO, h. 159/rar VI, Dj; AMD/rar Ag „văr primar”; cf. í n t ă i, p r i m, p r i m a 2°, p r i m á ș 2°, v ă r ú ț.

20° **văr** ~ AO, Pl. 15/rar Mh, Dj; AMD/rar Gr „grad de rudenie între copiii a doi veri (primari)”.

CRUCEÁN adj., pl. *crucéni*, f. *cruceână*, pl. *crucéne* AMD, h. 14, 15/ Bz, Br și prin Vn, Il, Cț; m. pl. *crucéni*, f. pl. *cruceâne*/rar Bz, Br „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

– var. **crucián** (3 sil.), pl. *cruciáni*, f. *cruciână*, pl. *cruciâne* AMD, h. 14, 15/rar Ph; m. pl. *cruciéni*/rar Ph. II.

CRUCIÁN v. **cruceán**.

CRUCIÁTIC adj., pl. *cruciátici*, f. *cruciétică*, pl. *cruciétice* AMD, h. 14, 15/rar Cț „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

CRUCIOÁIE v. **cruciói** 1°, 5°.

CRUCIÓI (2 sil.) s. n., pl. *crucioáie* 1° AO, h. 650/rar Gj; AMD, h. 658; GM, GD/Db, Ph, Bz, Br, Cl, Il, Cț, prin Ag, If, Tl și rar Vn, Ot, Tr „orcic”; cf. c a n t á r 3°...

2° AMD, h. 251/rar Db, Cl, Tl, Cț „stinghia care unește între ele capetele din față ale tălpilor la sanie”; cf. b o t á r 2° 1°...

3° AMD, Pl. 61/rar Db, Cl, Tl „stinghia care unește capetele cracilor (de la dricul dinainte) al căruței”; cf. c a n t á r á ș 2° ...

4° AMD, Pl. 107/rar Bz „suportul pe care se sprijină brațele vârtelniței”; cf. b u t 8°...

5° var. **crucioáie** s. f., pl. *cruciói* AMD, h. 189/rar Bz „chingă la căpriorii casei”; cf. a d á o s 1°...

6° AMD, Pl. 146/rar Bz „lopătică pentru amestecat în vas la fierberea urdei”; cf. b á t á ú ș 3°...

– var. 1° **crucioáie** s. f., pl. *crucioáie* AMD, h. 658/rar Ag, Ot.

CRUCIȘ¹ 1° adj., pl. *cruciși*, f. *crucișă*, pl. *crucișe* AMD, h. 14, 15/prin Il și rar Br, Cl; f. pl. *cruciși*/rar Db, Vn „sașiu”; Nea Ion e *cruciș*/837; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

2° var. **cluciș** adv. AMD, h. 14/rar Br [d. modul de a privi] „sașiu”; cf. a b r á ș 2°...

CRUCIȘ² s. n., pl. *crucișuri* AO, h. 626/rar Tr „p á u z á la căpiță”; cf. a j u t ó r 9°...

CRUCIȘĂ vb. I refl. AO, h. 322/rar Gj [d. drumuri] „a se încrușișă, a se întretăia”; cf. í n f u r c í 2°, p e t r é c e 2°.

CRUCIȘÁT adj., pl. *crucișáți*, f. *crucișátă*, pl. *crucișáte* 1° AMD, Pl. 90; TDM III/Ag, Ot; AFLR/ rar Cț „încrușișat, așezat cruciș”; Uite punem acolo-șă lumânările așa, *crucișáte*-așa le punem TDM III/787; cf. p i e z 3°, r á s - c r ú c e 10°.

2° AMD, h. 14, 15/rar Db, Br, Gr, Il, Tl „sașiu”; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

CRUCIȘÁTÚRĂ s. f., pl. *crucișátúri* 1° AMD, h. 532/rar Tr, If „încrușișare de drumuri, răspântie, bifurcație”; cf. b i f u r - c á d á ...

2° AMD/rar Ot „tăietură în formă de cruce în urechea oii, făcută ca semn de recunoaștere”.

CRUCIULÍCĂ s. f., pl. *cruciulíci* AFLR/rar Mh; GM/rar Cl dim. de la *cruce* (bijuterie).

CRUCIULÍȚĂ s. f., pl. *cruciulíțe* 1° GM/rar Bz „numele unui joc de copii: șotron”: [Ne jucam] la șotron, la *cruculiță*, ca cum să joacă ș-acuș fetili/748; cf. c l á s á 3°...

2° AO, h. 650/rar Dj; AMD, h. 658/rar Ot, Cl; *cruciulíți* AO/rar Mh „orcic”; cf. c a n t á r 3°...

3° AMD, Pl. 86–88/rar Gr „soi de struguri”.

CRUDÁC adj., f. *crudácă* AMD; TDM II/rar Db, Tr, Gr [d. oameni, animale și plante] „tânăr, fraged, crud, necopt”: Dacă-l tai [mielul] *crudác*, atunci de două-trei săptămâni, are caș în el TDM II/746. O fată *crudácă*, fragedă AMD/792. Trifoiu e *crudác*, nu-l cosim *ibid.*/818; cf. c r u d á n.

CRUDÁN adj. AO, Pl. 39/rar Mh [d. ființe și plante] „crud, necopt, tânăr”; Fănu e cam *crudán*/936; cf. c r u d á c.

CRUDĂ adj. f. 1° AMD, Pl. 148/prin Ag, și rar Db, Ot, Tr [d. brânză] „făcută din lapte muls primăvara devreme”; cf. d e g e r á t á, í á r b á 3°, v é r d e 4°.

2° AO, Pl. 24/ prin Mh și rar Dj; AMD h. 171; GM/ rar Db, Bz, Tr, If [d. cărămidă] „nearsă”; cf. m o r t 5°, v é r d e 5°.

CRÚGĂ s. f. AFLR/823 „creangă cu frunză verde, adusă din pădure, care se pune la poartă în ajun de Sfântul Gheorghe”; cf. *mâneacătoáre* 1°, *priér* 3°.

CRUMP v. *crúmpănă*.

CRUMPÁIS s. n., pl. *crumpáisuri* AO, Pl. 138/rar Mh „unealtă care servește la curățarea doagelor (vechi); gripcă”; cf. *chisér* 2°...

CRÚMPĂ v. *crúmpănă*.

CRÚMPĂNĂ s. f., pl. *crúmpene* AMD, h. 347/ prin VI, Ag „cartof”; cf. *barabúlă*...

– var. **crâmpél** s. m., pl. *crâmpéi* AO, h. 473/rar Mh; **crómpír** s. m., pl. *crómpíri* AFLR/rar VI, Mh; **crump** s. m., pl. *crumpi* AO/Mh și rar Gj, Dj; **crúmpă** s. f., pl. *crúmpel*/rar VI, Gj; **crúmpé** s. m., pl. *crúmpéi* AMD, h. 347/rar Cl; **crúmpél** s. m., pl. *crúmpéi* AO/prin Mh; **crúmpen** s. m., pl. *crúmpeni* AMD/rar Ph; **crúmpene** s. m. și n., pl. *crúmpeni* AO/rar VI, Mh; AMD/prin Ot și rar VI; *crúmpene* AO/prin VI; **crúmpír** s. m., pl. *crúmpíri* AO/prin Mh; **crúmpli** s. m. pl. AMD/rar Tr; **crúpen** s. m., pl. *crúpeni* AFLR/rar Db; **cumprél** s. m., pl. *cumpréi* AO/rar Gj, Mh; **cumprér** s. m., pl. *cumpréri*/rar Gj; **cumprír** s. m., pl. *cumpríri*/rar Gj; **grúmpenă** s. f., pl. *grúmpene*/rar VI, Gj.

CRÚMPÉ v. *crúmpănă*.

CRUMPÉL v. *crúmpănă*.

CRÚMPEN v. *crúmpănă*.

CRÚMPENE¹ v. *crúmpănă*.

CRÚMPENE² v. *cúrpen* 1°, 2°.

CRÚMPÍR v. *crúmpănă*.

CRÚMPLI v. *crúmpănă*.

CRUNT adj., pl. *crunți*, f. *crúntă*, în expr. a fi ~ (*pe cineva*) GM/rar Ag „a avea grijă deosebită (de cineva), a îngriji în mod special; a nu scăpa din ochi”: *Sînt crúntă pă el*, de! să văz de el. *Sîntém crunți pá el*, de! că pleacă; *crunț*, adică să... stea pă el, să nu cumva să plece/766.

CRUNTĂ vb. I 1° tranz. și refl. pas. AO, Pl. 121–122; GO/ rar Gj, Ot; AMD, h. 420 MN; GM/ rar Ag, Ot „a (se) tăia, a

(se) curma”: După ce-l dam jos [copacul], îl *cruntám* cu feresteul după dimensiuni GO/ 913. După-ai, la cînșpe zile să dezleagă, *să cruntgáză* ața la altoi GM/762; cf. *cióngări*...

2° intranz. și refl., ind. prez. 1 sg. *cruntéz* AO, Pl. 2/ rar Ot; *mă crunt/* rar Mh „a se încrunta, a privi aspru”; cf. *în cruntá* 1°, *înfruntá*, *întunecá* 2°, *răi* 1°, *strânger* 1°.

CRÚPĂ¹ s. f., pl. *crúpe* AMD, h. 82 MN/rar Gr „coapsă, șold la om”; cf. *arm* 1°...

CRÚPĂ² s. f., pl. *crúpe* AO, h. 699/ rar Dj „sloi de ceară”; cf. *bolován* 3°...

CRÚPEN v. *crúmpănă*.

CRÚPSĂ v. *clúpsă*.

CRUȘÉÁLĂ s. f. 1° AMD, Pl. 181/rar Vn, Tl „argăseală”: Fac *crușálă* pentru tăbăcit/872; cf. *acitón*...

2° AMD/rar Tl „fiertură din coajă de stejar folosită pentru vopsirea pieilor”; cf. *chisăliță* 1°...

CRUȘÍ vb. IV tranz. AMD/rar Tl „a tăbăci, a argăsi”; cf. *dubí* 3°...

CRUȘÍȚĂ s. f. GO/rar Mh „fir, fărâmă, (un) pic”: Pun la ploscă o batistă albă c-o *crușiță* de busuioc/944; cf. *fărâmă*.

CRUTĂ v. *cruță* 1°.

CRUTÍ v. *cruță* 1°.

CRUȚĂ vb. I 1° tranz., ind. prez. 1 sg. *crutéz* AO, h. 878/prin Mh și rar VI, Dj; AMD, ch. 244/rar Ag, Il „a scuti de la ceva; a menaja”: *Cruțáz* copilul că e mic, nu-l pun la lucru greu AO/907; cf. *în cruță*.

2° tranz., ind. prez. 1 sg. *crutéz* AO, h. 878/rar Mh „a folosi fără exces; a păstra”: Am un material, ceva, și *cruțáz* din el, nu-mi bat joc de el, îl păstrez bine/ 955; cf. *chiti* 5°...

3° tranz., ind. prez. 1 sg. *cruț* AMD, ch. 244/prin Il și rar Ag, Ph, Ot, Tr, Cl „a face (pe cineva) să dispară; a lua viața; a omori”: Îți *cruț* viața, te omor/681. Îl *cruț* du pă pământ/841. Îl *cruțesc* de viață/857; cf. *achitá* 2°; refl. *a se* ~ AMD/rar Ag „a dispărea”; cf. *dispăreá*, *pierí* 4°, *șterpelí*.

4° tranz., ind. prez. 1 sg. *cruț* AMD, ch. 244/rar Ag „a lovi, a bate”: *Cruț* găina, o lovesc/688; cf. b u c i u m á 2°...

5° tranz. și refl. pas., ind. prez. 3 sg. (*se*) *crúță* AMD, ch. 244/rar Ag, Db, Ot, Tr, If „a (se) termina, a (se) încheia o acțiune”: *Am crúțat* treaba, am terminat-/763; cf. a c h i t á 1°...

6° tranz., ind. prez. 3 sg. *crúță* AMD, ch. 244/rar Ot „a vorbi contra cuiva”: AMD/rar Ph „a insulta”; cf. m u s t r á.

7° tranz., ind. prez. 1 sg. *cruț* AMD, ch. 244/rar Tr „a dușmăni, a urî”.

8° tranz., ind. prez. 1 sg. *cruț* AMD, ch. 244/rar II [în prop. negat.] „a nu permite (ceva)”.

– var. 1° *crutá* vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *crutéz* AMD, ch. 244/rar VI, Ag, Ph, Br; 3 sg. *crútă*/rar Br; *crutí* vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *crúte* AMD/rar Db; *cruți* vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *cruțesc* AMD/rar Ot; 3° AMD, ch. 244/rar Cl.

CRUȚÍ v. *crutá* 1°, 3°.

CȘȘ v. *căș*².

CU prep. 1° AFLR/ rar Gj; TDM I, III/rar Tr, If, Gr „de (introducând un compl. indir. sau sociativ)”: S-a divorțat *cu* el AFLR/938. M-am lăsat *cu* asta TDM I/785. A fost îndrăgostită *cu* un băiat TDM III/821.

2° GM; AFLR/ rar Db, Ph [în jocurile de copii] „de-a”.

3° *cu noaptea* loc. adv. GM/rar Cl „în timpul nopții, noaptea”: Să ducea *cu noaptea*, cu caii la deal, oamenii/864.

4° TDM II/rar Gl; AFLR/rar Tl „în”: [Melcii] îi fierbea *cu* ceaunu/729. Te omor *cu* bătaia/875.

5° în a mână cu post AO, Pl. 23/rar VI; AMD, h. 141/prin Ag și rar VI; ~ ~ cu sec AMD/ rar Bz „a mână de post, a posti”.

CUB s. n. GD/rar Tl „cazan mare de aramă, cu două toarte, în care se fierbe apa pentru ceai (în ceainărie)”.

CUBEÁ s. f., pl. *cubéle* AMD/rar Vn, Bz „lucarnă”; cf. c á ŝ i ț á² 12°...

CUC¹ s. 1° GM/rar II „coc”: Ne pieptănam, nu era fetili rătunjite, nu era nimica, făceam *cuc*, ne puneam flori/841.

2° AO, h. 642/rar VI „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

CUC² s. m., pl. *cuci* 1° ~ țigănesc AMD, h. 441 MN/rar Tl, Cț „pupăză”; cf. p ú p ă z ă 1°.

2° AMD; GM/prin Cl [la pl.] „oameni mascați care umblau prin sat, a doua zi după Lăsatul Secului”: Luni [după Lăsatul Secului] să făcea *cucé*! Să făcea oameni, tot d-ai noștri, să făcea *cucé*!, făcea câte-o mască la ochi, ba făcea și coarne-așa, ba făcea și pamblici, să-mbrăca femeiește cu roichi dă femei, cu cămăși, și nu-l cunoșteai GM/867.

3° GM/ rar Cl; AFLR/ rar Cț [la pl.] „numele unui joc de copii: participanții se împart în două-trei echipe și se lovesc între ei cu o minge”.

4° AMD, h. 314/ rar Tl „tárnăcop”; cf. c h i l ă v i ț ă...

CUC³ v. *cúcă* 3°.

CÚCĂ s. f., pl. *cuci* 1° AO, h. 338/rar Gj „vârf ascuțit de deal (sau de munte)”; cf. c i o á c ă¹ 1°...

2° AMD, h. 188/rar Ag „coamă, creastă la acoperișul casei”; cf. c ă c i ú l ă 4°...

3° var. *cuc* s. m., pl. *cuci* GM/rar Ph „vârf de căprior ieșit deasupra acoperișului”.

4° AFLR/rar Ag „deschizătură în partea din pod a coșului unei case”: E *cúcă*-n pod și s-afumă șuncile acolo/676.

5° TDM I/rar Ag „coșul colector deasupra vetrei, la casele vechi țărănești”: Țăla el știi a pus pă fi-so, a pus gaz mult pă foc, a luat *cúca*... a fost *cuc*-atunci, înainte-i făcea *cúcă* la vâlvoare-acolo/685; cf. h o r n 2°, ó c n ă 3°.

6° TDM III/rar Gr „uncaltă de pescuit (asemănătoare cu un clopot) formată din două bețe încrucișate și arcuite cu partea

convexă în sus, îmbrăcate într-o plasă prinsă de cele patru capete ale bețelor și având în partea superioară o gaură (pe unde se scoate peștele)”: Alea le spuneam *cucî*. Făcut-așa: o vezi, așa [= ca un coș], îmbrăcată cu... cu plasă, pă jos plasa prinsă dă capetele astea dă lemne, o sfoară bună, groasă, și plasa... cusută dă ele. Și deasupra plășii, aicea, lăsat așa cam cât este... perna asta, tăiată plasa, ca să poți să bagi mâna după el [= pește] să-l iei. Și-i puneam o coadă lungă, subțirică [...] Și când venea înspre tine [...] apăsați bine și țineai dă coada-asa apăsat până să suia acolo. Acolo te puneai cu brâncile pă *cucă* și-l prindeai/830.

7° GM/rar Ag „glugă din mănunchiuri de cânepă”; cf. c a p i ț ă 8°...

8° AMD, Pl. 114/rar Ph „dispozitiv la războiul de țesut, format din b a r b a t u ș și m u i e r u ș c ă”; cf. c i o á c ă 1 9°...

CUCĂI vb. IV intranz. AO, h. 918; TDO; AFLR/prin Mh și rar Dj „a dormita, a moțai, a picoti”: *Am cucăit* toată noaptea, n-am dormit AFLR/ 945. [Práslea cel Voinic] a pus un țaruș în față și unul în spate, când i-o veni să *cucăjăscă*, să să lovească cu barba în cel din față TDO/968; cf. g a i n á 2°, m a g h i ț á, m u l c a n í, p i c o t á.

CUCĂIALĂ s. f. AO. Pl. 12; GO/ rar Mh, Dj „stare de somnolență; moțaială, dormitare”.

CUCIÚHUR s. n., pl. *cuciúhuri* AMD; GD/rar Tl „dună de nisip”: Când a auzit foc de armă, a alergat vrun kilometru peste niște *cuciúhur*/879.

CUCLÁN s. m., pl. *cucláni* AMD, h. 612/rar Ph „glugă de coceni”; cf. b ó - g h i e 1°...

CÚCLĂ v. glugă 3°, 4°.

CUCLIȚĂ s. f. GM/rar Ag dim. de la c u c l ă („glugă de coceni”): Venea rândul coceanului și-l tăiam, făceam snopișori, după ce-l făceam snopi, îl făceam *cuclîță*/686.

CUCÓI v. *cucú* 1°.

CUCOSTĂRC v. *cocostârc*.

CUCOȘ v. *cocóș* 4°.

CUCÚI s. n. 1° pl. *cucúuri* AO, h. 5/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 28 MN/rar Ag, Db, Ph, Vn, Tr, Il; *cucoáie* AO/Mh, prin Dj, Ot și rar Vl, Gj; *cucú*/rar Vl, Gj „cucue”; cf. c u c u i o á v á 1°, d á l m á 4°, d u l 1°, g á l c á 3°, g o g ó n 1°.

2° pl. *cucú* AO, Pl. 12/rar Vl „furuncul”; cf. c á r t i ț ă 2°...

3° pl. *cucúie* AO, h. 268/rar Vl; AMD, h. 462 MN/rar Db „deformație în pâinea pusă la copt”; cf. b a ș i c á 1°...

4° pl. *cucúie* AO, h. 336/rar Mh „movilă (naturală) de pământ”; cf. b a ș i c á 3°...

– var. 1° *cocói* s. n., pl. *cocoáie* AO, h. 5/Mh; AMD, h. 28 MN/rar Db, Ph; *cocú* s. n., pl. *cocúie* AO/rar Vl, Mh, Dj; AMD/rar Cl; *cucói* s. n., pl. *cucoáie* AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; *cú* s. n., pl. *cúie*/rar Dj; *curcú* s. n., pl. *curcúie*/rar Mh; *gugói* s. n., pl. *gugóáie*/rar Mh; *gugú* s. n., pl. *gugúie*/rar Gj.

CUCUIOÁVĂ s. f., pl. *cucuióave* 1° AO, h. 5/rar Gj, Mh „cucui”; cf. c u c ú i 1°...

2° AO, Pl. 12/rar Mh [la pl.] „varice”; cf. a r g í n t 1°...

– var. 1° *cucuióv* s. n., pl. *cucuióave* AO, h. 5/rar Gj.

CUCUIÓV v. *cucuióavă* 1°.

CUCULÉT s. m., în expr. a rămâne ~ pe cracă TDM I/rar Ag „a rămâne singur-singurel”.

CUCUMÁU v. *cucuveá* 2°.

CUCUMEÁ v. *cucuveá* 2°.

CUCUMÉLNIȚĂ s. f., pl. *cucumélnițe* AO, h. 564/rar Mh „huhurez”; cf. c r â n g 3°...

CUCUMNÁU v. *cucuveá* 2°.

CUCUMNEÁ v. *cucuveá* 2°.

CUCURÍG s. AMD, h. 370/rar Db „miez întreg de nucă”; cf. c o c l é t e 1 5°...

CUCURIZÁ v. *cutcurezá*.

CUCURÚZ s. m. 1° pl. *cucurúji* GO/rar Dj; AMD, h. 442 MN/rar Ag, Db, Tr „porumbel sălbatic, guguștiuc”; cf. g o l ú m b, g u g ú ș, h u l ú b.

2° pl. *cucurúji* AMD, h. 370/rar Ph „miez, sâmbure întreg de nucă”; cf. *cocléte*¹ 5°...

3° pl. *cucurúzi* AO, h. 455/rar VI „clai (de fân)”; cf. *bóghie* 2°...

4° var. *cucurúză* s. f., pl. *cucurúze* AMD, h. 415/rar Cț „con de brad”; cf. *castravéte* 1°...

CUCURÚZĂ v. *cucurúz* 4°.

CUCUVÁIE s. f., pl. *cucuvái* AO, h. 564/rar Ot; *cucuvéle* AMD, h. 446 MN/rar VI „cucuvea”; cf. *ciuf* 2°...

CUCUVEÁ s. f., pl. *cucuvéle* 1° AMD/prin Br și rar Tl, Cț „lucarnă”; cf. *cășiță*² 12°...

2° var. *cucumeá* s. f., pl. *cucuméle* AO, h. 564/Gj, Mh, Dj și prin VI; AMD, h. 446 MN/Tr, prin Ot, Cl și rar Gr, Tl; *cucuméli* AO/rar VI „pasăre răpitoare de noapte, mai mică decât bufnița”; cf. *ciuf* 2°...

3° GM/rar Bz „partea de sub streășină a podului unei case”; cf. *aplecătoare* 5°...

4° AMD, Pl. 179/rar Bz „vatra unde se ard cărbunii la fierărie”; cf. *cămin* 3°...

– var. 2° *cucumáu* s. m., pl. *cucumái* AO, h. 564/rar Mh; *cucumnáu* s. m., pl. *cucumnéi*/rar Dj; *cucumneá* s. f., pl. *cucumnéle*/prin Dj și rar Mh; *cutcumeá* s. f., pl. *cutcuméle*/prin Mh; *cutcuveá* s. f., pl. *cutcuvéle*/rar Mh; AMD, h. 446 MN/prin Db.

CUCUVEÁUCĂ v. *cucuvéică* 1°.

CUCUVÉICĂ s. f., pl. *cucuvéici* 1° AO, h. 564/rar Gj; AMD, h. 446 MN; TDM III/prin Cț și rar Cl, Il „cucuvea”: Și era dă noapte, *cucuvéjili* cânta, și să făcea frică TDM III/ 863; cf. *ciuf* 2°...

2° AMD/ rar Tl „lucarnă”; cf. *cășiță*² 12°...

– var. 1° *cucuveáucă* s. f. AMD, h. 446 MN/ Tl.

CÚDRĂC v. *cúdríc*.

CÚDREC v. *cúdríc*.

CÚDRIC s. AMD, Pl. 86–88/prin Tl și rar Cț „varietate de viță de vie nealtoită”.

– var. *cúdrăc* s. GD/rar Tl; *cúdréc* s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl.

CUFÉR v. *cofér* 1°.

CUFOÁRE s. f., pl. *cufóri* AMD, h. 103/rar Tl „diaree”; cf. *boală* 4°...

CUFRÁG¹ v. *cofrág¹* 1°.

CUFRÁG² v. *covrág²* 1°.

CUFUREÁLĂ s. f., pl. *cufuréli* AO, h. 136/rar Mh; AMD, h. 103/prin Bz, Tr, Cl, Tl, Cț și rar Ph, Gl, Il „diaree”; cf. *boală* 4°...

CUFURÉJNIȚĂ s. f., pl. *cufuréjnițe* AMD, h. 103/prin Tr „diaree”; cf. *boală* 4°...

CUFURÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se cufuréște* AMD, h. 103/rar Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Il, Tl; *se cufure* AMD, h. 103; Pl. 135/rar Ph, Tl; *se cufură* AMD, h. 103/rar Ph „a avea diaree”; cf. *îmbăbițá, pântecári, trepădá, urdiná* 2°.

CUFURÍT adj. AMD, h. 103/rar Gr [mai ales d. animale] „cu diaree”; cf. *îmbăbițá, molețít*.

CUGETĂ vb. I refl. TDO/ rar Dj „a se gândi; a se socoti”; cf. *chití* 3°.

CUHÁLM s. n. și m., pl. *cuhálmuri* AMD, h. 408; 410, 411; TDM II/rar Vn, Br; *cuhálmí* AFLR/rar Vn „pădurice pe malul unei ape; zăvoi”; cf. *chiciu*...

– var. *cohálm* s. n., pl. *cohálmuri* AMD/ rar Vn.

CUI¹ v. *cucúí* 1°.

CUI² s. n., pl. *cúie* 1° AMD, h. 213 MN/rar Bz, Tr „băț de chibrit”; cf. *găteájă* 2°, *surcéí*¹ 5°.

2° ~ de tron AMD/ rar Gr [iron.] „țigară”; cf. *țigáre*².

3° AMD, Pl. 61–62/ rar Ph „fuscel la loitre”; cf. *arác* 3°...

4° AMD, h. 212 MN/rar Db „spe-tează, fuscel la scară”; cf. *prívítă* 2°.

5° pl. *cúiuí* AMD, Pl. 63/rar Ph „cuie (la jug)”; cf. *călúș* 14°...

6° GM; AFLR/rar Db, Tr, Gr „numele unei boli de copii; colică”: [Copiii] e mici rău, iar dacă țipă-ntruna să face negru dă plâns, dă *cui* GM/793. Copilu de *cui* țipa întruna, parcă-l puneai în țeapă AFLR/ 821;

cf. *izdát* 2°, *mámă* 12°, *mătrice* 2°, *rosúri*, *sáncă*.

CUÍ v. *hoi* 1°.

CUIB s. n., art. *cúibul fierului* AO, Pl. 130/rar Tr „bucată de fier fixată în podoi mla moară”; cf. *cep* 12°...

CUIBÁR s. n., pl. *cuibáre* 1° AMD, h. 447 MN/rar Gl, Bz „furnicar”; cf. *ásă* 10°...

2° AFLR/ rar Ph „cuib (de porumb)”: Când l-am lăsat unu și unu, adică numai un fir în *cujbár*, atuncea s-a făcut porumb bine/720; cf. *ingropătúra*, *mușurói* 6°, *răritătúra* 2°, *șarampói* 3°, *șivói* 2°.

3° s. m., pl. *cuibári* AO, Pl. 68/rar Mh, Dj „cuib de pasăre”.

CUIBĂREÁLĂ s. f. AFLR/rar Mh; AMD, h. 597, 598; GM/prin Ag și rar Ot, Tr, Cl „acțiunea de a face mușuroi la rădăcina plantelor”; cf. *copăială*...

CUIBARÍ vb. IV intranz. AMD, h. 601/prin Bz și rar Br „a completa zonele nerăsărite din terenul semănat cu porumb”; cf. *ârpí* 1°...

CUIBARÍT s. n. AO, h. 593/rar Dj; AMD, h. 597, 598; Pl. 72; GM/rar Vl, Ag, Bz, Ot, Tr, Gr „prașila a doua la porumb, cartofi, vie; mușuroit”; cf. *copăială*...

CUICĂÍ v. *coicăi*.

CÚIE v. *gúie* 3°.

CUIÉR s. n., pl. *cuiére* 1° AO, h. 775/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, Pl. 139/Ot, Tr, prin Bz, Cl, Il și rar Ag, Br, Cț „sărciner”; cf. *gățătoáre* 1°...

2° AO, h. 225; 246/rar Vl, Gj, Ot, Tr; AMD, h. 235/rar Cț „poliță fixată pe un perete”; cf. *etajéri*, *galantár* 2°, *lávítă* 4°, *lávicioára* 2°, *pat* 4°, *polátă* 5°, *țaiग्रám*.

CUIÉRNITĂ s. f., pl. *cuiérnițe* AMD, Pl. 178/rar Bz „tipar folosit în fierărie pentru turnat caiele”; cf. *chérnăr* 3°...

CUIETOÁRE s. f., pl. *cuietóri* AO, h. 200/rar Vl; AMD, h. 182/rar Br „încuie-toare la ușă; zăvor”; cf. *ălúș* 22°...

CÚINĂ v. *cúnie* 1°, 2°.

CUINĂREĂȚĂ s. f., pl. *cuinărețe* AMD/rar Cl „bucătărie (mică) de vară”; cf. *căsoáie* 4°...

CÚINE v. *cúnie* 2°, 4°.

CÚINIE v. *cúnie* 2°.

CUINIE v. *cúnie* 2°, 3°.

CUINIOÁRĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Db dim. de la *cuinie* 1°.

CUIȚELE (4 sil.) s. n. pl. GM/rar Cl „cuișoare (arome)”.
– var. *coițele* s. n. pl. AMD/rar Tr.

CUJBÁR s. n., pl. *cujbáre* AMD, Pl. 138–139/rar Vn, Bz, Br „bucată de lemn, curbată la un capăt, înfiptă în pământ, de care se atârna căldarea la foc; *cujbă*”; cf. *aldără*...

– var. *cușmár* s. n., pl. *cușmáre* AMD, Pl. 138/ rar Br.

CÚJBĂ s. f., pl. *cújbe* 1° GM/rar Bz „tija îndoită în unghi drept, cu ajutorul căreia se leagă grindeiul de roțile ferăstrăului de apă”: Îi puneam la roată [ferăstrăului de apă], îi puneam o *cújbă* de fier, strâmb-așa, o chema *cújbă* de grindeiu la roate, ș-apăi de roata aia o tânăla și de tânăla aia s-atârna vatalele care puneau pânza/732.

2° pl. *cujbi* AMD, Pl. 138/rar Vn, Tl „lemn curbat la un capăt, înfipt în pământ (sau fixat pe una din grinzi), de care se atârna căldarea la foc”; cf. *aldără*...

3° var. *hújbă* s. f., pl. *hújbe* AMD, h. 204/rar Cl „prăjină de care se atârna găleata la cumpăna fântâni”; cf. *béldie* 1°...

4° AMD, Pl. 179/rar Br „vatra unde se încing cărbunii la fierărie”; cf. *ámín* 3°...

5° var. *gújbă* s. f., pl. *gújbe* AO, h. 640/rar Mh „potâng”; cf. *belcúg* 2°...

6° var. *gújbă* s. f. GO/rar Mh „lemn gros folosit la jocul de popice”: [La popice] avem și un lemn gros și noi îi spunem *gújbă* áleia/963.

– var. 2° *cúsmă* s. f., pl. *cúșme* AMD, Pl. 138/rar Br; *gújbă* s. f., pl. *gújbe* AO, h. 772/rar Gj, Mh, Dj, Ot.

CÚJBE v. *cúsmă* 2°.

CUJBÍ vb. IV 1° tranz. AMD/rar Ag „a bate (pe cineva) foarte tare, a îndoi (pe

cineva) în bătaie"; cf. foáie 17°, omó r, omorí 1°, otâncí 8°, pocí.

2° var. **cujmí** vb. IV refl. GM/rar Cl „a se îndoii sub greutate, a se opinti"; cf. h u-țu p í, otâncí 7°, tã b â r c í, tã g â r ț á.

CUJDEALĂ s. f., în expr. a o luá pe ~ AMD/rar Gr „a lua, a căpăta bătaie; a o lua pe coajă"; cf. fo i á l ă, p o c e á l ă.

CUJMÍ v. **cujbí** 2°.

CÚJNITĂ s. f., pl. *cújnițe* 1° AO, Pl. 141/Dj, prin Vl, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 179/Ag, Ot, Tr, prin Vl, Ph, Bz, Il și rar Db, Ph, Vn, Br, Gr; *cújniți* AO/Vl, prin Dj și rar Gj, Ot; AMD/prin Tr și rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Gr, Cl „vatră pe care se încing cărbunii la fierărie"; cf. c ă m i n 3°...

2° AMD, h. 587; Pl. 179/Ag, prin Ot, Il și rar Db, Ph, Tr, Gr, Cl „atelier de fierărie".

3° AMD, h. 196/rar Vn „colivie"; cf. c ă s ú ț á 1°...

4° AO, Pl. 136/rar Mh „scaun special cu ajutorul căruia sunt fixate obezile la găurit"; cf. b o c 1 3°...

CULÁRE s. f. AFLR/rar Tl „zonă cu stuf încurcat, situată pe prund".

CULBUȘÍ vb. IV refl. GM/rar Tr „a-și face culcuș, a se cuibări"; cf. c u l c u ș i, î n c u i b á, ț e s e 4°.

CULCÁ vb. I, în expr. a o ~ de fúgă GM/rar Gr „a o rupe la fugă, a fugi": Spărgea nunta ș-o *culcá dá fúgă* ginerele/827; cf. c h i t í 6°...

CULCUȘÍ vb. IV refl. AMD, h. 296/rar Ag „a-și face cuib, a se cuibări"; cf. c u l b u ș í...

CULEGĂTOÁRE s. f. pl. GM/rar Vl „albinele lucrătoare": Primăvara vine cu stropitu-ăst-al pomilor și le distruge *culegătuărele* și nu mai dá niciun randament [stupul]/683.

CULEGEÁ vb. II, ind. prez. 1 pl. *culegém* AFLR/Mh, prin Tr și rar Gj, Dj, Ot „a culege"; cf. î n c u l e g e.

– var. **aculege** vb. III tranz. și refl. GO/rar Dj; GM; AFLR/prin Tr și rar Gr.

CULESĂTURĂ s. f. AFLR/rar Dj „cules, recoltare".

CÚLME s. f., pl. *culmi* 1° GD/rar Cț „grămadă, morman": [Grăul, la arie] îl adunam *cúlme* și-l dădeam la vânt/898; cf. c l ă d ă r í e 1°...

2° AFLR/ rar Br [fig.] „țel (înalt)": Că la noi mai era o *cúlme*, cum îi vorba aia, care mai de care să aibă căruță bună și vite bune/745.

3° AO, h. 208/rar Dj „coamă, creastă la acoperișul casei"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

4° var. **cómle** s. f. AFLR/rar Ph „șir de olane care se pune la coama acoperișului": La urmă vine *cómlea* aia pă sus, care vine în ciment, dá le tencuiesc bine, dá nu poa[te] să pătrundă ploaia/695.

5° var. **cúlmi** (3 sil.) s. f., pl. *cúlmi* AO, h. 775/rar Dj, Ot „prăjină agățată pe lângă peretele stânei, de care se atárnă haine, obiecte etc."

6° în expr. a o púne pe ~ AFLR/rar Tl „a o încurca, a o băga pe mâneacă": Ce-am pățit în Bulgaria am pățit n-am pățit, era teren deschis și vedeai, da la Mărășești o *pusésem pă... pă cúlme*. Acolo ne-a băgat la... tranșei; norocu nostru cu francezii, dacă nu era francezii, caput era, cum zice neamțu/881; cf. i n t r á 2°.

7° AO, h. 209/rar Vl, Mh; AMD, h. 189/rar Tr „chingă la căpriorii casei"; cf. a d á o s 1°...

8° AO, h. 773/rar Mh, Dj, Tr; AMD, Pl. 138–139/prin Cț și rar Ph, Ot, Tr, Tl „prăjină așezată orizontal pe două furci, de care se atárnă căldarea deasupra focului"; cf. a r ț á r 1 2°...

9° cu val. adv., în a púne ~ GM/rar Bz „a așeza (ceva, de-a curmezișul) peste un gol, ca o punte": Iei nuiaua aia întâi și să duce ș-o pune la un izvor, o *púne cúlme*/734.

10° AFLR/rar Gj; AMD; TDM I/rar Ag, Bz, Tr, Cl, Il, Cț „prăjină, sârmă sau sfoară pe care se întind rufele la uscat (în curte)": Fă Niculino, fă, zác, pune, fă, pă Vasilică, fă, să-ți puie o sârmă lungă, zác,

aşa, şi să ... rufa când o iai dă la râu, scutur-o [...] şi pune-o aşa frumos pe *cúlme*, să vază lumea TDM I/ 680.

11° AO, h. 724/rar Gj „fiecare dintre cele două stîngii de care atîrnă beţele de susţinere a vătalelor la război”; cf. a j u t ó r 14°...

– var. 8° *cúlme* (3 sil.) s. f., pl. *cúlmi* AO, h. 773/rar Dj.

CÚLMIE v. *cúlme* 5°, 8°.

CULNÍC v. *colníc* 2°.

CULÓRURI s. f. pl. GM/rar Tr „vopsele”: Pui diferite *culóruř* care-mi place mie, să fac culori/795; cf. b o i é l u r i...

CÚLŞER s. m., pl. *cúlşeri* AMD, h. 266/rar Bz „cal cu un testicul nedezvoltat”; cf. b o ō ō r ó g 1°...

CULTÚC v. *coltúc* 1°, 2°.

CULÚPĂ v. *clápă* 3°.

CÚMA v. *acúma* 1°.

CÚMĂTRĂ s. f., pl. *cúmetre* AMD, h. 150 MN/rar Cl „cumătră”; cf. c ú s c r á, f i n á 3°.

CÚMĂTRU s. m., pl. *cúmetri* AMD, h. 150/rar Cl „cumătru”; cf. c ú s c r u 1°, f i n, m o ō 6°, n u n 2°.

CUMETRÍE s. f. AMD, h. 154/rar Tr „logodnă”; cf. a ō e z á t...

CUMETRÍŢĂ s. f., pl. *cumetríţe* AMD, h. 150, 151/rar Db, If dim. de la *cumătră*.

CUMINTÓS adj. GM/rar Ag „cumin-te”: Băiatul e *cumintós*, nu..., ne-aduce banii, în fine, tot, munceşte/689.

CUMNÁT s. m. 1° ~ de mână TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj şi rar Ot „cavaler de onoare”; cf. b r á n i ō t e 1°...

2° ~ de găleată GO/rar Mh „cavaler de onoare care însoţeşte mireasa la ritualul a p e i”: *Cumnát de găleată* îi spune, al de la mireasă [este] *cumnát de găleată*/945; cf. f r á t e 1°.

CUMNĂŢÍ vb. IV refl. AMD/ rar Vn „a se adresa unul altuia cu apelativul «cumnat»”.

CUMPANÍU s. m., pl. *cumpanii* GO/rar Dj „asociat, ortac, tovarăş”:

[Pădurea] a luat-o la antepriză un... cu un *cumpaníu* francez/969; cf. t o v á r o ō.

CUMPARATÍVĂ v. *cooperatívă*.

CÚMPĂN v. *cúmpănă* 3°.

CÚMPĂNĂ s. f., pl. *cúmpene* 1° pl. *cúmpeni* AO, Pl. 27/Gj, Dj, prin Vl, Mh şi rar Ot; AMD, h. 202 MN/prin Db, Bz, Tr, Tl şi rar Ag, Vn, Gr, Cl; *cúmpăne* AMD/rar Vl, Bz, Br, Ct; *cúmpăni* AMD/rar Ct „cumpene la fântână”; cf. s e r é n.

2° AO, h. 218/rar Gj, Mh „prăjină de care se agaţă găleata la cumpăna fântânii”; cf. b é l d i e 1°...

3° var. *cúmpăn* s. n., pl. *cúmpene* AFLR/rar Dj „cântar”; cf. c a n t á r 1°...

4° pl. *cúmpeni* AO, Pl. 140/prin Vl, Dj şi rar Gj; AMD, Pl. 175/rar Ag, Db, Vn, Bz, Br, Cl, Tl; *cúmpăne* AO/rar Gj, Dj, Ot „nivele cu bule de aer”; cf. b o l o b ó c 1°...; în expr. a aduce la ~ AFLR/rar Ct „a aduce la acelaşi nivel (temelia unei construcţii, când terenul nu e drept)”.

5° AMD, h. 188, 189/prin Gr şi rar Vl, Db, Tr, Cl, Il „prăjină lungă care uneşte căpriorii la coama casei”; cf. b a l á u r 2°...

6° pl. *cúmpeni* AO, h. 209/rar Vl „chingă la căpriorii casei”; cf. a d á o s 1°...

7° AMD, h. 235/rar Db „prăjină fixată sub grinzi, pe mijlocul camerei, de care se atîrnă haine, ōale etc.”.

8° AO, h. 773/rar Vl, Gj, Dj; AMD, Pl. 138–139/prin Ag, Db, Tr şi rar Ph, Bz, Gr, Cl „lemn aşezat pe două furci, de care se atîrnă ceaulul la foc”; cf. a r ō á r 1 2°...

9° AMD, Pl. 110–111/rar Ag „stinghie fixată orizontal pe braţele războiului, de care se agaţă beţele de susţinere a iţelor şi a vătalelor”; cf. a j u t ó r 14°...

10° AMD, Pl. 106–107/rar Ot „fiecare dintre cele două braţe (încrucişate) ale vârtelniţei”; cf. b á t á 1 5°...

11° AMD, h. 629/rar Ag „apărătoare contra vântului, formată din prăjini legate între ele, câte două, la un capăt, puse pe căpiţă”; cf. c á p r á 6°...

12° AMD, Pl. 62–63/rar Tr „prăjină, sul de lemn pe mijlocul căruţei încărcate cu fân”; cf. a n g á ō 2°...

13° GO/rar Mh „teavă de legătură între cazanul de fiert rachiu și serpentina de răcire”: Cazanul ăla avea o serpentină, o *cumpănă*, cum îi spunem noi, care mergea aburu prin ea și să trecea-ntr-o puțină cu apă rece și-acolo era iar o serpentină/962; cf. b ú b ă²...

14° AO, h. 770; GO/ prin Mh „vas din doage (sau din tablă) în care se încheagă laptele la stână; hârdău, ciubăr”: Îl strecurăm [laptele] în *cumpănă*, îl măsurăm și baciul pune cheag în el GO/940; cf. b á l i e 2° ...

– var. 1° *cumpenă* s. f., pl. *cumpene* AMD, h. 202 MN/ rar Db.

CUMPĂRĂ vb. I TDM I/rar Ag „a încerca să afle un secret; a iscodi”; cf. i s p i o n á, i s p i t í.

CUMPĂRĂTIVĂ v. cooperativă.

CUMPĂRĂTIVĂ v. cooperativă.

CÚMPENĂ v. *cumpănă* 1°.

CUMPERATIVĂ v. cooperativă.

CUMPRÉL v. *crumpănă*.

CUMPRÉR v. *crumpănă*.

CUMPRÍR v. *crumpănă*.

CÚMVA adv. AFLR/rar Mh, Dj „cumva”: Ş-apăi îl punim [pestele] pi grătar, curat să fie, să nu să murdărească de... *cumváj* de scrum, de ceva GD/878.

– var. *cumvái* adv. GD/rar Tl; *cumváşilea* adv. AFLR/rar Tr.

CUMVÁI v. *cúmva*.

CUMVÁŞILEA v. *cúmva*.

CÚNIE (3 sil.) s. f., pl. *cunii* 1° AO, h. 202; Pl. 36; GO; AFLR/Dj și rar Gj, Mh; AMD, h. 471 MN; AFLR/rar Ag, Ot „bucătărie”: S-au strâns toate în *cúnije* acolo ca să mănânce AFLR/ 913; cf. c á s ă 1° ...

2° AO, Pl. 36/VI și rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 471/rar Ag „bucătărie de vară”; cf. c á s o á i e 4° ...

3° var. *cuinie* (3 sil.) s. f. AMD/rar Cl „cămară”; cf. c h i l é r 1° ...

4° AFLR/rar Ag „casă mică și modestă, cu o singură încăpere”; cf. c á s o á i c ă ...

– var. *cúină* (2 sil.) s. f., pl. *cuini* 1° AO, h. 202/rar Mh; 2° AMD, h. 471

MN/rar Cl; *cúine* (2 sil.) s. f., pl. *cuini* 2° AMD; GM/Cl și rar Il; 4° AMD, h. 471 MN/rar Ag; *cúinie* (3 sil.) s. f., pl. *cúinii* 2° AMD/rar Cl; *cuinie* (3 sil.) s. f., pl. *cuinii* 2° AMD/rar Il.

CUNOĂȘTE vb. III refl., în expr. a se ~ de ziuă AO, h. 308/rar Gj „a se lumina de ziuă, a se ivi zorile”; cf. g e á n ă 4°, g u r í 1°, î m b i n á, î m p r e u n á 3°, l u m i n á 1°, m u r g í 1 2°, n ă z ă r í, p r i c é p e 4°, r ă s c r ă c ă r á, s ă m c e l ă, v ă r s á 9°, v e d e r á, z i 7°, z o r 2°.

CUNUNĂ vb. I intranz. AFLR/rar Mh; Tr „a se cununa”; cf. î n c u n u n á.

– var. *curună* vb. I refl. TDM II/rar Br.

CUNŪNĂ s. f., pl. *cunūni* 1° GO/rar Gj „salbă (la gâtul miresei)”; cf. b á i e r ă 2° ...

2° GM; AFLR/rar Gr, Cl; GD/rar Cț [la pl.] „petrecere la casa miresei, sămbătă seara înaintea nunții”: Sămbătă să face *cunūnili*, se duce cu rachiu soacra, mama băiatului AFLR/827; cf. b e t e á l ă 1° ...

CUNUNEĂLĂ s. f. GM/rar Tr „cununie”: Pleacă la... *cununeălă*, să cunune/797.

CÚPĂ s. f., pl. *cúpe* 1° AO, Pl. 123/VI și rar Gj; AMD, Pl. 141/Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Cț, prin Vl, Tl și rar Db, Gl, Ot, Gr „vas mic din lemn scobit, prins în baieri în gura găleții, pentru ca, la muls, laptele să nu se împrăștie”; cf. b u d á c ...

2° AMD, h. 679; Pl. 147/ prin Bz, Br, Cț și rar Ag, Ph, Gl, Il, Tl „căuș din lemn scobit, folosit la stână pentru băut apă sau pentru scos urda din căldarea în care s-a fiert”; cf. b l i d 5° ...

3° AO, h. 394; 414/ prin Mh, Dj „șistar”; cf. b e r b e n í ț ă 2° ...

4° AMD, Pl. 175-176/ prin Bz și rar Br „cancioc folosit în zidărie”; cf. c a n c é u 1° ...

5° AMD, h. 242 MN/rar Bz „piuliță pentru usturoi”; cf. a v á n 2° ...

6° GM/rar Cl „formă (din lemn) în care se pune la crescut aluatul rupt pentru pâine”: Am băgat mâna-n ea, am încălzit un pic de apă și dă-i, trage-i frământături

și așa cum ați văzut-o[pâinea] am pus-o la *cúpe*, a mers la cuptor/865; cf. *v é ș c ă 2°*.

7° AO, Pl. 127/VI, prin Dj și rar Gj, Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 163/prin VI, Ag, Bz și rar Ph, Vn, Ot „fiecare dintre despărțiturile în care cade apa între lopățelele de la roata morii”; cf. *á r i p ă 2°*...

8° AMD, Pl. 167/rar Ag „teică”; cf. *c a p á c 10°*...

CUPERATIVĂ v. *cooperativă*.

CUPÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *cup* AO, Pl. 100/rar Gj „a însăila”; cf. *b u c ș í*...

CUPÍT v. *hupít 2°*.

CUPLUȘÍ v. *copleși*.

CUPTIÓR v. *cuptór 2°, 3°, 5°*.

CUPTIORÁȘ v. *cuptorăș*.

CUPTÓR s. n., pl. *cupioáre 1°* AO, Pl. 28/rar Mh, Ot „sobă de teracotă”.

2° var. *cupiór* s. n., pl. *cupioáre* AMD, h. 46 MN; GM; GD/ Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț și rar Ph, Gl, Ot, Tr, Gr, Cl „construcție de cărămidă sau de lut în care se coace pâinea”; cf. *h o r n 3°*.

3° AO, h. 482/VI, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 359/Db, prin VI, Ag, Ot, Tr și rar Ph, Gr „groapă amenajată peste care se pune leasa de uscat prune”; cf. *a f u m ă r í e 2°*...

4° AMD, h. 471/rar Tr, Gr „bucătărie de vară”; cf. *c ă s o á i e 4°*...

5° AMD, h. 510/Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar VI, Ph, Bz, If, Cl, Il; *lúna lu(i) ~* AO, Pl. 42/prin Dj și rar Gj, Mh; AMD/Ph, Cț, prin Tl și rar Db, Bz, Br, Tr, Gr, Il „numele lunii iulie”; cf. *c i r e ș á r 5°*...

– var. *coptiór* s. n., pl. *coptioáre 2°* AMD, h. 461 MN/rar Il; 5° AMD, h. 510/rar Il; *coptór* s. n., pl. *coptoáre 2°* AMD; TDM I; AFLR/prin Ot, Tr, Gr și rar Ag, Db, If, Il; 3° AMD, h. 359/prin Ot și rar Ag; 5° AO, Pl. 42/rar Dj, Ot; AMD/prin Ag, Ot și rar Db, Ph, Tr; *lúna lu(i) ~* 5° AO/rar Dj, Ot; *cupiór* s. n., pl. *cupioáre 3°* AMD/rar Ph, Vn; 5° AMD/Vn, Bz, prin Br, Il și rar Ph, Gl; *lúna lu(i) ~* 5° AMD/Tl, prin Cț și rar Il; *lúna cupiórului 5°* AMD/rar Tl.

CUPTORÁȘ s. n., pl. *cuptorășe* AMD, h. 471; TDM III/rar Tr, Gr dim. de la *cupior*.

– var. *cupțiorăș* s. n. AFLR/ rar Tl.

CUPTÚRĂ v. *coptúra 2°*.

CUPTURÍTĂ adj. f., pl. *cupțuríte* GO/rar Dj [d. gropile pentru păstrarea cerealelor] „construită cu boltă, lipită în interior cu lut și apoi arsă”: Avea magaziile, un fel de [gropi], cât e trupu omului, la un metru și jos *cupțuríte*/969.

CUR s. n., pl. *cúruri 1°* AMD, h. 656; AFLR/rar Db, Gr „partea dinapoi a unui vehicul”: [La treierat] aveam oameni la *cúru* mașinii AFLR/ 815.

2° AO, h. 625/rar VI; AMD, h. 628/rar Ph, Tr, Gr; *cúre* AMD/ rar Tr „așternut sub claie, sub căpiță”; cf. *a ș t e r n ú t 2°*...

3° AFLR/rar Tl „orificiu pe unde se scoate peștele la unealta de pescuit numită *c o ș o r b*”: Coș orb, îi îngădit de jur împrejur și la... îi lași o gură după ce-l termini și... are un fel de *cur* așa, strimt, și-i legi o cârp-acolo/881.

4° ~ *de găină* AO, h. 38/rar Gj „urciur la ochi”; cf. *b r á n c ă 2 4°*...

5° în expr. *a avea ~* AFLR/rar Cț „a avea nerușinarea; a avea nas”: Da' ce... *cur* mai *aveá* a doua zi să mai umble pe stradă?/896.

CURÁ¹ vb. I tranz. și refl. (pas.), ind. prez. 1 sg. *cur 1°* TDO; AFLR/rar VI, Gj; AMD, h. 590; Pl. 91; GM; GD; TDM III; AFLR/Cț, prin Il și rar Ag, Ot, Cl, Tl „a (se) curăța”: *Am curát* cartofi, varză, am fiert, am făcut mămăligă TDO/914. Dacă s-a topit [cânepa], *să curá* du pă băț GM/848. *Cur* iarba în fața stupului, fac curat AMD, Pl. 191/892; cf. *c u r ă ț á 2°*, *î n c u r ă ț á*.

2° AO, h. 436; AFLR/Gj, Dj și prin VI, Mh, Ot; AMD, h. 309; GM; TDM III; AFLR/Ph, Bz, Il, prin Br și rar VI, Db, Tr, Cl „a (se) curăța pănușile de pe știulete”: Și-i ducem acasă [știuleții] și-i *curám*, îi curățim de foi acasă AFLR/921. Noi îl culegem cu foi, porumbu, nu-l luam *curát*, cum să ia acuma, îl rupeam cu foi cu tot

și-l aduceam acasă și-l *curám* GM/745; cf. *de j g h e o r á* 1°, *de j g h i o c á* 2°, *des f ă ș á*, *des f ă ș u r á*, *des fo í*, *des p ă n u ș á*, *des p ă p u ș á*, *des p ă u n á*, *des p u i á* 1°, *dez br ă c á*, *gh i j á*, *g o g í* 3°, *j u m u l í* 2°, *j u p u í* 1°.

3° AO, h. 437; TDO; AFLR/Dj, prin Gj și rar Vl, Mh; AMD, h. 310; GM; AFLR/Ph, Cl, Il, prin Bz, Br și rar Vl, Tl, Cț „a (se) curăța boabele de pe știuleți”: I-arunc [porcului] și știuleți din magazie, stau *să-i cur* mereu? GM/ 864; cf. *de j g h e o r á* 2°, *de j g h i o c á* 3°, *f ă r ă m á* 2°, *f r e c á* 1°, *g h e u r á* 1°, *s m i c o r á*, *z d r o b í*.

4° AO, h. 472/prin Dj și rar Vl, Gj „a (se) dezgheoca păstăile de fasole”; cf. *b o b í* 1°...

5° AO, h. 516/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 405, 406/rar Tr, Tl, Cț „a (se) defrișă, a (se) despăduri”; cf. *d e f i ș á* 1°, *d e ș t e l e n í* 2°, *g ă r ă n í*, *l i m p e z í* 1°, *l i v e z í* 1°, *m a r t o n á*, *o g o r í* 2°.

6° AO, Pl. 65/rar Gj „a castra (vierul)”; cf. *c u r ă ț á* 1°, *s c o p í* 1°.

7° refl. GD; AFLR/ rar Tl, Cț „a scăpa (de cineva), a se descotorosi”: Și îi primea [pe colindători], că, dacă ei ciocăneau la ușă, nu putea *să să cúre* de ei AFLR/875. Ș-a venit un om acolo, n-am putut *să ne curám* dă el nicidecum GD/890; cf. *s c ă p á* 2°.

CURÁ² v. *cúre* 2°.

CÚRÁJ s. n. 1° AMD, h. 156/ rar Br, If „voie bună, bună dispoziție, veselie”: [La târg erau] lăutari peste lăutari, *corájur* / peste *corájur* / GM/750.

2° var. *coráj* s. n. TDO/rar Dj; AMD; TDM I/rar Br, Tr; GD/rar Cț „îndrăzneală, fermitate, tărie”: M-am apropiat de oi, le-a dat în nas la câini și-a venit câinii înaintea mea, am apucat *coráj* GD/891.

3° cu ~ loc. adj. AO, h. 176/rar Gj; AMD, h. 156/prin Ph, Bz, Br, Tl și rar Db, Vn, Gl, Tr, Cț „amețit de băutură; cherchelit”; cf. *a b ț i g u í* t...

4° în expr. a avea ~ (în cineva) AFLR/ rar Cț „a avea încredere, a se încrede”.

– var. 1° *coráj* s. n., pl. *corájuri* AMD, h. 156; GM; AFLR/rar Bz, Br, Tl.

CURAJÓS adj., pl. *curajósi* AMD, h. 156/rar Ag „cherchelit”; cf. *a b ț i g u í* t...

CURASTĂ v. *corăstră* 1°.

CURÁSTRĂ v. *corăstră* 1°.

CURÁT adj., ~ la créier AO, Pl. 1/rar Dj „deștept, inteligent”; cf. *s p i r t ó s* 2°, *s u b ț i r e*, *v a s í l c ă* 2°, *v i u* 1°, *z v ă r l á* v.

CURĂLÚȘĂ v. *curelúșă* 2°.

CURÁTÁ v. *curăță* 2°.

CURÁTÍ v. *curăță* 2°.

CURĂTOÁRE¹ s. f., pl. *curătóri* GO/prin Gj și rar Dj; *curătóarel* rar Dj „unealtă din fier cu care se desfac, se cură boabele de pe știuleți”: Este *curătóarele* alea care se cură cu mâna, un fel de mașină; noi îi zăcem *curătuárje*, mașină de curat porumb/913; cf. *f r e c ă t o á r e*, *f r e c ú c i*, *m i c u r ă t o á r e*.

– var. *curătór* s. n., pl. *curătóare* GO/rar Gj, Mh, Dj.

CURĂTOÁRE² s. f., pl. *curătóri* 1° AO, h. 681/rar Dj; AMD, Pl. 83–84; AFLR/prin Vn și rar Ag, Db, Ph, Gr „vas din doage, cu gura largă, în care curge mustul la storsul strugurilor sau în care se pritocește vinul”; cf. *á l b i e* 4°...

2° AMD, h. 236; Pl. 83/prin Vn și rar Bz „ciubăr”; cf. *b á l i e* 2°...

3° AMD, Pl. 83/rar Ph, Bz „vas mare din doage, puțină în care se pun strugurii la cules”; cf. *a c ó v* 2°...

4° var. *curătór* s. n., pl. *curătóare* AMD, Pl. 86/rar If „jgheab în care se pun strugurii la stors”; cf. *c á d ă* 2°...

5° TDM I/rar Ag „grămadă, teanc de câte opt-nouă roți de caș”: S-adună un teanc dă câte opt, nouă cași, nu mai mult, *curătór* / le spunem/674.

CURĂTÓR¹ v. *curătóare*¹.

CURĂTÓR² v. *curătóare*² 4°.

CURĂTÚRĂ s. f., pl. *curătúri* 1° colect. AMD, h. 406/rar Cț „crengi și uscături îndepărtate, curățate de pe trunchiul unui copac”.

2° colect. AFLR/rar Ot; GD/rar Cț „resturi de mâncare, curățate de pe vase sau de grăsimi de pe mațe”: Grăsizea, *curătúra* du pă mațe o punim ș-o preparăm pentru săpun GD/804; cf. m a r d á 11°, m a r d a r á c u r i, m ă r u n t á i 7°.

3° AO, h. 438/rar VI; AMD, h. 591/rar VI „teren deștelenit (cultivat)”; cf. d e s - f u n d á t ú r ă, l i v á d i e 6°, n a d á s 2°, ó r l i ș t e 2°, p â r l ó g 2°.

CURĂȚĂ vb. I tranz. 1° AO, Pl. 65/rar VI, Mh; AMD, h. 291/prin Tl, Cț și rar Ph, Cl „a castra (vierul)”; cf. c u r á 1 6°...

2° var. **acurățá** vb. I tranz. și refl. pas. AFLR/rar Dj; Tr „a (se) îndepărta murdăria, coaja etc.”; cf. c u r á 1 1°...

– var. **curătă** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *cúrătă* 2° AFLR/rar Mh, Dj; **curăți** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *curătește* 2° AO, Pl. 86/rar VI; AMD, Pl. 180/rar II; **curăți** vb. IV tranz. 1° AMD, h. 291/rar Db, Ph, Vn, Bz, Ot.

CURĂȚĂTÚRĂ s. f., pl. *curățături* 1° AO, h. 515/rar Gj; AMD, h. 406/prin Ot, Tr și rar VI, Ag, Bz „teren defrișat; curătură”; cf. d e f i ș á r e 1°, d e s f u n d á t i e, g ă r ă n ă, l a z, l ă s t ă r 6°, l i m p e z í ș 1°, o b l e á g ă 3°, p a r c e á 2°, p a r c é l, p ă r l i t ú r ă, p e l e á g, p i á ț ă 1°, s c o s ă t ú r ă 2°, s e c i 1 1°, s u h á t 5°, t a r l á 3°, t ă i e r e 2°, t o c ă t ú r ă 6°, ț é l i n ă 2°.

2° colect. AMD, Pl. 68/rar Ag, Db „crengi, corzi uscate, îndepărtate la curățarea viței de vie”; cf. s p i c u i á l ă.

3° var. **curățitúră** s. f., pl. *curățituri* AO, h. 666/rar Dj „tăierea, curățarea viței de vie de corzile neroditoare”; cf. a l é s 2°...

– var. **curățitúră** s. f., pl. *curățituri* 1° AO, h. 515/ rar VI, Gj; AMD, h. 406/ rar Ag, Ph, Br; 2° AMD, Pl. 68/ rar Ph.

CURĂȚEÁ s. f. GO/rar Gj, Mh „placentă (la vite)”: Când mănâncă [vaca] *curățáya* se pierde laptele/920; cf. c ă r p ă 7°...

CURĂȚÍ v. **curățá** 1°.

CURĂȚITÚRĂ v. **curățătúră** 1°–3°.

CURÁND adv. AMD; GM/rar Db, Gr „de puțină vreme, de curând”: Punea sulu,

dă la război, îl lega cu tei d-ála jupuitu *curánd* GM/825; cf. j o s 2°.

CÚRBĂ s. f., pl. *cúrbe* AO, h. 642/rar Mh „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei”; cf. a l c á 8°...

CURBĂTÚRĂ s. f. 1° AO, h. 772/rar Gj „lemn încovoiat, înfipt în pământ, de care se agață căldarea la foc”; cf. c ă l d ă r á r...

2° AMD, h. 549/rar Tr „(drum în) curbă, cotitură”; cf. a d u c ă t ú r ă 1°...

CURCÁN v. **corcán** 3°.

CÚRCĂ s. f., pl. *curci* 1° AO, h. 50/rar VI; **ouă de ~**/prin Mh și rar VI, Gj, Dj; **péte de ~**/rar VI, Gj; **sémne de ~**/rar Gj „pistru”; cf. b r é z e 2°...

2° AO, Pl. 124/rar VI, Gj „bulz de mămăligă cu brânză”; cf. b o ț 1°...

CURCĂNÉL s. m., pl. *curcănei* GM/rar Bz „pui de curcă”: Am fiert la porci, la *curcăneji*, la pui zis/734; cf. t u t u n é l.

CURCÍ vb. IV refl. AMD, h. 620/rar Db, Tr, Cț „a se corci”; cf. c o r c i g i i...

CURCUBÉI v. **curcubéu**.

CURCUBÉU s. n., pl. *curcubéuri* AO, Pl. 45/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 524 MN/II, prin Ph, Br, Cl, Cț și rar Db, Vn, Gl, Bz, Tr, If, Gr; *curcubeáuă* AO/rar VI; *curcubéi* AO/rar VI, Gj, Dj, Ot, Tr; AMD/Cț, prin Db, Tl și rar Ph, Vn, Br, Tr, Gr „curcubeie”; cf. b r ă u 1°...

– var. **curcubéi** s. n., pl. *curcubéie* AMD, h. 524 MN/rar Vn; *curcubéiuri*/rar Br.

CURCUBETÍCĂ v. **curcubițică**.

CURCUBICEÁ s. f. AMD/rar II „rochița rândunicii; volbură”; cf. b u s u i ó c 4°...

CURCUBIȚĂ s. f. AMD, h. 315/rar Tr „rochița rândunicii; volbură”; cf. b u s u i ó c 4°...

CURCUBIȚÍCĂ s. f. AMD, h. 315/ rar Br, II „rochița rândunicii; volbură”; b u s u i ó c 4°...

– var. **corcobițică** s. f. AMD, h. 315/rar Br; **curcubițică** s. f./rar II.

CURCUDEÁ s. f., pl. *curcudéle* AMD, h. 366/rar Gr „corcodușă”; cf. b e ș i c ú ț ă...

CURCUDUȘ v. corcoduș 2°.

CURCUDUȘĂR s. m., pl. *curcudușări* AMD, h. 367/rar Tr „corcoduș”; cf. a g ú d 2°...

CURCÚI v. cucúí 1°.

CÚRE vb. III intranz. 1° AO, h. 52; Pl. 45; 83; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 29; Pl. 157; TDM I, II, III; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin VI și rar Ph „a curge”: Hâțan [pomul] ca *să cúre* poamele AO, Pl. 83/925. [Lupul] o-mberegătișe [pe oaie] aicea și *curá* sângele țuțur TDM I/762.

2° var. *curá* vb. I tranz. AFLR/rar Tl „a lăsa să curgă, a picura”: *Curám* un pic de ap-așa/878.

CUREÁTIC v. curétic.

CUREÁUA s. f. art. AFLR/rar Mh „numele unui joc de societate (obișnuit de Anul Nou)”; cf. b i c i 2°...

CURELNIC v. curuiélnic.

CURELÚȘA s. f. art. 1° TDM I; AFLR/rar Vl, Db „numele unui joc de societate”: [La șezători] s-adună fete multe la un loc, băieți [...] mai face... d-ăștea dă să pupă, purcelu, *curelușa* TDM I/672; cf. b i c i 2°...

2° var. *curălúșă* s. f., ~ de moșie AO, h. 441/rar Dj „fășie lungă și îngustă de teren”; cf. b l á n ă 16°...

CURÉTEC v. curétic.

CURÉTIC s. n., pl. *curétice* AMD, h. 628; GM/Ag, Tr, prin Db, Gr și rar Ph, Ot, If, Cl, Il; *curétici* AMD/rar Il „rest (din partea de jos) dintr-o căpiță de fân”; cf. c ă l c á i 7°...

– var. *cureátic* s. n., pl. *cureátice* AMD, h. 628/rar Il; *curétec* s. n., pl. *curétece*/rar Ag; *curéteci*/rar Db.

CUREȚENIE s. f. AFLR/rar Db, Tr, Gr „curățenie”.

CURGĂTOÁRE s. f. 1° GM/ rar Bz „vas din doage în care curge țuica la cazan”: Și-n spate era *curgătoru*, de ieșea țuica GM/744; cf. b á r c ă 2°...

2° AMD, Pl. 119–120/rar Ag „fir rupt în natră, care nu a fost trecut prin ițe și prin spată și nu este țesut, fiind dat mereu spre sulul dinapoi”; cf. g r e ș 3°, h u r u i ó c 2°, î n t o r c ă t ó r 5°, î n t o r c ă t ú r ă, l ă t u r á ș 3°, l ă t u r ó i 2°, m â n z 4°, p i é d i n 2°, s c a l ó i 4°, s p é g m ă 2°, t u r n ă t o á r e 1°.

– var. 1° *curgător* s. n., pl. *curgătoáre* GM/rar Bz.

CURGĂTÓR v. curgătoáre 1°.

CURGETOÁRE adj. f. GO/rar Dj [d. o apă] „care curge”: Baltă mare, *curge-țuáre*, de mergea/929.

CURIÁC v. curuiác 1°.

CURIȘCHELNIȚĂ v. coropíșniță 1°.

CURM s. n., pl. *cúrmuri* AO, h. 494; Pl. 123–124/prin Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 383; Pl. 141; GM; AFLR/prin Tr, Gr și rar Db, Ph, Tl „bucată, capăt, curmei de sfoară”; cf. c ă p ă t ă i 3°...

CURMÁ vb. I tranz. și refl., ind. prez. 3 sg. (*se*) *cúrmă* 1° AO, h. 339; Pl. 90, 91; AFLR/rar Vl, Mh, Dj, Ot; (*se*) *curmeáză* AO, h. 970/rar Mh; AFLR/rar Vl „a (*se*) tăia, a (*se*) reteza (un lemn)”: La rotar îl *cúrmă* [lemnul] și-l dă la strung AFLR/919. Retează, *curmeáză* [lemnule] cu joagăru ăla *id.*/928; cf. c i o n g ă r i...

2° AO, h. 339/rar Mh, Ot; AMD, h. 549/rar Ag; *curmeáză* AMD/rar Ag „a (*se*) îngusta scurgerea unui lichid, a se strangula”: La încheietură, unde *să curmeáză* vinele la mână AMD/766.

3° AO, h. 339/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 549/rar Ag, Tr, Tl; (*se*) *curmeáză* AO, h. 339/rar Gj „a se întrerupe, a se schimba cursul, direcția”: *Curmătură* e un deal sau un munte pe unde *este curmăt*, și poți trece, *se curmeáză* muntele AO/913. *Să cúrmă* apa, se face o umplutură de pământ, ca să treci ca pe punte *ibid.*/967. *Curmăi* drumu, mă abătui din drum luând-o pe altă parte *ibid.*/983. *Curmătură* e locu unde se *cúrmă* o poiană și începe pădurea AMD/680.

4° AMD, h. 549/rar Ot „a urca un deal, un munte”.

CURMÁN v. **cormánă** 1°.

CURMĂTĂ adj. f. AO, h. 339/rar Ot [d. bărbie, gușă, burtă, la un om gras] „care face cute și atárnă”: Carne *curmătă* [se zice] când să-ndoaie carnea, la omu gras/986.

CURMĂTOĂRE v. **curmător**.

CURMĂTOR s. n., pl. *curmătoáre* AO, h. 575; Pl. 138/rar Vl, Gj „ferestrău cu două mânere, beschie”; cf. b é ș c h i e...

– var. **curmătoáre** s. f., pl. *curmătoáre* AO, h. 375/rar Gj; *curmători* AO, Pl. 138/rar Gj.

CURMĂTURĂ s. f., pl. *curmături* 1° AO, h. 339/Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 549/Tr, Il prin Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Gr, Cl și rar Vl, Vn, If „locul în care un drum, o vale își schimbă direcția, cursul; cot, cotitură”: *Curmătură* [și spune] la un drum care o ia în altă parte AO/923; cf. a d u - c ă t ú r ă 1°...

2° AO, h. 339/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot, Tr „locul de unde se schimbă direcția de înclinare a unui teren în pantă”.

3° AO, h. 339/rar Dj; AMD, h. 549/rar Ot „potecă prin care se scurtează parcursul unui drum; scurtătură”.

4° AO, h. 339/rar Mh, Dj „înfundătură de drum”.

5° AO, h. 339/rar Mh; AMD, h. 549/rar Ph, Gl, Br, Tr, Cl, Tl, Ct „surpătură, ruptură de teren; râpă”; cf. h â r ș t o á g ă, m a l 2°, m ă g u r ă 8°, p l i s ó p 2°, s u d ó m.

6° AO, h. 339/rar Mh; AMD, h. 549/rar Ag, Ph „ridicătură de pământ pe cursul unei ape; vad”; cf. b á l t ă 6°...

7° AO, h. 339/rar Vl „teren arat de-a curmezișul (nu paralel cu laturile)”.

8° AO, h. 339/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 549/prin Tr și rar Db, Ph, Tr „capăt, crâmpei, scurtătură de ață, lemn etc.”: *Curmătură* e o bucată de lemn retezată AO/942; cf. c ă p ă t ă i 3°...

9° AMD, h. 549/rar Ag „încheietura mâinii la cot”.

10° AO, h. 339/rar Ot „cută, încrețitură pe bărbie sau pe pielea unui om gras”.

11° AMD, h. 549/rar Tr, Tl „rană produsă de o lovitură sau de o încălțăminte inadecvată”: Dacă te-a ros pantofu faci *curmătură*/877.

12° AMD, h. 549/rar Ag, Tr, Gr „strangulare, presare a pielii sau a mușchiului prin strângerea unei sfori în jurul piciorului, al mâinii”.

CURMÊTE s. m., pl. *curmêti* AO, h. 494/rar Mh „bucată, capăt, căpătâi de sfoară”; cf. c ă p ă t ă i 3°...

CURMEZIȘ¹ adv. 1° AMD, h. 18/rar Il; de-a curmezișul loc. adv./rar Cl [d. modul de a privi] „cu coada ochiului”; cf. a s c ú n s 1°...

2° AMD, h. 14/rar Cl [d. modul de a privi] „sașiu”; cf. a b r á ș 2°...

3° var. **curmezișele**, *de-a* ~ loc. adv. GO/rar Dj „de-a curmezișul”; cf. î n c u r - m e z i ș u l.

CURMEZIȘ² s. n., pl. *curmezișuri* 1° AO, Pl. 26/rar Ot; AMD, h. 187; 190/rar Tr, Il „grindă la casă”; cf. m a r t á c 4°, p o l o v í n c ă, s a m á r 5°, v â n t 2°.

2° AMD, h. 189/prin Tr și rar Db, Vn, Bz, Gr, Il, Tl, Ct „chingă la căpriorii casei”; cf. a d á o s 1°...

3° AFLR/rar Vl; TDM I/rar Ot „fiecare dintre cele două bârne puse la temelia casei de paiantă, pe laturile scurte”: După temelie, patru lemne, două puse așa, în lungime, și două *curmezișur* AFLR/ 919. Turnăm fundație jos de ciment, dup-aiaiei patru tâlpi, două de lungiș, lungu de-aici câte... nouă metri [...] una pă dreapta ș-una pă stânga, apăi două *curmezișur* TDM I/758; cf. f u n d 6°.

4° pl. *curmezișe* AMD/rar Tl „stinghie, șipcă orizontală la gard”; cf. b ă c ă n á u ă...

5° AMD, h. 662/Tr, prin Ag și rar Db, Il; *curmezișe* AO, h. 653/rar Dj „fiecare dintre prăjinile care se pun de-a latul, de-a curmezișul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței”; cf. c ó r c i e 2°...

6° AMD, h. 250 MN/prin Bz și rar Ph, Tr, Cț; *curmezișe*/rar Br „oplean”; cf. *chingă* 2°...

7° AMD, h. 251/rar Db, Ph, Il „stinghia care unește capetele din față ale tălpilor la sanie”; cf. *botăr* 1°...

8° AMD, h. 642; GM/prin Cț și rar Ph, Vn, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il Tl „brăcinar între coarnele plugului”; cf. *ajutător* 2°...

9° AMD, Pl. 111–112/rar If, Gr, Il „fiecare dintre bețele așezate pe brațele războiului, de care se atârnă itele și vătalele”; cf. *bătă* 1° 2°...

10° AMD, Pl. 112/rar Bz, Il; *curmezișe*/rar Tl, Cț „chingă la război”; cf. *blăniță* 4°...

11° AMD, h. 334/ rar Db „caramb la greblă”; cf. *bântă* 11°...

12° AMD, Pl. 138–139/rar Ot, Tr „lemn, prăjină, sprijinită pe două crăcane, de care se agață căldarea la foc”, cf. *arță* 1° 2°...

13° AO, Pl. 138/rar Dj; AMD, Pl. 173/rar Ph, Vn, Bz, Tr, Gr, Il; *curmezișe* AMD/rar Bz „stinghie fixată de-a curmezișul peste doagele din fundul unui vas, pentru a-i spori rezistența”; cf. *adăos* 2°...

14° AO, Pl. 127/rar Dj; AMD, Pl. 162/rar Vn; *curmezișe* AMD/rar Bz „fiecare dintre cele două lemne fixate în capătul *bogdanilor* la ulucul morii”; cf. *babă* 18°...

15° AO, Pl. 130/rar Dj; AMD, Pl. 166/rar Vn [la pl.] „cele două lemne pe care stă așezată *podoma* (la moară)”; cf. *armăsăr* 3°...

16° AMD, Pl. 165/ rar Ph [la pl.] „bârnela pe care se sprijină stâlpii de susținere a podului morii”; cf. *babă* 14°...

17° AO, Pl. 131/rar Dj „scândura în care este cioplit jgheabul de curgere a făinii la moară”; cf. *căpistère* 4°...

18° GO/ rar Vl „ferestrău cu două mânere, joagăr”: Retează, curmează [lemnele] cu joagăru ăla, cu *curmezîșu*, cu feresteu/928; cf. *béșchie*...

19° AMD, Pl. 90/rar Ph „fiecare dintre bețișoarele care susțin fagurii în interiorul stupului”; cf. *cățușă* 6°...

CURMEZIȘELE v. *curmeziș* 1° 3°.

CURMULÊȚ s. GM/ rar Ph dim. de la *curm*.

CURNÍC s. n., pl. *curníce* AMD, h. 300; GM; GD/Tl, Cț și prin Cl, Il; *curnicuri*/rar Il, Cț „coteț pentru păsări”: Începuse să zbiere lumea, că intra vulpea pân cotețe, pân *curníce* GM/863. *Curnice* e de pământ, cotețu e de scânduri AMD/892; cf. *bordé* 7°...

– var. **corníc** s. n., pl. *corníce* AMD, h. 300; AFLR/rar Tl, Cț.

CUROPÎȘNIȚĂ v. *coropișniță* 1°.

CUROȘPÊLNITĂ v. *coropișniță* 1°.

CÚRPEN s. m., pl. *cúrpeni* 1° AO, h. 659/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 65/prin Cl și rar Tr, Gr și s. n., pl. *cúrpene* „(coardă de) viță de vie sălbatică”; cf. *agurizăr* 3°...

2° var. **crúmpene** s. m., pl. *crúmpeni* AO, h. 664/rar Dj „cópil de viță de vie”; cf. *călúgăr* 3°...

3° AMD, Pl. 65/rar Il „butucul viței de vie”; cf. *búciu* m 2°...

4° AMD, Pl. 69–70/rar Cl „ciorchine de struguri”; cf. *cârcé* 4°...

5° AMD, Pl. 64–65/rar Cl „ciorchine cu boabe mici, pipernicite”; cf. *cârcé* 3°...

6° var. **cúrpene** s. m., pl. *cúrpeni* AMD, h. 351 MN/ Tl, prin Ph, Vn, Bz, Br, Cț și rar Il „lujer, vrej (de castravete, dovleac etc.)”; cf. *lújer, vrej* 4°.

– var. **crúmpene** s. m., pl. *crúmpeni* 1° AO, h. 659/rar Ot; **cúrpene** s. m., pl. *cúrpeni* 1° AO/Dj și rar Ot; 3° AO, h. 660/rar Dj; 4° AMD, Pl. 69–70/rar Cț.

CÚRPENE v. *cúrpen* 1°, 3°, 4°, 6°.

CURPENÍȘ s. n. AFLR/rar Tl „desiș, mulțime de curpeni, de vrejuri”.

CURPENOAȘĂ adj. f., pl. *curpenoașe* AMD, Pl. 153/rar Db [d. oi] „cu lână lungă (și aspră)”; cf. *căpresc* 2°...

CURS s. n. AFLR/rar Gj „parcurs, traseu”: Pe *cúrsu* drumului [...] am adormit acolo/947.

CURTE s. f., pl. *curți* AO, h. 213; AFLR/Vl, Gj, Mh și rar Dj; AMD, h. 197/II și rar VI, Ph, Ot, Cl „gard din scânduri care împrejmuiește curtea sau grădina”: La gardu dă la curte i se spune și *cúrte*; ulucă e numa scândura făcută stivă AMD/672; cf. *c a l e á n d r ă*...

CURUGĂ s. f., pl. *curúgi* AO, h. 475/rar VI „tigvă (plantă)”; cf. *g l ă v e á j ă 3°*, *t ă r t ă g ú ț ă 1°*, *t ă t ă r c ă*, *t ă l v á n 1°*, *t ă l v ó i*, *t i v g ă 1°*, *t r o á c ă 10°*, *z g ă r v ă 2°*.

CURUIÁC s. n., pl. *curuíce* 1° AO, h. 625/rar Dj, Tr „partea de jos a unei căpițe de fân rămasă după ce s-a luat jumătatea de sus”; cf. *c ă l c ă i 7°*...

2° AO, h. 428/rar Gj „cotet (de formă conică) pentru păsări, făcut din nuiele împletite”; cf. *c u r u i é l n i c*.

– var. 1° *curiác* (3 sil.) s. n., pl. *curiáce* AMD, h. 628/rar Ot.

CURUIÁȘ s. n., pl. *curuiášuri* AMD, h. 628/rar Tr „partea de jos a unei căpițe de fân, rămasă după ce s-a luat jumătatea de sus”; cf. *c ă l c ă i 7°*...

CURUIÉLNIC s. n., pl. *curuiélnice* AO, h. 428/Mh și prin Gj „coteț pentru păsări, făcut (de formă conică) din nuiele împletite”; cf. *c u r u i á c 2°*; AO/rar Gj „adăpost pentru păsări făcut între crengile unui pom sau într-un par”.

– var. *curélnic* s. n., pl. *curélnice* AO, h. 428/rar Mh.

CURULE(A), *de-a-n* ~ loc. adv. GM/rar Db „stând în șezut”: Mai mult dorm *d-a-n cúrle*/819.

CURUNÁ v. *cununá*.

CURUPIȘNITĂ v. *coropișniță* 1°.

CURUPLÉȘNITĂ v. *coropișniță* 1°.

CURUPLÎȘNITĂ v. *coropișniță* 1°.

CUSÁ v. *coáse* 2°.

CUSÁTÚRÁ s. f., pl. *cusátúri* 1° GM/rar VI „șir, rând de lemne subțiri, stinghii bătute unele lângă altele, sub

grinzi, pentru a susține tencuiala tavanului (la casele bătrânești)”: La casa dă lemn, când ajunge la pod, să pune un rând dă *cusátúr-í* peste care se pun grinzi/756.

2° var. *cusutúrá* s. f., pl. *cusutúri* AMD, h. 476/rar Tl „rezultatul acțiunii de a coase”.

CUSCIÚG v. *coșciúg* 2°.

CÚSCRÁ s. f., pl. *cúscree* AMD, h. 150 MN, 151 MN/rar Tr „nașa în raport cu părinții copilului botezat (sau cununat)”; cf. *c ú m ă t r ă*...

CÚSCRU s. m., pl. *cúscri* 1° AMD, h. 150 MN/rar Tr „nașul în raport cu părinții copilului botezat (sau cununat)”; cf. *c ú m ă t r u*...

2° GO; AFLR/Gj și prin Mh, Dj [la pl.] „petrecere între rudele apropiate ale mirilor, (luni) după nuntă, la casa socrilor mici”: Luni dimineața fac *cúscri*, dacă-s aproape. Să duc acolo cu șapte, opt, nouă oameni acolo și pun masa iar din nou GO/950; cf. *b o r ș 1°*...; în expr. (a se dúce) *de-a* ~ GO; AFLR/rar Mh; a se dúce *în* ~ GO/rar Gj, Mh „a lua parte la petrecerea respectivă”: A doua zi făcea *cúscri* [...] *să ducă d-a cúscri* AFLR/945. Iar luni dimineața să scoală [nuntașii] și *să duc în cúscri* la fată din nou GO/940.

CUSCUDEȚÁ v. *cotcodăță*.

CUSCÚȚ s. m., pl. *cuscúți* 1° GD; AFLR/rar Cț „un fel de paste făinoase în formă de bobite (ca orezul) și preparatul culinar obținut din acestea”: Spărgeam ouă și puneai bulgur în căpistere... și puneai zeamă de-aia dă ou și puneai și făină și-nvârteai cu mâinile... să făcea gogonele-așa *cuscútu*; și pe urmă îl cerneai c-un ciur dă cădea făina jos și rămânea numai el; îl fierbeai, îl dai jos și-l opăreai cu untură GD/892. Făceam bulgur din grâu [...] îl uscam pă sobă în tavă, îl răjneam, veneam acasă cu el și făceam *cuscúță*, așa-i spuneam, îl făceam cu făină și cu ou și făceam *cuscúță* GM/863.

– var. **cuscúță** s. f. GM/rar Cl; **cuscúzi** s. pl. AMD, h. 220 MN/rar Tl.

CUSCUTĂ v. **cuscút**.

CUSCÚZI v. **cuscút**.

CUSEĂ v. **coăse** 2°.

CUSÍ v. **coăse** 2°.

CUSTURĂ s. f., pl. *custúri* 1° AMD, h. 240 MN/rar Ag „cuțit mic (folosit în bucătărie)”.

2° AO, h. 686; Pl. 136/VI, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 688; Pl. 85; 171–172; AFLR/prin Ag, Bz, Ot, Tr și rar VI, Cl; *custúre* AMD, h. 688; Pl. 85/rar Vn, Bz, Tr „lamă de cuțit de forma unei dălți, gripcă folosită în dogărie, dulgherie, rotărie etc.”; cf. *chisé* 2°...

3° AO, Pl. 134; 141/VI și prin Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 181/rar VI, Ot, Tr; *custúre* AMD/rar Ag, Db „(un fel de) gripcă mare folosită în pielărie pentru curățarea cărnii de pe piei înainte de tăbăcit”; cf. *carjă* 6°...

4° AO, Pl. 140/prin Dj și rar VI, Mh, Ot; AMD, Pl. 177/prin Tr și rar Ag, Ot; *custúre* AO/rar Gj „cuțitoaie de curățat copitele calului înainte de potcovit”; cf. *cuțitoaie* 4°, *descăieletór*, *gripcă* 1 6°, *potcovár*, *ráhil* 3, *rașchetă* 3°, *răzătoáre* 3°, *renétă*, *scobitoáre* 2°, *tăietór* 2°, *tézlă* 4°.

5° AO, Pl. 117/prin Dj și rar VI, Gj, Tr; AMD, Pl. 99/prin Cț și rar Db, Ot, Tr, Cl; *custúre* AO/rar Dj; AMD/rar Tr „unealtă cu ajutorul căreia se taie marginile fagurilor”; cf. *cosór* 1°...

6° AO, Pl. 133; 138/prin VI; AMD, Pl. 172–173/ rar Ph, Bz; *custúre* AMD/ rar Bz, Tr „unealtă cu lama în formă de seceră, folosită pentru făcut doage sau pentru crăpat bețele de făcut cercuri; dogar”; cf. *cârlán* 11°...

7° AMD, h. 699/rar Ag, Ot „rindea”; cf. *broască* 8°...

8° AO, Pl. 133/rar Mh „cuțitoaie”; cf. *cuțitoaie* 1°, *mezdreálă*, *racișcă*, *rindeá* 3°.

9° AO, h. 639/rar Dj „otic”; cf. *chél* 1°...

10° AO, Pl. 4/rar Mh „brici (rudimentar)”.

– var. **costură** s. f., pl. *costúri* 5° AO, Pl. 117/rar Dj; *custúre* s. f., pl. *custúri* 1° AMD, h. 240 MN/rar VI, Db, II; 2° AMD, Pl. 171–172/rar Db; 3° AMD, Pl. 181/rar Ag, Db, Ph, Vn, Ot, Tr; 5° AMD, Pl. 99/rar Ph; 6° AMD, Pl. 172–173/rar Bz; 7° AMD, h. 584/rar Ot; *custúre* 2° AMD, h. 688/rar Vn.

CUSTÚRE v. **custură** 1°–3°, 5°–7°.

CUSTURÍCĂ s. f. AMD, Pl. 99/rar Ph dim. de la *custură* 5°.

CUSUTURĂ v. **cusătură** 2°.

CUȘÁC s. m. și n. 1° pl. *cușáci* AMD, h. 199/rar If „scândură îngustă, leaț bătut de-a curmezișul scândurilor de la gard”; cf. *băcănu* ă...

2° pl. *cușáce* AMD, Pl. 173/rar Tr „stinghie de-a curmezișul fundului unui vas din doage”; cf. *adáos* 2°...

CUȘCAIE s. pl. AFLR/rar Ag „canale, jgheaburi pe care alunecă buștenii la vale”: [Lemnele] le băgăm devale, pe *cușcăie* făcute din lemn de fag, mai multe la un loc formează un canal/676; cf. *mártore* 2° *plăncă* 2°, *portativ*, *ulú* 8°.

– var. **coșcăi** s. f. pl. GM/rar VI, Ph.

CUȘCĂ s. f. pl. *cuști* 1° AMD; GM/rar Db, Gr „leasă fixată pe patru pari, împrejmuită pe trei laturi, pe care se băteau știuleții sau pâstăile uscate, pentru a scoate boabele”.

2° AMD, h. 359/rar Vn, Br „leasă la *lojniță*”; cf. *coș* 1 6°...

3° AMD, h. 196/prin Ph, Vn, Br, Cț și rar VI, Ag, Bz, Ot, Tr, Gr, II, TI; *cușce*/rar GI, Ot; *cuște*/rar Cț „colivie”; cf. *căsúță* 1°...

4° GM/rar Gr „plită montată în curte, pe suport de cărămidă”.

5° pl. *cuști* AMD, h. 662/rar Db, Ot „suport, cadru din pari așezați peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței”; cf. *angăș* 1°...

6° pl. *cúște* AO, h. 551/rar Mh „cursă de prins șoareci”; cf. *cătúșă* 1°...

– var. 1° *clúșcă* s. f., pl. *clușci* GM/rar Gr.

CUȘCHIE s. f., pl. *cușchii* AMD, h. 43/rar Bz „bubuliță, zăbală la gură”; cf. *abúbă* 2°...

CUȘCULIȚĂ s. f., pl. *cușculiți* AMD, h. 196/rar Tl dim. de la *cúșcă* 3°.

CUȘMĂR v. *cujbár*.

CÚȘMĂ¹ v. *cújbă* 2°.

CÚȘMĂ² s. f., pl. *cúșme* 1° AO, h. 292/rar Mh „glugă (la haină)”; cf. *glúgă* 2°, *glúgúș*.

2° var. *cújbe* s. f., pl. *cújbe* AO, h. 208/rar Ot „coama, creasta acoperișului la casă”; cf. *căciúlă* 4°...

CÚȘNIȚĂ v. *cóșniță* 2°.

CUȘTIUBĂR v. *cuștubár*.

CUȘTIÚC v. *coșciúg* 2°.

CUȘTUBĂR s. n., pl. *cuștubáre* AO, h. 482; Pl. 79/prin Vl și rar Gj „*lójnítă*”; cf. *afumărie* 2°...

– var. *cuștiubár* (3 sil.) s. n., pl. *cuștiubáre* GO/rar Vl.

CUTĂRETE pron./adj. invar. AFLR/rar Gj „cutare”: Să-nțeleg acolo și hotărâsc: în *cutáreșe* duminecă facem nunta/937.

CÚȚĂ s. f., pl. *cúte* 1° GO/rar Tr; AMD; GM/prin Tr și rar Db, Gr, If „bucătică, cub de zahăr”: Punea și ea vo *cúťă* dă zaar GO/998. Puneai două-trei *cúte* de zahăr pe pâine GM/781; cf. *felié* 1°, *tárșă* 2°, *tuturigă* 6°.

2° TDM III/rar Gr „bucată, felie de pepene”: [Bumbacul] îl scoți din alea [= măciulii], că să scoate singur din alea care să despică ca *cútili* dă pepene [...] parcă este felii dă pepene/826.

3° AMD, Pl. 121–122/rar Tr „trâmbă, val de țesătură”; cf. *căpătâi* 6°...

CUTĂRÍCĂ pron. nehot. AMD, Pl. 36; GM; TDM III/prin Il și rar Ph, Bz, Br, Cl dim. de la *cutare*: Luam câte nițică [lână], fă-i ciorapi lu *cutărícă*, fă-i ciorapi lu *cutărícă*, fă-i niște mâneci dă flanea lu

cutărícă, că s-a rupt aicea TDM III/852; cf. *cutărítă*.

CUTĂRÍȚĂ pron. nehot. TDO/rar Dj; AMD, Pl. 36; TDM I, III; AFLR/prin Tr, Gr și rar If, Il; f. genit. *cutăríții* AMD/rar Tr dim. de la *cutare*: Haide, că, zăce, e bolnavă *cutăríța*... să nască TDM III/833; cf. *cutărícă*.

CUTCUDĂȚĂ v. *cotcodăță*.

CUTCUMEA v. *cucuveá* 2°.

CUTCUREZĂ vb. I intrans. și refl. AO, Pl. 68; AFLR/Dj, Ot și rar Tr „a cotcodăci”: Găina a început să *cucurízeze* GO/943; cf. *câtcârígí*...

– var. *cucurizá* vb. I intrans. GO/rar Gj.

CUTCUVEÁ v. *cucuveá* 2°.

CÚTE s. f., pl. *cuți* AO, Pl. 4; 74/Mh și prin Gj „piatră de gresie pentru ascuțit obiecte tăioase (mai ales coasa)”; cf. *arcér* 2°...

CUTEĂȚĂ v. *cotéț* 2°.

CUTIÁC (3 sil.) s. n., pl. *cutiáce* AO, h. 628/rar Gj „prepeleac pe care se clădește căpița”; cf. *căpră* 4°...

CUTÍE s. f., pl. *cutii* 1° AO, h. 646/rar Ot; AMD, h. 248/rar Db, Ph „coșul căruței”; cf. *cășă* 14°...

2° AMD, h. 213/rar Db, Cl, Il „vas din lemn scobit sau din scânduri, în care se pune mâncare pentru porci”; cf. *blid* 3°...

3° AMD, Pl. 167–168/rar Db, Ph „covată în care curge făina la măcinat”; cf. *căpistére* 4°...

4° AO, Pl. 131/rar Gj; AMD, Pl. 167/rar Ph, Bz „teică la moară”; cf. *căpác* 10°...

5° AMD, h. 599/rar Db, Tr, Gr „talger la cântar”; cf. *căpác* 11°...

6° AMD, Pl. 143; GM/rar Vl, Tr, Cl „crintă”: Așterneam o sidil-așa-i zicea la cârp-aia rară, puneai-n *cutíje* și p-ormă răsturna laptele GM/862; cf. *álbi* 3°...

7° AMD, Pl. 141–142/rar Vn, Br „vas mic (din lemn scobit) în care se păstrează cheagul”; cf. *borcéág*...

CUTIȘOARĂ s. f., pl. *cutișoáre* GM/rar Tr dim. de la *cúťă* 2° („felie,

fâșie tăiată dintr-un întreg”): [Ardeii și pătlăgelele] le tăiem așa *cutișoare*, *cutișoare* și îi băgăm în damigieni/780.

CUTIUȚĂ s. f., pl. *cutiute* AMD, h. 599/rar Tr dim. de la *cutie* 5°.

CUTRUPÍ vb. IV tranz. și refl. AO, h. 599; TDO/prin Dj; TDM I/rar Vl; ind. prez. 3 sg. (se) *cutroápe* GO; TDO/rar Dj, Ot „a (se) acoperi bine, a (se) cuprinde din toate părțile”: [Călușarii] ereau *cutrupiți* numai cu clopoței TDO/929. Da cu grapă [peste semănătura de cânepă], da și de două, trei ori peste ea, ca să să *cutroápă* bine *id.*/973. Decât pecia, *cutrupită* un pic așa în untură, [se pune în borcan] să nu fie în gol TDM I/756; cf. *copleși*...

CUTÚLĂ s. f., pl. *cutúle* AO, Pl. 137/rar Vl „bașchie”; cf. *bască* 1°...

CUTULÉȚE s. f. pl. GM/rar Ph dim. de la *cută* (la haină).

CUȚÍT s. n., pl. *cuțite* 1° AO, h. 496/prin Mh, Dj și rar Gj; AMD, h. 385/rar Ag, Ph, Ot, Tr, Cț „limbă la meliță”; cf. *bătă* g...

2° AMD, h. 59 MN/rar Tr, Il [fig.] „junghi”; cf. *jungher*, *junghi*, *țeapă* 10°.

CUȚÍTÁR s. m., pl. *cuțitári* TDM III/rar Db „(țigan) argintar”: Am făcut... când ereum la Târgoviște... o căruță la... țigani din ăia *cuțitári*, așa să numea ei... argintari/813.

CUȚÍTÓAIE s. f., pl. *cuțitói* 1° AO, h. 686; Pl 133; 137–138/crt.; AMD, Pl. 85; 171–172/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, If, Cț și rar Gl, Tl „cuțitoaie cu diverse întrebuințări în dogărie, dulgherie”; cf. *custúră* 8°...

2° AO, Pl. 133; 138/rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 172–173/prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Ph, Vn; *cuțitoaie* AMD/rar Ot

„unealtă (cu un mâner) folosită în dogărie pentru crăpat lemnele de doage sau bețele pentru cercuri”; cf. *arlán* 11°...

3° AO, Pl. 136/rar Gj; AMD, h. 688/rar Vn; *cuțitoaie* AMD/rar Br, Il „unealtă sub formă de cuțit, fixată la strung”; cf. *grúică* 2°, *holáizán* 2°, *lingură* 5°, *strung* 3°.

4° AO, Pl. 140/Dj, prin Vl, Mh și rar Gj, Ot, Tr; AMD, Pl. 177/Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Br și rar If, Tl, Cț „unealtă folosită de potcovar pentru fasonarea copitelor”; cf. *custúră* 4°...

5° AO, Pl. 134/prin Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 181/prin Tr, Cl și rar Db, Ot, Gr, Il; *cuțitoaie* AO/rar Ot; AMD/prin Ot, Il și rar Vl, Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Cl, Tl „unealtă constând dintr-o daltă sub formă de lingură, prevăzută cu un mâner, folosită pentru curățirea cârnii de pe pieile de argăsit”; cf. *árjă* 6°...

6° AMD, Pl. 99/rar Ag „un fel de cuțit cu care se taie marginile fagurilor”; cf. *osór* 1°...

– var. *cuțitói* s. n., pl. *cuțitoaie* 1° AMD, Pl. 85/rar Ag, Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il; *cuțitoaie* s. f., pl. *cuțitóri* 1° AO, h. 686/rar Vl; *cuțitoaie* s. f., pl. *cuțitói* 4° AMD, Pl. 177/rar Vn.

CUȚÍTÓI v. *cuțitoaie* 1°.

CUȚUITOÁRE v. *cuțitoaie* 1°.

CUȚULÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se cuțulește* GM/rar Ag, Db „a se gudura”: [Căinele] în loc s-o latre, a-nceput să *se cuțulească* pă lângă ea/787; cf. *guguli* 2°.

– var. *cuțurí* vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se cuțure* GM/rar Db.

CUȚURÍ v. *cuțulí*.

CUȚURÍCĂ s. f., pl. *cuțuréle* AMD, h. 208 MN/rar Db „vreasc”; cf. *bătă* 6°...

CUȚUTOÁIE v. *cuțitoaie* 4°.

CARTEA A APĂRUT CU SPRIJINUL
AUTORITĂȚII NAȚIONALE PENTRU CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ